

Η Ursula Le Guin είναι αναμφισβήτητα μια από τις μεγαλύτερες συγγραφείς του καιρού μας. Η συνεισφορά της στην υπόθεση της S.F. άρχισε την χρονιά του 1960. Από τότε που κυκλοφόρησε τα έργα της κέρδισε 4 Hugo, 3 Nebula, Jupiter και το Εθνικό Βραβείο Βιβλίου.

Η Le Guin είναι υπέροχη στο να προσκαλεί τους αναγνώστες σε ένα ταξίδι έξω από τον γνωστό κόσμο των αισθήσεων. Ο φανταστικός κόσμος της είναι συγχρόνως γήινος και κατανοητός.

THE TIMES

Η Le Guin είναι μια συγγραφέας που η δύναμή της την καθιστά φαινόμενο.

Θέτει τεράστια και καντά ζητήματα που πάντα καλύπτει με επιτυχία. Όπως και ο Tolkien προκαλεί πίστη και αποδοχή για το έργο της.

THE OBSERVER

Μια καλογραμμένη Ιστορία που σημαίνει πάρα πολλά και αξίζει να διαβαστεί πολλές φορές.

THE TIMES

Ursula Le Guin

Ο ΑΝΑΡΧΙΚΟΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ

Parsec

ΒΡΑΒΕΙΑ
HUGO, NEBULA, LOCUS

ΟΥΡΣΟΥΛΑ Κ. ΛΕΓΚΕΝ

Ο ΑΝΑΡΧΙΚΟΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ

Μετάφραση
ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Πρόλογος - Επιμέλεια
ΜΑΚΗΣ ΠΑΝΩΡΙΟΣ

ISBN 960-7218-39-6

© Εκδόσεις Parsec
Σαρανταπέγχου 79 Αθήνα Τ.Κ. 114 71 Τηλ. 6434180

Parsec

ΑΘΗΝΑ 1992

ΟΥΡΣΟΥΛΑ Κ. ΛΕ ΓΚΕΝ

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΔΑ συγγραφέας φαντασίας και επιστημονικής φαντασίας Ούρσουλα Λε Γκεν γεννήθηκε το 1929 από γονείς ανώτερης μόρφωσης. Πατέρας της ήταν ο διάσημος ανθρωπολόγος Άλφρεντ Κρέμπερ και μητέρα της η συγγραφέας Θεοδώρα Κρέμπερ. Ανατράφηκε, όπως φαίνεται, σε ένα πνευματικό περιβάλλον έντονα προοδευτικό, που διαμόρφωσε την προσωπικότητά της σ' ένα φιλελεύθερο άτομο με πλατιά γνώση του κόσμου και του ατόμου. Σπούδασε στο πανεπιστήμιο Ράντκλιφ και πήρε το μάστερ στο Κολούμπια στη ρομαντική φιλολογία, ιδίως στη Γαλλική· ο τίτλος του μάστερ'ς της ήταν «*Ιδέες θανάτου στην ποίηση του Ρονσάρ*», 1952. Η γνώση της ευρωπαϊκής κουλτούρας, καθώς και οι μελέτες της στον Ταοϊσμό, θα προσδώσουν στην εργασία της τα κύρια χαρακτηριστικά της. Ο σύζυγός της Τσαρλς Λε Γκεν, καθηγητής της Ιστορίας, θα συμβάλει με την προσωπικότητά του στη βαθιά πνευματικότητα που αναδίδεται από το έργο της. Είναι εγκαταστημένη στο Πόρτλαντ του Όρεγκον κι έχει τρία παιδιά.

Παρ' όλες τις κλασικές σπουδές της έχει έρθει σ' επαφή με την Ε.Φ. και γενικά με τη φανταστική λογοτεχνία από τα παιδικά της χρόνια, διαβάζοντας τα ανάλογα περιοδικά της εποχής. Ο Λόρδος Ντάνσαιν, ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους του Φάνταζι, θα τη γοητεύσει, αλλά δε θα τον μιμηθεί δουλικά όπως άλλοι συγγραφείς. Απ' αυτόν θα πάρει μόνο το ερέθισμα της δημιουργίας φανταστικών κόσμων και της λυρικής οικοδόμησής τους. Την Ε.Φ. θα την προσεγγίσει

μέσα από συγγραφείς όπως ο Κόρντγουεϊνερ Σμιθ, ο Φριτς Λάιμπερ, ο Ρέι Μπράντμπερι. Η λεπτή και βαθιά ψυχολογική σκιαγράφηση των ηρώων και γενικά των θεμάτων τους την ώθησε να γράψει ιστορίες τελείως διαφορετικές από απλές περιπέτειες του τύπου Όπερα του Διαστήματος.

Ωστόσο, πριν «εισχωρήσει» σ' αυτό το είδος λογοτεχνίας που θα την κάνει διάσημη από τα πρώτα της κιόλας βήματα την περίοδο 1960-70, χαρίζοντάς της τον τίτλο της σημαντικότερης νέας συγγραφέως που ανανεώνει δημιουργικά το είδος δίνοντάς του μια νέα πνοή, γράφει ποιήματα και αρκετά ρεαλιστικά μυθιστορήματα, που όμως δε δημοσιεύει. Η δράση των μυθιστορημάτων αυτών τοποθετείται σε μια φανταστική χώρα που βρίσκεται κάπου στην Κεντρική Ευρώπη μια, κατά κάποιον τρόπο, πρώτη δειλή εισαγωγή στους φανταστικούς κόσμους που θα δημιουργήσει αργότερα σ' ένα εξίσου φανταστικό διάστημα.

Τα κύρια θέματα με τα οποία ασχολήθηκε απ' την αρχή της καριέρας της με σοβαρότητα και καλλιτεχνική συνέπεια ήταν τα μεγάλα προβλήματα της ανθρωπολογίας, η πολυπλοκότητα των ανθρώπινων αντιθέσεων και τα πολυσύνθετα προβλήματα της πολιτισμικής ανταλλαγής. Το πολιτικό στοιχείο επίσης, κυρίως η σχέση Πολίτη-Κράτους, όπου για το δεύτερο είναι πάντοτε υπεύθυνος ο πρώτος, είναι έντονο στην εργασία της. Κανένα απ' αυτά τα θέματα, ωστόσο, δεν εξετάζεται μονολιθικά και ευθύγραμμο, όπως στη μαρξιστική διαλεκτική, όπου η πρόοδος και η ανέλιξη των κοινωνικοπολιτικών ανακατατάξεων προέρχονται συχνά μέσα από την οδυνηρή σύγκρουση των αντιθέσεων. Η συγγραφέας δίνει έμφαση μάλλον στην ισορροπία των αντιθέτων, στην αμοιβαιότητα, την αλληλοκατανόηση και την προοδευτική συμπληρωματικότητα, στοιχεία που μεταφραζόμενα σε ιστορικούς όρους καταλήγουν μάλλον σε κύκλους παρά σε ευθύγραμμη εξέλιξη.

Η Ούρσουλα Λε Γκεν δεν αντιμετωπίζει τα θέματα που εξετάζει σαν αντίθετες δυνάμεις, αλλά σαν δυο μέρη ενός ισορροπημένου συνόλου, όπως το γιν και το γιαγκ (πρόκειται για το ταοϊστικό σύμβολο των αντιθέτων, όπου γιαγκ ο ενεργητικός πόλος ή αρσενικό και γιν ο παθητικός πόλος ή θηλυκό), που το καθένα αποκτά το νόημά του από τη σχέση του με το άλλο. (Ο αναγνώστης μπορεί να το διαπιστώσει στο ανά χείρας μυθιστόρημα). Οι κριτικοί της τονίζουν ότι αυτός ο αρχετυπικός δυϊσμός, φως-σκοτάδι, ήχος-σιωπή, και ο τρόπος με τον οποίο εξετάζεται από τη Λε Γκεν είναι μάλλον ανατολικός, ταοϊστικός για την ακρίβεια, παρά δυτικός.

Αυτή η κυκλική προσέγγιση των θεμάτων, που πολλές φορές εκτίθεται είτε με παραδοσιακά είτε με σύγχρονα πειραματικά λογοτεχνικά μέσα, αλλά πάντοτε με απόλυτη σοβαρότητα και υψηλή καλλιτεχνική συνέπεια, αποκλείει, όπως είναι φυσικό και επόμενο, τις απολυτότητες στην εργασία της. Το μαύρο και το άσπρο παρουσιάζονται με όλες τις αποχρώσεις τους και με όλα τα στοιχεία που τα συνθέτουν, χωρίς ποτέ, παρ' όλ' αυτά, να είναι συμπαγή και αδιαπέραστα. Εξυπακούεται, λοιπόν, ότι ο τρόπος με τον οποίο πλησιάζει τα προβλήματά της δεν προσφέρει έτοιμες λύσεις, που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν το γήινο παράδεισο, καθιστώντας τα πλάσματα που θα τον κατοικήσουν αγγέλους. Οι ήρωές της είναι πολυδιάστατοι και το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η ποικιλία των ρωγμών και των επιπέδων τους είναι δηλαδή γνήσιοι άνθρωποι μ' όλες τις αντιθέσεις και τις αντιφατικότητες που τους χαρακτηρίζουν. Η Λε Γκεν τους πλησιάζει πάντοτε με προσοχή, προσπαθώντας να τους αφήσει να ενεργήσουν μόνοι τους μέσα στη δεδομένη κατάσταση που βρέθηκαν και που είναι υπεύθυνοι οι ίδιοι γι' αυτήν. Σημαντικοποιεί το άτομο προσδίνοντάς του όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αξία, πιστεύοντας ότι η καλλιέργειά του και η

ωριμότητά του καθώς και η όσο το δυνατόν πλατύτερη γνώση του κόσμου, αλλά και του εαυτού του, σαν δυναμικό στοιχείο, είναι τα στοιχεία εκείνα που μπορούν να του εξασφαλίσουν την αρμονία του συνόλου και, ίσως, την ειρηνική διαβίωση.

Τα ουμανιστικά και ανθρωπολογικά ενδιαφέροντά της, τα οποία εκτίθενται με ποικίλους πειραματικούς τρόπους, όπως ήδη ειπώθηκε, και πάντοτε με ποιητική διάθεση, αναμειγνύουν επιστημονικές ιδέες, είτε πραγματικές είτε φανταστικές, με στοιχεία φάνταζι, ηρωικής φαντασίας και γενικά φαντασίας, τα οποία η Λε Γκεν δεν ξεχωρίζει. Έτσι, οι κόσμοι και οι καταστάσεις που δημιουργεί έχουν μια αμεσότητα είναι ζωντανοί και αληθινοί, παρ' όλα τα επί μέρους φουτουριστικά ή υπερρεαλιστικά τους στοιχεία. Αυτό συμβαίνει διότι η συγγραφέας ζει έντονα την εποχή της και τους προβληματισμούς της και δεν είναι καθόλου ξεκομμένη απ' αυτήν. Κάτω, λοιπόν, απ' το «εξωτικό» ένδυμα των ιστοριών της, εύκολα διακρίνεται η πραγματικότητα και ο σφυγμός της εποχής: οι ποικιλίες των ιδεών, τα κινήματα των Παιδιών των Λουλουδιών και το έντονο πολιτικό κλίμα της αμφισβήτησης, καθώς και ο βρόμικος πόλεμος του Βιετνάμ, για ν' αναφερθούν μόνο τα πιο σημαντικά, διαπιστώνονται εύκολα στο βάθος της εργασίας της. Ενωμένα όλ' αυτά και με τις φιλοσοφικές της εννοήσεις και τη βαθιά της μόρφωση, δίνουν στη μυθολογία της μια βαθιά πνευματικότητα κι ένα γνήσιο υπαρξιακό ρίγος». Έτσι, το έργο της, υψηλής ποιότητας, ξεπερνά τα όρια της Ε.Φ.

Τυπικά, μπορεί να λεχθεί, γενικεύοντας το διάγραμμα των μύθων της, ότι οι ιστορίες της Λε Γκεν τοποθετούν έναν άνθρωπο σ' ένα φαινομενικό ξένο τοπίο-άγνωστο κόσμο και τον ακολουθούν σε μια αναζήτηση ενός ιδεώδους, μέχρι που καταλήγει να γίνει αιτία για τη συμφιλίωση των αποχωρισμένων μερών, εκείνου απ' όπου προέρχεται κι εκείνου στο

οποίο βρέθηκε η αναζήτηση αυτή, που περιέχει και ένα ποσοστό μύησης προς την ολοκλήρωση, συχνά εκτίθεται με τη μορφή ενός χειμερινού συνήθως ταξιδιού. Είναι, ίσως στο βάθος, η συμβολική αιώνια πορεία του όντος από το σκοτάδι στο φως, από το χειμώνα στην άνοιξη και στη συνέχεια στο καλοκαίρι, δηλαδή στην πληρότητα. Κατ' επέκταση, η πορεία των όντων προς τη βελτίωσή τους μέσα από τη γνώση της μοίρας τους και της κατανόησης αυτής της μοίρας.

Από την εργασία της Ούρσουλα Λε Γκεν, σημαντικότερη —που θεωρείται και η μεγαλύτερη συμβολή της στην Ε.Φ. και ανθρωπολογική μελέτη— είναι εκείνος ο κύκλος διηγημάτων και μυθιστορημάτων που χειρίζεται μ' ένα πλήθος λεπτομέρειες, θέσεις και απόψεις τη λεγόμενη «Χαϊνιανή Σειρά». Η μεγάλη και σπουδαία αυτή λογοτεχνική τοιχογραφία ξεκινά το βασικό μύθο της από τον πλανήτη Χάιν. Ο λαός του, γονικό είδος της ανθρώπινης φυλής, έσπειρε κάποτε με νημόνα κύτταρα όλους τους κατάλληλους για ανάπτυξη ζωής πλανήτες που βρίσκονταν σ' εκείνο το μέρος του γαλαξία μας στο οποίο ανήκε και η Γη, αλλά και ο μητρικός πλανήτης Χάιν¹. Οι κόσμοι που προήλθαν απ' αυτή την κοσμογονική πειραματική σπορά αποτελούνταν από ανθρωποειδή με διάφορες μορφές και διαφορετικά χαρακτηριστικά και ικανότητες. Εξυπακούεται ότι οι πολιτισμικές διαφορές τους ήταν τεράστιες. Και έγιναν ακόμα μεγαλύτερες με το πέρασμα των αιώνων και το άπλωμα των κλάδων της φυλής. Κάποια στιγμή, διαπιστώθηκε από όλα αυτά τα υψηλής νοημοσύνης πλάσματα ότι, παρ' όλες τις διαφορές τους, είναι ανάγκη να ενώσουν τους κόσμους τους, πραγματώνοντας έτσι τη μοίρα του γένους, που είναι η πορεία προς την ολοκλήρωση και την τελείωσή του.

Με ποιητικούς τόνους και οικοδομώντας με δημιουργική πνοή όλους αυτούς τους κόσμους και τους κατοίκους τους, η Λε Γκεν περιγράφει τα 2.500 χρόνια πορείας του πειράμα-

τος, αρχίζοντας 300 με 400 χρόνια μετά την έναρξή του.

Το μεγαλειώδες αυτό έργο ξετυλίγεται σε πέντε μυθιστορήματα και τρία σπουδαία διηγήματα, που το ένα απ' αυτά δημοσιεύτηκε αργότερα σαν χωριστή νουβέλα.

Η επίσημη είσοδος της Ούρσουλα Λε Γκεν στο χώρο της Ε.Φ. γίνεται το 1962 μ' το χαριτωμένο διήγημα *Απρίλης στο Παρίσι*, που δημοσιεύεται στο περιοδικό *Fantastic*. Είναι μια εύθυμη ιστορία που διαπραγματεύεται ένα λανθασμένο «γλίστρημα» στο χρόνο. Ήταν μάλλον ένα διήγημα φάνταζι παρά Ε.Φ., αν και η ίδια δε διαχωρίζει τα είδη στην εργασία της: μια θέση που εξυπηρετεί στο έπακρο τις συλήψεις και τα δημιουργικά οράματά της: θέση που δεν παραδέχεται τα στεγανά και τα όρια, πρεσβεύοντας την πολυμορφία της φύσης αλλά και το δικό της φιλελευθερισμό.

Σ' αυτές τις πρώτες πειραματικές απόπειρές της ανήκουν και *Οι Κυρίαρχοι 1963*, που μεταφέρουν στο χώρο της Ε.Φ. τον πλατωνικό μύθο της Ιδανικής Πολιτείας. Το πολιτικό πρόβλημα που θα την απασχολήσει στα περισσότερα από τα επόμενα έργα της και θα μελετήσει βαθιά κάνει εδώ την πρώτη εμφάνισή του.

Η Χαϊνιανή Σειρά, για την οποία έγινε λόγος λίγο πιο πάνω, αρχίζει το 1964 με το *Η Πρόβια της Άνγκιαρ* — αργότερα ο τίτλος έγινε *Το Περιδέραιο της Σέμλεϊ* —, μια εισαγωγή κατά κάποιον τρόπο στο μύθο του Χάιν. Εδώ, για πρώτη φορά η συγγραφέας μιλά για τη διασπορά του ανθρωπίνου είδους στο Γαλαξία και την ανάγκη της Ένωσης, καθώς και για τη σημασία της.

Η ιδέα αυτή θ' αρχίσει ν' αποκτά σάρκα και οστά στο πρώτο της μυθιστόρημα *Ο Κόσμος του Ρόμανον*, 1966. Ο πρωτόγονος πλανήτης στον οποίο ξετυλίγεται ο μύθος, και που θα πάρει το όνομα του ήρωα του τίτλου, περιγράφεται με όλες τις λεπτομέρειές του. Η βαρύτητα φυσικά πέφτει στην ψυχολογική διαγραφή των ηρώων και στις σχέσεις που

αναπτύσσονται μεταξύ τους. Ένας εθνογράφος υποχρεώνεται να βιώσει τον άγνωστο αυτό κόσμο: όταν τελικά τον αποδεχτεί, θα κερδίσει το χάρισμα της τηλεπάθειας.

Στο *Ο Πλανήτης Εξορίας*, 1966, η ιδέα συνεχίζεται. Τώρα, έχουν περάσει χίλια χρόνια από την εποχή του Ρόμανον. Στον πλανήτη Είλτανίν, που έχει μεταφερθεί η δράση, η τηλεπάθεια είναι πλέον διαδεδομένη. Πρωτόγονοι νομάδες, σαρκοβόρα πλάσματα της γης και του αέρα κι ένας χειμώνας που διαρκεί δεκαπέντε χρόνια καθιστούν τη διαβίωση τρομακτικά δύσκολη. Οι σκληρές συνθήκες σκληραίνουν αναπόφευκτα και τους κατοίκους του πλανήτη. Μια ομάδα αποίκων, που ήρθε κάποτε από τη Γη στον πλανήτη, πριν από εξακόσια χρόνια, κινδυνεύει τώρα να εξαφανιστεί. Η εμφάνιση όμως βαρβάρων, που απειλούν γήινους και ιθαγενείς, θα αποκαλύψει στους δυο τελευταίους την ανάγκη της Ένωσης και της συνοδουπορίας, προκειμένου ν' αντιμετωπιστεί ο κοινός εχθρός.

Ο πρώτος κύκλος της Χαϊνιανής Σειράς κλείνει με το τρίτο μυθιστόρημα *Η Πόλη των Ψευδαισθήσεων*, 1967. Η Γη έχει κατακτηθεί από ανθρωπόμορφους, όχι όμως ανθρωποειδείς, εξωγήινους Σινγκ, που μπορούν και ψεύδονται τηλεπαθητικά. Ο ήρωας που πάσχει από ένα είδος αμνησίας — δηλαδή αρχίζει αργά, αλλά σταθερά να ξεναβρίσκει τον εαυτό του και το χώρο με βάση τα γεγονότα, μέθοδο που καλλιέργησε κυρίως ο Α.Ε. Βαν Βογκ — θα βοηθήσει αποτελεσματικά στην καταστροφή των Σινγκ, απελευθερώνοντας έτσι τη Γη, όταν ξεναβρίσκει τη μνήμη του και μπορεί πλέον να διαπιστώσει τα τηλεπαθητικά ψέματα των εχθρών.

Σ' αυτά τα τρία πρώτα μυθιστορήματα, η Ούρσουλα Λε Γκεν αναπτύσσει δημιουργικά το θέμα της και η θέση της προβάλλει ανάγλυφη μέσα από την άφογη οικοδόμηση των ιστοριών της.

Με το *Ο Μάγος της θαλασσογής*, 1968, εγκαινιάζεται η

τριλογία της θαλασσογή. Φαινομενικά το έργο δίνει την εντύπωση παιδικού παραμυθιού —ψευδαίσθηση που δημιουργεί και ο Τόλκιν— αλλά στο βάθος του είναι πολύ πιο πολύπλοκο και ώριμο ίσως από τα τρία προηγούμενα μυθιστορήματα της Χαϊνιανής Σειράς. Ο μύθος του έργου τοποθετείται στον ωκεανό, σ' ένα συγκρότημα νησιών, κι έχει να κάνει με τη Μαγεία. Περιγράφεται η μαθητεία, η ωριμότητα και τελικά ο θάνατος του μάγου Γκεντ. Το έργο μοιάζει με φάνταζι, αλλά η λογική με την οποία πλησιάζεται, εξετάζεται, αναλύεται, δημιουργείται και εξασκείται η μαγεία, σε υποχρεώνει να το θεωρήσεις σαν εναλλακτική επιστήμη. Μία ποιητική, συγκινητική πνοή αναδίδεται από την τριλογία, που θεωρήθηκε όχι μόνο πολύ πιο ώριμη από τη σειρά *Νάρνια*⁵ του Κλάιβ Σ. Λιούις, αλλά και η τελειότερη εργασία της συγγραφέως.

Με το *Αριστερό Χέρι του Σκοταδιού*⁶, 1969, που της χαρίζει και τα πρώτα της βραβεία Χιούγκο και Νέμπιουλα, επανέρχεται θριαμβευτικά στη Χαϊνιανή Σειρά.

Αυτήν τη φορά η δράση τοποθετείται στον πλανήτη Γκέθεν —στη γλώσσα της Γης σημαίνει Χειμώνας— που ανήκει στην Οικουμένη των Γνωστών Κόσμων, όπως έχει μετονομαστεί η αρχική Ομοσπονδία Όλων των Κόσμων. Ο Γκέθεν είναι ένας κόσμος σκεπασμένος με πάγο και χιόνι. Ο ουρανός του εργαμονεί συνέχεια τρομακτικές καταιγίδες και καταστροφικές θύελλες. Το κρύο του είναι φοβερό. Οι κάτοικοί του είναι υποχρεωμένοι να βιώσουν μια ανελέητη φύση και να προσαρμοστούν ανάλογα αν θέλουν να υπάρξουν. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ανδρόγυνοι, εκτός από την περίοδο της σεξουαλικής τους εκδήλωσης. Τότε έχουν την ιδιότητα ν' αλλάζουν φύλο. Καταλαβαίνει κανείς αμέσως ότι η έννοια του άρρενος και θήλεος είναι σχετική, αν όχι ανύπαρκτη, κι ότι η σεξουαλική συμπεριφορά παύει να υπακούει στις γήινες νόρμες. Ένας εθνολόγος μελετητής επισκέπτεται τον

πλανήτη, κι έτσι έρχεται αντιμέτωπος μ' έναν άλλο κόσμο, τελείως διαφορετικό από το γήινο. Αυτή η επαφή με το «ξένο», υποχρεώνει τον ήρωα-αναγνώστη ν' αναθεωρήσει εντελώς θέσεις και απόψεις ταμπού, όχι μόνο σχετικά με τη φύση του σεξ και του σεξισμού, αλλά και με την πολιτιστική αποξένωση γενικότερα. Ο Γήινος Απεσταλμένος αποβάλλει αργά, αλλά σταθερά ξεπερασμένες ιδέες και αντιανθρώπινες φιλοσοφίες, ξεπερνώντας πλήθος αρτηριοσκληρωτικές συμβατικότητες, καταφέροντας τελικά να οδηγηθεί στην κατανόηση. Σ' ένα μακρύ ταξίδι μέσα στους πάγους, που περιέχει την έννοια της μύησης, μαζί με τον γκεθενιανό συμπρωταγωνιστή του, θα συνειδητοποιήσει τη σημασία της Άλλης Πραγματικότητας, τη δύναμη και πολυπλοκότητα της Φύσης, τη συντριπτική αυθεντικότητα των γεγονότων, τη σκοτεινή πλευρά του εαυτού τελικά. Η θέση της συγγραφέως είναι ξεκάθαρη. Οι όποιες διαφορές των όντων, μέσα στη μεγαλοσύνη της Φύσης, δεν πρέπει να είναι ανασταλτικά στοιχεία της Ένωσης τους ούτε επιτρέπεται να καθορίζουν τις σχέσεις τους. Στο Ναό της Ζωής, μπορούν, και πρέπει, να είναι όλοι συλλειτουργοί. Με σχεδόν μαθηματικούς υπολογισμούς η Ούρσουλα Λε Γκεν αναζητά μαζί με τους ήρωές της την ισορροπία ανάμεσα σε αιώνιες αντιθέσεις, οι οποίες, αν καλλιεργηθούν και ξεπεραστούν, μπορούν να οδηγήσουν σε μια αισιόδοξη βελτίωση των ανθρωπίνων σχέσεων. Ο δεσμός του Γήινου Απεσταλμένου με τον Εξωγήινο Ξένο δεν είναι παρά η κατάργηση των συνόρων, το γκρέμισμα των τειχών, το ζωογόνο ρήγμα ανάμεσα σε διαφορετικές κουλτούρες που βρήκαν επιτέλους το δρόμο της ουσιαστικής επαφής. Παράξενο και Οικείο, Ποίηση και Ρεαλισμός, Φως και Σκοτάδι συνυπάρχουν σε μια αρμονική ανάμειξη, σ' αυτό το γοητευτικό, ερεθιστικά προκλητικό μυθιστόρημα, που η δύναμή του οφείλεται σ' αυτήν ακριβώς την αντιπαράθεση των εκ διαμέτρου αντίθετων

μερών. Θεωρήθηκε το πρώτο ώριμο μυθιστόρημα της συγγραφέως.

Τον ίδιο αυτό χρόνο κυκλοφορεί και τις *Εννιά Ζωές*. Είναι η ιστορία κάποιων κλώνων, πλασμάτων που έχουν δημιουργηθεί με επιστημονικό τρόπο και που εκμεταλλεύονται κάποιον ξένο πλανήτη. Με συγγραμτικό τρόπο, σ' αυτή την αριστουργηματική ιστορία, οι ατομικές αξίες αντιπαράτιθενται με τις αξίες της ομάδας.

Ο *Τροχός του Ουρανού*, (Lathe: τόνος, τροχός του αγχειοπλάστη), 1971, είναι ένα ενδιαφέρον πειραματικό μυθιστόρημα πάνω στο θέμα των εναλλασσόμενων κόσμων. Ένας άντρας έχει τη δυνατότητα να δίνει ζωές σε εναλλασσόμενες δομές της πραγματικότητας. Ιδέα που προέρχεται από τη θεματική και προβληματική του Φίλιπ Ντικ. Η ηθική υπευθυνότητα του ατόμου, ένα στοιχείο που απασχολεί τη συγγραφέα σ' όλα σχεδόν τα έργα της, εμφανίζεται με έμφαση και εδώ.

Το 1971 όμως, αμέσως μετά το παραπάνω πειραματικό της διάλειμμα, επιστρέφει στην προσφιλή της Χαϊνιανή Σειρά με τη νουβέλα *Πιο Αχανής απ' τις Αυτοκρατορίες και πιο Αργή*. Η δράση της τοποθετείται αμέσως μετά τα γεγονότα του Κόσμου του Ρόκανον. Το αγαπημένο σύμβολο της Λε Γκεν, ο Ξένος Πλανήτης, κάνει κι εδώ την εμφάνισή του. Είναι κατοικημένος από νοήμονα φυτά. Σ' αυτή την εξωτική, εξωγήινη αρένα, γήινοι και εξωγήινοι θ' αναζητήσουν μέσα από δραματικές συνθήκες το χαμένο ανθρωπισμό.

Πριν εκπνεύσει το 1971, η Ούρσουλα Λε Γκεν κυκλοφορεί το δεύτερο μυθιστόρημα της Θαλασσογής, *Οι Τάφοι του Ατουάν*, που θα της προσφέρει το Ασημένιο Μετάλλιο Νιούμπερι. Η Θαλασσογή θα ολοκληρωθεί οριστικά το 1972 με το *Η Πιο Μακρινή Ακτή*, που θα τιμηθεί κι αυτό με το σπουδαίο Εθνικό Βραβείο Βιβλίου.

Η Χαϊνιανή Σειρά όμως μοιάζει να τη βασανίζει πάντα.

Έτσι, το 1972 κυκλοφορεί τη μεγάλη νουβέλα *Η Λέξη για τον Κόσμο είναι Δάσος*³, που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στην Ανθολογία του Χάρλαν Έλισον *Again, Dangerous Visions* κερδίζοντας το βραβείο Χιούγκο. Δεκαοχτώ χρόνια μετά την ίδρυση της Ομοσπονδίας Όλων των Κόσμων οι γήινοι ανακαλύπτουν έναν άγνωστο παρθένο πλανήτη και τους ιδιόμορφους ιθαγενείς κατοίκους του. Τα κρίσιμα είναι σκεπασμένα με πράσινοχρυσή γούνα και δεν κοιμούνται σχεδόν ποτέ. Ζούνε σε αρμονική ισορροπία με τη Φύση και τον εαυτό τους. Οι γήινοι εισβολείς με τον αδηφάγο επεκτατισμό τους και την παραδοσιακή νοοτροπία της κυρίαρχης φυλής στην οποία πρέπει οι πάντες να υποτάσσονται, μια βαθιά φασιστική θέση, θα προσπαθήσουν να εκμεταλλευτούν τους ιθαγενείς και να καρπωθούν τὸ φυσικό πλούτο του πλανήτη. Η Βία, ο παραλογισμός και η αρπακτικότητα είναι τα κύρια χαρακτηριστικά στοιχεία που σημαδεύουν την αλλοτρίωση και τα ματωμένα μονοπάτια απ' τα οποία θα περάσουν γήινοι και εξωγήινοι για να φτάσουν στη γνώση. Τα χρώματα του έργου είναι γκριζα κι ένας μελαγχολικός χλιαρός άνεμος, μια εσωτερική ανατριχίλα το διαπερνά ολόκληρο, αφήνοντας στο τέλος μια πικρή και στυφή γεύση, μια απαισιόδοξη διαπίστωση: « Ίσως μετά το θάνατό μου, ο κόσμος να ξαναγίνει όπως ήταν πριν γεννηθώ, και πριν έρθετε. Αλλά δεν το πιστεύω », λέει σαν κατακλείδα και σαν θλιβερή διαθήκη ο εξωγήινος ήρωας που βίωσε το μαρτύριο και, κυρίως, το φοβερό μάθημα του αίματος που δίδαξαν οι γήινοι. Το έργο είναι μια συμβολική αναπαράσταση-καταγγελία του βρόμικου πολέμου του Βιετνάμ.

Το 1973 κυκλοφορεί το *Εκείνοι που απομακρύνονται απ' την Ομίλια*. Μια πικρή παραβολή γύρω από το τίμημα που πρέπει να πληρώσει το άτομο προκειμένου ν' απολαύσει μια «καλή ζωή». Τιμήθηκε με το βραβείο Χιούγκο. Εξίσου ενδιαφέρον είναι και το *Η Κατεύθυνση του Δρόμου*, που εμ-

φρονίζεται τον ίδιο χρόνο. Η συγγραφέας δεν υποδεικνύει το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσει το άτομο και ο λαός για μια ειρηνική διαβίωση, αλλά περισσότερο το δρόμο που ακολουθεί αποκλείοντας αυτή τη διαβίωση.

Το 1974, μια ιδιαίτερα δημιουργική χρονιά, αρχίζει μ' ένα πειραματικό έργο, το *Η Γάτα του Σρόντινγκερ*, στο οποίο κάτω από τη λογοτεχνική δεξιοτεχνία με την οποία εκτίθεται η ιστορία ενυπάρχει η επιστημονική ιδέα που το υποστηρίζει. Ενώ το διήγημα *Η Παραμονή της Επανάστασης*, που κερδίζει τα βραβεία Νέμπιουλα και Τζούπιτερ, είναι ένας σύντομος πρόλογος στην αναρχική κοινωνία του *The Dispossessed*¹, που θεωρείται το κορυφαίο έργο της συγγραφέως, αλλά και της Χαϊνιαϊκής Σειράς. Δεν είναι τυχαίο ότι του απονέμονται τέσσερα μεγάλα βραβεία. Χιούγκο, Νέμπιουλα, Τζούπιτερ και Λόκους.

Κανένας από τους παραπάνω τίτλους ή κάποιος ανάλογος που θα μπορούσε ίσως να προκύψει από τα άλλα ρήματα, δεν κρίθηκε κατάλληλος για τον ελληνικό τίτλο του έργου. Προτιμήθηκε *Ο Αναρχικός των Δύο Κόσμων*, που προσιδιάζει στο βαθύτερο νόημα του έργου.

Όπως και στα προηγούμενα έργα της συγγραφέως, ο μύθος υπηρετεί αυστηρά — ίσως εδώ εντονότερα απ' ό,τι στα άλλα — το εσωτερικό όραμα και τις θέσεις της. Γι' αυτό και δεν παρεκκλίνει από τον αρχικό που χρησιμοποιεί σχεδόν πάντα με ελαφρές παραλλαγές: Ένας ξένος σε ξένη χώρα — που μπορεί να είναι ακόμα και η δική του — και το μυητικό ταξίδι του που αποσκοπεί να αφυπνίσει τον ίδιο, αλλά κυρίως τον αναγνώστη. Ο Άγνωστος Πλανήτης λοιπόν και ο Επισκέπτης του υπάρχουν και εδώ. Αλλά η πολυπλοκότητά της σχέσης αυτής δεν εξαντλείται σ' αυτό το επιφανειακά απλου-

¹ Το *The Dispossessed* (Οι Αποστερημένοι ή Οι Απαλλοτριωμένοι), είναι η παθητική μετοχή του ρήματος *dispossess* και, σύμφωνα με το Λεξικό Penguin, σημαίνει στερώ, αφαιρώ, εκβάλλω, εκδιώκω, αποβάλλω. (Σ.τ.Μ.)

στευτικό περίγραμμα. Η Ούρσουλα Λε Γκεν επιχειρεί με θαυμαστά αποτελέσματα μια σε βάθος και πολύ πιο ουσιαστικά, παρ' όλη τη συμβολικότητα του μύθου, ανάλυσή του. Η ανάλυση αυτή γίνεται με τέτοια μαθηματική, επιστημονική θα έλεγε κανείς, αυστηρότητα, χωρίς φυσικά να αποκλείεται η λυρική κατά διαστήματα διάθεση, ώστε για χάρη της αλήθειας, η οποία αναζητείται με αληθινό πάθος στο βάθος του μύθου και των γεγονότων που τον συνθέτουν, παραμερίζεται η εξωτερική φανταχτερή δράση, δίνοντας τη θέση της στη ρεαλιστική αυθεντικότητα. Εκείνο που ενδιαφέρει είναι το πρόσωπο του κόσμου, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί ή διαμορφώνεται κάτω από συγκεκριμένες πολιτικές συντεταγμένες, και ο ρόλος-θέση του ατόμου σ' αυτόν. Έτσι, τα επί μέρους επεισόδια έχουν μια αμεσότητα σχεδόν ρεαλιστική, που βοηθά τη συγγραφέα να επικοινωνήσει πρόσωπο με πρόσωπο, θα λέγαμε, με τον αναγνώστη της, και να του εκθέσει το πρόβλημα, αφήνοντάς τον περισσότερο να σκεφτεί και να το μελετήσει, παρά να βιαστεί να του δώσει μια εύκολη και ανώδυνη απάντηση. Η συγγραφέας ξέρει πολύ καλά ότι απαντήσεις μάλλον δεν υπάρχουν, όπως δεν υπάρχουν και απολυτότητες. Και γύρω απ' αυτή τη θέση, επικεντρώνει τη διερεύνησή της.

Στο κέντρο του μύθου της, επιφανειακά τουλάχιστον και για τις ανάγκες της μυθιστορηματικής συμβατικότητας, υπάρχει ο φυσικός Σεβέκ και η επιστημονική του ανακάλυψη. Πρόκειται για το άνσιμπλ, μια συσκευή στιγμιαίας επικοινωνίας που καταργεί ουσιαστικά το χρόνο και την απόσταση, όχι όμως και το διαστημικό ταξίδι, επιτρέποντας την επαφή μεταξύ δύο σημείων στο σύμπαν ανεξάρτητα από το πόσο απέχουν το ένα από το άλλο· ένα είδος προηγμένου μελλοντικού τηλεφώνου.

Στο πλαίσιο του μύθου περιστρέφονται δυο πλανήτες που ο ένας είναι δορυφόρος του άλλου. Η Ανάρες, ο πλανήτης

καταγωγής του ήρωα, και ο Γιουράς. Το πολιτικό σύστημα του πρώτου είναι η Αναρχία και του δεύτερου ο Καπιταλισμός. Στην οικοδόμησή τους έχουν συμβάλει οι ιδέες του Πιοτρ Αλεξέγιεβιτς Κροπότκιν (1842-1921): Αναρχία, Η Ζωή ενός Επαναστάτη, αλλά και του Άλντους Χάξλεϊ (1894-1963): Θαυμαστός Καινούριος Κόσμος⁹, 1932, του Γιεβγκένι Ζαμιάτιν (1884-1937). Εμείς¹⁰, 1924, του Τζορτζ Όργουελ (1903-1950): 1984¹¹, 1949.

Το μέγιστο ενδιαφέρον της συγγραφέως είναι η μελέτη-παρουσίαση αυτών των δύο πολιτικών συστημάτων και οι επιπτώσεις τους πάνω στη διαμόρφωση του ατόμου και, κατ' επέκταση, της κοινωνίας γενικότερα η αγωνιώδης αναζήτηση ενός μοντέλου ανθρωπινότερης ζωής. Θα μπορούσε βέβαια να παρακινδυνεύσει κανείς την πρόταση ενός μοντέλου που να προέρχεται από την ένωση αυτών των δύο. Αλλά η Ούρσουλα Λε Γκεν δεν είναι ευτυχώς πολιτικός του μπαλκονιού ούτε και δάσκαλος συνταγών. Έτσι αρκείται, σαν τον ήρωα του Φραντς Κάφκα^{*}, στη διαπίστωση. Εκθέτει και παρουσιάζει. Οι άνθρωποι που τα δημιούργησαν, αυτοί οι ίδιοι πρέπει και να τα αξιολογήσουν και να βρουν τον καινούριο σωστότερο δρόμο τους.

Αλλά πριν να βρεθεί αυτός ο νέος δρόμος για τη μελλοντική ειρηνική συνοδοιπορία, το άτομο πρέπει να συνειδητοποιήσει τη σημασία του Τοίχου. Ο Τοίχος είναι ένα άλλο κυρίαρχο και δυναστικό, συμπαγές, στην κυριολεξία, σύμβολο που διατρέχει το έργο. Οριοθετεί τους Απ' Εδώ και τους Απ' Εκεί. Θεωρητικά μοιάζει εύκολο να καταδαφιστεί, στην πραγματικότητα όμως είναι σχεδόν αδύνατο. Διότι οι διαφορές των συστημάτων που δημιούργησαν οι άνθρωποι στ' όνομα της ευζωίας, είναι ισχυρότε-

* Στο διήγημα του Φραντς Κάφκα «Ανακοινώσεις σε μια Ακαδημία», ο ήρωας παρουσιάζει την προηγούμενη ζωή του που πέρασε ως πύθκος και τι βίωσε ώστε να γίνει «άνθρωπος». (Σ.τ.Ε.)

ρες απ' τη φθαρτότητα της πέτρας.

Αυτές τις διαφορές των Απ' Εδώ και των Απ' Εκεί παρουσιάζει η συγγραφέας, μ' ένα πλήθος λεπτομέρειες που συνθέτουν όχι μόνο μια συντριπτική καθημερινότητα, αλλά μια ατέλειωτη αιωνιότητα, που αργά αλλά σταθερά εκφυλίζεται επιμένοντας να συντηρεί ένα κοινωνικοπολιτικό σύστημα που καταστρέφει τα κύτταρα του οργανισμού του υπονομεύοντάς τον.

Την αποκάλυψη αυτής της πραγματικότητας θα κάνει ο ήρωας όταν έρθει αντιμέτωπος και με τα δυο συστήματα. Η μυητική πορεία του της αυτογνωσίας στο πάτριο έδαφος της Ανάρες και στο ανάλογο του Γιουράς, θα τον οδηγήσει στις ίδιες πικρές, απογοητευτικές και απαισιόδοξες διαπιστώσεις: Και τα δύο συστήματα, όσο ελκυστικά και αν παρουσιάζονται στην εξωτερική τους όψη, είναι τρωτά. Και η έννοια της ελευθερίας που διατυμπανίζουν, σχετική, αν όχι ανύπαρκτη. «Καταργήσατε τους παπάδες και τους δικαστές, τη νομοθεσία για το διαζύγιο κι όλα τα σχετικά, αλλά διατηρήσατε το πρόβλημα που κρύβεται πίσω τους. Το τοποθετήσατε μέσα σας, στη συνείδησή σας. Και βρίσκεται πάντα εκεί. Είστε το ίδιο σκλάβοι που ήσαστε και πριν. Δεν είστε αληθινά ελεύθεροι». Και κυτή την περίφημη ελευθερία του ατόμου που του αρνείται το ελεγχόμενο κράτος της Ανάρες, ο ήρωας θα την αναζητήσει στον Γιουράς. Αλλά οι ψευδαισθήσεις του δε θ' αργήσουν να καταρρεύσουν. Κάτω απ' τη λαμπερή εξωτερική ενδυμασία του, ο οργανισμός του Γιουράς είναι το ίδιο και χειρότερα διαβρωμένος απ' το δορυφόρο του. Ο παράδεισός του βράθει από σκουλήκια. Και είναι αυτά ακριβώς που τον συντηρούν και του δίνουν την εκτυφλωτική του υπόσταση. «Το κράτος είναι το παν και τα πάντα είναι το κράτος... Μια (οποιαδήποτε) επιστημονική ιδέα είναι ιδιοκτησία του κράτους... (και) Το άτομο δεν μπορεί να παζαρεύει με το κράτος. Το κράτος δεν αναγνωρίζει άλλο νόμισμα εκτός από

τη δύναμη και είναι αυτό το ίδιο που κόβει αυτό το νόμισμα». Έτσι, το μόνο που του μένει είναι η ερημιά του και η φρίκη της συνειδητοποίησής της. «Ήταν μόνος εδώ, γιατί ερχόταν από μια αυτοεξοριζόμενη κοινωνία. Και ήταν από πάντα μόνος, στον ίδιο του τον κόσμο, γιατί ο ίδιος είχε αυτοεξοριστεί από την κοινωνία του. Οι Άποικοι είχαν κάνει ένα βήμα μπροστά. Εκείνος είχε κάνει δύο. Και είχε απομείνει μόνος...» γιατί δεν του το αναγνώριζαν, δεν το παραδέχονταν, επειδή δε συμπορευόταν με το λαό. Και με τις απόψεις του Κόμματος. Ή του κράτους. Δεν έχει καμιά σημασία. Το αποτέλεσμα είναι το ίδιο. Περιφρόνηση, απομονωτισμός, εξουθένωση, εξαφάνιση! Να αντιδράσει στον παρωπιδισμό και στην αρτηριοσκλήρωση; Μα θα ήταν παράλογο. Και ακατανόητο. «Δεν μπορούσε να εξεγερθεί εναντίον της κοινωνίας του γιατί η κοινωνία του, αυτή καθαυτή, ήταν μια επανάσταση, μια διαρκής επανάσταση, μια συνεχής... πρόοδος». Αλλά αυτές οι ηχηρότητες, τα μεγάλα πομπώδη λόγια «επανάσταση», «πρόοδος», «ελευθερία», «ανθρωπισμός», και αμέτρητα άλλα, χάνουν τη σημασία τους μπροστά στη στυγνή πραγματικότητα: Τον κοστολογούν ανάλογα με την ωφελμιστική αξία της ανακάλυψής του, την οποία διεκδικούν και τα δύο μέρη, και τα δύο στρατόπεδα, για τους δικούς τους προσωπικούς, σκοτεινούς λόγους. Αυτό το αμείλικτο πρόσωπο της άγριας, φρικτής πραγματικότητας, καλείται να αντιμετωπίσει ο ήρωας. Μιας πραγματικότητας που δε σταματά ποτέ να του εμφανίζει τις πληγές της. Πληγές που δεν κάνουν τίποτ' άλλο παρά να αιμορραγούν προκαλώντας πόνο, γιατί «Μια κοινωνία μπορεί να καταργήσει μόνο την κοινωνική δυστυχία, (αλλ') ο Πόνος θα υπάρχει πάντα».

Εύκολες λύσεις και απαντήσεις, όπως ήδη ειπώθηκε, δεν υπάρχουν στα έργα της Λε Γκεν, γιατί δεν υπάρχουν μονολιθικότητες. Ο αναγνώστης θα πρέπει να αγωνιστεί μαζί με

τους ήρωες, αν θέλει να φτάσει σε κάποια άποψη.

Το έργο, ένα από τα ωραιότερα πολιτικά μυθιστορήματα, και —ευτυχώς— όχι μόνο, αποτελεί μια από τις σπουδαιότερες μελέτες της Πολιτικής στο χώρο της Ε.Φ. και παράλληλα είναι και μια ενδιαφέρουσα μελέτη της εξέλιξης της σκέψης ενός επιστήμονα. Από πλευράς ιδεών είναι η μέγιστη δουλειά της συγγραφέως: η μπρεχτική αποστασιοποίηση που παρατηρείται σε πολλά μέρη του έργου, υποβοηθά ακόμα περισσότερες τον αναγνώστη στην ψύχραιμη εκτίμηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει. Ο Αναρχικός των Δύο Κόσμων θεωρείται η κορυφή ολόκληρης της Χαϊνιανής Σειράς και ένα μείζον έργο τέχνης.

Ένα ακόμα έργο που κυκλοφορεί το 1974 μετά το *The Dispossessed* έχει τον περίεργο, φανταχτερό τίτλο *Ο Δημιουργός των Σπόρων της Ανακίας και Άλλα Αποσπάσματα από το Δελτίο της Ένωσης Θηρογλωσσολόγων* και είναι μια ιστορία φανταστικής επιστήμης.

Η Ούρσουλα Λε Γκεν έγραψε και ποίηση. Μια επιλογή από τα ποιήματά της με τίτλο *Άγριοι Άγγελοι* εμφανίζεται το 1975. Αυτόν το χρόνο θα κυκλοφορήσει και *Η Νέα Ατλαντίδα*, ένα σουρεαλιστικό αλλά ιδιαίτερα σκοτεινό έργο που καυτηριάζει την ευθύνη των δημοτικών αρχόντων πάνω στη διαμόρφωση του μέλλοντος. Στο κοντινό αύριο το κράτος έχει γίνει τρομακτικό και βίαιο, ξεπερνώντας και το χειρότερο φασισμό. Οι επιπτώσεις πάνω στο άτομο, το λαό, την κοινωνία και τη φύση γενικότερα είναι φοβερές. Η τελείως καταστρεμμένη οικολογία βυθίζει την Αμερική στο σκοτάδι, σφριβώς την ώρα που η καταποντισμένη, μυθική πλατωνική ήπειρος αρχίζει ν' αναδύεται απ' τον ωκεανό.

Αλλά εκτός από ποίηση, μυθιστόρημα, μελέτη, έγραψε κι ένα πλήθος διηγημάτων. Απ' αυτά, όλα τα διηγήματά της Ε.Φ., εκτός απ' το *Η Λέξη για τον Κόσμο είναι Δάσος*, που είναι νουβέλα στο μέγεθος μικρού μυθιστορήματος, είναι συ-

γκεντρωμένα στη συλλογή *Τα Δώδεκα Τεταρτημόρια του Ανέμου*, που κυκλοφορεί το 1976. Τα μη Ε.Φ. διηγήματά της βρίσκονται στη συλλογή *Ορεινιανές Ιστορίες*, που κυκλοφορεί τον ίδιο χρόνο και κερδίζει το βραβείο Τζούπιτερ. Δύο ακόμα έργα της θα εμφανιστούν το 1976. *Το Ημερολόγιο του Ρόδου*, που κερδίζει κι αυτό το βραβείο Τζούπιτερ, και *Το Νερό είναι Απέραντο*.

Άλλα έργα της που πρέπει ν' αναφερθούν είναι: *Το Μάτι του Ερωδιού 1978*, *Λίζα Γουέμπστερ 1979*, *Η Γλώσσα της Νύχτας* (δοκίμια) *1980*, *Ο Τόπος της Αρχής 1980*, *Μαλαφρένα 1980*, *Το Τριαντάφυλλο της Πυξίδας 1982*, και το *Γυρίζοντας πάντα στην Πατρίδα μου, 1985*. Σ' αυτό το έργο η Ούρσουλα Λε Γκεν κατορθώνει να πετύχει μια σύνθεση των περισσοτέρων από τα θέματα που την απασχολούν. Η δράση είναι τοποθετημένη σε μια μελλοντική Γη, σχεδόν αλλοτριωμένη από τη διάβρωση όχι μόνο του απολιτισμού» αλλά και από την επέμβαση του ανθρώπου πάνω στη φύση γενικότερα. Πολύ προσεχτικά και καταφεύγοντας στη σημαντικότητα της ουσιώδους λεπτομέρειας, η Λε Γκεν καταδειχνει τον τρόπο της επιστροφής σ' έναν ανθρωπινότερο κόσμο, ο οποίος μπορεί να ξαναχτιστεί τέτοιος αν χρησιμοποιηθούν λειτουργικά ορισμένα αρχέγονα σύμβολα. Προκειμένου να δώσει βαρύτητα στο έργο της η συγγραφέας, και για χάρη της πνευματικής και ιδίως της διανοουμενίστικης λεπτομέρειας, θυσίασε την εντυπωσιακή πλοκή ξεπερνώντας έτσι τα όρια μιας εύκολης ψυχαγωγικής ανάγνωσης. Διηγήματα Ε.Φ., φάνταζι, μύθοι και θρύλοι, ποίηση, ακόμα και μουσική, συνδέονται αρμονικά σ' αυτήν τη μεγάλη λογοτεχνική σύνθεση, στην οποία για πρώτη φορά η Λε Γκεν επιχειρεί κάποιες απαντήσεις, καθόλου εύκολες και καθόλου απόλυτες ωστόσο.

Οι κριτικοί της διχάστηκαν. Άλλοι την κατηγόρησαν ότι, προκειμένου να γίνει αποδεκτή στην «ανώτερη λογοτεχνική

ελίτι, θυσίασε την αφήγηση για χάρη του διανοουμενισμού, ενώ άλλοι της απέδωσαν υψηλούς επαίνους ότι πέτυχε μια σχεδόν απόλυτη συγχώνευση της ανθρωπολογίας με τις συντεταγμένες της Ε.Φ.

Η Ούρσουλα Λε Γκεν είναι μια σύγχρονη, στρατευμένη, με την πλατύτερη έννοια του όρου, συγγραφέας, όπως ήδη έχει διαφανεί. Με πειστικότητα και σοβαρότητα υποστηρίζει τις απόψεις της έχοντας μια βαθιά αίσθηση του κόσμου και του ατόμου. Δεν τρέφει ψευδαισθήσεις ούτε για τον ένα ούτε για τον άλλο. Γνωρίζει την πολυπλοκότητά τους και αυτήν ανιχνεύει με ποιητική διάθεση και γνήσιο ενδιαφέρον. Τα ουμανιστικά και ανθρωπολογικά της ενδιαφέροντα εξάλλου είναι πάντοτε ξεκάθαρα και φανερά. Έχει προσφέρει όχι μόνο στην Ε.Φ., αλλά και στη λογοτεχνία γενικότερα, το ηθικό βάθος και τη σωστή ψυχολογική διαγραφή των χαρακτήρων. Τα πολλά βραβεία με τα οποία έχει τιμηθεί, πέρα απ' την όπια σκοπιμότητά τους, δε μαρτυρούν μόνο την αποδοχή της από τη λογοτεχνική οικογένεια, αλλά και το ότι είναι μια από τις μεγαλύτερες σύγχρονες συγγραφείς, άσχετα αν γράφει Ε.Φ., φάνταζι ή συμβατικό μυθιστόρημα.

Μάκης Πανώριος
Αύγουστος 1991

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η «Θεωρία της Έξωθεν Κατευθυνόμενης Πανσπερμίας» διατυπώθηκε 9-10 χρόνια αργότερα, δηλαδή τον Οκτώβριο του 1973, από το βρετανό δρ. Φράνσις Κρικ, ο οποίος το 1962 πήρε το βραβείο Νομπέλ της Ιατρικής για την ανακάλυψη του DNA (κώδικα της ζωής), και το δρ. Λέσλι Όργουελ του Ινστιτούτου Σολκ της Καλιφόρνια. Οι δυο επιστήμονες διατυπώνουν μια άποψη που μαιάζει πολύ με μυθιστόρημα. Η ζωή, λένε, δεν εμφανίστηκε αυτοδύναμα στη γη, αλλά μεταφύτευτηκε από κάποιον άλ-

λο πλανήτη, έξω από το ηλιακό σύστημα, με μικροοργανισμούς. Εξελεγχμένα λογικά όντα, συνεχίζουν οι δυο επιστήμονες, ταξίδεψαν ως τη Γη με κάποιο διαστημόπλοιο και κυριολεκτικά τη ράντισαν με μικροοργανισμούς, που είχαν γεννηθεί στο δικό τους ουράνιο σώμα. Το κίνητρό τους μπορεί να ήταν η ματαιοδοξία, κάποια διάθεση επίδειξης τεχνολογικής ικανότητας ή πιθανότατα κάποιο είδος ιεραποστολικού ζήλου.

Αν οι παραπάνω επιστήμονες είχαν δημοσιεύσει τη θεωρία τους πριν από το 1964, και την έλαβε υπόψη της η Ούρσουλα Λε Γκεν για να στηρίξει τη δική της μυθολογία της Χαϊνιανής Σειράς, δεν το ξέρω. Διαφορετικά, η Ε.Φ. μοιάζει να προφητεύει μια ακόμα «επιστημονική θεωρία». (Η είδηση δημοσιεύτηκε στην Ελλάδα στην εφημερίδα ΒΗΜΑ την Κυριακή 7 Οκτωβρίου 1973).

2. Ούρσουλα Λε Γκεν: Ο Κόσμος του Ρόκανον (Rocannon's World), μετ. Β. Κατσάνη, Εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα 1978.
3. α) Ούρσουλα Λε Γκεν: Πλανήτης Εξορίας (Planet of Exile), μετ. Τ. Ζελιώτης, Εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα 1977.
β) U.K. Le Guin: Ο Πλανήτης της Εξορίας (Planet of Exile), μετ. Αγγελική Βαλβάνη, Εκδόσεις Space-Ροές, Αθήνα 1988.
4. Ούρσουλα Λε Γκεν: Η Πόλη της Ουτοπίας (City of Illusions), μετ. Π. Πολυμάργου, Εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα 1978.
5. Τρία από τα βιβλία της Σειράς που αποτελείται από επτά βιβλία, κυκλοφορούν από τις Εκδόσεις Κέδρος, και είναι τα:
α) Κ.Σ. Λιούις: Το λιοντάρι, η μάγισσα και η ντουλάπα (The lion, the witch and the wardrobe), μετ. Τζένη Μαστοράκη, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1978.
β) Κ.Σ. Λιούις: Το άλογο και το αγόρι του (The horse and his boy), μετ. Τζένη Μαστοράκη, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1981.
γ) Κ.Σ. Λιούις: Ο Ανιμικός του Μάγου (χωρίς τίτλο πρωτοτύπου), μετ. Τζένη Μαστοράκη, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1984.
6. Ursula Le Guin: Το Αριστερό χέρι του Σκότους (The left hand of darkness), μετ. Γιώργος Μπαλάνος, Εκδόσεις Ωρόρα, Αθήνα 1990.
7. Ούρσουλα Λε Γκεν: Πιο πλατιά από Αυτοκρατορίες και Πιο Αργά (χωρίς τίτλο πρωτοτύπου), μετ. Λίλη Ιωαννίδου, περ. Απαγορευμένος Πλανήτης, τ.1, Μάρτιος-Απρίλιος 1987, Εκδόσεις Ars Longa.
8. Ursula Le Guin: Η Λέξη για Τον Κόσμο είναι Δάσος (The

world for world is forest), μετ. Λίλη Ιωαννίδου, Εκδόσεις Ars Longa/Nemo, Αθήνα 1988.

9. α) Άλντους Χάξλεϋ: Θαυμαστός Καινούριος Κόσμος (Brave New World) μετ. Βασ. Α. Καζαντζή, Εκδόσεις Βίπερ-Πάπυρος Πρeςς, Αθήνα 1971.
β) Α. Χάξλεϋ: Γενναίος Νέος Κόσμος (Brave New World), μετ. Μανώλη Χαιρετάμη, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1971.
10. Yevgeny Zamiatin: Εμείς (We-1η έκδοση, αγγλικά: 1924), μετ. Αλίκη Αλεξανδράκη, Εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα 1978.
11. Όργουελ: 1984 (Nineteen Eighty-Four), μετ. Φιλιά Κομήτη, Εκδόσεις Διεθνή Βιβλία, Αθήνα 1970.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
ΑΝΑΡΕΣ-ΓΙΟΥΡΑΣ

ΥΠΗΡΧΕ ένας τοίχος. Δε φαινόταν σημαντικός. Ήταν χτισμένος από ακανόνιστα κομμένες πέτρες κολλημένες με τσιμέντο. Ένας ενήλικος άνετα μπορούσε να δει από πάνω του, ενώ ακόμα κι ένα παιδί ήταν δυνατόν να τον σκαρφαλώσει. Στο σημείο όπου διασταυρωνόταν με το δρόμο, αντί να 'χει μια πύλη, χαμήλωνε βαθμιαία σ' έναν απλό γεωμετρικό όγκο, μια γραμμή, μια ιδέα συνόρου. Ιδέα όμως αληθινή και γι' αυτό σημαντική. Εδώ κι επτά γενιές τίποτα στον κόσμο δεν ήταν πιο σημαντικό απ' αυτό τον τοίχο.

Όπως όλοι οι τοίχοι είχε κι αυτός δυο πλευρές. Τι βρισκόταν από μέσα και τι απέξω εξαρτιόταν από ποια πλευρά του κοιτούσες.

Αν κοίταζες απ' τη μια, ο τοίχος περιέκλειε μια γυμνή έκταση εξήντα εκταρίων που ονομαζόταν «Λιμάνι της Ανάρες». Σ' αυτή την έκταση υπήρχαν δυο μεγάλα ανυψωτικά μηχανήματα, ένα πεδίο εκτόξευσης και προσγείωσης, τρεις αποθήκες, ένα γκαράζ για φορτηγά κι ένα υπνωτήριο. Δεν υπήρχαν ούτε κήποι ούτε παιδιά. Το υπνωτήριο έδειχνε στέρεο, βρόμικο και πένθιμο. Σχεδόν κανείς δεν έμενε μόνιμα εδώ. Στην πραγματικότητα επρόκειτο για καραντίνα. Ο τοίχος δεν περιέκλειε μόνο το πεδίο προσγείωσης αλλά και τα πλοία που κατέβαιναν απ' το διάστημα, τους ανθρώπους που ταξίδευαν μ' αυτά, τους κόσμους απ' τους οποίους προέρχονταν, όλο το υπόλοιπο σύμπαν. Ναι, περιέ-

κλειε το σύμπαν, αφήνοντας την Ανάρες απέξω, ελεύθερη.

Αν κοίταζες όμως απ' την άλλη πλευρά, ο τοίχος περιέβαλλε την Ανάρες: όλος ο πλανήτης βρισκόταν μέσα του, ένα τεράστιο στρατόπεδο φυλακισμένων, αποκομμένο απ' τους άλλους κόσμους και τους άλλους ανθρώπους, σε καραντίνα.

Μερικοί άνθρωποι κατέβαιναν απ' το δρόμο προς το πεδίο προσγείωσης και στέκονταν πλάι στον τοίχο.

Πολλοί έρχονταν συχνά απ' την κοντινή πόλη Αμπενάι με την ελπίδα να δουν κάποιο διαστημόπλοιο ή απλώς και μόνο να αντικρίσουν τον τοίχο. Εξάλλου ήταν και το μοναδικό σύνορο στον κόσμο τους. Πουθενά αλλού δεν υπήρχαν πινακίδες που να γράφουν «Απαγορεύεται η διέλευση». Ειδικά οι έφηβοι γοητεύονταν. Ανέβαιναν στον τοίχο και κάθονταν πάνω του. Πολλές φορές είχαν την ευκαιρία να δουν εκφορτωτές να ξεφορτώνουν καμιόνια στις αποθήκες. Μερικές φορές μάλιστα κατέβαιναν και φορτηγά πλοία στο πεδίο προσγείωσης. Τα φορτηγά αυτά δεν έρχονταν παρά οχτώ φορές το χρόνο, σε ημερομηνίες που γνώριζαν μονάχα τα μέλη των συνδικάτων που δούλευαν στο λιμάνι, και, όταν οι θεατές είχαν την ευκαιρία να δουν κάποιο, στην αρχή έδειχναν συνεπαρμένοι. Όμως εκείνοι στέκονταν στις θέσεις τους και το σκάφος στη δική του, ακίνητο, σαν μαύρος πύργος ζωσμένος απ' το μυρμήγκιασμα των γερανών στο βάθος του πεδίου. Και μετά μια γυναίκα ερχόταν απ' την ομάδα των αποθηκών και τους έλεγε: «Τέλος για σήμερα, αδελφοί!». Φορούσε το περιβραχιόνιο της υπηρεσίας Αμύνης, σημάδι το ίδιο σπάνιο όσο κι ένα αστρόπλοιο. Ήταν κάτι το εντυπωσιακό. Αλλά, παρ' όλο που ο τόνος της φωνής της ακουγόταν απαλός, ήταν ωστόσο επιτακτικός. Εκείνη ήταν που διηύθυνε την ομάδα κι αν την προκαλούσαν θα είχαν να αντιμετωπίσουν τα μέλη του συνδικάτου. Στο κάτω κάτω δεν υπήρχε και τίποτα για να δουν. Οι ξένοι, οι άνθρωποι απ' τους άλλους πλανήτες, έμεναν πάντοτε κρυμμένοι στο πλοίο τους. Κανένα θέαμα.

Και για την ομάδα 'Αμυνας όμως όλα αυτά ήταν πληκτικά. Μερικές φορές η γυναίκα που ήταν επικεφαλής ευχόταν να προσπαθήσει κάποιος να πηδήξει τον τοίχο, ή ένας ξένος αστροναύτης να το σκάσει απ' το σκάφος του, ή ένα παιδί απ' το Αμπενάι να προσπαθήσει να γλιστρήσει μέσα για να δει το φορτηγό από κοντά. Αλλά αυτό δεν έγινε ποτέ. Ποτέ δε συνέβαινε τίποτα. Κι όταν συνέβη κάτι, όπως αυτήν τη φορά, η γυναίκα δεν ήταν προετοιμασμένη να το αντιμετωπίσει.

Ο κυβερνήτης του φορτηγού σκάφους «Μάιντφουλ» της είπε: «Όλος αυτός ο όχλος είναι για το πλοίο μου;»

Η γυναίκα γύρισε και είδε ότι πράγματι υπήρχε πολύς κόσμος κοντά στην πύλη, πάνω από εκατό άτομα. Στέκονταν εκεί, απλώς στέκονταν, όπως τότε που πολλοί στέκονταν στους σταθμούς και περίμεναν τα τρένα με τα τρόφιμα την περίοδο του λιμού. Η γυναίκα τρόμαξε μόλις τους είδε.

«Όχι. Διαμ... διαμαρτύρονται», είπε με τα λίγα ιωτικά που ήξερε. «Διαμαρτύρονται... Ξέρετε... για τον επιβάτη».

«Έννοείτε αυτό το κάθαρμα που θα επιβιβαστεί μαζί μας; Αυτόν θέλουν να σταματήσουν ή εμάς;»

Η λέξη «κάθαρμα», αμετάφραστη στη γλώσσα της γυναίκας, δε σήμαινε τίποτα γι' αυτήν, εκτός από κάποιο είδος ξένης λέξης την οποία προσέδιδαν στο λαό της. Όμως δεν της άρεσε ο ήχος της ούτε ο τόνος του κυβερνήτη ούτε κι ο ίδιος ο κυβερνήτης. «Μπορείτε να προστατευτείτε μόνοι σας;» τον ρώτησε κοφτά.

«Ναι, διάολε! Εσείς φροντίστε μονάχα να ξεφορτώσετε γρήγορα. Και φέρτε αυτό το κάθαρμα στο πλοίο. Κανένας όχλος Οντονιανών δεν είναι ικανός να μας δημιουργήσει προβλήματα». Χάιδεψε το αντικείμενο που κρεμόταν απ' τη ζώνη του, ένα μεταλλικό πράγμα σαν δύσμορφο πέος, και κοίταξε την άοπλη γυναίκα με προστατευτικό ύφος.

Εκείνη έριξε μια παγωμένη ματιά στο φαλλικό αντικείμε-

νο· ήξερε πως είναι όπλο. «Θα τελειώσουμε το ξεφόρτωμα στις δύο», είπε. «Κρατήστε το πλήρωμά σας μέσα στο πλοίο. Αναχώρηση στις τρεις παρά είκοσι. Αν χρειαστείτε βοήθεια, στείλτε μήνυμα στον Έλεγχο Εδάφους». Έφυγε απότομα πριν ο κυβερνήτης προλάβει να της απαντήσει. Ο θυμός της την έκανε πιο δυνατή μπροστά στην ομάδα της και το πλήθος. «Αδειάστε το δρόμο εκεί κάτω!» διέταξε πλησιάζοντας στον τοίχο. «Θα περάσουν καμιόνια. Μπορεί να χτυπήσει κανείς. Αδειάστε το δρόμο!»

Οι άντρες και οι γυναίκες του πλήθους άρχισαν να μιλάνε με τη γυναίκα και μεταξύ τους. Συνέχισαν να περπατάνε στο δρόμο, και μερικοί πήδησαν τον τοίχο. Ωστόσο λίγο πολύ σκορπίστηκαν. Όπως η γυναίκα δεν ήξερε να διαλύσει το πλήθος, έτσι κι εκείνοι δεν ήξεραν να το σχηματίσουν. Μέλη μιας κοινότητας κι όχι στοιχεία κάποιου συνόλου δε διαπνέονταν από συναισθήματα μάζας: υπήρχαν τόσα συναισθήματα ξεχωριστά όσα και άνθρωποι. Και καθώς δεν είχαν συνηθίσει να δέχονται αυθαίρετες διαταγές, έτσι δεν είχαν συνηθίσει και να μην υπακούουν. Η απειρία τους έσωσε τη ζωή του επιβάτη.

Μερικοί απ' αυτούς είχαν έρθει για να σκοτώσουν τον προδότη. Άλλοι για να τον εμποδίσουν να φύγει ή για να τον βρίσουν ή απλώς για να τον δουν· όλοι αυτοί οι άλλοι εμπόδισαν την εύκολη και γρήγορη διέλευση των δολοφόνων. Κανένας τους δεν κρατούσε πιστόλι, μερικοί όμως είχαν μαχαίρια. Μάχη γι' αυτούς σήμαινε μάχη σώμα με σώμα· το μόνο που ήθελαν ήταν να πιάσουν τον προδότη στα χέρια τους. Περίμεναν ότι θα 'ρχόταν περιστοιχισμένος από φρουρούς, μέσα σε κάποιο όχημα. Καθώς είχαν σταματήσει κι έψαχναν έναν καμιόνι με τρόφιμα και συζητούσαν με τον εκνευρισμένο οδηγό του, ο άντρας που περίμεναν έφτασε περπατώντας στο δρόμο ολομόναχος. Όταν τον αναγνώρισαν, εκείνος βρισκόταν ήδη κοντά στο πλοίο, στο πεδίο προσγείωσης, και τον

ακολουθούσαν πέντε μέλη του Συνδικάτου της Υπηρεσίας Αμύνης. Αυτοί που ήθελαν να τον σκοτώσουν ρίχτηκαν στο κατόπι του, αλλά ήταν πολύ αργά πια κι έτσι άρχισαν να του πετάνε πέτρες. Μια πέτρα πέτυχε το στόχο της στην πλάτη, ακριβώς τη στιγμή που έμπαινε στο πλοίο, αλλά μια άλλη, κάπου ένα κιλό βαριά, χτύπησε ένα μέλος της ομάδας Αμύνης στο κεφάλι και τον άφησε στον τόπο.

Οι πόρτες του πλοίου έκλεισαν. Οι άνθρωποι της ομάδας Αμύνης απομακρύνθηκαν κουβαλώντας το νεκρό σύντροφό τους. Δεν έκαναν καμιά προσπάθεια να σταματήσουν τους αρχηγούς του πλήθους που όρμησαν τρέχοντας προς το αστρόπλοιο, αν και η γυναίκα, κάτασπρη απ' την ταραχή και τη λύσσα της, άρχισε να τους βρίζει καθώς πέρασαν ξυστά από δίπλα της. Μόλις έφτασαν όμως μπροστά στο πλοίο, σταμάτησαν αναποφάσιστοι και διστακτικοί. Η σιωπή του αστρόπλοιου, οι απότομες κινήσεις των τεράστιων ανυψωτήρων, το παράξενο θέαμα του καμένου εδάφους, η απουσία οτιδήποτε ανθρώπινου, όλα αυτά τους αποπροσανατόλισαν. Ένα κύμα ατμού ή αερίου που τινάχτηκε από μια συσκευή προσδεδεμένη στο σκάφος έκανε μερικούς να αναπηδήσουν. Γύρισαν και κοίταξαν ανήσυχα τις τουρμπίνες, κάτι τεράστια μαύρα τούνελ πάνω απ' τα κεφάλια τους. Μια προειδοποιητική σειρήνα άρχισε να στριγκλίζει στην άλλη άκρη του πεδίου. Ένας απ' το πλήθος έκανε ένα βήμα προς τα πίσω. Μετά ένας άλλος. Κανείς δεν τους σταμάτησε. Σε δέκα λεπτά το πεδίο είχε αδειάσει, το πλήθος είχε σκορπίσει στο δρόμο για το Αμπενάι. Μετά απ' όλα αυτά, τίποτα δε φαινόταν να 'χει συμβεί.

Μέσα στο «Μάιντφουλ», όμως, συνέβαιναν πολλά. Απ' τη στιγμή που ο Έλεγχος Εδάφους είχε περιορίσει το διάστημα προσεδάφισης, όλη η δουλειά έπρεπε να γίνει σε δυο φορές λιγότερο χρόνο απ' ό,τι συνήθως. Ο κυβερνήτης είχε διατάξει να δέσουν τον επιβάτη και να τον κλειδώσουν μαζί με το

γιατρό στο εντευκτήριο του πληρώματος για να μην τους έχουν να γυροφέρνουν μες στα πόδια τους. Υπήρχε μια οθόνη σ' εκείνη την αίθουσα και, αν επιθυμούσαν, μπορούσαν να παρακολουθήσουν από κει την απογείωση.

Ο επιβάτης σήκωσε τα μάτια του και κοίταξε. Είδε το πεδίο και τον τοίχο γύρω απ' το πεδίο και πέρα μακριά, έξω απ' τον τοίχο, τις πλαγιές της Νε Δέρας κατάφυτες από θάμνους χόλουμι κι ασημόχρωμα σεληνάγκαθα.

Όλα αυτά βρέθηκαν ξαφνικά στο κάτω μέρος της οθόνης. Ο επιβάτης ένιωθε σαν να του πίεζαν το κεφάλι προς τα πίσω, σε ένα μικρό παραφουσκωμένο μαξιλαράκι. Λες και καθόταν σε οδοντιατρική καρέκλα, με το κεφάλι πίσω και τα σαγόνια ορθάνοιχτα. Δεν μπορούσε να ανασάνει κανονικά, ένιωθε άρρωστος, τα σπλάχνα του πονούσαν. Όλο του το κορμί φώναζε στις τεράστιες δυνάμεις που τον είχαν αρπάξει: *Όχι τώρα, όχι ακόμα, περιμένετε!*

Τα μάτια του τον έσωσαν. Η επιμονή τους να βλέπουν και να του δείχνουν τον τράβηξε έξω απ' τον αυτισμό του τρόμου. Γιατί τώρα στην οθόνη φαινόταν κάτι παράξενο, ένα μεγάλο πλάτωμα γεμάτο άσπρες πέτρες. Ήταν η έρημος όπως φαινόταν απ' τα βουνά που σχημάτιζαν τη Μεγάλη Κοιλιάδα. Πώς γινόταν και γυρνούσε πάλι στη Μεγάλη Κοιλιάδα; Προσπάθησε να πει στον εαυτό του ότι βρισκόταν σε ένα αερόπλοιο. Όχι, σε ένα διαστημόπλοιο. Η άκρη του πλάτωματος αντιφέγγισε με τη λαμπρότητα του φωτός που πέφτει στο νερό σε μια μακρινή θάλασσα. Αλλά δεν υπήρχε νερό σ' εκείνη την έρημο. Τι έβλεπε λοιπόν; Η πετρώδης έρημος δεν ήταν πια πλάτωμα αλλά γούπατο, σαν μια τεράστια γαβάθα γεμάτη ήλιο. Και, καθώς την κοιτούσε με απορία, έγινε ακόμα πιο βαθιά, σκορπίζοντας το φως της. Απότομα μια γραμμή τη χώρισε στα δυο, μια γραμμή αφηρημένη, γεωμετρική, σαν τόξο τέλειου κύκλου. Και πέρα απ' αυτό το τόξο βρισκόταν το σκοτάδι, το σκοτάδι που αντέστρεφε

την όλη εικόνα κάνοντάς την αρνητική. Το αληθινό, το πετρώδες τμήμα δεν ήταν πια κοίλο και πλήρες φωτός, αλλά κυρτό, που κταναικλούσε κι έδιωχνε το φως. Δεν ήταν πια πλάτωμα ή γαβάθα αλλά σφαίρα, μια μπάλα από άσπρη πέτρα που βυθιζόταν στα σκοτάδια και χανόταν. Ήταν ο κόσμος, ο πλανήτης του.

«Δεν καταλαβαίνω», είπε δυνατά.

Κάποιος του απάντησε. Για μια στιγμή δεν κατάλαβε ότι το πρόσωπο που στεκόταν δίπλα στην καρέκλα του μιλούσε σ' αυτόν, του απαντούσε, γιατί δεν καταλάβαινε πια τι ήταν μια απάντηση. Μονάχα ένα πράγμα ήξερε, ότι ήταν εντελώς απομονωμένος. Ο κόσμος είχε καταρρεύσει από κάτω του κι εκείνος είχε μείνει μόνος.

Πάντοτε φοβόταν ότι θα συνέβαινε αυτό, περισσότερο απ' όσο είχε φοβηθεί ποτέ το θάνατο. Θάνατος σημαίνει να χάσεις τον εαυτό σου και να ενωθείς με το υπόλοιπο. Αυτός είχε διατηρήσει τον εαυτό του, αλλά είχε χάσει το υπόλοιπο.

Τελικά μπόρεσε να κοιτάξει τον άντρα που στεκόταν δίπλα του. Φυσικά ήταν ξένος. Από 'δω και πέρα θα υπήρχαν μόνο ξένοι. Μιλούσε μια ξένη γλώσσα: ιοτικά. Οι λέξεις είχαν νόημα. Όλα τα επιμέρους είχαν νόημα: μονάχα το σύνολο δεν είχε. Ο άντρας έλεγε κάτι για τα λουριά που τον κρατούσαν δεμένο στην καρέκλα. Τα φαχούλιφε αδέξια. Η καρέκλα ταλαντεύτηκε απότομα κι εκείνος κόντεψε να πέσει προσπαθώντας να κρατήσει την ισορροπία του. Ο άντρας συνέχισε να τον ρωτάει αν ήταν πληγωμένος. Για ποιον μιλούσε; «Σίγουρα δεν είναι πληγωμένος;» Ο τύπος ευγενείας για να απευθυνθείς σε κάποιον στα ιοτικά ήταν το τρίτο πρόσωπο του ενικού. Ο άντρας μιλούσε σ' αυτόν. Ήθελε να μάθει αν ήταν πληγωμένος και ρωτούσε συνεχώς για τις πέτρες που του είχαν πετάξει. Όμως η πέτρα δε θα τον χτυπούσε ποτέ, συλλογίστηκε. Το βλέμμα του καρφώθηκε πάλι στην οθόνη για να ξαναβρεί την πέτρα, το λευκό βότσα-

λο που κατρακυλούσε στα σκοτάδια. Η οθόνη όμως είχε σβήσει.

«Είμαι καλά», είπε τελικά, μάλλον για να πει κάτι.

Αυτή η απάντηση δεν ησύχασε τον άλλον.

«Ελάτε, σας παρακαλώ, μαζί μου. Είμαι γιατρός».

«Είμαι καλά».

«Παρακαλώ, ελάτε μαζί μου, Δρ. Σεβέκ!»

«Εσείς είστε δόκτωρ», είπε ο Σεβέκ μετά από μια μικρή παύση. «Όχι εγώ. Εμένα με φωνάζουν σκέτο Σεβέκ».

Ο γιατρός, ένας κοντός άντρας, αδύνατος και φαλακρός, έκανε έναν ανήσυχο μορφασμό. «Θα 'πρεπε να βρίσκεστε στην καμπίνα σας, κύριε, υπάρχει κίνδυνος μόλυνσης, δεν πρέπει να έρθετε σε επαφή με κανέναν εκτός από μένα. Εξαιτίας αυτού του καταραμένου κυβερνήτη με είχαν δυο βδομάδες στην απολύμανση, λες και... Τέλος πάντων. Ελάτε μαζί μου, κύριε. Έχω την ευθύνη για...»

Ο Σεβέκ κατάλαβε ότι ο ανθρωπάκος ήταν εννευρισμένος. Δεν ένιωθε καμιά συμπόνια, καμιά συμπάθεια. Αλλά ακόμα κι εκεί που βρισκόταν τώρα, στην απόλυτη μοναξιά, ο ένας και μοναδικός νόμος, ο μόνος νόμος που είχε αναγνωρίσει ποτέ, ίσχυε. «Εντάξει», είπε και σηκώθηκε.

Ήταν ακόμα ζαλισμένος κι ο αριστερός του ώμος πονούσε. Ήξερε ότι το πλοίο κινείται, όμως δεν αισθανόταν καθόλου αυτή την κίνηση. Δεν υπήρχε παρά η σιωπή, μια σιωπή φριχτή και απόλυτη που περιέβαλλε αυτούς τους τοίχους. Ο γιατρός τον οδήγησε μέσα από σιωπηλούς μεταλλικούς διαδρόμους σε ένα δωμάτιο.

Ήταν πολύ μικρό, με γυμνούς τοίχους. Δεν άρεσε στον Σεβέκ, του θύμιζε ένα μέρος που δεν ήθελε να το θυμάται. Σταμάτησε για μια στιγμή στην πόρτα, αλλά ο γιατρός επέμενε να μπει, και το 'κανε.

Κάθισε σε ένα κρεβάτι που έμοιαζε με ράφι. Ένιωθε ακόμα ζαλισμένος, σαν να 'χε βγει από λήθαργο. Στράφηκε και

κοίταξε το γιατρό χωρίς καμιά περιέργεια. Κατάλαβε όμως ότι θα 'πρεπε να δείξει περιέργεια: αυτός ο άντρας ήταν ο πρώτος Γιουρασινός που συναντούσε. Αλλά ήταν πτώμα απ' την κούραση. Αυτό που θα 'πρεπε να κάνει ήταν να ξαπλώσει αμέσως και να κοιμηθεί.

Είχε μείνει ξάγρυπνος όλη την περασμένη νύχτα, βυθισμένος στα χαρτιά του. Τρεις μέρες νωρίτερα είχε δει την Τακβέρ και τα παιδιά στην Ειρήνη — και — Αφθονία, κι από τότε δεν είχε σταματήσει ούτε στιγμή να τρέχει στο ραδιοπύργο για να ανταλλάξει μηνύματα της τελευταίας στιγμής με τους ανθρώπους του Γιουράς και να συζητήσει σχέδια κι υποθέσεις με τον Μπεντάπ και τους άλλους. Όλες αυτές τις μέρες, από τότε που έφυγε η Τακβέρ, ένιωθε ότι δεν έκανε αυτός όλα εκείνα τα πράγματα που έκανε, αλλά, αντίθετα, εκείνα ήταν που τον έσερναν. Είχε βρεθεί στα χέρια άλλων ανθρώπων. Η βούλησή του δεν είχε δράσει. Δε χρειάστηκε να δράσει. Με τη δική του θέληση όμως είχαν αρχίσει όλα αυτά, ο ίδιος ήταν που είχε δημιουργήσει αυτήν τη στιγμή κι αυτούς τους τοίχους που τον περικύκλωναν τώρα. Πόσο καιρό πριν; Χρόνια. Πέντε χρόνια πριν, στη σιωπή εκείνης της νύχτας στην Τσακάρ, στα βουνά, όταν είχε πει στην Τακβέρ: «Θα πάω στο Αμπενάι και θα γκρεμίσω τους τοίχους». Ακόμα και πιο πριν από τότε, πολύ πιο νωρίς, στη Σκόνη, στα χρόνια του λιμού και της απόγνωσης, όταν είχε υποσχεθεί στον εαυτό του ότι ποτέ πια δε θα δρούσε παρά μόνο ακολουθώντας την ελεύθερη βούλησή του. Και, ακολουθώντας εκείνη την παλιά υπόσχεση, είχε οδηγηθεί μέχρι εδώ: σ' αυτή την άχρονη στιγμή, σ' αυτό το μέρος χωρίς έδαφος να το υποβαστάζει, σ' αυτό το μικρό δωμάτιο, σ' αυτήν τη φυλακή.

Ο γιατρός είχε εξετάσει το μελονιασμένο ώμο του (αυτή η μελονια παραξένεψε τον Σεβέκ: ήταν τόσο πολύ ταραγμένος ώστε δεν είχε αντιληφθεί όσα είχαν συμβεί στο πεδίο

απογείωσης και δεν είχε νιώσει την πέτρα που τον είχε χτυπήσει). Ο γιατρός πλησίαζε τώρα προς το μέρος του κρατώντας μια υποδόρια ένεση.

«Δεν το θέλω αυτό», είπε ο Σεβέκ. Μιλούσε αργά τα ιοτικά, και, καθώς τα ήξερε μονάχα απ' τα ραδιομηνύματα, η προφορά του ήταν κακή, αλλά από πλευράς γραμματικής τα κατάφερνε. Περισσότερο δυσκολευόταν να τα καταλαβαίνει παρά να τα μιλάει.

«Είναι εμβόλιο κατά της ιλαράς», είπε ο γιατρός επαγγελματικά και αδιάφορα.

«Όχι», τόνισε ο Σεβέκ.

Ο γιατρός δάγκωσε για μια στιγμή τα χείλη του και μετά ρώτησε: «Ξέρετε τι είναι η ιλαρά, κύριε;»

«Όχι».

«Ασθένεια. Μεταδοτική. Συχνά επικίνδυνη για τους ενήλικες. Εσείς στην Ανάρες δεν την ξέρετε. Προφυλακτικά μέτρα την εμπόδισαν να εμφανιστεί όταν ο πλανήτης σας αποικίστηκε. Όμως είναι πολύ συνηθισμένη στον Γιουράρ. Θα μπορούσε να σας σκοτώσει. Όπως κι άλλη μια ντουζίνα συνηθισμένες επιδημικές ιώσεις. Ο οργανισμός σας δε διαθέτει τις απαραίτητες αντιστάσεις. Είστε δεξιόχειρ, κύριε;»

Αυτόματα ο Σεβέκ έγνεψε καταφατικά με το κεφάλι του. Με τη χάρη ταχυδακτυλουργού, ο γιατρός γλίστρησε τη βελόνα στο δεξί του χέρι. Ο Σεβέκ δέχτηκε σιωπηλά αυτή την ένεση, όπως κι άλλες που οικολούθησαν. Δεν είχε το δικαίωμα να φανεί επιφυλακτικός ή να διαμαρτυρηθεί. Είχε παραδοθεί από μόνος του σ' αυτούς τους ανθρώπους, είχε αποποιηθεί το έμφυτο δικαίωμά του της ελεύθερης επιλογής. Το είχε χάσει, είχε φύγει μακριά του μαζί με τον κόσμο του, τον κόσμο της Επαγγελίας, το λευκό βότσαλο.

Ο γιατρός ξαναμίλησε, αλλά εκείνος δεν τον άκουσε.

Για ώρες ή μέρες η ύπαρξή του βρέθηκε στο μηδέν, μέσα σε ένα άγιο κι αξιοθρήνητο κενό, χωρίς παρελθόν και μέλ-

λον. Οι τοίχοι ορθώνονταν γύρω του συμπαγείς. Έξω απ' αυτούς δεν υπήρχε παρά η σιωπή. Τα μπράτσα του κι οι γλουτοί του πονούσαν απ' τις ενέσεις. Τον έκαυγε ο πυρετός, αλλά δεν έφτασε ποτέ στο παραλήρημα, αφέθηκε μονάχα να περιπλανηθεί σ' εκείνη την άγρονη γη της λησμονιάς, ανάμεσα στο λογικό και το παράλογο. Ο χρόνος δεν κυλούσε. Δεν υπήρχε πια χρόνος. Έγινε ο ίδιος χρόνος' μόνον αυτός: Ήταν το ποτάμι, το βέλος, η πέτρα. Όμως δεν κουνιόταν. Το ριγμένο βότσαλο έμενε ακίνητο στη μέση της πορείας του. Δεν υπήρχε ούτε μέρα ούτε νύχτα. Μερικές φορές ο γιατρός άναβε ή έσβηνε το φως. Υπήρχε ένα ρολόι κρεμασμένο στον τοίχο πάνω απ' το κρεβάτι: ο δείκτης του κινούνταν πάνω απ' τα είκοσι νούμερα του καντράν του, απ' το ένα στο άλλο, στη σειρά, χωρίς καμιά λογική, χωρίς κανένα νόημα.

Εύπνησε μετά από ένα μακρύ και βαθύ ύπνο και, καθώς βρισκόταν απέναντι απ' το ρολόι, το κοίταξε με μισάνοιχτα τα μάτια. Ο δείκτης του βρισκόταν λίγο μετά το νούμερο 15, πράγμα που σήμαινε, αν οι αριθμοί του ξεκινούσαν απ' τα μεσάνυχτα όπως τα ρολόγια των είκοσι τεσσάρων ωρών της Ανάρες, ότι ήταν απόγευμα. Αλλά πώς μπορούσε να ήταν απόγευμα στο διάστημα, ανάμεσα σε δυο κόσμους; Τέλος πάντων... το πλοίο θα διατηρούσε το δικό του χρόνο, βέβαια. Μ' αυτήν τη σκέψη, άρχισε να παίρνει κουράγιο. Ανασηκώθηκε και δεν ένιωσε καμιά ζαλάδα. Κατέβηκε απ' το κρεβάτι και δοκίμασε την ισορροπία του: ικανοποιητική, αν και ένιωσε ότι τα πέλματα των ποδιών του δεν έρχονταν σε αρκετά σταθερή επαφή με το πάτωμα. Το πεδίο βαρύτητας του πλοίου πρέπει να ήταν μάλλον αδύνατο. Δεν του άρεσε αυτή η αίσθηση: αυτό που χρειαζόταν ήταν σταθερότητα, στερεότητα, συγκεκριμένα γεγονότα. Αναζητώντας τα βάλθηκε να εξετάζει μεθοδικά το μικρό δωμάτιο.

Οι γυμνοί τοίχοι ήταν γεμάτοι εκπλήξεις, έτοιμοι να α-

ποκαλύψουν τους εαυτούς τους στο παραμικρό άγγιγμα: νιπτήρας, τουαλέτα, καθρέφτης, γραφείο, καρέκλα, ντουλάπι, ράφια. Υπήρχαν αρκετές μυστηριώδεις μικροσυσκευές συνδεδεμένες με το νιπτήρα, και το νερό δε σταματούσε να τρέχει όταν άφηνες τη βαλβίδα, αλλά συνέχιζε να χύνεται για λίγο ακόμα και μετά σταματούσε μόνο του —σημάδι, σκέφτηκε ο Σεβέκ, είτε μεγάλης πίστης στην ανθρώπινη φύση είτε μεγάλης διαθέσιμης ποσότητας ζεστού νερού. Κλίνοντας προς το δεύτερο, πλύθηκε· δε βρήκε πετσέτα και στέγνωσε το κορμί του σε ένα από εκείνα τα μυστήρια μηχανήματα που έβγαζαν ένα ευχάριστο κι ανακουφιστικό ρεύμα ζεστού αέρα. Επειδή δεν ήξερε πού βρίσκονταν τα ρούχα του, ξαναφόρεσε εκείνα που είχε διαπιστώσει ότι φορούσε όταν ξύπνησε: ένα φαρδύ παντελόνι που έσφιγγε με ένα κορδόνι στη μέση κι ένα ασουλούπωτο χιτώνιο, κίτρινα και τα δυο με μικρές γαλάζιες βούλες. Κοιτάχτηκε στον καθρέφτη. Το αποτέλεσμα ήταν αποτυχία. Έτσι άραγε ντύνονταν στον Γιουράς; Μάταια έφαξε για χτένα. Μάζεψε με το χέρι τα μαλλιά του πίσω κι έτοιμος πια, σαν γαμπρός, πήγε να βγει απ' το δωμάτιο.

Δεν μπόρεσε. Η πόρτα ήταν κλειδαμένη.

Στην αρχή δεν μπορούσε να το πιστέψει. Μετά θύμωσε, τον κατέλαβε κάτι σαν λύσσα, ένας τυφλός πόθος να βιαιοπραγήσει, ένα συναίσθημα που δεν είχε νιώσει ποτέ πριν στη ζωή του. Έστριψε με δύναμη το ακίνητο πόμολο της πόρτας, χτύπησε με τη γροθιά του το λεπτό μεταλλικό πορτόφυλλο, κατόπιν έτρεξε και πάτησε βίαια ένα κουμπί που του είχε πει ο γιατρός να χρησιμοποιήσει σε περίπτωση ανάγκης. Τίποτα δε συνέβη. Υπήρχαν πάρα πολλά αριθμημένα κουμπιά διαφόρων χρωμάτων στον ηλεκτρικό πίνακα του τοίχου. Τα πάτησε όλα λυσσασμένα. Τελικά ένα εντοιχισμένο μεγάφωνο άρχισε κάτι να ψελλίζει: «Ποιος... διάβOLE... ναι... κάτω δεξιά... στα είκοσι δύο...»

Ο Σεβέκ άφησε τα κουμπιά και φώναξε: «Ξεκλειδώστε την πόρτα!»

Η πόρτα άνοιξε γλιστρώντας, κι ο γιατρός έριξε μια ματιά μέσα. Βλέποντας το ανήσυχο, φαλακρό και κιτρινώδες μούτρο του, η λύσσα του Σεβέκ καταλάγιασε κι αποσύρθηκε στα εντός του σκοτάδια. «Η πόρτα ήταν κλειδαμένη», είπε.

«Λυπάμαι, Δρ. Σεβέκ... η ασφάλεια, βλέπετε... η μόλυνση... μακριά απ' τους άλλους έξω...»

«Κλειδώνω και ξεκλειδώνω, η ίδια πράξη είναι», μονολόγησε ο Σεβέκ χαμηλώνοντας προς το γιατρό το φωτεινό κι απόμακρο βλέμμα του.

«Ασφάλεια...»

«Ασφάλεια; Πρέπει δηλαδή να 'μαι κλεισμένος σε ένα κουτί;»

«Είσαστε σε δωμάτιο αξιωματικού», απάντησε βιαστικά ο γιατρός προσπαθώντας να τον καθησυχάσει. «Πεινάτε, κύριε; Ίσως θα θέλατε να ντυθείτε και να πάμε στη σάλα».

Ο Σεβέκ κοίταξε τα ρούχα του γιατρού: γαλάζιο στενό παντελόνι, φίνες και μαλακές δερμάτινες μπότες, ένα βιολετί χιτώνιο ανοιχτό μπροστά που το συγκρατούσαν κάτι ασχημάκια σιρίτια κι από κάτω, αφήνοντας ακάλυπτο μονάχα το λαϊμό και τις παλάμες, μια κάτασπρη πλεκτή μπλούζα.

«Δηλαδή, δεν είμαι ντυμένος;» ρώτησε τελικά το γιατρό.

«Ω, όπως και να 'χει κάνουν κι οι πιτζάμες. Δε χρειάζεται να είμαστε τυπικοί σε ένα φορτηγό πλοίο».

«Πιτζάμες;»

«Αυτά που φοράτε. Ρούχα για τον ύπνο».

«Ρούχα για τον ύπνο;»

«Ναι».

Ο Σεβέκ ανοιγόκλεισε τα μάτια του, αλλά δεν έκανε κανένα σχόλιο. «Πού είναι τα ρούχα που φορούσα;» ρώτησε μετά.

«Τα ρούχα σας; Τα καθάρισα... τα αποστείρωσα. Ελπίζω

να μη σας πειράζει, κύριε...» Ψαχούλεψε σε ένα εντοιχισμένο ντουλάπι, που ο Σεβέκ δεν είχε ανασκαλύψει, και τράβηξε από μέσα έναν μπόγο τυλιγμένο με ανοιχτοπράσινο χαρτί. Τον ξετύλιξε κι εμφανίστηκαν τα ρούχα του Σεβέκ πεντακάθαρα, αλλά λίγο μαζεμένα. Κατόπιν ο γιατρός τσαλάκωσε το πράσινο περιτύλιγμα, το 'κανε μια μπαλίτσα και ανοίγοντας ένα άλλο κρυφό ντουλάπι πέταξε το χαρτί μέσα σε ένα δοχείο, που εμφανίστηκε, και χαμογέλασε διστακτικά. «Ορίστε, Δρ. Σεβέκ».

«Τι έγινε το χαρτί;»

«Ποιο χαρτί;»

«Το πράσινο».

«Ω, το πέταξα στα σκουπίδια».

«Σκουπίδια;»

«Απορρίμματα. Τα καίμε».

«Καίτε το χαρτί;»

«Ίσως αδειάζουν τα σκουπίδια στο διάστημα. Δεν ξέρω. Δεν είμαι γιατρός διαστήμοπλοίου, Δρ. Σεβέκ. Είχα την τιμή να σας αναλάβω εξαιτίας της εμπειρίας που έχω αποκτήσει με άλλους επισκέπτες που έρχονται απ' το εξωτερικό, τους πρεσβευτές της Γης και του Χάιν. Ασχολούμαι με την απολύμανση και τη διαδικασία προσαρμογής όλων των ξένων που φτάνουν στην Α-Ιο. Παρ' όλο που εσείς, βέβαια, δεν είστε και τόσο ξένος, για να λέμε την αλήθεια...» Κοίταξε δειλά τον Σεβέκ, που έδειχνε ότι δεν μπορούσε να τον παρακολουθήσει, αλλά φαινόταν να διακρίνει την ανήσυχη, διστακτική και καλοσυνάτη φύση που κρυβόταν πίσω απ' τα λόγια του.

«Ναι», τον διαβεβαίωσε ο Σεβέκ, «μπορεί και να 'χω την ίδια γιαγιά μ' εσάς, διακόσια χρόνια πριν, στον Γιουράς».

Φόρεσε τα παλιά του ρούχα και, καθώς περνούσε το πουκάμισο απ' το κεφάλι του, είδε το γιατρό να χώνει τα «ρούχα για τον ύπνο» στα «σκουπίδια». Σταμάτησε αμέσως με το

γιακά πάνω στη μύτη κι όρμησε να ανοίξει πάλι το ντουλάπι. Ήταν άδειο.

«Κάηκαν τα ρούχα;»

«Ω, φτηνές πιτζάμες είναι, για το πλοίο... τις φορές και τις πετάς. Είναι πιο φτηνές απ' το καθάρισμα».

«Πιο φτηνές», επανέλαβε σκεπτικός ο Σεβέκ. Πρόφερε αυτές τις λέξεις με τον τρόπο που ένας παλαιοντολόγος παρατηρεί ένα απολίθωμα το οποίο τον βοηθάει να υπολογίσει την ηλικία μιας γεωλογικής στοιβάδας.

«Φοβάμαι ότι οι αποσκευές σας χάθηκαν σ' αυτή την κούρσα που κάνατε για να φτάσετε στο σκάφος. Ελπίζω να μην περιείχαν κάτι σημαντικό».

«Δεν είχα τίποτα», είπε ο Σεβέκ. Παρ' όλο που τα ρούχα του είχαν γίνει κάτασπρα κι είχαν μαζέψει λίγο, ωστόσο του πήγαιναν ακόμα, και η σκληρή αλλά οικεία επαφή του κορμιού του με το τραχύ, πλεγμένο από ίνες χόλουμ ύφασμα ήταν ιδιαίτερα ευχάριστη. Ένωσε να γίνεται ξανά ο εαυτός του. Κάθισε στο κρεβάτι, απέναντι απ' το γιατρό, και είπε: «Βλέπετε, ξέρω ότι δεν παίρνετε τα πράγματα όπως εμείς. Στον κόσμο σας, τον Γιουράς, είσαστε υποχρεωμένοι να τα αγοράζετε. Εγώ έρχομαι στον κόσμο σας, αλλά δεν έχω χρήματα, δεν μπορώ να αγοράσω. Άρα πρέπει να κουβαλήσω πράγματα μαζί μου. Τι μπορώ όμως να φέρω; Τα ρούχα μου; Ναι, αλλά μονάχα δυο κοστούμια. Τρόφιμα; Πώς μπορώ να κουβαλήσω αρκετά τρόφιμα; Δεν μπορώ να κουβαλήσω ούτε και μπορώ να αγοράσω. Συνεπώς, αν πρέπει να μείνω στη ζωή, θα πρέπει εσείς να με ταΐζετε. Είμαι Αναρρεσιανός και θα κάνω τους Γιουρασινούς να μάθουν να συμπεριφέρονται όπως οι Αναρρεσιανοί: να δίνουν, όχι να πουλάνε. Αν το θέλετε, βέβαια. Δεν είναι υποχρεωτικό να με κρατήσετε ζωντανό! Εγώ είμαι ο Επαίτης, βλέπετε».

«Ω, καθόλου, κύριε, όχι, όχι. Είστε τιμητικός καλεσμένος μας. Μη μας κρίνετε, σας παρακαλώ, βλέποντας το πλήρωμα

αυτού του πλοίου. Αυτοί είναι άνθρωποι αμαθείς, κατωτέρου πνευματικού επιπέδου... δεν έχετε ιδέα τι υποδοχή σας ετοιμάζουν στον Γιουράς. Εξάλλου είστε επιστήμονας πασίγνωστος σ' όλο τον κόσμο... διάσημος σ' όλο το γαλαξία! Κι επιπλέον ο πρώτος μας επισκέπτης απ' την Ανάρες! Σας διαβεβαιώ, τα πράγματα θα αλλάξουν μόλις φτάσουμε στο Πέγιερ Φιλντ».

«Δεν αμφιβάλλω ότι θα 'ναι διαφορετικά», είπε ο Σεβέκ.

Το ταξίδι στη Σελήνη, είτε πήγαινες είτε ερχόσουν από κει, διαρκούσε κανονικά τεσσερισήμισι μέρες, αλλά αυτήν τη φορά προστέθηκαν ακόμα πέντε μέρες προσαρμογής για τον επιβάτη στο ταξίδι της επιστροφής. Ο Σεβέκ κι ο Δρ. Κιμόε πέρασαν αυτές τις πρόσθετες μέρες με εμβολιασμούς και συζητήσεις: ο κυβερνήτης του «Μάιντφουλ» βρίζοντας προσπαθούσε να κρατήσει το σκάφος σε τροχιά γύρω απ' τον Γιουράς. Όταν αναγκαζόταν να μιλήσει στον Σεβέκ, το έκανε με μια πρωτοφανή έλλειψη σεβασμού. Ο γιατρός, που ήταν έτοιμος να εξηγήσει τα πάντα, είχε την απάντηση έτοιμη: «Έχει συνηθίσει να βλέπει όλους τους ξένους σαν κατώτερα όντα, σαν όντα ελάχιστα ανθρώπινα».

«Η Όντο το ονόμαζε αυτό δημιουργία ψευδοειδών. Ναι. Πίστευα ότι, στον Γιουράς τουλάχιστον, οι άνθρωποι δε θα σκέφτονταν μ' αυτό τον τρόπο, αφού στον πλανήτη σας υπάρχουν τόσες διαφορετικές γλώσσες κι έθνη, όπως και πάμπολλοι επισκέπτες από άλλα ηλιακά συστήματα».

«Στην πραγματικότητα πολύ λίγοι, αφού τα διαστρικά ταξίδια κοστίζουν και διαρκούν πολύ. Ίσως όμως δε θα είναι πάντα έτσι», πρόσθεσε ο Δρ. Κιμόε, με ολοφάνερη την πρόθεση να κολακεύσει τον Σεβέκ ή να τον κάνει να μιλήσει, πράγμα που ο Σεβέκ αγνούσε.

«Ο δεύτερος κυβερνήτης», είπε, «δείχνει να με φοβάται».

«Ω, αυτός είναι φανατικός θρησκόληπτος. Είναι οπαδός

αυτών που ερμηνεύουν στενά τα Επιφάνια. Όλη τη νύχτα προσεύχεται. Πρόκειται για άτομο με πολύ στενό μυαλό».

«Κι εμένα, πώς με βλέπει;»

«Ως επικίνδυνο αθεϊστή».

«Αθεϊστή! Γιατί;»

«Γιατί; Μα γιατί είστε Οντονιανός απ' την Ανάρες... στην Ανάρες δεν υπάρχει θρησκεία».

«Δεν υπάρχει θρησκεία; Πέτρες είμαστε εμείς στην Ανάρες;»

«Εννοώ επίσημη θρησκεία... εκκλησίες, λατρεία...» Ο Κιμόε πολλές φορές έδειχνε να σαστιίζει. Παρ' όλο που διέθετε την κοφτή αυτοπεποίθηση των γιατρών, ο Σεβέκ κατάφερνε συνεχώς να τον μπερδεύει. Όλες του οι εξηγήσεις, μετά από δυο τρεις ερωτήσεις του Σεβέκ, κατέληγαν σε σύγχυση. Ο καθένας τους προϋπέθετε δεδομένες κάποιες σχέσεις που ο άλλος δεν μπορούσε καν να διακρίνει. Για παράδειγμα, αυτή η παράξενη ιδέα περί ανώτερων και κατώτερων όντων. Ο Σεβέκ γνώριζε ότι η έννοια της ανωτερότητας, του σχετικού ύψους, είχε μεγάλη σημασία για τους Γιουρασινοούς: συχνά χρησιμοποιούσαν τον όρο «αψηλότερος» σαν συνώνυμο του «καλύτερος» στα γραπτά τους, εκεί που ένας Αναρεσιανός θα χρησιμοποιούσε τον όρο «κεντρικότερος». Αλλά τι νόημα είχε να είναι κανείς «αψηλότερος» συγκρινόμενος με ξένους; Άλλο ένα αίνιγμα ανάμεσα σε εκατοντάδες.

«Καταλαβαίνω», είπε τελικά διαφωτίζοντας μια άλλη του απορία. «Δεν παραδέχεστε ότι μπορεί να υπάρχει θρησκεία έξω απ' τις εκκλησίες, όπως κι ότι δεν μπορεί να υπάρχει ηθικότητα έξω από νόμους. Ξέρετε, ποτέ δεν το κατάλαβα αυτό, όσα γιουρασινά βιβλία κι αν διάβασα».

«Τέλος πάντων. Στις μέρες μας κάθε μορφωμένος θα δεχόταν...»

«Το λεξιλόγιο δυσκολεύει την κουβέντα μας», τον διέκοψε ο Σεβέκ συνεχίζοντας το συλλογισμό του. Στα πραβικά η

λέξη θρησκεία είναι ασυνήθιστη... ή μάλλον, όπως το λέτε εσείς, σπάνια. Δε χρησιμοποιείται συχνά. Βέβαια είναι μια απ' τις Κατηγορίες: ο Τέταρτος Τρόπος. Λίγοι άνθρωποι μαθαίνουν να ασκούν όλους τους Τρόπους. Αλλά οι Τρόποι βασίζονται στις φυσικές ικανότητες του μυαλού. Πώς λοιπόν μπορείτε να πιστεύετε σοβαρά ότι δεν έχουμε καμιά θρησκευτική ικανότητα; Λέτε να γνωρίζουμε τη φυσική όντας αποκομμένοι απ' τη βαθύτερη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στον άνθρωπο και τον κόσμο;»

«Ω, όχι, καθόλου...»

«Αυτό θα σήμαινε ότι στην πραγματικότητα είμαστε ψευδοείδος.»

«Οι μορφωμένοι άνθρωποι σίγουρα τα καταλαβαίνουν όλα αυτά, αλλά αυτοί εδώ οι αξιωματούχοι είναι αμαθείς.»

«Μόνο λοιπόν σε θρησκόληπτους επιτρέπεται να ταξιδεύουν στον κόσμο;»

«Όλες οι συνομιλίες τους είχαν αυτήν τη μορφή: εξαντλούσαν το γιατρό κι άφηναν ανικανοποίητο τον Σεβέκ, παρ' όλο που κι οι δυο τους έδειχναν μεγάλο ενδιαφέρον. Για τον Σεβέκ αυτές οι συζητήσεις ήταν το μόνο μέσο που διέθετε για να εξερευνήσει το νέο κόσμο που τον περίμενε. Το ίδιο το πλοίο και το πνεύμα του Κιμόε ήταν ο μικρόκοσμος του. Δεν υπήρχαν βιβλία στο «Μάιντφουλ», οι αξιωματούχοι απέφυγαν τον Σεβέκ, και το κατώτερο πλήρωμα έμενε στο περιθώριο. Όσο για το μυαλό του γιατρού, αν απ' τη μια έδειχνε έξυπνο και σίγουρα καλοσυνάτο, απ' την άλλη παρουσίαζε την εικόνα ενός κυκεώνα εξαιρετικά λεπτών διανοητικών τεχνουργημάτων που τον μπέρδευαν πολύ περισσότερο απ' ό,τι τα μηχανήματα, οι μικροσυσκευές και τα έπιπλα με τα οποία ήταν γεμάτο το σκάφος. Αυτά τα τελευταία ο Σεβέκ τα έβρισκε ιδιαίτερα διασκεδαστικά: τα πάντα ήταν φροντισμένα, άφθονα και μαρτυρούσαν μεγάλη φαντασία: αλλά τα έπιπλα της διάνοιας του Κιμόε δεν τα έβρισκε και τόσο

αναπαυτικά. Οι ιδέες του γιατρού ποτέ δεν έδειχναν ότι μπορούσαν να αναπτυχθούν σε ευθεία γραμμή. Πάντοτε φαινόταν αναγκασμένες να γυροφέρνουν το ένα, να αποφεύγουν το άλλο και τελικά να πηγαίνουν να συντρίβονται πάνω σε έναν τοίχο. Όλες οι σκέψεις του περιβάλλονταν από τοίχους, όμως εκείνος φαινόταν να τους αγνοεί παντελώς, αν και συνεχώς κρυβόταν από πίσω τους. Όλες αυτές τις μέρες που κρυβέντιαζαν ανάμεσα στους δυο πλανήτες ο Σεβέκ μονάχα μια φορά τους είδε να ραγίζουν.

Είχε ρωτήσει γιατί δεν υπήρχαν γυναίκες στο πλοίο κι ο Κιμόε είχε απαντήσει ότι σ' ένα φορτηγό διαστημόπλοιο δεν υπήρχαν δουλειές για γυναίκες. Τα μαθήματα ιστορίας και η γνώση των γραπτών της Όντο πρόσφεραν στον Σεβέκ ένα επαρκές πλαίσιο κατανόησης αυτής της ταυτολογικής απάντησης, και δεν επέμεινε. Αλλά ο γιατρός τού έθεσε το ίδιο ερώτημα σχετικά με την Ανάρες: «Είναι αλήθεια, Δρ. Σεβέκ, ότι στην κοινωνία σας μεταχειρίζεστε τις γυναίκες όπως ακριβώς και τους άντρες;»

«Χωρίς αυτές δεν μπορεί να γίνει καλή δουλειά», είπε γελώντας ο Σεβέκ. Αμέσως μετά κατάλαβε πόσο γελοία ήταν αυτή η ιδέα και ξαναγέλασε.

Ο γιατρός δίστασε. Ήταν ολοφάνερο ότι το μυαλό του προσπαθούσε να αποφύγει ένα απ' τα εμπόδια που δεν του επέτρεπαν να ολοκληρώσει τη σκέψη του. Φάνηκε λίγο σατισμένος, αλλά τελικά κατάφερε να πει: «Ω, όχι, δεν εννοώ σεξουαλικά... φυσικά εσείς... αυτές... ήθελα να πω, σε ό,τι αφορά την κοινωνική τους θέση.»

«Κοινωνική θέση είναι συνώνυμο της τάξης;»

Ο Κιμόε προσπάθησε να του εξηγήσει τι σήμαινε κοινωνική θέση, δεν τα κατάφερε και ξαναγύρισε στο προηγούμενο ερώτημα: «Στ' αλήθεια δεν υπάρχει καμιά διαφορά ανάμεσα στην εργασία των αντρών και στην εργασία των γυναικών;»

«Ε, λοιπόν, όχι. Δεν μπορεί ο καταμερισμός της εργασίας

να βασίζεται σε τόσο απλοϊκές διακρίσεις, έτσι δεν είναι; Το κάθε πρόσωπο διαλέγει τη δουλειά του με βάση τα ενδιαφέροντά του, το ταλέντο του, τη δύναμή του... τι σχέση έχει μ' αυτά το φύλο;»

«Σωματικά οι άντρες είναι πιο δυνατοί», τόνισε ο γιατρός με τη βεβαιότητα του επαγγελματία.

«Ναι, συχνά και σε μεγάλο βαθμό. Αλλά τι σημασία έχει αυτό, αφού έχουμε μηχανές; Ακόμα κι αν δεν είχαμε όμως, όταν πρέπει να σκάψουμε με ένα φτυάρι ή να κουβαλήσουμε κάτι στην πλάτη, οι άντρες δουλεύουν ίσως πιο γρήγορα — οι πιο δυνατοί— αλλά οι γυναίκες αντέχουν περισσότερο... Πολύ συχνά ευχήθηκα να 'χα την αντοχή μιας γυναίκας.»

Ο Κιμόε τον κοίταξε με τέτοιο τρόπο που έμοιαζε αγενής. Τόσο είχε σοκαριστεί. «Αλλά η απώλεια της... θηλυκότητας... της λεπτότητας... η απώλεια του αντρικού αυτοσεβασμού... Δε νομίζω να ισχυρίζεστε βέβαια ότι στις αντρικές δουλειές οι γυναίκες είναι ίσες μ' εσάς; Τι γίνεται με τη φυσική, τα μαθηματικά, τις πνευματικές εργασίες; Θέλετε να πείτε ότι κατεβαίνετε διαρκώς στο επίπεδό τους;»

Ο Σεβέκ κάθισε σε μια άνετη, μαλακή πολυθρόνα κι έριξε μια ματιά γύρω του, στη σάλα των αξιωματικών. Στην οθόνη η λαμπερή καμπύλη του Γιουράς στεκόταν ακίνητη στο μαύρο φόντο του διαστήματος σαν γαλαξοπράσινο οπάλι. Τούτο το ευχάριστο θέαμα, όπως κι η σάλα, είχε γίνει πολύ οικείο στον Σεβέκ τις τελευταίες αυτές μέρες, αλλά τώρα τα ζωηρά χρώματα, οι καμπυλόγραμμες πολυθρόνες, οι κρυμμένες λάμπες, τα επιτραπέζια παιχνίδια, οι τηλεοπτικές οθόνες κι η μοκέτα, όλα αυτά του φαίνονταν τόσο παράξενα όσο και την πρώτη φορά που τα είχε δει.

«Δε νομίζω ότι ισχυρίζομαι και τίποτα σπουδαίο, Κιμόε», είπε.

«Φυσικά, έχω γνωρίσει εξαιρετικά έξυπνες γυναίκες, γυναίκες που μπορούσαν να σκεφτούν σαν άντρες», είπε βιαστι-

κά ο γιατρός, συνειδητοποιώντας ότι ο συνομιλητής του φώναζε —φώναζε, όπως εκείνος τότε που χτυπούσε με τα χέρια του την κλειδαμμένη πόρτα, συλλογίστηκε ο Σεβέκ...

Ο Αναρσειανός άλλαξε θέμα συζήτησης, αλλά συνέχισε να τα σκέφτεται όλα αυτά. Το ζήτημα ανωτερότητας και κατωτερότητας πρέπει να 'ταν το βασικότερο πρόβλημα της κοινωνικής ζωής στον Γιουράς. Αν για λόγους αυτοσεβασμού ο Κιμόε αναγκάζοταν να θεωρεί το ήμισυ της ανθρώπινης φυλής κατώτερό του, τότε πως οι γυναίκες σέβονταν τους εαυτούς τους —θεωρώντας τους άντρες κατώτερους; Και πώς όλα αυτά επιδρούσαν στη σεξουαλική ζωή; Γνώριζε απ' τα γραπτά της 'Οντο ότι, διακόσια χρόνια πριν, οι κύριοι σεξουαλικοί θεσμοί των Γιουρασινών ήταν ο «γάμος», μια εταιρική σχέση επίσημη και βασιζόμενη σε νομικές και οικονομικές ρήτρες, και η «πορνεία», που δε σήμαινε τίποτα άλλο παρά την εν ευρεία έννοια συνουσία στο οικονομικό επίπεδο. Η 'Οντο είχε καταδικάσει και τους δυο αυτούς θεσμούς, κι ωστόσο η 'Οντο ήταν «παντρεμένη». Όπως κι αν είχε, οι θεσμοί μπορεί να 'χαν αλλάξει κατά πολύ μέσα σ' αυτά τα διακόσια χρόνια. Αν όμως έπρεπε να ζήσει στον Γιουράς μαζί με τους Γιουρασινούς, όφειλε να μάθει τι είχε αλλάξει και τι όχι.

'Ηταν παράξενο που ακόμα και το σεξ, πηγή τέτοιας ανακούφισης, ηδονής και χαράς για τόσο πολλά χρόνια, μπόρεσε κι έγινε μέσα σε μια μέρα ένα πεδίο άγνωστο, όπου υποχρεωνόταν να βαδίζει συνετά και να αναγνωρίσει την άγνοιά του όμως έτσι ήταν. Το είχε αντιληφθεί όχι μόνο εξαιτίας της προηγούμενης σαστισμάρας του Κιμόε, αλλά και χάρη σε μια διάχυτη προηγούμενη εντύπωσή του που αυτό το επεισόδιο έφερνε στο φως τώρα. Όταν είχε ανέβει αρχικά στο πλοίο, όλες εκείνες τις ώρες του πυρετού και της απόγνωσης, είχε κυριευτεί, άλλοτε μαγεμένος κι άλλοτε εξοργισμένος, από μια απλούστατη αίσθηση: την αίσθηση του

απαλού και μαλακού κρεβατιού. Παρ' όλο που δεν ήταν παρά μια απλή κουκέτα, το στρώμα ωστόσο υποβάσταζε το βάρος του κορμιού του με μια γλυκιά κι απαλή λεπτότητα. Προσαρμοζόταν στο σώμα του, το δεχόταν τόσο εμφαντικά, ώστε, ακόμα και τώρα, λαχταρούσε να 'ρθει η στιγμή να πάει να κοιμηθεί. Η ηδονή και ο ερεθισμός που του πρόσφερε ήταν και τα δυο καθαρά ερωτικά. Το ίδιο συνέβαινε και με εκείνη τη συσκευή ζεστού αέρα που τον στέγνωνε: το ίδιο αποτέλεσμα. Ένα χάδι. Κι η φόρμα των επίπλων στη σάλα των αξιωματικών, οι γλυκιές πλαστικές καμπύλες στις οποίες υποτασσόταν το ξύλο και τα σκληρά μέταλλα, η φινέτσα κι η λεπτότητα των επιφανειών και των υφάνσεων, όλα αυτά δεν ήταν μήπως, με τον αδιόρατο αλλά διάχυτο τρόπο τους, εξίσου ερωτικά; Γνώριζε αρκετά καλά τον εαυτό του κι ήταν σίγουρος ότι μερικές μέρες χωρίς την Τακβέρ, έστω και σε στιγμές μεγάλης εσωτερικής πίεσης, δε θα τον έφερναν στο σημείο να βλέπει ένα τραπέζι σαν να ήταν γυναίκα. Εκτός βέβαια κι αν καθόταν μια γυναίκα πάνω του.

Άραγε οι γιουρασινοί επιπλοποιοί ήταν όλοι τους ανύπαντροι;

Δε συνέχισε. Σύντομα, πολύ σύντομα, μόλις βρισκόταν στον Γιουράς, θα το μάθαινε.

Λίγο πριν προσδεθούν για την κάθοδο, ο γιατρός ήρθε στην καμπίνα του για να τον εξετάσει και να επαληθεύσει την αντίδραση του οργανισμού του στους διάφορους εμβολιασμούς. Το τελευταίο εμβόλιο που είχε κάνει κατά της πανούκλας τον είχε εξασθενήσει και δεν μπορούσε να σταθεί στα πόδια του. Ο Κιμόε του έδωσε ένα καινούριο χάπι. «Αυτό θα σε συνεφέρει για την προσγείωση», είπε. Στωικά ο Σεβέκ το κατάπιε. Ο γιατρός ψαχούλεψε για λίγο την ιατρική του τσάντα και μετά άρχισε να μιλάει πολύ γρήγορα: «Δρ. Σεβέκ, δε νομίζω ότι θα μου επιτρέψουν να ξανασχοληθώ μαζί σας: βέβαια μπορεί να συμβεί κι αυτό, αλλά στην αντίθετη

περίπτωση νιώθω την ανάγκη να σας πω ότι... ότι για μένα... ήταν μια μεγάλη τιμή. Όχι γιατί... αλλά γιατί μου δόθηκε η ευκαιρία να δείξω το σεβασμό μου... να εκτιμήσω... απλά ως άνθρωπος, την ευγένεια... την αληθινή ευγένειά σας...»

Λόγω του πονοκεφάλου του ο Σεβέκ δεν μπόρεσε να βρει την κατάλληλη απάντηση. Σηκώθηκε και, απλώνοντας το χέρι του προς τον Κιμόε, είπε: «Να ξαναβρεθούμε, λοιπόν, αδελφέ!» Ο Κιμόε του έσφιξε το χέρι με τον τρόπο των Γιουρασινών κι έφυγε βιαστικά. Αμέσως ο Σεβέκ συνειδητοποίησε ότι του είχε μιλήσει πραβικά, ότι τον είχε αποκαλέσει *αμμάρ*, αδελφό, σε μια γλώσσα που ο Κιμόε δεν καταλάβαινε.

Το εντοιχισμένο μεγάφωνο άρχισε να ξερνάει διαταγές. Δεμένος στην κουκέτα του, ο Σεβέκ άκουγε θολωμένος κι απόμακρος. Τα συναισθήματα που του δημιούργησε η είσοδος στην ατμόσφαιρα πύκνωσαν τη θολούρα του. Λίγα πράγματα καταλάβαινε συνειδητά. Το μόνο που τον ένοιαζε ήταν να μην ξεράσει. Κατάλαβε ότι είχαν προσγειωθεί μονάχα τη στιγμή που ο Κιμόε ξαναμπήκε σαν σίφουνας στην καμπίνα και τον έσυρε στη σάλα των αξιωματικών. Η οθόνη που τόσον καιρό τώρα έδειχνε τον Γιουράς φωτεινό και νεφελώδη ήταν πια άδεια. Το δωμάτιο είχε γεμίσει ανθρώπους. Από πού είχαν έρθει όλοι αυτοί; Ένωσε έκπληξη κι ευχαρίστηση συνάμα που μπορούσε να σταθεί, να περπατήσει και να σφίξει χέρια. Συγκεντρώθηκε σ' αυτό κι άφησε τις άλλες σκέψεις του παράμερα. Φωνές, χαμόγελα, χέρια, λέξεις, ονόματα. Και πάντα το όνομά του, ξανά και ξανά: Δρ. Σεβέκ, Δρ. Σεβέκ... Τώρα, συντροφιά με όλους αυτούς τους ξένους που τον περιτριγύριζαν, κατέβαινε μια σκεπαστή σκάλα. Οι φωνές ακούγονταν πιο δυνατές, οι λέξεις αντηχούσαν στους τοίχους. Τελικά ο θόρυβος των φωνών εξασθένησε. Ένας παράξενος αέρας του χαίδεψε το πρόσωπο.

Σήκωσε το βλέμμα και, καθώς κατέβαινε απ' τη σκάλα

στο έδαφος, παραπάτησε και κόντεψε να πέσει. Σκέφτηκε το θάνατο, σε εκείνο το διάστημα ανάμεσα στην αρχή του σκαλοπατιού και το τέλος του, και ολοκληρώνοντας το βήμα του πάτησε σε μια καινούρια γη.

Μια πλατιά, γκριζα βραδιά τον περιτύλιξε. Φώτα γαλαζωπά, αδυνατισμένα απ' την ομίχλη, έλαμπαν πέρα, μακριά, στην άλλη άκρη εκείνης της συνεφιασμένης έκτασης. Στο πρόσωπο και τα χέρια του, στα ρουθούνια του, στο λαιμό του, στους πνεύμονές του, ο αέρας ερχόταν δροσερός, υγρός, απαλός, γεμάτος ευωδιές κι αρώματα. Καθόλου παράξενο. Ήταν ο αέρας του πλανήτη όπου είχε γεννηθεί η ράτσα του, ο αέρας της πατρίδας του.

Κάποιος τον είχε συγκρατήσει απ' το μπράτσο τη στιγμή που σκόνταψε. Φώτα τον φώτιζαν. Φωτογράφοι και οπερατέρ απαθανάτιζαν τη σκηνή για τις ειδήσεις: Ο Πρώτος Άνθρωπος που ήρθε απ' τη Σελήνη: μια ψηλή, εύθραυστη σιλουέτα ανάμεσα σε ένα πλήθος αξιωματούχων, καθηγητών, αντρών της ασφάλειας ένας άντρας ευθυτενής με όμορφο κι αναμαλλιασμένο κεφάλι που κοιτούσε ψηλά, σαν να προσπαθούσε να διακρίνει πάνω απ' τους προβολείς τον ουρανό, τον πλατύ και μεγάλο ουρανό που η ομίχλη του έκρυβε τα άστρα, τη Σελήνη, τους κόσμους. Οι δημοσιογράφοι προσπάθησαν να περάσουν μέσα απ' την αλυσίδα που είχε σχηματίσει η αστυνομία. Κάποιος φώναξε: «Μια δήλωση, Δρ. Σεβέκ, γι' αυτήν τη μεγάλη ιστορική στιγμή...» Τους απώθησαν αμέσως πίσω. Οι άντρες που ήταν γύρω του τον βίβασαν να προχωρήσει. Τον έχωσαν σε μια λιμουζίνα που περίμενε στην άκρη του δρόμου. Ως την τελευταία στιγμή όλος ο κόσμος μπορούσε να τον ξεχωρίσει απ' τους άλλους, εξαιτίας του ύψους του, των μακριών μαλλιών του και της παράξενης έκφρασης πόνου και παραδοχής που κυριαρχούσε στο πρόσωπό του.

Οι πύργοι της πόλης υψώνονταν στην ομίχλη σαν μεγάλες

σκάλες γαλαζόχρωμου φωτός. Φωτισμένα τρένα περνούσαν από πάνω τους ουρλιάζοντας. Χοντροί τοίχοι από πέτρα και γυαλί υψώνονταν στους δρόμους γύρω από αυτοκίνητα και λεωφορεία. Πέτρα, ατσάλι, γυαλί, ηλεκτρικά φώτα. Καθόλου πρόσωπα.

«Αυτή είναι η Νίο Εσεία, Δρ. Σεβέκ. Αλλά κρίναμε ότι θα 'ταν καλύτερα να μείνετε έξω απ' την πόλη, τώρα στην αρχή τουλάχιστον. Θα πάμε κατευθείαν στο Πανεπιστήμιο».

Ήταν άλλοι πέντε μαζί του στο σκοτεινό αυτοκίνητο με τα μαλακά καθίσματα. Του έδειχναν διάφορα κτίρια, αλλά εξαιτίας της ομίχλης δεν μπορούσε να διακρίνει ποιο απ' αυτά τα χλομά, μεγάλα κι επιβλητικά κτίσματα ήταν το Εθνικό Μουσείο, ποιο το Διευθυντήριο ή η Γερουσία. Πέρασαν από ένα σημείο που έμοιαζε με ποτάμι ή εκβολή ποταμού. Τα εκατομμύρια φώτα της Νίο Εσεία, αδυνατισμένα απ' την ομίχλη, τρεμόπαιξαν στα μαύρα νερά πίσω τους. Ο δρόμος γινόταν όλο και πιο σκοτεινός, η ομίχλη όλο και πιο πυκνή, ο οδηγός έκοιψε ταχύτητα. Ο Σεβέκ έγειρε στο πλάι κοιτάζοντας έξω. Το βλέμμα του ήταν θολό, το ίδιο και το μυαλό του. Αλλά φαινόταν σοβαρός κι απόμακρος. Έτσι, οι άλλοι άρχισαν να συζητούν χαμηλόφωνα, σεβόμενοι τη σιωπή του.

Τι ήταν αυτοί οι χοντροί μαύροι όγκοι που έπλεαν ασταμάτητα κατά μήκος του δρόμου; Δέντρα; Πώς ήταν δυνατόν και υπήρχαν τόσο πολλά δέντρα έξω απ' την πόλη; Στο νου του ήρθε μια ιοτική λέξη: «δάσος». Δε βρίσκονταν λοιπόν μέσα στην έρημο. Συνέχισε όμως να βλέπει δέντρα και στον επόμενο λόφο και στον επόμενο και στο επόμενο, ένα ατέλειωτο δάσος που ορθωνόταν στη δροσερή ψυχρούλα της ομίχλης, ένα δάσος πάνω απ' τον κόσμο, ένας αγώνας για την αναγέννηση της ζωής, μια σκοτεινή κίνηση φύλλων στη νύχτα. Μετά, καθώς ο Σεβέκ καθόταν αμίλητος και μαγεμένος, καθώς το αυτοκίνητο έβγαине απ' τη γεμάτη ομίχλη κοιλάδα

στον καθαρό αέρα, κάτι τον κοίταξε μέσα απ' τα σκοτάδια, για μια στιγμή, μέσα απ' τα φυλλώματα που έζωναν το δρόμο: ένα πρόσωπο.

Δεν έμοιαζε με ανθρώπινο πρόσωπο. Ήταν μακρύ σαν μπράτσο κι είχε ένα μακάβριο μαύρο χρώμα. Η ανάσα του έβγαινε αχνιστή από κάτι τρύπες που πρέπει να 'ταν ρουθούνια, αλλά το πιο τρομερό, το χειρότερο απ' όλα, ήταν ότι είχε ένα μάτι. Ένα μάτι σκοτεινό και θλιμμένο, πένθιμο — ή κυνικό μήπως; — που εξαφανίστηκε μόλις έπεσαν πάνω του οι προβολείς του αυτοκινήτου.

«Τι ήταν αυτό;»

«Γάιδαρος νομίζω.»

«Ζώο;»

«Ναι, ζώο. Θεέ μου, είναι αλήθεια! Εσείς δεν έχετε μεγάλα ζώα στην Ανάρες, έτσι δεν είναι;»

«Ο γάιδαρος είναι ένα είδος αλόγου», είπε ο δεύτερος απ' τους άντρες, και μετά μια σταθερή, πιο ηλικιωμένη φωνή πρόσθεσε: «'Αλογο ήταν. Οι γάιδαροι δε γίνονται τόσο μεγάλοι». Ήθελαν να μιλήσουν μαζί του, αλλά ο Σεβέκ άρχισε πάλι να μην τους ακούει. Σκεφτόταν την Τακβέρ. Ανάρωτιόταν τι θα σήμαινε γι' αυτήν ένα τέτοιο βαθύ, ανέκφραστο, σκοτεινό βλέμμα που έβγαινε απ' το σκοτάδι. Η Τακβέρ από παλιά γνώριζε ότι όλες οι ζωές σχηματίζουν μια κοινότητα και, καθώς χαιρόταν τη δουλειά της με τα ψάρια στα ενυδρεία του εργαστηρίου της, προσπαθούσε να καταλάβει ποια ήταν η εμπειρία της ύπαρξης έξω απ' τα ανθρώπινα όρια. Η Τακβέρ θα ήξερε πώς να απαντήσει σε εκείνο το μάτι μέσα στα σκοτεινά δέντρα.

«Φτάνουμε στο Ιέου-Εούν. Είναι ένα ολόκληρο πλήθος αυτοί που περιμένουν να σας συναντήσουν, Δρ. Σεβέκ ο Πρόεδρος και πολλοί Διευθυντές, και φυσικά ο Πρύτανης — όλα τα μεγάλα κεφάλια. Αλλά, αν είστε κουρασμένος, να κοιτάξουμε να τελειώσουμε με όλες αυτές τις τυπι-

κότητες όσο το δυνατόν γρηγορότερα».

Οι τυπικότητες κι οι φιλοφρονήσεις κράτησαν όμως πολλές ώρες. Αργότερα ποτέ του δε θα τα θυμόταν καθαρά. Τον έσυραν απ' το μικρό σκοτεινό κουτί, το αυτοκίνητο, σ' ένα άλλο τεράστιο κουτί, ολόφωτο και γεμάτο κόσμο — εκατοντάδες πρόσωπα κάτω από μια χρυσή οροφή απ' όπου κρέμονταν κρυστάλλινοι πολυέλαιοι. Τον σύστησαν σ' όλους τους παρευρισκόμενους. Ήταν όλοι τους πιο κοντοί απ' αυτόν και φαλακροί. Οι λίγες γυναίκες που βρίσκονταν ανάμεσά τους δεν είχαν κι αυτές ίχνος τρίχας πάνω τους, ούτε καν στα κεφάλια τους: τελικά κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μάλλον συνήθιζαν να ξυρίζουν όλο το τρίχωμά τους — εκείνο το πολύ λεπτό, απαλό και κοντό τρίχωμα της ράτσας του — ακόμα και τα μαλλιά του κεφαλιού τους. Το αντικαθιστούσαν όμως με πανέμορφα ενδύματα, καλοραμμένα και με θαυμάσια χρώματα. Οι γυναίκες φορούσαν μακριά φορέματα που σάρωναν το πάτωμα. Τα στήθη τους ήταν γυμνά, και στόλιζαν τη μέση τους, το λαιμό τους και το κεφάλι τους με κοσμήματα, δαντέλες και κρόσια. Οι άντρες φορούσαν παντελόνια και σακάκια ή χιτώνια κόκκινα, μπλε, χρυσαφιά, βιολετιά και πράσινα, που κατέληγαν σε γυριστά δαντελωτά μανίκια, ή μακριές πορφυρές, σκούρες πράσινες και μαύρες ρόμπες που άνοιγαν κάτω απ' τα γόνατα κι άφηναν να φαίνονται κάτι λευκές κάλτσες με ασημένια σιρίτια. Άλλη μια ιοτική λέξη ήρθε στο μυαλό του Σεβέκ, που ως εκείνη τη στιγμή δεν μπορούσε να ξέρει σε τι αναφερόταν, αλλά του άρεσε ο ήχος της: «μεγαλείο». Αυτοί οι άνθρωποι διέθεταν μεγαλείο. Κάποιοι απ' αυτούς άρχισαν να εκφωνούν λογύδρια. Ο Πρόεδρος της Γερουσίας του Έθνους Α-Ιο, ένας άντρας με παράξενα ψυχρά μάτια, έκανε μια πρόποση: «Στη νέα εποχή αδελφοσύνης, που ανοίγεται ανάμεσα στους Δίδυμους Πλανήτες, και στον πρωτοπόρο της νέας αυτής εποχής, τον διακεκριμένο και εκλεκτότατο προσκεκλημένο μας Δρ. Σεβέκ

της Ανάρες!» Ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου τού μίλησε με μεγάλη ευγένεια, ο Πρώτος Διευθυντής του Έθνους με μεγάλη σοβαρότητα, του παρουσίασαν τους πρεσβευτές, τους αστροναύτες, τους φυσικούς, τους πολιτικούς και δεκάδες άλλους ανθρώπους, που όλοι τους είχαν βαρύγδουπους τιμητικούς τίτλους και αριστοκρατικά ονόματα. Του μίλησαν όλοι κι εκείνος τους απάντησε — αλλά αργότερα δε θυμόταν τίποτα απ' αυτά που του είπαν ή απ' αυτά που τους απάντησε. Πολύ αργά τη νύχτα βρέθηκε με μια μικρή ομάδα ανθρώπων να περπατάει μες στη χλιαρή βροχή ενός μεγάλου τετράγωνου πάρκου. Κάτω απ' τα πόδια του ένωσε το ζωντανό ανοιξιότικο γρασίδι· το αναγνώρισε γιατί είχε νιώσει την ίδια αίσθηση όταν είχε επισκεφτεί το Τριγωνικό Πάρκο του Αμπενάι. Η ζωντανή ανάμνηση και το ψυχρό ρεύμα του νυχτερινού αέρα τον ξύπνησαν. Η ψυχή του βγήκε απ' την κρυψώνα της.

Οι συνοδοί του τον οδήγησαν σε ένα κτίριο και σε ένα δωμάτιο που του εξήγησαν ότι ήταν «δικό του».

Ήταν μεγάλο, κάπου δέκα μέτρα μακρύ, και ολοφάνερα επρόκειτο για κοινόχρηστη αίθουσα, καθώς δεν υπήρχαν ούτε χωρίσματα ούτε κρεβάτια. Λογικά οι τρεις άντρες που ήταν ακόμα μαζί του πρέπει να ήταν οι συγκατοικοί του. Ήταν ένα κοινόχρηστο δωμάτιο με μια σειρά παράθυρα στον ένα του τοίχο, ανάμεσα στα οποία υπήρχαν κολόνες που υψώνονταν σαν δέντρα και σχημάτιζαν μικρές αψίδες στην οροφή. Το πάτωμα καλυπτόταν από μια πορφυρή μοκέτα και στην άλλη άκρη του δωματίου μια φωτιά έλαμπε σε ένα ανοιχτό κούφωμα. Ο Σεβέκ πήγε αμέσως και στάθηκε μπροστά στη φωτιά. Ποτέ του δεν είχε ξαναδεί να καίγονται ξύλα για να παράγουν ζέστη, αλλά δεν απόρησε. Άπλωσε τα χέρια του πάνω απ' τη φλόγα και κάθισε σε μια μαρμαρίνη καρέκλα κοντά στο κούφωμα.

Ο νεότερος απ' τους άντρες που ήταν μαζί του ήρθε και

στάθηκε απέναντί του, στην άλλη άκρη του κούφωματος. Οι άλλοι δυο συνέχιζαν να κουβεντιάζουν — μιλούσαν για φυσική, αλλά ο Σεβέκ δεν έκανε καμιά προσπάθεια να ακούσει τα λόγια τους. Ο νέος άντρας στράφηκε και του είπε με ήρεμη φωνή: «Αναρωτιέμαι πώς αισθάνεστε, Δρ. Σεβέκ».

Ο Σεβέκ τέντωσε τα πόδια του κι έγειρε πιο κοντά στη ζεστασιά της φωτιάς. «Νιώθω κάπως βαρύς», είπε.

«Βαρύς;»

«Ίσως εξαιτίας της βαρύτητας. Ή επειδή είμαι κουρασμένος».

Στράφηκε στον άντρα, αλλά λόγω της λάμψης της φωτιάς το πρόσωπό του δε φαινόταν καθαρά. Το μόνο που διέκρινε ήταν μια χρυσή αλυσιδίτσα στο λαιμό του και το βαθύ πορφυρό χρώμα της ρόμπας του.

«Δεν ξέρω το όνομά σας».

«Σάνο Πάε».

«Ω, μάλιστα, ο Πάε. Έχω διαβάσει τα άρθρα σας».

Μιλούσε βριαλά σαν να ονειρευόταν.

«Υπάρχει ένα μπαρ εδώ. Όλα τα δωμάτια των Καθηγητών έχουν ένα ντουλάπι για τα ποτά τους. Θέλετε να πιείτε κάτι;»

«Ναι. Νερό».

Ο νεαρός άντρας έφερε ένα ποτήρι νερό, ενώ οι δυο άλλοι πλησίασαν στη φωτιά. Ο Σεβέκ ήπιε το νερό μονορούφι και κοίταξε το γυάλινο ποτήρι που κρατούσε στο χέρι του, ένα ποτήρι λεπτό, από φινό γυαλί που αντανακλούσε τη λάμψη της φωτιάς στο επίχρυσο χείλος του. Είχε συνειδητοποιήσει ότι οι τρεις άντρες στέκονταν κοντά του προστατευτικοί, αξιοσέβαστοι, με τον αέρα του ιδιοκτήτη.

Σήκωσε τα μάτια του και τους κοίταξε, τον έναν μετά τον άλλον. Τον κοίταξαν κι εκείνοι περιμένοντας. «Λοιπόν, τώρα με έχετε κοντά σας», είπε χαμογελώντας. «Έχετε τον αναρχικό σας. Τι σκοπεύετε να του κάνετε;»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΝΑΡΕΣ

ΣΤΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ παράθυρο ενός άσπρου τοίχου βρίσκεται ο καθαρός, γυμνός ουρανός. Στο κέντρο του ουρανού ο ήλιος.

Υπήρχαν έντεκα μωρά στο δωμάτιο, τα περισσότερα τοποθετημένα ανά δύο ή ανά τρία σε μεγάλες κούνιες, να κουνάνε τα χεράκια τους ή να παραμιλάνε στον ύπνο τους. Τα δυο μεγαλύτερα κάθονται στην άκρη. Το ένα είναι στρουμπουλό και δραστήριο και παίζει με ένα ξύλο, ενώ το άλλο, πιο αδύνατο, κάθεται σε μια γωνιά που τη φωτίζει ο ήλιος που μπαίνει απ' το παράθυρο και κοιτάζει τις ηλιαχτίδες με μια σοβαρή και συνάμα ηλίθια έκφραση. Στον προθάλαμο η προϊσταμένη αδελφή, μια μονόφθαλμη γκριζομάλλα, συζητά με έναν ψηλό, θλιμμένο τριαντάρη. «Η μητέρα του βρήκε μια θέση στο Αμπενάι», λέει ο άντρας, «και θέλει το παιδί να μείνει εδώ».

«Θέλεις, λοιπόν, να τον κρατάμε επί εικοσιτετραώρου βάσειως στο βρεφοκομείο, Παλάτ;»

«Ναι. Εγώ θα επιστρέψω στο υπνωτήριο».

«Μην ανησυχείς. Μας ξέρεις όλους εδώ. Αλλά η ΚΑΤΕΡΓ θα σε στείλει σύντομα κοντά στη Ρουλάγκ, έτσι; Είσαστε παρτενέρ κι επιπλέον μηχανικοί κι οι δυο σας!»

«Ναι, αλλά η Ρουλάγκ... Τη θέλουν στο Κεντρικό Ινστιτούτο Μηχανικής, βλέπεις. Εγώ δεν είμαι τόσο καλός. Την περιμένει πολλή δουλειά εκεί κάτω».

Η προϊσταμένη κούνησε το κεφάλι της κι αναστέναξε.

«Έστω κι έτσι...» είπε ζωηρά, αλλά δε συνέχισε.

Το βλέμμα του πατέρα ήταν καρφωμένο στο αδύνατο παιδί, που δεν είχε προσέξει την παρουσία του στον προθάλαμο, απασχολημένο καθώς ήταν με το φως. Το στρουμπουλό παιδί εκείνη τη στιγμή προχώρησε γρήγορα μπουσουλώντας προς το μέρος του, κάθισε φαρδιά πλατιά δίπλα του και, βλέποντας πόσο όμορφο είναι να κάθεται στο φως, έσπρωξε το αδύνατο παιδί στη σιαά.

Η αποχαυνωμένη έκφραση που είχε μέχρι εκείνη τη στιγμή το μικρό έδωσε τη θέση της στη λύσσα. Έσπρωξε πέρα τον χοντρό φωνάζοντας: «Φύγε!»

Η προϊσταμένη έτρεξε αμέσως και, σηκώνοντας το παιδί στα πόδια του, είπε: «Σεβ, δεν πρέπει να σπρώχνεις τους άλλους».

Το αδύνατο παιδί την κοίταζε νευριασμένο. Οι πάνες του ήταν έτοιμες να πέσουν. «Είναι δικός μου!» φώναξε με φιλή, τσιριχτή φωνή. «Είναι δικός μου ο ήλιος!»

«Δεν είναι δικός σου», δήλωσε η μονόφθαλμη γυναίκα με τη γλύκα μιας βαθιάς βεβαιότητας. «Τίποτα δεν είναι δικό σου. Μπορείς όλα να τα χρησιμοποιείς, αλλά πρέπει κι όλα να τα μοιράζεσαι με τους άλλους. Αν δεν τα μοιράζεσαι, δεν μπορείς να τα χρησιμοποιείς». Και σηκώνοντας το αδύνατο παιδί με τα απαλά αλλά ανελήγητα χέρια της το τοποθέτησε λίγο πιο πέρα, έξω απ' το φωτεινό τετράγωνο.

Το στρουμπουλό παιδί κοίταζε αδιάφορο. Το αδύνατο, αναστατωμένο, άρχισε να στριγκλίζει. «Είναι δικός μου ο ήλιος!» φώναξε με τα μάτια γεμάτα δάκρυα.

Ο πατέρας το πήρε και το 'σφιξε στην αγκαλιά του. «Έλα τώρα, Σεβ, σταμάτα», είπε. «Ξέρεις ότι δεν μπορείς να έχεις δικά σου πράγματα. Τι σε έπιασε;» Η φωνή του ήταν απαλή και τρεμουλιαστή, σαν να 'ταν έτοιμος κι αυτός να βάλει τα κλάματα. Το αδύνατο παιδί συνέχισε να κλαίει στην αγκαλιά του.

«Είναι μερικά που δημιουργούν μόνα τους προβλήματα στον εαυτό τους», είπε η μονόφθαλμη γυναίκα κοιτάζοντάς το με συμπάθεια.

«Θα τον πάρω για λίγο στο σπίτι τώρα. Η μητέρα φεύγει απόψε, βλέπεις».

«Εντάξει. Ελπίζω να βρεις θέση κοντά της σύντομα», είπε η προϊσταμένη, βάζοντας το στρουμπουλό παιδί σε μια κούβια. Το πρόσωπό της πήρε μια μελαγχολική έκφραση και το μάτι της μισόκλεισε. «Γεια σου, Σεβ, καρδούλα. Αύριο που θα ξανάρθεις θα παίξουμε φορτηγό-και-οδηγός».

Το παιδάκι όμως δεν τη συγχώρεσε. Έκλαιγε ακόμα, σφιγμένο στο λαιμό του πατέρα του, κι έκρυβε το πρόσωπό του στη σκιά του χαμένου ήλιου.

Η Ορχήστρα χρειαζόταν όλους τους πάγκους εκείνο το πρωί για την πρόβα, και η χορευτική ομάδα αναγκάστηκε να μετακομίσει στη μεγάλη σάλα του κέντρου εκπαίδευσης. Έτσι τα παιδιά που δούλευαν στα Προγράμματα Λόγου κάθισαν σχηματίζοντας έναν κύκλο στο τιμεντένιο δάπεδο του εργαστηρίου. Ο πρώτος εθελοντής σηκώθηκε. Ήταν ένα οχτάχρονο αγόρι με μακριά χέρια και πόδια. Στάθηκε όρθιος με τεντωμένο το κορμί, όπως όλα τα υγιή και γερά παιδιά. Το πρόσωπό του, στην αρχή χλομό, κοκκίνισε μετά και περίμενε να κάνουν ησυχία τα υπόλοιπα παιδιά για να τον ακούσουν. «Προχώρα, Σεβέκ», είπε ο διευθυντής της ομάδας.

«Λοιπόν, είχα μια ιδέα».

«Δυνατότερα», φώναξε ο διευθυντής, ένας γεμάτος άντρας λίγο πάνω απ' τα είκοσι.

Το αγόρι χαμογέλασε σατισμένο. «Λοιπόν, που λέτε, σκέφτηκα κάτι. Ας πούμε ότι πετάς μια πέτρα σε κάτι. Σε ένα δέντρο. Την πετάς, εκείνη διασχίζει τον αέρα και χτυπάει το δέντρο. Σωστά; Ναι, αλλά αυτό δεν μπορεί να γίνει. Γιατί... μπορώ να έχω μια πλάκα; Προσέξτε, εσύ είσαι εδώ και

πετάς την πέτρα. Να και το δέντρο». Ζωγράφησε κάτι με μια κιμωλία στην πλάκα. Τα παιδιά άρχισαν να χαχανίζουν βλέποντας ένα δέντρο χόλουμ ζωγραφισμένο. Το αγόρι χαμογέλασε. «Αν επύ βρίσκεσαι σ' αυτό το σημείο», συνέχισε δείχνοντας μια λευκή κουκίδα στην πλάκα, «για να φτάσει η πέτρα στο δέντρο πρέπει πρώτα να διανύσει το μισό της απόστασης ανάμεσα σ' εμένα και σ' αυτό. Σωστά; Όμως προηγουμένως πρέπει να διανύσει το μισό του μισού αυτής της απόστασης. Και πάει λέγοντας. Πάντοτε μένει μια μικρή απόσταση να διανύσει. Δεν έχει σημασία πόσο μικρή είναι. Σημασία έχει ότι ποτέ η πέτρα δε θα φτάσει στο δέντρο».

«Το βρίσκετε ενδιαφέρον;» τον διέκοψε ο διευθυντής, απευθυνόμενος στ' άλλα παιδιά.

«Γιατί δεν μπορεί να φτάσει στο δέντρο;» ρώτησε ένα δεκάχρονο κοριτσάκι.

«Γιατί πάντα θα πρέπει να διανύει το μισό της απόστασης που απομένει», απάντησε ο Σεβέκ, «και πάντα θα υπάρχει το άλλο μισό που θα πρέπει να διανύσει».

«Μήπως αυτό θα γίνει επειδή δε σημαδέψαμε καλά;» ρώτησε ο διευθυντής προσπαθώντας να χαμογελάσει.

«Δεν έχει σημασία ο τρόπος που σημαδεύεις. Σε καμιά περίπτωση η πέτρα δεν μπορεί να φτάσει στο δέντρο».

«Ποιος σου τα είπε όλα αυτά;»

«Κανείς. Μόνος μου τα κατάλαβα. Νομίζω ότι μπορώ να πω πώς γίνεται και η πέτρα...»

«Αρκετά».

Μερικά παιδιά είχαν αρχίσει να φλυαρούν, αλλά σταμάτησαν αμέσως σαν απολιθωμένα. Το μικρό αγόρι με την πλάκα στα χέρια δεν είπε κουβέντα. Φαινόταν τρομοκρατημένο και σκυθρωπό.

«Μιλώ σημαίνει μοιράζομαι... ο λόγος είναι συνεργασία. Εσύ δε μοιράζεσαι, περιαυτολογείς. Απλώς και μόνο εγωτίζεις».

Οι ρωμαλέες, πεντακάθαρες αρμονίες της Ορχήστρας αντήχησαν στο διάδρομο.

«Δεν μπορεί να τα βρήκες όλα αυτά μόνος σου. Η ιδέα σου δεν είναι αυθόρμητη. Έχω διαβάσει κάτι παρόμοιο σε ένα βιβλίο».

Ο Σεβέκ κοίταξε το διευθυντή. «Τι βιβλίο; Υπάρχει τέτοιο βιβλίο εδώ;»

Ο διευθυντής σγκιώθηκε. Ήταν δυο φορές πιο ψηλός και τρεις φορές πιο βαρύτερος απ' τον αντίπαλό του. Ήταν ολοφάνερα στο πρόσωπό του η βαθύτατη αντιπάθεια που ένωθε για το αγόρι. Όμως δεν υπήρχε ίχνος απειλής σωματικής βίας στη στάση του, μονάχα μια κατάφαση αυθεντίας, ελαφρά αποδυναμωμένη όμως απ' την εξοργισμένη του απάντηση στην παράξενη ερώτηση του αγοριού: «Όχι! Και σταμάτα να εγωτίζεις!» Κατόπιν ξαναβρήκε τη μελωδική παιδαγωγική φωνή του: «Αυτό που έκανες είναι ακριβώς το αντίθετο απ' ό,τι επιδιώκουμε μ' αυτή την ομάδα. Η ομιλία είναι μια λειτουργία με δυο όψεις». Σταμάτησε για μια στιγμή και στράφηκε στα παιδιά: «Ο Σεβέκ δεν είναι ακόμα έτοιμος να το καταλάβει, ενώ οι περισσότεροι από σας το καταλαβαίνουν. Συνεπώς η παρουσία του σ' αυτή την ομάδα είναι καταστρεπτική. Το νιώθεις κι εσύ, έτσι δεν είναι, Σεβέκ; Θα σου πρότεινα να βρεις μια άλλη ομάδα που θα ταίριαζει στο επίπεδό σου».

Κανένας άλλος δε μίλησε. Η σιωπή κι η μουσική συνεχίζονταν, ενώ το αγόρι άφησε την πλάκα κι εγκατέλειψε τον κύκλο. Βγήκε στο διάδρομο κι έμεινε εκεί. Η ομάδα του κύκλου άρχισε, υπό τη διεύθυνση του παιδαγωγού, μια κοινή απαγγελία όπου το κάθε παιδί μιλούσε με τη σειρά του. Ο Σεβέκ άκουγε τις χαμηλές φωνές τους ταυτόχρονα με την καρδιά του που χτυπούσε όλο και πιο δυνατά. Τα αφτιά του βούιζαν, όχι όμως εξαιτίας της ορχήστρας. Ήταν το βουητό που ακούει κανείς όταν προσπαθεί να συγκρατήσει τους λυγ-

μούς του. Το είχε νιώσει αυτό πολλές φορές στο παρελθόν. Δεν του άρεσε αυτή η βουή ούτε και ήθελε να σκέφτεται την πέτρα και το δέντρο. Έφερε λοιπόν στο νου του το Τετράγωνο που ήταν φτιαγμένο από αριθμούς, κι οι αριθμοί ήταν πάντα ήσυχοι και στέρεοι. Κάθε φορά που έκανε κάποιο λάθος, μπορούσε να στραφεί σ' αυτούς. Οι αριθμοί δε λάθευαν ποτέ. Δεν πήγαινε πολύς καιρός που είχε συλλάβει ο νους του το Τετράγωνο, μια διάταξη στο χώρο όπως η μουσική είναι διάταξη στο χρόνο: ένα τετράγωνο των εννέα ακέραιων αριθμών με το πέντε στο κέντρο του. Όσες φορές όμως κι αν πρόσθετες τις σειρές, πάντα το άθροισμα ήταν το ίδιο, κάθε ανισότητα αντισταθμιζόταν, ήταν υπέροχο να το βλέπεις. Αν μονάχα μπορούσε να βρει μια ομάδα για να τους μιλήσει γι' αυτά τα πράγματα: όμως όλα αυτά δεν ενδιέφεραν παρά μονάχα λίγα αγόρια και κορίτσια, κάποια παιδιά πιο μεγάλα απ' τον ίδιο: αλλά κι εκείνα ήταν απασχολημένα. Και το βιβλίο που είχε αναφέρει ο διευθυντής; Να 'ταν άραγε βιβλίο αριθμών; Να έδειχνε πώς η πέτρα μπορούσε να φτάσει στο δέντρο; Ήταν κουταμάρα από μέρους του που τους είπε το αστείο με την πέτρα και το δέντρο. Κανένας τους δεν κατάλαβε ότι ήταν αστείο. Ο διευθυντής είχε δίκιο. Ένωσε το κεφάλι του να πονά. Στράφηκε πάλι μέσα του, στη γαλήνη του τετράγωνου σχήματος.

Αν υπήρχε βιβλίο γραμμένο μόνο με αριθμούς, θα ήταν αληθινό, θα ήταν το μόνο σωστό. Τίποτα ειπωμένο με λέξεις δεν μπόρεσε ποτέ να είναι ακριβές. Τα πράγματα δέχονταν τρικλοποδιές απ' τις λέξεις, στροβιλίζονταν, γλιστρούσαν, παραμορφώνονταν, δεν μπορούσαν να σταθούν όρθια, με ακρίβεια και σαφήνεια. Όμως κάτω απ' τις λέξεις, στο κέντρο, όπως στο κέντρο του Τετραγώνου, τα πάντα ήταν ακριβή, σαφή και ισοζυγισμένα. Όλα μπορούσαν να αλλάξουν, αλλά τίποτα δε χανόταν. Αν μπορούσες να δεις τους αριθμούς, μπορούσες να δεις πολλά, την ισορροπία, τη δομή,

το μοντέλο. Μπορούσες να δεις τα θεμέλια του κόσμου. Κι αυτά ήταν στέρεα.

Ο Σεβέκ είχε μάθει να περιμένει. Ήταν καλός σ' αυτό, είχε γίνει εξπέρ. Στην αρχή είχε μάθει να περιμένει την επιστροφή της μητέρας του, της Ρουλάγκ, παρ' όλο που είχε περάσει πολύς καιρός από τότε και δεν το θυμόταν πια· σιγά σιγά όμως είχε τελειοποιηθεί περιμένοντας τη σειρά του, περιμένοντας να μοιράσει, περιμένοντας να μοιραστεί. Στα οχτώ του χρόνια ρωτούσε γιατί και πώς και πού, αλλά πολύ σπάνια ρωτούσε πότε.

Περίμενε να έρθει ο πατέρας του να τον πάρει για μια επίσκεψη στο σπίτι. Όμως περίμενε πολύ: έξι δεκάδες. Ο Παλάτ είχε δουλέψει για λίγο καιρό στις γεωτρήσεις του όρους Ντραμ και μετά θα πήγαινε να περάσει μια δεκάδα στην παραλία του Μαλενίν, όπου θα κολυμπούσε, θ' αναπαυόταν και θα έκανε έρωτα με μια γυναίκα ονόματι Πιπάρ. Όλα αυτά τα είχε εξηγήσει στο γιο του. Έδειχνε πάντα εμπιστοσύνη στον Σεβέκ, και το αγόρι την άξιζε. Μετά από εξήντα μέρες έφτασε στα παιδικά υπνωτήρια του Γουάντ Πλέινς ένας ψηλός, αδύνατος άντρας, περισσότερο θλιμμένος παρά ποτέ. Η συνεύρεση με μια γυναίκα δεν ήταν ό,τι είχε στ' αλήθεια επιθυμήσει. Μόλις αντίκρισε το αγόρι χαμογέλασε και το μέτωπό του ζάρωσε απ' τον πόνο.

Η παρέα τους όμως ευχαρίστησε και τους δυο.

«Παλάτ, είδες ποτέ σου ένα βιβλίο γραμμένο μόνο με αριθμούς;»

«Θέλεις να πεις βιβλίο μαθηματικών;»

«Μάλλον ναι.»

«Σαν κι αυτό;»

Ο Παλάτ τράβηξε απ' την τσέπη του χιτωνίου του ένα βιβλίο. Ήταν μικρό, ακριβώς για να χωράει σε μια τσέπη, κι όπως τα περισσότερα βιβλία δεμένο με πράσινο δέρμα και

με τον Κύκλο της Ζωής σταμπαρισμένο στο εξώφυλλό του. Ήταν πυκνοτυπωμένο με μικρούς χαρακτήρες και περιορισμένο περιθώριο, γιατί το χαρτί απαιτεί πολλά δέντρα χόλουμ και μεγάλο ανθρώπινο μόχθο για την παραγωγή του, όπως έλεγε κι ο αποθηκάριος του κέντρου εκπαίδευσης όταν μουντζούρωνε κανείς ένα φύλλο και πήγαινε να ζητήσει άλλο. Ο Παλάτ άνοιξε το βιβλίο στον Σεβέκ. Η διπλή σελίδα περιείχε μια σειρά αριθμητικές στήλες. Ήταν εκεί, όπως ακριβώς τις είχε φανταστεί. Έπιανε επιτέλους στα χέρια του τη συνθήκη της αιώνιας δικαιοσύνης. Λογαριθμικοί Πίνακες, Βάσεις 10 και 12, έλεγε ο τίτλος στο εξώφυλλο, πάνω απ' τον Κύκλο της Ζωής.

Το μικρό αγόρι εξέτασε για κάμποση ώρα την πρώτη σελίδα. «Σε τι χρησιμεύουν αυτά;» ρώτησε, γιατί ήταν ολοφάνερο, αυτές οι στήλες δεν είχαν τυπωθεί εξαιτίας μόνο της τέλει ομορφιάς τους. Ο μηχανικός καθισμένος δίπλα του, στην ψυχρή, κακοφωτισμένη, κοινόχρηστη σάλα, βάλθηκε να του εξηγήει τους λογαρίθμους. Στην άλλη άκρη της αίθουσας δυο ηλικιωμένοι άντρες κοκάριζαν παίζοντας ένα επιτραπέζιο παιχνίδι. Ένα ζευγάρι εφήβων μπήκε και ρώτησε αν το μονό δωμάτιο ήταν ελεύθερο για τη νύχτα κι αμέσως κατευλήθηκαν προς αυτό. Η βροχή έπεφτε με δύναμη στη μεταλλική στέγη του κτιρίου. Ποτέ όμως δεν έβρεχε για πολλή ώρα. Ο Παλάτ έβγαλε το λογιστικό του κανόνα κι έδειξε στον Σεβέκ πώς λειτουργούσε· σε ανταπόδοση, το αγόρι τού έδειξε το Τετράγωνο και τη βασική αρχή λειτουργίας του. Ήταν στ' αλήθεια πάρα πολύ αργά όταν αντιλήφθηκαν πως είχε περάσει η ώρα. Πήγαν τρέχοντας στο παιδικό υπνωτήριο μέσα απ' τα λασπωμένα σκοτάδια που ανέδιδαν μια θαυμάσια μυρωδιά βρεγμένου χώματος και δέχτηκαν την εντελώς τυπική επίπληξη του νυχτερινού θαλαμοφύλακα. Αγκαλιάστηκαν γρήγορα, γελώντας κι οι δυο, κι ο Σεβέκ έτρεξε στο μεγάλο υπνωτήριο, κοντά στο παράθυρο, απ' όπου μπόρεσε

να δει τον πατέρα του να κατηφορίζει το μοναδικό δρόμο του Γουάνιτ Πλέινς μες στο υγρό, ηλεκτροφόρο σκοτάδι.

Το αγόρι έπεσε για ύπνο με λασπωμένα πόδια κι ονειρεύτηκε ότι βρισκόταν σε ένα δρόμο που διέσχιζε μια εγκαταλειμμένη χώρα. Πολύ μακριά μπροστά του διέκρινε μια γραμμή που έκοβε το δρόμο. Πλησιάζοντας προς τα κει κατάλαβε ότι ήταν τοίχος. Απλωνόταν απ' τη μια άκρη του ορίζοντα ως την άλλη κι έκοβε στα δυο την άγονη γη. Ήταν χοντρός, σκοτεινός και παλύψηλος. Ο δρόμος έπεφτε πάνω του και σταματούσε.

Το αγόρι έπρεπε να συνεχίσει, αλλά δεν μπορούσε. Ο τοίχος τον εμπόδιζε. Φόβος οδύνης κι οργής τον κυρίεψαν. Έπρεπε να συνεχίσει, ειδήλλως ποτέ δε θα μπορούσε πια να γυρίσει στο σπίτι του. Αλλά ο τοίχος υψωνόταν εκεί. Δεν υπήρχε διέξοδος.

Χτύπησε τη λεία επιφάνεια με τα χέρια του και ούρλιαξε. Η φωνή του αντήχησε σαν κρωγμός, χωρίς λέξεις. Τρομοκρατημένος ζάρωσε στο έδαφος και τότε άκουσε μια άλλη φωνή να του λέει: «Κοίτα!» Ήταν η φωνή του πατέρα του. Σκέφτηκε ότι και η μητέρα του, η Ρουλάγκ, ήταν εκεί, παρ' όλο που δεν την έβλεπε (δε θυμόταν το πρόσωπό της). Του φάνηκε ότι αυτή κι ο Παλάτ βρισκόνταν εκεί, κουβαριασμένοι στα τέσσερα μες στο σκοτάδι, κάτω απ' τον τοίχο, κι ήτανε —λέει— πιο χοντροί κι ογκώδεις απ' τους άλλους ανθρώπους, παραμορφωμένοι σχεδόν. Του έδειχναν κάτι που βρισκόταν εκεί, πάνω στο χώμα, σε εκείνη την άγονη γη όπου τίποτα δε φύτρωνε: Μια πέτρα! μαύρη, σκληρή, σκοτεινή σαν τον τοίχο! μα πάνω της —μέσα της;— υπήρχε ο αριθμός: ένα πέντε, σκέφτηκε στην αρχή, μετά του φάνηκε ένα, και τελικά κατάλαβε πως ήταν... ο βασικός αριθμός, ο αριθμός που σημαίνει ενότητα και πολλαπλότητα συνάμα. «Είναι ο ακρογωνιαίος λίθος», ακούστηκε μια γλυκιά, γνωστή φωνή κι ο Σεβέκ ένιωσε τη χαρά να τον συνεπαίρνει. Μες στη σκιά δεν

υπήρχε πια τοίχος και ήξερε ότι είχε γυρίσει, ότι βρισκόταν πάλι στο σπίτι.

Αργότερα στάθηκε αδύνατον να ανακαλέσει στη μνήμη του τις λεπτομέρειες αυτού του ονείρου. Όμως ποτέ δεν ξέχασε την έκρηξη της χαράς του. Ποτέ του δεν είχε ξαναζήσει τέτοια στιγμή. Χαράχτηκε τόσο βαθιά μέσα του —ίδια με απότομη ματιά στο φως που αιώνια λάμπει— ώστε ποτέ δεν του πέρασε απ' το μυαλό ότι αυτή η χαρά μπορεί και να μην ήταν αληθινή, καθώς την είχε ζήσει σε όνειρο. Όμως, όσο κι αν προσπάθησε, όσο κι αν λαχταρούσε να την κάνει πραγματικότητα εδώ, ποτέ δεν την ξανάβρισκε, ποτέ του δεν την ξαναζούσε. Τη θυμόταν μονάχα στον ξύπνιο του. Όταν ξανάδε τον τοίχο στα όνειρά του —πολλές φορές συνέβη— ήταν όνειρα σκούρα και θολά.

Είχαν αντλήσει την ιδέα της «φυλακής» από κάποια επεισόδια του *Βίου της Όντο*, που τον διάβαζαν όλοι όσοι είχαν επιλέξει να μελετήσουν την Ιστορία. Υπήρχαν πολλά σκοτεινά χωρία στο βιβλίο, και στο Γουάνιτ Πλέινς δεν υπήρχε κανείς που να ήξερε ιστορία και να μπορέσει να τους τα εξηγήσει: όμως φτάνοντας στα χρόνια που η Όντο είχε περάσει στο Φρούριο Ντρίο, η έννοια της «φυλακής» αυτόματως ξεκαθάρισε. Κι όταν ένας περιπλανώμενος καθηγητής ιστορίας έφτασε στην πόλη, ανέπτυξε σε μια διάλεξη το θέμα με την απέχθεια που νιώθει ένας ενήλικος όταν πρόκειται να εξηγήσει μια αισχρότητα σε παιδιά. Ναι, τους είπε, φυλακή ήταν το μέρος όπου ένα Κράτος έκλεινε τους ανθρώπους που δεν υπάκουαν στους Νόμους. Μα πώς γινόταν και δεν μπορούσαν να σύγουν απ' αυτό το μέρος; Δεν μπορούσαν γιατί οι πόρτες ήταν κλειδωμένες. Κλειδωμένες; Σαν τις πόρτες του φορτηγού που τρέχει, για να μην πέσεις έξω, ηλίθιε! Μα τι έκαναν μέσα σε μια κάμαρα τόσον καιρό; Τίποτα. Δεν υπήρχε τίποτα να κάνουν. Είδατε τις ζωγραφιές που δείχνουν

την Όντο στο κελί της φυλακής του Ντρίο, έτσι δεν είναι; Η εικόνα της προκλητικής υπομονής, με γερμένο το γκριζο κεφάλι, τα χέρια σφιχτά, ακίνητη στο σκοτάδι της νύχτας. Μερικές φορές όμως οι φυλακισμένοι καταδικάζονταν να δουλεύουν. Καταδικάζονταν; Ε λοιπόν, αυτό σημαίνει ότι ένας δικαστής, ένα πρόσωπο που αντλούσε τη δύναμη απ' το Νόμο, τους διέταζε να κάνουν κάποια χειρωνακτική εργασία. Τους διέταζε; Κι αν δεν ήθελαν να δουλέψουν; Τότε τους ανάγκαζαν και, αν δε δούλευαν, τους χτυπούσαν. Τα εντεκάχρονα και δωδεκάχρονα παιδιά που άκουγαν ανατρίχιασαν. Κανένα τους δεν είχε δεχτεί χτυπήματα ούτε κι είχε δει να χτυπούν άλλους, εκτός από περιπτώσεις προσωπικού και περαστικού θυμού.

Ο Τιρίν έθεσε την ερώτηση που όλοι είχαν στο μυαλό τους: «Θέλετε να πείτε ότι πολλά πρόσωπα χτυπούσαν έναν που ήταν μόνος τους»

«Ναι».

«Οι άλλοι γιατί δεν τους σταμάταγαν;»

«Οι φύλακες κρατούσαν όπλα. Οι φυλακισμένοι όχι», απάντησε ο καθηγητής. Μιλούσε με τη βία του ανθρώπου που ήταν υποχρεωμένος να ξεστομίσει κάτι μισητό, κάτι που τον έκανε άνω κάτω.

Η απλή γοητεία της διαφθοράς έκανε τον Τιρίν, τον Σεβέκ κι άλλα τρία αγόρια να συνεργαστούν. Τα κορίτσια αποκλείστηκαν απ' την παρέα τους, χωρίς να μπορεί κανείς να εξηγήσει το λόγο. Ο Τιρίν είχε ανακαλύψει ένα ιδανικό μέρος για φυλακή, κάτω απ' τη δυτική πτέρυγα του κέντρου εκπαίδευσης. Ήταν ένας χώρος όπου μπορούσε να μείνει μονάχα ένα πρόσωπο, καθιστό ή ξαπλωμένο, και σχηματιζόταν από τρεις τσιμεντένιους τοίχους και μια σανίδα για ταβάνι. Το πάτωμα ήταν ένα με τους τοίχους και μια βαριά μπετονένια πλάκα, που βρισκόταν στο πλάι, μπορούσε να χρησιμεύσει για πόρτα. Αλλά η πόρτα έπρεπε να 'ταν κλειδωμένη. Ψά-

χνοντας, βρήκαν δυο σφήνες που σφηνώνοντάς τες ανάμεσα στην άκρη του ενός τοίχου και την πλάκα η φυλακή έκλεινε αμετάκλητα. Κανένας δε θα μπορούσε να ανοίξει μια τέτοια πόρτα από μέσα.

«Και με το φως τι γίνεται;»

«Δε χρειάζεται φως», είπε ο Τιρίν. Μιλούσε σαν αυθεντία για όλα αυτά, γιατί η φαντασία του τον έκανε να υπερέχει απ' τους υπόλοιπους. Όσα στοιχεία είχε στα χέρια του τα χρησιμοποιούσε, αλλά δεν ήταν τα στοιχεία που του προσέδιδαν βεβαιότητα. «Στο Φρούριο Ντρίο τους φυλακισμένους τους άφηναν στο σκοτάδι. Για χρόνια».

«Χρειάζεται αέρας όμως», είπε ο Σεβέκ. «Η πόρτα αυτή εφαρμόζει στον τοίχο σαν βεντούζα. Πρέπει να ανοίξουμε μια τρύπα».

«Θα μας πάρει πολλή ώρα να τρυπήσουμε το μπετόν. Και στο κάτω κάτω δε θα μείνει κανείς εκεί μέσα για πολλή ώρα ώστε να χρειαστεί αέρας».

Χορωδία εθελοντών ακολούθησε.

Ο Τιρίν τους κοίταξε κοροϊδευτικά. «Τρελαθήκατε; Ποιος ο λόγος να θέλετε να κλειστείτε εκεί μέσα; Για να κάνετε τι;» Η ιδέα του ήταν μόνο να φτιάξουν μια φυλακή, τίποτ' άλλο. Δεν είχε αντιληφθεί όμως ότι για μερικούς ανθρώπους δεν αρκεί η φαντασία, πρέπει να μπουν στο κελί, πρέπει να προσπαθήσουν να ανοίξουν την ακλόνητη πόρτα.

«Θέλω να δω πώς είναι», είπε ο Καντάγκβ, ένα δωδεκάχρονο γερό και σοβαρό αγόρι.

«Βάλε τότε τη φαντασία σου να δουλέψει!» χαχάνισε ο Τιρίν. Οι άλλοι όμως πήραν το μέρος του Καντάγκβ. Ο Σεβέκ έφερε ένα τρυπάνι απ' την αποθήκη κι άνοιξαν στην «πόρτα» μια τρύπα δυο εκατοστά στο ύψος της μύτης. Για όλη αυτή τη δουλειά, όπως είχε προβλέψει ο Τιρίν, χρειάστηκαν μια ώρα.

«Πόσο θέλεις να μείνεις μέσα, Καντ; Μια ώρα;»

«Κοίτα», είπε ο Καντάγκβ, «εγώ είμαι ο φυλακισμένος, δεν μπορώ να αποφασίσω. Δεν είμαι ελεύθερος. Εσείς πρέπει να αποφασίσετε πότε θα με βγάλετε».

«Έχεις δίκιο», συγκατένευσε ο Σεβέκ, θορυβημένος από μια τέτοια λογική.

«Δεν πρέπει να μείνεις πολλή ώρα μέσα, Καντ. Θέλω να μπω κι εγώ μετά», δήλωσε το πιο μικρό αγόρι, ο Γκιμπές. Ο φυλακισμένος δεν καταδέχτηκε να απαντήσει. Μπήκε αμέσως στο κελί. Η «πόρτα» έκλεισε πίσω του με έναν ξερό ήχο, και οι τέσσερις ενθουσιώδεις δεσμοφύλακες κάρφωσαν στη θέση τους τις σφήνες με ένα μεγάλο σφυρί. Κατόπιν όλοι όρμησαν στην τρύπα να δουν τον φυλακισμένο, αλλά, καθώς δεν υπήρχε φως μες στο κελί, δεν είδαν τίποτα.

«Ε, θα του κόψετε τον αέρα τον φουκαρά!»

«Φυσήξτε του λέγο!»

«Μην του κλείνετε τον αέρα!»

«Πόσον καιρό του δίνεις;»

«Μια ώρα».

«Τρία λεπτά».

«Πέντε χρόνια!»

«Σε τέσσερις ώρες σβήνουν τα φώτα. Πρέπει να βγει μέχρι τότε».

«Μα μετά θέλω να μπω εγώ!»

«Εντάξει, θα σ' αφήσουμε μέσα όλη τη νύχτα».

«Ήθελα να πω αύριο».

Τέσσερις ώρες αργότερα τράβηξαν τις σφήνες κι ελευθέρωσαν τον Καντάγκβ. Βγήκε σαν κυρίαρχος της κατάστασης, όπως ακριβώς είχε μπει, και δήλωσε ότι πεινούσε κι ότι δεν ήταν τίποτα την περισσότερη ώρα κοιμόταν.

«Θα το ξανάκανες;» ρώτησε προκλητικά ο Τιρίν.

«Σίγουρα».

«Όχι, είναι η σειρά μου τώρα».

«Σκάσε, Γκιμπ. Θα ξανάμπαινες τώρα, Καντ; Θα ξανα-

γυρνούσες εκεί μέσα, χωρίς να ξέρεις πότε θα σε βγάλουμε;»

«Σίγουρα».

«Χωρίς τροφή;»

«Στους φυλακισμένους δίνανε φαγητό», είπε ο Σεβέκ. «Αυτό είναι και το περίεργο του πράγματος».

Ο Καντάγκβ σήκωσε αδιάφορα τους ώμους του. Η αλαζονική στάση του ήταν ανυπόφορη.

«Ακούστε», είπε ο Σεβέκ στα δυο μικρότερα παιδιά. «Τρέξτε και φέρτε απ' την κουζίνα ό,τι φαγώσιμο περισσεύει, μαζί με μια μπουκάλα ή ένα δοχείο νερό». Στράφηκε στον Καντάγκβ. «Θα σου δώσουμε ένα σωρό πράγματα για να μείνεις στην τρύπα σου όσο θέλεις».

«Όσο θέλετε εσείς», τον διόρθωσε ο Καντάγκβ.

«Εντάξει. Μπες μέσα!» Η αυτοπεποίθηση του αγοριού έκανε τη θεατρική φλέβα του Τιρίν να εκραγεί. «Είσαι φυλακισμένος. Μην αντιμιλάς! Κατάλαβες; Μεταβολή! Τα χέρια στο κεφάλι!»

«Γιατί;»

«Θέλεις να φύγεις;»

Ο Καντάγκβ τον κοίταξε συνοφρυωμένα.

«Απαγορεύεται να ρωτάς γιατί. Αλλιώς θα σε χτυπήσουμε, θα τις αρπάξεις, και κανένας δε θα σε βοηθήσει. Γιατί εμείς μπορούμε να σε κλοτσήσουμε στ' αρχίδια κι εσύ δεν μπορείς να ανταποδώσεις τις κλοτσιές. Γιατί δεν είσαι ελεύθερος. Λοιπόν, θέλεις να αρχίσουμε;»

«Ναι. Χτυπήστε με».

Ο Τιρίν, ο Σεβέκ κι ο φυλακισμένος στέκονταν αντιμέτωποι σχηματίζοντας μια παράξενη ομάδα στο μισόφωτο, ανάμεσα στους χοντρούς τοίχους των θεμελίων του κτιρίου.

Ο Τιρίν χαμογέλασε υπεροπτικά και περιφρονητικά. «Μη μου λες τι να κάνω, κερδοσκόπε. Σκάσε και μπες στο κελί!» Και, καθώς ο Καντάγκβ έκανε υπάκουα μεταβολή, ο Τιρίν τον έσπρωξε στην πλάτη με δύναμη και τον έριξε στο πά-

τωμα. Ένα δυνατό μούγκρισμα έκπληξης και πόνου ξεπήδησε απ' τα χείλη του αγοριού και κάθισε με την πλάτη στον τοίχο του κελιού σφίγγοντας το δάχτυλό του που είχε γρατσουνιστεί στο τσιμέντο. Ο Σεβέκ κι ο Τιρίν δε μίλησαν. Στέκονταν εκεί, με το πρόσωπο ανέκφραστο, παίζοντας τέλεια τους ρόλους των φρουρών. Όμως δεν ήταν πια αυτοί που έπαιζαν το ρόλο, ο ρόλος τούς έπαιζε. Τα δυο μικρότερα παιδιά γύρισαν με ένα καρβέλι χόλουμ, ένα πεπόνι και μια μπουκάλα νερό. Βλέποντας την παράξενη σιωπή που κυριαρχούσε στο κελί, δεν είπαν κουβέντα. Η τροφή και το νερό σπρώχτηκαν μέσα κι η «πόρτα» έκλεισε και σφηνώθηκε. Ο Καντάγκιβ ήταν μόνος στο σκοτάδι. Οι άλλοι μαζεύτηκαν κοντά σε ένα φεγγίτη. «Πού θα κατουράει;» ψιθύρισε ο Γκιμπές.

«Στο κρεβάτι του», απάντησε με ένα σαρδόνιο χαμόγελο ο Τιρίν.

«Κι αν χρειαστεί να χέσει;» ρώτησε ο Γκιμπές βάζοντας ξαφνικά τα γέλια.

«Τι το αστείο βρίσκεις στο χέσιμο;»

«Σκέφτηκα ότι... αν δε βλέπει... στο σκοτάδι...» Δεν πρόλαβε να τελειώσει την εξήγησή του. Όλοι ξέσπασαν αμέσως σε τέτοια γέλια, που τους κόπηκε η ανάσα. Κι ήξεραν όλοι τους ότι ο κλειδωμένος μες στο κελί σίγουρα θα τους άκουγε.

Τα φώτα είχαν σβήσει στο υπνωτήριο των παιδιών και πολλοί ενήλικοι είχαν πέσει για ύπνο κι αυτοί, αν και μερικά φώτα ήταν αναμμένα εδώ κι εκεί στους κοιτώνες. Ο δρόμος είχε αδειάσει. Τα αγόρια κατηγορούσαν με γέλια και φωνές, τρελοί από χαρά στην ιδέα ότι μοιράζονταν ένα μυστικό, ότι έκαναν φασαρία. Κόντεψαν να ξυπνήσουν το μισό υπνωτήριο παίζοντας κυνηγητό στους διαδρόμους κι ανάμεσα στα κρεβάτια. Κανείς ενήλικος δεν παρενέβη. Η φασαρία όμως γρήγορα καταλάγιασε.

Ο Τιρίν κι ο Σεβέκ κάθισαν μαζί στο κρεβάτι του Τιρίν

και κουβέντιασαν για κάμποση ώρα. Συμφώνησαν ότι του άξιζε του Καντάγκιβ να μείνει τουλάχιστον δυο νύχτες κλειδωμένος στη φυλακή.

Η μικρή ομάδα συγκεντρώθηκε το απόγευμα στο εργαστήριο ανακύκλωσης απορριμμάτων κι ο επικεφαλής ρώτησε πού ήταν ο Καντάγκιβ. Ο Σεβέκ αντάλλαξε μια κλεφτή ματιά με τον Τιρίν. Ένιωθε υπερβολικά έξυπνος και δυνατός για να απαντήσει. Κι ωστόσο, όταν ο Τιρίν απάντησε ήρεμα ότι είχε δουλειά με μια άλλη ομάδα εκείνη τη μέρα, ταράχτηκε απ' το ψέμα. Το αίσθημα της κρυφής δύναμης, που ένιωθε πριν, τώρα γύρισε σε αδυναμία: τα πόδια του άρχισαν να πονάνε, τα αφτιά του ζεστάθηκαν. Κι όταν ο επικεφαλής στράφηκε σ' αυτόν, αναπήδησε με μια αίσθηση ανησυχίας, φόβου, μια αίσθηση που δεν είχε νιώσει ποτέ πριν στη ζωή του, κάτι σαν σοκ, κι ακόμα χειρότερο: αμετάδοτο και φριχτό... Δέ σταμάτησε να σκέφτεται τον Καντάγκιβ όση ώρα κάρφωνε και πλάνιζε τις τρίφυλλες σανίδες του χόλουμ. Κάθε φορά που κοίταζε μες στο μυαλό του ο Καντάγκιβ ήταν εκεί. Σκέτη αηδία...

Ο Γκιμπές, που είχε βάρδια στην επιτήρηση, μετά το δείπνο ήρθε κνήσυχος και βρήκε τον Σεβέκ και τον Τιρίν. «Νομίζω ότι άκουσα τον Καντ να λέει κάτι εκεί μέσα. Η φωνή του ακουγόταν αστεία».

Ακολούθησε μια παύση. «Να τον βγάλουμε έξω», είπε τελικά ο Σεβέκ.

Ο Τιρίν στράφηκε και τον κοίταξε. «Έλα τώρα, Σεβ, μη γίνεσαι σαχλός. Μη μας κάνεις τον αλτρομιστή! Άσε τον να εκτίσει την ποινή του και του δείχνεις το σεβασμό σου μετά».

«Σκατά αλτρομισμός. Τον εαυτό μου σέβομαι», τόνισε ο Σεβέκ και ξεκίνησε για το κέντρο εκπαίδευσης. Ο Τιρίν τον ήξερε καλά: έτσι, δεν προσπάθησε να τον πείσει να αλλάξει γνώμη και τον ακολούθησε. Τα υπόλοιπα εντεκάχρονα παιδιά σύρθηκαν πίσω τους. Έτρεξαν γρήγορα στα υπόγεια, όπου

βρισκόταν το κελί. Ο Σεβέκ τράβηξε τη μια σφήνα, ο Τιρίν την άλλη. Η πόρτα της φυλακής έπεσε με πάταγο.

Ο Καντάγκβ ήταν ξαπλωμένος στο πάτωμα, κουλουριασμένος στην άκρη. Αναιάθισε, μετά σηκώθηκε αργά και βγήκε. Πήγε και κάθισε κάμπωση ώρα οκλαδόν μπροστά στο φεγγίτη και ανοιγόκλεισε τα μάτια του στο φως. Δε φαινόταν αλλαγμένος. Η μυρωδιά όμως που ανέδιδε το κορμί του ήταν ανυπόφορη. Ήταν φως φανάρι ότι υπέφερε από διάρροια. Το κελί ήταν βρόμικο σαν στάβλος κι υπήρχαν λεκέδες κίτρινων κοπράνων στο πουκάμισό του. Όταν τους είδε στο φως του φεγγίτη έκανε μια προσπάθεια να τους κρύψει με τα χέρια του. Κανείς δε μίλησε.

Μόλις βγήκαν απ' τα υπόγεια και καθώς προχωρούσαν προς το υπνωτήριο, ο Καντάγκβ ρώτησε: «Πόση ώρα έμεινα μέσα;»

«Κάπου τριάντα ώρες, αν υπολογίσουμε και τις τέσσερις πρώτες».

«Πολλές ήταν», απάντησε χωρίς να το πιστεύει.

Αφού τον οδήγησαν στα λουτρά να καθαριστεί, ο Σεβέκ έτρεξε στις τουαλέτες. Έσκυψε πάνω από μια λεκάνη και ξέρασε. Για ένα ολόκληρο τέταρτο της ώρας οι σπασμοί δεν τον εγκατέλειψαν. Έτρεμε ακόμα κι ένωθε εξαντλημένος όταν σταμάτησαν. Πήγε στην κοινόχρηστη σάλα του υπνωτηρίου, διάβασε λίγο φυσική κι έπεσε για ύπνο νωρίς. Κανένα απ' τα πέντε αγόρια δεν ξαναπήγε στη φυλακή κάτω απ' το κέντρο εκπαίδευσης. Ούτε και κανένας τους ανέφερε το επεισόδιο, εκτός απ' τον Γκιμπές που κοκορευόταν σε κάποια μεγαλύτερα αγόρια και κορίτσια αλλά δεν τον καταλάβαιναν και γρήγορα σταμάτησε να καυχιέται.

Η Σελήνη ήταν ψηλά, πάνω απ' το Τοπικό Ινστιτούτο Ευγενών και Υλικών Επιστημών του Βορρά. Τέσσερα αγόρια, δεκαπέντε δεκάξι χρονών, κάθονταν στην κορφή ενός λόφου

ανάμεσα στα άγρια και γεμάτα αγράβια χόλουμ και κοιτούσαν κάτω προς το Ινστιτούτο ή ψηλά προς τη Σελήνη.

«Παράξενο», είπε ο Τιρίν, «πρώτη φορά μου περνάει απ' το μυαλό...»

Οι άλλοι τρεις άρχισαν τα σχόλια για το προφανές του πράγματος.

«Πρώτη φορά μου περνάει απ' το μυαλό», συνέχισε απτόητος ο Τιρίν, «ότι υπάρχουν κι άλλοι άνθρωποι που κάθονται σε ένα λόφο, εκεί πάνω, στον Γιουράς, και κοιτάζουν εμάς, στην Ανάρες, και λένε: "Κοίτα, η Σελήνη". Η γη μας είναι η Σελήνη τους, η Σελήνη μας είναι η γη τους».

«Τότε πού είναι η Αλήθεια;» ρώτησε με ένα χασμουρητό ο Μπεντάπ.

«Στο λόφο που τυχαίνει να κάθεται αυτός που μιλάει», απάντησε ο Τιρίν.

Συνέχισαν όλοι να κοιτάζουν το λαμπερό γαλαζωπό πλανήτη δεν ήταν ολοσφαιρικός, είχε περάσει μια μέρα απ' την πανσέληνο. Ο βόρειος παγωμένος πόλος του ήταν εκτυφλωτικός. «Φαίνεται πεντακάθαρα», είπε ο Σεβέκ. «Είναι μέρα εκεί. Εκείνο το καφετί εξόγκωμα είναι η Α-Ιο».

«Εκεί ξαπλώνουν όλοι τους ολόγυμνοι στον ήλιο», είπε ο Κβετούρ. «Φοράνε κοσμήματα στους αφαλούς τους και δεν έχουν τρίχες».

Κανείς δε μίλησε.

Είχαν ανέβει σ' αυτόν το λόφο για να μείνουν μόνοι τους, χωρίς τα κορίτσια. Η παρουσία θηλυκών τους καταπίεζε. Τώρα τελευταία τους φαινόταν ότι ο κόσμος είχε γεμίσει κορίτσια. Όπου κι αν κοίταζαν, στον ύπνο ή τον ξύπνιο τους, έβλεπαν παντού κορίτσια. Όλοι τους είχαν προσπαθήσει να ζευγαρώσουν μ' αυτά: μερικοί μάλιστα, μες στην απόγνωσή τους, είχαν προσπαθήσει να μη ζευγαρώσουν με κορίτσια. Καμιά διαφορά. Τα θηλυκά βρίσκονταν παντού.

Τρεις μέρες νωρίτερα στο μάθημα της Ιστορίας του Οντο-

νιανού Κινήματος είχαν όλοι τους δει τις ίδιες βιντεοταινίες και η εικόνα των γυναικών με τα ιριδίζοντα πετράδια στα μαυρισμένα και καλολαδωμένα κορμιά τους δεν έλεγε να φύγει απ' το μυαλό τους.

Είχαν δει ακόμα και σώματα παιδιών, μαλλιαρά σαν τα δικά τους και στοιβαγμένα πάνω σε σκουριασμένες μεταλλικές εξέδρες σε μια παραλία. Κι ύστερα ήρθαν κάτι άντρες που έχυσαν λάδι σε εκείνα τα τρυφερά κορμιά και τους έβαλαν φωτιά. «Λιμός στην Επαρχία Μπατσίφοιλ του Έθνους της Θου», είχε πει η φωνή του σχολιαστή. «Τα κορμιά των παιδιών που πέθαιναν απ' την πείνα και την αρρώστια τα έκαιγαν στις παραλίες. Επτακόσια χιλιόμετρα πιο πέρα, στις πλαζ του Τιους του Έθνους της Α-Ιο (και στην οθόνη φάνηκαν οι στολισμένοι αφαλοί), γυναίκες που προορίζονταν για την κάλυψη των σεξουαλικών αναγκών των αρσενικών μελών της τάξης των κατεχόντων (χρησιμοποιούσαν ιοτική λέξη γιατί δεν υπήρχε καμιά με αντίστοιχο νοηματικό ισοδύναμο στα πραβικά) έμεναν ξαπλωμένες όλη μέρα στην αμμουδιά μέχρι που τους σερβιριζόταν το δείπνο από ανθρώπους της τάξης των μη κατεχόντων». Γκρο πλαν στο δείπνο: στόματα τρυφερά που μασούσαν χαμογελώντας, χέρια λεπτά που τεντώνονταν για να πιάσουν τα γλυκίσματα από ασημένια μπολ. Επιστροφή μετά στο παγωμένο και τυφλό πρόσωπο ενός νεκρού παιδιού, με το στόμα ορθάνοιχτο, άδεια, μαύρο, ξερό. «Πλάι πλάι» είχε πει η ήρεμη φωνή.

Αλλά η εικόνα που είχε σηκωθεί σαν ιριδίζουσα φούσκα από λάδι στο μυαλό των παιδιών ήταν για όλους η ίδια.

«Πόσο παλιά είναι αυτά τα φιλμ;» ρώτησε ο Τιρίν. «Γυρίστηκαν πριν ή την ίδια εποχή με τον Εποικισμό; Ποτέ δε μας λένε».

«Τι σημασία έχει;» είπε ο Κβετούρ. «Έτσι ζούσαν στον Γιουράς πριν από την Οντονιακή Επανάσταση. Οι Οντονιανοί έφυγαν κι ήρθαν εδώ στην Ανάρες. Έτσι, πιθανόν τίποτα

δεν άλλαξε... έτσι θα ζουν ακόμα εκεί πέρα». Έδειξε με το δάχτυλό του τη γαλαζοπράσινη Σελήνη.

«Πώς το ξέρουμε;»

«Τι εννοείς, Τιρί;» ρώτησε ο Σεβέκ.

«Αν αυτές οι ταινίες γυρίστηκαν πριν από εκατόν πενήντα χρόνια, μπορεί τώρα να 'χουν αλλάξει τα πράγματα στον Γιουράς. Δε λέω βέβαια ότι πράγματι συμβαίνει κάτι τέτοιο, αλλά πώς μπορούμε να το ξέρουμε; Δεν πάμε εκεί πέρα, δε μιλάμε μ' αυτούς, δεν έχουμε καμιά επικοινωνία. Στην πραγματικότητα δεν έχουμε ιδέα για τη σημερινή κατάσταση της ζωής στον Γιουράς».

«Οι άνθρωποι της ΣΕΠΑΔ ξέρουν. Μιλάνε στους Γιουρασινοίς που έρχονται με τα φορτηγά στο Λιμάνι της Ανάρες. Είναι πληροφορημένοι. Πρέπει να είναι άλλωστε, για να μπορούμε να συνεχίζουμε το εμπόριο με τον Γιουράς και να γνωρίζουμε σε ποιο βαθμό αποτελούν για μας απειλή». Τα λόγια του Μπεντάπ είχαν μια λογική, η απάντηση όμως του Τιρίν ήταν ξεκάθαρη: «Η ΣΕΠΑΔ μπορεί να ξέρει, αλλά εμείς δεν ξέρουμε τίποτα».

«Τι άλλο να μάθουμε;» είπε ο Κβετούρ. «Από τότε που ήμουν στο βρεφοκομείο, ακούω να μιλάνε για τον Γιουράς. Ούτε που με νοιάζει να ξαναδώ κι άλλες ταινίες με τις φριχτές πόλεις τους ή τα γεμάτα ξίγκια κορμιά των Γιουρασινών!»

«Ακριβώς», τόνισε ο Τιρίν με την ευθυμία κάποιου που ακολουθεί τη λογική. «Όλα τα ντοκουμέντα για τον Γιουράς, που είναι προσιτά στους φοιτητές, μοιάζουν. Αποκρουστικά, ανήθικα, απεχθή. Άκου κάτι, όμως. Αν ήταν τόσο χάλια τα πράγματα όταν έφυγαν οι Άποικοι, πώς μπορεί να συνέχισαν να είναι το ίδιο άσχημα για εκατόν πενήντα χρόνια; Αν ήταν τόσο άρρωστοι, γιατί δεν πέθαναν; Γιατί οι κοινωνίες τους, που βασιζόνταν στην ιδιοκτησία, δεν κατέρρευσαν; Τι είναι αυτό που μας φοβίζει τόσο πολύ;»

«Η μόλυνση», απάντησε ο Μπεντάπ.

«Είμαστε λοιπόν τόσο τρωτοί ώστε δεν μπορούμε να εκτεθούμε λίγο σε κίνδυνο; Στο κάτω κάτω δεν μπορεί να είναι όλοι τους άρρωστοι. Ό,τι κι αν είναι η κοινωνία τους, σίγουρα θα υπάρχουν ανάμεσά τους και υγιείς. Οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί εδώ, έτσι; Είμαστε λοιπόν όλοι τέλειοι Οντονιανοί; Πάρτε για παράδειγμα αυτόν τον μυξιάρη τον Πεζούς!»

«Σε έναν άρρωστο οργανισμό, ακόμα κι ένα κύτταρο υγιές προσβάλλεται», τόνισε ο Μπεντάπ.

«Όταν χρησιμοποιείς την Αναλογία, μπορείς να αποδείξεις τα πάντα, ξέρεις. Στην πραγματικότητα πώς είναι δυνατόν να γνωρίζουμε με βεβαιότητα ότι η κοινωνία τους είναι άρρωστη;»

Ο Μπεντάπ δάγκωσε το νύχι του δαχτύλου του.

«Εννοείς ότι η ΣΕΠΑΔ και οι μορφωτικές υπηρεσίες μάς λένε ψέματα για τον Γιουράς;»

«Όχι. Υποστηρίζω ότι δε γνωρίζουμε παρά αυτά που μας λένε. Και ξέρεις τι μας λένε;» Το σκοτεινό πρόσωπο του Τιρίν φωτίστηκε για μια στιγμή απ' το γαλαζωπό φως της Σελήνης κι έπειτα στράφηκε σ' αυτούς. «Ο Κβετούρ το είπε πριν από ένα λεπτό. Έλαβε το μήνυμα. Το άκουσες: σιχαινόμαστε τον Γιουράς, μισούμε τον Γιουράς, φοβόμαστε τον Γιουράς.»

«Γιατί όχι;» ρώτησε ο Κβετούρ. «Κοίτα πώς φέρθηκαν σ' εμάς, στους Οντονιανούς!»

«Μας έδωσαν όμως τη Σελήνη τους, έτσι;»

«Ναι, για να μας εμποδίσουν να καταστρέψουμε τα κερδοσκοπικά κράτη τους και να εγκαθιδρύσουμε καθεστώς δικαιοσύνης. Και, μόλις απαλλάχτηκαν από μας, στοιχηματίζω ότι έπεσαν με τα μούτρα στη συγκρότηση κυβερνήσεων και στην κατασκευή όπλων, γιατί κανένας δεν υπήρχε πια για να τους εμποδίσει. Αν τους ανοίγαμε το Λιμάνι μας, πιστεύεις

ότι θα έρχονταν σαν φίλοι και αδελφοί; Αυτοί είναι ένα δισεκατομμύριο κι εμείς είκοσι εκατομμύρια! Θα μας ξεπάστρευαν ή θα μας έκαναν... πώς το λένε... σκλάβους, για να δουλεύουμε για λογαριασμό τους στα ορυχεία τους!»

«Εντάξει. Συμφωνώ ότι πιθανόν είναι φρόνιμο να φοβόμαστε τον Γιουράς. Αλλά γιατί να τον μισούμε; Το μίσος δεν είναι λειτουργικό· αυτό δε μας δίδαξαν; Θα μπορούσε, αν ξέραμε πώς είναι στ' αλήθεια ο Γιουράς, να τον αγαπάμε; Αν όχι όλοι, έστω λίγοι από μας; Μήπως αυτό που επιδιώκει η ΣΕΠΑΔ δεν είναι μόνο να μην έρθουν εκείνοι εδώ, αλλά να μην πάνε και κάποιοι από μας εκεί;»

«Πού, στον Γιουράς;» αναφώνησε έκπληκτος ο Σεβέκ.

Συζητούσαν γιατί τους άρεσαν οι συζητήσεις, όπως τους άρεσε η ξέφρενη κούρσα του ελεύθερου πνεύματος στα μονοπάτια του δυνατού, όπως τους άρεσε να θέτουν ερωτήσεις που δεν ήταν ερωτήσεις. Ήταν έξυπνοι, το πνεύμα τους ήδη πειθαρχούσε στη διαύγεια της επιστήμης, και δεν ήταν ακόμα παρά δεκάξι χρονών. Όμως σ' αυτό το σημείο ο Σεβέκ έπαψε πια να αισθάνεται την ηδονή της συζήτησης, όπως λίγο πιο πριν ο Κβετούρ. Τα 'χε χαμένα. «Ποιος θα 'θελε να πάει στον Γιουράς;» ρώτησε. «Και γιατί;»

«Για να ανακαλύψει με τι μοιάζει ένας άλλος κόσμος. Να μάθει τι είναι ένα άλογο!»

«Κουταμάρες», είπε ο Κβετούρ. «Υπάρχει ζωή και σ' άλλα ηλιακά συστήματα», φώναξε κουνώντας το χέρι του στον ουρανό που φώτιζε η Σελήνη. «Ε, και λοιπόν; Εμείς είχαμε την τύχη να γεννηθούμε εδώ!»

«Αν είμαστε καλύτεροι απ' τις άλλες ανθρώπινες κοινωνίες», είπε ο Τιρίν, «οφείλουμε, νομίζω, να τις βοηθήσουμε. Αλλά μας το απαγορεύουν.»

«Απαγορεύουν; Μη οργανική λέξη. Ποιος απαγορεύει;» φώναξε έντονα ο Σεβέκ σκύβοντας μπροστά. «Δε φεύγουμε απ' την Ανάρες, γιατί είμαστε Αναρεσιανοί. Είσαι ο Τιρίν

και δεν μπορείς να φύγεις απ' το πετσί του Τιρίν. Ίσως να θέλεις να γίνεις κάποιος άλλος για να δεις πώς είναι, αλλά δεν μπορείς. Αλλά μήπως μας κρατάνε με τη βία; Ε; Με τη βία; Ποια βία... ποιους νόμους, κυβερνήσεις, αστυνομίες; Τίποτα απ' όλα αυτά. Απλώς η υπόστασή μας, η φύση μας είναι Οντονιακή. Η φύση σου είναι να είσαι ο Τιρίν και η δική μου να είμαι ο Σεβέκ και η κοινή μας φύση είναι να είμαστε Οντονιακοί, υπεύθυνοι ο ένας για τον άλλον. Κι αυτή η υπευθυνότητα είναι η ελευθερία μας. Θέλεις στ' αλήθεια να ζήσεις σε μια κοινωνία όπου δε θα υπάρχει υπευθυνότητα, ελευθερία, ελεύθερη βούληση αλλά μονάχα υπακοή σε ψεύτικους νόμους, όπου η κάθε ανυπακοή τιμωρείται; Θέλεις λοιπόν να ζήσεις σε μια φυλακή;

«Ω, γαμώτο, όχι. Μπορώ να μιλήσω; Το πρόβλημα μ' εσένα, Σεβέκ, είναι ότι δε λες τίποτα αν δεν έχεις έτοιμα ένα σωρό επιχειρήματα που τα εκτοξεύεις εν είδει τούβλων στο συνομιλητή σου, χωρίς ποτέ σου να βλέπεις το πληγωμένο κορμί που σπαράζει απέναντί σου».

Ο Σεβέκ ανακάθισε μετανιωμένος.

Ο Μπεντάπ όμως, ένα γερό αγόρι με τετράγωνο πρόσωπο, δάγκωσε το νύχι του λέγοντας: «Όπως και να 'χει, η άποψη του Τιρίν ισχύει. Θα ήταν ωραία αν μπορούσαμε να ξέρουμε ότι όσα μαθαίνουμε για τον Γιουράς είναι αληθινά».

«Και ποιος νομίζεις ότι μπορεί να μας λέει ψέματα;» ρώτησε ο Σεβέκ.

Ήρεμα ο Μπεντάπ τον κοίταξε κατάματα. «Ποιος, αδελφέ; Ποιος άλλος παρά εμείς οι ίδιοι;»

Ο αδελφός-πλανήτης έλαμπε πάνω τους, γαλήνιος και φωτεινός, αποδεικνύοντας τέλεια την αναμφισβήτητη ύπαρξή του.

Η αναδάσωση της παραθαλάσσιας ζώνης του Δυτικού Τεμένιαν ήταν μια απ' τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις της δεκάτης

πέμπτης δεκαετίας απ' τον Εποικισμό της Ανάρες, απασχολώντας σχεδόν δεκαοχτώ χιλιάδες ανθρώπους για μια περίοδο δέκα χρόνων.

Παρ' ότι οι μακριές νοτιοανατολικές παραλίες της ήταν γόνιμες και τροφοδοτούσαν πολυάριθμες αλιευτικές και γεωργικές κοινότητες, η καλλιεργήσιμη έκταση ωστόσο δεν ήταν παρά μια απλή λωρίδα γης κατά μήκος της θάλασσας. Πέρα απ' αυτή, προς τα ανατολικά και μέχρι τις αχανείς νοτιοδυτικές πεδιάδες, εκτεινόταν μια περιοχή που ονομαζόταν Σκόνη.

Κατά τη διάρκεια της προηγούμενης γεωλογικής περιόδου, η Σκόνη ήταν ένα τεράστιο δάσος από χόλουμ, αυτό το πανταχού παρόν και κυρίαρχο φυτικό είδος στην Ανάρες. Το σημερινό κλίμα όμως ήταν ζεστό και ξηρό. Χιλιετίες ξηρασίας είχαν σκοτώσει τα δέντρα κι είχαν μετατρέψει το έδαφος σε μια λεπτή, γκριζα σκόνη, που στο παραμικρό φύσημα του ανέμου σπικωνόταν και σχημάτιζε αμμόλοφους. Οι Αναρεσιανοί έλπιζαν να αποκαταστήσουν τη γονιμότητα αυτού του σκατάπαυστα κινούμενου εδάφους αναδασώνοντάς το. Αυτό το σχέδιο, σκέφτηκε ο Σεβέκ, συμφωνούσε με την αρχή της Αιτιώδους Αντιστρεψιμότητας, την οποία η σχολή της Φυσικής των Ακολουθιών, που ήταν του συρμού σήμερα στην Ανάρες, αγνοούσε, παρ' ότι εξακολουθούσε να είναι λανθάνουσα και υποδηλούμενη στην οντονιακή σκέψη. Θα του άρεσε να γράψει ένα άρθρο που θα έδειχνε τη σχέση των ιδεών της Όντο με τις θέσεις της Φυσικής της Χρονικότητας, και ιδίως την επίδραση της Αιτιώδους Αντιστρεψιμότητας στην προσέγγιση του προβλήματος των μέσων και του σκοπού. Αλλά στα δεκαοχτώ του χρόνια δεν ήξερε ακόμα αρκετά για να γράψει ένα τέτοιο άρθρο, και δε θα τα κατάφερνε ποτέ, αν δεν ξανάπεφτε με τα μούτρα στη φυσική, μόλις θα έφευγε απ' αυτή την καταραμένη Σκόνη.

Τη νύχτα στην κατασκήνωση όλοι έβηχαν. Τη μέρα έβη-

χαν λιγότερο· είχαν δουλειές να κάνουν. Η σκόνη ήταν ο εχθρός τους, τούτη η λεπτή και ξερή σκόνη που έφραζε το λαιμό και τα πνευμόνια τους· ο εχθρός τους κι η δουλειά τους, η ελπίδα τους. Άλλοτε ήταν πλούσια και μαύρη κάτω απ' τη σκιά των δέντρων. Μετά απ' τη σκληρή δουλειά τους θα έπρεπε πάλι να ξαναγίνει έτσι.

Κι εκείνη βγάζει απ' την πέτρα ένα φύλλο,
Από του βράχου την καρδιά νεράκι καθαρό...

Η Τζιμάρ σιγοτραγουδούσε συνεχώς αυτό το τραγούδι, και τώρα, μες στην καυτή βραδιά, γυρίζοντας στην κατασκήνωση, το τραγουδούσε μεγαλόφωνα.

«Ποια είναι αυτή που βγάζει το φύλλο;» ρώτησε ο Σεβέκ.

Η Τζιμάρ χαμογέλασε. Το φαρδύ και γλυκό της πρόσωπο ήταν γεμάτο σκόνη, τα μαλλιά της σκονισμένα κι αυτά, κι όλο της το κορμί ανέδιδε μια δυνατή κι ευχάριστη μυρωδιά ιδρώτα.

«Μεγάλωσα στο Δυτικό Οροπέδιο», είπε. «Εκεί που είναι τα ορυχεία. Κι αυτό είναι ένα τραγούδι των μιναδόρων».

«Ποιων μιναδόρων;»

«Δεν ξέρεις; Των ανθρώπων που ήταν ήδη εδώ όταν ήρθαν οι Άποικοι. Μερικοί απ' αυτούς έμειναν κι έφτιαξαν μια αδελφότητα. Χρυσωρύχοι και τσιγκορύχοι. Διατηρούν ακόμα τις γιορτές τους και τα τραγούδια τους. Αυτό το τραγουδούσε όταν ήμουν μικρή ο ταντ*, που ήταν μιναδόρος».

«Ωραία. Αλλά για ποια μιλάει το τραγούδι;»

* Μπαμπάς. Ένα μικρό παιδί μπορεί να αποκαλέσει οποιονδήποτε ενήλικο μami ή ταντ. Ο ταντ της Τζιμάρ μπορεί να ήταν ο πατέρας της, ένας θεός, ή ένας ενήλικος χωρίς δεσμό συγγένειας, ο οποίος όμως έδειχνε γι' αυτήν την ίδια στοργή και υπευθυνότητα που έδειχναν ο πατέρας της ή ο παππούς της. Η Τζιμάρ μπορούσε να αποκαλεί πολλούς ανθρώπους ταντ ή μami, αλλά αυτές οι λέξεις έχουν ειδικότερη σημασία απ' τη λέξη *αμμάρ* (αδερφός / αδερφή) που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για οποιονδήποτε. (Σ.τ.Σ.)

«Δεν ξέρω. Αλλά δεν έχει σημασία. Αυτό, άλλωστε, δεν κάνουμε κι εμείς εδώ; Βγάζουμε φύλλα απ' την πέτρα!»

«Θυμίζει θρησκεία».

«Εσύ κι οι μεγάλες κουβέντες σου. Ένα τραγουδάει είναι. Άντε, να πάμε γρήγορα στην κατασκήνωση να κολυμπήσουμε λίγο. Βρομάω!»

«Κι εγώ βρομάω».

«Βρομάμε κι οι δυο».

«Σε ένδειξη αλληλεγγύης...»

Αλλά η κατασκήνωση απείχε δεκαπέντε χιλιόμετρα απ' την παραλία. Μονάχα στη σκόνη μπορούσαν να κολυμπήσουν...

Υπήρχε ένας άντρας στην κατασκήνωση που το όνομά του έμοιαζε με το όνομα του Σεβέκ: Σεβέτ. Όταν φώναζαν τον έναν, απαντούσε ο άλλος. Ο Σεβέκ ένιωθε ένα είδος συγγένειας μ' αυτόν τον άντρα, μια σχέση παραπάνω από αδελφική, εξαιτίας μιας τόσο τυχαίας ομοιότητας. Πολλές φορές έβλεπε τον Σεβέτ να τον παρατηρεί. Ακόμα δεν είχαν μιλήσει.

Οι πρώτες δεκάδες του Σεβέκ στην επιχείρηση αναδάσωσης είχαν κυλήσει μέσα σε μια σιωπηλή δυσαρέσκεια ανάμεικτη με εξάντληση. Όσοι είχαν διαλέξει να εργαστούν σε ουσιαστικά λειτουργικούς τομείς, όπως η φυσική, δεν έπρεπε να τοποθετούνται ή να επιστρατεύονται σε τέτοια πόστα. Δεν ήταν ανήθικο να κάνεις μια δουλειά που δεν την απολαμβάνεις; Η δουλειά έπρεπε να γίνει, αλλά πολλοί άνθρωποι δεν νοιάζονταν για το πού τους τοποθετούσαν κι άλλαζαν συνεχώς επάγγελμα. Έπρεπε να είχαν φέρει εθελοντές. Οποιοσδήποτε ηλίθιος θα τα κατάφερνε να κάνει τη δουλειά που έκανε ο ίδιος. Στην πραγματικότητα πολλοί μάλιστα θα την έκαναν και καλύτερα. Περηφανευόταν τόσο για την αντοχή και τη δύναμή του, ώστε πάντοτε παρουσιαζόταν ως εθελοντής για τις «βαριές» δουλειές κάθε δεκάδας· όμως εδώ πα-

ραήταν βαριά, οχτώ ώρες τη μέρα μες στη σκόνη και τον καύσωνα. Απ' το πρωί που ξυπνούσε, λαχταρούσε να έρθει το βράδυ, η στιγμή που θα μπορούσε να μείνει μόνος και να σκεφτεί, κι όταν έμπαινε στη σκηνή του υπνωτηρίου, μετά το φαγητό, το κεφάλι του βάραινε και κοιμόταν σαν πέτρα μέχρι την αυγή, και καμιά σκέψη δε διαπερνούσε το πνεύμα του.

Έβρισκε τους συναδέλφους του ηλίθιους και αγροίκους. Ακόμα κι οι πιο νέοι ανάμεσά τους του φέρονταν σαν να 'ταν αγοράκι. Μνησίκακος και δυστυχισμένος, ευχαριστιόταν μόνο όταν έγραφε γράμματα στους φίλους του, τον Τιρίν και τη Ροβάμπ, σε έναν κώδικα που είχαν επινοήσει στο Ινστιτούτο —ένα σύνολο λεκτικών ισοδυναμιών και ειδικών συμβόλων της Φυσικής της Χρονικότητας, που, αποτυπωμένα στη γραφή, έδειχναν να διαθέτουν νοήματα και μηνύματα, αλλά στην ουσία δεν ήταν παρά κουταμάρες, αν εξαιρέσει κανείς την εξίσωση ή τη φιλοσοφική φόρμουλα που υπέκρυπταν. Οι εξισώσεις του Σεβέκ και της Ροβάμπ ήταν σωστές. Τα γράμματα του Τιρίν ήταν πιο αστεία και ο πρώτος τυχών θα μπορούσε να καταλάβει ότι αναφέρονταν σε πραγματικά γεγονότα, η φυσική του όμως ήταν αμφιβόλου αξίας. Ο Σεβέκ έστελνε συχνά τέτοια μπερδεμένα μηνύματα, απ' τη στιγμή που διαπίστωσε ότι μπορούσε να τα προετοιμάζει στο μυαλό του την ημέρα, την ώρα που έσκαβε τρύπες στα βράχια με ένα στομωμένο φτυάρι εν μέσω αμμοθύελλας. Ο Τιρίν του απάντησε πολλές φορές, η Ροβάμπ ελάχιστα. Ήταν μια κοπέλα μάλλον ψυχρή κι ο Σεβέκ το ήξερε. Οι δυο φίλοι του όμως στο Ινστιτούτο δε γνώριζαν τα βάσανά του. Εκείνοι, τη στιγμή που άρχισε αυτό το καταραμένο σχέδιο αναδάσωσης, ξεκινούσαν μια ανεξάρτητη έρευνα. Έτσι έμειναν στο Ινστιτούτο. Εργάζονταν: έκαναν αυτό που ήθελαν να κάνουν. Αυτός δεν εργαζόταν. Τον χρησιμοποιούσαν.

Ωστόσο ήταν παράξενο πόση περηφάνια μπορούσε να νιώ-

σει κανείς δουλεύοντας μ' αυτό τον τρόπο —ομαδικά, όλοι μαζί. Κι ορισμένοι απ' τους συναδέλφους ήταν άνθρωποι εξαιρετικοί. Η Τζιμάρ, για παράδειγμα. Στην αρχή η μυώδης ομορφιά της μάλλον τον τρόμαζε, αλλά τώρα ήταν κι ο ίδιος δυνατός και την ήθελε.

«Έλα μαζί μου απόψε, Τζιμάρ».

«Ω, όχι», απάντησε εκείνη, και τον κοίταξε με τέτοια έκπληξη, που δεν μπόρεσε παρά να της πει με την αξιοπρέπεια του πόνου: «Νόμιζα πως ήμαστε φίλοι».

«Είμαστε».

«Τότε...»

«Έχω παρτενέρ. Εκεί κάτω...»

«Έπρεπε να μου το 'χεις πει», μουρμούρισε ο Σεβέκ κοκκινίζοντας.

«Δε μου φάνηκε απαραίτητο. Λυπάμαι, Σεβ». Και τον κοίταξε σαν μετανιωμένη, έτσι που κι εκείνος δεν μπόρεσε να κρύψει την ελπίδα του: «Δε νομίζεις ότι...»

«Όχι. Δεν προχωράει μια σχέση έτσι. Λίγα κομμάτια σ' αυτόν, λίγα κομμάτια στους άλλους...»

«Νόμιζα ότι οι εφ' όρου ζωής σχέσεις αντιτίθενται στην οντολογική ηθική», τόνισε απότομα και σχολαστικά ο Σεβέκ.

«Σκατά», ακούστηκε η γλυκιά φωνή της Τζιμάρ. «Είναι λάθος να κατέχεις το σωστό είναι να μοιράζεσαι. Και τι πιο πολύτιμο να μοιράσει κανείς απ' την προσωπικότητά του, τη ζωή του, όλες τις μέρες και τις νύχτες του;»

Ήταν καθισμένος με τα χέρια ανάμεσα στα γόνατα, το κεφάλι γερμένο, ένα ψηλό αγόρι, φτενό, λυπημένο, ανολοκλήρωτο. «Δεν είμαι έτοιμος για κάτι τέτοιο», είπε μετά από λίγο.

«Εσύ;»

«Ποτέ δε γνώρισα πραγματικά κάποιον. Βλέπεις πως δε σε καταλαβαίνω. Είμαι ξεκομμένος. Δεν μπορώ να κολλήσω. Ποτέ δε θα μπορέσω. Θα ήταν αστείο να σκεφτώ για τον

εαυτό μου μια σχέση. Αυτά τα πράγματα είναι για... για τα ανθρώπινα όντα...»

Δειλά, όχι με σεξουαλική φοβία, αλλά με τη διστακτικότητα του σεβασμού; η Τζιμάρ ακούμπησε το χέρι της στον ώμο του. Δεν τον καθησύχασε. Δεν του είπε ότι ήταν σαν τους άλλους. Μονάχα: «Ποτέ δε θα γνωρίσω άλλον σαν κι εσένα, Σεβ. Ποτέ δε θα σε ξεχάσω».

Παρ' όλα αυτά, η απόρριψη είναι πάντα απόρριψη. Παρά την ευγένειά της, εκείνος απομακρύνθηκε, με την ψυχή του γεμάτη θλίψη και οργή.

Ο καιρός ήταν πολύ ζεστός. Δρόσιζε μονάχα μια ώρα, πριν την αυγή.

Ο άντρας με το όνομα Σεβέτ ήρθε στον Σεβέκ μια νύχτα μετά το φαγητό. Ήταν ένας γεροδεμένος, όμορφος τύπος γύρω στα τριάντα. «Βαρέθηκα να με μπλέκουν μαζί σου», είπε. «Να βρεις άλλο όνομα».

Πρωτύτερα αυτή η επιθετικότητα θα σοκάριζε τον Σεβέκ. Τώρα αρκέστηκε να απαντήσει στον ίδιο τόνο. «Να αλλάξεις εσύ το όνομά σου, αν δε σ' αρέσει», τόνισε.

«Είσαι ένας από κείνους τους κερδοσκοπίσκους που πάνε σχολείο για να μη βρομίσουν τα χέρια τους», είπε ο άντρας. «Πάντα ήθελα να χέσω κάποιον του σιναριού σας».

«Μη με αποκαλείς κερδοσκόπο!» φώναξε ο Σεβέκ, αλλά η μάχη δεν ήταν λεκτική. Ο Σεβέτ τον χτύπησε δυο φορές. Αλλά, έχοντας μακριά χέρια και περισσότερο θάρρος απ' ό,τι είχε υπολογίσει ο αντίπαλός του, του ανταπέδωσε τα χτυπήματα: δεν μπόρεσε όμως να τα βγάλει πέρα. Αρκετοί άνθρωποι, βλέποντας πως ήταν τίμια η μάχη αλλά αδιάφορη, σταμάτησαν να τους κοιτάζουν κι απομακρύνθηκαν. Δε σοκάρονταν αλλά ούτε και έλκονταν απ' τη σκέτη βία. Ο Σεβέκ δε ζήτησε βοήθεια: ήταν δική του υπόθεση. Όταν συνήλθε, βρισκόταν ξαπλωμένος ανάσκελα στο μαύρο χώμα ανάμεσα στις σκηνές.

Του έμεινε για πολλές μέρες ένα βουητό στο δεξί αφτί κι ένα σχίσμο στο χείλος, που άργησε να κλείσει, καθώς η σκόνη ερέθιζε την πληγή. Με τον Σεβέτ δεν ξαναμίλησε. Τον είδε σε κάποια γεύματα από μακριά, αλλά δεν ένωσε τίποτα. Ο Σεβέτ του είχε δώσει ό,τι μπορούσε να του δώσει, κι εκείνος είχε δεχτεί αυτό το δώρο παρ' ό,τι για πολύ καιρό δεν το είχε εκτιμήσει ή να αντιληφθεί τη φύση του. Και, όταν το μπόρεσε, κατάλαβε πια πως ήταν στ' αλήθεια δώρο, ένας αναβαθμός της ωρίμανσής του. Η πληγή του δεν είχε κλείσει ακόμα όταν ένα βράδυ, τη στιγμή που απομακρυνόταν απ' τη φωτιά της κατασκήνωσης, μια κοπέλα, που είχε έρθει πρόσφατα στα συνεργεία, τον πλησίασε όπως ακριβώς τον είχε πλησιάσει προηγουμένως κι ο Σεβέτ... Αργότερα στάθηκε αδύνατο να θυμηθεί τι του είχε πει. Τον είχε πειράξει και για άλλη μια φορά εκείνος είχε απαντήσει ωμά. Προχώρησαν στο πλάτωμα, μες στη νύχτα, κι η κοπέλα τού πρόσφερε την ελευθερία της σάρκας της. Ήταν το δώρο της: το δέχτηκε. Όπως όλα τα παιδιά στην Ανάρες, είχε ήδη σεξουαλικές εμπειρίες με άλλα αγόρια και κορίτσια, αλλά τόσο ο ίδιος όσο κι αυτά δεν ήταν παρά παιδιά. Ποτέ δεν είχε προχωρήσει πέρα απ' την απλή ηδονή και υπέθετε ότι αυτό ήταν όλο κι όλο. Η Μπεσουν όμως, εξπέρ στα ερωτικά παιχνίδια, τον μύησε στην καρδιά της σεξουαλικότητας, όπου δεν υπάρχει ούτε μνησικακία ούτε απαγόρευση, όπου δυο κορμιά, παλεύοντας να ενωθούν εκμηδενιζόμενα, τη στιγμή της κορύφωσης υπερβαίνουν το εγώ και το χρόνο.

Κι όλα είχαν γίνει τόσο εύκολα τότε, τόσο εύκολα και τόσο γλυκά, εκεί έξω, στην κάψα της σκόνης, κάτω απ' το φως των αστεριών. Και οι μέρες υπήρξαν μακριές και ζεστές, όλο φως, και η σκόνη ευωδίαζε σαν το κορμί της κοπέλας.

Κατόπιν δούλεψε στην ομάδα μεταφύτευσης. Φορτηγά έρχονταν απ' τα βορειοανατολικά κουβαλώντας δεντράκια, εκατομμύρια μικρά δέντρα που τα είχαν ξεριζώσει απ' τα

Πράσινα Βουνά, όπου το ύψος της βροχής πλησίαζε τις σαράντα ίντσες το χρόνο. Κι εκείνοι μεταφύτευαν τα δέντρα αυτά στη σκόνη.

Όταν τελείωσαν, τα πενήντα συνεργεία που είχαν δουλέψει το δεύτερο χρόνο του Προγράμματος Αναδάσωσης μπήκαν σε μεγάλα καμιόνια και φεύγοντας έριξαν μια ματιά πίσω τους. Και είδαν το έργο τους: μια πράσινη κρούστα, πολύ λεπτή, να απλώνεται στις καμπύλες και τις απλωσιές της ερήμου. Πάνω στη νεκρή γη απλωνόταν ένα πέπλο ζωής. Χειροκρότησαν, τραγούδησαν, τσίριξαν φωνές απ' το ένα καμιόνι στο άλλο. Δάκρυα ήρθαν στα μάτια του Σεβέκ. Κι εκείνη βγάζει απ' την πέτρα ένα φύλλο... Η Τζιμάρ από καιρό είχε σταλεί πίσω, στο Νότιο Οροπέδιο. «Τι κλάματα είναι αυτά;» τον ρώτησε η Μπεσουνό κολλώντας πάνω του, ενώ το καμιόνι τραμπαλιζόταν. Το χέρι της σηκώθηκε αργά και χάιδεψε το σκληρό και ξασπρισμένο απ' τη σκόνη μπράτσο του νέου.

«Οι γυναίκες», είπε ο Βοκέπ στο γκαράζ των φορτηγών της Τιν Όρε στα νοτιοανατολικά, «οι γυναίκες νομίζουν ότι οι άντρες είναι κτήμα τους. Καμιά τους δεν μπορεί να γίνει στ' αλήθεια οντονιανή».

«Ούτε κι η Όντο;...»

«Θεωρίες. Και δεν είχε καθόλου σεξουαλική ζωή μετά τη δολοφονία του Ασιέο, έτσι; Τέλος πάντων, πάντα υπάρχουν εξαιρέσεις. Όμως οι περισσότερες γυναίκες θεωρούν την κατοχή τη μόνη σχέση που μπορούν να έχουν με τους άντρες. Είτε να κατέχουν είτε να κατέχονται».

«Πιστεύεις ότι είναι διαφορετικές απ' τους άντρες σ' αυτό το σημείο;»

«Εγώ αυτό ξέρω. Αυτό που θέλει ο άντρας είναι η ελευθερία. Αυτό που θέλει η γυναίκα είναι η ιδιοκτησία. Δε σ' αφήνει να φύγεις, αν δε σε ανταλλάξει με κάτι άλλο. Όλες

οι γυναίκες έχουν κτητικές διαθέσεις».

«Είναι γελοίο να λες τέτοια πράγματα για το μισό ανθρωπινο γένος», είπε ο Σεβέκ κι αναρωτήθηκε μήπως ο άντρας είχε δίκιο. Η Μπεσουνό είχε κλάψει με μαύρο δάκρυ όταν της είχαν ξαναδώσει το πόστο της στα βορειοδυτικά. Είχε γίνει πυρ και μανία κι είχε προσπαθήσει να τον αναγκάσει να της πει ότι δεν μπορούσε να ζήσει χωρίς αυτήν. Επαναλάμβανε συνεχώς ότι και η ίδια δεν μπορούσε να ζήσει μακριά του κι έπρεπε να γίνουν παρτενέρ. Παρτενέρ, λες και θα μπορούσε να μείνει με τον ίδιο άντρα πάνω από έξι μήνες!

Απ' τη γλώσσα που μιλούσε ο Σεβέκ, τη μόνη που γνώριζε, έλειπαν οι κτητικές εκφράσεις για τη σεξουαλική πράξη. Στα πραξικά δεν είχε κανένα νόημα για έναν άντρα να πει ότι «έχει» μια γυναίκα. Η λέξη που πλησίαζε περισσότερο την έννοια του ρήματος «γαμώ», και είχε μια δευτερεύουσα σημασία υβριστική, ήταν η λέξη «βιάζω». Το χρησιμοποιούμενο ρήμα, που δεν είχε παρά πληθυντικό υποκείμενο, μπορεί να μεταφραστεί μονάχα με την ουδέτερη λέξη «ζευγαρώνω» και σήμαινε κάτι που έκαναν δύο, και όχι ένα πρόσωπο. Αυτά τα λεκτικά μοντέλα δεν ήταν δυνατόν να περικλείσουν το σύνολο της εμπειρίας και ο Σεβέκ είχε συνειδητοποιήσει το πεδίο που αφήνόταν απέξω, αν και ακόμα δεν είχε υπολογίσει τις διαστάσεις του. Σίγουρα είχε νιώσει ότι η Μπεσουνό του ανήκε, την «κατείχε», εκείνες τις αστροφώτιστες νύχτες στη Σκόνη. Και η κοπέλα βέβαια ένωσε τα ίδια. Αλλά είχαν λαθέψει κι οι δυο και η Μπεσουνό, παρά τη συναισθηματικότητά της, το ήξερε τελικά του είχε δώσει ένα αποχαιρετιστήριο φιλή χαμογελώντας και τον είχε αφήσει να φύγει. Δεν ήταν κτήμα της. Ήταν μονάχα το κορμί του Σεβέκ, στην πρώτη έκσταση του ενήλικου σεξουαλικού πάθους, που κατείχε και τους δυο. Όμως όλα είχαν πια τελειώσει. Οριστικά. Ποτέ πια (συλλογίζόταν, δεκαοχτώ χρονών, καθισμένος με ένα συνταξιδιώτη στο γκαράζ των φορτηγών της Τιν

Όρε, τα μεσάνυχτα, μπροστά σε ένα ποτήρι λικέρ, περιμένοντας το καμiónι που θα ξεκινούσε για το βορρά), ποτέ πια δε θα μπορούσαν να ξανασυμβούν. Πιθανόν βέβαια να ξανασυνέβαιναν, αλλά δε θα πιανόταν δεύτερη φορά στην παγίδα, δε θα υπέκυπτε. Η ήττα κι η υποταγή είχαν κι αυτές τη σαγήνη τους. Η Μπεσουν ίσως να μην μπορούσε να βρει αλλού τη χαρά. Γιατί όχι, όμως; Ήταν αυτή, με την ελευθερία της, που είχε ελευθερώσει τον Σεβέκ.

«Ξέρεις, δε συμφωνώ», είπε στον μακρυπρόσωπο Βοκέπ, ένα φωτοχημικό που ταξίδευε για το Αμπενάι. «Πιστεύω ότι μάλλον οι άντρες πρέπει να μάθουν να είναι αναρχικοί. Όχι οι γυναίκες».

Ο Βοκέπ κούνησε το κεφάλι του πεισματικά. «Είναι τα παιδιά», είπε, «η τεκνογονία. Αυτό τις κάνει να έχουν κτητικές διαθέσεις. Δεν μπορούν να αλλάξουν». Αναστέναξε. «Να αγγίζεις και να φεύγεις, αδελφέ. Αυτός είναι ο κανόνας. Να μη γίνεσαι ποτέ κτήμα τους».

Ο Σεβέκ χαμογέλασε και ήπια μια γουλιά απ' το ποτό του. «Όχι, ποτέ», είπε.

Χάρηκε που ξαναγύρισε στο Ινστιτούτο και ξανάβλεπε πάλι τα χόλουμ με τα καστανά φύλλα στα γύρω χαμηλά λοφώδια, τους κήπους των μαγειρείων, τους κοιτώνες, τα υπνωτήρια, τις αποθήκες, τις τάξεις, τα εργαστήρια, όπου είχε ζήσει απ' τα δεκατρία του χρόνια. Πάντοτε θα έμενε ένας άνθρωπος για τον οποίο η επιστροφή ήταν πιο σημαντική απ' το ταξίδι. Δεν του έφτανε να φεύγει, ήθελε και να γυρίζει. Ένας τέτοιος χαρακτήρας ήδη προανήγγελε τη φύση της εξαίσιας εξερεύνησης που θα αναλάμβανε πέρα απ' τα όρια της ανθρώπινης κατανόησης. Ποτέ δε θα ξεκινούσε μια τέτοια μακροχρόνια επιχείρηση, αν δεν πίστευε βαθιά μέσα του στη δυνατότητα της επιστροφής. Στην πραγματικότητα η φύση του ταξιδιού, σαν τον περίπλου μιας σφαίρας, συνεπαγόταν

την επιστροφή. Δεν μπορείς να μπεις δυο φορές στο ίδιο ποτάμι ούτε να ξαναγυρίσεις στην εστία. Αυτό το γνώριζε πράγματι, ήταν η βάση του οράματος που είχε για τον κόσμο. Ωστόσο, ξεκινώντας απ' την αποδοχή του μεταβαλλόμενου χαρακτήρα των πραγμάτων, έχτισε τη μεγαλειώδη θεωρία του, σύμφωνα με την οποία η ύψιστη μεταβλητότητα ισοδυναμεί με την ύψιστη αιωνιότητα κι έτσι η σχέση μας με το ποτάμι, η σχέση του μαζί μας αλλά και με τον εαυτό του, γίνεται αυτομάτως πολυπλοκότερη και πιο καθησυχαστική απ' την απλή έλλειψη ταυτότητας. Μπορείς να γυρίσεις ξανά στην εστία, βεβαιώνει η Γενική θεωρία της χρονικότητας, αρκεί να καταλάβετε ότι η εστία είναι ένα μέρος στο οποίο δεν ήσουν ποτέ.

Ήταν ευτυχισμένος τότε που επέστρεψε σε ένα μέρος που πλησίαζε τόσο την έννοια της εστίας που λαχταρούσε. Όμως βρήκε τους φίλους του ανώριμους. Ο ίδιος είχε μεγαλώσει πολύ τον τελευταίο χρόνο. Κάμποσες κοπέλες είχαν ωριμάσει σαν κι αυτόν, ή και τον είχαν ξεπεράσει. Είχαν γίνει γυναίκες. Ωστόσο δε δημιούργησε σχέσεις μαζί τους. Για την ώρα δεν ήθελε καινούριο σεξουαλικό δεσμό· είχε άλλα πράγματα να κάνει. Πρόσεξε ότι οι πιο έξυπνες κοπέλες, όπως η Ροβάμπ, ήταν εξίσου μοναχικές και φρόνιμες· στα εργαστήρια, στις ομάδες εργασίας ή στις κοινόχρηστες αίθουσες των υπνωτηρίων συμπεριφέρονταν σαν καλές φίλες και τίποτα περισσότερο. Ήθελαν να συμπληρώσουν την εκπαίδευσή τους και να συνεχίσουν την έρευνα ή να βρουν κάποια θέση που θα τους άρεσε και μετά να κάνουν παιδιά· αλλά δεν ικανοποιούνταν πια από εφηβικές σεξουαλικές εμπειρίες. Επιθυμούσαν σχέσεις ώριμες και γόνιμες· όχι όμως από τώρα, όχι ακόμα.

Οι κοπέλες αυτές ήταν καλές συντρόφισσες, φιλικές κι ανεξάρτητες. Τα αγόρια της ηλικίας του Σεβέκ φαίνονταν καθηλωμένα στο τέλος της εφηβείας — μια εφηβεία που γι-

νόταν όλο και πιο φτηνή και στεγνή. Παραήταν διανοούμενοι. Δεν έδειχναν διάθεση για δουλειά ή σεξ. Αν άκουγες τον Τιρίν, θα έλεγες ότι ήταν ο άντρας που είχε ανακαλύψει το ζευγάρι, αλλά όλες του οι σχέσεις ήταν με δεκαπεντάρινα και δεκαεξάρικα κοριτσάκια. Απέφευγε τις συνομήλικές του. Ο Μπεντάπ, που ποτέ δεν ήταν δραστήριος σε ό,τι αφορούσε το σεξ, δεχόταν τις δηλώσεις υποτέλειας ενός αγοριού, κατά πολύ μικρότερου, που ένιωθε ένα ομοφυλοφιλικό-ιδεαλιστικό πάθος γι' αυτόν, και δε ζητούσε περισσότερα. Φαινόταν να μην παίρνει τίποτα στα σοβαρά. Είχε γίνει είρωνας και κρυφίνους κι ο Σεβέκ ένιωθε πως τίποτα πια δεν τον συνέδεε μαζί του. Καμιά φίλια δεν κρατούσε. Ακόμα κι ο Τιρίν παραήταν εγωκεντρικός και τώρα τελευταία υπερβολικά κακοδιάθετος για να συσφίξουν τους παλιούς δεσμούς — αν βέβαια το ήθελε κι ο Σεβέκ. Γιατί, στην ουσία, δεν το ήθελε. Καλωσόριζε την απομόνωση με όλη του την καρδιά. Ποτέ δεν κατάφερε να δει πως πίσω απ' την επιφυλακτικότητα του Τιρίν και του Μπεντάπ μπορεί και να κρυβόταν μια απάντηση πως ο ευγενικός και ήδη εκπληκτικά ερμητικός χαρακτήρας του δημιουργούσε το δικό του περιβάλλον που μέσα του θα ζούσε μια μεγάλη δύναμη, μια ιδέα. Στην ουσία το μόνο που κατάλαβε ήταν ότι τώρα είχε, επιτέλους, πολύ χρόνο για δουλειά.

Κάτω στα Νοτιοανατολικά, όταν είχε συνηθίσει πια το σκληρό σωματικό μόχθο κι είχε πάψει να ξοδεύει τη φαιά ουσία του εγκεφάλου του σε κωδικοποιημένα μηνύματα, το μυαλό του είχε αρχίσει να κατεβάζει κάποιες ιδέες. Τώρα ήταν ελεύθερος να τις αναπτύξει — αν, βέβαια, άξιζαν τον κόπο.

Η αρχαιότερη φυσικός του Ινστιτούτου ονομαζόταν Μιτίς. Εφόσον όλες οι διοικητικές εργασίες γίνονταν τώρα από μόνιμους καθηγητές, εκείνη δε διηύθυνε πια το πρόγραμμα φυσικής, αλλά, καθώς δούλευε στο Ινστιτούτο εδώ και τριάντα

χρόνια, τη θεωρούσαν το καλύτερο μυαλό του Ιδρύματος. Πάντοτε γύρω απ' τη Μιτίς υπήρχε ένα είδος ψυχολογικού κενού, ίδιο με την έλλειψη πλήθους γύρω από μια βουνοκορφή. Η απουσία οποιασδήποτε προσπάθειας να ενισχύσει την αυθεντία της έκανε το κενό τούτο εμφανέστερο. Υπάρχουν άνθρωποι που κουβαλούν την αυθεντία μέσα τους: μερικοί αυτοκράτορες φορούν τώρα καινούρια ρούχα.

«Έστειλα τη μελέτη σου για τη Σχετική Συχνότητα στον Σαμπούλ, στο Αμπενάι», είπε η Μιτίς στον Σεβέκ με το απότομο αλλά φιλικό ύφος της. «Θέλεις να δεις την απάντησή;»

Έσπρωξε στο τραπέζι ένα τσαλακωμένο χαρτί, προφανώς σχισμένο από μεγαλύτερο φύλλο. Πάνω του, με κάτι μικροσκοπικά ορνιθοσκαλίσματα, ήταν γραμμένη μια εξίσωση:

$$\frac{ts}{2(R)} = 0$$

Ο Σεβέκ στηρίχτηκε στο τραπέζι και κοίταξε προσεκτικά το χαρτί. Τα μάτια του έλαμπαν, το φως που έμπαινε απ' το παράθυρο τα έκανε να φαίνονται ακόμα πιο φωτεινά. Ήταν δεκαεννιά χρονών, η Μιτίς πενήντα πέντε. Τον κοίταξε με μια συμπάθεια ανάμεικτη με θαυμασμό.

«Αυτό έλειπε», είπε εκείνος. Το χέρι του κρατούσε ένα μολύβι. Βάλλθηκε να γράφει κι αυτός με τη σειρά του στο χαρτί. Το χλομό πρόσωπό του, ασημένιο από λεπτά, κοντά μαλλιά, άστραψε και τα αφτιά του κοκάνισαν.

Η Μιτίς αθόρυβα τραβήχτηκε πίσω απ' το τραπέζι και κάθισε. Είχε κυκλοφορικά προβλήματα με τα πόδια της και δεν μπορούσε να σταθεί πολλή ώρα όρθια. Ωστόσο η κίνησή της ενόχλησε τον Σεβέκ. Την κοίταξε με βλέμμα παγωμένο κι ανήσυχο.

«Μπορώ να την τελειώσω σε μία ή δύο μέρες», είπε.

«Όταν τελειώσεις ο Σαμπούλ θέλει να δει τα αποτελέσματα».

Ακολούθησε μια παύση. Ο Σεβέκ ξαναπήρε το φυσιολογικό του χρώμα και συνειδητοποίησε ξαφνικά ότι βρισκόταν μπροστά στη Μιτίς που τόσο την αγαπούσε. «Γιατί την έστειλες στον Σαμπούλ;» ρώτησε. «Με ένα τόσο χοντρό λάθος στην απόδειξη!» Χαμογέλασε. Η χαρά του που θα διόρθωνε το λάθος τον έκανε να λάμπει.

«Σκέφτηκα ότι θα μπορούσε να βρει πού έκανες το λάθος. Εγώ δεν τα κατάφερα. Κι επιπλέον ήθελα να μάθει με τι ασχολείσαι... Θα πρέπει να πας στο Αμπενάι.

Ο νεαρός δεν απάντησε.

«Δε θέλεις;»

«Όχι ακόμα».

«Συμφωνώ. Αλλά πρέπει να πας. Θα βρεις πολλά βιβλία εκεί και πολλά μυαλά. Δε θα καταστρέψεις το δικό σου σ' αυτήν εδώ την ερημιά». Η γυναίκα άρχισε ξαφνικά να μιλάει παθιασμένα. «Είναι καθήκον σου να κληρονομήσεις το καλύτερο, Σεβέκ. Μη σε παρασύρει ο στείρος εξισωτισμός. Θα δουλέψεις με τον Σαμπούλ. Είναι καλός και θα μάθεις πολλά κοντά του. Αλλά πρέπει να διαλέξεις ελεύθερα την πορεία που θέλεις να ακολουθήσεις. Μείνε ένα τετράμηνο ακόμα εδώ και μετά φύγε. Και φυλάξου στο Αμπενάι. Μείνε ελεύθερος. Η εξουσία παραμονεύει στο κέντρο. Και πας στο κέντρο. Δεν τον ξέρω καλά τον Σαμπούλ. Δεν έχω τίποτα εναντίον του. Αλλά βάλτο καλά στο μυαλό σου: θα είσαι ο άνθρωπός του».

Στα πραβικά τον ενικό αριθμό των κτητικών αντωνυμιών τον χρησιμοποιούσαν μονάχα για έμφαση. Η συνηθισμένη γλώσσα τον απέφευγε. Τα μικρά παιδιά μπορούσαν να λένε «η μητέρα μου», αλλά σύντομα μάθαιναν να λένε «η μητέρα». Αντί «τα χέρια μου πονάνε», έλεγαν «τα χέρια πονάνε», και πάει λέγοντας. Η φράση «αυτό είναι δικό μου κι αυτό δικό σου» στα πραβικά ήταν «εγώ χρησιμοποιώ αυτό κι εσύ χρη-

σιμοποιείς εκείνο». Η κουβέντα της Μιτίς, «θα είσαι ο άνθρωπός του», αντήχησε παράξενα. Ο Σεβέκ την κοίταζε σατισμένος.

«Έχεις δουλειά», είπε η Μιτίς. Τα μαύρα μάτια της έλαμπαν σαν θυμωμένα. «Να την κάνεις!» Κι έφυγε αμέσως, γιατί την περίμενε μια ομάδα στο εργαστήριο. Μπερδεμένος ο Σεβέκ κοίταξε το χαρτί με τα ορνιθοσκαλισματα. Σκέφτηκε ότι η Μιτίς του είχε πει να βιαστεί να διορθώσει τις εξισώσεις του. Πολύ αργότερα θα καταλάβαινε την πραγματική σημασία των λόγων της.

Τη νύχτα της παραμονής της αναχώρησής του για το Αμπενάι, οι συμφοιτητές του οργάνωσαν ένα πάρτι προς τιμήν του. Πάρτι γίνονταν συχνά, με την παραμικρή πρόφαση, αλλά ο Σεβέκ εξεπλάγη για την ενεργητικότητα που έδειξαν όλοι αυτή τη φορά και αναρωτήθηκε τι μπορούσε να σήμαινε. Καθώς δεν επηρεαζόταν από τους άλλους, δεν ήξερε ότι τους επηρέαζε· αγνοούσε παντελώς ότι τον εκτιμούσαν.

Πολλοί πρέπει να μάζευαν συμπληρωματικές μερίδες από πολλές μέρες πριν. Υπήρχε μια απίστευτη ποσότητα φαγητών. Η ζήτηση γλυκισμάτων ήταν τόσο μεγάλη, ώστε ο ζαχαροπλάστης του εστιατορίου είχε αφήσει αχαλίνωτη τη φαντασία του κι είχε φτιάξει αριστουργήματα: αλμυρά κρακερόκια, μικρά πιπεράτα πιτάκια για να συνοδεύουν το καπνιστό ψάρι, καλοψημένα κέικ και υπέροχους λουκουμάδες. Υπήρχαν ακόμα φρουτοχυμοί, φρούτα απ' τις ακτές της θάλασσας Κερέν, μικροκομμένα γαριδάκια κι ένας σωρός τραγανιστά πατατόκια. Και όλα αυτά σε άφθονες ποσότητες που σε ξετρέλαιναν. Όλοι ήταν χαρούμενοι, μερικοί μάλιστα αρρώστησαν απ' το πολύ φαί.

Στην αρχή έπαιζαν σκετς και παιχνίδια, δυο τρεις απήγγειλαν παιχνίδια και κάποιοι άλλοι αυτοσχεδίασαν θεατρι-

κούς μονολόγους. Ο Τιρίν, ντυμένος με κάτι παλιοκούρελα που τα είχε πάρει απ' τον ανακυκλωτήρα απορριμμάτων, έπαιξε το Φτωχό Γιουρασινό, το Ζητιάνο —άλλη μια ιοτική λέξη που όλος ο κόσμος ήξερε από την ιστορία. «Δώστε μου λεφτά», παρακαλούσε κουνώντας τα χέρια του, «Λεφτά! Λεφτά! Γιατί δε μου δίνετε λίγα λεφτά; Δεν έχετε; Ψεύτες! Αχάριστοι ιδιοκτήτες! Κερδοσκόποι! Κοιτάξτε αυτά τα φαγητά. Πού θα τα βρίσκατε αν δεν είχατε λεφτά;» Μετά προσφέρθηκε να πουληθεί. «Αγαράστε με, αγαράστε με, για λίγα λεφτά», φώναξε κοροϊδευτικά. «Όχι αγαράστε, αγοράστε», τον διόρθωσε η Ροβάμπ. «Αγαράστε με, αγοράστε με, τι σημασία έχει, κοιτάξτε, τι ωραίο κορμί, το θέλετε;» κακάριζε κουνώντας τα αδύνατα χέρια του κι ανοιγοκλείνοντας τα μάτια. Τελικά τον εκτέλεσαν δημόσια με ένα ψαρομάχαιρο και μετά από λίγο εμφανίστηκε με τα κανονικά του ρούχα. Υπήρχαν ακόμα αρπιστές και τραγουδιστές κι ακολούθησε πολλή μουσική και χορός μα ακόμα περισσότερες συζητήσεις. Μιλούσαν όλοι μαζί λες και την άλλη μέρα θα απολιθώνονταν.

Όσο έπεφτε η νύχτα οι νεαροί εραστές αποτραβιόντουσαν για να ζευγαρώσουν κι έψαχναν για άδεια ατομικά δωμάτια. Άλλοι άρχισαν να νυστάζουν κι έφυγαν για τα υπνωτήρια. Τελικά έμεινε μόνο μια μικρή παρέα ανάμεσα σε άδεια φλιτζάνια, σε ψαροκόκαλα και σε ψίχουλα από κέικ που έπρεπε να τα μαζέψουν και να καθαρίσουν μέχρι το πρωί. Αλλά είχαν ώρες ακόμα μπροστά τους. Άρχισαν να κουβεντιάζουν, να επιχειρηματολογούν γι' αυτό ή για κείνο. Ήταν ο Μπεντάπ, ο Τιρίν, ο Σεβέκ, κάμποσα άλλα αγόρια και τρεις κοπέλες. Μίλησαν για τη χωρική αναπαράσταση του χρόνου ως ρυθμού και για τη σχέση των αρχαίων θεωριών των Αριθμητικών Αρμονιών με τη σύγχρονη Φυσική της Χρονικότητας. Μίλησαν για τις κινήσεις χεριών και ποδιών στην κολύμβηση μεγάλων αποστάσεων. Μίλησαν για τα παιδικά τους χρόνια

αναρωτώμενοι αν ήταν ευτυχημένα. Μίλησαν, τέλος, για την ευτυχία.

«Η δυστυχία είναι παρεξήγηση», είπε ο Σεβέκ σκιάβοντας μπροστά, με τα μεγάλα μάτια του να λάμπουν. Ήταν ακόμα αδύνατος, κοκαλιάρης, με μακριά χέρια και πεταχτά αυτιά, αλλά γερός κι υγιής, ώριμος και πανέμορφος. Τα καστανά μαλλιά του ήταν λεπτά, ίσια και μακριά όπως όλων και τα είχε μαζέψει πίσω με ένα κορδελάκι. Μονάχα μια κοπέλα είχε διαφορετικά μαλλιά ανάμεσά τους, μια κοπέλα με πεταχτά μήλα και πλατιά μύτη. Τα είχε κόψει κοντά και, μαύρα καθώς ήταν, σχημάτιζαν μια στιλπνή κούπα πάνω στο κεφάλι της. Κοιτούσε τον Σεβέκ με ένα επίμονο, σοβαρό βλέμμα. Τα χείλη της ήταν γεμάτα λάδι απ' τους πολλούς λουκουμάδες και στο σαγόνι της είχε κολλήσει ένα κομμάτι ψίχας ψωμιού.

«Η δυστυχία υπάρχει», είπε ο Σεβέκ απλώνοντας τα χέρια του. «Είναι πραγματική. Μπορώ να την ονομάζω παρεξήγηση, αλλά δεν μπορώ να ισχυριστώ ότι δεν υπάρχει ή ότι κάποτε θα πάψει να υπάρχει. Η δυστυχία είναι η ανθρώπινη συνθήκη. Όταν έρχεται, το ξέρεις' αναγνωρίζεις την αλήθεια της. Φυσικά, είναι σωστό να φροντίζουμε τους αρρώστους, να καταπολεμάμε την πείνα και την αδικία, όπως κάνει ο κοινωνικός οργανισμός. Αλλά καμιά κοινωνία δεν μπορεί να αλλάξει τη φύση της ύπαρξης. Δεν μπορούμε να εμποδίσουμε τη δυστυχία. Αυτόν ή εκείνον τον πόνο, ναι, αλλά όχι τον Πόνο. Μια κοινωνία μπορεί να καταργήσει μόνο την κοινωνική δυστυχία —την άχρηστη δυστυχία. Η υπόλοιπη εξακολουθεί να υπάρχει. Είναι η ρίζα, η πραγματικότητα. Όλοι από μας εδώ θα γνωρίσουμε τη λύπη αν ζήσουμε πενήντα χρόνια, θα είναι πενήντα χρόνια λύπης. Και στο τέλος θα πεθάνουμε. Μ' αυτή τη συνθήκη γεννιόμαστε. Φοβάμαι τη ζωή! Υπάρχουν φορές που... που με πιάνει τρόμος. Η ευτυχία φαίνεται φευγαλέα. Κι ωστόσο, αναρω-

τιέμαι αν όλα αυτά δεν είναι μια παρεξήγηση... αυτό το κυνήγι της ευτυχίας, αυτός ο φόβος του πόνου... Αν αντί να τον φοβάμαι και να τον αποφεύγω... αν μπορούσα να τον διασχίσω... να τον ξεπεράσω... Υπάρχει κάτι πέρα απ' τον πόνο. Αυτό που υποφέρει είναι το εγώ, αλλά υπάρχει ένα σημείο όπου το εγώ σταματάει. Δεν ξέρω πώς να το πω. Αλλά νομίζω ότι η πραγματικότητα, η αλήθεια που αναγνωρίζω στη δυστυχία κι όχι στην άνεση και την ευτυχία — ότι η πραγματικότητα του πόνου δεν είναι πόνος. Αν μπορέσεις να την ξεπεράσεις. Αν μπορέσεις να την αντέξεις μέχρι το τέλος».

«Πραγματικότητα της ζωής μας είναι η αγάπη, η αλληλεγγύη», είπε ένα ψηλό κορίτσι με γλυκά μάτια. «Η αγάπη είναι η αληθινή συνθήκη της ανθρώπινης ζωής».

Ο Μπεντάπ κούνησε το κεφάλι του. «Όχι. Ο Σεβ έχει δίκιο», είπε. «Η αγάπη είναι ένα απ' τα μέσα, και μπορεί να λαθέψει ή να ξαστοχήσει. Η δυστυχία δεν ξαστοχεί ποτέ. Και γι' αυτό δεν είναι και τόσο στο χέρι μας να την αντέξουμε ή όχι! Είτε το θέλουμε είτε όχι, θα τη βρούμε μπροστά μας».

Η κοπέλα με τα κοντά μαλλιά κούνησε μανιασμένα το κεφάλι της. «Αλλά πρέπει να προσπαθήσουμε! Ένας στους εκατό, ένας στους χίλιους την ξεπερνάει, την αντέχει ως το τέλος. Οι υπόλοιποι συνεχίζουμε να προσποιούμαστε τους ευτυχισμένους ή αρκούμαστε στο να μπουκώνουμε τα στόματά μας. Υποφέρουμε, αλλά όχι αρκετά. Κι έτσι υποφέρουμε για το τίποτα».

«Δηλαδή τι πρέπει να κάνουμε;» είπε ο Τιρίν. «Να χτυπάμε με σφυριά τα κεφάλια μας μια ώρα την ημέρα για να είμαστε βέβαιοι ότι υποφέρουμε αρκετά;»

«Έτσι εξιδανικεύεις τον πόνο», είπε ένας άλλος. «Κάθε οντονιανός στόχος είναι θετικός, όχι αρνητικός. Ο πόνος δεν είναι λειτουργικός, εκτός απ' τις περιπτώσεις που προειδο-

ποιεί το σώμα για κάποιον κίνδυνο. Ψυχολογικά και κοινωνικά είναι σκέτη καταστροφή».

«Και τι ήταν αυτό που οδήγησε την Όντο, αν όχι μια οξεία αίσθηση της δυστυχίας, της δικής της και των άλλων;» αντέτεινε ο Μπεντάπ.

«Μα διακίρυξε την αρχή της αλληλοβοήθειας ακριβώς για να εμποδίσει τη δυστυχία!»

Ο Σεβέκ καθόταν πάνω στο τραπέζι, με τα μακριά του πόδια να κρέμονται, ήσυχος και σοβαρός. «Έχετε δει ποτέ κάποιον να πεθαίνει;» ρώτησε ξαφνικά τους άλλους. Οι περισσότεροι είχαν δει, είτε στους κοιτώνες είτε στις περιόδους εθελοντικής εργασίας στα νοσοκομεία. Και όλοι τους, εκτός από έναν, είχαν βοηθήσει κάποτε στην ταφή των νεκρών.

«Θυμάμαι έναν όταν ήμουν στην κατασκήνωση στα Νοτιοανατολικά. Ήταν η πρώτη φορά που έβλεπα κάτι τέτοιο. Χάλασε ο κινητήρας ενός αεροπλάνου τη στιγμή της απογείωσης και πήρε φωτιά. Όταν έβγαλαν τον πιλότο, όλο του το κορμί ήταν καμένο. Έζησε ακόμα δυο ώρες. Δεν μπορούσε να γίνει τίποτα για να τον σώσουμε. Και δεν υπήρχε λόγος να ζήσει τόσο πολύ, καμιά δικαιολογία γι' αυτές τις δυο ώρες. Περιμέναμε να στείλουν αναισθητικά απ' την ακτή. Έμεινα πλάι του, παρέα με κάτι κοπέλες. Εγώ κι αυτές είχαμε φορτώσει το αεροπλάνο. Δεν υπήρχε γιατρός. Δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα, εκτός απ' το να μείνουμε εκεί, να ήμαστε πλάι του. Είχε υποστεί σοκ, αλλά δεν είχε χάσει τις αισθήσεις του. Ένωθε φοβερούς πόνους, ιδίως στα χέρια. Δε νομίζω ότι ήξερε πως το υπόλοιπο κορμί του είχε γίνει κάρβουνο. Πονούσε, ιδίως στα χέρια. Δεν μπορούσες να τον αγγίξεις για να τον παρηγορήσεις: η σάρκα και το δέρμα του θα ξεκολλούσαν στην παραμικρή επαφή και θα άρχιζε να ουρλιάζει. Δε γινόταν να κάνουμε τίποτα. Δεν υπήρχε τρόπος να τον βοηθήσουμε. Ίσως να ήξερε ότι ήμασταν δίπλα του, δεν ξέρω. Αλλά δεν του χρησίμευσε σε τίποτα. Δεν

κάνουμε τίποτα. Και τότε είδα... καταλαβαίνετε... είδα ότι κανείς δεν μπορεί να κάνει τίποτα για κανέναν. Δεν μπορούμε να σώσουμε οι μεν τους δεν. Ούτε καν τους εαυτούς μας...»

«Τι μένει λοιπόν; Απομόνωση κι απόγνωση! Αρνείσαι την αδελφοσύνη, Σεβέκ!» φώναξε το ψηλό κορίτσι.

«Όχι, όχι, δεν την αρνούμαι. Προσπαθώ να εξηγήσω τι σημαίνει η αδελφοσύνη για μένα. Αρχίζει... αρχίζει με το μοίρασμα του πόνου».

«Και που τελειώνει;»

«Δεν ξέρω. Δεν ξέρω ακόμα».

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΓΙΟΥΡΑΣ

ΟΤΑΝ ο Σεβέκ ξύπνησε, έχοντας κοιμηθεί ολόκληρο το πρώτο του πρωινό στον Γιουράς, η μύτη του ήταν μπουκωμένη, ο λαιμός του ξερός και έβηχε πολύ. Συλλογίστηκε ότι είχε κρυώσει —ακόμα και η οντονιανή υγιεινή δεν είχε καταφέρει να νικήσει το κρύωμα—, αλλά ο γιατρός, που περίμενε να ξυπνήσει για να τον εξετάσει, ένας αξιοπρεπής άνθρωπος μιας κάποιας ηλικίας, του είπε ότι επρόκειτο μάλλον για πυρετό του χόρτου, ένα είδος αλλεργικού κατάρρου της ρινός και του φάρυγγα που οφειλόταν στην εισπνοή της άγνωστης για τον οργανισμό του σκόνης και γύρης του Γιουράς. Αμέσως έβγαλε απ' την τσάντα του κάτι χάπια και μια σύριγγα, που ο Σεβέκ τα δέχτηκε καρτερικά, και παράλληλα έδωσε εντολή να φέρουν ένα δίσκο φαγητό, που ο Σεβέκ δέχτηκε πεινασμένος. Ο γιατρός τού ζήτησε να μη βγει απ' το διαμέρισμά του και έφυγε. Μόλις τελείωσε το φαγητό του, ο Σεβέκ άρχισε να εξερευνεί τον Γιουράς κάνοντας αρχή απ' το πρώτο δωμάτιο και προχωρώντας στα υπόλοιπα.

Το κρεβάτι, ένα τεράστιο κρεβάτι με τέσσερα πόδια, με ένα στρώμα πολύ πιο μαλακό από εκείνο της κουκέτας του «Μάιντφουλ», με παντός είδους κλινοσκεπάσματα, κάποια μεταξωτά και μερικά άλλα χοντρά και ζεστά, και με ένα σωρό μαξιλάρια ίδια με συστάδα σύννεφων, έπιανε σχεδόν ένα δωμάτιο μόνο του. Το πάτωμα ήταν καλυμμένο με ένα ελαστικό χαλί: υπήρχε μια σιφονιέρα από γυαλισμένο σκαλι-

στό ξύλο και μια μεγάλη ντουλάπα ικανή να χωρέσει τον ματατισμό ενός υπνωτηρίου δέκα ανθρώπων. Στη συνέχεια ήταν το μεγάλο κοινόχρηστο δωμάτιο με το τζάκι όπου τον είχαν οδηγήσει το προηγούμενο βράδυ, κι ένα τρίτο δωμάτιο με μια μπανιέρα, ένα νιπτήρα και μια λεκάνη. Αυτή η τρίτη κάμαρα πρέπει να προοριζόταν για προσωπική του χρήση, γιατί επικοινωνούσε απευθείας με το πρώτο δωμάτιο όπου βρισκόταν το κρεβάτι και δεν περιείχε παρά ατομικά είδη τουαλέτας, έστω κι αν το καθένα απ' αυτά χαρακτηριζόταν από τέτοια αισθησιακή πολυτέλεια που ξεπερνούσε τον απλό ερωτισμό και συνιστούσε —συλλογίστηκε ο Σεβέκ— ένα είδος έσχατης αποθέωσης της αφόδευσης. Πέρασε σχεδόν μια ώρα μέσα σε εκείνο το δωμάτιο και χρησιμοποίησε οτιδήποτε βρήκε εκεί μέσα, πράγμα που είχε σαν αποτέλεσμα να καθαριστεί. Το νερό έτρεχε άφθονο· οι βρύσες δε σταματούσαν να τρέχουν, αν δεν τις έκλεινες. Η μπανιέρα χωρούσε πάνω από εξήντα λίτρα νερό και το καζανάκι έριχνε πέντε λίτρα τη φορά. Όλα αυτά δεν ήταν βέβαια παράξενα. Τα πέντε έκτα της επιφάνειας του Γιουράς ήταν καλυμμένα από νερό. Ακόμα κι οι έρημοι στους πόλους ήταν έρημοι πάγου. Συνεπώς δεν υπήρχε λόγος οικονομίας· ούτε και κίνδυνος ξηρασίας... Αλλά τι γίνονταν τα περιττώματα; Σκέφτηκε κάμποση ώρα αυτό το πρόβλημα και μάλιστα γονάτισε πλάι στη λεκάνη για να μελετήσει το μηχανισμό της. Τελικά κατέληξε στο συμπέρασμα ότι πρέπει να φιλτράρονταν σε νερό σε ένα εργοστάσιο λιπασμάτων. Ένα παρόμοιο σύστημα χρησιμοποιούσαν και πολλές παράσιτες κοινότητες στην Ανάρες για τα εγχειοβελτιωτικά έργα τους. Σκόπευε να ρωτήσει περισσότερα γι' αυτό το θέμα, όμως ποτέ δεν το έκανε. Ήταν κι άλλες ερωτήσεις που ήθελε να θέσει στους Γιουρασινούς και που ποτέ δεν τις έθεσε.

Παρά τον πονοκέφαλό του αισθανόταν γενικά καλά κι ορεξάτος. Τα δωμάτια ήταν αρκετά ζεστά κι αποφάσισε να μη

ντυθεί για την ώρα και να συνεχίσει την έρευνά του γυμνός. Έφτασε μέχρι τα παράθυρα της μεγάλης σάλας και για ένα ολόκληρο λεπτό έμεινε εκεί και κοίταζε έξω. Το διαμέρισμα βρισκόταν ψηλά· στην αρχή ξαφνιασθηκε κι έκανε ένα βήμα πίσω τρομαγμένος· δεν είχε συνηθίσει να βρίσκεται σε κτίρια ψηλότερα από ένα πάτωμα. Ήταν σαν να κοιτάζεις από αεροπλάνο προς τα κάτω· ένιωθε αποσπασμένος απ' το έδαφος, κυριαρχικός, απόμακρος. Κοιτάζοντας, το βλέμμα του έπεσε απευθείας σε ένα λευκό κτίριο με έναν κομφό τετράγωνο πύργο, πίσω από ένα άλσος με κοντά δεντράκια. Κατόπιν το έδαφος χαμήλωνε και κατέληγε σε μια πλατιά κοιλάδα. Πρέπει να ήταν καλλιεργημένη, γιατί οι αναρίθμητες πράσινες κηλίδες που τη χρωμάτιζαν είχαν τετραγωνικό σχήμα. Ακόμα κι εκεί που το πράσινο χανόταν στο γαλαζωπό, φαινονταν τα μαύρα δρομάκια, οι φράχτες και τα δέντρα που σχημάτιζαν ένα δίκτυο σαν το νευρικό σύστημα ενός ζωντανού οργανισμού. Γύρω απ' την κοιλάδα υψώνονταν οι τελευταίοι λόφοι: απαλοί κυματισμοί, γαλάζιοι και σκοτεινοί, κάτω απ' την γκριζα χλομάδα του ουρανού.

Ήταν το πιο όμορφο πανόραμα που είχε ποτέ αντικρίσει. Η απαλότητα κι η ζωντάνια των χρωμάτων, η ανάμειξη των ανθρώπινων ευθειών με τις καμπύλες της φύσης, η ποικιλία κι η αρμονική σύζευξη των στοιχείων, έδιναν την εντύπωση μιας πολύπλοκα αρθρωμένης καθολικότητας που δεν την είχε ξαναδεί ποτέ, παρά μόνο, σε μικρότερη βέβαια κλίμακα, στα γαλήνια και στοχαστικά πρόσωπα ορισμένων ανθρώπων.

Συγκρινόμενη με αυτή, οποιαδήποτε θέα μπορούσε να προσφέρει το τοπίο της Ανάρες —ο κάμπος του Αμπενάι, τα φαράγγια της Νε Δέρας— ήταν καταδικασμένη σε αποτυχία: γυμνή, στείρα, ανολοκλήρωτη. Η νοτιοδυτική έρημος ήταν βέβαια όμορφη, αλλά η ομορφιά της ήταν και θα 'ταν εχθρική κι απειλητική στον αιώνα τον άπαντα. Ακόμα και στα σημεία που οι άνθρωποι μπορούσαν να καλλιεργήσουν,

το τοπίο τους έμοιαζε με χοντροκομμένο σκίτσο από κίτρινη κιμωλία, συγκρινόμενο μ' αυτή τη μεγαλειώδη πληθμονή της ζωής, με αυτό τον ανεξάντλητο πλούτο που απλωνόταν σε παρελθόν και σε μέλλον.

Έτσι πρέπει να είναι ένας κόσμος, συλλογίστηκε ο Σεβέκ.

Και κάπου, σε εκείνο το γαλαζοπράσινο μεγαλείο, βρισκόταν κάτι που τραγουδούσε: μια φωνούλα, δυνατή και λεπτή, που άρχιζε και σταμάταγε, απίστευτα γλυκιά. Τι να 'ταν; Μια φωνούλα γλυκιά, αγριωπή, μουσική στον αέρα.

Άκουγε με κομμένη την ανάσα.

Και τότε χτύπησε η πόρτα. Γυμνός κι απορημένος στράφηκε απ' το παράθυρο, και είπε: «Περάστε!»

Μπήκε ένας άντρας με πακέτα. Έκανε ένα βήμα και σταμάτησε. Ο Σεβέκ διέσχισε το δωμάτιο λέγοντας το όνομά του —όπως οι Αναρειανοί— κι απλώνοντας το χέρι του —όπως οι Γιουρασινοί.

Ο άντρας —καμιά πενήνταριά χρονών, με κουρασμένο και ρυτιδωμένο πρόσωπο— είπε κάτι, που ο Σεβέκ δεν κατάλαβε, και δεν του έσφιξε το χέρι. Ίσως τον εμπόδιζαν τα πακέτα, αλλά δεν έκανε καμιά κίνηση να τα αφήσει για να απελευθερώσει το χέρι του. Το βλέμμα του ήταν σοβαρό. Πρέπει να ήταν τρομαγμένος.

Ο Σεβέκ, που θεωρούσε ότι, αν μη τι άλλο, είχε μάθει τουλάχιστον τον τρόπο που συνήθιζαν να χαιρετούν οι Γιουρασινοί, σάστισε. «Περάστε», επανέλαβε, και όπως οι άνθρωποι του Γιουράς που χρησιμοποιούσαν πάντα τίτλους τιμητικούς στις προσαγορεύσεις τους, πρόσθεσε: «Κύριε!»

Ο ανθρωπάκος άρχισε πάλι να μιλάει ακατάληπτα, ενώ στο μεταξύ προχωρούσε λοξά στο δωμάτιο. Αυτή τη φορά ο Σεβέκ έπιασε κάποιες λέξεις στα ιοτικά, αλλά δεν κατάλαβε τα υπόλοιπα. Βλέποντας ότι ο άντρας ήθελε να μπει μέσα, τον άφησε να περάσει. Μήπως ήταν συγκάτοικός του; Αλλά δεν υπήρχε παρά μόνον ένα κρεβάτι. Ο Σεβέκ τον

άφησε και ξαναπήγε στο παράθυρο· ο άντρας πέρασε στο διπλανό δωμάτιο και για κάμποσα λεπτά ακούγονταν κάποιοι αδύνατοι ήχοι. Τη στιγμή που ο Σεβέκ είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι επρόκειτο για εργαζόμενο σε νυχτερινή βάρδια που χρησιμοποιούσε το δωμάτιο την ημέρα —ένας διακανονισμός που γινόταν σε πολλές περιπτώσεις που υπήρχε πρόβλημα στέγης— ο ανθρωπάκος βγήκε απ' την κρεβατοκάμαρα. Είπε κάτι —«έτοιμο, κύριε», ίσως— και χαμήλωσε το κεφάλι με τέτοιο τρόπο που θα έλεγε κανείς ότι περίμενε απ' τον Σεβέκ να τον χτυπήσει στο πρόσωπο. Μετά έφυγε. Ο Σεβέκ έμεινε πλάι στο παράθυρο, αντιλαμβανόμενος αργά αργά ότι για πρώτη φορά στη ζωή του κάποιος του είχε κάνει μια υπόκλιση.

Πήγε στην κρεβατοκάμαρα και είδε ότι το κρεβάτι ήταν στρωμένο.

Με αργές κινήσεις και σκεπτικός άρχισε να ντύνεται. Τη στιγμή που έβαζε τα παπούτσια του, η πόρτα ξαναχτύπησε.

Μπήκε μια ομάδα, αλλά με πολύ διαφορετικό τρόπο· με έναν τρόπο φυσιολογικό, σκέφτηκε ο Σεβέκ, σαν να βρισκόταν δικαιωματικά εκεί. Ο άντρας με τα πακέτα προηγουμένως ήταν διστακτικός, σχεδόν φοβισμένος. Κι ωστόσο, το πρόσωπό του, τα χέρια του, τα ρούχα του ήταν πιο κοντά στην ιδέα που είχε περί φυσιολογικών ανθρώπων ο Σεβέκ, απ' ό,τι αυτών εδώ των νεοφερμένων. Ο φοβισμένος άντρας είχε συμπεριφερθεί παράξενα, αλλά έμοιαζε με Αναρειανό. Αυτοί οι τέσσερις συμπεριφέρονταν σαν Αναρειανοί, αλλά τα ξυρισμένα μούτρα τους και τα πομπώδη ρούχα τους τους έκαναν να μοιάζουν με πλάσματα κάποιου αλλόκοτου είδους.

Ο Σεβέκ παρ' όλα αυτά κατάφερε να αναγνωρίσει ανάμεσά τους τον Πάε και θυμήθηκε ότι οι άλλοι ήταν εκείνοι που είχαν μείνει μαζί του την προηγούμενη νύχτα. Τους εξήγησε ότι δεν είχε συγκρατήσει τα ονόματά τους και του συστήθηκαν εκ νέου χαμογελώντας: Δρ. Τσιφούλινκ, Δρ. Όιε, Δρ. Άτρο.

«Μα, ναι, διάβολε», φώναξε ο Σεβέκ. «'Ατρο! Χαίρομαι πολύ που σας γνωρίζω!» Έπιασε απ' τις πλάτες τον ηλικιωμένο άντρα και τον φίλησε στο μάγουλο, χωρίς να σκεφτεί ότι ένας τέτοιος τρόπος αδελφικού χαιρετισμού, τόσο κοινός στην Ανάρες, ίσως εδώ να μην ήταν αποδεκτός.

Ωστόσο ο 'Ατρο του ανταπέδωσε το φιλή με την καρδιά του και τον κοίταξε με τα γκριζα ζελατινώδη μάτια του. Ο Σεβέκ κατάλαβε ότι ήταν τυφλός. «Αγαπητέ Σεβέκ», είπε, «καλωσόρισες στην Α-Ιο... καλωσόρισες στον Γιουράς... καλωσόρισες στην πατρίδα!»

«Αλληλογραφούσαμε τόσα χρόνια καταστρέφοντας ο ένας τις θεωρίες του άλλου!»

«Εσύ ήσουν πάντα ο μεγάλος καταστροφέας. Περίμενε, έχω κάτι για σένα». Ο γέρος ψαχούλεψε στις τσέπες του. Κάτω απ' την πορφυρή πανεπιστημιακή τήβεννο φορούσε ένα σακάκι, κάτω απ' το σακάκι ένα ζιλέ και κάτω απ' το ζιλέ ένα πουκάμισο —πιθανόν να υπήρχε κι άλλη στρώση σ' αυτό το ενδυματολογικό υπέδαφος. Όλα αυτά τα ρούχα και το παντελόνι του είχαν τσέπες. Ο Σεβέκ τον κοίταζε γοητευμένος, ενώ ο 'Ατρο έβγαζε απ' αυτές τις έξι-εφτά τσέπες διάφορα μικροπράγματα, μέχρι που βρήκε ένα μικρό κύβο από κίτρινο μέταλλο κολλημένο πάνω σε ένα κομμάτι γυαλισμένο ξύλο. «Ορίστε», είπε κοιτάζοντάς το με τα τυφλά του μάτια. «Το βραβείο σου. Το βραβείο Σέο Οέν. Για τα χρήματα που το συνοδεύουν σου ανοίξαμε ένα λογαριασμό. Με εννιά χρόνια καθυστέρηση, αλλά κάλλιο αργά παρά ποτέ!» Τα χέρια του έτρεμαν καθώς το έδινε στον Σεβέκ.

Ήταν βαρύ· ο κίτρινος κύβος ήταν από σκληρό χρυσάφι. Ο Σεβέκ στάθηκε ακίνητος κρατώντας τον στα χέρια του.

«Δεν ξέρω τι σκέφτεστε εσείς οι νεαροί», είπε ο 'Ατρο, «αλλά εγώ θα καθίσω». Κάθισαν στις βαθιές κι άνετες πολυθρόνες, που ήδη είχαν προβληματίσει τον Σεβέκ εξαιτίας του υλικού με το οποίο ήταν καλυμμένες —επρόκειτο για ένα

καφέ ύφασμα που δεν ήταν υφασμένο από ίνες, αλλά παρουσίαζε τη συνοχή δέρματος. «Πόσο ετών ήσουν πριν από εννιά χρόνια, Σεβέκ;»

Ο 'Ατρο ήταν ο μεγαλύτερος σε ηλικία ζων φυσικός του πλανήτη Γιουράς. Δε χαρακτηριζόταν μόνο απ' την αξιοπρέπεια της ηλικίας, αλλά κι απ' την αναμφισβήτητη αυτοπεποίθηση που του προσέδιδε ο σεβασμός των άλλων. Αυτό δεν ήταν κάτι καινούριο για τον Σεβέκ. Ο 'Ατρο διέθετε εκείνο το είδος της αυθεντίας που κι ο ίδιος ανέκαθεν αναγνώριζε. Του άρεσε λοιπόν που του μιλούσε χρησιμοποιώντας σκέτο το όνομά του.

«'Ημουν είκοσι εννιά ετών όταν τέλειωσα τις Αρχές, 'Ατρο».

«Είκοσι εννιά; Θεέ μου! Είστε ο πιο νέος που κέρδισε το βραβείο Σέο Οέν τα τελευταία πενήντα χρόνια. Εγώ όταν το πήρα κόντευα τα εξήντα... Και τι ηλικία είχες όταν μου πρωτοέγραψες;»

«Κάπου είκοσι».

Ο 'Ατρο μούγκρισε. «Κι εγώ σε είχα πάρει για σαραντάρη, τότε!»

«Κι ο Σαμπούλ;» ρώτησε ο 'Οιε. Ο 'Οιε ήταν πιο κοντός απ' τους υπόλοιπους Γιουρασινούς, αν και όλοι τους φαίνονταν κοντοί στον Σεβέκ· το πρόσωπό του ήταν πλατύ κι αδιαπέραστο, με δυο οβάλ κατάμαυρα μάτια. «Για μια περίοδο έξι ή οχτώ χρόνων που δε μας γράφατε, ο Σαμπούλ ήταν σε επαφή μαζί μας· αλλά ποτέ δε μιλήσαμε μέσω της ραδιοσύνδεσης που έχουμε. Αναρωτιόμασταν ποιες ήταν οι σχέσεις σας».

«Ο Σαμπούλ είναι το αρχαιότερο μέλος του Ινστιτούτου Φυσικής του Αμπενάι», είπε ο Σεβέκ. «Δούλευα μαζί του».

«Ένας ηλικιωμένος αντίπαλος· ζηλόφθονος· που ανακατευόταν στα βιβλία σας· φως φανάρι. Δε χρειάζονται εξηγήσεις, 'Οιε», είπε ο τέταρτος άντρας, ο Τσιφόλισκ, με βαριά

φωνή. Ήταν μεσήλικας, μαυριδερός και κοντόχοντρος, με χέρια ανθρώπου που δουλεύει σε γραφείο. Ήταν ο μόνος που το πρόσωπό του δεν ήταν τελείως ξυρισμένο: ένα μικρό γεγάκι στο πιγούνι εναρμονιζόταν πλήρως με τις γκρίζες και σκληρές σαν από σίδηρο τρίχες του κεφαλιού του. «Ανώφελο να ισχυρίζεστε ότι όλοι εσείς οι οντονιανοί αδελφοί είστε πλήρεις αδελφικής αγάπης», πρόσθεσε. «Η ανθρώπινη φύση δεν αλλάζει».

Η αδυναμία του Σεβέκ να απαντήσει δεν έγινε αισθητή εξαιτίας ενός φτερνίσματος. «Δεν έχω μαντίλι», απολογήθηκε σκουπίζοντας τα μάτια του.

«Πάρε το δικό μου», είπε ο Άτρο κι έβγαλε ένα χιονάτο μαντίλι από μια απ' τις πολλές τσέπες του. Ο Σεβέκ το πήρε κι εκείνη τη στιγμή μια ενοχλητική θύμηση ράγισε την καρδιά του. Συλλογίστηκε την κόρη του τη Σαντίκ, ένα κοριτσάκι με μαύρα μάτια, να του λέει: «Μπορείς να μοιραστείς μαζί μου το μαντίλι που χρησιμοποιώ». Αυτή η ανάμνηση, που άλλοτε θα ήταν καλόδεκτη, τώρα δεν ήταν παρά βασανιστική. Προσπαθώντας να ξεφύγει, χαμογέλασε χωρίς ιδιαίτερο λόγο και είπε: «Είμαι αλλεργικός στον πλανήτη σας. Έτσι είπε ο γιατρός».

«Θεέ μου, θα φτερνίζεσαι δηλαδή έτσι συνεχώς;» ρώτησε ο γερο-Άτρο στρέφοντας το κεφάλι του προς το μέρος του.

«Ο άνθρωπός σας ήρθε;» έκανε ο Πάε.

«Ο άνθρωπός μου;»

«Ο υπηρέτης σας. Υποτίθεται ότι θα σας έφερνε και κάποια πράγματα, ανάμεσά τους και μαντίλια. Πράγματα που θα σας χρησιμεύσουν μέχρι να βγείτε έξω και να αγοράσετε μόνος σας ό,τι χρειάζεστε. Φοβάμαι όμως ότι δύσκολα θα βρείτε έτοιμα ρούχα στο μέγεθός σας!»

Μόλις ο Σεβέκ κατάλαβε όλα αυτά (ο Πάε μιλούσε γρήγορα σαν χείμαρρος), απάντησε: «Πολύ ευγενικό εκ μέρους σας. Νιώθω...» Στράφηκε στον Άτρο. «Είμαι, ξέρετε, ο

Ζητιάνος. Δεν μπόρεσα να φέρω μαζί μου χρήματα· εμείς δεν τα χρησιμοποιούμε. Ούτε και δώρα σάς έφερα. Δεν υπάρχει τίποτα στην Ανάρες που να μην το έχετε. Ήρθα λοιπόν σαν καλός Οντονιανός, με άδεια χέρια».

Ο Άτρο και ο Πάε τον διαβεβαίωσαν ότι ήταν φιλοξενοούμενός τους και δεν υπήρχε περίπτωση να πληρώσει. Ήταν τιμή τους που βρίσκονταν μαζί του. «Εκτός των άλλων», είπε ο Γαιφόλινσκ, «τους λογαριασμούς τους πληρώνει η ιωτική κυβέρνηση».

Ο Πάε τον κοίταξε κοφτά, αλλά εκείνος, αντί να του ανταποδώσει το βλέμμα, κάρφωσε τα μάτια του στον Σεβέκ. Το μαυριδερό του πρόσωπο είχε πάρει μια έκφραση που, παρ' ότι δεν έκανε καμιά προσπάθεια να την εξηγήσει, ο Σεβέκ δεν μπόρεσε να την ερμηνεύσει: προειδοποίηση ή σι-νενοχή;

«Ο αρτηριοσκληρωμένος Θουβιανός ομίλησε», μούγκρισε ο γερο-Άτρο. «Αλλά στ' αλήθεια, Σεβέκ, θέλεις να πεις ότι δεν έφερες τίποτα μαζί σου, κανένα χαρτί, καμιά καινούρια εργασία;» Περίμενα κάποιο βιβλίο από σένα. Μια νέα επανάσταση στη φυσική. Για να αποστομώσεις όλους αυτούς τους θρασείς νεανίες, όπως αποστόμωσες εμένα με τις Αρχές. Σε τι δούλευες τον τελευταίο καιρό;»

«Διάβασα Πάε... τα άρθρα του Δρ. Πάε, θέλω να πω, για το Ομογενές Σύμπαν και το Παράδοξο με τη Σχετικότητα».

«Πολύ ωραία. Ο Σάιο είναι ο αστέρας μας σήμερα, καμιά αμφιβολία... έτσι τουλάχιστον πιστεύει κι ο ίδιος· έτσι δεν είναι, Σάιο; Αλλά τι σχέση έχει αυτό με την κουβέντα μας; Πού είναι η Γενική Θεωρία σου της Χρονικότητας;»

«Στο κεφάλι μου», απάντησε ο Σεβέκ χαμογελώντας πλατιά.

Ακολούθησε μια πολύ σύντομη παύση.

Ο Όιε τον ρώτησε αν είχε υπόψη του τη Θεωρία της

Σχετικότητας ενός φυσικού απ' τη Γη, του Αϊνστάιν. Ο Σεβέκ απάντησε αρνητικά. Όλοι ενθουσιάστηκαν, εκτός απ' τον Άτρο που είχε ξεπεράσει τους ενθουσιασμούς. Ο Πάε έτρεξε στο δωμάτιό του κι έφερε στον Σεβέκ ένα αντίγραφο της μετάφρασης. «Γράφτηκε πριν από αρκετές εκατοντάδες χρόνια», είπε, «αλλά περιέχει πολλές καινούριες ιδέες για μας».

«Ίσως», παρενέβη ο Άτρο, «αλλά κανείς απ' αυτούς τους ξένους δεν μπορεί να παρακολουθήσει τη φυσική μας. Οι Χαϊνιανοί την αποκαλούν ματεριαλισμό και οι Γήνιοι μυστικισμό και έχουν πάψει να τη μελετούν. Μην ενθουσιάζεσαι με τίποτα το ξένο, Σεβέκ. Δεν έχουν τίποτα χρήσιμο να μας προσφέρουν. Καλλιέργησε το δικό σου κήπο, όπως έλεγε κι ο πατέρας μου». Μούγκρισε για άλλη μια φορά και σηκώθηκε απ' την πολυθρόνα. «Πάμε μια βόλτα στο άλσος. Θα σκάσεις εδώ μέσα».

«Ο γιατρός είπε να μη βγω για τρεις μέρες. Μπορεί να πάθω, λέει, μόλ... μόλυνση!»

«Μην ακούς ποτέ τους γιατρούς, φίλε μου».

«Ίσως σ' αυτή την περίπτωση, Δρ. Άτρο», μπήκε στη μέση ο Πάε με την ήρεμη, συμφιλιοτική φωνή του.

«Στο κάτω κάτω το γιατρό τον έστειλε η κυβέρνηση, έτσι;» τόνισε ειρωνικά ο Τσιφόνιλιςκ.

«Είμαι σίγουρος ότι είναι ο καλύτερος που θα μπορούσαν να βρουν», είπε χωρίς να χαμογελάσει ο Άτρο και βγήκε χωρίς να επιμείνει περισσότερο. Ο Τσιφόνιλιςκ τον ακολούθησε. Οι δυο νεότεροι άντρες έμειναν με τον Σεβέκ και για πολλή ώρα κουβέντιασαν για φυσική.

Με μεγάλη χαρά και νιώθοντας ότι επιτέλους έβρισκε αυτό που έπρεπε να βρει, ο Σεβέκ βάλθηκε, για πρώτη φορά στη ζωή του, να κουβεντιάζει με ίσους του.

Η Μιτίς, παρ' ότι θαυμάσια καθηγήτρια, δεν είχε καταφέρει ποτέ να τον παρακολουθήσει στα νέα θεωρητικά πεδία

που, με την ενθάρρυνσή της, είχε αρχίσει να εξερευνά. Η Γκβαράμπ ήταν το μόνο πρόσωπο που η μόρφωση και το ταλέντο της μπορούσαν να συγκριθούν με τα δικά του. Δυστυχώς όμως την είχε συναντήσει πολύ αργά, λίγο καιρό πριν το τέλος της ζωής της. Έκτοτε ο Σεβέκ είχε δουλέψει με αρκετούς ταλαντούχους ανθρώπους, αλλά, καθώς δεν ήταν πλήρες μέλος του Ινστιτούτου του Αμπενάι, δεν είχε μπορέσει να τους κάνει να προχωρήσουν· κόλλησαν στα παλιά προβλήματα της κλασικής Φυσικής των Ακολουθιών. Στην Ανάρες δεν υπήρχαν ίσοι του. Τους βρήκε όμως εδώ, στη χώρα της ανισότητας.

Κι ήταν μια αποκάλυψη, μια απελευθέρωση. Φυσικοί, μαθηματικοί, αστρονόμοι, λογικοί, βιολόγοι, όλοι έρχονταν εδώ, στο Πανεπιστήμιο, και ζητούσαν να τον δουν, ή μάλλον πήγαινε εκείνος να τους δει, και κουβέντιαζαν και καινούριοι κόσμοι γεννιόντουσαν απ' τις συζητήσεις τους. Είναι στη φύση της ιδέας να μεταδίδεται: σαν λόγος, σαν γραφή, σαν πράξη. Η ιδέα είναι σαν τη χλόη: αναζητά το φως, αγαπάει τα πλήθη, φυτρώνει στα σταυροδρόμια, μεγαλώνει για να ποδοπατηθεί.

Από εκείνο το πρώτο απόγευμα στο Πανεπιστήμιο, με τον Όιε και τον Πάε, ήξερε ότι είχε βρει κάτι που το λαχταρούσε από τότε που, παιδί ακόμα και με τον τρόπο των παιδιών, ο Τιρίν, ο Μπεντάπ κι αυτός συνήθιζαν να συζητούν μέχρι αργά τη νύχτα, παρακινώντας ο ένας τον άλλον σε εξερευνησεις διανοητικές όλο και πιο παθιασμένες. Θυμόταν ζωηρά κάποιες απ' αυτές τις νύχτες. Ξανάφερε στο νου του τον Τιρίν, τον Τιρίν να του λέει: «Αν ξέραμε με τι μοιάζει ο Γιουράς, ίσως μερικοί από μας να θέλανε να πάνε εκεί». Κι είχε σοκαριστεί τόσο πολύ απ' αυτή την ιδέα, που είχε ορμήσει αμέσως στον Τιρίν, κι ο Τιρίν είχε κάνει πίσω χωρίς δεύτερη κουβέντα: πάντοτε έκανε πίσω —φτωχή, καταραμένη ψυχή— και πάντοτε είχε δίκιο...

Η συζήτηση είχε σταματήσει. Ο Πάε κι ο Όιε έμεναν σιωπηλοί.

«Με συγχωρείτε», είπε. «Το κεφάλι είναι βαρύ».

«Πώς τα πάτε με τη βαρύτητα;» ρώτησε ο Πάε χαμογελώντας γοητευτικά σαν πονηρό παιδί που προσδοκεί να κερδίσει κάτι με τη γοητεία του.

«Δεν την αισθάνομαι», είπε ο Σεβέκ. «Μόνο στα... πώς τα λέτε;»

«Στα γόνατα... στις κλειδώσεις».

«Ναι, στα γόνατα. Η λειτουργία είναι δύσκολη. Αλλά θα συνηθίσω». Κοίταξε τον Πάε και μετά τον Όιε. «Θέλω να ρωτήσω κάτι. Αλλά δεν επιθυμώ να σας προσβάλλω».

«Μη φοβάστε, αγαπητέ!» απάντησε ο Πάε.

«Δε νομίζω ότι ξέρετε τι μπορεί να μας προσβάλλει», συμπλήρωσε ο Όιε. Δεν ήταν συμπαθητικός όπως ο Πάε. Ακόμα κι όταν μιλούσε για φυσική είχε ένα ύφος φευγαλέο, μυστηριώδες. Κι ωστόσο, πίσω απ' αυτό το ύφος, υπήρχε κάτι που μπορούσες να του έχεις εμπιστοσύνη, προαισθάνθηκε ο Σεβέκ' όμως τι υπήρχε πίσω απ' τη γοητεία του Πάε; Τέλος πάντων, δεν είχε καμιά σημασία. Όφειλε να δείξει εμπιστοσύνη και στους δυο τους και θα το 'κανε.

«Πού είναι οι γυναίκες;»

Ο Πάε γέλασε. Ο Όιε χαμογέλασε και ρώτησε: «Με ποια έννοια;»

«Με όλες. Χτες βράδυ στη δεξίωση είδα πέντε γυναίκες, άντε δέκα, και εκατοντάδες άντρες. Καμιά τους δεν ήταν επιστήμονας, νομίζω. Τι ήταν;»

«Σύζυγοι. Ανάμεσά τους ήταν κι η γυναίκα μου», δήλωσε ο Όιε με το μυστηριώδες χαμόγελό του.

«Πού είναι οι άλλες γυναίκες;»

«Ω, κανένα πρόβλημα», τόνισε πομπωδώς ο Πάε. «Πείτε μας τα γούστα σας και θα φροντίσουμε να τα ικανοποιήσουμε».

«Ακούγοντας διάφορα περίεργα για τα έθιμά σας στην Ανάρες», είπε ο Όιε, «καλλά νομίζω ότι τελικά θα μπορούσαμε να βρούμε αυτό που επιθυμείτε».

Ο Σεβέκ δεν είχε την παραμικρή ιδέα για το τι εννοούσαν. Έξυσε το κεφάλι του. «Όλοι οι επιστήμονες είναι άντρες εδώ;»

«Οι επιστήμονες;» ρώτησε ο Όιε σαν να μην πίστευε στ' αφτιά του.

Ο Πάε ξερόβηξε. «Οι επιστήμονες. Ναι, βέβαια, είναι όλοι άντρες. Υπάρχουν φυσικά και μερικές δασκάλες στις σχολές θηλέων. Αλλά ποτέ δε φτάνουν σε μεταπτυχιακό επίπεδο».

«Γιατί;»

«Δεν μπορούν να καταλάβουν τα μαθηματικά' δεν μπορούν να στοχαστούν με αφαιρέσεις. Δεν τους πάει η αφηρημένη σκέψη. Ξέρετε, αυτό που οι γυναίκες ονομάζουν σκέψη το κάνουν με τη μήτρα! Σίγουρα, πάντα υπάρχουν εξαιρέσεις: γυναίκες κακίσχημες, αλλά πανέξυπνες και με ατροφική μήτρα».

«Εσείς οι Οντονιανοί επιτρέπετε στις γυναίκες να μελετούν τις επιστήμες;» ρώτησε ο Όιε.

«Ε, λοιπόν, ναι, τις αφήνουμε».

«Όχι πολλές, υποθέτω».

«Οι μισοί απ' τους επιστήμονές μας είναι γυναίκες».

«Πάντα το έλεγα», είπε ο Πάε. «Οι γυναίκες τεχνικοί, όταν τις μεταχειρίζεσαι σωστά, μπορούν να σε απαλλάξουν από πολλές χοντροδουλειές στα εργαστήρια. Είναι πολύ πιο επιδέξιες και γρήγορες απ' τους άντρες στις βαρετές εργασίες, και πολύ πιο αγαθές —πλήττουν λιγότερο. Αν χρησιμοποιούσαμε γυναίκες, θα μπορούσαν πολύ περισσότεροι άντρες να αφοσιωθούν στις πρωτότυπες έρευνες».

«Όχι στο εργαστήριό μου», είπε ο Όιε. «Στο δικό σου κάνε ό,τι θέλεις».

«Νομίζετε ότι οι γυναίκες είναι ικανές για πρωτότυπη πνευματική εργασία, Δρ. Σεβέκ;»

«Πάντως εμένα αυτές με έκαναν ικανό. Στο Βορρά, καθηγήτριά μου ήταν η Μιτίς... και κατόπιν η Γκβαράμπ νομίζω την ξέρετε».

«Η Γκβαράμπ; Γυναίκα ήταν;» ρώτησε έκπληκτος ο Πάε κι αμέσως μετά ξέσπασε σε γέλια.

Ο Όιε δεν έδειχνε να έχει πείσθει. Φαινόταν σοκαρισμένος. «Δεν το είχαμε καταλάβει», είπε ψυχρά. «Υποθέτω ότι στον κόσμο σας τα δύο φύλα είναι ίσα».

Ο Σεβέκ χαμογέλασε. «Η Όντο ήταν γυναίκα», είπε.

«Μάλιστα», έκανε ο Όιε σηκώνοντας αδιάφορα τους ώμους του. Ο Πάε έδειξε μεγαλύτερο σεβασμό απλώς κούνησε το κεφάλι του, όπως είχε κάνει τότε που μούγκριζε ο Άτρο.

Ο Σεβέκ ένιωσε ότι είχε αγγίξει το αδύνατο σημείο αυτών των αντρών, μια πληγή βαθιά μέσα τους. Απ' ό,τι φάνηκε, έκλειναν κι οι δυο μέσα τους μια γυναίκα; μια καταπιεσμένη, σιωπηλή, αποκτηνωμένη γυναίκα, ένα θηρίο σε κλουβί. Δε θέλησε να τους ενοχλήσει. Δε γνώριζαν άλλη σχέση απ' την κατοχή. Αλλά ήταν κι οι ίδιοι κατεχόμενοι.

«Μια όμορφη, ενάρετη γυναίκα», είπε ο Πάε, «αποτελεί έμπνευση για μας. Είναι το πιο πολύτιμο πράγμα στον κόσμο».

Ο Σεβέκ ένιωσε ξαφνικά πολύ δυσάρεστα. Σηκώθηκε και πήγε στο παράθυρο. «Ο κόσμος σας είναι πολύ όμορφος», είπε. «Θα ήθελα να μάθω περισσότερα. Όσον καιρό θα πρέπει να μένω μέσα μπορείτε να μου φέρνετε βιβλία;»

«Βεβαίως! Τι είδους βιβλία θέλετε;»

«Ιστορία, άλμπουμ ζωγραφικής, μυθιστορήματα, οτιδήποτε. Ίσως θα 'ταν καλύτερα αν μου φέρνατε βιβλία για παιδιά. Ξέρω πολύ λίγα πράγματα, βλέπετε. Μαθαίνουμε αρκετά για τον Γιουράς, αλλά κυρίως για την εποχή της Όντο».

Ωστόσο έχουν περάσει οχτώμισι αιώνες από τότε! Κι εκατόν πενήντα χρόνια απ' τον Εποικισμό της Ανάρες δεν ξέρουμε τίποτα για όσα συνέβησαν αφότου το τελευταίο πλοίο έφερε τους τελευταίους αποίκους. Σας αγνοούμε και μας αγνοείτε. Είστε η ιστορία μας και, πιθανόν είμαστε το μέλλον σας. Θέλω να μάθω κι όχι να αγνοώ. Γι' αυτό το λόγο ήρθα. Πρέπει να σας γνωρίσουμε και να μας γνωρίσετε. Δεν ήμαστε πρωτόγονοι. Η ηθική μας δεν είναι πια κλειστή, δεν μπορεί να είναι. Η άγνοια είναι λάθος και γεννάει κι άλλα λάθη. Έρθα να μάθω».

Μίλησε παθιασμένα. Ο Πάε συγκατένευσε με ενθουσιασμό: «Ακριβώς! Συμφωνούμε απόλυτα με τις προθέσεις σας!»

Ο Όιε τον κοίταξε με εκείνα τα κατάμαυρα οβάλ μάτια του. «Έρθατε λοιπόν σαν απεσταλμένος της κοινωνίας σας;» είπε.

Ο Σεβέκ επέστρεψε στη μαρμάρινη πολυθρόνα κοντά στο τζάκι, που τη θεωρούσε ήδη θέση του, περιοχή του. Είχε ανάγκη από μια περιοχή. Έκρινε πως έπρεπε να δείξει σύνεση. Αλλά ένιωθε ακόμα πιο έντονη την ανάγκη που τον είχε κάνει να διασχίσει την άβυσσο που χώριζε τους δυο πλανήτες, την ανάγκη της επικοινωνίας, τη λαχτάρα να γκρεμίσει τους τοίχους.

«Έρθα», είπε αργά, «σαν μέλος του Συνδικάτου Πρωτοβουλίας, της ομάδας που μιλάει ραδιοφωνικά με τον Γιουράς εδώ και δυο χρόνια. Αλλά να ξέρετε ότι δεν είμαι πρεσβευτής καμιάς εξουσίας, καμιάς αρχής. Ελπίζω να μη με βλέπετε έτσι».

«Όχι», απάντησε ο Όιε. «Σας βλέπουμε... σαν τον Σεβέκ, το φυσικό επιστήμονα. Με την έγκριση της κυβέρνησής μας και του Παγκόσμιου Συμβουλίου Κυβερνήσεων, βέβαια. Αλλά βρίσκεστε εδώ σαν προσκεκλημένος του Πανεπιστημίου Ιέου-Εούν».

«Καλώς».

«Δεν είμαστε όμως σίγουροι ότι ήρθατε με την έγκριση της...» Δίστασε.

Ο Σεβέκ σκυθρώπιασε. «Της κυβέρνησής μου;» ρώτησε.

«Ξέρουμε ότι δεν υπάρχει κατ' όνομα κυβέρνηση στην Ανάρες. Όμως, απ' ό,τι φαίνεται, υπάρχει διοίκηση. Και υποθέτουμε ότι η ομάδα που σας έστειλε, το Συνδικάτο, είναι κάτι σαν κόμμα· ίσως ένας επαναστατικός πυρήνας».

«Όλοι είναι επαναστάτες στην Ανάρες, Όιε. Το δίκτυο διοίκησης και διαχείρισης ονομάζεται ΣΕΠΑΔ, Συντονιστική Επιτροπή Παραγωγής και Διανομής. Πρόκειται για ένα σύστημα συντονισμού όλων των συνδικάτων, των ομοσπονδιών και των ατόμων που ασκούν παραγωγική εργασία. Δεν κυβερνάει· συντονίζει την παραγωγή. Δεν ασκεί καμιά εξουσία. Δεν έχει κανένα δικαίωμα ούτε να με υποστηρίξει ούτε να με εμποδίσει. Το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να με ενημερώνει για τη στάση της κοινής γνώμης απέναντί μου. Αν αυτό είναι που θέλετε να μάθετε, σας πληροφορώ ότι τις πράξεις τις δικές και των φίλων μου ο κόσμος ως επί το πλείστον τις αποδοκιμάζει. Δε θέλουν να ξέρουν τίποτα για τον Γιουράς. Τον φοβούνται και δεν επιθυμούν πάρε δώσε με ιδιοκτήτες. Λυπάμαι που τα λέω έξω απ' τα δόντια! Τα ίδια συμβαίνουν κι εδώ, για ορισμένους τουλάχιστον, έτσι; Περιφρόνηση, φόβος, απομονωτισμός. Ε, λοιπόν, εγώ ήρθα για να βοηθήσω ν' αλλάξουν όλα αυτά».

«Αποκλειστικά με δική σας πρωτοβουλία;» ρώτησε ο Όιε.

«Είναι η μόνη πρωτοβουλία που αναγνωρίζω», τόνισε ο Σεβέκ χαμογελώντας, αλλά με τόνο νεκρωιά σοβαρό.

Πέρασε τις επόμενες μέρες μιλώντας με τους επιστήμονες που έρχονταν να τον δουν, διαβάζοντας τα βιβλία που του έφερε ο Πάε και μερικές φορές μένοντας απλώς στο παρά-

θυρο για να θαυμάσει τον ερχομό του καλοκαιριού στη μεγάλη κοιλάδα και τις σύντομες, γλυκές κουβέντες του ανοιχτού αέρα: τα πουλιά· ήξερε τώρα το όνομα των τραγουδιστών και τη μορφή τους απ' τα εικονογραφημένα βιβλία, αλλά μόλις άκουγε το τραγούδι τους ή το μάτι του έπιανε ένα γρήγορο πέταγμα των φτερών τους, στεκόταν και χάζευε σαν μικρό παιδί.

Περίμενε πως θα αισθανόταν παράξενα εδώ, στον Γιουράς, χαμένος, ξένος, σαστισμένος —όμως δεν ένιωθε τίποτα τέτοιο. Φυσικά υπήρχαν πάμπολλα πράγματα που δεν καταλάβαινε: τούτη η απίστευτα πολύπλοκη κοινωνία, με ένα σωρό εθνότητες, τάξεις, κάστες, θρησκευτικά δόγματα, ήθη και έθιμα· με την ατέλειωτη ιστορία της, μεγαλειώδη και τρομακτική συνάμα. Και κάθε άτομο που συναντούσε ήταν ένα αίνιγμα γεμάτο εκπλήξεις. Δεν ήταν οι άξεστοι, ψυχροί εγωιστές που πίστευε πως θα έβρισκε σ' αυτό τον πλανήτη· ήταν, αντίθετα, πολύπλοκοι και παρουσίαζαν μια τεράστια ποικιλία χαρακτήρων, όπως ακριβώς η κουλτούρα ή το τοπίο τους. Και ήταν έξυπνοι, φιλικοί. Τον μεταχειρίζονταν σαν αδελφό, έκαναν ό,τι μπορούσαν για να μη νιώθει χαμένος και ξένος, τον βοηθούσαν να αισθάνεται σαν στο σπίτι του. Και αισθανόταν σαν στο σπίτι του. Δεν μπορούσε να γίνει διαφορετικά. Όλος αυτός ο κόσμος, το απαλό αεράκι, οι ηλιαχτίδες στους λόφους, ακόμα κι η έλξη της βαρύτητας, όλα αυτά επιβεβαίωναν ότι η εστία βρισκόταν εδώ, σ' αυτό τον πλανήτη της ράτσας του· και όλη αυτή την ομορφιά τη δικαιοούνταν.

Τη σιωπή, τη βαθιά σιωπή της Ανάρες, τη σκεφτόταν τη νύχτα. Δεν τραγουδούσαν πουλιά εκεί πέρα. Οι μόνες φωνές που ακούγονταν ήταν των ανθρώπων. Σιωπή κι άγονες ξέρες.

Την τρίτη μέρα ο γερο-Άτρο του έφερε ένα πάκο εφημερίδες. Ο Πάε, που κρατούσε συχνά συντροφιά στον Σεβέκ,

δε μίλησε, αλλά, μόλις έφυγε ο γέρος, δήλωσε: «Είναι σκουπίδια αυτές οι φυλλάδες, κύριε. Πιθανόν να διασκεδάσετε, αλλά μην πιστέψετε αυτά που θα διαβάσετε».

Ο Σεβέκ πήρε την πρώτη εφημερίδα. Ήταν κακοτυπωμένη και σε πολύ χοντρό χαρτί —το πρώτο άσχημο πράγμα που έβλεπε από τότε που είχε έρθει στον Γιουράς. Πράγματι, έμοιαζε με τα δελτία της ΣΕΠΑΔ και τις τοπικές αναφορές που έπαιζαν ρόλο εφημερίδας στην Ανάρες, μόνο που το στυλ της ήταν πολύ διαφορετικό από κείνες τις στεγνές, σαφείς και χωρίς περιττολογίες ανακοινώσεις. Ήταν γεμάτη φωτογραφίες και θαυμαστικά. Στην πρώτη σελίδα είχε μια φωτογραφία του Σεβέκ μπροστά στο αστρόπλοιο με τον Πάε να τον κρατάει απ' το μπράτσο σκυθρωπός. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠ' ΤΗ ΣΕΛΗΝΗ! έγραφε με τεράστια γράμματα πάνω απ' τη φωτογραφία. Γοητευμένος ο Σεβέκ διάβασε το άρθρο.

Το πρώτο του βήμα στο έδαφός μας! Πρώτος επισκέπτης της αποικίας της Ανάρες που έρχεται στον Γιουράς μετά από 170 χρόνια, ο Δρ. Σεβέκ φωτογραφήθηκε χτες κατά την άφιξή του στο σταθμό αστροπλοίων του Πέγιερ Φιλντ, μπροστά στο πλοίο της σεληνιακής εμπορευκής γραμμής. Ο διαπρεπής επιστήμονας —βραβείο Σέο Οέν για τις παγκόσμιας σημασίας επιστημονικές του υπηρεσίες— δέχτηκε μια θέση καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Ιέου-Εούν, αξίωμα που ποτέ μέχρι τώρα δεν είχε δοθεί σε ξένο. Όταν ρωτήθηκε για τις πρώτες εντυπώσεις του απ' τον Γιουράς, ο μεγάλος και διακεκριμένος φυσικός απάντησε: «Αποτελεί μεγάλη τιμή για μένα που με προσκαλέσατε στον όμορφο πλανήτη σας. Ελπίζω ότι μια νέα εποχής δια-σετιανής φιλίας θα αρχίσει τώρα που οι Δίδυμοι Πλανήτες θα βαδίσουν προς το μέλλον σαν αδελφοί».

«Μα δεν είπα ποτέ τέτοια πράγματα!» διαμαρτυρήθηκε ο Σεβέκ στον Πάε.

«Και βέβαια όχι. Δεν αφήσαμε αυτή την ορδή να σας πλησιάσει. Όμως η δημοσιογραφική φαντασία δεν καταλαβαίνει από τίποτα! Πάντοτε θα γράφουν αυτά που θέλουν να λένε, έστω κι αν εσείς δεν τα λέτε».

Ο Σεβέκ δάγκωσε το χείλι του. «Μάλιστα», είπε τελικά. «Πάντως, αν έλεγα κάτι, θα ήταν κάπως έτσι... Αλλά τι θα πει δια-σετιανή;»

«Οι Γήινοι μας ονομάζουν Σετιανούς. Δεν ξέρω τι θα πει. Ο λαϊκός τύπος το πήρε κι έγινε ψωμοτύρι».

«Τότε δια-σετιανή φιλία θα πει φιλία ανάμεσα στον Γιουράς και την Ανάρες».

«Υποθέτω», απάντησε ο Πάε με φανερή την έλλειψη ενδιαφέροντος.

Ο Σεβέκ διάβασε και άλλες εφημερίδες. Έτσι έμαθε ότι ήταν ένας γίγαντας με ξυρισμένο πρόσωπο και μια «χαίτη» (αγνοούσε αυτή τη λέξη) από γκρίζα μαλλιά: ότι ήταν τριάντα επτά, σαράντα τριών και πενήντα έξι χρονών: ότι είχε γράψει ένα σημαντικό βιβλίο φυσικής με τον τίτλο (διαφορετικός σε κάθε εφημερίδα) *Οι βάσεις της Συγχρονότητας* ή *Οι Αρχές της Συγχρονικότητας*, κλπ., ότι ήταν πρεσβευτής της οντονιακής κυβέρνησης και φυτοφάγος, και, όπως όλοι οι Αναρειανοί, δεν έπινε. Διαβάζοντας αυτό το τελευταίο ξεκαρδίστηκε στα γέλια. «Μπράβο, έχουν στ' αλήθεια μεγάλη φαντασία! Νομίζουν ότι ζούμε με υδρατμούς όπως τα μούσλια στα βράχια;»

«Εννοεί ότι δεν πίνετε αλκοόλ», είπε γελώντας κι ο Πάε. «Έχω την εντύπωση ότι το μόνο σωστό πράγμα που ξέρει ο κόσμος για τους Οντονιανούς είναι ότι δεν πίνουν αλκοόλ. Είναι αλήθεια;»

«Μερικοί αποστάζουν το αλκοόλ απ' τη μαγιά των ριζών του χόλουμ και το πίνουν. Λένε ότι αυτό επιτρέπει στο

ασυνείδητο να εκφραστεί ελεύθερα, όπως ακριβώς συμβαίνει και στην εγκεφαλοκυματική επικοινωνία. Οι περισσότεροι προτιμούν αυτή τη δεύτερη λύση που είναι πιο εύκολη και δεν προκαλεί την αρρώστια. Εδώ τι γίνεται;»

«Εμείς πίνουμε. Αλλά ποια είναι αυτή η αρρώστια που είπατε;»

«Ο αλκοολισμός».

«Καταλαβαίνω... Τι κάνουν όμως οι εργαζόμενοι στην Ανάρες όταν θέλουν να διασκεδάσουν λίγο, να ξεφύγουν απ' τα βάσανα του κόσμου, έστω και για μια νύχτα;»

Ο Σεβέκ έδειξε να τα χάνει.

«Εμείς... Δεν ξέρω... Ίσως τα δικά μας βάσανα είναι αναπόφευκτα...»

«Παράξενο», σχολίασε ο Πάε με ένα αφοπλιστικό χαμόγελο.

Ο Σεβέκ συνέχισε την ανάγνωση. Μια εφημερίδα ήταν γραμμένη σε μια γλώσσα που δεν ήξερε, και κάποια άλλη με ένα άγνωστο αλφάβητο. Η πρώτη ήταν απ' τη Θου, του εξήγησε ο Πάε, και η δεύτερη απ' το Μπενμπίλι, ένα έθνος του δυτικού ημισφαιρίου. Η εφημερίδα της Θου ήταν μικρού σχήματος και καλοτυπωμένη· ο Πάε τον πληροφόρησε ότι ήταν κυβερνητικό έντυπο. «Εδώ, στην Α-Ιο, βλέπετε, οι μορφωμένοι άνθρωποι παίρνουν τις πληροφορίες τους απ' τα τέλεφαξ, το ραδιόφωνο, την τηλεόραση και τα εβδομαδιαία περιοδικά. Ενώ οι εφημερίδες διαβάζονται αποκλειστικά απ' τις κατώτερες τάξεις —γράφονται από ημιμαθείς για ημιμαθείς, όπως μπορείτε να διαπιστώσετε και μόνος σας. Υπάρχει απόλυτη ελευθερία του τύπου στην Α-Ιο, πράγμα που σημαίνει ότι αναπόφευκτα οι εφημερίδες είναι γεμάτες σκουπίδια. Η μοναδική θουβιανή εφημερίδα είναι πολύ πιο καλογραμμένη, αλλά αναφέρει μονάχα τα γεγονότα που το Θουβιανό Κεντρικό Προεδρείο θέλει να αναφερθούν. Υπάρχει απόλυτη λογοκρισία στη Θου. Το κράτος είναι το παν, και τα

πάντα είναι για το κράτος. Δε νομίζω να συμφωνεί με κάτι τέτοιο ένας Οντονιανός, έτσι;»

«Κι αυτή εδώ η εφημερίδα;»

«Δεν έχω ιδέα. Το Μπενμπίλι είναι μια χώρα μάλλον καθυστερημένη. Όλο επαναστάσεις γίνονται εκεί».

«Μια ομάδα Μπενμπιλιανών μάς έστειλε ένα ραδιομήνυμα στο Συνδικάτο, λίγο πριν φύγω απ' το Αμπενάι. Αυτοαποκαλούνταν Οντονιανοί. Υπάρχουν τέτοιες ομάδες εδώ, στην Α-Ιο;»

«Απ' ό,τι έχω ακούσει, όχι, Δρ. Σεβέκ».

Ο τοίχος. Ο Σεβέκ αναγνώρισε πάλι τον τοίχο. Ο τοίχος ήταν η γοητεία αυτού του νεαρού άντρα, η ευγένειά του, η αδιαφορία του.

«Νομίζω ότι με φοβάστε, Πάε», τόνισε απότομα, αλλά εγκάρδια.

«Σας φοβάμαι;»

«Ναι. Γιατί με την ύπαρξή μου αναιρώ την αναγκαιότητα του κράτους. Ποιος ο λόγος όμως να φοβάστε; Δε σκοπεύω να σας κάνω κακό, Σάιο Πάε. Ξέρετε ότι προσωπικά είμαι μάλλον ακίνδυνος... Ακούστε, δεν είμαι δόκτωρ. Εμείς δε χρησιμοποιούμε τιμητικούς τίτλους. Με λένε σκέτα Σεβέκ».

«Το ξέρω και λυπάμαι, κύριε. Στη γλώσσα μας όμως αυτό θα φαινόταν έλλειψη σεβασμού. Είναι κάτι που δε συνηθίζεται».

«Δεν μπορείτε να με θεωρείτε ίσο σας;» ρώτησε ο Σεβέκ κοιτάζοντάς τον ήρεμα.

Ο Πάε προς στιγμή σάστισε. «Μα στ' αλήθεια, κύριε... είσαστε... ξέρετε... είσαστε ένας πολύ σπουδαίος άνθρωπος».

«Δεν υπάρχει λόγος να αλλάξετε τις συνήθειές σας εξαιτίας μου», απάντησε ο Σεβέκ. «Δεν έχει καμιά σημασία. Σκέφτηκα απλώς μήπως θα σας άρεσε να απαλλαγείτε απ' αυτές τις άχρηστες τυπικότητες. Αυτό είν' όλο».

Οι τρεις μέρες εγκλεισμού στο διαμέρισμα έδωσαν ένα πλεόνασμα ενεργητικότητας στον Σεβέκ και, όταν βγήκε, ξεποδάρισε τους συνοδούς του με τη λαχτάρα του να δει τα πάντα μονομιάς. Κι εκείνοι τον ξενάγησαν στο Πανεπιστήμιο, που ήταν από μόνο του μια πολιτεία ολόκληρη με δεκάξι χιλιάδες φοιτητές και καθηγητές. Με τους κοιτώνες του, τα εστιατόρια, τα αμφιθέατρα, τις αίθουσες προβολής και διδασκαλίας δε διέφερε σε τίποτα από μια οντονιακή κοινότητα, εκτός ίσως απ' το ότι ήταν πολύ παλιό, δε δέχονταν παρά μόνο άντρες, ήταν απίστευτα πολυτελές και δεν ήταν οργανωμένο ομοσπονδιακά, αλλά ιεραρχικά, απ' την κορυφή προς τη βάση. Ωστόσο, συλλογιζόταν ο Σεβέκ, έμοιαζε με κοινότητα. Όμως δεν έπρεπε να ξεχνάει ποτέ τις διαφορές.

Τον πήγαν και στην εξοχή με νουκιασμένα αυτοκίνητα, κάτι θαυμάσια οχήματα αλλόκοτα κομψά. Δεν κυκλοφορούσαν πολλά τέτοια στους δρόμους· το κόμιστρο ήταν πολύ υψηλό και λίγοι άνθρωποι διέθεταν ιδιωτικά αυτοκίνητα εξαιτίας της υψηλής τους φορολογίας. Όλες αυτές οι πολυτέλειες, που, αν επιτρέπονταν ελεύθερα, θα οδηγούσαν στην εξάντληση των αναντικατάστατων φυσικών πηγών και στη μόλυνση του περιβάλλοντος, ελέγχονταν πολύ αυστηρά απ' τους νόμους και τις φορολογικές διατάξεις. Οι συνοδοί του επέμεναν σ' αυτές τις απόψεις με μια κάποια περηφάνια. Εδώ και αιώνες, έλεγαν, η Α-Ιο ήταν πολύ μπροστά από όλα τα άλλα έθνη σε ό,τι αφορούσε ζητήματα οικολογικού ελέγχου και διαχείρισης των φυσικών πηγών. Η υπερβολική σπατάλη της ένατης χιλιετηρίδας ανήκε πια στην ιστορία και το μόνο της αποτέλεσμα που ήταν αισθητό ακόμα και σήμερα ήταν η έλλειψη κάποιων μεταλλευμάτων, τα οποία όμως, ευτυχώς, εισήγαγαν απ' τη Σελήνη.

Ταξιδεύοντας με αυτοκίνητο ή τρένο, είδε χωριά, φάρμες και κωμοπόλεις· φρούρια απ' τη φεουδαρχική εποχή τους

ερείπωμένους πύργους της Άε, της αρχαίας πρωτεύουσας της αυτοκρατορίας, που χρονολογούνταν πριν από σαράντα αιώνες. Είδε τους κάμπους, τις λίμνες και τους λόφους της επαρχίας Άβαν, της καρδιάς της Α-Ιο, και στους ουρανούς του βορρά τις κορυφές της Οροσειράς Μείτέι, κάτασπρες και γιγάντιες. Δεν προλάβαινε να θαυμάζει την ομορφιά του τοπίου και την ευημερία των ανθρώπων. Οι οδηγοί του είχαν δίκιο: οι Γιουρασινοί γνώριζαν να διευθύνουν τον πλανήτη τους. Του είχαν μάθει, όταν ήταν παιδί, ότι ο Γιουράς δεν ήταν παρά ένας αποκρουστικός κόσμος αδικίας, ανισότητας και σπατάλης. Όμως όλοι οι άνθρωποι που συναντούσε ή έβλεπε, ακόμα και στα πιο μικρά χωριά, ήταν καλοντυμένοι, καλοταϊσμένοι και, αντίθετα απ' ό,τι περίμενε, εργατικοί. Δε στέκονταν σκυθρωποί περιμένοντας να τους δώσει κάποιος μια διαταγή για να κάνουν κάτι. Ήταν το ίδιο δραστήριοι με τους Αναρειασινοί. Το γεγονός αυτό τον εξέπληξε. Πίστευε ότι αν αφαιρούσες από ένα ανθρώπινο ον το φυσικό κίνητρο για εργασία —την πρωτοβουλία του, την αυθόρμητη δημιουργική ενεργητικότητα— και την αντικαθιστούσες με τον εξωτερικό καταναγκασμό και την καταπίεση, θα τον μετέτρεπες σε ένα νωχελικό και άβουλο εργαζόμενο. Όμως αυτοί εδώ, που καλλιεργούσαν αυτούς τους θαυμαστούς κάμπους, που οδηγούσαν τούτα τα υπέροχα αυτοκίνητα και τρένα, δεν ήταν άβουλοι και νωχελικοί. Ήταν φως φανάρι ότι το κίνητρο του κέρδους ήταν πολύ πιο αποτελεσματικό απ' τη φυσική έφεση και πρωτοβουλία, παρά τα όσα τον είχαν κάνει να πιστέψει μέχρι εκείνη τη στιγμή.

Θα του άρεσε να μπορούσε να μιλήσει μ' αυτούς τους γεροδεμένους κι αξιοπρεπείς ανθρώπους που έβλεπε στις μικρές κωμοπόλεις, να τους ρωτήσει αν θεωρούσαν τους εαυτούς τους φτωχούς· γιατί αν έτσι ήταν οι φτωχοί, τότε θα έπρεπε να αναθεωρήσει την έννοια που έδινε σ' αυτή τη λέξη. Όμως ποτέ δεν έβρισκε το χρόνο με όλα εκεί-

να που οι συνοδοί του ήθελαν να του δείξουν.

Οι άλλες μεγάλες πόλεις της Α-Ιο ήταν πολύ μακριά για να προλάβουν να τις επισκεφτούν σε μια μέρα, αλλά τον πήγαιναν συχνά στη Νίο Εσεία, πενήντα χιλιόμετρα απ' το Πανεπιστήμιο. Μια ολόκληρη σειρά δεξιώσεις δόθηκαν προς τιμήν του, αλλά δεν τις απόλαυσε· δεν ταίριαζαν με την ιδέα που είχε για το πώς πρέπει να περνάει κανείς μια βραδιά. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι ήταν ευγενικοί και μιλούσαν πολύ, αλλά δεν έλεγαν πράγματα ενδιαφέροντα. Χαμογελούσαν τόσο πολύ που θα 'λεγε κανείς ότι ανησυχούσαν για κάτι. Τα ρούχα τους όμως ήταν υπέροχα· πράγματι, όλη τη χαρά που έλειπε απ' τους τρόπους τους φαίνονταν να τη βάζουν στα ρούχα, στα φαγητά τους, στα διάφορα ποτά τους, στα λουσάτα έπιπλα και στολίδια των παλατιών που έδιναν τις δεξιώσεις τους.

Τον πήγαν στη Νίο Εσεία: μια πόλη πέντε εκατομμυρίων —το ένα τέταρτο του πληθυσμού ολόκληρης της Ανάρες. Τον πήγαν στην πλατεία Καπιτωλίου και του έδειξαν τις ψηλές μπρούντζινες πόρτες του Διευθυντηρίου, της έδρας της κυβέρνησης της Α-Ιο· του επέτρεψαν να παρακολουθήσει μια συνέλευση της Γερουσίας και μια συνεδρίαση του κυβερνητικού συμβουλίου. Τον πήγαν στο Ζωολογικό Κήπο, στο Εθνικό Μουσείο, στο Μουσείο Επιστημών και Βιομηχανίας. Τον πήγαν σε ένα σχολείο όπου χαριτωμένοι μαθητές με γαλαζόλευκες στολές τραγούδησαν προς τιμήν του τον εθνικό ύμνο της Α-Ιο. Του έδειξαν ένα εργοστάσιο ηλεκτρονικών συσκευών, ένα αυτοματοποιημένο χαλυβουργείο και ένα κέντρο πυρηνικής σύντηξης, για να μπορέσει να δει πώς μια καπιταλιστική οικονομία κατάφερε να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τη βιομηχανία της και την παραγωγή της. Τον ξενάγησαν σε ένα μπλοκ νεόκτιστων εργατικών πολυκατοικιών για να μπορέσει να δει πόσο το Κράτος φρόντιζε τους ανθρώπους. Τον πήγαν με καραβάκι στο στόμιο των εκβο-

λών του ποταμού Σιούα που ήταν γεμάτο μεγάλα καράβια, τα οποία έφταναν απ' όλες τις θάλασσες του πλανήτη. Τον πήγαν στο Ανώτατο Δικαστήριο, όπου πέρασε μια ολόκληρη μέρα παρακολουθώντας πολιτικές και ποινικές δίκες —μια εμπειρία που τον εξέπληξε και τον κατατρόμαξε. Όμως εκείνοι επέμεναν ότι έπρεπε να δει όσα ήθελαν να του δείξουν και κατόπιν θα τον πήγαιναν να δει ό,τι ήθελε αυτός. Όταν τους ρώτησε, κάπως διστακτικά, αν μπορούσε να επισκεφτεί το μέρος όπου ήταν θαμμένη η Όντο, τον οδήγησαν σε ένα παλιό νεκροταφείο στην περιοχή της Τρανς-Σιούα. Παράλληλα επέτρεψαν σε μερικούς δημοσιογράφους λαϊκών εφημερίδων να τον φωτογραφίσουν, εκεί, στη σκιά που έριχναν οι γέριμες λεύκες, να στέκεται όρθιος και να κοιτάζει την απλή, αλλά καλοδιατηρημένη ταφόπετρα:

Λάια Ασιέο Όντο

698-769

Ολοκληρώνεσαι σαν είσαι μέρος

Το αληθινό ταξίδι είναι η επιστροφή

Τον οδήγησαν στη Ροντάρεντ, όπου ήταν η έδρα του Παγκόσμιου Συμβουλίου Κυβερνήσεων, για να μιλήσει στην απαρτία αυτού του οργανισμού. Έλπιζε ότι εκεί θα συναντούσε, ή τουλάχιστον θα έβλεπε, ξένους, τους πρεσβευτές της Γης και του Χάιν, αλλά τα χρονικά περιθώρια του προγράμματος ήταν πολύ περιορισμένα. Είχε δουλέψει πολύ το λόγο του, μια έκκληση υπέρ της ελεύθερης επικοινωνίας και της αμοιβαίας αναγνώρισης του Νέου Κόσμου και του Παλιού. Τον χειροκρότησαν για ένα ολόκληρο δεκάλεπτο. Τα σοβαρά εβδομαδιαία περιοδικά τον σχολίασαν και τον επικρίμασαν, χαρακτηρίζοντας το γεγονός «μια γνήσια, ηθική χειρονομία ανθρώπινης αδελφοσύνης από ένα μεγάλο επιστήμονα» όμως δεν το δημοσίευσαν —ούτε καν οι λαϊκές φυλλάδες.

Στην πραγματικότητα, παρά τα χειροκροτήματα, ο Σεβέκ είχε την εντύπωση ότι δεν τον άκουσε κανείς.

Του παραχώρησαν πολλά προνόμια και την ελεύθερη είσοδο σε πολλά ιδρύματα: στα Εργαστήρια Ερευνών περί του Φωτός, στα Εθνικά Αρχεία, στα Εργαστήρια Πυρηνικής Τεχνολογίας, στην Εθνική Βιβλιοθήκη, στο Εργοστάσιο Επιταχυντήρων του Μιφντ, στο Ίδρυμα Διαστημικών Ερευνών της Ντρίο. Παρ' ότι όσα έβλεπε στον Γιουράς μεγάλωναν την επιθυμία του να δει περισσότερα, μερικές βδομάδες τουρισμού τού φάνηκαν αρκετές: όλα ήταν τόσο γοητευτικά, τόσο εκπληκτικά και μεγαλειώδη που στο τέλος άρχισαν να γίνονται κουραστικά. Ήθελε να εγκατασταθεί στο Πανεπιστήμιο για να εργαστεί και να βάλει σε κάποια τάξη τις σκέψεις του. Αλλά με την ευκαιρία του τελευταίου περιηγητικού του ταξιδιού ζήτησε να επισκεφτεί το Ίδρυμα Διαστημικών Ερευνών. Ο Πάε έδειξε ευχαριστημένος ακούγοντάς το.

Τα περισσότερα απ' όσα είχε δει τελευταία του φάνηκαν φριχτά γιατί ήταν παλιά, αιώνες παλιά, ακόμα και χιλιετηρίδες. Το Ίδρυμα, αντίθετα, ήταν νέο: είχε χτιστεί πριν από δέκα χρόνια με το πολυτελές, αλλά κομψό στιλ της εποχής. Σαν αρχιτεκτόνημα ήταν εντυπωσιακό. Είχαν χρησιμοποιηθεί τεράστιες ποσότητες χρωμάτων. Το ύψος και τα μεγέθη ήταν υπερβολικά μεγάλα —τα εργαστήρια ευρύχωρα και ευάερα, τα απαραίτητα σχεδιαστήρια και τα μηχανουργεία κρυμμένα μέσα σε υπέροχες στοές με αψίδες και κίονες νεοσεταιανού ρυθμού. Τα υπόστεγα των σκαφών ήταν κάτι πολύχρωμοι θόλοι, ευήλιοι και φαντασμαγορικοί. Οι εργαζόμενοι εκεί, αντίθετα, έδειχναν ήρεμοι και σοβαροί. Απάλλαξαν τον Σεβέκ απ' τη συνηθισμένη συνοδεία του και τον ξενάγησαν στα ενδότερα του Ιδρύματος, παρουσιάζοντάς του κάθε φάση του πειραματικού διαστημικού συστήματος προώθησης στο οποίο δούλευαν, απ' τους υπολογιστές και τα σχέδια

μέχρι ένα ημιτελές σκάφος, τεράστιο και υπερπραγματικό μες στα πορτοκαλί, μοβ και κίτρινα φώτα ενός πελώριου ημισφαιρικού θόλου.

«Έχετε τόσο πολλά πράγματα», είπε ο Σεβέκ στον Οτζίο, το μηχανικό που τον συνόδευε. «Έχετε τόσο πολύ υλικό για να δουλέψετε και το χρησιμοποιείτε θαυμάσια. Είναι υπέροχα —ο συντονισμός, η συνεργασία, το μέγεθος της επιχείρησης...»

«Εσείς δεν μπορείτε να βγάλετε τέτοια πράγματα στον κόσμο σας, έτσι;» ρώτησε χαμογελώντας ο μηχανικός.

«Αστρόπλοια; Ο διαστημικός στόλος μας περιορίζεται στα σκάφη με τα οποία ήρθαν στην Ανάρες οι άποικοι απ' τον Γιουράς... έχουν κατασκευαστεί εδώ, στον Γιουράς... πριν από διακόσια χρόνια. Μόνο για να κατασκευάσουμε ένα πλοiάριο για να μεταφέρουμε το στάρι απ' τη μια ακτή στην άλλη, μια μαούνα δηλαδή, χρειαζόμαστε ένα χρόνο προετοιμασίας, πράγμα που δύσκολα αντέχει η οικονομία μας».

Ο Οτζίο κούνησε το κεφάλι του. «Εμείς έχουμε το υλικό. Σύμφωνα. Αλλά εσείς ξέρετε, εσείς είσαστε ο άνθρωπος που μπορείτε να μας πείτε πότε θα τα παρατήσουμε και θα πετάξουμε όλο αυτό το πράμα στα παλιοσίδερα».

«Να τα παρατήσετε; Τι εννοείτε;»

«Τα ταξίδια με ταχύτητα μεγαλύτερη απ' την ταχύτητα του φωτός», απάντησε ο Οτζίο. «Η διαπήδηση. Η παλιά φυσική λέει ότι δεν είναι δυνατή. Οι Γήινοι τα ίδια. Αλλά οι Χαϊνιανοί, που στο κάτω κάτω έχουν επινοήσει τον τρόπο προώθησης που χρησιμοποιούμε για την ώρα, λένε ότι είναι δυνατή. Μόνο που δε γνωρίζουν το πώς, γιατί μονάχα τώρα, χάρη σ' εμάς, ανακάλυψαν τη Φυσική της Χρονικότητας. Ε λοιπόν, αν κάποιος απ' τους γνωστούς κόσμους έχει τη λύση στο τσεπάκι του, αυτός είναι ο δικός σας κόσμος, Δρ. Σεβέκ».

Ο Σεβέκ τον κοίταξε ψυχρά, με τα φωτεινά μάτια του

σκληρά και διεισδυτικά. «Εγώ είμαι θεωρητικός, Οτζίο. Όχι αεροναυπηγός».

«Αν μας δώσετε τη θεωρία, τη σύγκλιση της Φυσικής των Ακολουθιών με τη Φυσική της Χρονικότητας σε μια γενική θεωρία του χρόνου, τότε εμείς θα φτιάξουμε τα διαστημόπλοια. Και θα μπορούμε να φτάνουμε στη Γη, στον Χάιν, στον επόμενο γαλαξία την ίδια ακριβώς στιγμή που θα φεύγουμε απ' τον Γιουράς! Κι αυτή ο σωλήνας», έδειξε με το βλέμμα του το ημιτελές σκάφος που λαμπύριζε στα πορτοκαλί και μοβ φώτα, «θα γίνει τότε ντεμοντέ, όπως είναι σήμερα οι βοϊδάμαξες».

«Τα όνειρά σας είναι σαν τις κατασκευές σας: μεγαλειώδη», είπε ο Σεβέκ, πάντα απόμακρος και σκυθρωπός. Ο Οτζίο ήθελε να του δείξει κι άλλα, να κουβεντιάσει μαζί του, αλλά, με μια απλότητα που απέκλειε κάθε ειρωνικό υπαινιγμό, ο Σεβέκ δήλωσε ξαφνικά: «Νομίζω ότι θα 'ταν καλύτερα να με οδηγήσετε πίσω στους φύλακές μου».

Κι έτσι έκαναν χαιρετίστηκαν με αμοιβαία εγναρδιότητα. Ο Σεβέκ μπήκε στο αυτοκίνητο και αμέσως μετά ξαναβγήκε. «Ξέχασα κάτι», είπε. «Υπάρχει χρόνος να δούμε και κάτι άλλο στην Ντρίο».

«Δεν υπάρχει τίποτα άλλο στην Ντρίο», απάντησε ο Πάε, πάντα ευγενικός κλοι προσπαθώντας να κρύψει τη δυσαρέσκειά του για την πεντάωρη δραπέτευση του Σεβέκ παρέα με τους μηχανικούς.

«Θα ήθελα να δω το φρούριο».

«Ποιο φρούριο;»

«Ένα παλιό κάστρο απ' την εποχή των βασιλιάδων. Αργότερα το είχαν μετατρέψει σε φυλακή».

«Ένα τόσο παλιό οικοδόμημα πρέπει να έχει κατεδαφιστεί. Το Ίδρυμα ανοικοδόμησε την πόλη απ' την αρχή».

Μόλις ξαναμπήκε στο αυτοκίνητο, τη στιγμή που ο σοφέρ έκλεινε τις πόρτες, ο Τσιφούλισκ (άλλη μια πιθανή πηγή της

δυσαρέσκειας του Πάε) ρώτησε, «Γιατί θέλατε να δείτε άλλο ένα κάστρο, Σεβέκ; Πίστευα ότι θα είχατε βαρεθεί να βλέπετε ερείπια».

«Στο κάστρο της Ντρίο η Όντο πέρασε εννιά χρόνια», απάντησε ο Σεβέκ. Το πρόσωπό του ήταν ψυχρό όπως πρωτίτερα που μιλούσε στον Οτζίο. «Μετά την εξέγερση του 747. Εκεί έγραφε τα Γράμματα της φυλακής και την Αναλογία».

«Πρέπει να το κατεδάφισαν», παρενέβη ο Πάε. «Η Ντρίο ήταν ένα είδος νεκρής πόλης πριν να την γκρεμίσει το Ίδρυμα και να την ξαναχτίσει απ' την αρχή».

Ο Σεβέκ κούνησε το κεφάλι του. Αλλά καθώς το αυτοκίνητο έτρεχε σε ένα δρόμο παράλληλο με την όχθη του ποταμού Σείς με κατεύθυνση το Ιέου-Εούν, πέρασε μπροστά από έναν ψηλό κι απότομο βράχο που δέσποζε πάνω από έναν παραπόταμο. Πάνω σ' αυτό τον τεράστιο βράχο φαινονταν τα ερείπια ενός κτιρίου, κάτι γκρεμισμένοι πύργοι από καψαλισμένη μαύρη πέτρα. Τίποτα δε θα μπορούσε να διαφέρει περισσότερο απ' το μεγαλειώδες κτιριακό συγκρότημα του Ίδρυματος Διαστημικών Ερευνών, με τους πολύχρωμους θόλους, τα φωτεινά εργαστήρια, τις φροντισμένες πρασιές και τις καθαρές αλέες, όσο αυτά τα ερειπωμένα συντρίμια.

«Αυτό πρέπει να είναι το κάστρο», παρατήρησε ο Τσιφούλισκ ικανοποιημένος που είχε κάνει άλλη μια ενοχλητική επισήμανση στην πιο ακατάλληλη στιγμή.

«Είναι τελείως ερειπωμένο», είπε ο Πάε. «Πρέπει να είναι άδειο».

«Θα θέλατε μήπως να σταματήσουμε και να το δείτε, Σεβέκ;» ρώτησε ο Τσιφούλισκ έτοιμος να χτυπήσει το τζάμι που τους χώριζε απ' τον οδηγό.

«Όχι», απάντησε ο Σεβέκ.

Είχε δει ό,τι ήθελε να δει. Το κάστρο της Ντρίο εξακο-

λουθούσε να υπάρχει. Δεν υπήρχει λόγος να πάει και να προσπαθήσει να βρει μες στα ερείπια το κελί όπου η 'Οντο είχε μείνει κλεισμένη εννιά χρόνια. Ήξερε πώς είναι ένα κελί φυλακής.

Με το βλέμμα πάντα παγωμένο κι αδιαπέραστο, σήκωσε τα μάτια στα χαλάσματα που εκείνη ακριβώς τη στιγμή βρίσκονταν στο ύψος του αυτοκινήτου. Είμαι εδώ για καιρό, έλεγε η φυλακή, και θα είμαι για πάντα.

Όταν επέστρεψε στο διαμέρισμά του, μετά το δείπνο στο Εστιατόριο των καθηγητών, κάθισε μόνος μπροστά στο σβηστό τζάκι. Ήταν καλοκαίρι στην Α-Ιο, πλησίαζαν στη μεγαλύτερη μέρα του χρόνου, και, παρ' όλο που ήταν περασμένες οκτώ, δεν είχε ακόμα νυχτώσει. Ο ουρανός κρατούσε ακόμα κάτι απ' το απαλό και γλυκό γαλάζιο της ημέρας. Ο αέρας ήταν ζεστός, μύριζε υγρό χώμα και φρεσκοκομμένο γρασίδι. Το παρεκκλήσι του άλσους ήταν φωτισμένο, και η ελαφριά αύρα έφερνε στα αφτιά του έναν αδύναμο μουσικό ψίθυρο. Δεν ήταν τραγούδι των πουλιών, αλλά μελωδία των ανθρώπων. Ο Σεβέκ άκουγε. Κάποιος μάθαινε να παίζει τις Αριθμητικές Αρμονίες στο αρμόνιο του παρεκκλησιού. Ο Σεβέκ τις γνώριζε καλά, το ίδιο καλά όσο κι οι Γιουρασινοί. Η 'Οντο δεν είχε προσπαθήσει να ανανεώσει τις θεμελιώδεις σχέσεις της μουσικής, όπως είχε κάνει με τις ανθρώπινες σχέσεις. Πάντοτε έδειχνε σεβασμό για ό,τι ήταν αναγκαίο. Οι 'Αποικιοί της Ανάρες είχαν αφήσει τους νόμους του ανθρώπου πίσω τους, αλλά τους νόμους της μουσικής τους είχαν πάρει μαζί τους.

Στο μεγάλο σιωπηλό δωμάτιο σκοτεινίαζε. Το βλέμμα του Σεβέκ έκανε ένα γύρο. Τα διπλά τέλεια τόξα των παραθύρων, οι λαμπερές σανίδες του παρκέ, η μεγάλη ανάγλυφη καμπύλη του πέτρινου τζακιού, η θαυμαστή ξυλεπένδυση των τοίχων. Όμορφη κι ανθρώπινη κάμαρα. Ένα πολύ παλιό δωμάτιο. Οι κοιτώνες των καθηγητών —του είχαν πει—

είχαν χτιστεί το έτος 540, τετρακόσια χρόνια πριν, διακόσια τριάντα χρόνια πριν από τον Εποικισμό της Ανάρες. Γενιές σοφών είχαν εργαστεί, μιλήσει, σκεφτεί, κοιμηθεί και πεθάνει σ' αυτό το δωμάτιο, πριν καν ακόμα γεννηθεί η 'Οντο. Οι Αριθμητικές Αρμονίες αντηχούσαν στις πρασιές, στα σκοτεινά φυλλάσματα του άλσους εδώ και αιώνες. Ήμουν εδώ από παλιά, είπε η κάμαρα στον Σεβέκ, και είμαι ακόμα. Εσύ τι κάνεις εδώ;

Δεν μπορούσε να απαντήσει. Δεν είχε κανένα δικαίωμα στην ομορφιά και τη γενναιοδωρία αυτού του κόσμου, που κατεχόταν και κυριαρχούνταν απ' την εργασία, την αφοσίωση και την πίστη στους ανθρώπους του. Ο Παράδεισος ανήκει σ' αυτούς που τον φτιάχνουν. Δεν ήταν δικός του. Αυτός ήταν πιονέρος, ανήκε σε μια ράτσα που είχε αρνηθεί το παρελθόν της, την ιστορία της. Οι 'Αποικιοί της Ανάρες είχαν γυρίσει τις πλάτες στον παλιό κόσμο και στο παρελθόν του, είχαν διαλέξει το μέλλον. Αλλά όπως το μέλλον γίνεται παρελθόν, έτσι και το παρελθόν γίνεται μέλλον. Όποιος αρνείται δεν ολοκληρώνει τίποτα. Οι Οντονιανοί που, μέσα στο κουράγιο της απελπισίας τους, είχαν εγκαταλείψει τον Γιουράς, είχαν κάνει λάθος αρνούμενοι την ιστορία τους, αρνούμενοι τη δυνατότητα επιστροφής. Ο εξερευνητής που δεν επιστρέφει ή δε στέλνει πίσω τα σκάφη του να διαδώσουν το θρύλο του, δεν είναι εξερευνητής, είναι τυχοδιώκτης και οι γιοι του γεννιούνται στην εξορία.

Είχε φτάσει στο σημείο να αγαπάει τον Γιουράς αλλά τι καλό υπήρχε σ' αυτή τη λυπημένη αγάπη; Δεν ήταν μέρος της. Όπως δεν ήταν μέρος και του κόσμου που γεννήθηκε.

Η μοναξιά, η βεβαιότητα της απομόνωσης που είχε νιώσει τις πρώτες ώρες του ταξιδιού του με το «Μάιντφουλ» υψωνόταν πάλι μέσα του κι επιβεβαιωνόταν σαν η αληθινή, αγνοημένη, καταπιεσμένη, αλλά απόλυτη συνθήκη της ύπαρξής του.

Ήταν μόνος εδώ, γιατί ερχόταν από μια αυτοεξορισμένη κοινωνία. Και ήταν από πάντα μόνος και στον ίδιο του τον κόσμο, γιατί είχε και ο ίδιος αυτοεξοριστεί απ' την κοινωνία του. Οι Άποικοι είχαν κάνει ένα βήμα μπροστά. Εκείνος είχε κάνει δύο. Κι είχε απομείνει μόνος, γιατί είχε αναλάβει το μεταφυσικό ρίσκο.

Και ήταν λάθος του που πίστεψε ότι θα μπορούσε να ενώσει δυο κόσμους, αυτός που δεν ανήκε σε κανέναν.

Το γαλάζιο του νυχτερινού ουρανού έξω απ' τα παράθυρα τράβηξε τη ματιά του. Πέρα απ' τα σκοτεινιασμένα φυλλώματα του άλσους και το παρεκκλήσι, πάνω απ' τη σκοτεινή γραμμή των λόφων, που τη νύχτα φαίνονταν μικρότεροι και πιο μακρινοί, ένα φως μεγάλωνε, μια πλατιά κι απαλή άλως. «Το φεγγάρι ανατέλλει», ψιθύρισε με μια ευχάριστη αίσθηση οικειότητας. Δεν υπήρχε ρήγμα στην ολότητα του χρόνου. Είχε δει τη Σελήνη να ανατέλλει, όταν ήταν μικρό παιδί, απ' το παράθυρο του κοιτώνα του Γουάιντ Πλέινς με τον Παλάτ πάνω απ' τους λόφους της παιδικής ηλικίας· πάνω απ' τις άγονες εκτάσεις της Σκόνης· πάνω απ' τις στέγες του Αμπενάι με την Τακβέρ στο πλάι του.

Όμως δεν ήταν αυτή η Σελήνη.

Οι σκιές τον περιούκλωσαν, αλλά έμεινε καθισμένος, ακίνητος, ενώ η Ανάρες υψωνόταν πάνω απ' τους ξένους λόφους: μεγάλη, στρογγυλή, γεμάτη καστανές κηλίδες, λαμπερή. Το φως του πλανήτη του γέμισε τα αδειανά του χέρια.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΑΝΑΡΕΣ

ΟΙ ΑΚΤΙΝΕΣ του δύοντος ήλιου έπεσαν στο πρόσωπό του και ξύπνησαν τον Σεβέκ τη στιγμή που το αεροσκάφος περνούσε πάνω απ' τις τελευταίες πλαγιές της Νε Δέρας κι έστριβε προς το νότο. Είχε κοιμηθεί σχεδόν ολόκληρη την ημέρα, την τρίτη αυτού του μακρινού ταξιδιού. Η νύχτα της αποχαιρετιστήριας γιορτής ήταν πια πίσω του, στην άλλη άκρη του κόσμου. Χασμουρήθηκε, έτριψε τα μάτια του και κούνησε το κεφάλι, προσπαθώντας να διώξει απ' τα αφτιά του το βουητό του μοτέρ του κινητήρα. Μετά ξύπνησε εντελώς. Κατάλαβε ότι το ταξίδι κόντευε να τελειώσει, πλησιάζαν τώρα το Αμπενάι. Κόλλησε το μούτρο του στο σκονισμένο παράθυρο και από κάτω του, ανάμεσα σε δυο χαμηλά λοφάρια που είχαν το χρώμα της σκουριάς, αντιλήφθηκε μια γυμνή έκταση ζωσμένη από έναν τοίχο: το Λιμάνι. Κοίταξε ανήσυχος προσπαθώντας να διακρίνει αν βρισκόταν κανένα αστρόπλοιο στο πεδίο προσγείωσης. Όσο κι αν περιφρονούσε τον Γιουράς, δεν ήταν, ωστόσο, παρά ένας άλλος κόσμος· και επιθυμούσε πολύ να δει ένα σκάφος απ' αυτόν τον άλλο κόσμο —έναν ταξιδιώτη σε φοβερές και ξεραμένες αβύσσους, ένα πράγμα κατασκευασμένο από χέρια ξένων. Όμως δεν υπήρχε κανένα αστρόπλοιο στο Λιμάνι.

Τα φορτηγά απ' τον Γιουράς έρχονταν μόνο οχτώ φορές το χρόνο και δεν έμεναν παρά μόνον σαφιστάς χρειάζονταν για να ξεφορτώσουν και να φορτώσουν. Δεν ήταν καλοδεχούμενοι

επισκέπτες. Για ορισμένους μάλιστα Αναρесиανούς δεν αποτελούσαν παρά μια αιωνίως ανανεούμενη ταπείνωση.

Μετέφεραν καύσιμα και πετρελαιοειδή, ορισμένα λεπτά ανταλλακτικά μηχανών και ηλεκτρονικές συσκευές που η αναρесиανή βιομηχανία δεν είχε τη δυνατότητα να παράγει, και, αρκετά συχνά, κάποια καινούρια ποικιλία σπυροφόρων δέντρων ή σπόρους για δοκιμαστική καλλιέργεια. Σε αντάλλαγμα φόρτωνε για τον Γιουράς υδράργυρο, χαλκό, αλουμίνιο, ουράνιο, κασσίτερο και χρυσό. Ήταν γι' αυτούς μια άκρως συμφέρουσα συναλλαγή. Η διανομή αυτών των φορτίων οχτώ φορές το χρόνο αποτελούσε την ύψιστη λειτουργία του Παγκοσμίου Συμβουλίου των Κυβερνήσεων του Γιουράς και το μείζον γεγονός του διεθνούς γιουρασινού χρηματιστηρίου. Στην πραγματικότητα, ο Ελεύθερος Κόσμος της Ανάρες δεν ήταν για τον Γιουράς παρά μια αποικία που του προμήθευε μεταλλεύματα.

Και το γεγονός αυτό ταπείνωνε. Κάθε γενιά, κάθε χρονιά, άγριες κραυγές διαμαρτυρίας ξεσηκώνονταν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων της ΣΕΠΑΔ στο Αμπενάι: «Γιατί συνεχίζουμε αυτές τις κερδοσκοπικές ανταλλαγές με τους πολεμοχαρείς ιδιοκτήτες;» Και τα πιο ψύχραιμα μυαλά έδιναν πάντα την ίδια απάντηση: «Θα κόστιζε πολύ στους Γιουρασινούς να εξορύξουν οι ίδιοι τα μεταλλεύματα. Γι' αυτό δε μας επιτίθενται. Αλλά, αν καταργήσουμε τη συμφωνία εμπορικών ανταλλαγών, θα καταφύγουν στη βία». Ωστόσο, άνθρωποι που δεν έχουν πληρώσει ποτέ τους για τίποτα δύσκολα μπορούν να καταλάβουν την ψυχολογία του κόστους, το μηχανισμό της αγοράς. Είπτά γενιές ειρήνης δεν είχαν καταφέρει να μειώσουν τη δυσπιστία.

Ως εκ τούτου, ποτέ δε χρειάστηκε να καλέσουν εθελοντές για τις θέσεις εργασίας που είχαν το όνομα Άμυνα. Αυτή η δουλειά ήταν τόσο βαρετή που δεν ονομαζόταν εργασία στα πραβικά —όπου για την εργασία και το παιχνίδι χρησιμο-

ποιούσαν την ίδια λέξη—, αλλά κλέγκιτς, δηλαδή αγγαρεία. Οι λέγοι εργαζόμενοι στην Άμυνα ασχολούνταν με τα δώδεκα παλιά διαπλανητικά σκάφη —φρόντιζαν για τη συντήρησή τους και τα κρατούσαν σε τροχιά σαν δίκτυο προστασίας. Επιπλέον απασχολούνταν στις αντένες-ραντάρ και τα ραδιοτηλεσκόπια σε ορισμένα απομονωμένα σημεία του πλανήτη κι ήταν επιφορτισμένοι με τις μηχανικές και πληκτρικές εργασίες του πεδίου προσγείωσης αστροπλοίων στο Λιμάνι της Ανάρες. Κι ωστόσο πάντα υπήρχε μια μεγάλη λίστα αναμονής. Όσο πραγματιστική κι αν ήταν η ηθική των νεαρών Αναρесиανών, η ζωή ξεχειλίζει μέσα τους, ζητούσε αλτρουισμό, ευσίες, πεδία δράσης για μεγάλες χειρονομίες. Η μοναξιά, η επιφυλακή, ο κίνδυνος, τα αστρόπλοια ασκούσαν την έλξη του αγνώστου, διέθεταν το δέλεαρ του ρομαντισμού. Και ήταν καθαρά αυτή η έλξη που οδήγησε τον Σεβέκ να κολλήσει τη μύτη του στο τζάμι, μέχρι που το άδειο Λιμάνι εξαφανίστηκε πίσω απ' το αεροπλάνο και τον άφησε με την απογοήτευση ότι δεν είχε δει κανένα βρομερό φορτηγό να φορτώνει μεταλλεύματα στο πεδίο προσγείωσης.

Χασμουρήθηκε ξανά, τεντώθηκε και κοίταξε πάλι έξω, αλλά αυτή τη φορά μπροστά, για να δει αυτό που έπρεπε να δει. Το αεροπλάνο περνούσε πάνω απ' το τελευταίο κορφοβούνι της Νε Δέρας. Μπροστά του, εκτεινόμενος προς το νότο απ' τα ριζά του βουνού, λάμποντας στον ήλιο του δειλινού, απλωνόταν ελαφρά κατηφορικά ένας μεγάλος κόλπος πράσινου.

Κοίταξε με θαυμασμό, όπως είχαν κοιτάξει κι οι πρόγονοί του έξι χιλιάδες χρόνια πριν.

Κατά τη διάρκεια της τρίτης χιλιετηρίδας οι ιερείς-αστρονόμοι του Σερντονού και της Νταν πρόσεξαν τις εποχές να αλλάζουν την καστανή λαμπρότητα του Άλλου Κόσμου και έδωσαν ονόματα μυστικιστικά στις πεδιάδες, τις οροσειρές και τις θάλασσες που αντανακλούσαν το φως του ήλιου. Μια

απ' τις περιοχές που πρασίνιζε πρώτη απ' όλες τις άλλες κατά τη διάρκεια του νέου ηλιακού κύκλου την ονόμασαν Ανς Χος, ο Κήπος του Πνεύματος: η Εδέμ της Ανάρες.

Τις χιλιετηρίδες που ακολούθησαν, τα τηλεσκόπια απέδειξαν ότι οι ιερείς αστρονόμοι είχαν δίκιο. Η Ανς Χος ήταν η πιο ευνοημένη περιοχή της Ανάρες και το πρώτο επανδρωμένο πλοίο που εκτοξεύτηκε προς τη Σελήνη προσεληνώθηκε εκεί, σ' αυτή την τεράστια έκταση ανάμεσα στα βουνά και τη θάλασσα.

Αλλά η Εδέμ της Ανάρες αποδείχτηκε άγονη, ψυχρή και ανεμόδαρτη, ενώ ο υπόλοιπος πλανήτης ήταν ακόμα χειρότερος. Η ζωή στη Σελήνη δεν ξεπερνούσε το επίπεδο των ψαριών και κάποιων φυτών χωρίς άνθη. Ο αέρας ήταν αραιός, όπως ακριβώς στα υψίπεδα του Γιουράς. Ο ήλιος έκαιγε, ο άνεμος πάγωνε, η σκόνη έπνιγε.

Τα διακόσια χρόνια που ακολούθησαν την πρώτη προσεληνώση, οι Γιουρασινοί εξερεύνησαν την Ανάρες, τη χαρτογράφησαν, αλλά δεν έστειλαν αποίκους. Για ποιο λόγο να 'ρχονταν σε μια τέτοια νεκρική έρημο, όταν υπήρχε άφθονος χώρος για τον πληθυσμό στις εύφορες κοιλάδες του Γιουράς;

Εκμεταλλεύτηκαν όμως τον ορυκτό της πλούτα. Οι εποχές της λεηλασίας της ένατης χιλιετηρίδας και των αρχών της δέκατης είχαν αδειάσει τελείως τα ορυχεία του Γιουράς αλλά, καθώς η αστροναυτική είχε τελειοποιηθεί, αποδείχτηκε τελικά ότι από πλευράς κόστους συνέφερε περισσότερο να εκμεταλλευτούν τα ορυχεία της Σελήνης παρά να εξορύξουν τα απαραίτητα μεταλλεύματα απ' τις υποθαλάσσιες περιοχές και τις πιο βαθιές στοιβάδες του Γιουράς. Το γιουρασινό έτος IX-738, μια αποικία θεμελιώθηκε στους πρόποδες της Νε Δέρας, στην παλιά Ανς Χος, όπου υπήρχαν άφθονα κοιτάσματα υδραργύρου. Η αποικία αυτή ονομάστηκε πόλη της Ανάρες. Αλλά δεν ήταν πόλη: δεν υπήρχαν καθόλου γυναίκες. Οι άντρες έρχονταν βάσει συμβολαίου δύο ή τρία χρόνια σαν

μεταλλωρύχοι και μετά επέστρεφαν στον Γιουράς, στον αληθινό κόσμο.

Η Σελήνη και τα ορυχεία της βρίσκονταν υπό τον έλεγχο και την εποπτεία του Παγκόσμιου Συμβουλίου Κυβερνήσεων, αλλά στην άλλη πλευρά, στο ανατολικό ημισφαίριο της Ανάρες, το έθνος της Θου είχε το μικρό του μυστικό: μια βάση πυραύλων κι έναν καταυλισμό χρυσαυρύχων με τις γυναίκες τους και τα παιδιά τους. Οι άνθρωποι αυτοί ζούσαν μόνιμα στη Σελήνη, αλλά όλοι αγνοούσαν την ύπαρξή τους, εκτός φυσικά απ' τη θουβιανή κυβέρνηση. Με την κατάρρευση αυτής της κυβέρνησης, το έτος 771, το Παγκόσμιο Συμβούλιο αποφάσισε να παραχωρήσει τη Σελήνη στη Διεθνή Εταιρεία Οντονιανών —χαρίζοντάς τους έτσι έναν πλανήτη προτού υπονομεύσουν τους νόμους και τις κρατικές εξουσίες στον Γιουράς. Η Πόλη της Ανάρες εκκενώθηκε και απ' τη Θου εστάλησαν δύο σκάφη για να παραλάβουν τους χρυσαυρύχους. Δε θέλησαν όμως όλοι να επιστρέψουν. Σε μερικούς άρεσε η νέκρα της ερήμου.

Για πάνω από μια εικοσαετία τα δώδεκα διαστημόπλοια που παραχώρησε το Παγκόσμιο Συμβούλιο στους Οντονιανούς πηγαυόερχονταν ανάμεσα στους δυο κόσμους, μέχρι που τελικά το ένα εκατομμύριο ψυχές που είχαν διαλέξει τη νέα ζωή μεταφέρθηκαν στην άγονη άβυσσο. Κατόπιν το Λιμάνι έκλεισε για τους μετανάστες κι έμεινε ανοιχτό μόνο για τα φορτηγά αστρόπλοια, βάσει της διαπλανητικής εμπορικής συμφωνίας. Στην Πόλη της Ανάρες εγκαταστάθηκαν εκατό χιλιάδες άνθρωποι και τη μετονόμασαν σε Αμπενάι, που στη νέα γλώσσα της καινούριας κοινωνίας σήμαινε Πνεύμα.

Η αποκέντρωση αποτελούσε το ουσιαστικό στοιχείο στα σχέδια της 'Οντο για την αναμόρφωση της κοινωνίας. Η ίδια όμως δεν έζησε αρκετά για να τα δει να εφαρμόζονται. Αυτό που πρέσβευε η 'Οντο δεν ήταν η αποαστικοποίηση του πολιτισμού. Αντίθετα, παρ' ότι υποστήριζε ότι το φυσιολο-

γικό όριο του μεγέθους μιας κοινότητας καθοριζόταν απ' το βαθμό εξάρτησής της σε τρόφιμα κι ενέργεια απ' την άμεση ενδοχώρα της, πρότεινε παράλληλα τη σύνδεση όλων των κοινοτήτων σε ένα δίκτυο μεταφορών και επικοινωνιών, έτσι ώστε ιδέες και προϊόντα να μπορούν να φτάνουν όπου υπάρχει ανάγκη. Η διοίκηση και η διαχείριση όφειλαν να εργάζονται με ταχύτητα κι ανεμπόδιστα, και καμιά ικανότητα δεν έπρεπε να είναι αποκομμένη απ' το δίκτυο ανταλλαγών. Αυτό το δίκτυο όμως δε θα διευθυνόταν ιεραρχικά, από πάνω προς τα κάτω. Δεν έπρεπε να υπάρχει κεντρικός έλεγχος ούτε πρωτεύουσα ούτε κρατικοί θεσμοί που θα συνέβαλαν στη δημιουργία μηχανισμού αναπαραγόμενης γραφειοκρατίας και θα μετατρέπονταν σε πεδίο ανταγωνισμού των εξουσιαστικών τάσεων όσων θα ήθελαν να γίνουν αφεντικά, στρατηγοί, κυβερνήτες.

Ωστόσο τα σχέδια αυτά ήταν προσαρμοσμένα στις προδιαγραφές που παρείχε το γόνιμο και εύφορο έδαφος του Γιουράς. Στην άγονη Ανάρες, οι κοινότητες αναγκάστηκαν να διασκορπιστούν σε μεγάλες αποστάσεις η μια απ' την άλλη, για να βρίσκονται κοντά στις ελάχιστες πηγές ενέργειας. Παράλληλα για να σταθούν, περιόρισαν τις ανάγκες τους στο ελάχιστο —στην πραγματικότητα μέχρι ενός ορίου κάτω απ' το οποίο δεν ήθελαν να καταντήσουν· δεν επιθυμούσαν να ξεπέσουν σε ένα είδος φυλετισμού προ-αστικού και προ-τεχνολογικού. Γνώριζαν ότι ο αναρχισμός τους ήταν προϊόν ενός πολύ υψηλού πολιτισμού, μιας πολύπλοκης και γεμάτης αντιθέσεις κουλτούρας, μιας σταθερής οικονομίας και μιας σε υψηλό βαθμό εκβιομηχανισμένης τεχνολογίας, η οποία μπορούσε να διατηρεί την παραγωγή σε υψηλά επίπεδα και συγχρόνως να παρέχει ένα ταχύ κι αποτελεσματικό δίκτυο διανομής των προϊόντων. Παρά τις μεγάλες αποστάσεις που χώριζαν τους οικισμούς τους, έμειναν σταθερά πιστοί στην ιδέα ενός πολύπλοκου οργανισμού. Έφτιαξαν πρώτα τους

δρόμους και μετά έχτισαν τα σπίτια. Τα ιδιαίτερα προϊόντα κάθε περιοχής ανταλλάσσονταν συνεχώς με τα προϊόντα των άλλων, σε μια περίπλοκη διαδικασία εξισορρόπησης: αυτή την εξισορρόπηση των διαφορών που χαρακτηρίζει τη ζωή, την οικολογία της φύσης και της κοινωνίας.

Αλλά, όπως έλεγαν, σύμφωνα με το παραβολικό στιλ της αναλογίας, δεν μπορείς να έχεις ένα νευρικό σύστημα χωρίς τουλάχιστον ένα γάγγλιο ή, αν είναι δυνατόν, έναν εγκέφαλο. Έπρεπε λοιπόν να υπάρξει κέντρο. Οι κομπιούτερ που συντόνιζαν τη διαχείριση των πραγμάτων, τον καταμερισμό εργασίας, τη διανομή των προϊόντων, καθώς και την επιλογή των αντιπροσώπων των περισσότερων συνδικάτων, βρίσκονταν απ' την αρχή στο Αμπενάι. Και απ' την αρχή οι Άποικοι είχαν συνειδητοποιήσει τη διαρκή απειλή που αντιπροσώπευε αυτός ο αναπόφευκτος συγκεντρωτισμός, τον οποίο ήταν αναγκασμένοι να εξουδετερώνουν με διαρκή επιφυλακή.

*Ω, τέκνο Αναρχία, επαγγελία του απείρου
αιώνια μέριμνα
Ακούω, ακούω μες στη νύχτα
δίπλα στο λίκνο, βαθύ σαν τη νύχτα,
τι όμορφα να 'σαι πλάι στο παιδί*

Ο Πίο Ατέαν, που έλαβε το πραβικό όνομα Τομπέρ, έγραψε αυτούς τους στίχους δεκατέσσερα χρόνια μετά τον Εποικισμό. Οι πρώτες προσπάθειες των Οντονιακών να δημιουργήσουν μια καινούρια γλώσσα, σε ένα νέο κόσμο, υπήρξαν δύσκολες, αδέξιες, συγκινητιές.

Το Αμπενάι, το πνεύμα και το κέντρο της Ανάρες, βρίσκονταν τώρα εκεί, μπροστά στο αεροπλάνο, σ' αυτόν το μεγάλο πράσινο κάμπο.

Το βαθύ και λαμπερό πράσινο της πεδιάδας δεν ήταν χρώ-

μα που γεννήθηκε στην Ανάρες. Δεν υπήρχε παρά μόνο εδώ και στη θερμή παραθαλάσσια ζώνη της Κερέν, όπου είχαν πιάσει οι σπόροι που έφεραν απ' τον Παλιό Κόσμο. Στα άλλα μέρη, τα πιο διαδεδομένα φυτά ήταν το ινώδες χόλουμ και το μανόχορτο.

Όταν ο Σεβέκ ήταν εννιά χρονών, η σχολική απογευματινή εργασία συνίστατο, για πολλούς μήνες το χρόνο, στη μεταφύτευση διακοσμητικών φυτών στην κοινότητα του Γουάιντ Πλέινς —φυτά εξωτικά, ευαίσθητα, που έπρεπε να φροντίζονται και να λιάζονται σαν μωρά παιδιά. Σ' αυτή τη δύσκολη κι επίμονη δουλειά τους βοηθούσε ένας γέρος κι ο Σεβέκ αγάπησε βαθιά αυτόν το γέρο, τα φυτά, τη γη και τη δουλειά. Μόλις αντίκρισε τον κάμπο του Αμπενάι, θυμήθηκε τα παιδικά του χρόνια, τη μυρωδιά του λιπάσματος από ψαρόλαδο, το χρώμα των πρώτων μπουμπουκιών στα μικρά, γυμνά κλαδιά, το βαθύ και καθαρό πράσινο χρώμα.

Καθώς το αεροπλάνο πλησίαζε, πρόσεξε μακριά, στο λαμπερό κάμπο, μια μακριά λευκή γραμμή που έσπαζε σε τετραγωνάκια σαν χυμένο αλάτι.

Μια δέσμη εκτυφλωτικών λάμπων στα ανατολικά περίχωρα της πόλης τον ανάγκασε να ανοιγοκλείσει τα μάτια και να δει, για μια στιγμή, σκούρες κηλίδες: ήταν οι μεγάλοι παραβολικοί καθρέφτες που τροφοδοτούσαν με ηλιακή ενέργεια τα διυλιστήρια του Αμπενάι.

Το αεροπλάνο προσγειώθηκε στο νότιο άκρο της πόλης κι ο Σεβέκ βγήκε στους δρόμους της πιο μεγάλης πολιτείας του κόσμου.

Και ήταν δρόμοι πλατιοί, μεγάλοι και καθαροί. Δεν υπήρχε σκιά, γιατί το Αμπενάι βρισκόταν το πολύ τριάντα μίλλες βορείως του ισημερινού και όλα τα κτίρια ήταν χαμηλά, εκτός απ' τις λεπτές, αλλά στέρες, ανεμοτουρμπίνες. Ο ήλιος έλαμπε λευκός σε ένα σκληρό, σκοτεινό, βιολετί ουρανό. Η ατμόσφαιρα ήταν καθαρή, χωρίς καπνό κι υγρασία. Τα

πράγματα φαίνονταν αδρά, διαυγή, σκληρά, γωνιώδη. Το καθετί μόνο του, χωριστό από τ' άλλα.

Στο Αμπενάι υπήρχε ό,τι ακριβώς υπήρχε σε κάθε οντονιακή κοινότητα, αλλά σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό: εργαστήρια, εργοστάσια, κοιτώνες, υπνωτήρια, κέντρα εκπαίδευσης, αίθουσες συμβουλίων, κέντρα διανομής, αποθήκες, εστιατόρια. Τα μεγαλύτερα κτίρια ήταν ομαδοποιημένα γύρω από τετράγωνες πλατείες και έδιναν στην πόλη τη μορφή κηφέλης: μια σειρά υπο-κοινοτήτες και γειτονιές η μια μετά την άλλη. Η βαριά βιομηχανία και τα εργοστάσια παραγωγής τροφίμων βρισκόνταν στα περίχωρα της πόλης, που η κηφελοειδής δομή επαναλαμβανόταν, καθώς μικρότερα εργοστάσια υψώνονταν το ένα μετά το άλλο γύρω από μικρότερες πλατείες και στενότερους δρόμους. Η πρώτη γειτονιά που διέσχισε ο Σεβέκ ήταν μια σειρά από τέτοιες πλατείες όπου ήταν εγκαταστημένες οι μονάδες παραγωγής υφασμάτων: εργαστήρια επεξεργασίας των ινών του χόλουμ, κλωστήρια, υφαντήρια, ζαφεία, ραφεία και κέντρα διανομής υφασμάτων και ρούχων. Στη μέση κάθε πλατείας υπήρχαν ψηλά δοκάρια, στα οποία οι εργαζόμενοι είχαν κρεμάσει λάβαρα και υφασματινές ταινίες χρωματισμένες απ' τους βαφείς, πλέκοντας με αυτό τον τρόπο το εγκώμιο των προϊόντων τους. Ορισμένα κτίρια φαίνονταν πολύ ψηλά στα μάτια του Σεβέκ, αλλά κανένα τους δεν είχε πάνω από έναν όροφο, εξαιτίας των συχνών σεισμών. Τα περισσότερα έμοιαζαν μεταξύ τους, χτισμένα καθώς ήταν αποκλειστικά από πέτρα και μπετόν. Είχαν μικρά παράθυρα, αλλά πολλά, γιατί δεν παρεχόταν τεχνητός φωτισμός απ' την ανατολή του ήλιου μέχρι τη δύση. Ούτε και δούλευε η κεντρική θέρμανση όταν η εξωτερική θερμοκρασία ξεπερνούσε τους 55 βαθμούς Φαρενάιτ. Όχι ότι στο Αμπενάι υπήρχε έλλειψη ενέργειας —οι ανεμοτουρμπίνες και οι γεννήτριες μετασχηματισμού της γήινης θερμότητας δούλευαν καλά: αλλά η αρχή της οργανικής οι-

κονομίας, απαραίτητη για τη λειτουργικότητα της κοινωνίας, επηρέαζε βαθύτατα την ηθική και την αισθητική. «Η υπερβολή είναι περίττωμα», είχε γράψει η Όντο στην *Αναλογία*, «και το περίττωμα που μένει στο κορμί γίνεται δηλητήριο».

Το Αμπενάι δεν ήταν δηλητηριασμένο: ήταν μια πόλη απλή, φωτεινή, με χρώματα ζωηρά και καθαρή ατμόσφαιρα. Ήσυχη. Μπορούσες να τη δεις απ' τη μια άκρη ως την άλλη, έτσι που ήταν απλωμένη σαν χυμένο αλάτι.

Τίποτα δεν κρυβόταν.

Οι πλατείες, οι γεωμετρικοί δρόμοι, τα χαμηλά κτίρια, τα ανοιχτά εργαστήρια ήταν γεμάτα δράση και ζωή. Περιπατώντας ο Σεβέκ έβλεπε γύρω του κι άλλους ανθρώπους να περπατούν, να δουλεύουν, να μιλούν, άκουγε φωνές να φλυαρούν, να φωνάζουν, να τραγουδούν — ο κόσμος ήταν ζωηρός, έκανε πράγματα, δρούσε. Τα εργαστήρια και τα εργοστάσια έβλεπαν σε πλατείες, σε εσωτερικές αυλές, οι πόρτες τους ήταν ορθάνοιχτες. Πέρασε μπροστά από ένα υαλουργείο: ένας εργάτης έχυνε το λιωμένο γυαλί με την ίδια ανεμελιά που ένας μάγειρας χύνει τη σούπα στα πιάτα. Δίπλα, σε μια αυλή, κάτι άλλοι εργάτες έριχναν μπετόν σε μια οικοδομή. Η αρχιμαστόρισσα, μια χοντρή που φορούσε μια μπλούζα κάτασπρη απ' τη σκόνη, επέβλεπε τη δουλειά με προσοχή και υπευθυνότητα. Στη συνέχεια ακολουθούσαν ένα μικρό ελασματοουργείο, το πλυντήριο της συνοικίας, ένα οργανοποιείο, ένα φιλικατζίδικο, ένα θέατρο, μια κεραμοποιία. Ο οργανισμός της δουλειάς που βασιλευε σ' όλα τα καταστήματα ήταν κάτι το γοητευτικό και σε έκανε να θέλεις να σταματήσεις και να χαζέψεις. Υπήρχαν και παιδιά: μερικά δούλευαν μαζί με τους μεγάλους, άλλα πεσμένα στα γόνατα έφτιαχναν πιταράκια από λάσπη, άλλα έπαιζαν στο δρόμο, ένα είχε κουρνιαώσει στην ταράτσα του κέντρου εκπαίδευσης με τη μύτη του χωμένη σε ένα βιβλίο. Ο ελασματοουργός είχε διακοσμήσει την πρόσοψη του εργαστηρίου με κάτι σύρματα

βαμμένα με χαρούμενα και ζωηρά χρώματα που παρίσταναν —θα έλεγε κανείς— μια όμορφη, κομψή κληματαριά. Ο ατμός κι οι φωνές που έβγαιναν απ' τις ορθάνοιχτες πόρτες του πλυντηρίου ήταν κάτι το απίστευτο. Ελάχιστες πόρτες ήταν κλειστές, καμιά κλειδωμένη. Τίποτα δεν κρυβόταν, τίποτα δεν έδειχνε μασκαρεμένο —έλειπαν παντελώς οι διαφημίσεις. Ήταν όλα εκεί, όλη η δουλειά, όλη η ζωή της πόλης, προσιτή στο μάτι και το χέρι. Και κάθε λίγο και λιγάκι κατεβαίνοντας απ' την οδό Αποθηκών ένα πράγμα περνούσε με ταχύτητα κορνάροντας, ένα όχημα φίσκα στον κόσμο —ακόμα κι απ' τα κάγκελά του γύρω γύρω κρεμόταν κόσμος, σαν γιρλάντα χαρωπός: και οι γριές έβριζαν, γιατί δεν έκοβε ταχύτητα για να σταματήσει στη στάση που ήθελαν να κατεβούν: κι ένας πιτσιρικάς με ένα πατίνι το είχε πάρει από πίσω τρέχοντας σαν τρελός: και σπίθες κίτρινες, γαλαζωπές άστραφταν στα καλώδια των διασταυρώσεων: λες κι όλη εκείνη η σφιχτή και ήρεμη ζωντάνια των δρόμων κάθε λίγο και λιγάκι έφτανε σε ένα σημείο εκφόρτισης και, ξεπερνώντας κάθε εμπόδιο, ξεσπούσε ουρανομήρης —σαν κραυγή— στον καθαρό αέρα. Ήταν τα τρόλεϊ του Αμπενάι που σκόρπιζαν χαρά στο πέρασμά τους.

Η οδός Αποθηκών κατέληγε σε ένα τριγωνικό πάρκο με γκαζόν και δέντρα, απ' όπου ξεκινούσαν ακτινωτά πέντε άλλοι δρόμοι. Τα περισσότερα πάρκα της Ανάρες ήταν αλάνες για παιχνίδια γεμάτες χόμα ή άμμο, με μια μικρή πρασιά από χόλουμ και θάμνους. Αυτό εδώ, όμως, ήταν διαφορετικό. Ο Σεβέκ διέσχισε το σχεδόν άδειο πεζοδρόμιο και πέρασε μέσα. Είχε δει αυτό το πάρκο σε πάρα πολλές φωτογραφίες και τώρα ήθελε να παρατηρήσει από κοντά τούτα τα παράξενα δέντρα που είχαν μεταφυτεύσει απ' τον Γιουράς, να ακουμπήσει το πράσινο πυκνό φύλλωμά τους. Ο ήλιος ήταν στη δύση του κι ο ουρανός, τεράστιος και καθαρός, είχε πάρει ένα βαθύ πορφυρένιο χρώμα. Ο Σεβέκ προχώρησε ανάμεσα

στα δέντρα σκεπτικός και προσεκτικός. Δεν ήταν άραγε σπατάλη όλα αυτά τα πυκνά φυλλάματα; Το χόλουμ φύτρωνε ανάμεσα στα αγκάθια χωρίς να πετάει μεγάλα φύλλα. Αυτές οι γιουρασινές φυλλωσιές μήπως ήταν υπερβολή και περιπτώματα; Τέτοια δέντρα δεν μπορούσαν να μεγαλώσουν παρά μόνο σε πλούσιο έδαφος, με άφθονο πότισμα και πολλές φροντίδες. Ο ίδιος αποδοκίμαζε αυτή τη σπατάλη, τούτη την πλησμονή. Προχώρησε ανάμεσά τους παραξενεμένος. Η ξένη χλόη απλωνόταν απαλή κάτω απ' τα πόδια του. Ήταν σαν να πατούσε ζωντανή σάρκα. Βγήκε στην αλέα. Τα σκοτεινά κλαδιά των δέντρων απλώνονταν πάνω απ' το κεφάλι του σαν αναρίθμητα πράσινα χέρια. Ανατρίχιασε. Ένωσε ότι δεχόταν μια ευλογία χωρίς να την έχει ζητήσει.

Λίγο πιο πέρα, μπροστά του, στη σκοτεινή αλέα, ένα πρόσωπο καθόταν σε ένα πέτρινο παγκάκι και διάβαζε.

Ο Σεβέκ πλησίασε αργά. Προχώρησε προς το παγκάκι και κοίταξε την καθισμένη μορφή με το κεφάλι γερμένο στο βιβλίο μες στη χρυσοπράσινη σκοτεινιά. Ήταν μια γυναίκα, κάπου πενήντα-εξήντα χρονών, ντυμένη παράξενα, με τα μαλλιά της μαζεμένα στον αυχένα. Το αριστερό χέρι της σφιγμένο στο πιγούνι της έκρυβε το στεγνό στόμα της, ενώ με το δεξί κρατούσε τα χαρτιά που διάβαζε στα γόνατά της. Ήταν ένα πάκο βαρύ και το κρύο χέρι που τα κρατούσε εξίσου βαρύ. Είχε σκοτεινιάσει πια, αλλά εκείνη συνέχιζε να διαβάζει. Ούτε μια φορά δε σήκωσε το βλέμμα της. Διάβαζε τα τυπογραφικά δοκίμια του *Κοινωνικού Οργανισμού*.

Ο Σεβέκ στάθηκε για μια στιγμή παρατηρώντας την Όντο και μετά κάθισε στο παγκάκι δίπλα της.

Από αισθητική πλευρά, το άγαλμα δεν του έλεγε τίποτα. Κάθισε γιατί απλώς ήθελε παρέα.

Κοίταξε το σκληρό και θλιμμένο προφίλ και μετά τα χέρια, δυο γέρικα γυναικεία χέρια. Το βλέμμα του σηκώθηκε στα σκοτεινά μπράτσα. Για πρώτη φορά στη ζωή του κα-

τάλαβε ότι η Όντο, που γνώριζε το πρόσωπό της απ' τα παιδικά του χρόνια, που με τις ιδέες της ήταν εμποτισμένο το πνεύμα του όπως και το πνεύμα όλων των ανθρώπων που γνώριζε —για πρώτη φορά κατάλαβε ότι η Όντο δεν είχε πατήσει ποτέ το πόδι της στην Ανάρες· είχε ζήσει, πεθάνει και ταφεί στη σκιά δέντρων με άφθονα πράσινα φύλλα, σε πολιτείες που δεν μπορούσε να φανταστεί, ανάμεσα σε ανθρώπους που μιλούσαν γλώσσες άγνωστες, σε έναν άλλο κόσμο. Η Όντο ήταν μια ξένη: μια εξόριστη.

Ο νεαρός έμεινε καθισμένος πλάι στο άγαλμα, το ίδιο ακίνητος κι αυτός, σαν άγαλμα.

Τελικά, μόλις κατάλαβε ότι είχε νυχτώσει, σηκώθηκε και βγήκε απ' το πάρκο. Προχώρησε για λίγο στο δρόμο σκεπτικός και μετά ρώτησε κάποιον πού ήταν το Κεντρικό Ινστιτούτο Επιστημών.

Δεν ήταν μακριά. Έφτασε λίγο μετά το άναμμα των φώτων στις κολόνες των δρόμων. Μια θυρωρός ή φύλακας διάβαζε στο μικρό γραφείο της εισόδου. Χρειάστηκε να χτυπήσει την ανοιχτή πόρτα για να τραβήξει την προσοχή της.

«Σεβέκο», είπε. Ήταν έθιμο να προσφέρεις σ' έναν άγνωστο το όνομά σου, σαν λαβή που θα 'πρεπε να αρπάξει. Άλλωστε δεν υπήρχε τίποτα άλλο να προσφέρεις. Δεν υπήρχαν τάξεις, κανόνες ευγενείας, τυπικές χειρονομίες για να απευθυνθείς σε κάποιον.

«Κοκβάν», απάντησε η γυναίκα. «Χθες δεν ήταν να έρθεις;»

«Άλλαξαν τη μέρα αναχώρησης του αεροπλάνου. Υπάρχει άδειο κρεβάτι στα υπνωτήρια;»

«Το νούμερο 46 είναι ελεύθερο. Στην άλλη άκρη της αυλής, δίπλα στο αριστερό κτίριο. Θα βρεις εκεί ένα σημείωμα για σένα απ' τον Σαμπούλ. Λέει να πας να τον βρεις αύριο το πρωί στο γραφείο του Ινστιτούτου Φυσικής.»

«Ευχαριστώ!» είπε ο Σεβέκ και διέσχισε με γοργό βήμα

την εσωτερική αυλή κρατώντας κάτω απ' τη μασχάλη τα μπαγκάζια του —ένα χειμωνιάτικο πανωφόρι κι ένα ζευγάρι μπότες. Στα γύρω δωμάτια είχαν ανάψει οι λάμπες. Ένα μουρμουρητό ακουγόταν, σημάδι ανθρώπινης παρουσίας μέσα στη γαλήνη της νύχτας. Κάτι κουνιόταν στο αεράκι της νυχτιάτικης πόλης, μια αίσθηση δράματος, υπόσχεσης.

Η ώρα του σερβιρίσματος του βραδινού δεν είχε περάσει, γι' αυτό έκανε μια παράκαμψη προς το εστιατόριο, για να δει μήπως είχε μείνει τίποτα φαγώσιμο. Πρόσεξε ότι το όνομά του ήταν ήδη γραμμένο στη λίστα και βρήκε το φαγητό εξαιρετικό. Υπήρχε επίσης επιδόρπιο, φρούτα με σιρόπι. Ο Σεβέκ αγαπούσε τα γλυκά και μόλις το έφαγε ζήτησε και δεύτερο. Καθόταν στο τραπέζι μόνος. Στα γύρω μεγαλύτερα τραπέζια παρέες νεαρών συζητούσαν πάνω από άδεια πιάτα. Το αφτί του έπιασε μερικές κουβέντες για τη συμπεριφορά του αργού* σε χαμηλές θερμοκρασίες, κάποια σχόλια για την ομιλία ενός καθηγητή της χημείας σε ένα συνέδριο και τα λόγια ενός νεαρού για την υποτιθέμενη καμπύλη του χρόνου. Μερικοί αντιλήφθηκαν την παρουσία του, αλλά δεν ήρθαν να του μιλήσουν, όπως θα έκαναν με έναν ξένο οι άνθρωποι μιας μικρής κοινότητας. Τα βλέμματά τους δεν ήταν εχθρικά: απλώς λίγο προκλητικά.

Πήγε στον κοιτώνα και βρήκε το Δωμάτιο 46 σε ένα μακρύ διάδρομο με κλειστές πόρτες. Φαίνονταν να είναι ατομικά δωμάτια κι αναρωτήθηκε γιατί τον είχε στείλει εδώ η θυρωρός. Εδώ και δυο χρόνια ζούσε συνεχώς σε υπνωτήρια, σε κάμαρες τεσσάρων έως δέκα κρεβατιών. Χτύπησε την πόρτα του 46. Σιωπή. Άνοιξε. Φωτισμένο απ' το αμυδρό φως του διαδρόμου το δωμάτιο φαινόταν μικρό και άδειο. Άναψε τη λάμπα. Δυο καρέκλες, ένα γραφείο, ένας παλιός λογαριθμικός κανόνας, κάμποσα βιβλία και, προσεκτικά δι-

* Αργόν: χημικό στοιχείο (Σ.τ.Μ.)

πλωμένη στο κρεβάτι, μια πορτοκαλί χειροποίητη κουβέρτα. Κάποιος άλλος έμενε εδώ. Η θυρωρός είχε κάνει λάθος. Στο γραφείο, κάτω από ένα πορτατίφ, υπήρχε ένα σημείωμα σε ένα κομμάτι χαρτί: «Σεβέκ, Γραφείο Φυσικής πρωί 2-4-1-154. Σαμπούλ».

Άφησε το πανωφόρι του στη μια καρέκλα και τις μπότες στο πάτωμα. Όρθιος καθώς ήταν, έριξε μια γρήγορη ματιά στους τίτλους των βιβλίων. Ήταν όλα βασικά έργα φυσικής και μαθηματικών, με τον Κύκλο της Ζωής στο εξώφυλλο. Κρέμασε το πανωφόρι του στην ντουλάπα κι έσπρωξε τις μπότες στην άκρη. Μετά προχώρησε στην είσοδο της κάμαρας τέσσερα βήματα. Έμεινε εκεί διστακτικός για μια στιγμή κι ύστερα, για πρώτη φορά στη ζωή του, έκλεισε την πόρτα του δικού του δωματίου.

Ο Σαμπούλ ήταν σαραντάρης, κοντόχοντρος κι ατημέλητος. Το τρίχωμα του προσώπου του ήταν σκούρο και σκληρό και πύκνωνε σε ένα γενάκι στο πιγούνι. Φορούσε ένα χοντρό χειμωνιάτικο χιτώνιο και φαινόταν να το κουβαλάει πάνω του από πέτσι το χειμώνα. Οι άκρες των μαυριών του ήταν μαύρες απ' τη βρόμα. Οι τρόποι του ήταν απότομοι και κοφτοί. Μιλούσε διακεκομμένα και ταυτόχρονα χάραζε κάτι ορνιθοσκοπία σε διάφορα χαρτάκια. Και μούγκριζε.

«Πρέπει να μάθεις ιοτικά», μούγκρισε στον Σεβέκ.

«Να μάθω ιοτικά;»

«Ακριβώς».

«Γιατί;»

«Για να μπορέσεις να διαβάσεις τα βιβλία φυσικής των Γιουρασινάν, του Άτρο, του Το, του Μπάισκ, όλων! Δεν έχουν μεταφραστεί στα πραβικά και, απ' ό,τι φαίνεται, αυτό δεν πρόκειται να γίνει. Ζήτημα να υπάρχουν έξι άνθρωποι στην Ανάρες που να μπορούν να τα καταλάβουν. Όποια κι αν είναι η γλώσσα».

«Και πώς μπορώ να μάθω ιοτικά;...»

«Με μια γραμματική κι ένα λεξικό!»

«Πού μπορώ να τα βρω;»

«Εδώ», μούγκρισε ο Σαμπούλ και ψαχούλεψε σε κάτι ετοιμόρροπα ράφια γεμάτα βιβλία δεμένα με πράσινο δέρμα. Οι κινήσεις του ήταν απότομες και κοφτές. Τελικά τράβηξε απ' το τελευταίο ράφι δυο άδετα βιβλία και τα πέταξε στο γραφείο του.

«Ειδοποίησέ με όταν θα είσαι έτοιμος να διαβάσεις 'Ατρο στα ιοτικά. Δεν πρόκειται να σε χρειαστώ καθόλου αν δεν τα καταφέρεις».

«Τι είδους μαθηματικά χρησιμοποιούν οι Γιουρασινοί;»

«Τίποτα που να μην μπορείς να καταλάβεις».

«Υπάρχει κανείς εδώ που να δουλεύει στη χρονοτοπολογία;»

«Ναι, ο Τιουρέτ. Μπορείς να τον συμβουλευτείς. Δεν υπάρχει λόγος να παρακολουθήσεις τα μαθήματά του».

«Λέω να παρακολουθήσω τα μαθήματα της Γκβαράμπ».

«Ποιος ο λόγος;»

«Η εργασία της στη συχνότητα και τους κύκλους...»

Ο Σαμπούλ κάθισε και ξανασηκώθηκε αμέσως. Ήταν απίστευτη η νευρική του και ωστόσο φαινόταν άκαμπτος, αληθινό ρομπότ.

«Μη χάνεις το χρόνο σου. Είσαι πολύ πιο προχωρημένος απ' αυτή τη γριά σε ό,τι αφορά τη θεωρία των ακολουθιών. Κι όσο για τις άλλες ιδέες της δεν είναι παρά κουταμάρες».

«Με ενδιαφέρουν οι αρχές της Συγχρονικότητας».

«Η Συγχρονικότητα! Αυτές τις ηλιθιότητες σου έμαθε η Μιτίς εκεί κάτω;» Ο φυσικός φαινόταν οργισμένος, οι φλέβες των κροτάφων του είχαν διογκωθεί κάτω απ' τα κοντά, σκληρά μαλλιά του.

«Είχα οργανώσει μόνος μου μια ομάδα εργασίας γι' αυτό το θέμα».

«Σταμάτα να παιδιαρίζεις. Είναι καιρός να ωριμάσεις. Τώρα βρίσκεσαι εδώ. Κι εδώ μελετάμε τη φυσική, όχι τη θρησκεία. Παράτα τους μυστικισμούς και κοίτα να ωριμάσεις. Πόσο καιρό θα χρειαστείς για να μάθεις ιοτικά;»

«Για τα πραβικά πάντως χρειάστηκα πολλά χρόνια», απάντησε ο Σεβέκ, αλλά ο Σαμπούλ δεν έδειξε να αντιλαμβάνεται την ειρωνεία.

«Εγώ τα έμαθα σε δέκα δεκάδες. Αρκετά για να διαβάσω την Εισαγωγή του Το. Ω, γαμώτο, σου χρειάζεται κι ένα κείμενο για να δουλέψεις. Περίμενε. Έψαξε για λίγο σε ένα συρτάρι κι έβγαλε ένα γαλάζιο δερματόδετο τόμο χωρίς τον Κύκλο της Ζωής στο εξώφυλλο. Ο τίτλος του ήταν τυπωμένος με χρυσά γράμματα και ήταν κάτι σαν *Ποίλεα Αφίοιτε* που δε σήμαινε τίποτα για τον Σεβέκ. Το κοίταξε για μια στιγμή και, μόλις του το έδωσε ο Σαμπούλ, το πήρε αλλά δεν το άνοιξε. Το κρατούσε επιτέλους στα χέρια του, αυτό που τόσα χρόνια περίμενε, το ξένο αντικείμενο, το μήνυμα απ' τον άλλο κόσμο.

Θυμήθηκε το βιβλίο που του είχε δώσει ο Παλάτ, το βιβλίο με τους αριθμούς.

«Να ξανάρθεις όταν μπορείς να το διαβάσεις», γρύλισε ο Σαμπούλ.

Ο Σεβέκ έκανε να φύγει, αλλά ο άλλος τον πρόλαβε: «Και όσα βιβλία σου έδωσα να τα κρατήσεις εσύ. Δεν είναι για όλους».

Ο νεαρός στάθηκε για μια στιγμή και μετά η φωνή του ακούστηκε ήρεμη και κάπως φοβισμένη: «Δεν καταλαβαίνω».

«Μην αφήσεις κανέναν να διαβάσει αυτά τα βιβλία!»

Ο Σεβέκ δεν απάντησε.

Ο Σαμπούλ σηκώθηκε ξανά και πήγε κοντά του. «Άκουσε. Τώρα είσαι μέλος του Κεντρικού Ινστιτούτου Επιστημών, ανήκεις στο συνδικάτο των φυσικών και δουλεύεις

μ' εμένα, τον Σαμπούλ. Το πιάνεις; Η υπευθυνότητα είναι προνόμιο. Σωστά;»

«Θα αποκτήσω γνώσεις που δε θα μοιραστώ με κανέναν», είπε ο Σεβέκ μετά από μια σύντομη παύση, προφέροντας αυτή τη φράση σαν να ήταν λογική πρόταση.

«Αν έβρισκες ένα πακέτο εκρηκτικά στο δρόμο, θα τα μοιραζόσουν με τα πιτσιρίκια που θα πέρναγαν από δίπλα σου; Τα βιβλία αυτά είναι εκρηκτικά. Με καταλαβαίνεις τώρα;»

«Ναι».

«Τέλεια!» Ο Σαμπούλ έκανε μεταβολή. Η έξαψη που φαινόταν στο πρόσωπό του ήταν μόνιμη, δεν οφειλόταν στη στιγμή. Ο Σεβέκ κουβάλησε το δυναμίτη με μια περιέργεια ανάμεικτη με αγδία.

Βάλθηκε να μαθαίνει τα ιωτικά. Δούλευε μόνος του, στο δωμάτιο 46, απ' τη μια εξαιτίας της προειδοποίησης του Σαμπούλ κι απ' την άλλη επειδή του άρεσε να δουλεύει μόνος.

Από τότε που ήταν πολύ μικρός, ήξερε ότι κατά κάποιον τρόπο διέφερε σε μεγάλο βαθμό απ' τους συνομηλίκους του. Για ένα παιδί η συνειδητοποίηση μιας τέτοιας διαφοράς ήταν οδυνηρή γιατί, μη έχοντας κάνει τίποτα και όντας ανίκανο να κάνει οτιδήποτε, ήταν τελείως αδικαιολόγητη. Η στοργική παρουσία των ενηλίκων σε τέτοιες περιπτώσεις είναι η μόνη παρηγοριά και το μόνο καταφύγιο που μπορεί να βρει ένα παιδί. Αλλά ο Σεβέκ δεν είχε κανέναν που να μπορούσε να του εμπιστευτεί τα προβλήματά του. Στην πραγματικότητα ο πατέρας του, όσο στοργικός κι αν ήταν, όσο ειλικρινά κι αν επιδοκίμαζε τη συμπεριφορά του, στην ουσία δεν μπορούσε να τον καταλάβει. Ο Παλάτ δεν είχε νιώσει ποτέ του τη δυστυχία τού να είσαι διαφορετικός. Ήταν κι αυτός σαν τους άλλους, σαν όλους τους άλλους, για τους οποίους το αίσθημα ότι ανήκαν σε μια κοινότητα ήταν κάτι το φυσιολογικό. Α-

γαπούσε τον Σεβέκ, αλλά δεν ήταν ικανός να του δείξει τι θα πει ελευθερία, να του δείξει ότι μόνο με την αποδοχή της μοναξιάς μπορείς στ' αλήθεια να την υπερβείς.

Ο Σεβέκ λοιπόν είχε συνηθίσει σε ένα είδος εσωτερικής απομόνωσης, που χαλάρωνε μόνο χάρη σε κάποιες τυχαίες ευκαιριακές επαφές και στην παρέα λίγων φίλων. Στο Αμπενάι δεν είχε φίλους και, καθώς δεν τον έβαλαν να κοιμάται σε υπνωτήριο, δεν απόκτησε κανέναν. Στα είκοσί του πια είχε απόλυτη συνείδηση των ιδιαιτεροτήτων του πνεύματός του και του χαρακτήρα του και είχε κλειστεί στον εαυτό του, είχε γίνει μονήρης κι απόμακρος· και οι συμφοιτητές του, βλέποντάς τον να μένει μακριά τους, δε δοκίμαζαν συχνά να τον πλησιάσουν.

Πολύ γρήγορα εκτίμησε το μοναχικό του δωμάτιο και άρχισε να απολαμβάνει την απόλυτη ανεξαρτησία του. Δεν έβγαινε παρά μόνο για το φαγητό και για ένα σύντομο καθημερινό περίπατο στους δρόμους της πόλης για να ξεμουδιάσει. Κατόπιν επιστροφή στο δωμάτιο 46 και τη γραμματική. Μια-δυο φορές τη δεκάδα τον καλούσαν για την κοινοτική «δεκαδιαία» δουλειά, αλλά οι άνθρωποι με τους οποίους εργαζόταν του ήταν εντελώς άγνωστοι —καμιά σχέση με τις ομαδικές δουλειές σε μια μικρή κοινότητα όπου, λίγο πολύ, όλοι ήταν γνωστοί. Έτσι δεν υπήρχε καμιά ψυχολογική διακοπή στην απομόνωσή του, αλλά ούτε και στην πρόοδο που σημείωνε στην εκμάθηση της ιωτικής.

Η γραμματική αυτή καθαυτή, πολύπλοκη, παράλογη και έντονα κλισιαρισμένη, του άρεσε. Η εκμάθησή της προχώρησε με ταχύτατο ρυθμό απ' τη στιγμή που κατάφερε να αφομοιώσει το βασικό λεξιλόγιο, γιατί τώρα πια καταλάβαινε αυτό που διάβαζε. Γνώριζε καλά το αντικείμενο, την ορολογία, και, όπου υπήρχε δυσκολία, η διαίσθησή του ή μια μαθηματική εξίσωση του έδειχναν τη σωστή κατεύθυνση. Όμως δεν επρόκειτο πάντα για θέματα γνωστά. Η

Εισαγωγή στη Φυσική της Χρονικότητας του Το δεν απευθυνόταν σε αρχάριους. Ο Σεβέκ δε διάβαζε πια ιοτικά, διάβαζε φυσική και καταλάβαινε γιατί ο Σαμπούλ είχε επιμείνει να μελετήσει πρώτα τους γιουρασινούς επιστήμονες και μετά να καταπιαστεί με οτιδήποτε άλλο. Οι θεωρίες τους ήταν πολύ προχωρημένες, τουλάχιστον είκοσι-τριάντα χρόνια πιο μπροστά απ' ό,τι στην Ανάρες. Στην πραγματικότητα οι λαμπρές εργασίες του Σαμπούλ στη Φυσική των Ακολουθιών δεν ήταν παρά ανομολόγητες μεταφράσεις απ' τα ιοτικά.

Καταβρόχθιζε και τα άλλα βιβλία που ο Σαμπούλ του έδινε απειδώλευτα, τις βασικές εργασίες των σύγχρονων γιουρασινών φυσικών. Η ζωή του μέρα τη μέρα γινόταν όλο και πιο ερμητική. Δεν ήταν δραστήριο μέλος του συνδικάτου των φοιτητών και δεν παρευρισκόταν σε καμιά συνέλευση, εκτός από εκείνη της Ομοσπονδίας Φυσικών. Οι ομαδικές συγκεντρώσεις, εκδηλώσεις κοινωνικής δραστηριότητας και συγχρόνως κοινωνικότητας, ρύθμιζαν σε μεγάλο βαθμό τη ζωή των μικρών κοινοτήτων, αλλά εδώ, στη μεγάλη πόλη, δεν είχαν την ίδια σημασία. Δεν ένιωθε κανείς υποχρεωμένος να πάει. Πάντοτε υπήρχαν άλλοι, έτοιμοι και ικανοί, να λύσουν τα διοικητικά και τα διαχειριστικά προβλήματα. Εκτός απ' τις υποχρεωτικές «δεκαδιαίες» εργασίες και την υπηρεσία θαλαμοφύλακα στους κοιτώνες και τα εργαστήρια, ο Σεβέκ ρύθμιζε όπως ήθελε τον ελεύθερο χρόνο του. Συχνά παραμελούσε τους περιπάτους του και πολλές φορές ακόμα και το φαγητό. Ωστόσο ποτέ δεν έλειψε απ' τις μόνες παραδόσεις που παρακολουθούσε τον κύκλο μαθημάτων της Γκβαράμπ για τη Συχνότητα και τους Κύκλους.

Η Γκβαράμπ είχε γεράσει πια. Συχνά ψέλλιζε και πολλές φορές ξέφευγε τελείως απ' το θέμα της. Τις παραδόσεις της τις παρακολουθούσαν λίγοι και ακανόνιστα. Γι' αυτό και κατάλαβε γρήγορα ότι ο αδύνατος νεαρός με τα μεγάλα α-

φτιά ήταν ο πιο τακτικός ακροατής της. Άρχισε να διδάσκει μόνο για κείνον. Τα έξυπνα και προσεκτικά του μάτια συναντούσαν τα δικά της, την παρηγορούσαν, την αφύπνιζαν. Κι εκείνη έλαμπε, ξανάβρισκε το χαμένο όραμά της. Άρχισε να πετάει κι οι άλλοι φοιτητές την κοίταζαν ξαφνιασμένοι, σαν να μην πίστευαν στα μάτια τους και στ' αφτιά τους, τρομοκρατημένοι απ' τον οίστρο της. Αυτό που πρόσφερε, όλα όσα είχε προσφέρει στη ζωή της, δεν τα είχε μοιραστεί με κανέναν και τώρα εκείνος ο νεαρός δεχόταν την προσφορά της, την έκανε δική του. Παρά το χάσμα των πενήντα χρόνων που τους χώριζε, ήταν ο αδελφός της, η λύτρωσή της.

Όταν συναντιόντουσαν στα γραφεία του Ινστιτούτου ή στο εστιατόριο, άρχιζαν πολλές φορές να συζητούν αμέσως για φυσική. Αλλά υπήρχαν και φορές που η Γκβαράμπ έχανε τη ζωντάνια της και δεν έβρισκαν τίποτα να πουν, γιατί και η ηλικιωμένη γυναίκα ήταν εξίσου διστακτική και κλειστή με τους άλλους. Κάποτε κάποτε του φερόταν σαν μητέρα. «Δεν τρως πολύ», του έλεγε κι εκείνος χαμογελούσε κοκκινίζοντας ως τ' αφτιά. Κανείς τους δεν είχε τίποτα να προσθέσει.

Αφού είχε περάσει μισό χρόνο στο Ινστιτούτο, ο Σεβέκ παρουσίασε στον Σαμπούλ μια εργασία τριών σελίδων με τον τίτλο «Κριτική της Υπόθεσης της Απείρου Ακολουθίας του Άτρο». Ο Σαμπούλ του την επέστρεψε μετά από μια βδομάδα γρυλίζοντας: «Μετάφρασε τη στα ιοτικά».

«Καθώς χρησιμοποιούσα την ορολογία του Άτρο, την έγραψα κατά το μεγαλύτερο μέρος στα ιοτικά», απάντησε ο Σεβέκ. «Θα σου δώσω ένα αντίγραφο. Αλλά γιατί το θέλεις;»

«Γιατί; Για να μπορέσει αυτός ο καταραμένος κερδοσκόπος ο Άτρο να τη διαβάσει! Έρχεται ένα σκάφος την πέμπτη μέρα της επόμενης δεκάδας».

«Ένα σκάφος;»

«Ένα φορτηγό απ' τον Γιουράς!»

Ο Σεβέκ κατάλαβε τότε ότι οι δυο κόσμοι δεν αντάλλα-

σαν μόνο υδράργυρο και πετρέλαιο ή βιβλία σαν κι αυτά που είχε διαβάσει, αλλά και επιστολές. Επιστολές! Έστειλαν γράμματα σε ιδιοκτήτες, σε υπηκόους κυβερνήσεων που στηρίζονταν στην αδικία, σε άτομα που, εκμεταλλευτές κι εκμεταλλευόμενοι, είχανε συναινέσει να υπηρετούν και να καταπιέζονται από έναν κρατικό μηχανισμό! Με τέτοια υποκείμενα λοιπόν διατηρούσαν αλληλογραφία αυτοί, άνθρωποι ελεύθεροι κι ειρηνικοί; Πίστευαν λοιπόν ότι ήταν δυνατόν εκείνοι οι εκμεταλλευτές να συμμετέχουν επί ίσους όροις σε οποιαδήποτε επιστημονική συνεργασία χωρίς να έχουν κατά νου την κυριαρχία και την επιθυμία για δύναμη; Η ιδέα της ανταλλαγής επιστολών με έναν ιδιοκτήτη, τον Άτρο, τον ανησύχησε, ωστόσο δεν μπόρεσε να μη σκεφτεί ότι κατά βάθος τον ενδιέφερε...

Στην πραγματικότητα είχε διαπιστώσει κι άλλες τέτοιες παράξενες καταστάσεις από τότε που είχε έρθει στο Αμπενάι, γεγονός που τον είχε αναγκάσει να παραδεχτεί ότι, μέχρι εκείνη τη στιγμή τουλάχιστον, παραήταν αφελής: πράγμα που δύσκολα θα το παραδεχόταν οποιοσδήποτε άλλος νεαρός διανοούμενος.

Η πρώτη απ' αυτές τις «ανασκαλύψεις», και πάντα η πιο ακατακτώνη, ήταν ότι τον έβαλαν να μάθει ιοτικά, αλλά του απαγόρευσαν να μοιραστεί με τους άλλους αυτή τη γνώση. Πέρα από το ότι θεωρούσε μια τέτοια εντολή ηθικά απαράδεκτη, επιπλέον δεν μπορούσε ούτε καν να διανοηθεί οποιαδήποτε σκοπιμότητά της. Σίγουρα με το να μην κοινοποιήσει μια τέτοια γνώση δεν έκανε κακό σε κανέναν. Απ' την άλλη πλευρά, όμως, γιατί να μη δουν ότι, όπως είχε μάθει αυτός ιοτικά, μπορούσαν να μάθουν κι εκείνοι; Σίγουρα η ελευθερία βασιζόταν στην ειλικρίνεια μάλλον παρά στη μυστικότητα, και η ελευθερία άξιζε πάντα ένα ρίσκο. Στην προκειμένη περίπτωση, όμως, δεν μπορούσε να καταλάβει ποιο ήταν αυτό το ρίσκο. Κάποια στιγμή είχε περάσει απ' το μυαλό

του ότι ο Σαμπούλ ήθελε να κρατήσει αποκλειστικά για τον εαυτό του τη γνώση της γιουρασινής φυσικής —να την έχει δική του, ιδιοκτησία του, μέσο δύναμης κι εξουσίας απέναντι στους υπόλοιπους αναρεσιανούς συναδέλφους του. Αλλά αυτή η ιδέα ήταν τόσο αντίθετη με τον τρόπο σκέψης του Σεβέκ, ώστε δύσκολα κατάφερε να τη συγκεκριμενοποιήσει στο μυαλό του και, όταν το κατόρθωσε, την απέρριψε αμέσως με περιφρόνηση κι αγδία.

Υπήρχε και το ατομικό δωμάτιο, άλλο ένα ακανθώδες ηθικό πρόβλημα. Όταν ένα παιδί κοιμόταν μόνο του, αυτό σήμαινε ότι ενοχλούσε τα άλλα στο κοινό υπνωτήριο, σε τέτοιο βαθμό που δεν μπορούσαν να δείξουν ανοχή και το απομόνωναν. Ο μοναχικός ισοδυναμούσε με τον ανεπιθύμητο. Για τους μεγάλους το ατομικό δωμάτιο σήμαινε σεξ. Σε κάθε κοινόβιο, σε κάθε κοινότητα, υπήρχαν κάμποσα τέτοια δωμάτια κι όταν ένα ζευγάρι ήθελε να κάνει έρωτα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ένα απ' αυτά τα δωμάτια για μια νύχτα, μια δεκάδα ή όσον καιρό ήθελε. Για τα μόνιμα ζευγάρια υπήρχαν δίκλινες κάμαρες. Στις μικρές κοινότητες, όπου δεν υπήρχαν τέτοια διπλά δωμάτια, κάθε φορά που χρειάζονταν έχτιζαν κι από ένα στην άκρη του κοιτώνα κι έτσι σιγά σιγά ένα πλήθος από χαμηλά καμαράκια, που τα ονόμαζαν «τα βαγόνια των παρτενέρ», ξεφύτρωναν στη σειρά το ένα μετά το άλλο. Όμως εκτός απ' το σεξ δεν υπήρχε άλλος λόγος να μην κοιμάται κάποιος σε κοινό υπνωτήριο. Μπορούσες να διαλέξεις όπιο ήθελες, μεγάλο ή μικρό, και, στην περίπτωση που δε σου άρεσαν οι άλλοι που κοιμόντουσαν στα διπλανά κρεβάτια, ήσουν ελεύθερος να αλλάξεις υπνωτήριο. Μπορούσες ακόμα να διαλέξεις λουτρά ομαδικά ή ατομικά. Αλλά εθελούσια απομόνωση μόνο για σεξουαλικούς λόγους επιτρεπόταν. Για όλες τις άλλες περιπτώσεις δε θεωρούνταν λειτουργική ήταν υπερβολή, σπατάλη. Η οικονομία της Ανάρες δεν άντεχε το χτίσιμο, τη θέρμανση, τις ηλεκτρικές παροχές

ατομικών σπιτιών και διαμερισμάτων. Όποιος απ' τη φύση του δεν μπορούσε να προσαρμοστεί όφειλε να αποτραβηχτεί απ' την κοινωνία και να ζήσει με τα δικά του μέσα. Αν το επιθυμούσε, ήταν απόλυτα ελεύθερος να το κάνει. Μπορούσε να χτίσει ένα σπίτι όπου ήθελε (παρ' όλο που, όταν κατέστρεφε μια όμορφη θέα ή όταν έχτιζε πάνω σε ένα γόνιμο χωράφι, οι γείτονές του είχαν το δικαίωμα να απαιτήσουν να πάει να εγκατασταθεί αλλού). Υπήρχαν πολλοί τέτοιοι μοναχικοί ερημίτες διάσπαρτοι γύρω απ' τις αναρροισιανές κοινότητες, που αρνούσαν να ενταχθούν στην κοινωνία. Αλλά, για όσους δέχονταν τα προνόμια και τις υποχρεώσεις της κοινωνικής αλληλεγγύης, η εθελούσια απομόνωση δεν είχε κανένα νόημα, εκτός απ' τις περιπτώσεις που εξυπηρετούσε ένα σκοπό.

Η πρώτη αντίδραση του Σεβέκ, όταν του έδωσαν ένα ατομικό δωμάτιο, ήταν ένα αίσθημα ντροπής ανάμεικτο με απογοήτευση. Γιατί τον έχωσαν εδώ; Γρήγορα όμως κατάλαβε το λόγο. Ήταν ο μόνος χώρος όπου μπορούσε να κάνει καλά τη δουλειά του. Αν του κατέβαιναν κάποιες ιδέες τα μεσάνυχτα, μπορούσε άνετα να ανάψει τη λάμπα και να κάτσει να τις γράψει. Αν του έρχονταν τα ξημερώματα, οι κουβέντες και οι κινήσεις των συγκατοίκων του, που εκείνη τη στιγμή θα ξυπνούσαν, θα περισπούσαν την προσοχή του. Κι αν δεν του έρχονταν καθόλου κι αναγκαζόταν να μένει μέρες ολόκληρες καθισμένος στο γραφείο ή χαζεύοντας στο παράθυρο, δε θα υπήρχε κανείς πίσω απ' την πλάτη του να αναρωτιέται γιατί δεν κάνει τίποτα. Στην πραγματικότητα η απομόνωση ήταν το ίδιο πολύτιμη για τη φυσική όσο και για το σεξ. Ήταν όμως και αναγκαία.

Στο εστιατόριο του Ινστιτούτου πάντοτε σέρβιραν επιδόρπιο μετά το κυρίως πιάτο. Του Σεβέκ του άρεσε και, όποτε υπήρχε περίσσευμα, έπαιρνε και δεύτερη μερίδα. Αλλά η συνείδησή του, η οργανικο-κοινωνιστική του συνείδηση,

πάθαινε δυσπεψία: 'Αραγε όλος ο κόσμος, σε όλα τα εστιατόρια, απ' το Αμπενάι ως την πιο μικρή κοινότητα, έτρωγε το ίδιο, μοιραζόταν τα ίδια πράγματα; Από μικρός αυτό άκουγε κι αργότερα, σε πολλές περιπτώσεις, μπόρεσε να διαπιστώσει ότι πράγματι έτσι συνέβαινε. Βέβαια υπήρχαν και οι κατά τόπους διαφορές: τοπικές σπεσιαλιτέ, έλλειψη κάποιων προϊόντων, πλεονάσματα, ειδικές αποστολές, όπως τότε στο Σχέδιο Αναδάσωσης, καλοί μάγειροι, κακοί μάγειροι —τέλος πάντων, μια αναρίθμητη ποικιλία διαφορών, αλλά πάντοτε ενταγμένες σε ένα αυστηρό και άτεγκτο πλαίσιο. Κανένας όμως μάγειρας δεν μπορούσε να φτιάξει επιδόρπιο χωρίς τα απαραίτητα υλικά. Στα περισσότερα εστιατόρια σέρβιραν επιδόρπιο μία ή δύο, το πολύ, φορές τη δεκάδα. Εδώ κάθε μέρα. Γιατί; Τα μέλη του Κεντρικού Ινστιτούτου Επιστημών ήταν καλύτεροι απ' τους άλλους;

Δεν έθεσε σε κανέναν αυτά τα ερωτήματα. Η κοινωνική συνείδηση, η αναζήτηση της γνώμης του άλλου, η ηθική αυτή δύναμη που καθόριζε τη συμπεριφορά των περισσότερων Αναρροισιανών, σ' εκείνον δεν ήταν ιδιαίτερα οξυμένη. Πολλά απ' τα προβλήματά του ήταν τέτοια που ελάχιστοι θα πίστευαν ότι μπορούσε να τα λύσει μόνος του, σιωπηλά. Τα αντιμετώπιζε όπως αντιμετώπιζε τα προβλήματα της φυσικής. Δε ζητούσε τη γνώμη κανενός. Σταμάτησε όμως να παίρνει επιδόρπιο στο εστιατόριο.

Αλλά όμως δε μετακόμισε στο υπνωτήριο. Ζύγισε απ' τη μια την ηθική κι απ' την άλλη τα πρακτικά πλεονεκτήματα και βρήκε τα δεύτερα βαρύτερα. Δούλευε καλύτερα σε ατομικό δωμάτιο. Η δουλειά του άξιζε και την έκανε καλά. Εξυπηρετούσε κοινωνικούς σκοπούς. Η ευθύνη δικαιολογούσε το πρόνομιο.

Και δούλευε.

Έχασε βάρος, περπατούσε ανάλαφρος στη γη. Η έλλειψη σωματικών ασκήσεων, η έλλειψη ποικιλίας στις ασχολίες

του, η έλλειψη κοινωνικών και σεξουαλικών σχέσεων, όλες αυτές οι ελλείψεις δεν του φαίνονταν ελλείψεις, αλλά ελευθερία. Ήταν ελεύθερος: μπορούσε να κάνει ό,τι ήθελε, όποτε ήθελε και όσο ήθελε. Και το 'κανε. Δούλευε. Δούλευε/έπαιζε.

Κρατούσε σημειώσεις για μια σειρά υποθέσεις που θα οδηγούσαν σε μια συνεκτική θεωρία της Συγχρονικότητας. Όμως αυτός ήταν ο δευτερεύων στόχος: υπήρχε ένας άλλος, κατά πολύ μεγαλύτερος, που έπρεπε πάση θυσία να τον πετύχει: μια ενοποιημένη Θεωρία της Χρονικότητας. Αισθανόταν ότι βρισκόταν κλειδωμένος σε ένα δωμάτιο στο κέντρο μιας μεγάλης, ανοιχτής χώρας που τον περιέβαλλε κι αυτό που ζητούσε ήταν το κλειδί, η διέξοδος. Και τούτο το αίσθημα εγκλεισμού τού έγινε έμμομη ιδέα. Όλο το φθινόπωρο κι όλο το χειμώνα, τα βράδια, δεν μπορούσε εύκολα να κοιμηθεί. Κι όταν τα κατάφερνε —λίγες ώρες τη νύχτα, λίγες την ημέρα— αυτός ο ύπνος τού αρκούσε, παρ' όλο που δεν ήταν εκείνος ο βαθύς ύπνος που μέχρι τώρα μπορούσε να απολαμβάνει, δεν ήταν καν ύπνος, αλλά εγρήγορη σε ένα άλλο επίπεδο —τόσο γόνιμος ήταν σε όνειρα. Κι ονειρευόταν ζωηρά, όνειρα που ήταν μέρος της δουλειάς του. Είδε το χρόνο να περιφέρεται γύρω απ' τον άξονά του, ένα ποτάμι να ρέει προς την πηγή του. Κράτησε τη συγχρονικότητα δυο στιγμών μες στις παλάμες του κι όταν τις άνοιξε χαμογέλασε βλέποντας τις δυο στιγμές να χωρίζονται σαν σαπουνόφουσα που σπάει στα δύο. Σηκώθηκε και, χωρίς στ' αλήθεια να 'χει ξυπνήσει, βάλθηκε να γράφει το μαθηματικό τύπο που εδώ και κάμποσες μέρες προσπαθούσε να συλλάβει. Είδε το χώρο να πιέζεται πάνω του, σαν τα τοιχώματα μιας σφαίρας που καταρρέουν και πέφτουν στο άδειο εσωτερικό της, και να πιέζεται, να πιέζεται... ώσπου ξύπνησε με την κραυγή βοήθεια! μπλοκαρισμένη στο λαρύγγι του, παλεύοντας σιωπηλά να ξεφύγει απ' την επίγνωση του αιώνιου προσωπικού κενού του.

Ένα ψυχρό χειμωνιάτικο απόγευμα, επιστρέφοντας απ' τη βιβλιοθήκη, σταμάτησε στο γραφείο φυσικής, για να δει μήπως υπήρχε κανένα γράμμα γι' αυτόν στο γραμματοκιβώτιο. Δεν είχε κανένα λόγο να περιμένει κάτι, γιατί δεν είχε γράψει σε κανέναν απ' τους φίλους τους στο Τοπικό Ινστιτούτο του Βορρά. Όμως εδώ και κάμποσες μέρες δεν ένιωθε καλά. Είχε απορρίψει μερικές απ' τις πιο ωραίες υποθέσεις του και βρισκόταν ακριβώς στο ίδιο σημείο απ' όπου είχε ξεκινήσει μετά από μισό χρόνο σκληρής δουλειάς, δε μιλούσε σε κανέναν, πονούσε ο λαιμός του κι ευχόταν να λάβει γράμμα από κάποιον γνωστό του ή τουλάχιστον να βρει έναν άνθρωπο στο γραφείο φυσικής και να του πει «καλησπέρα». Όμως δεν υπήρχε κανείς εκεί. Μόνο ο Σαμπούλ.

«Για κοίταξέ το, Σεβέκ».

Κοίταξε το βιβλίο που κρατούσε ο φυσικός: ένα βιβλίο λεπτό, δεμένο με πράσινο δέρμα, με τον Κύκλο της Ζωής στο εξώφυλλο. Το πήρε και διάβασε τον τίτλο: «Κριτική της Υπόθεσης της Απείρου Ακολουθίας του 'Ατρο». Περιείχε την εργασία του, την απάντηση του 'Ατρο στην κριτική και την ανταπάντηση. Ήταν γραμμένο στα πραβικά και είχε τυπωθεί στα τυπογραφεία της ΣΕΠΑΔ στο Αμπενάι. Υπήρχαν δυο ονόματα συγγραφέων: Σαμπούλ, Σεβέκ.

Ο Σαμπούλ τέντωσε το λαιμό του πάνω απ' το αντίτυπο που κρατούσε ο Σεβέκ και το κοίταξε με ικανοποίηση. Το μούγκρισμά του έγινε λαρυγγισμός και γλουγλούκισμα. «Τον σβήσαμε τον 'Ατρο! Τον σβήσαμε τον καταραμένο τον κερδοσκοπό! Τώρα, αν μπορούν, ας ξαναμιλήσουν για παιδαριώδεις ανακρίβειες!»

Ο Σαμπούλ ξέρναγε επιτέλους τη χολή του εναντίον της *Επιθεώρησης Φυσικής* του Πανεπιστημίου Ιέου-Έουν που πριν από δέκα χρόνια είχε γράψει ότι οι θεωρητικές του εργασίες «έχουν παραλύσει απ' τον επαρχιωτισμό και τις παιδαριώδεις ανακρίβειες, που το οντονιανό δόγμα επιβάλλει

σε κάθε πεδίο της σκέψης». — «Τώρα θα δουν ποιος είναι επαρχιώτης!» φώναξε χαμογελώντας. Εδώ και ένα σχεδόν χρόνο που τον ήξερε ο Σεβέκ δε θυμόταν να τον έχει δει ποτέ να χαμογελάει.

Κάθισε στην άλλη άκρη του γραφείου σπρώχνοντας ένα πάκο χαρτιά που βρίσκονταν πάνω στον πάγκο. Το γραφείο φυσικής ήταν κοινόχρηστο βέβαια, αλλά ο Σαμπούλ συνήθιζε να στοιβάξει εκεί μέσα όλο το υλικό που χρησιμοποιούσε, έτσι που φαινόταν να μην υπάρχει θέση για άλλον. Ο Σεβέκ χαμήλωσε το βλέμμα του προς το βιβλίο που βρισκόταν στα χέρια του και μετά στράφηκε στο παράθυρο. Ένιωθε και φαινόταν άρρωστος. Η ένταση όμως δεν έλεγε να φύγει απ' το πρόσωπό του. Με τον Σαμπούλ δεν είχε αισθανθεί ποτέ φόβο ή ντροπή, όπως με τους άλλους ανθρώπους που κατά καιρούς επιθυμούσε να γνωρίσει. «Δεν ήξερα ότι το μετέφρασες», είπε.

«Το μετέφρασα και το τύπωσα. Επεξεργάστηκα λίγο κάποια ασαφή σημεία, έφτιαξα λίγο τη σύνταξη, και πάει λέγοντας. Δούλεψα πάντως πολλές δεκάδες. Πρέπει να νιώθεις περήφανος, οι ιδέες σου αποτελούν σε μεγάλο βαθμό τη βάση αυτού του βιβλίου».

Όμως μόνον οι ιδέες του Σεβέκ και του Άτρο υπήρχαν εκεί μέσα.

«Ναι», απάντησε ο Σεβέκ. Κοίταξε μετά τα χέρια του. Τελικά πρόσθεσε: «Θα ήθελα να δημοσιεύσω ένα άρθρο για την Αντιστροφικότητα, που μόλις τέλειωσα. Πρέπει να το διαβάσει ο Άτρο. Θα τον ενδιαφέρει».

«Να δημοσιευτεί; Πού;»

«Στα ιοτικά. Θέλω να πω, στον Γιουράς. Αν το στείλουμε στον Άτρο, όπως αυτό εδώ, θα το δώσει για δημοσίευση σε κάποιο γιουρασινό περιοδικό».

«Δεν μπορείς να τους δώσεις να δημοσιεύσουν ένα άρθρο που δεν έχει δημοσιευτεί πρώτα εδώ».

«Μα αυτό κάναμε με τούτο δω. Εκτός απ' την ανταπάντηση, όλα τα άλλα έχουν ήδη δημοσιευτεί στην *Επιθεώρηση* του Ιέου-Εούν... πριν δημοσιευτούν εδώ».

«Δεν μπόρεσα να τους εμποδίσω... γι' αυτό άλλωστε και βιάστηκα να βγει γρήγορα το βιβλίο εδώ. Λες ότι όλοι στη ΣΕΠΑΔ εγκρίνουν την ανταλλαγή ιδεών που έχουμε με τον Γιουράς; Η υπηρεσία Άμυνας επιμένει κάθε λέξη που φεύγει από δω με τα φορτηγά να 'χει την έγκριση ενός ειδικού. Κι επιπλέον έχεις την εντύπωση ότι οι φυσικοί της επαρχίας που δεν μπορούν να έχουν πάρε-δώσε με τον Γιουράς... έχεις την εντύπωση ότι όλοι αυτοί δεν παραπονιούνται; Ξέρεις ότι μας ζηλεύουν; Υπάρχουν άνθρωποι που περιμένουν υπομονετικά να κάνουμε το λάθος βήμα. Κι αν το κάνουμε, τέρμα η δυνατότητα να στέλνουμε ραβασάκια στους Γιουρασινούς. Καταλαβαίνεις ποια είναι η κατάσταση;»

«Πώς το Ινστιτούτο απέκτησε αυτή την... ανοιχτή γραμμή;»

«Χάρη στην εκλογή του Πεγκβούρ στη ΣΕΠΑΔ πριν από δέκα χρόνια». Ο Πεγκβούρ ήταν ένας μέτριος φυσικός. «Και τι δεν έκανα για να κρατήσω αυτή τη γραμμή ανοιχτή. Καταλαβαίνεις;»

Ο Σεβέκ κούνησε το κεφάλι του.

«Εν πάση περιπτώσει, ο Άτρο δε θέλει να διαβάσει το άρθρο σου. Του έριξα μια ματιά και σ' το επέστρεψα εδώ και κάμποσες δεκάδες. Το ξέχασες; Πότε θα πάψεις να χάνεις τον καιρό σου με τις αντιδραστικές θεωρίες που σου κόλλησε η Γκβαράμπ; Αν συνεχίσεις έτσι, θα αποβλακωθείς. Βέβαια αυτό είναι αναφαίρετο δικαίωμά σου. Αλλά δε θα αποβλακώσεις κι εμένα».

«Κι αν το δημοσίευα εδώ αυτό το άρθρο, στα πραβικά;»
«Χάσιμο χρόνου».

Ο Σεβέκ δέχτηκε αυτή την απάντηση με ένα ελαφρύ κούνημα του κεφαλιού. Σηκώθηκε, κοκαλιάρης και σκυφτός, κι

έμεινε για μια στιγμή όρθιος, χαμένος στους συλλογισμούς του. Το φως του χειμώνα έπεφτε εκτυφλωτικό πάνω στο ήρεμο πρόσωπό του και στα μαλλιά του, που τα είχε δεμένα πίσω σε αλογοουρά. Προχώρησε στο γραφείο και πήρε ένα απ' τα αντίτυπα του φρεσκοτυπωμένου βιβλίου. «Θα ήθελα να στείλω ένα στη Μιτίς», είπε.

«Πάρε όσα θέλεις. Άκου. Αν νομίζεις ότι ξέρεις καλύτερα από μένα τι πρέπει να κάνεις, τότε δεν έχεις παρά να στείλεις το άρθρο σου στο τυπογραφείο. Δε χρειάζεται έγκριση. Ξέρεις ότι δεν υπάρχει ιεραρχία! Δεν μπορώ να σε εμποδίσω. Το μόνο που μπορώ να κάνω είναι να σου δώσω τη γνώμη μου».

«Είσαι ο σύμβουλος του Συνδικάτου Τύπου σε ό,τι αφορά χειρόγραφα φυσικής», είπε ο Σεβέκ. «Σκέφτηκα λοιπόν ότι θα κέρδιζα χρόνο αν σ' το ζητούσα τώρα...» Εξακολουθούσε να μιλάει ευγενικά. Καθώς δεν επιθυμούσε να κυριαρχήσει, ήταν άκαμπτος.

«Τι εννοείς θα κέρδιζες χρόνο;» γρύλισε ο Σαμπούλ. Αλλά κι ο Σαμπούλ ήταν Οντονιανός: παράδερνε σαν να βασανιζόταν απ' την ίδια του την υποκρισία. Απομακρύνθηκε απ' τον Σεβέκ, στράφηκε προς το μέρος του κι έφτυσε με φωνή οργισμένη: «Πήγαινε! Δώστο το καταραμένο χειρόγραφό σου! Θα δηλώσω αναρμόδιος για την παραμικρή συμβουλή. Θα τους πω να πάνε να ρωτήσουν την Γκβαράμπ. Αυτή είναι εξπέρ στη συγχρονικότητα, όχι εγώ. Αυτή η ξεμωραμένη μυστικίστρια! Το σύμπαν σαν χορδή άρπας που δονείται και ταλαντεύεται εντός κι εκτός της ύπαρξης! Αλήθεια, ποια νότα παίζει; Κομμάτια απ' τις Αριθμητικές Αρμονίες μήπως; Γεγονός είναι πως είμαι αναρμόδιος... με άλλα λόγια, δεν επιθυμώ... να δώσω τη γνώμη μου στη ΣΕΠΑΔ ή τον Τύπο για τέτοιου είδους διανοητικά περιττώματα!»

«Η εργασία που έκανα για σένα», είπε ο Σεβέκ, «είναι μέρος της εργασίας που ολοκλήρωσα ακολουθώντας τις ιδέες

της Γκβαράμπ για τη συγχρονικότητα. Αν θέλεις τη μία, πρέπει να πάρεις και την άλλη. Ο σπόρος φυτρώνει καλύτερα στα σκατά, όπως λένε στο Βορρά».

Περίμενε για μια στιγμή, αλλά, καθώς ο Σαμπούλ δεν απαντούσε, χαιρέτησε και έφυγε.

Ήξερε ότι είχε κερδίσει μια μάχη, και εύκολα, χωρίς εμφανή βία. Βία, ωστόσο, υπήρξε.

Όπως είχε προβλέψει η Μιτίς, είχε γίνει «ο άνθρωπος του Σαμπούλ». Ο Σαμπούλ είχε πάψει να είναι καλός φυσικός εδώ και χρόνια. Η μεγάλη του φήμη είχε χτιστεί από ξένες γνώσεις, κλεμμένες από άλλα μυαλά. Ο Σεβέκ σκεφτόταν κι ο Σαμπούλ κέρδιζε.

Επρόκειτο, βέβαια, για ηθικά αβάστακτη κατάσταση, που ο Σεβέκ έπρεπε να αρνηθεί και να σταματήσει. Όμως δεν το 'κανε. Είχε ανάγκη τον Σαμπούλ. Ήθελε να δημοσιεύει ό,τι έγραφε και να το στέλνει σε ανθρώπους που μπορούσαν να τον καταλάβουν, στους γιουρασινούς φυσικούς: είχε ανάγκη τις ιδέες τους, την κριτική τους, τη συνεργασία τους.

Έτσι είχαν παζαρέψει, αυτός κι ο Σαμπούλ, είχαν παζαρέψει σαν κερδοσκόποι. Δεν επρόκειτο για μάχη, αλλά για αγοραπωλησία. Σου δίνω αυτό, μου δίνεις εκείνο. Αν αρνηθείς, αρνούμαι κι εγώ. Σύμφωνοι; Σύμφωνοι! Η καριέρα του Σεβέκ, όπως κι η ύπαρξη της κοινωνίας του, εξαρτιόταν απ' τη συνέχιση ενός απαράδεκτου κερδοσκοπικού συμβολαίου. Όχι από μια σχέση αμοιβαιότητας και αλληλεγγύης, αλλά από μια σχέση εκμετάλλευσης. Όχι οργανική, αλλά μηχανική. Μπορεί η αληθινή λειτουργία να βασίζεται σε μια δυσλειτουργία;

Αλλά το μόνο που θέλω είναι να γίνει η δουλειά, συλλογιζόταν ο Σεβέκ βαδίζοντας προς το δωμάτιό του. Είναι το καθήκον μου, η χαρά μου, ο σκοπός της ζωής μου. Ο άνθρωπος με τον οποίο πρέπει να δουλέψω επιθυμεί τον ανταγωνισμό, θέλει να κυριαρχήσει, είναι κερδοσκόπος, αλλά δεν

μπορώ να αλλάξω τίποτα αν θέλω να εργαστώ, είμαι αναγκασμένος να εργαστώ μαζί του.

Συλλογίστηκε τη Μιτίς και την προειδοποίησή της. Συλλογίστηκε το Ινστιτούτο του Βορρά και τη γιορτή την παραμονή της αναχώρησής του. Όλα του φαίνονταν πολύ μακρινά, χαμένα στο παρελθόν, τόσο παιδικά, ειρηνικά κι ανέμελα που του 'ρθε να βάλει τα κλάματα απ' τη νοσταλγία. Καθώς βάδιζε στους διαδρόμους του Κτιρίου των Επιστημών της Ζωής, μια κοπέλα που τον προσπέρασε τον κοίταζε παράξενα. Την κοίταζε κι αυτός και σκέφτηκε ότι έμοιαζε με εκείνη την κοπέλα —αλήθεια, πώς τη λέγαν;— με τα κοντά μαλλιά, που καταβρόχιζε τους λουκουμάδες τη νύχτα της γιορτής. Σταμάτησε και γύρισε πίσω, αλλά η κοπέλα είχε στρίψει στη γωνία. Τέλος πάντων... άλλωστε αυτή εδώ είχε μακριά μαλλιά. Κι έφυγε, έφυγε... τα πάντα φεύγουν. Έτρεξε σε μια πόρτα και βγήκε αμέσως έξω, στον άνεμο και το ψιλόβροχο. Μόνο ψιλόβροχο έριχνε εδώ πέρα. Ήταν ένας κόσμος ξερός. Ξερός, χλομός, εχθρικός. «Εχθρικός!» είπε μεγαλόφωνα στα ιοτικά. Ποτέ δεν είχε ακούσει αυτή τη γλώσσα να μιλιέται. Ακουγόταν παράξενη. Η βροχή σαν χαλίκι του μαστίγωνε το πρόσωπο. Μια εχθρική βροχή. Ο λαιμός του τον πονούσε, είχε αρχίσει να τον πονάει και το κεφάλι του —τώρα το καταλάβαινε. Έτρεξε στο δωμάτιο 46 και ξάπλωσε στο κρεβάτι που του φάνηκε πιο χαμηλό, πιο κοντά στο έδαφος. Έτρεμε και δεν μπορούσε να κάνει τίποτα για να μην τρέμει. Τράβηξε πάνω του την κουβέρτα, τυλίχτηκε και προσπάθησε να κοιμηθεί. Όμως δεν μπορούσε να σταματήσει να τρέμει, γιατί το κορμί του ήταν υπό συνεχή ατομικό βομβαρδισμό απ' όλες τις πλευρές, που αυξανόταν όπως και η θερμοκρασία του.

Δεν είχε ξανααρρωστήσει ποτέ του. Το χειρότερο σωματικό βάσανο που ήξερε ήταν η κούραση. Μην έχοντας ιδέα τι σημαίνει υψηλός πυρετός, στα λίγα φωτεινά διαλείμματα

εκείνης της μακριάς νύχτας, συλλογιζόταν ότι είχε τρελαθεί. Ο φόβος της τρέλας τον έκανε να πεταχτεί όρθιος μόλις ξημέρωσε. Φοβόταν όμως πολύ τον εαυτό του για να ζητήσει βοήθεια απ' τους γείτονές του στο διάδρομο: είχε ακούσει το ίδιο του το παραμιλητό αυτή τη νύχτα. Σύρθηκε στην τοπισή κλινική, οχτώ τετράγωνα πιο κάτω, μέσ' από κρύους δρόμους και με τον ήλιο να φτύνει το φως του πάνω του. Εκεί διαπίστωσαν ότι η τρέλα του δεν ήταν παρά ελαφριά πνευμονία. Του έδωσαν ένα κρεβάτι στο Θάλαμο Δύο. Διαμαρτυρήθηκε. Η προϊσταμένη τον κατηγορήσε για εγωτισμό και του εξήγησε ότι, αν γυρνούσε στο δωμάτιό του, ένας γιατρός θα ήταν υποχρεωμένος να πηγαίνει εκεί κάτω ειδικά γι' αυτόν. Πήγε και ξάπλωσε στο Θάλαμο Δύο. Όλοι οι άρρωστοι που βρίσκονταν εκεί μέσα ήταν γέροι. Μια νοσοκόμα του έφερε ένα ποτήρι νερό κι ένα χάπι. «Τι είναι αυτό;» τη ρώτησε αναστατωμένος. Τα δόντια του άρχισαν πάλι να κροταλίζουν.

«Αντιπυρετικό».

«Γιατί;»

«Για να πέσει ο πυρετός».

«Δεν το χρειάζομαι».

Η νοσοκόμα σήκωσε αδιάφορα τους ώμους. «Πολύ καλά», είπε. Κι έφυγε.

Οι περισσότεροι νέοι Αναρρειανοί θεωρούσαν όνειδος την αρρώστια. Το γεγονός αυτό οφειλόταν απ' ενός μεν στο εξαιρετικά υψηλό επίπεδο που είχε φτάσει η προληπτική ιατρική στην κοινωνία τους και απ' ετέρου στη σύγχυση που προκαλούσε η μεταφορική χρησιμοποίηση των λέξεων «γιής» και «ασθενής». Θεωρούσαν την αρρώστια έγκλημα, αν και αθέλητο. Η υποταγή στην εγκληματική παρόρμηση, ή η αναγνώρισή της μέσω της λήψης ηρεμιστικών, ήταν κάτι το ανήθικο. Φοβόντουσαν τα χάπια και τις σύριγγες. Ωρμιάζοντας όμως και γερνώντας οι πιο πολλοί άλλαζαν γνώμη. Ο πόνος ξεπερνούσε την ντροπή. Η νοσοκόμα έδωσε στους

γέρους του Θαλάμου Δύο τα φάρμακά τους κι εκείνοι αστειεύτηκαν μαζί της. Ο Σεβέκ τους παρατηρούσε χωρίς να καταλαβαίνει τίποτα, σαν ηλίθιος.

Λίγο αργότερα ήρθε ένας γιατρός με μια σύριγγα. «Δε θέλω», είπε ο Σεβέκ. «Σταμάτα να εγωτίζεις», απάντησε ο γιατρός, «και γύρνα». Κι ο Σεβέκ υπάκουσε.

Κατόπιν μια γυναίκα του έφερε μια κούπα νερό, αλλά εκείνος έτρεμε τόσο πολύ που το έχυσε στην κουβέρτα. «'Αφησέ με μόνο», είπε, «ποια είσαι;» Η γυναίκα τού απάντησε, αλλά δεν την κατάλαβε. Της είπε να φύγει, της δήλωσε ότι ένιωθε περίφημα. Ύστερα της εξήγησε γιατί η υπόθεση των κύκλων, αν και αντιπαραγωγική καθαυτή, είχε μεγάλη σημασία για τη διατύπωση μιας πιθανής Θεωρίας της Συγχρονικότητας, ήταν η λυδία λίθος της. Έλεγε τα μισά στα πραβικά και τα μισά στα ιοτικά, κι έγραφε με ένα κομμάτι κιμωλία σε έναν πίνακα τους τύπους και τις εξισώσεις για να καταλάβουν, τόσο εκείνη όσο και οι υπόλοιποι της ομάδας, καθώς φοβόταν ότι δεν αντιλαμβάνονταν τη σημασία της λυδίας λίθου. Η γυναίκα τον χάριδεψε στο πρόσωπο και του έστρωσε προς τα πίσω τα μαλλιά. Τα χέρια της ήταν δροσερά. Όλη του τη ζωή ποτέ δεν είχε αισθανθεί τόσο ευχάριστο άγγιγμα. Προσπάθησε να πιάσει αυτά τα χέρια, αλλά δεν ήταν πια εκεί, είχαν φύγει.

Πολύ αργότερα ξύπνησε. Μπορούσε πια να ανασάνει κανονικά. Ήταν μια χαρά. Όλα ήταν μια χαρά. Δεν είχε καμιά διάθεση να κινηθεί. Δεν ήθελε να ταραξεί τη γαλήνη και την ηρεμία της στιγμής, την ισορροπία του κόσμου. Η ομορφιά του χειμωνιάτικου φωτός, που έλαμπε στο ταβάνι, ξεπερνούσε κάθε φαντασία. Έμεινε ξαπλωμένος και το κοίταζε. Στην άλλη άκρη του θαλάμου τα γερόντια κακάριζαν. Γεροντίστικα βραχνά χαχανίσματα, ένας υπέροχος ήχος. Η γυναίκα ξανάρθε και κάθισε πλάι στο κρεβάτι του. Την κοίταξε και χαμογέλασε.

«Πώς αισθάνεσαι;»

«Σαν νεογέννητο. Ποια είσαι;»

Η γυναίκα χαμογέλασε. «Η μητέρα».

«Ξαναγεννήθηκα. Αλλά θα έπρεπε να έχω καινούριο κορμί, όχι αυτό το παλιό σαρκίο».

«Τι είναι αυτά που λες;»

«Τίποτα. Μια γιουρασινή δοξασία. Η θρησκεία τους μιλάει για αναγέννηση».

«Είσαι ακόμα ζαλισμένος». Του άγγιξε το μέτωπο. «Δεν έχεις πυρετό». Η φωνή της άγγιξε και χτύπησε κάτι μες στο βαθύτερο είναι του Σεβέκ, μια σκοτεινή περιοχή, ένα σκληρό τείχος, και η ηχώ της σκορπίστηκε στα σκοτάδια. Κοίταξε τη γυναίκα κι αναφώνησε έντρομος: «Είσαι η Ρουλάρι».

«Σου το είπα. Πολλές φορές!»

Μια έκφραση ανεμελιάς, σχεδόν χαράς, κυριαρχούσε στο πρόσωπό της. Ο Σεβέκ παρέμενε ανέκφραστος. Δεν είχε τη δύναμη να κινηθεί, αλλά με φανερό στα μάτια του τον τρόπο προσπάθησε να τραβηχτεί, να απομακρυνθεί από δίπλα της, λες και δεν ήταν η μητέρα του αλλά ο θάνατος. Εκείνη έκανε πως δεν το πρόσεξε.

Ήταν μια όμορφη, καστανή γυναίκα με λεπτά χαρακτηριστικά που δεν άφηναν να φανεί καμιά ρυτίδα, παρ' όλο που πρέπει να ξεπερνούσε τα πενήντα. Όλα πάνω της ήταν αρμονικά και μετρημένα. Η φωνή της ακουγόταν χαμηλή κι ευχάριστη. «Δεν ήξερα ότι βρίσκεσαι στο Αμπενάι», είπε. «Δεν ήξερα καν ότι υπάρχουν. Ήμουν στα τυπογραφεία κι έψαχνα τις πρόσφατες εκδόσεις. Ήθελα να διαλέξω βιβλία για τη βιβλιοθήκη του Συνδικάτου Μηχανικών και το μάτι μου έπεσε σε ένα βιβλίο που συγγραφέας του ήταν ο Σαμπούλ κι ο Σεβέκ. Τον Σαμπούλ, βέβαια, τον ήξερα. Αλλά αυτός ο Σεβέκ ποιος ήταν; Γιατί το όνομά του μου φαινόταν οικείο; Σε λιγότερο από ένα λεπτό θυμήθηκα. Παράξενο δεν είναι; Αλλά μου φαινόταν παράλογο. Ο Σεβέκ που γνώριζα

εγώ δεν πρέπει να ξεπερνούσε τα είκοσι και ήταν απίθανο σε τόσο μικρή ηλικία να γράφει μετακοσμολογικές πραγματείες σε συνεργασία με έναν Σαμπούλ. Αλλά οποιοσδήποτε άλλος Σεβέκ θα 'πρεπε να είναι μικρότερος από είκοσι... Έτσι έφαξα να τον βρω. Στους κοιτώνες μου είπαν ότι ήσουν εδώ... Αυτή η κλινική δεν έχει προσωπικό... Δεν καταλαβαίνω γιατί τα μέλη του συνδικάτου δε ζητούν μερικούς ακόμα γιατρούς απ' την Ιατρική Ομοσπονδία ή γιατί δε μειώνουν τον αριθμό των εισαγωγών. Ορισμένοι γιατροί και νοσοκόμοι έχουν φτάσει να δουλεύουν οχτάωρο! Φυσικά υπάρχουν άνθρωποι στις ιατρικές τέχνες που τους αρέσει κάτι τέτοιο: είναι η ορμή της αυτοθυσίας! Δυστυχώς όμως δε φτάνουμε έτσι στο μάξιμουμ της αποτελεσματικότητας... Είναι αστείο να σε βρίσκω εδώ. Διατηρείς ακόμα σχέσεις με τον Παλάτ; Τι κάνει;»

«Πέθανε».

«Α!» Δεν υπήρχε ίχνος συγκίνησης ή λύπης στη φωνή της, μόνο κάτι σαν θλίψη, μια νότα μελαγχολική. Ο Σεβέκ ταραχτηκε και για μια στιγμή κατάφερε να την αντικρίσει σαν άνθρωπο.

«Πάει πολύς καιρός;»

«Οχτώ χρόνια».

«Δε θα πρέπει να 'ταν πάνω από τριάντα πέντε».

«Έγινε ένας σεισμός στο Γουάιντ Πλέινς. Ζούσαμε εκεί πέντε χρόνια. Ήταν ο πολιτικός μηχανικός της κοινότητας. Ο σεισμός κατέστρεψε το κέντρο εκπαίδευσης. Προσπαθούσε με κάμποσους άλλους να σώσουν μερικά παιδιά που είχαν εγκλωβιστεί στα ερείπια. Ακολούθησε μια δεύτερη δόνηση κι όλα κατέρρευσαν. Τριάντα δύο άνθρωποι σκοτώθηκαν».

«Ήσουν εκεί;»

«Είχα αρχίσει εκπαίδευση στο Τοπικό Ινστιτούτο δέκα μέρες πριν απ' το σεισμό».

Έμεινε για μια στιγμή σκεφτική, με το γλυκό της πρό-

σωπο αδιαπέραστο. «Φτωχέ Παλάτ! Κατά κάποιον τρόπο του ταίριαζε να πεθάνει έτσι... μαζί με άλλους, ένας απ' τους τριάντα δύο...»

«Ο αριθμός θα ήταν πολύ μεγαλύτερος, αν δεν είχε μπει στο κτίριο», είπε ο Σεβέκ.

Τότε εκείνη τον κοίταξε. Αλλά στο βλέμμα της δε φαινόταν τίποτα απ' ό,τι ένιωθε. «Τον αγαπούσες τον Παλάτ», είπε στο τέλος αυθόρμητα.

Δεν της απάντησε.

«Δεν του μοιάζεις», πρόσθεσε. «Στην πραγματικότητα μοιάζεις σ' εμένα —εκτός απ' το χρώμα των μαλλιών. Πίστευα ότι θα έμοιαζες περισσότερο στον Παλάτ. Το υπέθετα... Είναι παράξενο σε πόσες λάθος υποθέσεις μπορεί να οδηγήσει η φαντασία... Λοιπόν, έμεινε μαζί σου;»

Ο Σεβέκ έρνεψε καταφατικά.

«Ήταν τυχερός». Δεν αναστέναξε, αλλά υπήρχε στη φωνή της ένα πιγμένο βογκητό.

«Κι εγώ ήμουν τυχερός».

Παύση. Του χαμογέλασε γλυκά. «Ναι! Θα μπορούσα να είχα διατηρήσει επαφή μαζί σου. Μου κρατάς κακία που δεν το 'κανα;»

«Αν σου κρατάω κακία; Μα ποτέ δε σε γνώρισα».

«Με γνώρισες. Ο Παλάτ κι εγώ σε κρατήσαμε στον κοιτώνα και μετά τον απογαλακτισμό σου. Σε θέλαμε κι οι δυο. Τα πρώτα χρόνια η ατομική επαφή είναι απαραίτητη. Το έχουν αποδείξει αυτό οι ψυχολόγοι. Ο κοινωνισμός δεν μπορεί να αρχίσει παρά μετά από κάμποσα χρόνια στοργής... Ήθελα να διατηρήσω τη σχέση μου με τον Παλάτ. Κατέβαλα μεγάλες προσπάθειες να βρει μια θέση εδώ, στο Αμπενάι. Όμως δεν υπήρχε ελεύθερο πόστο στον τομέα του, και δεν ήθελε να 'ρθει χωρίς δουλειά. Σε μερικά πράγματα ήταν ξεροκέφαλος... Στην αρχή μου έγραφε πολύ συχνά για σένα. Μετά σταμάτησε...»

«Δεν έχει καμιά σημασία», είπε ο νεαρός. Το πρόσωπό του, αδυνατισμένο απ' την αρρώστια, ήταν γεμάτο λεπτές σταγόνες ιδρώτα που έκαναν τα μάγουλα και το μέτωπο να φαίνονται σαν λαδωμένα.

Ακολούθησε άλλη μια παύση και μετά η Ρουλάγκ ξαναμίλησε με τη βαθιά, ευχάριστη φωνή της: «Τότε είχε σημασία και έχει ακόμα. Αλλά ο Παλάτ σε κράτησε όλα αυτά τα χρόνια. Ήταν ένα στήριγμα, ένας γονιός, ό,τι δεν ήμουν εγώ. Για μένα πάνω απ' όλα υπάρχει η δουλειά. Το ίδιο και τότε. Μόνο τη δουλειά μου σκεφτόμουν. Χαίρομαι όμως που είσαι εδώ, Σεβέκ. Θα μπορούσα, ίσως, να σου φανώ χρήσιμη τώρα. Το Αμπενάι είναι δύσκολη πόλη, στην αρχή. Νιώθει κανείς χαμένος, μόνος. Λείπει η απλή αλληλεγγύη που βρίσκεις στις μικρές πόλεις. Ξέρω πολλούς ενδιαφέροντες ανθρώπους που σίγουρα θα ήθελαν να σε γνωρίσουν. Κι ανθρώπους που θα μπορούσαν να σου φανούν χρήσιμοι. Γνωρίζω τον Σαμπούλ και μπορώ, κάπως, να φανταστώ τα προβλήματα που, τυχόν, αντιμετωπίζεις στο Ινστιτούτο. Παίζουν το παιχνίδι της κυριαρχίας εκεί μέσα. Και πρέπει να έχεις πείρα για να τα βγάλεις πέρα μαζί τους. Εν πάση περιπτώσει χαίρομαι που βρίσκεσαι εδώ. Νιώθω χαρούμενη, ένα είδος χαράς που ποτέ μου δε ζήτησα... Διάβασα το βιβλίο σου. Δικό σου είναι, έτσι; Αλλιώς γιατί να το δημοσιεύσει ο Σαμπούλ σε συνεργασία με έναν εικοσάχρονο φοιτητή; Το αντικείμενο ξεπερνάει τις γνώσεις μου· δεν είμαι παρά μηχανικός. Αναγνωρίζω όμως ότι νιώθω περήφανη για σένα. Παράξενο δε σου φαίνεται; Παράλογο! Συναίσθημα ιδιοκτήτη, θα 'λεγα! Σαν να 'σουν κάτι που μου ανήκει! Αλλά όσο γερνάει κανείς χρειάζεται και μερικά αποκούμπια που δεν είναι πάντα λογικά! Για να συνεχίσει να ζει, υποθέτω...»

Έβλεπε τη μοναξιά της. Έβλεπε τη θλίψη της κι οργιζόταν. Τον απειλούσε. Απειλούσε την αφοσίωση του πατέρα του, εκείνη την αγνή και σταθερή αγάπη που μέσα της είχε

πιάσει ρίζες η ζωή του. Τι δικαίωμα είχε αυτή, αυτή που είχε εγκαταλείψει τον Παλάτ όταν τη χρειαζόταν, να έρχεται τώρα σ' αυτόν, το γιο του Παλάτ, εκλιπαρώντας; Δεν είχε τίποτα, τίποτα να της δώσει, ούτε σ' εκείνη ούτε σε κανέναν. «Χωρίς αμφιβολία θα ήταν καλύτερα αν με έβλεπες και μένα σαν έναν αριθμό, σαν έναν απ' τους τριάντα δύο, ας πούμε», τόνισε παγερά.

«Α!» έκανε εκείνη — απάντηση γλυκιά, κοινότητα, λυπημένη. Τράβηξε αμέσως το βλέμμα της μακριά του.

Στην άλλη άκρη του θαλάμου τα γερόντια την κοίταζαν με θαυμασμό, ρίχνοντας αγκωνιές ο ένας στον άλλον.

«Προσπάθησα να σε ξανακερδίσω», συνέχισε η γυναίκα, «ελπίζοντας ότι με ήθελες κι εσύ».

Ο νέος δεν είπε τίποτα.

«Φαίνεται όμως ότι μόνο βιολογικά είμαστε μόνα και γιος», πρόσθεσε ξαναβρίσκοντας το χαμόγελό της. «Δε με θυμάσαι και το μωρό που θυμάμαι εγώ δεν έχει καμιά σχέση με αυτόν τον εικοσάχρονο άντρα. Όλα τα άλλα ανήκουν στο παρελθόν, ανεπιστρεπτί. Αλλά είμαστε αδελφή κι αδελφός, εδώ και τώρα. Κι αυτό είναι σημαντικό, δε συμφωνείς;»

«Δεν ξέρω».

Έμεινε καθιστή για κάμποση ώρα χωρίς να μιλάει και μετά σηκώθηκε. «Χρειάζεσαι ξεκούραση. Ήσουν πολύ άσχημα την πρώτη φορά που ήρθα. Μου είπαν ότι πας καλύτερα τώρα. Δε νομίζω να ξανάρθω».

Ο νέος την κοίταζε αμίλητος. «Αντίο, Σεβέκ», είπε η γυναίκα στρέφοντάς του την πλάτη. Για μια στιγμή είχε τη φριχτή εντύπωση ότι είδε το πρόσωπό της να αλλάζει, να σπάει, να τσακίζεται, να γίνεται κομμάτια. Όχι, μια φαντασίωση ήταν. Η γυναίκα βγήκε απ' το θάλαμο περπατώντας καμαρωτά και χαριτωμένα, σαν να 'ταν καλλονή. Την είδε να στέκεται για μια στιγμή στο διάδρομο και να λέει κάτι σε μια νοσοκόμα.

Και τότε άφησε να εισδύσει μέσα του ο φόβος που είχε έρθει μαζί της, η αίσθηση ανεκπλήρωτων υποσχέσεων, η έλλειψη συνοχής του Χρόνου. Κατέρρευσε κι άρχισε να κλαίει προσπαθώντας να κρύψει το πρόσωπό του στα χέρια του. Ένας γέρος, ένα από κείνα τα άρρωστα γερόντια, ήρθε και κάθισε στην άκρη του κρεβατιού του και τον χτύπησε στην πλάτη. «Μη στενοχωριέσαι, αδελφέ. Όλα θα πάνε καλά, αδελφούλη», μουρμούρισε. Ο Σεβέκ τον άκουσε κι ένιωσε το άγγιγμά του, μα δεν αισθάνθηκε παρηγοριά. Ακόμα κι ένας αδελφός δεν μπορεί να προσφέρει παρηγοριά όταν φτάσει η κακιά ώρα, το σκοτάδι, ο τοίχος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΓΙΟΥΡΑΣ

Ο ΣΕΒΕΚ ολοκλήρωσε την τουριστική του «καριέρα» στον Γιουράς με ανακούφιση. Η νέα ακαδημαϊκή χρονιά άρχιζε τώρα στο Ιέου-Εούν θα μπορούσε πλέον να εγκατασταθεί και να ζήσει στον Παράδεισο, να δουλέψει σκληρά, αντί να γυρνάει από δω κι από κει και απλώς να χαζεύει. Επιφορτίστηκε με δυο σεμινάρια κι έναν κύκλο ελεύθερων παραδόσεων. Δεν του είχαν ζητήσει να διδάξει ο ίδιος το θέλησε και οι διευθύνοντες κανόνισαν τα σεμινάρια. Όσο για τις ελεύθερες παραδόσεις δεν ήταν ούτε δική τους ιδέα ούτε δική του. Τις είχε ζητήσει μια επιτροπή φοιτητών κι εκείνος δέχτηκε αμέσως. Άλλωστε έτσι οργανώνονταν τα μαθήματα στα αναρρεσιανά κέντρα εκπαίδευσης, είτε με αίτημα των φοιτητών είτε με πρωτοβουλία του καθηγητή. Χάρηκε όταν αντιλήφθηκε ότι αυτή η ιστορία θορύβησε κάπως τους διευθύνοντες. «Φοβούνται μήπως γίνουν αναρχικοί οι φοιτητές;» είπε. «Αλλά τι άλλο μπορούν να γίνουν οι νέοι; Όταν βρίσκεται κανείς στο βυθό, πρέπει να ξεκινάει από κάτω προς τα πάνω!» Και, επειδή τα ήθελε πολύ αυτά τα μαθήματα, άσκησε πίεση, μαζί με τους φοιτητές, και του τα 'δωσαν. Για να αποφύγουν τη δυσάρεστη δημοσιότητα ο Πρύτανης και οι διευθύνοντες υποχώρησαν. Έτσι ο Σεβέκ άρχισε τον κύκλο των ελεύθερων παραδόσεων μπροστά σε ένα ακροατήριο δυο χιλιάδων ατόμων. Γρήγορα όμως η προσέλευση μειώθηκε. Στις διαλέξεις αυτές βυθιζόταν στη φυσική, χωρίς ποτέ να

εκφράζει προσωπικές ή πολιτικές απόψεις, κι επρόκειτο για φυσική πολύ υψηλού επιπέδου. Παρ' όλα αυτά αρκετές εκατοντάδες φοιτητές συνέχισαν να έρχονται. Μερικοί από απλή περιέργεια, να δουν τον Σελιγνάνθρωπο· άλλοι έλκονταν απ' την προσωπικότητά του, απ' τον ελευθερόφρονα που διέκριναν πίσω απ' τα λεγόμενά του —έστω κι αν δεν τα κατάφερναν να παρακολουθήσουν τους μαθηματικούς συλλογισμούς του. Κι ένα μεγάλο ποσοστό απ' αυτούς ήταν εξαιρετικά ικανοί τόσο στη φιλοσοφία όσο και στα μαθηματικά.

Ήταν στα αλήθεια τέλεια εκπαιδευμένοι αυτοί οι φοιτητές. Διέθεταν μυαλό κοφτερό, πνεύμα οξύ και διεισδυτικό. Όταν δεν εργάζονταν, αναπαύονταν. Δεν τους ενοχλούσαν, δεν τους περισπούσαν άλλες υποχρεώσεις. Δεν τους έπαιρνε ποτέ ο ύπνος στα μαθήματα —την προηγούμενη δεν είχαν δουλέψει σε υποχρεωτική «δεκαδιαία» εργασία. Η κοινωνία τους φρόντιζε να μην τους λείπει τίποτα και δεν τους φόρτωνε με καθήκοντα και αγγαρείες.

Τώρα τι ήταν ελεύθεροι να κάνουν, αυτό ήταν άλλο ζήτημα. Στον Σεβέκ αυτή η έλλειψη υποχρεώσεων φαινόταν ευθέως ανάλογη με την έλλειψη πρωτοβουλιών απ' την πλευρά τους.

Ένωσε φρόνη για το σύστημα εξετάσεων, όταν του το εξήγησαν· δεν μπορούσε να φανταστεί πιο μεγάλο εμπόδιο στη φυσική έφεση για μάθηση απ' αυτό το μπουκώμα με πληροφορίες που υποχρεώνονταν να ξερνάνε στην πρώτη ζήτηση. Στην αρχή αρνήθηκε να τους υποβάλλει σε τεστ και διαγωνίσματα, αλλά, βλέποντας την επιμονή των διευθυνόντων, υποχώρησε μη θέλοντας να φανεί αγενής στους οικοδεσπότες του. Ζήτησε απ' τους φοιτητές του να γράψουν πέντε πράγματα για το πρόβλημα της φυσικής που τους ενδιέφερε περισσότερο και τους δήλωσε απ' την αρχή ότι θα τους βαθμολογούσε όλους με μεγάλο βαθμό για να 'χουν να γράψουν κάτι και οι γραφειοκράτες στα χαρτιά τους και τις

λίστες τους. Προς μεγάλη του έκπληξη οι περισσότεροι φοιτητές διαμαρτυρήθηκαν. Μερικοί μάλιστα δήλωσαν ότι δεν ήταν σωστό να βαθμολογηθούν όλοι με τον ίδιο βαθμό. Και το κυριότερο, ζήτησαν να τους δώσει ο ίδιος τα προβλήματα και τις ερωτήσεις. Δεν ήθελαν να θέσουν από μόνοι τους ερωτήματα, αλλά απλώς να γράψουν τις απαντήσεις που είχαν μάθει απ' τα βιβλία.

«Εντάξει», απάντησε ταραγμένος ο Σεβέκ. «Δεν είστε υποχρεωμένοι να δουλέψετε αν δεν το θέλετε».

Οι φοιτητές δε φάνηκαν να ησυχάζουν, αλλά συνέχισαν να είναι ευγενικοί. Ήταν αξιαγάπητοι νέοι, ειλικρινείς και πολιτισμένοι. Όσα είχε διαβάσει ο Σεβέκ στη γιουρασινή ιστορία τον οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι, πράγματι, αυτοί οι νεαροί ήταν —μια λέξη που σπάνια τη χρησιμοποιούσαν πια— αριστοκράτες. Στη φεουδαλική εποχή η αριστοκρατία έστελνε τους γόνους της στο πανεπιστήμιο προσδίδοντας έτσι ανωτερότητα στο ίδρυμα. Στις μέρες μας συνέβαινε το αντίθετο: το πανεπιστήμιο προσέδιδε ανωτερότητα στον άνθρωπο. Οι φοιτητές απάντησαν περήφανοι ότι οι εισαγωγικές εξετάσεις στο Ιέου-Εούν γίνονταν όλο και πιο δύσκολες κάθε χρόνο, πράγμα που αποδείκνυε πόσο δημοκρατικό ήταν στην ουσία το πανεπιστήμιο. «Βάζετε άλλη μια κλειδαριά στην πόρτα κι αυτό το λέτε δημοκρατία», τους απάντησε. Του άρεσαν όλοι αυτοί οι ευγενικοί κι έξυπνοι νεαροί, αλλά δεν ένωθε ιδιαίτερη συμπάθεια κι αγάπη για κανέναν τους. Όλοι τους σχεδίαζαν να κάνουν καριέρα στο πανεπιστήμιο ή στη βιομηχανία και όσα τους μάθαιναν δεν ήταν γι' αυτούς παρά ένα μέσο για να προσεγγίσουν γρηγορότερα το σκοπό τους, την επιτυχημένη σταδιοδρομία. Τίποτε άλλο δεν τους ενδιέφερε.

Τελικά βρέθηκε να μην έχει καμία άλλη υποχρέωση παρά μόνο την προετοιμασία αυτών των τριών τμημάτων. Ο υπόλοιπος χρόνος ήταν όλος ελεύθερος. Είχε να βρεθεί σε τέτοια

κατάσταση απ' τα πρώτα του χρόνια στο Ινστιτούτο του Αμπενάι. Από κείνα τα χρόνια η ζωή του γινόταν όλο και πιο πολύπλοκη, όλο και πιο απαιτητική. Δεν ήταν μόνο φυσικός, αλλά και παρτενέρ, και πατέρας, και Οντονιανός — με λίγα λόγια, κοινωνικός αναμορφωτής. Και σαν τέτοιος δεν απέφευγε — ούτε και ήθελε να αποφεύγει — τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες που του αναλογούσαν. Δεν ήταν απελευθερωμένος: ήταν απλώς ελεύθερος να κάνει αυτό που πράγματι, ήθελε να κάνει. Εδώ όμως, στον Γιουράς, πέρα απ' τη διανοητική του εργασία δεν είχε καμιά άλλη υποχρέωση ή ευθύνη — όπως και όλοι οι καθηγητές κι οι φοιτητές άλλωστε. Τα κρεβάτια τους τα 'στρωναν, τα δωμάτια τους τα καθάριζαν, το πανεπιστήμιο το διηύθυναν, το πεδίο ήταν ελεύθερο, ο δρόμος ανοιχτός. Και ούτε σύζυγοι ούτε οικογένειες. Δεν υπήρχαν καθόλου γυναίκες. Στους φοιτητές απαγορευόταν να παντρευτούν. Οι παντρεμένοι καθηγητές έμεναν σε ειδικά διαμερίσματα στις πτέρυγες των εργένηδων του Πανεπιστημίου τις πέντε εργάσιμες ημέρες της εβδομάδας και τις άλλες δύο επισκέπτονταν τις οικογένειές τους. Κανείς δεν τους ενοχλούσε. Είχαν όλο τον καιρό στη διάθεσή τους για να δουλεύουν. Ό,τι χρειάζονταν τους το παρείχαν απειδίως. Κι επιπλέον διανοητικά ερεθίσματα, συζητήσεις, αντεργλήσεις, επιχειρήματα κι αντεπιχειρήματα, ό,τι τράβαγε η ψυχή τους! Παράδεισος, στ' αλήθεια! Όμως ο Σεβέκ δεν τα κατάφερνε να στρωθεί στη δουλειά.

Κάτι έλειπε — στον ίδιο, συλλογιζόταν, όχι στο περιβάλλον. Δεν μπορούσε να προσαρμοστεί. Δεν είχε τη δύναμη που χρειαζόταν για να πάρει ό,τι του πρόσφεραν τόσο γενναιόδωρα. Αισθανόταν ξερός και στεγνός, σαν φυτό της ερήμου, μέσα σ' αυτή την υπέροχη άσση. Η ζωή της Ανάρες τον είχε εμποτίσει, είχε σφραγίσει το πνεύμα του. Οι πηγές της ζωής ανάβλυζαν γύρω του, αλλά νερό δεν μπορούσε να πιει.

Πίεσε τον εαυτό του να δουλέψει, αλλά του έλειπαν οι

βεβαιότητες. Έμοιαζε να έχει χάσει εκείνο το κάρτι που τον έκανε να υπερέχει απ' όλους τους άλλους φυσικούς, εκείνη την αίσθηση του εντοπισμού του πραγματικού προβλήματος, το κλειδί που τον οδηγούσε στο κέντρο. Εδώ, στον Γιουράς, ένιωθε τελείως αποπροσανατολισμένος. Δούλεψε στο Εργαστήριο Ερευνών του Φωτός, διάβασε πολύ κι έγραψε τρία άρθρα απ' την άνοιξη ως το φθινόπωρο: με βάση τα συνήθη στάνταρντ, μια περίοδος μάλλον παραγωγής. Αλλά ο ίδιος ήξερε ότι στην πραγματικότητα δεν είχε κάνει τίποτα.

Όσο περισσότερο ζούσε στον Γιουράς τόσο λιγότερο αληθινός του φαινόταν. Έδειχνε να γλιστράει απ' τα χέρια του, να μην μπορεί να τον πιάσει — αυτόν το ζωντανό πλανήτη, τον υπέροχο κι ανεξάντλητο, όπως τον έβλεπε απ' το παράθυρό του εκείνο το πρώτο πρωινό μετά την άφιξή του. Γλιστρούσε απ' τα αδέξια και ξένα χέρια, τον απέφευγε, του ξέφευγε κι όταν, καμιά φορά, προλάβαινε κι έπιανε κάτι, άνοιγε την παλάμη του κι έβλεπε κάτι άλλο, διαφορετικό, ανεπιθύμητο, ένα χαρτί περιτυλίγματος, σκουπίδια.

Κέρδισε χρήματα με τα άρθρα που έγραψε. Είχε ήδη στην Εθνική Τράπεζα ένα λογαριασμό με τις 10.000 Διεθνείς Νομισματικές Μονάδες του βραβείου Σέο-Ουέν και μια επιχορήγηση 5.000 μονάδων απ' την ιατρική κυβέρνηση. Τώρα το ποσό αυτό είχε αυξηθεί απ' τους καθηγητικούς μισθούς του και τα δικαιώματα που του πλήρωσε ο εκδοτικός οίκος του πανεπιστημίου για τις τρεις μονογραφίες. Στην αρχή όλα αυτά τον διασκέδασαν: μετά άρχισε να νιώθει άσχημα. Προσπάθησε να διαβάσει ένα εγχειρίδιο στοιχειώδους οικονομικής, αλλά έπληξε και το παράτησε στη μέση: ήταν σαν να άκουγε την ατέλειωτη αφήγηση ενός γλιθίου ονείρου. Δεν τον ενδιέφερε να μάθει πώς λειτουργούσε το τραπεζικό σύστημα. Θεωρούσε τις λειτουργίες του καπιταλισμού στερημένες νοήματος, του φαινόταν σαν τελετουργίες πρωτόγονων θρησκειών, εξίσου βάρβαρες, πολύπλοκες, άχρηστες.

Στις ανθρωποθυσίες στους θεούς μπορούσε τουλάχιστον να διακρίνει κανείς μια ομορφιά, τρομερή κι ακατανόητη στις τελετουργίες των χρηματιστηρίων όπου η απληστία, η τεμπελιά και ο φθόνος υποκινούσαν την ανθρώπινη συμπεριφορά, ακόμα και το τρομερό γινόταν μπανάλ και κοινότοπο. Ο Σεβέκ έβλεπε όλη αυτή τη μασκαράτα με περιφρόνηση κι αδιαφορία. Αλλά δεν παραδεχόταν, δεν μπορούσε να παραδεχτεί, ότι τον τρομοκρατούσε.

Ο Σάιο Πάε τη δεύτερη βδομάδα της παραμονής του στην Α-Ιο τον είχε πάρει να πάνε να «ψωνίσουν». Παρ' όλο που δεν επιθυμούσε να κόψει τα μαλλιά του —στο κάτω κάτω ήταν μέρος του εαυτού του— ήθελε, ωστόσο, ρούχα κι ένα ζευγάρι παπούτσια γιουρασινού στιλ. Είχε βάλει στόχο να φαίνεται όσο το δυνατόν λιγότερο ξένος. Το παλιό κοστούμι του τον έκανε να νιώθει άβολα όταν περπατούσε και οι χοντρές μπότες ερήμου που φορούσε φάνονταν παράξενες ανάμεσα στα φανταιζίστικα γιουρασινά παπούτσια. Έτσι ζήτησε απ' τον Πάε να τον πάει στη Λεωφόρο Σαεμτεβενία, την κομψή, εμπορική οδό της Νίο Εσεία, και να του βρει ένα ράφτη κι έναν τσαγκάρη.

Όμως η εμπειρία που δοκίμασε ήταν τόσο φριχτή που προσπάθησε να την ξεχάσει το συντομότερο δυνατόν, αλλά για πολλούς μήνες συνέχισε να τη ζει σαν εφιάλτη στα όνειρά του. Η Λεωφόρος Σαεμτεβενία είχε τρία χιλιόμετρα μήκος κι ήταν μια συμπαγής μάζα ανθρώπων, οχημάτων, πραγμάτων: πραγμάτων που αγοράζονταν και πουλιούνταν. Παλτά, ρόμπες, χιτώνια, σακάκια, φούστες, παντελόνια, κιλότες, πουκάμισα, κορσάζ, καπέλα, παπούτσια, κάλτσες, εσάρπες, σάλια, μπλούζες, κάπες, ομπρέλες, ρούχα για τον ύπνο, για το κολύμπι, για τα διάφορα παιχνίδια, για τις απογευματινές δεξιώσεις, για τις βραδινές, για τις δεξιώσεις στην εξοχή, για τα ταξίδια, για το θέατρο, για την ιππασία, για την κηπουρική, για την υποδοχή καλεσμένων, για τη βαρκάδα, για το

φαγητό, για το κυνήγι... όλα τους διαφορετικά, σε εκατοντάδες μοντέλα, μεγέθη, χρώματα. Και αρώματα, ρολόγια, λάμπες, αγαλματάκια, κηροπήγια, φωτογραφικές μηχανές, κάμερες, τράπουλες, βάζα, καναπέδες, κάτσαρόλες, μαξιλάρια, κούκλες, σουρωτήρια, κοσμήματα, χαλιά, πένιακες, οδοντογλυκίδες, ημερολόγια, παιδικές κουδουνίστρες από πλατίνα με κρυστάλλινες λαβές, ηλεκτρικές ξύστρες, ρολόγια χειρός με διαμάντια, καδένες, ατζέντες, πιάτα, μπρελόκ, μπρασελέ, μπιχλιμπίδια, ένα απίστευτο *bric-a-brac*^{*}, κομψοτεχνήματα χωρίς αξία, άχρηστα ή απλώς διακοσμητικά σε τέτοιο βαθμό που να κρύβουν τη χρησιμότητά τους, μια τεράστια έκταση γεμάτη αντικείμενα πολυτελείας, γεμάτη περιττώματα... Στο πρώτο τετράγωνο ο Σεβέκ σταμάτησε και κοίταξε ένα παλτό με τρίχες τοποθετημένο σε μια βιτρίνα, ανάμεσα σε ρούχα και μπιζού. «Αυτό το παλτό κοστίζει 8.400 μονάδες» ρώτησε έκπληκτος τον Πάε. Είχε διαβάσει σε μια εφημερίδα ότι ο «βασικός μισθός» ήταν περίπου 2.000 μονάδες το χρόνο. «Ω, ναι! Είναι αληθινή γούνα, σπάνιο πράγμα τώρα που προστατεύουμε τα ζώα», απάντησε ο Πάε. «Θαύμα δεν είναι; Οι γυναίκες λατρεύουν τις γούνες». Και συνέχισαν το δρόμο τους. Στην άκρη του άλλου τετραγώνου ο Σεβέκ ένωθε πτώμα απ' την κούραση. Δεν ήθελε να κοιτάει. Θα 'θελε να μπορούσε να κρύψει τα μάτια του.

Και το πιο παράξενο σ' αυτή την εφιαλτική οδό ήταν ότι κανένα απ' όλα αυτά τα εκατομμύρια πράγματα που πουλιούνταν δεν ήταν κατασκευασμένο εδώ. Εδώ μονάχα τα πουλούσαν. Πού βρίσκονταν τα εργαστήρια, τα εργοστάσια, πού ήταν οι αγρότες, οι τεχνίτες, οι μεταλλωρύχοι, οι υφαντές, οι χημικοί, οι χαράκτες, οι βαφείς, οι σχεδιαστές, οι μηχανικοί, πού ήταν τα χέρια, οι άνθρωποι που τα 'φτιαζαν; Έξω απ' το οπτικό πεδίο, αλλού. Πίσω από τοίχους. Στο

* *bric-a-brac* (γαλλικά στο κείμενο): μικροπράγματα άνευ αξίας. (Σ.τ.Μ.)

σκοτάδι. Όλοι όσοι βρίσκονταν στα καταστήματα δεν ήταν παρά αγοραστές ή πωλητές. Η μόνη σχέση που είχαν με τα πράγματα ήταν η κυριότητα, η κατοχή.

Διαπίστωσε ότι, απ' τη στιγμή που είχαν τα μέτρα του, μπορούσε να παραγγείλει οτιδήποτε χρειαζόταν τηλεφωνικά κι αποφάσισε να μην ξαναπατήσει το πόδι του σ' αυτό τον εφιαλτικό δρόμο.

Το κοστούμι και τα παπούτσια του τα έφεραν σε μια βδομάδα. Τα φόρεσε και στάθηκε μπροστά στον καθρέφτη του δωματίου του. Το γκριζο σακάκι, το άσπρο πουκάμισο, το μαύρο παντελόνι, οι κάλτσες και τα γυαλιστερά παπούτσια, του πήγαιναν όλα μια χαρά, ταίριαζαν απόλυτα με τη μακρόστενη σιλουέτα του και τα στενά του πόδια. Άγγιξε προσεκτικά το ένα παπούτσι. Ήταν φτιαγμένο απ' το ίδιο υλικό με τις καρέκλες στο διπλανό δωμάτιο, αυτό το υλικό που είχε τη συνοχή του ανθρώπινου δέρματος. Πρόσφατα είχε ρωτήσει τι ήταν και του είχαν απαντήσει ότι, πράγματι, ήταν δέρμα — αλλά δέρμα ζώου, τομάρι, όπως το έλεγαν. Σκυθρόπιασε σ' αυτή την επαφή. Σηκώθηκε και γύρισε την πλάτη στον καθρέφτη, αλλά όχι πριν διαπιστώσει ότι η ομοιότητά του με τη μάνα του, τη Ρουλάγκ, ήταν πιο μεγάλη παρά ποτέ.

Στα μέσα του φθινοπώρου άρχισαν οι μεγάλες διακοπές. Πολλοί φοιτητές πήγαν στα σπίτια τους. Ο Σεβέκ πήγε κάμποσες μέρες εκδρομή στο βουνό Μεϊτέις μαζί με μερικούς σπουδαστές κι ερευνητές των Εργαστηρίων Έρευνας του Φωτός, και κατόπιν επέστρεψε κι άρχισε να περνάει τον καιρό του μπροστά στο μεγάλο κομπιούτερ που την εποχή των μαθημάτων ήταν διαρκώς κατειλημμένο. Αλλά, πλήττοντας απ' αυτή τη δουλειά που δεν οδηγούσε πουθενά, εργαζόταν λίγο. Κοιμόταν περισσότερο απ' το συνηθισμένο, περπατούσε, διάβαζε πολύ, κι έλεγε στον εαυτό του ότι το πρό-

βλημα ήταν πως ήθελε να τα κάνει όλα πολύ βιαστικά: δεν ήταν δυνατόν να καταλάβει έναν ολότελα καινούριο κόσμο σε λίγους μήνες. Οι πελούζες κι οι θαυμαστές πρασιές του Πανεπιστημίου απλώνονταν κυματιστά στον φορτωμένο βροχή άνεμο που έκανε τα φυλλάματα να λάμπουν κάτω απ' τον γκριζο, μαλακό ουρανό. Ο Σεβέκ έψαξε και βρήκε τα έργα των μεγάλων ιστικών ποιητών και τα διάβασε: τους καταλάβαινε πια όταν μιλούσαν για λουλούδια, για πουλιά που πετούσαν και για τα χρώματα του δάσους το φθινόπωρο. Χάρηκε πολύ γι' αυτό. Του ήταν πολύ ευχάριστο κι απολαυστικό να επιστρέφει το δειλινό στο δωμάτιό του, του οποίου η ήσυχη ομορφιά των αναλογιών δεν έπαυε ποτέ να τον ικανοποιεί. Είχε συνηθίσει πια αυτή την άνεση κι αυτή την κομψότητα: του είχαν γίνει οικείες. Το ίδιο και ορισμένα πρόσωπα κατά τη διάρκεια του βραδινού φαγητού, κάποιοι συνάδελφοί του που τους αγαπούσε περισσότερο απ' τους άλλους, αν και όλοι τους του ήταν πια οικείοι. Το ίδιο και το φαγητό, σε όλη την ποικιλία και την ποσότητά του, που στην αρχή τον είχε σοκάρει. Οι άνθρωποι που σερβίριζαν τα τραπέζια είχαν μάθει τα γούστα του και του έφερναν ό,τι θα είχε διαλέξει κι ο ίδιος μόνος του. Δεν μπορούσε να φάει το κρέας: είχε προσπαθήσει, από ευγένεια και για να αποδείξει ότι δεν τον διακατείχαν παράλογες προκαταλήψεις, αλλά το στομάχι του είχε τους λόγους του που η λογική αγνοεί κι είχε επαναστατήσει. Αφού κατάφερε να αποφύγει την τελευταία στιγμή κάποιες καταστροφές, είχε εγκαταλείψει την προσπάθεια και παρέμενε χορτοφάγος, αν και πολύ λαίμαργος. Του άρεσε πολύ το φαγητό. Είχε πάρει τρία-τέσσερα κιλά από τότε που είχε έρθει στον Γιουράς και φαινόταν μια χαρά τώρα, ηλιοκαμένος όπως ήταν απ' τις εκδρομές στο βουνό και την ξεκούραση των διακοπών. Το κομμί του φάνταζε εντυπωσιακό όταν σηκώθηκε απ' το τραπέζι του αχανούς εστιατορίου, που το ταβάνι του χανόταν στη σιά και οι

στολισμένοι με πορτρέτα τοίχοι του αντανακλούσαν το φως των κηροπηγίων που φώτιζαν τα γεμάτα πορσελάνινα κι ασημένια πιάτα τραπέζια. Χαιρέτησε κάποιον σε ένα άλλο τραπέζι και βγήκε με μια έκφραση γαλήνιας χαλάρωσης. Στην άλλη πλευρά της αίθουσας ο Τσιφόλισκ τον είδε και τον ακολούθησε· τον πρόλαβε στην πόρτα.

«Είστε ελεύθερος για λίγα λεπτά, Σεβέκ;»

«Ναι. Θέλετε να πάμε στο διαμέρισμά μου;» Είχε συνηθίσει πια να χρησιμοποιεί συνεχώς την κτητική αντωνυμία και μάλιστα χωρίς να το καταλαβαίνει.

Ο Τσιφόλισκ φάνηκε να διστάζει. «Τι θα λέγατε για τη βιβλιοθήκη; Είναι στο δρόμο μας και θα ήθελα να πάρω ένα βιβλίο».

Διέσχισαν την πλακόστρωτη αυλή με κατεύθυνση τη Βιβλιοθήκη της Ευγενούς Επιστήμης —η αρχαία ονομασία της Φυσικής, που ακόμα και στην Ανάρες τη χρησιμοποιούσαν μερικές φορές— περπατώντας δίπλα δίπλα μες στο φιλόβροχο της νύχτας. Ο Τσιφόλισκ άνοιξε μια ομπρέλα, αλλά ο Σεβέκ βάδιζε στη βροχή όπως ένας Ιοτικός βαδίζει στη λιακάδα, με ευχαρίστηση.

«Θα βραχείτε», μούγκρισε ο Τσιφόλισκ. «Το στήθος σας είναι ευαίσθητο, έτσι; Πρέπει να προσέχετε».

«Είμαι μια χαρά», απάντησε ο Σεβέκ και χαμογέλασε περπατώντας με μεγάλα βήματα στη λεπτή και δροσερή βροχή. «Εκείνος ο κυβερνητικός γιατρός μου έδωσε, ξέρετε, μερικά φάρμακα. Είναι πολύ αποτελεσματικά. Δε βήχω πια. Του ζήτησα να μεταβιβάσει τη συνταγή με ραδιομήνυμα στο Συνδικάτο Πρωτοβουλίας του Αμπενάι. Το έκανε με χαρά. Ήταν πολύ απλό. Έτσι πολλοί τώρα θα απαλλαγούν απ' το βάσανο του βήχα που τους προκαλεί η σκόνη. Γιατί να μην είχε γίνει νωρίτερα; γιατί; Γιατί οι πλανήτες μας να μη συνεργάζονται, Τσιφόλισκ;»

Ο Θουβιανός μούγκρισε χαμογελώντας σαρδόνια. Πέρα-

σαν στο αναγνωστήριο της Βιβλιοθήκης. Σειρές παλιών βιβλίων αναπαύονταν στο γαλήνιο σκοτάδι πάνω σε κομψές μαρμάρινες εταζέρες. Στα μακριά τραπέζια οι λάμπες ήταν σφαίρες από αλάβαστρο. Δεν υπήρχε κανείς άλλος, αλλά ένας βοηθός ήρθε από πίσω τους με γρήγορα βήματα για να ανάψει τη φωτιά στο μαρμάρινο τζάκι και να βεβαιωθεί ότι δεν ήθελαν τίποτα. Ο Τσιφόλισκ στάθηκε μπροστά στη φωτιά κοιτάζοντας τα ξύλα να καίγονται. Τα τσίνορά του είχαν σηκωθεί πάνω απ' τα μικρά του μάτια. Το άγριο, βασανισμένο πρόσωπό του φαινόταν πιο γερασμένο απ' ό,τι συνήθως.

«Θα είμαι δυσάρεστος, Σεβέκ», είπε με βραχνή φωνή. Και πρόσθεσε: «Καθόλου ασυνήθιστο, υποθέτω...» —μια ταπεινότητα τελείως άγνωστη στον Σεβέκ.

«Τι τρέχει;»

«Θέλω να μάθω αν ξέρετε τι κάνετε εδώ».

Μετά από μια σύντομη παύση ο Σεβέκ απάντησε: «Νομίζω ναι».

«Ξέρετε λοιπόν ότι σας αγόρασαν;»

«Με αγόρασαν;»

«Πέστε το συνεργασία, αν θέλετε. Ακούστε, όσο έξυπνος κι αν είναι κάποιος, δεν μπορεί να δει ό,τι δεν ξέρει πώς να το δει. Πώς μπορείτε να καταλάβετε την παρουσία σας εδώ, σε μια καπιταλιστική οικονομία, σε ένα πλουτοκρατικό-ολιγαρχικό κράτος; Πώς μπορείτε να την καταλάβετε ερχόμενος απ' τη μικρή ιδεαλιστική κοινότητά σας, πέρα απ' τους ουρανούς;»

«Τσιφόλισκ, δεν απομένουν πια πολλοί ιδεαλιστές στην Ανάρες, σας διαβεβαιώ. Οι θεμελιωτές της υπήρξαν ιδεαλιστές, ναι, εγκαταλείποντας αυτόν τον κόσμο για να εποικίσουν τις ερήμους μας. Αλλά έχουν περάσει πια επτά γενιές! Η κοινωνία μας είναι πρακτική. Ίσως υπερβολικά πρακτική, νοιάζεται μονάχα για την επιβίωση. Τι το ιδεαλιστικό υπάρ-

χει στην κοινωνική συνεργασία, την αμοιβαία βοήθεια, όταν αυτό είναι το μόνο μέσο για να μείνει κανείς ζωντανός;»

«Δεν μπορώ να συζητήσω μαζί σας τις αξίες του Οντολισμού. Όχι γιατί δεν το θέλω. Γνωρίζετε ότι ξέρω πολλά γι' αυτό το θέμα. Στη χώρα μου είμαστε πιο εξοικειωμένοι με τέτοια ζητήματα απ' ό,τι αυτοί εδώ οι άνθρωποι. Είμαστε παράγωγα της ίδιας μεγάλης επαναστατικής κίνησής του Η' αιώνα —είμαστε σοσιαλιστές, σαν κι εσάς».

«Δεν είστε όμως αναρχικοί. Το κράτος της Θου είναι πολύ πιο συγκεντρωτικό απ' το κράτος της Α-Ιο. Μια εξουσιαστική δομή ελέγχει τα πάντα, την κυβέρνηση, τη διοίκηση, την αστυνομία, το στρατό, την παιδεία, τους νόμους, το εμπόριο, τα εργοστάσια. Και η οικονομία σας είναι εγχρήματη».

«Εγχρήματη, αλλά βασισμένη στην αρχή ότι κάθε εργαζόμενος αμείβεται ανάλογα με την αξία του, ανάλογα με την αξία της εργασίας που παράγει —και δεν πληρώνεται από καπιταλιστές για τους οποίους αναγκάζεται να δουλεύει, αλλά απ' το κράτος του οποίου είναι μέλος!»

«Και πληρώνεται ανάλογα με την αξία της εργασίας του;»

«Γιατί δεν έρχεστε στη Θου να δείτε πώς λειτουργεί ο αληθινός σοσιαλισμός;»

«Ξέρω πώς λειτουργεί ο αληθινός σοσιαλισμός», απάντησε ο Σεβέκ. «Θα μπορούσα να σας το πω, αλλά η κυβέρνησή σας θα με άφηγε να σας το εξηγήσω, στη Θου;»

Ο Τσιφόνιλισκ κλότσησε ένα κλαδί στο τζάκι που δεν είχε αρπάξει ακόμα φωτιά. Η έκφραση του, κοιτάζοντας τη φλόγα, ήταν πικρή, βαθιές ρυτίδες απλώνονταν ανάμεσα στις γωνιές του στόματός του και τη μύτη του. Δεν απάντησε στην ερώτηση του Σεβέκ. Τελικά μίλησε: «Δεν προσπαθώ να παίξω μαζί σας. Δεν υπάρχει λόγος· εν πάση περιπτώσει δεν επιθυμώ να το κάνω. Αυτό που θέλω να σας ρωτήσω είναι το εξής: είστε διατεθειμένος να έρθετε στη Θου;»

«Όχι τώρα, Τσιφόνιλισκ».

«Μα τι μπορείτε να τελειώσετε... εδώ;»

«Την εργασία μου. Κι επιπλέον εδώ βρίσκομαι κοντά στην έδρα του Παγκοσμίου Συμβουλίου Κυβερνήσεων...»

«Το Π.Σ.Κ.;... Εδώ και τριάντα χρόνια το 'χουν στο τσεπάκι τους αυτοί της Α-Ιο. Μην υπολογίζετε σ' αυτό για να σωθείτε!»

Παύση. «Κινδυνεύω, λοιπόν;»

«Δεν το καταλάβατε ακόμα;»

Κι άλλη παύση.

«Εναντίον ποιου προσπαθείτε να με προειδοποιήσετε;» ρώτησε ο Σεβέκ.

«Εναντίον του Πάε, καταρχήν».

«Ω, ναι, ο Πάε». Ο Σεβέκ άπλωσε τα χέρια του στο μαρμαρένιο και χρυσοσκάλιστο πλαίσιο του τζακιού. «Ο Πάε είναι πολύ καλός φυσικός. Και πολύ ευγενικός. Αλλά δεν τον εμπιστεύομαι».

«Γιατί όχι;»

«Γιατί... είναι όλο υπεκφυγές».

«Ναι. Έξοχη ψυχολογική παρατήρηση. Αλλά ο Πάε δεν είναι επικίνδυνος για σας απλά και μόνο επειδή έχει τέτοιο χαρακτήρα, Σεβέκ. Είναι επικίνδυνος επειδή πρόκειται για πληρωμένο και φιλόδοξο πρόκτορα της ιοτικής κυβέρνησης. Κάνει συνεχείς αναφορές για σας, και για μένα, στο Υπουργείο Εθνικής Ασφαλείας —τη μυστική αστυνομία. Ένας Θεός ξέρει αν σας υποτιμώ, αλλά δε βλέπετε ότι η συνήθειά σας να δημιουργείτε προσωπικές σχέσεις με οποιονδήποτε δε σας βοηθάει; Πρέπει να δείτε τις δυνάμεις που κρύβονται πίσω απ' τα άτομα».

Ενώ μιλούσε ο Τσιφόνιλισκ η χαλαρή στάση του Σεβέκ σκλήραινε. Είχε τώρα σηκωθεί όρθιος, σαν τον Τσιφόνιλισκ, και κοίταζε τη φωτιά. Τελικά είπε: «Πώς τα ξέρετε όλα αυτά για τον Πάε;»

«Με τον ίδιο τρόπο που ξέρω ότι στο γραφείο σας υπάρχει ένας κοριός, όπως και στο δικό μου. Γιατί είναι δουλειά μου να ξέρω».

«Είστε κι εσείς πράκτορας της κυβέρνησής σας;»

Το πρόσωπο του Τσιφόιλισκ έγινε ανέκφραστο· μετά στράφηκε απότομα στον Σεβέκ και μίλησε χαμηλόφωνα, με μια φωνή γεμάτη μίσος.

«Ναι», είπε, «βεβαίως και είμαι. Αν δεν ήμουν, δε θα βρισκόμουν εδώ. Οι πάντες το ξέρουν. Η κυβέρνησή μου στέλνει στο εξωτερικό μονάχα πρόσωπα της απολύτου εμπιστοσύνης της. Και σ' εμένα μπορεί να έχει εμπιστοσύνη! Γιατί δεν πουλήθηκα, όπως όλοι αυτοί οι πλούσιοι ιοτικοί καθηγητάδες. Πιστεύω στην κυβέρνησή μου, στη χώρα μου. Πιστεύω σ' αυτές». Μιλούσε σαν να τον βασάνιζαν οι λέξεις. «Πρέπει να κοιτάξετε γύρω σας, Σεβέκ! Είστε ένα παιδί ανάμεσα σε κλέφτες. Είναι καλοί απέναντί σας, σας δίνουν ένα όμορφο διαμέρισμα, μια θέση καθηγητή, φοιτητές, χρήμα, σας δείχνουν τους πύργους τους, τα πρότυπα εργοστάσιά τους, σας ξεναγούν σε όμορφα χωριά. Όλα καλά. Όλα ωραία, έξοχα! Αλλά γιατί; Γιατί σας έκαναν να έρθετε εδώ απ' τη Σελήνη, γιατί έπλεξαν το εγκώμιό σας, γιατί τύπωσαν τα βιβλία σας, γιατί σας φρόντισαν και σας έδωσαν αυτά τα μαθήματα, αυτά τα εργαστήρια κι αυτές τις βιβλιοθήκες; Νομίζετε ότι τα έκαναν όλα αυτά από επιστημονικό ενδιαφέρον, από αδελφική αγάπη; Ζούμε σε μια οικονομία του κέρδους, Σεβέκ!»

«Το ξέρω. Ήρθα για να κάνω παζάρια με αυτή την οικονομία».

«Να παζαρέψετε... τι; Γιατί;»

Το πρόσωπο του Σεβέκ είχε πάρει τώρα εκείνη την παγωμένη και σοβαρή όψη που είχε όταν εγκατέλειπε το Φρούριο στην Ντρίο. «Ξέρετε τι θέλω, Τσιφόιλισκ. Θέλω ο λαός μου να βγει απ' την εξορία του. Ήρθα εδώ γιατί νομίζω ότι

εσείς, στη Θου, δεν το θέλετε αυτό. Μας φοβάστε, εκεί κάτω. Φοβάστε ότι μπορεί να ξαναφέρουμε την επανάσταση, την παλιά επανάσταση, την αληθινή, αυτή την επανάσταση για δικαιοσύνη που ξεκινήσατε εσείς, αλλά την εγκαταλείψατε στη μέση. Εδώ, στην Α-Ιο, με φοβούνται λιγότερο, γιατί έχουν ξεχάσει την επανάσταση. Δεν τη φοβούνται πια. Σκέφτονται ότι αν οι άνθρωποι κατέχουν αρκετά πράγματα, είναι ευτυχισμένοι ζώντας φυλακισμένοι. Όμως εγώ δεν το πιστεύω αυτό. Θα γκρεμίσω τους τοίχους. Θέλω την αλληλεγγύη, την ανθρώπινη αλληλεγγύη. Θέλω να επικοινωνούν ελεύθερα ο Γιουράς με την Ανάρες. Εργάστηκα όσο μπορούσα γι' αυτή την επικοινωνία όσο βρισκόμουν στην Ανάρες. Τώρα θα εργαστώ όσο μπορώ γι' αυτήν από 'δω, απ' τον Γιουράς. Στην Ανάρες δρούσα. Εδώ παζαρεύω».

«Με τι;»

«Ω, το ξέρετε, Τσιφόιλισκ», απάντησε ο Σεβέκ χαμηλόφωνα, δειλά. «Ξέρετε τι θέλουν από μένα».

«Ναι, το ξέρω, αλλά δεν ήξερα ότι το ξέρετε κι εσείς», είπε ο Θουβιανός μιλώντας κι αυτός σιγανά· η βραχνή φωνή του είχε γίνει βραχνός ψίθυρος, όλο βογκητά και σφυρίγματα. «Την έχετε, λοιπόν... τη Γενική Θεωρία της Χρονικότητας;»

Ο Σεβέκ τον κοίταξε κάπως ειρωνικά.

Ο Τσιφόιλισκ επέμεινε: «Υπάρχει γραμμένη;»

Ο Σεβέκ συνέχιζε να τον κοιτάζει για ένα λεπτό, και μετά απάντησε ορθά κοφτά: «Όχι!»

«Καλό αυτό!»

«Γιατί;»

«Γιατί αν την είχατε γράψει, θα την είχον ήδη πάρει».

«Τι εννοείτε;»

«Ακούστε με, η Όντο δεν ήταν εκείνη που έγραψε ότι όπου υπάρχει ιδιοκτησία υπάρχει και κλοπή;»

«Αν θέλεις κλέφτες, φτιάξε ιδιοκτήτες· αν θέλεις εγκλή-

ματα, φτιάξε νόμους. Είναι γραμμένο στον Κοινωνικό Οργανισμό».

«Εντάξει. Όταν υπάρχουν χαρτιά σε κλειδωμένα δωμάτια, υπάρχουν κι άνθρωποι με κλειδιά για να τα ξεκλειδώσουν!»

Ο Σεβέκ σκυθρώπιασε. «Ναι», είπε, «είναι πολύ δυσάρεστο αυτό».

«Για σας. Όχι για μένα. Ξέρετε, δεν έχω τους ηθικούς και ατομικιστικούς ενδοιασμούς σας. Ξέρω ότι δεν έχετε γράψει τη Θεωρία στο χαρτί. Αν πίστευα ότι την είχατε γραμμένη, θα έκανα το παν για να σας την πάρω, χρησιμοποιώντας την πειθώ, την κλοπή, ακόμα και τη βία, αν ήμουν βέβαιος ότι θα μπορούσα να σας απαγάγω χωρίς να ξεσπάσει πόλεμος ανάμεσα στη Θου και την Α-Ιο. Θα χρησιμοποιούσα οποιοδήποτε μέσο για να μην πέσει στα χέρια αυτών των ιοτικών μεγαλοκαπιταλιστών και θα την έδινα στο Κεντρικό Προεδρείο της χώρας μου. Γιατί η υψηλότερη αξία που μπορώ να υπηρετήσω είναι η δύναμη και η ευημερία της χώρας μου».

«Λέτε ψέματα», απάντησε ήρεμα ο Σεβέκ. «Πιστεύω ότι είστε πατριώτης, ναι. Όμως πάνω απ' τον πατριωτισμό σας βάζετε το σεβασμό της αλήθειας, της επιστημονικής αλήθειας και ίσως την εντιμότητα απέναντι σε ορισμένα πρόσωπα. Δε θα με προδίδετε».

«Αν μπορούσα θα το έκανα», είπε άγρια ο Τσιφούλισκ. Πήγε να συνεχίσει, σταμάτησε, και τελικά πρόσθεσε καρτερικά. «Σκεφτείτε ό,τι θέλετε. Αλλά να το θυμάστε, σας θέλουμε. Αν καταλάβετε τελικά τι συμβαίνει εδώ, τότε ελάτε στη Θου. Διαλέξατε λάθος ανθρώπους για να γίνουν αδελφοί σας. Και αν... Δε μου πέφτει λόγος βέβαια, αλλά δεν πειράζει. Αν δεν έρθετε σ' εμάς, στη Θου, τουλάχιστον μη δώσετε τη θεωρία σας στους Ιοτικούς. Μη δώσετε τίποτα στους τοκογλύφους! Φύγετε. Γυρίστε στον πλανήτη σας. Ό,τι έχετε να δώσετε δώστε το στο λαό σας!»

«Δεν το θέλουν», απάντησε ανέκφραστος ο Σεβέκ. «Λέτε να μην προσπάθησα;»

Τέσσερις ή πέντε μέρες αργότερα, ρωτώντας ο Σεβέκ για τον Τσιφούλισκ πληροφορήθηκε ότι είχε επιστρέψει στη Θου. «Μόνιμα; Δε μου είπε ότι θα έφευγε».

«Ποτέ ένας Θουβιανός δεν ξέρει ποτέ θα λάβει διαταγές απ' το Προεδρείο του», απάντησε ο Πάε, γιατί βεβαίως ο Πάε ήταν αυτός που πληροφόρησε τον Σεβέκ για την αναχώρηση του Τσιφούλισκ. «Ξέρει μόνο ότι, άπαξ και φτάσει η διαταγή, καλά θα κάνει να βιαστεί. Και δεν καθυστερεί ούτε στιγμή, ούτε καν για τους αποχαιρετισμούς του. Φουκαρά Τσιφ! Αναρωτιέμαι τι λάθος έκανε!»

Ο Σεβέκ πήγαινε μια-δυο φορές τη βδομάδα να δει τον Άτρο σε μια μικρή μεζονέτα στην άκρη του Πανεπιστημίου όπου ζούσε παρέα με δυο υπηρέτες εξίσου γέρους με αυτόν. Σχεδόν ογδόντα χρονών ήταν, όπως έλεγε κι ο ίδιος, ένα ζωντανό μνημείο της μοντέρνας φυσικής. Παρ' όλο που το έργο της ζωής του δεν είχε παραγνωρισθεί, όπως εκείνο της Γκβαράμπ, γερνώντας πλησίαζε κι αυτός την αδιαφορία της γερρόντισσας αναρρωσιανής φυσικού. Το ενδιαφέρον που έδειχνε στον Σεβέκ, τουλάχιστον, φαινόταν να είναι αποκλειστικά προσωπικό —ένα είδος συναδελφικότητας. Ήταν ο πρώτος φυσικός που είχε δουλέψει για τις Ακολουθίες και ο οποίος είχε αποδεχτεί τις θεωρίες του χρόνου που πρότεινε ο Σεβέκ ενάντια σε όλους τους επιστημονικούς ποντίφικες. Είχε δώσει μάχη γι' αυτές τις θεωρίες, με τα ίδια τα όπλα του Σεβέκ, κι αυτή η μάχη είχε κρατήσει πολλά χρόνια πριν την ολοκληρωμένη έκδοση των Αρχών της Συγχρονικότητας, την οποία ακολούθησε η νύξη των Συγχρονιστών. Η μάχη αυτή ήταν το αποκορύφωμα της ζωής του Άτρο. Δε θα είχε πολεμήσει για την αλήθεια, αν δεν του άρεσε ο πόλεμος

περισσότερο κι απ' αυτή την ίδια την αλήθεια.

Ο Άτρο ήταν σε θέση να ιχνηλατήσει τη γενεαλογία του για σχεδόν έντεκα αιώνες, μέσα από στρατηγούς, πρίγκιπες, μεγάλους γαιοκτήμονες. Η οικογένειά του κατείχε ακόμα μια έκταση επτά χιλιάδων εκταρίων με δεκατέσσερα χωριά στην επαρχία της Σίε, την πιο αγροτική περιοχή της Α-Ιο. Μιλούσε χρησιμοποιώντας επαρχιώτικες εκφράσεις και αρχαϊσμούς στους οποίους ήταν προσκολλημένος με υπερηφάνεια. Τα πλούτη δεν του έκαναν καμιά εντύπωση και αναφερόμενος στους κυβερνήτες της χώρας του τους αποκαλούσε πάντα «δημαγωγούς και πονηρούς πολιτικάντηδες». Ο σεβασμός του δεν εξαγοραζόταν. Και ωστόσο τον παρείχε απειδώς, ελεύθερα, σε οποιονδήποτε ηλίθιο, αρκεί να είχε, όπως έλεγε, «το σωστό όνομα». Μερικές απόψεις του ήταν τελείως ακατανόητες για τον Σεβέκ. Ήταν ένα αίνιγμα: ένας αριστοκράτης. Ωστόσο περιφρονούσε το χρήμα και τη δύναμη κι ο Σεβέκ ένωθε πιο κοντά σ' αυτόν τον αριστοκράτη από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο που είχε συναντήσει στον Γιουράς.

Μια φορά, ενώ κάθονταν παρέα κάτω από μια τζαμένια αφίδα όπου φύτρωναν σπάνια και εκτός εποχής λουλούδια, βιάστηκε να χρησιμοποιήσει τη φράση: «Εμείς οι Σετιανοί». Ο Σεβέκ τον διέκοψε αμέσως: «Σετιανοί... αυτή δεν είναι φυτική λέξη!» Φυτική ήταν στη γλώσσα της αργκό η λέξη που χρησιμοποιούσαν για το λαϊκό τύπο, τις εφημερίδες, τις εκπομπές και τα ρομάντζα που απευθύνονταν στους εργαζόμενους των πόλεων.

«Φυτική!» επανέλαβε ο Άτρο. «Αγαπητέ μου φίλε, από πού έμαθες αυτή τη χυδαία λέξη; Λέγοντας Σετιανοί εννοώ, ό,τι ακριβώς εννοούν με αυτό τον όρο οι δημοσιογράφοι και οι ελάχιστοι μορφωμένοι αναγνώστες τους: τον Γιουράς και την Ανάρες!»

«Εξεπλάγηνη ακούγοντάς σας να χρησιμοποιείτε μια ξένη λέξη... μια λέξη μη σετιανή πράγματι».

«Ορισμός δια της αποκλείσεως», απάντησε χαρούμενα ο γέροντας. «Πριν από εκατό χρόνια δεν είχαμε ανάγκη αυτή τη λέξη. Η ανθρωπότητα αρκούσε. Αλλά πριν από εξήντα χρόνια όλα άλλαξαν. Ήμουν δεκαεφτά ετών, ήταν μια μέρα ζεστή κι ηλιόλουστη στις αρχές του καλοκαιριού, το θυμάμαι πολύ καλά. Έκανα ιππασία και η μεγάλη μου αδελφή με φώναξε απ' το παράθυρο. «Μιλάνε με κάποιον από άλλο ηλιακό σύστημα στο ραδιόφωνο!» Η φουκαριάρα η μάνα μου νόμιζε ότι ήμασταν όλοι καταραμένοι. Οι ξένοι διάβολοι, καταλαβαίνεις. Αλλά δεν ήταν παρά οι Χαϊνιανοί που κοσάριζαν για ειρήνη κι αδελφότητα... Τέλος πάντων. Στις μέρες μας ο όρος ανθρωπότητα παράγινε ευρύς. Τι χαρακτηρίζει την αδελφότητα, αν όχι η μη αδελφότητα; Ορισμός δια της αποκλείσεως, αγαπητέ μου! Εγώ κι εσύ είμαστε συγγενείς. Οι πρόγονοί σου χωρίς καμιά αμφιβολία έβοσκαν πρόβατα στα βουνά, ενώ οι δικοί μου καταπνέζαν τους δουλοπάροικους στην επαρχία της Σίε πριν από κάμποσους αιώνες. Είμαστε όμως μέλη της ίδιας οικογένειας. Για να το καταλάβεις αυτό δεν έχεις παρά να συναντήσεις —ή ακόμα και να ακούσεις μονάχα να μιλάει— έναν ξένο. Ένα ον από άλλο ηλιακό σύστημα. Έναν άντρα, ας πούμε, που δεν έχει τίποτα κοινό με μας, εκτός από δυο πόδια, δυο χέρια, κι ένα κεφάλι με κάτι σαν εγκέφαλο μέσα του!»

«Μα δεν απέδειξαν οι Χαϊνιανοί ότι είμαστε...»

«Όλοι ξένης καταγωγής, απόγονοι διαστρικών Χαϊνιανών αποίκων πριν από πεντακόσιες χιλιάδες χρόνια ή ένα εκατομμύριο ή δύο ή τρία ή δεν ξέρω κι εγώ πόσα. Απέδειξαν! Μα τον πρώτο αριθμό, Σεβέκ, μιλάς σαν πρωτοετής φοιτητής. Πώς μπορείς να μιλάς σοβαρά για ιστορικές αποδείξεις σε σχέση με μια περίοδο τόσο μακρινή; Αυτοί οι Χαϊνιανοί είναι ζογκλέρ, παίζουν με τις χιλιετίες σαν να 'ναι μπαλόκια. Αλλά πέραν τούτου ουδέν. Απόδειξη, πράγματι! Η θρησκεία των προγόνων μου κηρύσσει, με την ίδια αυθεντία, ότι είμαι α-

πόγονος του Πίνρα Οντ, που τον εξόρισε ο Θεός απ' τον Παράδεισο, επειδή είχε την τόλμη να μετρήσει τα δάχτυλα των χεριών και των ποδιών του, να προσθέσει μερικά μέχρι να γίνουν είκοσι και να απελευθερώσει κατ' αυτόν τον τρόπο το Χρόνο στο σύμπαν. Αν είναι να διαλέξω, προτιμώ αυτή την ιστορία από εκείνη των ξένων».

Ο Σεβέκ έβαλε τα γέλια του άρσε το χιούμορ του Άτρο. Αλλά ο γέροντας ήταν σοβαρός. Χτύπησε τον Σεβέκ στο μπράτσο και, ζαρώνοντας τα φρύδια του και δαγκώνοντας τα χείλη του, όπως έκανε πάντα όταν ήταν συγκινημένος, δήλωσε: «Ελπίζω ότι αισθάνεσαι το ίδιο, αγαπητέ μου. Το ελπίζω ειλικρινά. Υπάρχουν πολλά θαυμαστά πράγματα στην κοινωνία σας, είμαι σίγουρος γι' αυτό, αλλά δε σας μαθαίνουν να ξεχωρίζετε —κι αυτό είναι το καλύτερο που μπορεί να διδάξει ο πολιτισμός. Δε θέλω αυτοί οι καταραμένοι ξένοι να σε κοροϊδέψουν για τις ιδέες που έχεις για την αδελφότητα, την αλληλεγγύη και τα παρόμοια. Θα σου χύσουν ποτάμια ολόκληρα από «κοινή ανθρωπότητα» και «παγκόσμιες ενώσεις» και δε θέλω όλα αυτά να τα καταπιείς. Νόμος της ύπαρξης είναι η πάλη —ο ανταγωνισμός— η εξολόθρευση του αδύνατου —ο άγριος πόλεμος για την επιβίωση. Και επιθυμώ να επιζήσουν οι καλύτεροι. Το είδος των ανθρώπων που γνωρίζω. Οι Σετιανοί. Εσύ κι εγώ: ο Γιουράς κι η Ανάρες. Τους έχουμε ξεπεράσει πια όλους αυτούς τους Χαϊνιανούς, τους Γήινους κι όλους τους άλλους, όπως κι αν ονομάζονται και πρέπει να παραμείνουμε επικεφαλής. Μας έμαθαν τη διαστρική προώθηση, αλλά κατασκευάζουμε τώρα καλύτερα διαστρικά σκάφη απ' τα δικά τους. Όταν πραγματοποιήσεις τη θεωρία σου ελπίζω ειλικρινά ότι θα αναλογιστείς τι σημαίνει νομιμότητα και σε ποιον την οφείλουμε». Τα εύκολα δάκρυα των γηρατειών ανάβλυσαν απ' τα μισότυφλα μάτια του Άτρο κι ο Σεβέκ έβαλε καθησυχαστικά το χέρι του στο

μπράτσο του γέροντα, αλλά δεν είπε τίποτα.

«Θα την αποκτήσουν βέβαια. Τελικά. Και πρέπει. Η επιστημονική αλήθεια εξαπλώνεται, δεν μπορεί μια πέτρα να κρύψει τον ήλιο. Αλλά πριν την αποκτήσουν θέλω να πληρώσουν για να την πάρουν! Θέλω να πάρουμε τη θέση που μας οφείλεται. Θέλω σεβασμό: κι αυτό είναι που μπορείς εσύ να κερδίσεις. Η διαπήδηση —αν καταφέρουμε να πετύχουμε τη διαπήδηση, το σύστημα της διαστρικής προώθησής τους δε θα αξίζει περισσότερο από μια χούφτα φασόλια. Δε θέλω τα χρήματα, το ξέρεις. Θέλω να αναγνωριστεί η ανωτερότητα της σετιανής επιστήμης, η ανωτερότητα του σετιανού πνεύματος. Αν πρέπει να υπάρξει ένας διαστρικός πολιτισμός, δε θέλω οι άνθρωποι του λαού μου να ανήκουν σε μια κατώτερη κλάση! Θα συμμετάσχουμε σαν ευγενείς, φέροντας ένα σπουδαίο δώρο —αυτό πρέπει να γίνει. Ναι, ναι, παθιάζωμαι όταν μιλώ μερικές φορές για όλα αυτά. Και μια που το 'φερε η κουβέντα, πώς πάει το βιβλίο σου;»

«Δουλεύω πάνω στην υπόθεση της έλξης της βαρύτητας του Σκασκ. Αισθάνομαι ότι κάνει λάθος χρησιμοποιώντας μονάχα μερικές διαφορικές εξισώσεις».

«Αλλά το τελευταίο άρθρο σου ήταν σχετικό με τη βαρύτητα. Πότε θα προχωρήσεις στο βασικό θέμα;»

«Ξέρετε ότι για μας τους Οντονιακούς τα μέσα είναι ο σκοπός», απάντησε ανάλαφρα ο Σεβέκ. «Επιπλέον δεν μπορώ να παρουσιάσω μια Θεωρία του Χρόνου που θα παρέλειπε τη βαρύτητα —μπορώ;»

«Θέλεις να πεις ότι θα μας τη δώσεις κομμάτι κομμάτι;» ρώτησε ο Άτρο με ανήσυχη φωνή. «Δεν το είχα προσέξει. Θα ξαναδιαβάσω καλύτερα το τελευταίο άρθρο σου. Μερικά μέρη του δε μου φάνηκαν πολύ σαφή. Τα μάτια μου είναι πολύ κουρασμένα αυτές τις μέρες. Φοβάμαι ότι αυτή η καταραμένη μεγεθυντική μηχανή προβολής που χρησιμοποιώ για το διάβασμα δε δουλεύει και πολύ καλά. Δεν

προβάλλει πια πολύ καθαρά τις λέξεις».

Ο Σεβέκ κοίταξε το γέροντα με συμπόνια ανάμεικτη με τύψεις, αλλά δεν του είπε τίποτα περισσότερο για τη θεωρία του.

Κάθε μέρα ο Σεβέκ λάβαινε προσκλήσεις για δεξιώσεις, για τιμητικές βραδιές, για εγκαίνια, κλπ. Πήγαινε σε μερικές, γιατί είχε έρθει στον Γιουράς επιφορτισμένος με μια αποστολή που έπρεπε να φέρει σε πέρας: έπρεπε να υπερασπίσει την ιδέα της αδελφοσύνης, έπρεπε να αντιπροσωπεύσει αυτός ο ίδιος την αλληλεγγύη ανάμεσα στους Δύο Κόσμους. Μιλούσε και οι άνθρωποι που τον άκουγαν έλεγαν: «Τι αλήθειες που λέει!»

Αναρωτιόταν γιατί η κυβέρνηση δεν τον εμπόδιζε να μιλάει. Πρέπει να υπερέβαλε ο Τσιφούλισκ, για να τον τραβήξει στη Θου, όταν του μιλούσε για την εξουσία του ελέγχου και τη λογοκρισία της ιωτικής κυβέρνησης. Μιλούσε για καθαρή αναρχία και δεν τον σταματούσαν. Ήταν όμως ανάγκη να τον σταματήσουν; Φαινόταν να απευθύνεται διαρκώς στα ίδια πρόσωπα: σε ανθρώπους καλοντυμένους, καλοταϊσμένους, καλοθρεμμένους και χαμογελαστούς. Μονάχα τέτοιοι ζούσαν λοιπόν στον Γιουράς; «Ο πόνος φέρνει τους ανθρώπους κοντά», έλεγε ο Σεβέκ μπροστά τους, κι εκείνοι κουνούσαν το κεφάλι λέγοντας: «Τι αλήθειες που λέει!»

Άρχισε να τους μισεί και, όταν το συνειδητοποίησε, σταμάτησε αμέσως να δέχεται τις προσκλήσεις τους.

Αλλά έτσι ήταν σαν να αναγνώριζε την αποτυχία του, σαν να μεγάλωνε την απομόνωσή του. Δεν έκανε πια ό,τι είχε έρθει να κάνει. Όχι ότι τον απέρριπταν, βέβαια: ήταν αυτός ο ίδιος —όπως πάντα— που απομακρυνόταν από 'κεινους. Ήταν μόνος, σε μια αποπνικτική απομόνωση, ανάμεσα σε ανθρώπους που έβλεπε καθημερινά. Το πρόβλημα ήταν ότι δεν κατόρθωνε να πιάσει επαφή —ένιωθε ότι δεν είχε αγγίξει

τίποτα, κανέναν όλους αυτούς τους μήνες στον Γιουράς.

Ένα βράδυ, στο τραπέζι, στο εστιατόριο των Καθηγητών είπε: «Ξέρετε, δε γνωρίζω πώς να ζήσω εδώ. Βλέπω τα ιδιωτικά σπίτια σας απέξω. Αλλά από μέσα το μόνο που ξέρω είναι η μη ιδιωτική σας ζωή —οι αίθουσες παραδόσεων, τα εστιατόρια, τα εργαστήρια...»

Την άλλη μέρα ο Όιε τον ρώτησε κοφτά αν ήθελε, στο τέλος της εβδομάδας, να πάνε για φαγητό στο σπίτι του και να περάσουν τη νύχτα εκεί.

Έμεινε στο Αμοένο, ένα χωριό λίγα μίλια απ' το Ι-έου-Εούν, και σύμφωνα με τα γιουρασινά στάνταρντ το σπίτι του δεν ήταν παρά μια μέτρια μεσοαστική κατοικία, ίσως πιο παλιά απ' τις άλλες. Είχε χτιστεί από πέτρες πριν από τριακόσια περίπου χρόνια και όλα τα δωμάτια ήταν επενδυμένα με ξύλο. Τα παράθυρα κι οι πόρτες ήταν σε σχήμα αψίδας, στο γνωστό και χαρακτηριστικό ιωτικό στιλ. Η σχετική απουσία επίπλων ευχαρίστησε αμέσως τον Σεβέκ: τα δωμάτια φαινόταν λιτά, ευρύχωρα, με όμορφα γυαλισμένο παρκέ. Πάντοτε ένιωθε άσχημα στις βαριές διακοσμήσεις και τα άφθονα έπιπλα των δημόσιων κτιρίων όπου γίνονταν οι δεξιώσεις, οι τιμητικές βραδιές και όλες οι παρεμφερείς εκδηλώσεις. Οι Γερουσιανοί διέθεταν γούστο, αλλά πολλές φορές αυτό φαινόταν να βρίσκεται σε σύγκρουση με μια επιθυμία επίδειξης, μια δαπανηρή αμετροέπεια. Η φυσική, αισθητική έλξη της επιθυμίας κατοχής ήταν κρυμμένη και μεταλλαγμένη κάτω από μια τάση οικονομίας που με τη σειρά της ασκούσε μια άσχημη επίδραση στην ποιότητα των πραγμάτων: κι όλα αυτά δεν τους έδιναν συνήθως τίποτα άλλο παρά ένα είδος μηχανικής υπεραφθονίας. Εδώ, αντίθετα, κυριαρχούσε η χάρη της απλότητας.

Ένας υπηρέτης πήρε τα πανωφόρια τους, μόλις μπήκαν. Η σύζυγος του Όιε ανέβηκε απ' την κουζίνα του υπογείου,

όπου έδινε οδηγίες στη μαγείρισσα, και ήρθε να χαιρετήσει τον Σεβέκ.

Ενώ φλυαρούσαν πριν το φαγητό, ο Σεβέκ συνειδητοποίησε ότι μιλούσε αποκλειστικά σ' τή τη γυναίκα με μια φιλικότητα, μια λαχτάρα να την κάνει να τον εκτιμήσει, που τον εξέπληξε. Όμως ήταν τόσο όμορφα να μιλάει σε μια γυναίκα! Καθόλου παράξενο που είχε την εντύπωση ότι ζούσε μια τεχνητή κι απομονωμένη ύπαρξη, ανάμεσα σε άντρες, πάντα με άντρες, με τους οποίους έλειπε η ένταση κι η έλξη της διαφορετικής σεξουαλικότητας. Και η Σέα 'Οιε ήταν στ' αλήθεια ελκυστική. Κοιτάζοντας τις λεπτές γραμμές του αυχένα και των κροτάφων της ξέχασε τις αντιρρήσεις του ενάντια στη μόδα των γιουρασινών γυναικών να ξυρίζουν τα κεφάλια τους. Κι αυτή εδώ ήταν συγκρατημένη, δειλή θα 'λεγες. Έβαλε τα δυνατά του για να την κάνει να νιώσει άνετα μαζί του, και χάρηκε βλέποντας ότι φαινομενικά τουλάχιστον τα κατάφερε.

Όταν ετοιμάστηκε το φαγητό, κάθισαν μαζί τους στο τραπέζι και δυο παιδιά. «Δεν υπάρχουν πια καλές γκουβερνάντες σ' αυτά τα μέρη», δικαιολογήθηκε η Σέα 'Οιε. Ο Σεβέκ συγκάτενευσε χωρίς να ξέρει τι ήταν οι γκουβερνάντες. Κοίταζε τα παιδάκια ανακουφισμένος, χαρούμενος. Σπάνια είχε την ευκαιρία να βλέπει παιδιά από τότε που έφυγε απ' την Ανάρες.

Και τα δυο ήταν καθαρά και ήρεμα. Μιλούσαν μονάχα όταν τους απηύθυναν το λόγο και φορούσαν γαλάζια πουκάμισα και κοντά βελούδινα παντελονάκια. Κοιτούσαν φοβισμένα τον Σεβέκ, λες κι ήταν πλάσμα που είχε έρθει απ' το Εξωτερικό Διάστημα. Το ένα αγοράκι, το εννιάχρονο, ήταν αυστηρό με το μικρότερο, το επτάχρονο, ψιθυρίζοντάς του να μην κοιτάζει περίεργα και τσιμπώντας το άγρια όταν δεν υπάκουε. Ο μικρός ανταπέδιδε τα τσιμπήματα και προσπαθούσε να κλοτσήσει τον αδελφό του κάτω απ' το τραπέζι.

Η Αρχή της Ανωτερότητας δεν έδειχνε να έχει ριζώσει ακόμα στο μυαλό του.

Στο σπίτι του ο 'Οιε γινόταν διαφορετικός άνθρωπος. Το πρόσωπό του έχανε το μυστικοπαθές βλέμμα του και δε μιλούσε πια σέρνοντας τη φωνή του. Η οικογένειά του του φερόταν με σεβασμό, αλλά ο σεβασμός ήταν αμοιβαίος. Ο Σεβέκ είχε ακούσει πολλές φορές τις ιδέες του 'Οιε για τις γυναίκες και εξεπλάγη βλέποντας πόσο ευγενικά και με πόση λεπτότητα φερόταν στη σύζυγό του. «Ιπποτισμός», σκέφτηκε έχοντας πρόσφατα μάθει τη σημασία αυτής της λέξης. Γρήγορα όμως αποφάσισε ότι επρόκειτο για κάτι καλύτερο. Ο 'Οιε αγαπούσε κι εμπιστευόταν τη γυναίκα του. Η συμπεριφορά του απέναντι σ' αυτήν και τα παιδιά του πλησίαζε τη συμπεριφορά ενός Αναρесиανού. Πράγματι, μες στο σπίτι του γινόταν ξαφνικά άνθρωπος απλός κι αδελφικός, άνθρωπος ελεύθερος.

Στον Σεβέκ φάνηκε σαν ελευθερία κουτσουρεμένη, οικογενειακή, αλλά ένιωθε τόσο άνετα ο ίδιος, τόσο ελεύθερος εσωτερικά, ώστε δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να εμβαθύνει στην κριτική του.

Κατά τη διάρκεια μιας παύσης της κουβέντας τους το μικρότερο απ' τα παιδιά είτε με την ψιλή, καθαρή φωνούλα του: «Ο Κύριος Σεβέκ δεν έχει πολύ καλούς τρόπους».

«Γιατί δεν έχω;» ρώτησε ο Σεβέκ πριν προλάβει η σύζυγος του 'Οιε να μαλώσει το παιδί. «Τι έκανα;»

«Δεν είπατε ευχαριστώ».

«Για τι πράγμα;»

«Όταν σας έδωσα το πιάτο με το τουρσί...»

«Ίνι! Φρόνιμα!»

Σαντί! Μην εγωτίζεις! — Ο τόνος ήταν ακριβώς ο ίδιος.

«Νόμιξα ότι θα τα μοιραζόσουν μαζί μου. Δώρο ήταν; Στη χώρα μου μόνο όταν δεχόμαστε δώρα λέμε ευχαριστώ. Τα άλλα πράγματα τα μοιραζόμαστε χωρίς να μιλάμε, βλέπεις.

Θέλεις να σου δώσω πίσω το τουρσί;»

«Όχι, δεν το θέλω», απάντησε το παιδί σηκώνοντας προς τον Σεβέκ τα μαύρα και διεισδυτικά του μάτια.

«Τότε είναι πιο εύκολο να το μοιραστούμε», είπε ο Σεβέκ. Το μεγαλύτερο αγόρι πάλευε με την επιθυμία του να τιμπήσει τον Ίνι, αλλά ο Ίνι βάλθηκε να γελάει δείχνοντας τα λευκά δοντάκια του. Μετά από λίγο, ύστερα από άλλη μια παύση, είπε χαμηλόφωνα σκύβοντας προς το μέρος του Σεβέκ: «Θέλεις να δεις το σκυλάκι μου;»

«Ναι».

«Είναι από πίσω, στον κήπο. Η μαμά το έβαλε εκεί επειδή φοβόταν μήπως σας ενοχλήσει. Υπάρχουν μεγάλοι που δεν αγαπούν τα ζώα».

«Θέλω να δω ζώα. Δεν υπάρχουν καθόλου στη χώρα μου».

«Δεν έχετε καθόλου;» πετάχτηκε το μεγαλύτερο παιδί γουρλώνοντας τα μάτια του. «Μπαμπά! ο κύριος Σεβέκ λέει ότι δεν έχουν ζώα!»

Ο Ίνι γούρλωσε κι αυτός τα μάτια του. «Μα τι έχετε τότε;»

«Άλλα πράγματα. Ψάρια. Σκουλήκια. Και χόλουμ».

«Τι είναι αυτά τα χόλουμ;»

Η συζήτηση συνεχίστηκε έτσι για μισή ώρα. Ήταν η πρώτη φορά στον Γιουράς που ζητούσαν απ' τον Σεβέκ να περιγράψει την Ανάρες. Τις ερωτήσεις τις έκαναν τα παιδιά, αλλά και οι μεγάλοι άκουγαν με ενδιαφέρον. Με κάποιους ενδοιασμούς ο Σεβέκ άφησε κατά μέρος το ηθικό πρόβλημα δε βρισκόταν εδώ για να κάνει προπαγάνδα στα παιδιά των οικοδεσποτών του. Τους εξήγησε απλά σε τι έμοιαζε η Σκόνη, πώς ήταν το Αμπενάι, τι είδους ρούχα φορούσαν οι άνθρωποι, τι έκαναν όταν ήθελαν καινούρια ρούχα, τι μαθήματα έκαναν τα παιδιά στο σχολείο. Αυτή η τελευταία εξήγηση, παρά τις προθέσεις του, κατέληξε σε προπαγάνδα. Ο Ίνι και ο Αέβι έμειναν μαγεμένοι απ' την περιγραφή ενός προγράμ-

ματος σπουδών που περιείχε τη γεωργία, την ξυλουργική, την εγγειοβελτίωση, την τυπογραφία, την υδραυλική, την επισκευή των δρόμων, το γράψιμο θεατρικών έργων, και όλες τις άλλες ενασχολήσεις της κοινότητας των ενηλίκων, και απ' τη διαβεβαίωση που τους έδωσε ότι δεν τιμωρούσαν κανέναν ό,τι κι αν έκανε.

«Αν και μερικές φορές», πρόσθεσε, «μπορεί να σε αναγκάσουν να απομακρυνθείς μόνος σου για λίγο».

«Μα τι είναι...» ρώτησε απότομα ο Όιε, λες κι αυτή η ερώτηση που την κρατούσε πολύ καιρό μέσα του ξέφυγε ξαφνικά απ' τα χείλη του. «Τι είναι αυτό που κάνει τους ανθρώπους να ζουν με τάξη; Τι τους εμποδίζει να κλέβουν και να σκοτώνουν;»

«Δεν έχει κανένας τίποτα για να του το κλέψουν. Αν επιθυμείς κάτι πηγαίνεις στις αποθήκες και το παίρνεις. Όσο για τη βία, τέλος πάντων, δεν ξέρω, Όιε, εσείς θα με δολοφονούσατε αν το επέτρεπαν οι συνθήκες; Αν πραγματικά το θέλατε θα σας εμπόδιζε μήπως κανένας νόμος; Ο καταναγκασμός είναι το λιγότερο αποτελεσματικό μέσο για τη διατήρηση της τάξης».

«Εντάξει, αλλά πού βρίσκετε τους ανθρώπους για τις βρόμικες δουλειές;»

«Ποιες βρόμικες δουλειές;» μπήκε στη μέση η γυναίκα του Όιε, που δεν παρακολούθησε τον άντρα της.

«Το μάζεμα των σκουπιδιών, το σκάψιμο των τάφων», απάντησε ο Όιε.

«Εξόρυξη υδραργύρου», πρόσθεσε ο Σεβέκ, και λίγο έλειψε να πει: «Επεξεργασία περιττωμάτων», αλλά θυμήθηκε ότι οι σκατολογικές εκφράσεις αποτελούσαν ταμπού για την ιοτική γλώσσα. Το είχε παρατηρήσει απ' την αρχή της παραμονής του στον Γιουράς, ότι οι Γιουρασινοί ζούσαν ανάμεσα σε σωρούς κοπριάς, αλλά δεν ανέφεραν ποτέ τη λέξη σκατά.

«Ε λοιπόν, εμείς τις κάνουμε όλες. Αλλά κανείς δεν υποχρεώνεται να κάνει αυτές τις δουλειές για πολύ καιρό, εκτός βεβαίως αν του αρέσουν. Μια μέρα κάθε δεκάδα η επιτροπή διοίκησης της κοινότητας, η η επιτροπή διοίκησης του τετραγώνου ή οποιοσδήποτε έχει ανάγκη μπορεί να ζητήσει απ' τον κόσμο να κάνει μια τέτοια δουλειά. Υπάρχουν λίστες με ονόματα και συμμετέχουμε όλοι με τη σειρά. Όσο για τις πραγματικές δυσάρεστες θέσεις εργασίας ή τις επικίνδυνες, όπως τα καμίνια και τα ορυχεία υδραργύρου, εκεί κανείς δε δουλεύει κανονικά πάνω από ένα εξάμηνο».

«Αλλά τότε σχεδόν όλο το προσωπικό πρέπει να αποτελείται από ανθρώπους που μόλις άρχισαν να μαθαίνουν τη δουλειά».

«Ναι. Δεν είναι πολύ αποτελεσματικό, αλλά τι άλλο μπορούμε να κάνουμε; Δεν είναι δυνατόν να πούμε σε έναν άνθρωπο να κάνει μια δουλειά που μπορεί να τον αφήσει ανήμπορο ή να τον σκοτώσει μέσα σε λίγα χρόνια. Γιατί δηλαδή θα έπρεπε να την κάνει;»

«Μπορεί να αρνηθεί τη διαταγή;»

«Δεν πρόκειται για διαταγή, Όιε. Πηγαίνεις στην ΚΑΤΕΡΓ —το Γραφείο Καταμερισμού Εργασίας— και λες «θα 'θελα να κάνω αυτό ή εκείνο, τι έχετε να μου προτείνετε;» Κι εκείνοι σου λένε πού υπάρχουν ελεύθερες θέσεις».

«Μα τότε γιατί υπάρχουν άνθρωποι που κάνουν τις βρόμικες δουλειές; Γιατί δέχονται να τις κάνουν έστω και μια φορά τη δεκάδα;»

«Γιατί τις κάνουμε όλοι μαζί... Και για άλλους λόγους. Ξέρετε, η ζωή στην Ανάρες δεν είναι πλούσια όπως εδώ. Στις μικρές κοινότητες δεν υπάρχουν πολλές διασκέδασεις, αλλά υπάρχει πολλή δουλειά. Έτσι λοιπόν, αν δουλεύεις τον περισσότερο χρόνο σε μια μηχανική δουλειά, είναι ευχάριστο μια μέρα στις δέκα να φεύγεις και να πηγαίνεις να βάζεις σωλήνες ή να σκάβεις σε ένα χωράφι με μια ομάδα διαφο-

ρετικών ατόμων... Κι επιπλέον υπάρχει κι ένα είδος συναγωνισμού. Εδώ πιστεύετε ότι το κίνητρο της εργασίας είναι το οικονομικό, η ανάγκη του χρήματος ή η επιθυμία του κέρδους, αλλά εκεί όπου δεν υπάρχει χρήμα τα κίνητρα είναι ίσως πιο καθαρά. Αρέσει στους ανθρώπους να κάνουν πράγματα. Και τους αρέσει να τα κάνουν καλά. Πολλοί αναλαμβάνουν εργασίες δύσκολες, επικίνδυνες, γιατί αντλούν απ' αυτές μια κάποια περηφάνια, μπορούν να επιδειχθούν απέναντι στους αδύνατους —αυτό το ονομάζουμε *εγωτισμό*. Έι, για κοιτάξτε, αγοράζω μου, για δέστε πόσο δυνατός είμαι! Βλέπετε; Στους ανθρώπους αρέσει να κάνουν καλά αυτό που ξέρουν να κάνουν... Μα στην πραγματικότητα, εδώ βρίσκεται και το πρόβλημα των μέσων και του σκοπού. Στο κάτω κάτω η εργασία γίνεται για την αγάπη της εργασίας. Είναι η διαρκής ευχαρίστηση της ζωής. Και η ατομική συνείδηση το ξέρει καλά αυτό. Δεν υπάρχει άλλη ανταμοιβή στην Ανάρες: δεν υπάρχει άλλος νόμος. Η ευχαρίστηση του καθενός, και ο σεβασμός των άλλων. Αυτό είν' όλο. Σε τέτοιες συνθήκες, όπως καταλαβαίνετε, η γνώμη των γειτόνων γίνεται μια δύναμη πολύ ισχυρή».

«Δεν την προκαλεί κανείς ποτέ;»

«Ίσως όχι και τόσο συχνά», απάντησε ο Σεβέκ.

«Μα όλος ο κόσμος εργάζεται τόσο σκληρά;» ρώτησε η γυναίκα του Όιε. «Τι συμβαίνει σε όποιον αρνείται να συνεργαστεί;»

«Ε, λοιπόν, φεύγει. Κουράζει τους άλλους, βλέπετε. Τον κοροϊδεύουν, γίνονται σκληροί απέναντί του, μπορεί να τον χτυπήσουν κιόλας. Σε μια μικρή κοινότητα μπορούν να συμφωνήσουν και να τον διαγράψουν απ' τη λίστα τροφοδοσίας: τότε πρέπει να μαγειρεύει και να τρώει μόνος του: είναι πολύ ταπεινωτικό αυτό. Έτσι λοιπόν μετακομίζει: μένει για λίγο σ' άλλο μέρος κι έπειτα φεύγει πιο μακριά. Ορισμένοι κάνουν αυτό το πράγμα όλη τους τη ζωή. Τους ονομάζουν *Νουχνίμπι*.

Είμαι κι εγώ ένα είδος νουχνίμπ. Βρίσκομαι εδώ, μακριά απ' τη δουλειά μου. Έφυγα πιο μακριά απ' όλους». Ο Σεβέκ μιλούσε ήσυχα αν υπήρχε κάποια πίκρα στη φωνή του, ήταν αδύνατον να τη διακρίνουν τα παιδιά και παρέμενε ανεξήγητη για τους μεγάλους. Αλλά μια σύντομη σιωπή ακολούθησε τα λόγια του.

«Δεν ξέρω ποιοι κάνουν εδώ τις βρόμικες δουλειές», είπε. «Ποτέ δεν τους είδα. Είναι πολύ παράξενο. Ποιοι τις κάνουν; Γιατί τις κάνουν; Πληρώνονται περισσότερο;»

«Για τις επιβίοντες δουλειές, ναι, μερικές φορές. Για τα καθαρά οικιακά καθήκοντα, όχι. Παίρνουν πολύ λιγότερα».

«Τότε γιατί δουλεύουν;»

«Γιατί μια κακή πληρωμή είναι καλύτερα απ' το τίποτα», είπε ο 'Οιε' στη φωνή του ήταν πεντακάθαρη η πίκρα.

Η γυναίκα του βάλθηκε να μιλάει νευρικά για ν' αλλάξει θέμα, αλλά εκείνος συνέχισε. «Ο παππούς μου ήταν θυρωρός. Καθάριζε τα σκαλοπάτια και άλλαζε τα βρόμικα σεντόνια σε ένα ξενοδοχείο για σχεδόν πενήντα χρόνια. Δέκα ώρες την ημέρα, έξι μέρες τη βδομάδα. Τα έκανε όλα αυτά για να μπορούν αυτός και η οικογένειά του να τρώνε». —Ο 'Οιε σταμάτησε απότομα και έριξε μια από κείνες τις μυστικοπαθείς και πονηρές ματιές του στον Σεβέκ. Μετά στράφηκε στη γυναίκα του με μια έκφραση που πλησίαζε σχεδόν τη δυσπιστία. Όμως εκείνη δεν πρόσεξε τίποτα. Χαμογέλασε και δήλωσε με την ψιλή και νευρική παιδική φωνή της: «Ο πατέρας του Ντιμάρε πέτυχε λαμπρά. Όταν πέθανε ήταν ιδιοκτήτης τεσσάρων εταιρειών». Το χαμόγελό της πρόδιδε γυναίκα βασανισμένη και κρατούσε τα μακριά χέρια της σφιγμένα δυνατά.

«Υποθέτω ότι δεν υπάρχουν επιτυχημένοι άντρες στην Ανάρες», είπε ο 'Οιε με ολοφάνερα σαρκαστικό τόνο.

Όμως εκείνη τη στιγμή μπήκε η μαγείρισσα για να αλλάξει τα πιάτα κι αμέσως σταμάτησε να μιλάει. Ο 'Ινι,

ξέροντας ότι δε θα συνεχιζόταν η συζήτηση όσο ήταν παρούσα η μαγείρισσα, ρώτησε: «Μαμά, μπορεί ο κύριος Σεβέκ να δει το σκυλάκι μου μετά το φαγητό;»

Όταν ξαναπέρασαν στο σαλόνι, επέτρεψαν στον 'Ινι να φέρει το ζώο του: ήταν ένα μικρό σκυλάκι απ' τη ράτσα των ενιδρυδοθήρων, μια ράτσα πολύ διαδεδομένη στον Γιουράς. Είχαν εξημερωθεί, όπως εξήγησε ο 'Οιε, απ' τους προϊστορικούς χρόνους, καταρχήν για να πιάσουν ψάρια και κατόπιν για κατοικίδια. Το ζώακι είχε μικρά πόδια, ράχη λεπτή και καμπύλη, και ένα τρίχωμα σκούρο και λαμπερό. Ήταν το πρώτο ζώο που έβλεπε από κοντά οφ Σεβέκ και το οποίο δεν ήταν σε κλουβί: το σκυλάκι έδειχνε να τον φοβάται λιγότερο απ' ό,τι εκείνος. Τα λευκά και μυτερά δόντια του ήταν εντυπωσιακά. Άπλωσε δειλά το χέρι του για να το χαϊδέψει, όπως του πρότεινε ο 'Ινι. Το ζώακι κάθισε στα πίσω πόδια του και τον κοίταξε. Τα μάτια του ήταν σκούρα με μια χρυσή λάμψη, έξυπνα, περίεργα κι αθώα.

«Αιμάρ», μουρμούρισε ο Σεβέκ πιασμένος σ' αυτό το βλέμμα που έβγαине απ' την άβυσσο της ύπαρξης, «αδελφέ».

Το σκυλάκι μούγκρισε, σηκώθηκε στα τέσσερα και βάλθηκε να εξετάζει με ενδιαφέρον τα παπούτσια του Σεβέκ.

«Σας αγαπάει», δήλωσε ο 'Ινι.

«Κι εγώ το αγαπάω», απάντησε κάπως θλιμμένα ο Σεβέκ.

Όποτε έβλεπε ζώα ή πουλιά να πετάνε ή το μεγαλείο των δέντρων το φθινόπωρο, αυτή η θλίψη τον διαπερνούσε και περιόριζε τη χαρά του. Δε σκεφτόταν συνειδητά την Τακβέρ αυτές τις στιγμές, δε σκεφτόταν την απουσία της. Ήταν σαν η ομορφιά και οι ιδιομορφίες των ζώων και των φυτών του Γιουράς να του μετέφεραν ένα μήνυμα εκ μέρους της Τακβέρ, οι πρόγονοι της οποίας εδώ κι επτά γενιές δεν είχαν ποτέ αγγίξει το ζεστό τρίχωμα ενός ζώου ούτε είχαν δει το φτεροκόπημα πουλιών στις σκιές των δέντρων.

Πέρασε τη νύχτα μέσα σ' ένα δωμάτιο, κάτω από μια στέγη. Ήταν παγωμένο, γεγονός ευχάριστο μετά τα εξαιρετικά ζεστά διαμερίσματα του Πανεπιστημίου, και μάλλον λιτό: το κρεβάτι, τα ράφια με τα βιβλία, ένα ντουλάπι, μια καρέκλα κι ένα ξύλινο τραπέζι. Ήταν σαν στο σπίτι του, σκέφτηκε, αγνοώντας το ψηλό κρεβάτι, το μαλακό στρώμα, τις λεπτές μάλλινες κουβέρτες και τα μεταξωτά σεντόνια, τα φιλντισένια μπιχλιμπίδια στο ντουλάπι, τα δερματόδετα βιβλία, και το γεγονός ότι αυτή η κάμαρα, και όλα όσα περιείχε, και το σπίτι γύρω της, και το οικόπεδο όπου βρισκόταν το σπίτι, ήταν όλα μια προσωπική ιδιοκτησία, η ιδιοκτησία του Ντιμάρε. Όχι, ο οποίος όμως δεν το είχε χτίσει ούτε και γυάλιζε το παρκέ. Ο Σεβέκ προσπάθησε να διώξει απ' το μυαλό του αυτές τις δυσάρεστες σκέψεις. Ήταν ένα ευχάριστο δωμάτιο και όχι και τόσο διαφορετικό από οποιοδήποτε άλλη σπιτική κάμαρα.

Και στον ύπνο του μέσα σ' αυτό το δωμάτιο ονειρεύτηκε την Ταχβέρ. Ονειρεύτηκε ότι βρισκόταν μαζί του στο κρεβάτι, ότι τα μπράτσα του την αγκάλιαζαν, ότι το κορμί της σφιγγόταν πάνω στο δικό του... μα σε ποιο δωμάτιο, σε ποιο δωμάτιο βρισκόταν; Πού ήταν; Ήταν μαζί στη Σελήνη. Έκανε κρύα και περπατούσαν μαζί. Ήταν μέρος ολότελα απομονωμένο αυτή η Σελήνη, και σκεπασμένη με ένα χιόνι λευκογάλαζο, πολύ λεπτό ωστόσο, που μπορούσες να το παραμερίσεις με τα πόδια σου και να δεις το άσπρο και φωτεινό έδαφος. Ήταν θάνατος, τοπίο θανάτου. «Στην πραγματικότητα δεν είναι έτσι», είπε στην Ταχβέρ, γνωρίζοντας πως ήταν τρομοκρατημένη. Περπατούσαν μαζί προς κάτι, μια μακρινή γραμμική κάποιο πράγμα που φαινόταν εύθραυστο και λαμπερό, σαν πλαστικό, ένα τείχος απόμακρο, ελάχιστα ορατό, που διέσχιζε την κάτασπρη απ' το χιόνι πεδιάδα. Κατά τά βάθος ο Σεβέκ φοβόταν να πάει προς τα κει, αλλά είπε στην Ταχβέρ: «Θα φτάσουμε σύντομα». Εκείνη δεν του απάντησε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΑΝΑΡΕΣ

ΟΤΑΝ Ο ΣΕΒΕΚ βγήκε μετά από παραμονή μιας δεκάδας στο νοσοκομείο, ο γείτονας του του δωματίου 45 ήρθε να τον δει. Ήταν ένας μαθηματικός, πολύ ψηλός και πολύ αδύνατος. Το ένα μάτι του έπασχε από στραβισμό και δεν μπορούσες ποτέ να ξέρεις αν τον κοίταζες εσύ και/ή αν σε κοίταζε αυτός. Ο Σεβέκ κι εκείνος είχαν συνυπάρξει ειρηνικά, κατοικώντας δίπλα δίπλα στο υπνωτήριο του Ινστιτούτου εδώ και σχεδόν ένα χρόνο χωρίς ποτέ να ανταλλάξουν μια ολόκληρη φράση μεταξύ τους.

Ο Ντεζάρ μπήκε και κοίταξε ή τον Σεβέκ ή στο πλάι του. «Μπορώ να κάνω κάτι;» ρώτησε.

«Είμαι μια χαρά. Ευχαριστώ».

«Να φέρω το φαγητό σου;»

«Μαζί με το δικό σου;» είπε ο Σεβέκ, ολοφάνερα επηρεασμένος απ' το τηλεγραφικό στιλ του Ντεζάρ.

«Εντάξει».

Ο Ντεζάρ έφερε σε ένα δίσκο δυο μερίδες απ' το εστιατόριο του Ινστιτούτου κι έφαγαν μαζί στο δωμάτιο του Σεβέκ. Έκανε το ίδιο, μεσημέρι βράδυ, για σχεδόν τρεις μέρες, μέχρι που ο Σεβέκ αισθανόταν καλά για να αρχίσει να βγαίνει. Του ήταν δύσκολο να καταλάβει γιατί τα έκανε ο Ντεζάρ όλα αυτά. Δεν ήταν ιδιαίτερα φιλικός και η αδελφοσύνη δε φαινόταν να σημαίνει πολλά πράγματα για τον ίδιο. Ένας απ' τους λόγους που έμενε μακριά απ' τους άλλους ήταν ότι

ήθελε να κρύψει την ανεντιμότητά του· ήταν είτε απίστευτα οκνηρός είτε απροκάλυπτα ιδιοκτήτης, γιατί το Δωμάτιο 45 ήταν γεμάτο πράγματα που δεν είχε κανένα δικαίωμα και κανένα λόγο να τα κρατάει: πιάτα του εστιατορίου, βιβλία της βιβλιοθήκης, ένα σετ εργαλείων ξυλογλυπτικής απ' την επαγγελματική αποθήκη, ένα μικροσκόπιο κάποιου εργαστηρίου, οχτώ διαφορετικές κουβέρτες, ένα ντουλάπι παραγεμισμένο ρούχα, απ' τα οποία ορισμένα δεν ανήκαν βέβαια στον Ντεζάρ γιατί δεν ήταν στο μέγεθός του, και άλλα που θα έπρεπε να το φοράει όταν ήταν οχτώ ή δέκα χρονών. Θα έλεγε κανείς ότι πήγαινε στις αποθήκες κι έπαιρνε ό,τι μπορούσε να πάρει, είτε το χρειαζόταν είτε όχι. «Τι τα κρατάς όλα αυτά τα συμπράγκαλα;» τον είχε ρωτήσει ο Σεβέκ την πρώτη φορά που μπήκε στο δωμάτιό του. Ο Ντεζάρ τον κοίταξε λοξά. «Μαζεύονται, έτσι», απάντησε αφηρημένα.

Ο κλάδος των μαθηματικών που είχε διαλέξει ήταν τόσο μυστικιστικός, ώστε κανένας στο Ινστιτούτο ή στη Μαθηματική Ομοσπονδία δεν ήταν σε θέση να ελέγξει την πρόοδό του. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο τον είχε διαλέξει. Σκεφτόταν ότι και τα κίνητρα του Σεβέκ ήταν τα ίδια. «Διάβολε», έλεγε, «γιατί να δουλέψω; Περνάω καλά εδώ. Ακολουθίες, Συγχρονικότητα, σκατά!» Κάποιες φορές ο Σεβέκ τον εκτιμούσε κι άλλοτε τον απεχθανόταν για τους ίδιους ακριβώς λόγους. Ωστόσο δέχτηκε σκόπιμα μαζί του, κινούμενος απ' την επιθυμία να αλλάξει ζωή.

Η αρρώστια του τον είχε κάνει να αντιληφθεί ότι αν προσπαθούσε να συνεχίσει μόνος θα κατέρρεε γρήγορα. Το έβλεπε αυτό με ηθικούς όρους και έκρινε τον εαυτό του χωρίς επιείκεια. Μέχρι τώρα είχε κρατήσει τον εαυτό του για τον εαυτό του, ενάντια στην ηθική επιταγή της αδελφοσύνης. Στα είκοσι ένα του χρόνια ο Σεβέκ δεν ήταν σχολαστικιστής, ακριβώς γιατί η ηθικότητά του ήταν παθιασμένη και δραστηκή αλλά ήταν ακόμα υποταγμένη σε αυστηρά καλούπια, αυ-

τό τον απλοϊκό Οντολισμό που διδάσκονται τα παιδιά από μέτριους ενήλικες, ένα εσωτερικοποιημένο κήρυγμα.

Είχε κάνει λάθος. Έπρεπε να διορθωθεί. Και τα κατάφερε.

Περιορίσε την ενασχόλησή του με τη φυσική σε πέντε μέρες ανά δεκάδα. Πήγε εθελοντικά για εργασίες της Διοικητικής επιτροπής του υπνωτηρίου του Ινστιτούτου. Παραβρέθηκε σε συνεδριάσεις της Ομοσπονδίας των Φυσικών και του Συνδικάτου των μελών του Ινστιτούτου. Εντάχθηκε σε ένα γκρουπ που έκανε βιοαναδραστικές ασκήσεις και εγκεφαλοκυματική επικοινωνία. Στο εστιατόριο ανάγκασε τον εαυτό του να κάθεται σε μεγάλα τραπέζια, αντί να μένει σ' ένα μικρό τραπέζο με ένα βιβλίο μπροστά του.

Ήταν εκπληκτικό: ο κόσμος φαινόταν να τον περίμενε. Τον δέχτηκαν, τον καλωσόρισαν, τον προσκάλεσαν σαν σύντροφο και ομόκλινο. Τον πήραν μαζί τους και σε τρεις δεκάδες του έμαθαν τόσα πράγματα για το Αμπενάι που δε θα τα μάθαινε ούτε σε ένα χρόνο. Πήγε με ομάδες χαρούμενων νέων σε αθλητικά γήπεδα, σε επαγγελματικά κέντρα, σε πισίνες, σε φεστιβάλ, σε μουσεία, σε θέατρα, σε κοντσέρτα.

Τα κοντσέρτα: ήταν γι' αυτόν μια αποκάλυψη, ένα σοκ χαράς.

Ποτέ δεν είχε πάει σε κοντσέρτο εδώ στο Αμπενάι· εν μέρει γιατί θεωρούσε τη μουσική σαν κάτι που το ασκεί κάποιος παρά το ακούει. Όταν ήταν παιδί τραγουδούσε πάντοτε ή έπαιζε εκείνο ή το άλλο όργανο σε χορωδίες και τοπικές ορχήστρες· του άρεσε πολύ αλλά δεν είχε μουσικό ταλέντο. Κι αυτά ήταν όλα που γνώριζε από μουσική.

Τα κέντρα εκπαίδευσης δίδασκαν καθετί που προετοίμαζε για την άσκηση της τέχνης: τραγούδι, μετρική, χορό, τη χρήση του χρωστήρα, της σμίλης, του σκαρπέλου, του τροχού της αγγειοπλαστικής και τα υπόλοιπα. Επρόκειτο για πραγματιστική εκπαίδευση: τα παιδιά μάθαιναν να βλέπουν, να

μιλούν, να ακούνε, να κινούνται, να χειρίζονται. Δεν υπήρχε καμιά διάκριση ανάμεσα σε τέχνη και τεχνική. Η τέχνη δε θεωρούνταν σαν μέρος της ζωής, αλλά την έβλεπαν σαν τη θεμελιώδη τεχνική του βίου, όπως το λόγο. Έτσι είχε αναπτυχθεί η αρχιτεκτονική, γρήγορα και σκόπιμα, σε ένα στιλ συνεκτικό, πούρο και καθαρό, με λεπτές αναλογίες. Η ζωγραφική και η γλυπτική χρησιμοποιούνταν ευρέως σαν στοιχεία της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομικής χωροταξίας. Όσο για τις τέχνες του λόγου, την ποίηση και την αφήγηση, έτειναν μάλλον να είναι εφήμερες: τις συνέδεαν με το τραγούδι και το χορό: μονάχα το θέατρο ξεχώριζε, και μονάχα το θέατρο αποκαλούσαν «Τέχνη» —κάτι το πλήρες από μόνο του. Υπήρχαν πολλοί τοπικοί και περιοδεύοντες θίασοι ηθοποιών και χορευτών, θέατρα ρεπερτορίου, τα οποία πολύ συχνά είχαν κι ένα συγγραφέα. Έπαιζαν τραγωδίες, ημιαυτοσχέδιες κωμωδίες, μίμους. Ήταν το ίδιο καλοδεχούμενοι με τη βροχή στις απομονωμένες πόλεις της ερήμου, ήταν το γεγονός της χρονιάς παντού, όπου κι αν περνούσαν. Εκφράζοντας κι ενσαρκώνοντας την απομόνωση και τον κοινοτισμό του αναρροιστικού πνεύματος το δράμα είχε φτάσει σε επίπεδα εξαιρετικής δύναμης και λαμπρότητας.

Ο Σεβέκ όμως δεν ήταν πολύ ευαίσθητος στη δραματική τέχνη. Του άρεσε το λεκτικό μεγαλείο, αλλά η ιδέα να παίξει σε ένα έργο του ήταν δυσάρεστη. Μονάχα τη δεύτερή του ήδη χρονιά στο Αμπενά ανακάλυψε, επιτέλους, τη δική του Τέχνη: την τέχνη που παράγεται απ' το χρόνο. Κάποιος τον πήγε σε ένα κοντσέρτο του Συνδικάτου Μουσικής. Ξαναπήγε μόνος του το επόμενο βράδυ. Κι άρχισε να πηγαίνει σε όλα τα κοντσέρτα, με καινούριους συντρόφους αν ήταν δυνατόν, αν όχι, μόνος του. Η μουσική ήταν ανάγκη που τον έκαιγε, που του χάριζε μεγαλύτερη ικανοποίηση απ' την παρέα των συντρόφων του.

Οι προσπάθειές του να κατανοήσει τη φυσική του κλίση

προς τη μοναξιά υπήρξαν, στην πραγματικότητα, μια αποτυχία και ο ίδιος το ήξερε. Δεν απέκτησε στενούς φίλους. Έχανε έρωτα με μερικές κοπέλες, αλλά δεν άντλησε τη χαρά που θα έπρεπε να αντλήσει. Δεν ήταν παρά μια απλή ανακούφιση, όπως η αφόδευση, και ντρεπόταν κατόπιν, γιατί αυτό απαιτούσε την παρουσία ενός ακόμα προσώπου που χρησιμοποιούνταν σαν αντικείμενο. Προτιμότερος ο αυνανισμός, ήταν η λύση που ταίριαζε καλύτερα σε έναν άντρα σαν κι εκείνον. Η μοναξιά ήταν το πεπρωμένο του, ήταν παγιδευμένος στην κληρονομικότητά του. Εκείνη το είχε πει: «Η εργασία έρχεται πρώτη». Η Ρουλάγκ το είχε πει ήρεμα, σαν δεδομένο, ανίκανη να αλλάξει, να συρθεί έξω απ' το παγωμένο καβούκι της. Το ίδιο κι αυτός. Η καρδιά του στρεφόταν σε εκείνους, σ' αυτά τα νεαρά αξιογάπητα πνεύματα που τον αποκαλούσαν αδελφό τους, αλλά δεν μπορούσε να τους φτάσει, ούτε αυτοί εκείνον. Ήταν γεννημένος για να μείνει μόνος: ένας καταραμένος, ψυχρός διανοούμενος, ένας εγωιστής.

Πάνω απ' όλα η εργασία, αλλά δεν οδηγούσε πουθενά. Όπως το σεξ: όφειλε να αντλήσει χαρά, αλλά δεν αντλούσε. Συνέχιζε να φθίρεται στα ίδια προβλήματα, χωρίς να κάνει βήμα προς τη λύση του Χρονικού Παράδοξου του Το, κι ακόμα λιγότερο προς τη Θεωρία της Συγχρονικότητας, που είχε πιστέψει πως είχε σχεδόν ολοκληρώσει την προηγούμενη χρονιά. Αυτή η αυτοπεποίθηση που είχε άλλοτε τώρα του φαινόταν απίστευτη. Είχε στ' αλήθεια διανοηθεί ότι ήταν ικανός, στα είκοσι του χρόνια, να διατυπώσει μια θεωρία που θα άλλαζε τις βάσεις της κοσμολογικής φυσικής; Απ' ό,τι φαίνεται παραληρούσε πολύ καιρό πριν του έρθει ο πυρετός. Εντάχθηκε σε δυο ομάδες φιλοσοφικών μαθημάτων προσπαθώντας να πείσει τον εαυτό του ότι το είχε ανάγκη και αρνούμενος να παραδεχτεί ότι μπορούσε να διευθύνει τα δυο σεμινάρια το ίδιο καλά με τους καθηγητές. Απέφευγε τον Σαμπούλ όσο μπορούσε.

Μέσα στην άψη των καινούριων του αποφάσεων έκρινε σκόπιμο να γνωρίσει καλύτερα την Γκβαράμπ. Εκείνη ανταποκρίθηκε όσο καλύτερα μπορούσε, αλλά ο χειμώνας υπήρξε πολύ άγριος γι' αυτήν ήταν άρρωστη, κουφή και γριά. Άρχισε ένα σεμινάριο την άνοιξη, που έπειτα το εγκατέλειψε. Άλλαζε συχνά: μια μέρα μόλις που αναγνώρισε τον Σεβέκ, ενώ την άλλη μέρα τον τράβηξε στο δωμάτιό της και συζητάγαν όλη τη νύχτα. Ο ίδιος είχε λίγο-πολύ ξεπεράσει τις ιδέες της Γκβαράμπ και αυτές οι μακριές συζητήσεις τον έκαναν να πλήττει. Ή θα έπρεπε να την αφήνει να τον κουράζει για ώρες, επαναλαμβάνοντας πράγματα που ήξερε ήδη και τα 'χε εν μέρει απορρίψει, ή θα έπρεπε να τη φέρνει σε δύσκολη θέση και να την μπερδεύει, προσπαθώντας να την κάνει να βρει τη διανοητική της δύναμη. Όμως όλα αυτά ξεπερνούσαν την υπομονή και το τακτ ενός ανθρώπου της ηλικίας του και κατέληξε να αποφεύγει την Γκβαράμπ όποτε μπορούσε, αλλά πάντοτε έχοντάς το σαν βάρος στη συνείδησή του.

Δεν υπήρχε άλλος να συζητάει γι' αυτό το ζήτημα. Κανείς στο Ινστιτούτο δε γνώριζε αρκετά για την καθαρή χρονική φυσική για να κουβεντιάσει μαζί του. Θα του άρεσε να τη διδάξει, αλλά δεν του είχαν δώσει ακόμα καθηγητικό πόστο ούτε και τάξη στο Ινστιτούτο: όσο για το Συνδικάτο των Μελών, που το αποτελούσαν διδάσκοντες και διδασκόμενοι, απέρριψε το αίτημα που υπέβαλε. Δεν είχαν διάθεση να τα βάλουν με τον Σαμπούλ.

Και καθώς περνούσε η χρονιά, περνούσε πολύ καιρό γράφοντας γράμματα στον Άτρο και σε άλλους φυσικούς και μαθηματικούς στον Γιουράς. Ελάχιστες απ' αυτές τις επιστολές εστάλησαν. Μερικές τις έσκισε αμέσως μόλις τις έγραψε. Ανακάλυψε ότι ο μαθηματικός Λοάι Αν, στον οποίο είχε γράψει μια έκθεση έξι σελίδων για τη χρονική αντιστροφικότητα, είχε πεθάνει εδώ και είκοσι χρόνια: είχε παραλεί-

ψει να διαβάσει το βιογραφικό πρόλογο των *Γεωμετριών του Χρόνου* του Αν. Άλλες επιστολές που προσπάθησε να στείλει με τα φορτηγά σκάφη στον Γιουράς κατακρατήθηκαν στο Λιμάνι του Αμπενάι. Το Λιμάνι βρισκόταν κάτω απ' τον άμεσο έλεγχο της ΣΕΠΑΔ καθώς η λειτουργία του απαιτούσε τη συνεργασία πολλών συνδικάτων και ορισμένοι απ' τους συμμετέχοντες πρέπει να ήξεραν την ιοτική γλώσσα. Αυτοί οι διοικητικοί υπάλληλοι του Λιμανιού, με την ειδική εκπαίδευση και τη νευραλγική θέση τους, είχαν αποκτήσει μια καθαρά γραφειοκρατική νοοτροπία: έλεγαν αυτομάτως «όχι». Δεν εμπιστεύονταν τα γράμματα που απευθύνονταν σε μαθηματικούς και έδειχναν γραμμένα με κώδικα και κανείς δεν μπορούσε να τους διαβεβαιώσει ότι δεν επρόκειτο για κωδικοποιημένη επικοινωνία. Τα γράμματα στους φυσικούς στέλνονταν αν ο Σαμπούλ, που τα διάβαζε προηγουμένως, τα ενέκρινε. Και φυσικά δεν ενέκρινε όσα ήταν έξω απ' τον κλάδο της Φυσικής των Ακολουθιών που ο ίδιος γνώριζε. «Δεν είναι στα χωράφια μου», μούγκριζε κι έσπρωχνε στην άκρη το γράμμα. Ο Σεβέκ ωστόσο συνέχιζε να τα στέλνει στη διεύθυνση του Λιμανιού κι εκείνοι του τα ξανάστελναν πίσω με την ένδειξη «Δεν εγκρίνεται η αποστολή του».

Έθεσε το πρόβλημα στην Ομοσπονδία των Φυσικών όπου ο Σαμπούλ ερχόταν σπάνια. Κανείς σ' αυτή την ομοσπονδία δεν απέδιδε μεγάλη σημασία στην ελεύθερη επικοινωνία με τον ιδεολογικό εχθρό. Μερικοί επέπληξαν τον Σεβέκ που είχε διαλέξει να δουλέψει σε ένα πεδίο τόσο μυστικιστικό που κανείς σ' αυτόν το πλανήτη —γεγονός που το παραδεχόταν κι ο ίδιος— δεν ήταν σε θέση να συζητήσει μαζί του. «Αλλά είναι πολύ καινούριος», είπε, πράγμα που δεν οδήγησε πουθενά.

«Αν είναι καινούριο πεδίο να το μοιραστείς μαζί μας, όχι με τους ιδιοκτήτες!»

«Ζήτησα ένα σεμινάριο κάθε τέσσερις μέρες όλη τη χρο-

νά. Ισχυρίζεστε πάντα ότι δεν υπάρχει ανάγκη για τέτοιο σεμινάριο. Μήπως φοβάστε, επειδή είναι καινούριο;»

Το γεγονός αυτό δεν τον βοήθησε να κερδίσει φίλους. Τους εγκατέλειψε οργισμένος.

Συνέχισε να γράφει γράμματα για τον Γιουράς, έστω και αν δεν έστελνε κανένα. Το να γράφει για κάποιον που θα μπορούσε να τον καταλάβει — που θα έπρεπε να τον καταλάβει — τον βοηθούσε να γράφει, να σκεφτεί. Αλλιώς ήταν αδύνατο.

Περνούσαν οι δεκάδες, περνούσαν τα τετράμηνα. Δυο ή τρεις φορές το χρόνο ερχόταν η ανταμοιβή: ένα γράμμα απ' τον Άτρο ή από κάποιον άλλο φυσικό της Α-Ιο ή της Θου, ένα μεγάλο γράμμα, πυκνογραμμμένο, θεμελιωμένο με επιχειρήματα, γεμάτο θεωρία μέχρι την τελευταία λέξη και την υπογραφή, γεμάτο με δυσνόητη μεταμαθηματική-ηθική-κοσμολογική φυσική της χρονικότητας, γραμμένη σε μια γλώσσα που δεν μπορούσε ο ίδιος να μιλήσει, γραμμένη από ανθρώπους που δε γνώριζε και που προσπαθούσε άγρια να τους πολεμήσει και να καταστρέψει τις θεωρίες τους, από εχθρούς της χώρας που γεννήθηκε, από αντιπάλους, από ξένους, από αδελφούς.

Όταν λάμβανε ένα τέτοιο γράμμα τον κατέκλυζε οργή και χαρά, δούλευε μέρα νύχτα, οι ιδέες του ανάβλυζαν σαν από μια πηγή. Κατόπιν, αργά αργά, με αναλαμπές κι απεγνωσμένες προσπάθειες, προσγειωνόταν στη γη, στην ξερή γη, και μαράζωνε.

Τέλειωνε την τρίτη του χρονιά στο Ινστιτούτο, όταν η Γκβαράμπ πέθανε. Ζήτησε να μιλήσει στην επικήδεια τελετή που, σύμφωνα με το έθιμο, γινόταν στο μέρος όπου ο νεκρός είχε δουλέψει στην προκειμένη περίπτωση σε μια απ' τις αίθουσες διδασκαλίας του κτιρίου των εργαστηρίων της φυσικής. Υπήρξε ο μόνος που μίλησε. Κανείς φοιτητής δεν παρέστη η Γκβαράμπ εδώ και δυο χρόνια δε δίδασκε πια.

Ήρθαν λίγα ηλικιωμένα μέλη του Ινστιτούτου καθώς και ο γιος της Γκβαράμπ, ένας αγρονόμος σε ώριμη ηλικία που κατοικούσε στα Βόρειο-ανατολικά. Ο Σεβέκ στάθηκε εκεί ακριβώς που στεκόταν η Γκβαράμπ όταν έκανε τα μαθήματά της. Δήλωσε σ' αυτούς τους ανθρώπους, με μια φωνή βραχνιασμένη απ' το συνηθισμένο χειμωνιάτικο κρύωμά του, ότι η Γκβαράμπ είχε θέσει τα θεμέλια της επιστήμης του χρόνου και ότι ήταν η πιο μεγάλη κοσμολόγος που είχε εργαστεί ποτέ στο Ινστιτούτο. «Έχουμε τώρα και στη Φυσική την 'Οντο μας», τόνισε. «Την έχουμε, αλλά δεν την τιμήσαμε». Κατόπιν μια γριούλα με δακρυσμένα μάτια τον συνεχάρη. «Πάντοτε κάναμε τη δεκαδιαία υπηρεσία μας μαζί, εκείνη κι εγώ. Καθαρίζαμε το τετράγωνό μας, και περνούσαμε τόσο ωραία κουβεντιάζοντας!» είπε, κλείνοντας τα μάτια της στον παγωμένο άνεμο καθώς έβγαιναν απ' το κτίριο. Ο αγρονόμος ψιθύρισε κάποιες ευχαριστήριες λέξεις και βιάστηκε να ξαναφύγει για τα Βορειο-ανατολικά. Ερεθισμένος απ' το παράπονο, την ανυπομονησία και το μάταιο της πράξης του, ο Σεβέκ πήγε μια βόλτα και περιπλανήθηκε άσκοπα στους δρόμους της πόλης.

Εδώ και τρία χρόνια, τι είχε καταφέρει να ολοκληρώσει; Ένα βιβλίο που το είχε οικειοποιηθεί ο Σαμπούλ πέντε ή έξι ανέκδοτα άρθρα και έναν επικήδειο για μια χαμένη ζωή.

Τίποτα απ' όσα έκανε δεν ήταν κατανοητό. Για να πούμε τα πράγματα πιο τίμια, τίποτα απ' όσα έκανε δεν είχε νόημα. Δεν πληρούσε καμιά αναγκαία λειτουργία, ατομική ή κοινωνική. Στην πραγματικότητα — και δεν ήταν σπάνιο φαινόμενο στον κλάδο του — στα είκοσί του χρονιά είχε σβήσει. Δε θα ολοκλήρωνε τίποτα. Είχε προσκρούσει για τα καλά στον τοίχο.

Σταμάτησε μπροστά στην αίθουσα του Συνδικάτου Μουσικής για να διαβάσει το πρόγραμμα της δεκάδας. Δεν υπήρ-

χε κοντσέρτο γι' αυτό το βράδυ. Απομακρύνθηκε απ' την αφίσα κι έπεσε πάνω στον Μπεντάπ.

Ο Μπεντάπ, πάντα αμυνόμενος και μάλλον μύωπας, δεν έδειξε να τον αναγνωρίζει. Ο Σεβέκ τον άρπαξε απ' το μπράτσο.

«Σεβέκ! Γαμώτο, εσύ!» Αγκαλιάστηκαν, φιλήθηκαν, χώρισαν, αγκαλιάστηκαν ξανά. Τον Σεβέκ τον πλημμύρισε αγάπη. Γιατί; Δεν είχε αγαπήσει πολύ τον Μπεντάπ εκείνη την τελευταία χρονιά στο τοπικό ινστιτούτο, και δεν είχαν ανταλλάξει γράμματα εδώ και τρία χρόνια. Και όμως η αγάπη ήταν παρούσα: ξανάνιωνε σαν τη φωτιά, όταν σκαλίζεις τη στάχτη. Περπάτησαν, μίλησαν, χωρίς να βλέπουν πού πάνε. Χειρονομούσαν και διέκοπταν ο ένας τον άλλον. Οι μεγάλοι δρόμοι του Αμπενάι ήταν ήσυχοι στη χειμωνιάτικη νύχτα. Σε κάθε σταυροδρόμι τα αδύνατα φώτα στις κολόνες σχημάτιζαν γύρω τους μια ασημένα λιμνούλα, μες στην οποία στριφογύριζαν οι νιφάδες του χιονιού σαν μικροσκοπικά ψαράκια που κινηγούσαν τη σκιά τους. Ο άνεμος ήταν ακόμα πιο παγωμένος μες στο χιόνι. Τα πρησμένα χείλη και τα δόντια που κροτάλιζαν άρχισαν να ενοχλούν τη συζήτησή τους. Πήραν το λεωφορείο των δέκα, το τελευταίο, με κατεύθυνση το Ινστιτούτο. Ο κοιτώνας του Μπεντάπ βρισκόταν στο ανατολικό άκρο της πολιτείας και παραήταν μακριά για να πάει εκεί τέτοια ώρα μες στο χιονιά.

Κοίταξε το Δωμάτιο 46 απορημένα και ειρωνικά. «Σεβ, ζεις σαν σάπιος γιουρασινός εκμεταλλευτής».

«Έλα τώρα, δεν είν' αυτό το κακό. Δείξε μου κάτι που είναι περιττό!»

Πράγματι, το δωμάτιο δεν περιείχε τίποτα που δεν υπήρχε εκεί όταν ο Σεβέκ είχε μπει για πρώτη φορά. Ο Μπεντάπ του έδειξε: «Εκείνη η κουβέρτα».

Όταν ήρθα ήταν εδώ. Κάποιος την έφτιαξε με τα χέρια

του και φεύγοντας την άφησε. Είναι υπερβολική μια κουβέρτα για μια νύχτα σαν κι αυτή;»

«Έχει χρώμα ολωσδιόλου περιττό», δήλωσε ο Μπεντάπ. «Σαν αναλυτής λειτουργιών οφείλω να παρατηρήσω ότι δεν υπάρχει καμιά ανάγκη για πορτοκαλί χρώμα. Το πορτοκαλί δε χρησιμεύει σε καμιά ζωτική λειτουργία του κοινωνικού οργανισμού: ούτε στο κυτταρικό ή το οργανικό επίπεδο, και βεβαίως ούτε καν στο ολοοργανιστικό ή, πιο συγκεκριμένα, στο ηθικό επίπεδο. Και σε μια τέτοια περίπτωση η ανοχή είναι λιγότερο καλή εκλογή από κάτι το περιττό. Βάψε την πράσινη, αδελφέ! Κι αυτά εκεί τι είναι;»

«Σημειώσεις».

«Σε κώδικα;» ρώτησε ο Μπεντάπ, κοιτάζοντας ένα τετράδιο με την ψυχρότητα που ο Σεβέκ θυμήθηκε ότι τον χαρακτήριζε. Είχε ακόμα πολύ λιγότερο την αίσθηση της ιδιωτικής ζωής —της ατομικής ιδιοκτησίας— απ' τους περισσότερους Αναρρασιανούς. Ο Μπεντάπ ποτέ δεν κουβαλούσε μαζί του μολύβι, ούτε και είχε κάποιο παλιό πουκάμισο που θα το προτιμούσε σε σημείο να μη θέλει να το ρίξει στον ανακυκλωτήρα και όταν του έκαναν κάποιο δώρο προσπαθούσε να το κρατήσει για να μη δυσαρεστήσει το δωρητή, αλλά πάντοτε το έχανε. Είχε συνείδηση αυτού του γεγονότος και τόνιζε ότι αυτό έδειχνε ότι ήταν λιγότερο πρωτόγονος απ' τους υπόλοιπους ανθρώπους, ένα πρώιμο δείγμα του Ανθρώπου της Επαγγελίας, του αληθινού και αγνού Οντονιανού. Όμως διατηρούσε μια κάποια αίσθηση σεβασμού για τα ιδιωτικά πράγματα των άλλων, τόσο γι' αυτά που είχαν όσο και γι' αυτά που σκέφτονταν, και δεν ανακατευόταν ποτέ στις υποθέσεις τους. Είπε λοιπόν: «Θυμάσαι εκείνα τα ηλίθια γράμματα που γράφαμε σε κώδικα όταν δούλευες στο σχέδιο αναδάσωσης;»

«Αυτά εδώ δεν είναι κώδικας, είναι ιοτικά».

«Έμαθες ιοτικά; Γιατί γράφεις σ' αυτή τη γλώσσα;»

«Γιατί σ' αυτό τον πλανήτη κανείς δεν μπορεί να καταλάβει αυτά που λέω. Ή δε θέλει. Το μόνο πρόσωπο που μπορούσε πέθανε πριν από τρεις μέρες».

«Πέθανε ο Σαμπούλ;»

«Όχι. Η Γκβαράμπ. Ο Σαμπούλ δεν είναι νεκρός. Τι τύχη!»

«Ποιο είναι το πρόβλημα;»

«Το πρόβλημα με τον Σαμπούλ; Κατά το ήμισυ ζήλια, κατά το ήμισυ ικανότητα».

«Νομίζω ότι το βιβλίο του για την αιτιότητα ήταν πρώτης τάξεως. Εσύ το είχες πει».

«Έτσι νομίζω κι εγώ, μέχρι που διάβασα τις πηγές του. Δεν πρόκειται παρά για γιουρασινές ιδέες. Και όχι πρόσφατες. Αυτός δεν έχει κατεβάσει καμιά δικιά του ιδέα τα είκοσι τελευταία χρόνια. Ούτε και μπάνιο έχει κάνει».

«Και οι δικές σου σκέψεις πώς πάνε;» ρώτησε ο Μπεντάπ, ακουμπώντας τα τετράδια και κοιτάζοντας τον Σεβέκ συνοφρυωμένος. Είχε μάτια μικρά και μισόκλειστα, πρόσωπο σκληρό, κορμί καμπουριασμένο. Έτρωγε τα νύχια του εδώ και χρόνια και τα 'χε καταντήσει απλές λωρίδες που διέσχιζαν τα χοντρά κι ευαίσθητα δάχτυλά του.

«Όχι καλά», απάντησε ο Σεβέκ γέρνοντας στο πτυσσόμενο κρεβάτι. «Βρίσκομαι σε λάθος μέρος».

Ο Μπεντάπ χαμογέλασε ειρωνικά. «Εσύ;»

«Νομίζω ότι στο τέλος αυτού του τετραμήνου θα ζητήσω καινούριο πόστο».

«Τι είδους;»

«Δε με ενδιαφέρει. Θέση δασκάλου, μηχανικού. Θα παρατήσω τη φυσική».

Ο Μπεντάπ κάθισε στην καρέκλα του γραφείου, δάγκωσε τα νύχια του, και είπε: «Παράξενο μου φαίνεται».

«Διαπίστωσα τα όριά μου».

«Δεν ήξερα ότι είχες όρια. Στη φυσική, θέλω να πω. Είχες

κάθε είδους όρια κι ελαττώματα. Αλλά στη φυσική κανένα. Δεν είμαι σπεσιαλίστας χρονολόγος, το ξέρω. Αλλά δε χρειάζεται να μάθεις κολύμπι για να αναγνωρίσεις ένα ψάρι ούτε και να μπορείς να λάμπεις για να αναγνωρίσεις ένα άστρο».

Ο Σεβέκ στράφηκε στο φίλο του και αναφοκοκινισμένος του αποκάλυψε όσα ποτέ δεν είχε τολμήσει να πει καθαρά στον εαυτό του: «Συλλογίστηκα πολύ την αυτοκτονία. Πάρα πολύ. Αυτή τη χρονιά. Φαίνεται η καλύτερη λύση».

«Δε νομίζω ότι με αυτό τον τρόπο θα ξεπεράσεις τον πόνο».

Ο Σεβέκ χαμογέλασε αδύναμα. «Το θυμάσαι;»

«Πεντακάθαρα! Για μένα ήταν πολύ σημαντική εκείνη η συζήτηση. Και για την Τακβέρ και τον Τιρίν, νομίζω».

«Αλήθεια;» Ο Σεβέκ σηκώθηκε. Το δωμάτιο δεν ήταν ούτε τέσσερα βήματα μακρύ, αλλά δεν μπορούσε να σταθεί ακίνητος. «Και για μένα ήταν πολύ σημαντική», συνέχισε πηγαίνοντας προς το παράθυρο. «Όμως άλλαξα εδώ στο Αμπενάι. Κάτι δεν πάει καλά σ' αυτό το μέρος. Δεν ξέρω τι είναι».

«Εγώ ξέρω», είπε ο Μπεντάπ. «Είναι ο τοίχος. Έπεσες πάνω στον τοίχο».

Ο Σεβέκ στράφηκε και τον κοίταξε τρομαγμένος. «Ο τοίχος;»

«Στην περίπτωση σου ο τοίχος φαίνεται να είναι ο Σαμπούλ και οι υποστηρικτές του στα επιστημονικά συνδικάτα και τη ΣΕΠΑΔ. Όσο για μένα, ήρθα μόνο πριν από τέσσερις δεκάδες στο Αμπενάι. Σαράντα μέρες. Αρκετές όμως για να καταλάβω ότι ούτε σε σαράντα χρόνια δε θα μπορέσω να ολοκληρώσω κάτι εδώ πέρα, τίποτα, απολύτως τίποτα απ' αυτό που θέλω να κάνω, τη βελτίωση της επιστημονικής εκπαίδευσης στα διδακτικά κέντρα. Εκτός βέβαια αν αλλάξουν τα πράγματα. Ή εκτός αν συμμαχήσω με τους εχθρούς».

«Τους εχθρούς;»

«Τα ανθρωπάκια. Τους φίλους του Σαμπούλ! Τους ανθρώπους της εξουσίας.»

«Τι λες, Νταπ; Δεν έχουμε εδώ εξουσία!»

«Δεν έχουμε; Και τι είναι αυτό, λοιπόν, που κάνει τόσο δυνατό τον Σαμπούλ;»

«Δεν πρόκειται για εξουσία ούτε για κυβέρνηση. Στο κάτω κάτω, δε βρισκόμαστε στον Γιουράς!»

«Όχι. Δεν έχουμε κυβέρνηση. Δεν έχουμε νόμους. Σύμφωνοι. Αλλά μου φαίνεται ότι οι ιδέες ποτέ δεν ελέγχονταν από νόμους ή κυβερνήσεις, ούτε καν στον Γιουράς. Αλλιώς πώς θα ήταν δυνατόν να καταφέρει η Όντο να αναπτύξει τις δικές της; Πώς θα είχε γίνει ο οντονισμός παγκόσμιο κίνημα; Οι εξουσιαστές προσπάθησαν να τον συντρίψουν με τη βία και απέτυχαν. Δεν μπορείς να νικήσεις τις ιδέες καταπολεμώντας τις. Τις νικάς μονάχα αγνοώντας τις. Αρνούμενος να σκεφτείς, αρνούμενος να αλλάξεις. Και αυτό ακριβώς κάνει η κοινωνία μας! Ο Σαμπούλ σε χρησιμοποιεί όταν μπορεί: όταν δεν μπορεί, σε εμποδίζει να δημοσιεύσεις, να διδάξεις, ακόμα και να εργαστείς. Σωστά; Με άλλα λόγια, ασκεί μια εξουσία πάνω σου. Και από πού πηγάζει αυτή; Όχι από μια μεταμφιεσμένη αρχή, κάτι τέτοιο δεν υπάρχει. Όχι απ' τη διάνοιά του, ούτε κι αυτή υπάρχει. Πηγάζει απ' την έμφυτη δειλία του μέσου ανθρώπινου μυαλού. Πηγάζει απ' την κοινή γνώμη! Αυτή είναι η εξουσιαστική δομή στην οποία συμμετέχει και ξέρει να χρησιμοποιεί. Η ανομολόγητη και μη αποδεκτή κυβέρνηση που εξουσιάζει την οντονιανή κοινωνία και καταπνίγει τον ατομικό στοχασμό.»

Ο Σεβέκ έπιασε το γείσο του παραθύρου και κοίταξε έξω, στα σκοτάδια, μέσα απ' το θολό τζάμι. Τελικά είπε: «Παραληρείς, Νταπ!»

«Όχι, αδελφέ, τα 'χω τετρακόσια. Αυτό που τρελαίνει τους ανθρώπους είναι η προσπάθεια να ζήσουν έξω απ' την

πραγματικότητα. Η πραγματικότητα είναι τρομερή. Μπορεί να σε σκοτώσει. Δώσε της χρόνο και θα σε σκοτώσει σίγουρα. Η πραγματικότητα είναι βασανιστική —εσύ το είπες αυτό! Αλλά είναι τα ψέματά και η απόδραση απ' την πραγματικότητα που σε τρελαίνουν. Είναι τα ψέματά που σε κάνουν να θέλεις να αυτοκτονήσεις...»

Ο Σεβέκ στράφηκε και τον κοίταξε στα μάτια. «Μα δεν μπορείς να μιλάς σοβαρά για κυβέρνηση εδώ!»

«Από τους Ορισμούς του Τομάρ: “Κυβέρνηση: η νόμιμη χρήση της εξουσίας για να συντηρείται και να αυξάνεται η εξουσία”. Αντατάσθησε το νόμιμη με το συνήθως και θα βρεις τον Σαμπούλ και το Συνδικάτο Εκπαίδευσης και τη ΣΕΠΑΔ.»

«Τη ΣΕΠΑΔ!»

«Η ΣΕΠΑΔ, στην πραγματικότητα, δεν είναι παρά μια ιεραρχημένη γραφειοκρατία.»

Μετά από μια στιγμή ο Σεβέκ ξέσπασε σε ένα γέλιο ελάχιστα φυσιολογικό. «Έλα τώρα, Νταπ, κόφτο! Πλάκα έχει, αλλά λίγο αρρωστημένο, έτσι.»

«Σεβ, σκέφτηκες ότι αυτά που ο αναλογικός τρόπος αποκαλεί “αρρώστια”, κοινωνική δυσαρέσκεια, αλλοτρίωση και αποξένωση, θα μπορούσαν κάλλιστα, το ίδιο αναλογικά, να ονομαστεί πόνος; τι εννοούσες πριν όταν μίλησες για πόνο και βάσανα; Και όλα αυτά, όπως ο πόνος, δεν επιτελούν μια λειτουργία στον οργανισμό;»

«Όχι!» είπε απότομα ο Σεβέκ. «Μίλαγα για το άτομο, με όρους πνευματικότητας.»

«Μίλησες για το σωματικό πόνο, για τον άνθρωπο που πεθαίνει απ' όσα τον κάνει! Εγώ μιλάω για πνευματικό πόνο! Για ανθρώπους που βλέπουν το ταλέντο τους, τη δουλειά τους, τη ζωή τους να πάνε στράφι. Για έξυπνα μυαλά που υποτάσσονται σε μυαλά ηλίθια. Για τη δύναμη και το κουράγιο που στραγγαλίζονται απ' το φθόνο, απ' τον πόθο

της εξουσίας, απ' το φόβο της αλλαγής. Η αλλαγή είναι ελευθερία, η αλλαγή είναι ζωή —υπάρχει πιο θεμελιώδης θέση στην οντονιανή σκέψη απ' αυτή; Αλλά τίποτα δεν αλλάζει πια! Η κοινωνία μας είναι άρρωστη. Το ξέρεις. Σε βασανίζει η αρρώστια της. Η αυτοκτονική αρρώστια της!»

«Φτάνει, Νταπ! Σταμάτα!»

Ο Μπεντάπ δε συνέχισε. Βάλλθηκε να τρώει μεθοδικά και ήσυχα το νύχι του παράμεσου του δεξιού του χεριού.

Ο Σεβέκ κάθισε πάλι στην πτυσσόμενη κουκέτα κι έπιασε το κεφάλι του. Η σιωπή ήταν βαθιά, το χιόνι είχε πάψει να πέφτει. Ένας ξερός, σκοτεινός άνεμος έκανε το τζάμι να τρίζει. Το δωμάτιο ήταν παγωμένο. Κανείς απ' τους δυο νεαρούς δεν είχε βγάλει το παλτό του.

«Άκου, αδελφέ», είπε τελικά ο Σεβέκ. «Δεν είναι η κοινωνία μας που καταστρέφει την ατομική δημιουργικότητα. Είναι η φτώχεια της Ανάρες. Αυτός ο πλανήτης δεν είναι φτιαγμένος για να στηρίζει πολιτισμό. Αν δε βοηθήσουμε ο ένας τον άλλον, αν δεν εγκαταλείψουμε τις προσωπικές μας φιλοδοξίες για χάρη του κοινού καλού, τίποτα, τίποτα σ' αυτό τον άγονο κόσμο δε θα μπορέσει να σωθεί. Η ανθρωπινή αλληλεγγύη είναι η μόνη μας πηγή δύναμης».

«Η αλληλεγγύη, μάλιστα! Ακόμα και στον Γιουράς, όπου η τροφή πέφτει απ' τα δέντρα, ακόμα κι εκεί, η Όντο έλεγε ότι η αλληλεγγύη ήταν η μόνη μας ελπίδα. Όμως προδώσαμε αυτή την ελπίδα. Αφήσαμε τη συνεργασία να μετατραπεί σε υπακοή. Στον Γιουράς κυβερνάει μια μειοψηφία. Εδώ κυβερνάει μια πλειοψηφία. Αλλά είναι κυβέρνηση! Η κοινωνική συνείδηση δεν είναι πια κάτι το ζωντανό· είναι μια μηχανή, ένας μηχανισμός εξουσίας, ελεγχόμενος απ' τους γραφειοκράτες!»

«Εσύ ή εγώ θα μπορούσαμε εθελοντικά να πάρουμε μια θέση στη ΣΕΠΑΔ σε μερικές δεκάδες. Θα μετατρεπόμασταν τότε σε γραφειοκράτες, σε αφεντικά;»

«Δεν πρόκειται για τις ατομικές θέσεις στη ΣΕΠΑΔ, Σεβ. Οι περισσότεροι απ' αυτούς είναι σαν κι εμάς. Με καλές προθέσεις, ειλικρινείς. Και δεν πρόκειται μόνο για τη ΣΕΠΑΔ. Αυτό συμβαίνει παντού στην Ανάρες. Στα κέντρα εκπαίδευσης, στα ινστιτούτα, στα ορυχεία, στα εργοστάσια, στους μύλους, στα ιχθυοτροφεία, στα κονσερβοποιεία, στα αγροκτήματα και στους ερευνητικούς σταθμούς, στις μονοκαλλιεργητικές κοινότητες —παντού όπου μια λειτουργία απαιτεί τεχνικές γνώσεις και σταθερή οργάνωση. Αλλά αυτή η σταθερότητα ανοίγει το δρόμο στον αυταρχισμό. Στα πρώτα χρόνια του Εποικισμού είχαμε συνείδηση αυτών των προβλημάτων, προσέχαμε. Εκείνη την εποχή γινόταν αυστηρή διάκριση ανάμεσα στη διαχείριση των πραγμάτων και τη διακυβέρνηση των ανθρώπων*. Και γινόταν τόσο καλά, ώστε είχαμε ξεχάσει ότι η επιθυμία εξουσίας είναι το ίδιο βασική στα ανθρώπινα όντα όσο και ο πόθος της αλληλοβοήθειας που οφείλαμε να εμφυσήσουμε σε κάθε άτομο, σε κάθε καινούρια γενιά. Κανείς δε γεννιέται Οντονιανός, όπως και κανείς δε γεννιέται πολιτισμένος! Όμως τα ξεχάσαμε όλα αυτά. Δε διδασκόμαστε να ζούμε ελεύθεροι. Η παιδεία, η σπουδαιότερη δραστηριότητα του κοινωνικού οργανισμού, έγινε αυστηρή, πουριτανική, αυταρχική. Τα παιδιά μαθαίνουν να επαναλαμβάνουν τα λόγια της Όντο σαν να ήταν νόμοι — η έσχατη βλασφημία!»

Ο Σεβέκ δίστασε. Ήξερε πολύ καλά τους ανθρώπους της εκπαίδευσης. Τους είχε μάθει τόσο όταν ήταν παιδί όσο κι εδώ, στο Ινστιτούτο. Δεν υπήρχε περίπτωση να αποκρούσει τις κατηγορίες του φίλου του.

Ο Μπεντάπ έπιασε αμέσως το πλεονέκτημά του. «Είναι πάντα πιο εύκολο να μη σκέφτεσαι για τον εαυτό σου. Βρες μια καλή θεσούλα στην ιεραρχία και άραξε. Καμιά αλλαγή,

* Για τους Μαρξ και Ένγκελς σοσιαλισμός σημαίνει πέρασμα απ' τη διακυβέρνηση των ανθρώπων στη διαχείριση των πραγμάτων. (Σ.τ.Μ.)

κανέναν κίνδυνο αποδοκιμασίας, καμιά ενόχληση για τα συνδικάτα. Είναι πάντα πιο εύκολο να αφήνεις να σε κυβερνάνε».

«Μα δεν πρόκειται για κυβέρνηση, Νταπ. Οι ειδικοί και τα παλιά κεφάλια πρέπει να διευθύνουν τις ομάδες ή τα συνδικάτα: γνωρίζουν καλύτερα τη δουλειά. Όσο για τη ΣΕΠΑΔ, ναι, θα μπορούσε να γίνει ιεραρχία, μηχανισμός εξουσίας, αν δεν ήταν οργανωμένη ακριβώς για να μη γίνει κάτι τέτοιο. Κοίταξε πώς λειτουργεί! Εθελοντικό, τραβηγμένο με κλήρο: ένας χρόνος προετοιμασίας, τέσσερα χρόνια υπηρεσία μετά τέρμα. Κανείς δεν μπορεί να αποκτήσει εξουσία, με την ιεραρχική σημασία του όρου, σε ένα σύστημα όπως είναι αυτό. Δε φτάνουν τα τέσσερα χρόνια για να το πετύχει».

«Μερικοί μένουν πάνω από τέσσερα χρόνια».

«Οι σύμβουλοι; Αυτοί δεν έχουν δικαίωμα ψήφου».

«Δε μετράει η ψήφος. Αυτοί είναι που κρύβονται στα παρασκήνια».

«Έλα, λοιπόν! Είναι τελείως παρανοϊκό Στα παρασκήνια... πώς; Και ποια είναι η σκηνή; Οποιοσδήποτε μπορεί να παραστεί σε οποιαδήποτε συνεδρίαση της ΣΕΠΑΔ, και όταν το πρόβλημα ενδιαφέρει ένα συνδικάτο μπορεί να πάρει μέρος στη συζήτηση με δικαίωμα ψήφου! Προσπαθείς να ισχυριστείς ότι εδώ δεν έχουμε πολιτικούς;»

Ο Σεβέκ ήταν οργισμένος με τον Μπεντάπ: τα πεταχτά αφτιά του είχαν κοκκινίσει και η φωνή του είχε δυναμώσει. Ήταν αργά και ούτε ένα φως δεν έλαμπε στο τετράγωνο προαύλιο. Ο Ντεζάρ, στο δωμάτιο 45, χτύπησε τον τοίχο για να κάνουν ησυχία.

«Σου λέω μονάχα πράγματα που ξέρεις», απάντησε ο Μπεντάπ χαμηλόφωνα. «Ότι υπάρχουν άνθρωποι σαν τον Σαμπούλ που διευθύνουν στην πραγματικότητα τη ΣΕΠΑΔ, και μάλιστα για πολλά χρόνια».

«Αφού το ξέρεις», τον κατηγορήσε ψυχρά ο Σεβέκ, «τότε γιατί δεν το λες δημόσια; Γιατί δεν καλείς μια συνεδρίαση

κριτικής στο συνδικάτο σου εφόσον έχεις αποδείξεις; Αν οι ιδέες σου δεν μπορούν να αντέξουν στο δημόσιο έλεγχο, τότε δεν μπορώ να τις εκλάβω παρά σαν σκοτεινούς ψιθύρους».

Τα μάτια του Μπεντάπ μίκρυναν σαν μεταλλικές σταγόνες. «Αδερφέ», είπε, «είσαι υποκριτής. Πάντα ήσουν. Κοίταξε για μια φορά έξω απ' την καταραμένη τη συνείδησή σου! Σ' τα λέω αυτά γιατί ξέρω ότι μπορώ να σε εμπιστευόμαι, διάβολε! Σε ποιον άλλο θα μπορούσα να μιλήσω; Θέλεις να καταλήξω σαν τον Τιρίν;»

«Σαν τον Τιρίν;» ρώτησε ο Σεβέκ υψώνοντας έκπληκτος τη φωνή του. Ο Μπεντάπ του έδειξε τον τοίχο και του έκανε νόημα να μη φωνάξει. «Τι τρέχει με τον Τιρίν; Πού βρίσκεται;»

«Στο Άσυλο, στο νησί Σεγκβίνα».

«Στο Άσυλο;»

Ο Μπεντάπ ακούμπησε το πιγούνι του στα γόνατα και τα σφιξε με τα μπράτσα του. Συνέχιζε να κάθεται στην καρέκλα. Μίλησε με φωνή ήρεμη, αποκαρδιωμένη.

«Ο Τιρίν έγραψε ένα θεατρικό έργο και το ανέβασε ένα χρόνο μετά την αναχώρησή σου. Ήταν αστείο... τρελό... ξέρεις, απ' αυτά τα πράγματα που του άρεσαν». Έστρωσε με το χέρι του τα σκληρά, ξανθά μαλλιά του. «Θα μπορούσε να φανεί αντι-Οντονιανό σε έναν ηλίθιο. Και είναι πολλοί οι ηλίθιοι. Έγινε μεγάλο σούσουρο. Τον επέπληξαν. Δημόσια μομφή. Ποτέ δεν έχω ξαναδεί κάτι παρόμοιο. Έρχονται όλοι στη συνέλευση του συνδικάτου και σου λένε τέρμα. Είναι το ίδιο που έκαναν παλιά στους κακούς εργοδότες και τους αυταρχικούς διευθυντές. Τώρα το κάνουν για να αναγκάσουν ένα άτομο να σταματήσει να σκέφτεται από μόνο του. Πολύ βαρύ. Ο Τιρίν δεν μπόρεσε να το αντέξει. Νομίζω ότι πειράχτηκε και λίγο το μυαλό του. Από κει και πέρα άρχισε να πιστεύει ότι όλος ο κόσμος ήταν εναντίον του. Άρχισε να μιλάει πολύ, να λέει πράγματα πικρά. Δεν ήταν παράλογος,

αλλά πάντα κριτικός, πάντα οξύς. Και μίλαγε έτσι στους πάντες. Τελικά, μόλις τέλειωσε τις σπουδές του στο Ινστιτούτο και πήρε το πτυχίο του καθηγητή μαθηματικών, ζήτησε μια θέση. Βρέθηκε μία. Σε μια ομάδα οδικών έργων στο Νότο. Διαμαρτυρήθηκε λέγοντας ότι είχε γίνει λάθος, αλλά οι υπολογιστές της ΚΑΤΕΡΓ το επιβεβαίωσαν. Έτσι τελικά πήγε».

«Ο Τιρ ποτέ δεν είχε δουλέψει στην ύπαιθρο, τουλάχιστον όσο καιρό τον γνώριζα», τον διέκοψε ο Σεβέκ. «Και τον ξέρω απ' τα δέκα του χρόνια. Πάντοτε τα βόλευε και δούλευε σε γραφεία. Η ΚΑΤΕΡΓ είχε δίκιο».

Ο Μπεντάπ δεν έδωσε σημασία στα λόγια του. «Δεν ξέρω τι πραγματικά συνέβη εκεί κάτω», συνέχισε. «Μου έγραφε πολλές φορές και κάθε φορά έλεγε ότι του είχαν αλλάξει πόστο. Και πάντοτε χειρωνακτική εργασία, σε μικρές μεθοριακές κοινότητες. Μου έγραφε ότι θα άρηνε τη δουλειά και θα ερχόταν να με βρει στο Βορρά. Αλλά δεν ήρθε. Και σταμάτησε να γράφει. Τελικά ζήτησα απ' τα Αρχεία Εργαζομένων του Αμπενά να μάθω τι είχε γίνει. Μου έστειλαν ένα αντίγραφο του δελτίου του όπου στην τελευταία γραμμή είχαν απλώς γράψει: «Θεραπεία. Νήσος Σεγκβίνα». Θεραπεία! Είχε σκοτώσει κανέναν; Είχε βιάσει; Εκτός απ' αυτές τις δυο πράξεις, για ποια άλλη αιτία σε στέλνουν στο Άσυλο;»

«Δε σε στέλνουν καθόλου στο Άσυλο. Εσύ ζητάς να πας».

«Μην προσπαθείς να με κάνεις να καταπιώ αυτές τις μαλακίες», είπε ο Μπεντάπ, θυμώνοντας ξαφνικά. «Ποτέ δε ζήτησε να τον στείλουν εκεί πέρα. Για τον Τιρίν σου μιλάω, για τον Τιρίν! Τον θυμάσαι;»

«Τον γνώρισα πιο μπροστά από σένα. Τι νομίζεις ότι είναι το Άσυλο, φυλακή; Καταφύγιο είναι. Αν υπάρχουν εκεί δολοφόνοι και άτομα που δεν μπορούν να κρατήσουν τη δουλειά τους, είναι γιατί το ζήτησαν οι ίδιοι να πάνε εκεί, εκεί που

δεν υφίστανται καμιά πίεση και είναι απαλλαγμένοι από τυχόν εκδικήσεις. Αλλά ποιοι είναι οι άνθρωποι που δε σταματάς να τους αποκαλείς "αυτοί"; "Αυτοί" τον τρέλαναν, και πάει λέγοντας. Εννοείς ότι όλο το κοινωνικό σύστημα είναι κακό, ότι πράγματι "αυτοί", οι διώκτες του Τιρίν, οι εχθροί σου, "αυτοί", είμαστε εμείς, ο κοινωνικός οργανισμός;»

«Αν μπορείς να βγάλεις τον Τιρίν απ' το μυαλό σου θεωρώντας τον σαν άτομο που δεν μπορεί να κρατήσει τη δουλειά του, τότε νομίζω ότι δεν έχω να πω τίποτα περισσότερο», απάντησε ο Μπεντάπ κουβαριασμένος στην καρέκλα. Υπήρχε τέτοια λύπη στη φωνή του, που αμέσως η έξαψη του Σεβέκ καταλόγιασε.

Για λίγα λεπτά δε μίλησε κανείς.

«Καλύτερα να φύγω», είπε ο Μπεντάπ και σηκώθηκε απ' την καρέκλα.

«Είναι μια ώρα περπάτημα από δω ο κοιτώνας σου. Μην είσαι ανόητος».

«Να... νόμιζα... αφού...»

«Μην είσαι ανόητος».

«Εντάξει. Πού είναι η χέστρα;»

«Τρίτη πόρτα δεξιά».

Επιστρέφοντας ο Μπεντάπ πρότεινε να κοιμηθεί στο πάτωμα, όμως καθώς δεν υπήρχε κανένα χαλί και μονάχα μια ζεστή κουβέρτα, αυτή η ιδέα ήταν, όπως παρατήρησε ο Σεβέκ, ηλίθια. Ήταν κι ο δυο θυμωμένοι και σκυθρωποί ξαναμμένοι σαν να 'χαν χτυπηθεί με γροθιές, χωρίς όμως να σβήσει η οργή τους. Ο Σεβέκ άνοιξε το κρεβάτι και ξάπλωσαν. Όταν έσβησε η λάμπα, ένα ασημόχρωμο σκοτάδι εισέβαλε στο δωμάτιο, αυτό το μισοσκοτάδο μιας νύχτας στην πόλη όταν το έδαφος καλύπτεται από χιόνι και το φως αντανακλάται αμυδρά στο χώμα. Έκανε παγωνιά. Ο καθένας τους δέχτηκε ευχάριστα τη ζεστασιά του κορμιού του άλλου.

«Τα παίρνω πίσω αυτά που είπα πριν για την κουβέρτα».

«Άκουσε, Νταπ. Δε θα ήθελα να...»
 «Όχι, θα τα πούμε αυτά αύριο το πρωί».
 «Εντάξει».

Κόλλησαν ο ένας πιο σφιχτά στον άλλον. Ο Σεβέκ γύρισε μπρούμυτα και σε δυο λεπτά αποκοιμήθηκε. Ο Μπεντάπ προσπάθησε να παραμείνει ξύπνιος, αλλά κατραούλησε στη ζέστη, και πιο βαθιά ακόμα, στην ασφάλεια, την εμπιστοσύνη του ύπνου, και παραδόθηκε με τη σειρά του. Τη νύχτα ο ένας κάτι είδε στ' όνειρό του και ούρλιαξε δυνατά. Ο άλλος άπλωσε μες στον ύπνο το χέρι του, ψιθύρισε δυο καθησυχαστικές κουβέντες, και το βάρος αυτής της τυφλής και θερμής επαφής ξεπέρασε το φόβο.

Ξανασυνακτιήθηκαν το επόμενο βράδυ και συζήτησαν για το αν έπρεπε να μείνουν μαζί για λίγο καιρό, όπως έκαναν τότε που ήταν έφηβοι. Ήταν ανάγκη να γίνει αυτή η κουβέντα γιατί ο Σεβέκ ήταν αποκλειστικά ετεροφυλόφιλος, ενώ ο Μπεντάπ αποκλειστικά ομοφυλόφιλος. Μια τέτοια συγκατάθεση θα ευχαριστούσε περισσότερο τον Μπεντάπ. Ωστόσο κι ο Σεβέκ επιθυμούσε να επιβεβαιώσει την παλιά φιλία τους. Και όταν είδε ότι το σεξουαλικό στοιχείο αυτής της φιλίας σήμαινε πολλά για τον Μπεντάπ, σε σημείο να υποκαθιστά, γι' αυτόν, μια αληθινή συνουσία, πήρε τελικά την πρωτοβουλία και τον διαβεβαίωσε με θαυμαστή τρυφερότητα κι επιμονή ότι θα ξαναπέρασαν άλλη μια νύχτα μαζί. Πήραν ένα χωριστό δωμάτιο σε ένα υπνωτήριο στο κέντρο της πόλης κι έμειναν μαζί οι δυο τους για μια δεκάδα· μετά ξαναχώρισαν. Ο Μπεντάπ επέστρεψε στον κοιτώνα του και ο Σεβέκ στο Δωμάτιο 46. Κανένας τους δεν ένιωθε ισχυρό σεξουαλικό πόθο για να συνεχιστεί αυτή η ένωση. Είχαν απλώς επιβεβαιώσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη τους.

Ωστόσο ο Σεβέκ μερικές φορές αναρωτιόταν, καθώς συνέχισε να βλέπει τον Μπεντάπ σχεδόν καθημερινά, τι ήταν

αυτό που αγαπούσε στο φίλο του και γιατί του έδειχνε εμπιστοσύνη. Θεωρούσε απεχθείς τις σημερινές απόψεις του Μπεντάπ και κουραστική την επιμονή του να θέλει να μιλάει διαρκώς γι' αυτές. Κάθε φορά που βρισκόντουσαν ξέσπαγαν θυελλώδεις συζητήσεις και τελικά στεναχωριόντουσαν κι οι δυο. Εγκαταλείποντας τον Μπεντάπ, ο Σεβέκ κατηγορούσε συχνά τον εαυτό του ότι ήταν προσκολλημένος σε μια χαμένη νομιμότητα, και ορκιζόταν θυμωμένος να μην τον ξανασυναντήσει.

Αλλά παρέμενε γεγονός ότι εκτιμούσε περισσότερο τον Μπεντάπ τώρα που είχε γίνει άντρας παρά τότε που ήταν παιδί. Παράλογος, ισχυρογνώμων, δογματικός, αρνητικό στοιχείο: ο Μπεντάπ πιθανόν να ήταν όλα αυτά μαζί· ωστόσο είχε φτάσει σε ένα τέτοιο επίπεδο ελευθεροφροσύνης που ο Σεβέκ πάντα λαχταρούσε, έστω κι αν σιχαινόταν να το εκφράσει. Είχε αλλάξει τη ζωή του Σεβέκ, κι ο Σεβέκ το ήξερε, ήξερε ότι μπορούσε επιτέλους να ακολουθήσει το σκοπό του, και ήταν ο Μπεντάπ αυτός που το είχε επιτρέψει. Σε κάθε καινούριο βήμα τον πολεμούσε, αλλά συνέχιζε να έρχεται, να συζητάει, να πληγώνει και να πληγώνεται, για να βρίσκει κάθε φορά —πίσω απ' την οργή και την άρνηση— αυτό που έψαχνε. Δεν ήξερε τι έψαχνε, αλλά ήξερε πού να το ψάξει.

Είχε συνειδητοποιήσει πως αυτή η εποχή ήταν εξίσου δυστυχισμένη γι' αυτόν όπως και η περασμένη χρονιά. Δεν προχωρούσε η δουλειά του· στην πραγματικότητα είχε εγκαταλείψει τελείως τη φυσική της χρονικότητας για να επιστρέψει στην ταπεινή εργαστηριακή έρευνα, κάνοντας διάφορα πειράματα στην αίθουσα ακτινοβολιών παρέα με έναν επιδέξιο και σιωπηλό τεχνικό, μελετώντας τις ταχύτητες των υποατομικών στοιχείων. Ήταν μια πεπατημένη οδός και το ενδιαφέρον του γι' αυτόν τον τομέα έκανε τους συναδέλφους του να θεωρήσουν ότι είχε πάψει να είναι αυθεντι-

κός. Τα μέλη του Συνδικάτου τού έδωσαν μια θέση καθηγητή της μαθηματικής φυσικής για πρωτοετείς φοιτητές. Δε θριαμβολόγησε γι' αυτό. Ήξερε ότι του την έδωσαν, δεν του την είχαν επιτρέψει. Τίποτα δεν τον ανακούφιζε. Βλέποντας να ανοίγονται τόσο πλατιά οι τοίχοι της πουριτανικής του συνείδησης ένιωθε τα πάντα εκτός από χαρά. Αισθανόταν παγωμένος, χαμένος. Όμως δεν υπήρχε χώρος να αποσυρθεί, κανένα καταφύγιο· έτσι συνέχισε να προχωράει στην παγωνιά, να χάνεται όλο και πιο βαθιά.

Ο Μπεντάπ είχε κάνει πολλούς φίλους, μια παρέα παράξενων και δυσαρεστημένων, μερικοί απ' τους οποίους μάλιστα αγαπούσαν ιδιαίτερα αυτόν τον ντροπαλό άντρα, τον Σεβέκ. Δεν τον τραβούσαν περισσότερο απ' ό,τι οι πιο συμβατικοί άνθρωποι που γνώριζε στο Ινστιτούτο, αλλά έβρισκε την πνευματική τους ανεξαρτησία πιο ενδιαφέρουσα. Διατηρούσαν την αυτονομία της συνείδησής τους, αλλά σε τέτοιο βαθμό που καταντούσαν εκκεντρικοί. Μερικοί ήταν διανοούμενοι νουχίμπι, που είχαν να δουλέψουν χρόνια σε κανονική θέση. Ο Σεβέκ τους αποδοκίμαζε αυστηρά, όταν δε βρισκόταν μαζί τους.

Ένας απ' αυτούς λεγόταν Σαλάς και ήταν συνθέτης. Ο Σαλάς κι ο Σεβέκ ήθελαν να ανταλλάξουν γνώσεις μεταξύ τους. Ο Σαλάς δεν ήξερε καλά μαθηματικά, αλλά στο βαθμό που ο Σεβέκ μπορούσε να του εξηγήσει τη φυσική με βάση τον αναλογικό τρόπο ή με βάση την εμπειρία, γινόταν ακροατής προσεκτικός και έξυπνος. Ο Σεβέκ απ' την άλλη άκουγε καθετί που μπορούσε να του πει ο Σαλάς από μουσική θεωρία και συγχρόνως στιδήποτε τον έβαζε να ακούσει στο μαγνητόφωνό του ή του έπαιζε στο φορητό του όργανο. Αλλά ορισμένα απ' όσα του έλεγε του φαίνονταν ιδιαίτερα ενοχλητικά. Ο Σαλάς είχε πάρει μια θέση σε μια ομάδα που άνοιγε μια διώρυγα στην πεδιάδα της Τεμαέ, ανατολικά του Αμπενάι. Ερχόταν στην πόλη μονάχα τις τρεις μέρες που είχε ρεπό

κάθε δεκάδα κι έμενε τότε με μια κοπέλα τότε με άλλη. Ο Σεβέκ συλλογιζόταν ότι είχε διαλέξει αυτή τη δουλειά στην ύπαιθρο γιατί ήθελε να αλλάξει κάπως· γρήγορα όμως διαπίστωσε ότι ο Σαλάς ποτέ δεν είχε δουλέψει σε θέση μουσικού ούτε σε καμιά άλλη ειδικευμένη θέση.

«Σε ποια λίστα της ΚΑΤΕΡΓ' είσαι;» τον ρώτησε έκπληκτος.

«Στη λίστα ανειδικεύτων».

«Μα έχεις ταλέντο! Πέρασες έξι ή οχτώ χρόνια στο κονσερβατουάρ του Συνδικάτου Μουσικής, έτσι δεν είναι; Γιατί δε σου δίνουν μια θέση μουσικοδιδάσκαλου;»

«Μου έδωσαν κι αρνήθηκα. Δεν είμαι ικανός να διδάξω πριν περάσουν άλλα δέκα χρόνια. Είμαι συνθέτης, μην το ξεχνάς, όχι εκτελεστής».

«Μα πρέπει να υπάρχουν και θέσεις για συνθέτες».

«Πού;»

«Στο Συνδικάτο Μουσικής, υποθέτω».

«Στο Συνδικάτο Μουσικής, όμως, δεν αγαπούν τις συνθέσεις μου. Και για την ώρα δεν υπάρχουν και πολλοί άλλοι άνθρωποι να τις εκτιμούν. Δεν μπορώ λοιπόν να φτιάξω δικό μου συνδικάτο, έτσι δεν είναι;»

Ο Σαλάς ήταν ένας οστεώδης ανθρωπάκος με μια φαλάκρα που είχε ήδη αρχίσει να σχηματίζεται στην κορυφή του κρανίου του. Τα μαλλιά που του απέμεναν ήταν κομμένα κοντά, με ένα φροντισμένο τσουλούφι που ξεκινούσε απ' τον κρόταφό του και κατέληγε πίσω, στο σβέρκο. Το γλυκό του χαμόγελο ρυτίδωνε ένα εκφραστικό πρόσωπο. «Βλέπεις, δε συνθέτω με τον τρόπο που μου δίδαξαν στο κονσερβατουάρ. Γράφω μη λειτουργική μουσική». Το χαμόγελό του έγινε πιο γλυκό παρά ποτέ. «Εκείνοι θέλουν χορωδιακά κομμάτια. Εγώ μισώ τις χορωδίες. Θέλουν έργα συμφωνικά σαν κι εκείνα που έγραψε ο Σεσούρ. Εγώ απεχθάνομαι τη μουσική του Σεσούρ. Έγραψα ένα κομμάτι μουσικής δωματίου. Σκέφτο-

μαι να το ονομάσω *Η Αρχή της Συγχρονίας*. Πέντε όργανα που το καθένα τους παίζει ένα κυκλικό ανεξάρτητο θέμα. Καμιά μελωδική αιτιώδης συνάφεια. Η ανάπτυξη του συνόλου βασίζεται αποκλειστικά στη σχέση των μερών, κι αυτό παράγει μια εξάισια αρμονία. Όμως δεν το ακούνε. Δε θα το ακούσουν. Δεν μπορούν!»

Ο Σεβέκ έμεινε για μια στιγμή σκεπτικός. «Κι αν το ονόμαζες *Η Χαρά της Αλληλεγγύης*», είπε, «δε θα το άκουγαν;»

«Διάβολε!» φώναξε ο Μπεντάπ που παρακολουθούσε τη συζήτηση. «Είναι τα πρώτα κωνικά λόγια που λες στη ζωή σου, Σεβ. Καλωσόρισες στην ομάδα!»

ο Σαλάς έβαλε τα γέλια. «Θα το άκουγαν, αλλά θα ακούγαν σε μια ηχογράφιση ή σε κάποιες εκτελέσεις στην επαρχία. Δεν είναι μέσα στο Οργανικό Στιλ».

«Καθόλου παράξενο που δεν άκουσα ποτέ επαγγελματική μουσική όσο ζούσα στο Βορρά. Πώς μπορούν και δικαιολογούν αυτή τη μορφή λογοκρισίας; Εσύ γράφεις μουσική! Η μουσική είναι τέχνη ομαδική, εξ ορισμού οργανική, κοινωνική. Είναι ίσως η πιο ευγενής μορφή κοινωνικής συμπεριφοράς που είμαστε ικανοί να καλλιεργήσουμε. Σίγουρα πρόκειται για την πιο ευγενική δουλειά που μπορεί να αναλάβει ένα άτομο. Και απ' τη φύση της, απ' τη φύση της τέχνης γενικότερα, είναι μοίρασμα. Ο καλλιτέχνης μοιράζει, αυτή είναι η ουσία του έργου του. Άσχετα με το τι λένε τα συνδικάτα σου, πώς δικαιολογεί η ΚΑΤΕΡΓ' το ότι δε σου δίνει μια θέση σχετική με τον κλάδο σου;»

«Δε θέλουν να τη μοιραστούν», απάντησε εύθυμα ο Σαλάς. «Τους τρομοκρατεί κάτι τέτοιο».

Ο Μπεντάπ μίλησε πιο σοβαρά: «Το δικαιολογεί επειδή η μουσική δεν είναι χρήσιμη. Η διάνοιξη μιας διώρυγας είναι κάτι το σπουδαίο, ξέρεις; η μουσική δεν είναι παρά διάκοσμος. Ξανάρθαμε στο πιο χυδαίο είδος κερδοσκοπικού ωφε-

λιμισμού. Η πολυπλοκότητα, η ζωτικότητα, η ελευθερία επινοήσεων και πρωτοβουλιών που αποτελούσαν τη βάση του οντονιανού ιδανικού — όλα αυτά τα πετάξαμε. Ξαναγυρίσαμε στη βαρβαρότητα. Μακριά απ' το καινούριο! Αν δεν μπορείτε να το φάτε, πετάξτε το!»

Ο Σεβέκ αναλογίστηκε τη δικιά του δουλειά και δε μίλησε. Ωστόσο δεν μπορούσε να αποδεχτεί την κριτική του Μπεντάπ. Ο Μπεντάπ τον είχε αναγκάσει να αντιληφθεί ότι ήταν, στην πραγματικότητα, ένας επαναστάτης όμως ένιωθε βαθιά μέσα του ότι ήταν αυτό που ήταν γιατί τον είχαν μεγαλώσει και μορφώσει τόσο σαν Οντονιανό όσο και σαν Αναρειασιανό. Δεν μπορούσε να εξεγερθεί ενάντια στην κοινωνία του, γιατί η κοινωνία του, αυτή καθαυτή, ήταν μια επανάσταση, μια διαρκής επανάσταση, μια συνεχής πρόοδος. Για να επιβεβαιώσει την αξία της και τη δύναμή της, σκέφτηκε, αρκούσε να δράσει χωρίς φόβο τιμωρίας, αλλά και χωρίς ελπίδα ανταμωβής: να δράσει απ' το κέντρο της ψυχής του.

Ο Μπεντάπ και κάποιοι φίλοι του είχαν αποφασίσει να περάσουν μια δεκάδα διακοπών μαζί και να πάνε να κάνουν ένα μικρό γύρο στη Νε Δέρας. Έπεισαν και τον Σεβέκ να πάει μαζί τους. Του άρεσε η ιδέα να περάσει δέκα μέρες στα βουνά, αλλά όχι η προοπτική να ακούει επί ένα ολόκληρο δεκαήμερο τις απόψεις του Μπεντάπ. Οι συζητήσεις μαζί του έμοιαζαν πολύ με τις Συνεδριάσεις Κριτικής, μια κοινωνική δραστηριότητα που αγαπούσε ελάχιστα, όταν όλος ο κόσμος σηκωνόταν να παραπονεθεί για τα λειτουργικά ελαττώματα της κοινότητας, και γενικά για τα ελαττώματα του χαρακτήρα των γειτόνων του. Όσο πλησίαζαν οι διακοπές, τόσο λιγότερο τις περίμενε. Αλλά τελικά έχωσε ένα τετράδιο στην τσέπη του, για να μπορεί να απομονώνεται προσποιούμενος ότι δούλευε, και ξεκίνησε.

Συναντήθηκαν πολύ νωρίς το πρωί κοντά στο Σταθμό

μεταφορών στην ανατολική πλευρά της πόλης: τρεις γυναίκες και τρεις άντρες. Ο Σεβέκ δε γνώριζε καμιά απ' τις γυναίκες και ο Μπεντάπ του σύστησε μόνο τις δυο. Όταν πήραν το δρόμο για τα βουνά, πλησίασε την τρίτη. «Σεβέκ» είπε.

«Το ξέρω», απάντησε εκείνη.

Συλλογίστηκε ότι ενδεχομένως να είχαν συναντηθεί κάπου παλιότερα και να θυμόταν από τότε το όνομά του. Κοκάνισε μέχρι τ' αφτιά.

«Πλάκα κάνεις;» ρώτησε ο Μπεντάπ που περπατούσε αριστερά του. «Η Τακβέρ ήταν στο Ινστιτούτο του Βορρά μαζί μας. Ζει εδώ και δυο χρόνια στο Αμπενάι. Δε συναντηθήκατε ποτέ;»

«Εγώ τον είδα πολλές φορές», μπήκε στη μέση η κοπέλα και βάλθηκε να γελάει κοροϊδευτικά. Είχε το γέλιο του ανθρώπου που του αρέσει να τρώει καλά, ένα πλατύ, παιδικό γέλιο. Ήταν ψηλή, μάλλον αδύνατη, με στρογγυλεμένα μπράτσα και φαρδείς γοφούς. Δεν ήταν πολύ όμορφη: το πρόσωπό της ήταν μελαχρινό, έξυπνο και χαρούμενο. Τα μάτια της σκούρα, όχι με εκείνη τη σκοτεινιά του μαύρου, αλλά παρουσίαζαν μια ποιότητα βάθους όμοια με εκείνη της λεπτής, μαυρισμένης κι απαλής στάχτης. Ο Σεβέκ, συναντώντας αυτά τα μάτια, είχε την αίσθηση ότι είχε διαπράξει ασυγχώρητο λάθος που ξέχασε αυτό το κορίτσι: αλλά την ίδια στιγμή που τα ξανάβλεπε καταλάβαινε ότι είχε συγχωρηθεί. Η τύχη ήταν με το μέρος του. Η τύχη είχε γυρίσει.

Προχώρησαν στα βουνά.

Την κρύα βραδιά της τέταρτης μέρας της εκδρομής τους η Τακβέρ κι εκείνος κάθισαν σε μια γυμνή, απότομη πλαγιά πάνω από ένα φαράγγι. Σαράντα μέτρα πιο κάτω ένας χείμαρρος έτρεχε μαζεύοντας τα νερά της χαράδρας. Υπήρχε ελάχιστο τρεχούμενο νερό στην Ανάρες: μονάχα στα βουνά τα ρυάκια ήταν άφθονα. Ο ήχος του κελαρυστού νερού ήταν

κάτι καινούριο για τους δυο νέους —σαν κραυγή, σαν ψίθυρος, σαν τραγούδι.

Είχαν ανέβει και κατέβει πολλά τέτοια φαράγγια απ' το πρωί και τα πόδια τους ήταν κουρασμένα. Η υπόλοιπη παρέα βρισκόταν στο Καταφύγιο, ένα πέτρινο, φροντισμένο ούκιμα χτισμένο για τους τουρίστες. Η Ομοσπονδία της Νε Δέρας ήταν η πιο δραστήρια απ' τις ομάδες εθελοντών που ασχολούνταν με τα σπάνια τουριστικά μέρη της Ανάρες. Ένας δασονόμος που έμενε εκεί το καλοκαίρι, όταν υπήρχε κίνδυνος πυρκαγιών, βοηθούσε τον Μπεντάπ και τους άλλους να ετοιμάσουν φαγητό. Η Τακβέρ είχε βγει πρώτη μετά από λίγο ο Σεβέκ: χωριστά, χωρίς να πουν πού πήγαιναν — άλλωστε ιδέα δεν είχαν.

Την είχε βρει στην πλαγιά, καθισμένη ανάμεσα σε αδύνατους θάμνους με αγκάθια της σελήνης, που φύτρωναν αραιά στις βουνοπλαγιές και τα ξερά κι εύθραυστα κλαδιά τους αντανακλούσαν το αργυρό φως του δειλινού. Σε μια κόχη, ανάμεσα στις ανατολικές κορφές, ένα άχρωμο φως ανήγγελλε την εμφάνιση του φεγγαριού. Στη σιωπή που βασιλευε στις γυμνές πλαγιές ακουγόταν μόνο ο χείμαρρος που κυλούσε ορμητικά. Κανένας άνεμος, κανένα σύννεφο. Σ' αυτά τα βουνά η ατμόσφαιρα ήταν σαν αμέθυστος: σκληρή, καθαρή και βαθιά.

Είχαν σταθεί εκεί, για μια στιγμή, χωρίς να μιλάνε.

«Ποτέ στη ζωή μου δε με τράβηξε τόσο πολύ μια γυναίκα», είπε τελικά ο Σεβέκ ψυχρά, σχεδόν ντροπιασμένος.

«Δεν ήθελα να σου χαλάσω τις διακοπές», απάντησε εκείνη με ένα δυνατό γέλιο, πολύ δυνατό για ένα μισοσκότεινο δειλινό.

«Δε μου τις χαλάς!»

«Τόσο το καλύτερο. Νόμιζα ότι ήθελες να πεις ότι σε ενοχλώ».

«Αν με ενοχλείς! Σαν να 'πεσα σε σεισμό!»

«Ευχαριστώ πολύ».

«Δε φταις εσύ», είπε άγρια. «Εγώ φταίω».

«Έτσι νομίζεις», απάντησε εκείνη.

Ακολούθησε μια μεγάλη παύση.

«Αν θέλεις να πηδηχτούμε», είπε η κοπέλα, «γιατί δε μου το ζητάς;»

«Γιατί δεν είμαι σίγουρος ότι αυτό θέλω».

«Ούτε κι εγώ». Το χαμόγελό της είχε χαθεί. «Άκου», είπε. Η φωνή της ήταν απαλή, έτρεμε. «Πρέπει να σου πω...» Αλλά αυτό που έπρεπε να του πει δεν ειπώθηκε αμέσως.

Την κοίταζε τελικά με κατανόηση κι εκείνη βιάστηκε να μιλήσει: «Τέλος πάντων, αυτό που θέλω να πω είναι ότι δε θέλω να κάνω έρωτα μαζί σου τώρα. Ούτε και με κάποιον άλλον».

«Έχεις απαρνηθεί το σεξ;»

«Όχι!» φώναξε αγανακτισμένη· αλλά δε συνέχισε.

«Εγώ θα μπορούσα», είπε ο Σεβέκ ρίχνοντας μια πέτρα στο χείμαρρο. «Μπορεί να 'μαι κι ανίκανος. Πάει μισός χρόνος που δεν... και μάλιστα ήταν με τον Νταπ. Σχεδόν ένας χρόνος. Γινόταν όλο και λιγότερο ικανοποιητικό μέχρι που σταμάτησα. Δεν άξιζε τον κόπο. Ούτε τα προβλήματα. Όμως... θυμάμαι... ξέρω πώς πρέπει να είναι...»

«Ναι, αυτό είναι», είπε η Τακβέρ. «Πήγαινα με πολλούς, για την ηδονή, μέχρι δεκαοχτώ-δεκαεννιά χρονών. Ήταν συναρπαστικό κι ενδιαφέρον κι ευχάριστο. Αλλά μετά... δεν ξέρω. Όπως είπες κι εσύ, έπαιψε να γίνεται ικανοποιητικό. Δεν ήθελα πια την ηδονή. Θέλω να πω, όχι μόνο αυτή...»

«Θέλεις παιδιά;»

«Ναι, όταν έρθει η ώρα».

Πέταξε κι άλλη πέτρα στο χείμαρρο που έσβηνε στη σκιά της χαράδρας αφήνοντας ένα θόρυβο πίσω του, μια ακατάπαυστη αρμονία συνθεμένη από παραφωνίες.

«Πρέπει να τελειώσω μια δουλειά», είπε.

«Και η αγαμία βοηθάει;»

«Υπάρχει μια συνάφεια. Αλλά δεν ξέρω ποια, δεν είναι αιτιώδης. Περίπου τον ίδιο καιρό που έπαιψε να με ενδιαφέρει το σεξ, συνέβη το ίδιο και με τη δουλειά. Ευθέως ανάλογα. Τρία χρόνια χωρίς να ολοκληρώσω τίποτα. Στειρότητα απ' όλες τις πλευρές. Όσο μακριά μπορεί να φτάσει το μάτι, απλώνεται μια άγονη έρημος κάτω απ' το εκτυφλωτικό φως ενός ανελέητου ήλιου —μια έκταση ακαλλιέργητη, χωρίς ζωή, χωρίς ρίζες, χωρίς φύλο, σπαρμένη απ' τους σκελετούς των άτυχων ταξιδιωτών...»

Η Τακβέρ δε γέλασε· άφησε να της ξεφύγει ένα βογκητό, σαν να 'χε πληγωθεί. Προσπάθησε να διακρίνει καθαρά το πρόσωπό της. Πίσω απ' το μελαχρινό κεφάλι της ο ουρανός φαινόταν φωτεινός και ξάστερος.

«Τι σε ενοχλεί στην ηδονή, Τακβέρ; Γιατί δεν τη θέλεις;»

«Τίποτα δε με ενοχλεί. Και τη θέλω. Μόνο που δεν την έχω ανάγκη. Κι αν πάρω αυτό που δεν το έχω ανάγκη, δε θα αποκτήσω ποτέ αυτό που έχω».

«Και τι έχεις ανάγκη;»

Χαμήλωσε το βλέμμα της στο έδαφος ξύνοντας με το νύχι της ένα βράχο. Δεν είπε τίποτα. Έσπαιψε να μαζέψει ένα αγκάθι, αλλά δεν το έπιασε, μόλις που το άγγιξε. Αισθάνθηκε μονάχα το γλυκό κοτσάνι και το εύθραυστο φύλλο. Ο Σεβέκ μπόρεσε να διακρίνει την ένταση στις κινήσεις της, την προσπάθειά της να δαμάσει με όλες τις δυνάμεις της μια συγνησιασκή θύελλα που την εμπόδιζε να μιλήσει. Και, όταν άνοιξε το στόμα της, η φωνή της ακούστηκε χαμηλή και βραχνή. «Χρειάζομαι το δεσμό», είπε. «Έναν αληθινό δεσμό. Σώμα και πνεύμα· και για όλη μου τη ζωή. Τίποτ' άλλο, τίποτα λιγότερο».

Τον κοίταξε με δυσπιστία, σαν να τον μισούσε.

Η χαρά τον κυρίεψε μυστηριωδώς, ίδια με την ορμή και

τη μυρωδιά του χειμάρρου που υψώνονταν στο σκοτάδι. Είχε χάσει την αίσθηση των ορίων, ένιωθε μια διαύγεια, μια ολική διαύγεια, λες και κάποιος μόλις τον είχε απελευθερώσει. Πίσω απ' το κεφάλι της Τακβέρ το φεγγάρι ανέβαινε λάμποντας στον ουρανό. Οι μακρινές κορφές φαίνονταν καθαρές και ασημωμένες. «Ναι, αυτό είναι», της είπε αουναίσθητα, χωρίς να καταλαβαίνει ότι της μιλούσε. Ήταν σκεπτικός. Είπε ότι του κατέβηκε εκείνη τη στιγμή στο μυαλό. «Ποτέ δεν το είδα».

Υπήρχαν ακόμα ίχνη μνησικακίας στη φωνή της Τακβέρ: «Ποτέ δεν μπόρεσες να το δεις».

«Γιατί όμως;»

«Υποθέτω γιατί ποτέ δεν είδες τη δυνατότητα».

«Τη δυνατότητα; Τι εννοείς;»

«Το πρόσωπο!»

Προσπάθησε για μια στιγμή να σκεφτεί τα λόγια της. Κάθονταν σε απόσταση ενός μέτρου ο ένας απ' τον άλλον, σφίγγοντας τα γόνατά τους γιατί είχε αρχίσει να κάνει κρύο. Η ανάσα τους έφτανε στο λαρύγγι τους σαν παγωμένο νερό. Σύννεφα ατμού έβγαιναν απ' τα στόματά τους και καταύγαζαν στο φως του φεγγαριού που συνέχιζε να ανεβαίνει.

«Η πρώτη φορά που το κατάλαβα», είπε η Τακβέρ, «ήταν η νύχτα εκείνη που έφυγες απ' το Ινστιτούτο του Βορρά. Είχε γίνει μια γιορτή, θυμάσαι; Ορισμένοι είχαμε κάτσει και κουβεντιάζαμε όλη τη νύχτα. Αλλά όλα αυτά έγιναν πριν τέσσερα χρόνια. Και δεν ήξερες ούτε καν το όνομά μου». Είχε χαθεί η πίκρα απ' τη φωνή της: θα έλεγε κανείς ότι ήθελε να συγχωρήσει τον Σεβέκ.

«Και εκείνη τη στιγμή είδες σ' εμένα αυτό που είδα εγώ σ' εσένα τούτες τις τέσσερις τελευταίες μέρες;»

«Δεν ξέρω. Δεν μπορώ να πω. Δεν ήταν μόνο σεξουαλικό το ζήτημα. Σε είχα ξαναδεί και πριν. Αλλά εκείνη τη φορά ήταν κάτι το διαφορετικό. Είδα! Αλλά δεν ξέρω τι βλέπεις

εσύ τώρα. Και στην πραγματικότητα δεν ήξερα τι έβλεπα εκείνο το βράδυ. Δε σε γνώριζα καλά. Μονάχα όταν μιλούσες, μου φάνηκε ότι είδα καθαρά μέσα σου, στα βάθη της ψυχής σου. Ενδεχομένως όμως να ήσουν πολύ διαφορετικός απ' ό,τι σκεφτόμουν. Στο κάτω κάτω δεν ήταν δικό σου σφάλμα», πρόσθεσε. «Αλλά ήξερα ότι αυτό που έβλεπα μέσα σου, ήταν αυτό που είχα ανάγκη. Δε σε ποθούσα απλά!»

«Είσαι δυο χρόνια στο Αμπενάι και δεν...»

«Δε; Μα όλα ήταν μέσα μου, στο μυαλό μου, δε γνώριζες καν το όνομά μου. Εξάλλου δε φτάνει ένα πρόσωπο για να φτιαχτεί ένας δεσμός!»

«Και φοβόσουν να 'ρθεις να με βρεις επειδή μπορεί να μην ήθελα δεσμό».

«Δε φοβόμουν. Ήξερα ότι ήσουν άνθρωπος που... που δεν εξαναγκάζεται... Τέλος πάντων, ναι, φοβόμουν. Όχι ότι θα έκανα λάθος. Ήξερα ότι δεν ήταν λάθος. Αλλά εσύ ήσουν... ο εαυτός σου. Ξέρεις, δεν είσαι σαν τους άλλους. Σε φοβόμουν γιατί ήσουν σαν κι εμένα!» Η φωνή της είχε αγριέψει, αλλά τελειώνοντας τη φράση της μίλησε ήρεμα, ευγενικά: «Δεν έχουν καμιά σημασία όλα αυτά, Σεβέκ. Δεν πειράζει».

Ήταν η πρώτη φορά που την άκουγε να τον αποκαλεί με το όνομά του. Στράφηκε και της είπε ψιθυριστά, σχεδόν με πνιγμένη φωνή: «Καμιά σημασία; Στην αρχή μού δείχνεις... μου δείχνεις κάτι σημαντικό, κάτι αληθινά σημαντικό, που το έψαχνα σ' όλη μου τη ζωή... και μετά έρχεσαι και μου λες ότι δεν έχει καμιά σημασία!»

Κάθονταν πρόσωπο με πρόσωπο τώρα, αλλά δεν αγγίζονταν.

«Αυτό χρειαζόσουν, λοιπόν;»

«Ναι. Το δεσμό. Την ευκαιρία».

«Τώρα... για όλη τη ζωή;»

«Τώρα και για όλη τη ζωή».

Για όλη τη ζωή, είπε κι ο χείμαρρος που κυλούσε μες στα βράχια και το παγωμένο σκοτάδι.

Όταν ο Σεβέκ και η Τακβέρ επέστρεψαν απ' τα βουνά, έπιασαν ένα διπλό δωμάτιο. Κανένα δεν ήταν ελεύθερο κοντά στο Ινστιτούτο, αλλά η Τακβέρ βρήκε ένα κάπως μακριά, σε ένα παλιό υπνωτήριο στις βόρειες παρυφές της πόλης. Για να το πάρουν πήγαν να δουν τη διευθύντρια των κατοικιών του μπλοκ — το Αμπενάι χωριζόταν σε διακόσιες σχεδόν τοπικές διοικητικές περιφέρειες που ονομάζονταν μπλοκ— μια υαλοκαθαρίστρια που έμενε με τα τρία μικρά παιδιά της. Γι' αυτό το λόγο κρατούσε τις λίστες των δωματίων στο ψηλότερο μέρος ενός ντουλαπιού, έτσι που να μην μπορούν να τις φτάσουν τα παιδάκια. Επιβεβαίωσε απ' την κάρτα του δωματίου ότι ήταν άδειο, και ο Σεβέκ με την Τακβέρ υπέγραψαν και το πήραν.

Η μετακόμιση ήταν εξίσου απλή. Ο Σεβέκ έφερε μια κούτα με χαρτιά, τις χειμωνιάτικες μπότες του και την πορτοκαλί κουβέρτα. Η Τακβέρ έπρεπε να κάνει τρεις διαδρομές. Πρώτα πήγε στην αποθήκη ρουχισμού για να πάρει καινούρια ρούχα και για τους δυο τους — πράξη που τη θεωρούσε ουσιαστική για το ξεκίνημα της συμβίωσής τους. Μετά πήγε στο παλιό της υπνωτήριο, μια φορά για να πάρει τα πράγματα και τα χαρτιά της, και άλλη μια φορά, παρέα με τον Σεβέκ, για να πάρει κάποια περίεργα αντικείμενα: κάτι πραγματάκια πλεγμένα από σύρμα, που όταν τα κρέμαγες στο ταβάνι κινούνταν και άλλαζαν σχήματα. Τα είχε φτιάξει η ίδια με εργαλεία απ' την κοινόχρηστη εργαλειοθήκη και τα ονόμαζε *Κατοίκους του Ακατοίκητου Χώρου*. Μια απ' τις καρέκλες του δωματίου ήταν ξεχαρβαλωμένη και την πήγαν για επιδιόρθωση στο επισκευαστήριο, απ' όπου πήραν μια γερή. Έτσι ήταν εντάξει από έπιπλα. Το νέο δωμάτιο ήταν ψηλοτάβανο και ευάερο, γεγονός που ήταν ό,τι έπρεπε για

τους περίεργους *Κατοίκους* της Τακβέρ. Το υπνωτήριο ήταν χτισμένο σε έναν απ' τους γήλοφους γύρω απ' το Αμπενάι και στο δωμάτιο υπήρχε ένα γωνιακό παράθυρο απ' όπου έμπαινε ο απογευματινός ήλιος και πρόσφερε ένα θαυμάσιο πανόραμα της πόλης, με τους δρόμους, τις πλατείες, τις στέγες, τα πράσινα πάρκα και τις πεδιάδες της να χάνονται στο βάθος του ορίζοντα.

Αυτή η επαφή μετά τη μεγάλη μοναξιά, αυτή η ξαφνική χαρά κλόμισαν κάπως τη σταθερότητα του Σεβέκ και της Τακβέρ. Τις πρώτες δεκάδες όλα κυλούσαν ανάμεσα στην ευθυμία και την ανησυχία. Υπήρξαν και μερικές εκρήξεις θυμού. Ήταν κι οι δυο υπερευαίσθητοι και άπειροι. Αλλά οι εντάσεις έπαψαν, όταν άρχισαν να γνωρίζονται καλύτερα. Η σεξουαλική πείνα τους επέμενε σαν παθιασμένη ηδονή, ο πόθος τους ανανεωνόταν κάθε μέρα γιατί κάθε μέρα ολοκληρωνόταν.

Ήταν τώρα πεντακάθαρο για τον Σεβέκ, και θα 'ταν τρέλα να σκεφτεί διαφορετικά, ότι τα δυστυχημένα χρόνια που είχε περάσει σ' αυτή την πόλη αποτελούσαν αναπόσπαστο κομμάτι της σημερινής ευτυχίας του, γιατί αυτά τον είχαν προετοιμάσει, αυτά τον είχαν οδηγήσει εδώ. Ό,τι του είχε συμβεί αποτελούσε τμήμα αυτού που του συνέβαινε τώρα. Η Τακβέρ δεν έβλεπε αυτή τη διαδοχή αποτελεσμάτων / αιτιών / αποτελεσμάτων, αλλά εκείνη δέν ήταν ειδικευμένη στη φυσική της χρονικότητας. Έβλεπε αθώα το χρόνο, σαν δρόμο που πρέπει να ακολουθήσεις. Περιπατούσες μπροστά κι έφτανες κάπου. Αν ήσουν τυχερός έφτανες κάπου που άξιζε τον κόπο.

Αλλά όταν ο Σεβέκ πήρε τη μεταφορά της και την επαναδιατύπωσε στη δική του ορολογία, εξηγώντας ότι αν το παρελθόν και το μέλλον δεν αποτελούν κομμάτι του παρόντος, σαν μνήμη το ένα και σαν σκοπός το άλλο, τότε δεν υπάρχει, με ανθρώπινους όρους, κανένας δρόμος, κανένα μέ-

ρος να πας, εκείνη κούνησε το κεφάλι της και τον διέκοψε πριν τελειώσει. «Ακριβώς», είπε. «Αυτό ακριβώς έκανα αυτά τα τέσσερα χρόνια. Δεν ήταν αποκλειστικά η τύχη. Εν μέρει μόνο».

Ήταν εβδομήντα ετών, μισό χρόνο μικρότερη απ' τον Σεβέκ. Είχε μεγαλώσει σε μια αγροτική κοινότητα στην Κυκλική Κοιλιάδα, στα Βορειοανατολικά. Ήταν μέρος απομονωμένο και, προτού να έρθει στο Ινστιτούτο του Βορρά, η Τακβέρ είχε αναγκαστεί να δουλέψει πολύ πιο σκληρά απ' ό,τι οι περισσότεροι νεαροί Αναρειανοί. Υπήρχαν λίγοι άνθρωποι στην Κυκλική Κοιλιάδα για τις αναγκαίες εργασίες, αλλά δεν αποτελούσαν αρκετά μεγάλη και παραγωγική κοινότητα στα γενικότερα πλαίσια της οικονομίας, ώστε να αποκτήσουν προτεραιότητα στους υπολογιστές της ΚΑΤΕΡΓ. Έπρεπε να τα κάνουν σχεδόν όλα μόνοι τους. Στα οχτώ της χρόνια η Τακβέρ καθάριζε απ' τα πετραδάκια τους σπόρους του χόλουμ στο μύλο της κοινότητας κάθε μέρα για τρεις ώρες μετά το σχολείο. Όμως οι πρακτικές γνώσεις των παιδικών της χρόνων δεν ήταν προσανατολισμένες προς την προσωπική της καλλιέργεια: απλώς συνέβαλαν στην προσπάθεια επιβίωσης της κοινότητας. Την εποχή του θειρισμού και της σποράς όλοι όσοι ήταν από δέκα ως εξήντα ετών δούλευαν όλη τη μέρα στα χωράφια. Στα δεκαπέντε της χρόνια ήταν επιφορτισμένη με την οργάνωση των προγραμμάτων εργασίας στα τετρακόσια κτήματα που κατείχε η κοινότητα, ενώ παράλληλα ήταν βοηθός διαιτολόγου στο εστιατόριο της πόλης. Δεν υπήρχε τίποτα ασυνήθιστο σ' αυτό και η Τακβέρ ούτε που το σκεφτόταν όμως αναμφίβολα αυτή η περίοδος της ζωής της ήταν καθοριστική για ορισμένα στοιχεία του χαρακτήρα της και των απόψεών της.

Είχε σπουδάσει βιολογία στο Τοπικό Ινστιτούτο του Βορρά και είχε διακριθεί αρκετά ώστε να πάρει την απόφαση και να έρθει να συνεχίσει τις σπουδές της στο Κεντρικό Ινστι-

τούτο. Στο τέλος της πρώτης χρονιάς της ζήτησαν να συμμετάσχει σε ένα καινούριο συνδικάτο που οργάνωνε ένα εργαστήριο για να μελετήσει τεχνικές αύξησης και βελτίωσης του κρέατος των ψαριών στους τρεις ωκεανούς της Ανάρες. Όταν τη ρώτησαν τι πρόκειται να κάνει, απάντησε: «Είμαι γενετίστρια ψαριών». Της άρεσε αυτή η δουλειά: συνδυάζε δυο πράγματα που εκτιμούσε: τη θετική, ακριβή έρευνα και τον ειδικό σκοπό της αύξησης και της βελτίωσης. Χωρίς αυτούς τους δυο στόχους καμιά δουλειά δε θα την ικανοποιούσε. Αλλά τελικά δεν τα κατάφερε. Οι περισσότερες σκέψεις που διέσχιζαν το νου και την καρδιά της Τακβέρ δεν είχαν καμιά σχέση με τη γενετική των ψαριών.

Ενδιαφερόταν παθιασμένα για τα τοπία και τα ζωντανά πλάσματα. Το ενδιαφέρον αυτό, «η αγάπη της φύσης» θα έλεγε κανείς, ήταν για τον Σεβέκ κάτι πιο μεγάλο απ' τον έρωτα. Υπάρχουν πνεύματα, συλλογιζόταν, που ο ομφάλιος λώρος τους ποτέ δεν κόπηκε. Ποτέ δεν απογαλακτίστηκαν απ' το σύμπαν. Δε θεωρούν εχθρό το θάνατο. Περιμένουν χωρίς θλίψη να σατίσουν και να μετασχηματιστούν σε χώμα. Ήταν παράξενο να βλέπεις την Τακβέρ να πιάνει ένα φύλλο ή ένα βότσαλις στην παλάμη της. Γινόταν συνέχεια του κι εκείνο δική της.

Έδειξε στον Σεβέκ τα ενυδρεία του ερευνητικού εργαστηρίου, μέσα στα οποία κολυμπούσαν πενήντα ειδών ψάρια, μεγάλα και μικρά, σκουρόχρωμα ή ανοιχτόχρωμα, κομψά ή κακόμορφα. Ένωσε γοητευμένος και λίγο τρομαγμένος.

Όσο άγονη ήταν η γη τόσο γεμάτοι ζωή ήταν οι τρεις ωκεανοί της Ανάρες. Οι τρεις θάλασσες δεν είχαν ενωθεί για πολλά εκατομμύρια χρόνια κι έτσι τα ψάρια της καθεμιάς είχαν ακολουθήσει διαφορετική εξέλιξη. Οι διαφορές τους ήταν εκπληκτικές. Ο Σεβέκ δεν είχε σκεφτεί ποτέ ότι η ζωή μπορεί να είναι τόσο πλούσια, τόσο πολύμορφη, και ότι η

πολυμορφία αυτή είναι ενδεχομένως το ουσιωδέστερο χαρακτηριστικό της.

Στη γη τα φυτά πήγαιναν αρκετά καλά, διάσπαρτα και ακανθιώδη, αλλά είχαν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τα σχέδια εκτροφής ζώων γιατί το κλίμα του πλανήτη είχε εισέλθει σε μια χιλιετηρίδα σκόνης και ξηρασίας. Ζούσαν ωστόσο βακτηρίδια, πολλά απ' τα οποία ήταν λιθοφάγα, και κάμπουσες εκατοντάδες είδη σκουληκιών και οστρακόδερμων.

Ο άνθρωπος είχε εισβάλει σ' αυτό το τοπίο προσεκτικά και διατρέχοντας μεγάλους κινδύνους μέσα σε μια τόσο περιορισμένη οικολογία. Αν ψάρευε, αλλά όχι άπληστα, και αν καλλιεργούσε τη γη, χρησιμοποιώντας αποκλειστικά οργανικά λιπάσματα για τη γονιμοποίηση, μπορούσε να εγκατασταθεί. Αλλά δεν έπρεπε να εισάγει τίποτα άλλο. Δεν υπήρχε χλόη για φυτοφάγα ζώα. Δεν υπήρχαν φυτοφάγα για τα σαρκοβόρα. Δεν υπήρχαν έντομα για να γονιμοποιήσουν τα άνθη. Τα καρποφόρα δέντρα έπρεπε να γονιμοποιούνται όλα απ' τα ανθρώπινα χέρια. Κανένα γιουρασινό ζώο δεν είχε εισαχθεί στον πλανήτη για να μη διαταράξουν την εύθραυστη ισορροπία του οικοσυστήματος. Μονάχα άνθρωποι είχαν έρθει, και μάλιστα τόσο καλά καθαρισμένοι, ώστε δεν κουβαλούσαν μαζί τους κανένα απ' τα ανθρώπινα ζώδια. Ούτε ένας ψύλλος δεν είχε εγκατασταθεί στην Ανάρες.

«Αγαπώ την υδροβιολογία», είπε η Τακβέρ στον Σεβέκ μπροστά στα ενυδρεία, «γιατί είναι πολύπλοκη, ένας ιστός, μια κλιμάκωση. Αυτό το ψάρι τρώει εκείνο, το οποίο τρώει το μικρό ψάρακι, το οποίο τρώει βακτηρίδια, και πάει λέγοντας. Στη στεριά υπάρχουν μόνο τρία φύλα, άσχετα μεταξύ τους — αν δεν υπολογίσουμε τον Άνθρωπο. Βιολογικά μιλώντας, είναι μια παράξενη κατάσταση. Εμείς οι Αναρειανοί είμαστε τεχνητά απομονωμένοι. Στον Αρχαίο Κόσμο υπήρχαν δεκαοχτώ είδη χερσαίων ζώων, υπήρχαν συνομοταξίες όπως τα έντομα, που περιείχαν τόσα είδη που δεν μπο-

ρεσε ποτέ κινεί να τα μετρήσει, και ορισμένα απ' αυτά τα είδη μετρούσαν πληθυσμό δισεκατομμυρίων. Το φαντάζεσαι; Όπου και να κοιτάξεις να βλέπεις ζώα, άλλα πλάσματα που μοιράζονται τη γη μαζί σου! Εκεί δε θα ένιωθες απομονωμένος...» Το βλέμμα της ακολούθησε την πορεία ενός μικρού γαλάζιου ψαριού στο βάθος του ενυδρείου. Ο Σεβέκ, σκεπτικός, ακολούθησε την πορεία του ψαριού και την πορεία των στοχασμών της Τακβέρ. Περιπλανήθηκε για κάμποση ώρα στα ενυδρεία, και ξανάρθε κι άλλες φορές, μαζί της, στο εργαστήριο, υποτάσσοντας την αλαζονεία του φυσικού σ' αυτά τα μικρά παράξενα όντα στην ύπαρξη αυτών των πλασμάτων για τα οποία το παρόν είναι αιώνιο, σ' αυτά τα όντα που δεν εξηγούν τον εαυτό τους ούτε και νιώθουν την ανάγκη να δικαιολογήσουν τη συμπεριφορά τους στον Άνθρωπο.

Οι περισσότεροι Αναρειανοί εργάζονταν πέντε με εφτά ώρες την ημέρα. Έπαιρναν ρεπό δύο με τέσσερις μέρες κάθε δεκάδα. Οι λεπτομέρειες της δουλειάς, τα ωράρια, οι άδειες, και τα λοιπά, κανονίζονταν απ' το άτομο και την ομάδα του — ή το συνδικάτο του ή τη διοίκηση της ομοσπονδίας του — με τέτοιο τρόπο που εξυπηρετούσε θαυμάσια τη συνεργασία και τη μέγιστη αποδοτικότητα. Η Τακβέρ ήταν απασχολημένη με τα δικά της ερευνητικά προγράμματα, αλλά η δουλειά της και τα ψάρια ήταν υπερβολικά απαιτητικά: περνούσε από δύο έως δέκα ώρες τη μέρα στο εργαστήριο, χωρίς κανένα ρεπό. Ο Σεβέκ κρατούσε για την ώρα δυο θέσεις διδασκαλίας, ένα σεμινάριο προχωρημένων μαθηματικών στο κέντρο εκπαίδευσης και ένα δεύτερο στο Ινστιτούτο. Τα σεμινάρια γίνονταν το πρωί και στο δωμάτιο γύριζε το μεσημέρα. Συνήθως η Τακβέρ έλειπε. Το κτίριο ήταν αρκετά σιωπηλό. Ο ήλιος δεν είχε φτάσει ακόμα στο διπλό παράθυρο απ' όπου φαινόταν οι νοτιοανατολικές πλευρές της πόλης κι οι πεδιάδες. Το δωμάτιο ήταν δροσερό και σκιερό. Τα αντικείμενα που κρέμονταν ντελικάτα απ' το ταβάνι σε διαφο-

ρετικά ύψη κινούνταν με τη σιωπηλή, μυστηριώδη ακρίβεια των οργάνων του σώματος ή των στοχασμών του μυαλού. Ο Σεβέκ καθόταν στο τραπέζι, κοντά στο παράθυρο και άρχιζε να δουλεύει: διάβαζε, υπολόγιζε, κρατούσε σημειώσεις. Σιγά σιγά έμπαινε ο ήλιος, γλιστρούσε πάνω στα χαρτιά του τραπέζιου και γέμιζε το δωμάτιο με φως. Τα σφαλερά ξεκινήματα κι οι αποδράσεις του παρελθόντος αποκαλύπτονταν σαν πολύχρωμος καμβάς, σαν κτίσματα υψωμένα στο σκοτάδι, αλλά θαυμάσια διατεταγμένα. Πάνω τους, μεθοδικά, προσεκτικά, σε μια δεξιότητα και μια ακρίβεια που δε φαίνονταν να του ανήκουν, αλλά που έτρεχαν μέσα του χρησιμοποιώντας τον σαν όχημα, ο Σεβέκ έχτιζε το θαυμαστό χαλύβδινο οικοδόμημα των Αρχών της Συγχρονικότητας.

Η Τακβέρ, όπως κάθε άντρας ή γυναίκα που ζει συντροφιά με ένα δημιουργικό πνεύμα, δεν τον ανεχόταν πάντα εύκολα. Παρ' ότι η ύπαρξή της ήταν απαραίτητη στον Σεβέκ, η παρουσία της πολλές φορές τον ενοχλούσε, τον αφαιρούσε. Εκείνη δεν ήθελε να έρχεται στο σπίτι νωρίς, γιατί μόλις έφτανε συχνά σταματούσε αμέσως να δουλεύει κι ένιωθε ότι αυτό δεν ήταν καλό. Αργότερα όταν θα γερνούσαν και θα χόντραιναν πιθανόν να μην της έδινε σημασία, αλλά τώρα, στα είκοσι τέσσερά του, δεν μπορούσε να την αγνοήσει. Κανόνισε λοιπόν τη δουλειά της στο εργαστήριο έτσι που να μην επιστρέφει πριν το απόγευμα. Όμως έτσι δε λυνόταν το πρόβλημα, γιατί εκείνος χρειαζόταν κάποιον να τον φροντίζει. Τις μέρες που δεν είχε σεμινάρια γύριζε και τον έβρισκε να κάθεται στο τραπέζι έξι ή οχτώ ώρες συνέχεια. Όταν σηκωνόταν παραπάταγε απ' την κούραση, τα χέρια του έτρεμαν, φαινόταν σαν να 'χει χάσει τα λογικά του. Το πνεύμα της δημιουργίας χρησιμοποιεί με άγριο τρόπο τους φορείς του, τους απομυζά και μετά τους παραπετάει ψάχνοντας για καινούριους. Αλλά για την Τακβέρ ήταν αναντικατάστατος

και, όταν τον έβλεπε πτώμα στην κούραση, του έβαζε τις φωνές. Πολλές φορές φώναζε όπως είχε φωνάξει μια φορά ο Ασιέο, ο σύζυγος της Όντο: «Για τ' όνομα του Θεού, κοπέλα μου, δεν μπορείς να υπηρετείς την Αλήθεια από λίγο κάθε φορά;» —όμως τώρα ήταν αυτή το κορίτσι και δε γνώριζε ποιος ήταν αυτός ο Θεός.

Μιλούσαν, έβγαιναν για βόλτα ή για μπάνιο και κατόπιν πήγαιναν για φαγητό στο εστιατόριο του Ινστιτούτου. Μετά το δείπνο πήγαιναν σε συγκεντρώσεις ή σε κάποιο κοντσέρτο ή απλώς συναντούσαν τους φίλους τους, τον Μπεντάπ με τον Σαλάς και την παρέα του, τον Ντεζάρ και τους άλλους του Ινστιτούτου, τους συναδέλφους και φίλους της Τακβέρ. Όμως οι συγκεντρώσεις κι οι φίλοι έρχονταν σε δεύτερη μοίρα. Καμιά κοινωνική συμμετοχή, καμιά κοινωνικότητα δεν τους ήταν αναγκαία: τους αρκούσε η σχέση τους, κι αυτό δεν μπορούσαν να το κρύψουν. Οι άλλοι δεν έδειχναν να προσβάλλονται —μάλλον το αντίθετο. Ο Μπεντάπ, ο Σαλάς, ο Ντεζάρ έρχονταν σ' αυτούς σαν διψασμένοι που πάνε στην πηγή. Οι άλλοι ήταν περιφερειακοί: όμως ήταν κεντρικοί ως προς τους υπόλοιπους. Δεν έκαναν τίποτα σπουδαίο: δεν ήταν πιο ευγενείς ούτε λαμπρότεροι ομιλητές, κι ωστόσο οι φίλοι τους τους αγαπούσαν, εξαρτώνταν απ' αυτούς, και συνέχιζαν να τους κάνουν δώρα, μικροπράγματα που κυκλοφορούν ανάμεσα σε ανθρώπους που δεν κατέχουν τίποτα και συγχρόνως κατέχουν τα πάντα: ένα χειροποίητο σάλι, ένα κομμάτι γρανίτη, ένα χειροποίητο βάζο φτιαγμένο στην Ομοσπονδία Αγγειοπλαστών, ένα ερωτικό ποίημα, ξύλινα σκαλιστά κουμπιά, ένα σπειροειδές κοχύλι απ' τη θάλασσα Σορούμπα. Έδιναν το δώρο στην Τακβέρ λέγοντας: «Πάρτο, θα του αρέσει του Σεβέκ σαν πρεσ-παπιέ», ή στο Σεβέκ λέγοντας, «Πάρ' το, αυτό το χρώμα αρέσει στην Τακ». Δίνοντας, προσπαθούσαν να μοιραστούν ό,τι μοιράζονταν ο Σεβέκ κι η Τακβέρ και να τιμήσουν και να γιορτάσουν.

Ήταν ένα μακρύ καλοκαίρι, ζεστό και φωτεινό, αυτό το 160ο καλοκαίρι απ' τον Εποικισμό της Ανάρες. Οι άφθονες ανοιξιάτικες βροχές είχαν πρασινίσει τους κάμπους του Αμπενάι και είχαν διώξει τη σκόνη σε σημείο που η ατμόσφαιρα να έχει γίνει εξαιρετικά διαυγής: ο ήλιος ήταν ζεστός την ημέρα και τα αστέρια έλαμπαν πολυάριθμα τη νύχτα. Όταν η Σελήνη βρισκόταν στον ουρανό, μπορούσες να διακρίνεις καθαρά τα όρια των ηπείρων της, κάτω απ' τις μικρές φωτεινές σπείρες των συννέφων της.

«Γιατί φαίνεται τόσο όμορφη;» ρώτησε η Τακβέρ ξαπλωμένη πλάι στον Σεβέκ, κάτω απ' την πορτοκαλί κουβέρτα, με σβησμένο το φως. Από πάνω τους κρέμονταν σκοτεινοί οι Κάτοικοι του Ακατούρητου Χώρου. Έξω απ' το παράθυρο η ολόγεμη Σελήνη κρεμόταν λαμπερή. «Όταν ξέρουμε ότι είναι πλανήτης σαν αυτόν εδώ», πρόσθεσε, «μονάχα με καλύτερο κλίμα και χειρότερους ανθρώπους, όταν ξέρουμε ότι είναι όλοι ιδιοκτήτες, που πολεμούν και φτιάχνουν νόμους, που τρώνε οι λίγοι και οι πολλοί πεθαίνουν απ' την πείνα, και ωστόσο όλοι γερνούν κι όλοι αποκτούν ρευματισμούς στα γόνατα και κάλους στα πόδια, σαν κι εμάς εδώ... όταν τα ξέρουμε όλα αυτά, γιατί φαίνεται τόσο όμορφη, λες κι η ζωή εκεί πέρα είναι πιο ευτυχισμένη; Δεν μπορώ, όταν αντικρίζω αυτή τη λαμπρότητα, να φανταστώ ότι ένας τρομερός ανθρωπάκος, με λιγδιασμένα μανίκια κι ατροφικό μυαλό, σαν τον Σαμπούλ, μπορεί να ζει εκεί. Δεν μπορώ...»

Τα μπράτσα τους και τα γυμνά τους στήθη φωτίζονταν απ' τη Σελήνη. Το λεπτό χνούδι στο πρόσωπο της Τακβέρ καταύγαζε σαν φωτοστέφανο. Μονάχα τα μαλλιά της ήταν σκοτεινά. Ο Σεβέκ άγγιξε το ασημένιο μπράτσο της με το ασημένιο του χέρι, έκπληκτος απ' τη θερμότητα αυτής της επαφής μες στη δροσερή νύχτα.

«Όταν μπορείς να δεις κάτι ολόκληρο», είπε, «φαίνεται πάντα όμορφο. Οι πλανήτες, τα όντα... Αλλά από κοντά ο

κόσμος είναι γεμάτος πέτρα και σκόνη. Κι από μέρα σε μέρα η ζωή είναι σκληρή, κουράζει, χάνεις το ιδανικό. Χρειάζεται απόσταση, μεσοδιάστημα. Ο καλύτερος τρόπος για να βλέπεις την ομορφιά της ζωής είναι να τη βλέπεις απ' το πλεονεκτικό σημείο του θανάτου».

«Πολύ ωραία για τον Γιουράς. Ας τον αφήσουμε εκεί που βρίσκεται, ας τον αφήσουμε να εξακολουθεί να είναι η Σελήνη —δεν τον θέλω! Αλλά δε θα ανέβω σε μια ταφόπλακα για να χαμηλώσω τα μάτια στη ζωή και να πω: «Ω, τι ωραία!» Θέλω να τη δω ολόκληρη απ' το κέντρο της, από δω, τώρα. Δε δίνω δαμάρα για την αιωνιότητα!»

«Δε έχει να κάνει με την αιωνιότητα», απάντησε χαμογελώντας ο Σεβέκ, ένας άντρας αδύνατος, από ασήμι και σκιά, αναμαλλιασμένος. «Για να δεις ολόκληρη τη ζωή, πρέπει να τη δεις σαν θνητή. Θα πεθάνω, θα πεθάνεις: πώς αλλιώς θα μπορούσαμε να αγαπιόμαστε; Ο ήλιος θα σβήσει, αλλιώς τι θα τον έκανε να λάμπει;»

«Αχ! τα λογύδρια σου, εσύ κι η καταραμένη φιλοσοφία σου!»

«Λογύδρια; Δεν είναι λογύδρια. Δεν είναι λογική. Είναι άγγιγμα χεριών. Αγγίζω την ολότητα, την κρατώ. Ποιο είναι το σεληνόφως; Ποια είναι η Τακβέρ; Πώς να φοβηθώ το θάνατο; Όταν το κρατώ, όταν κρατώ στα χέρια μου το φως...»

«Μη γίνεσαι ιδιοκτήτης», μουρμούρισε η Τακβέρ.

«Αγαπημένη καρδιά, μην κλάις».

«Δεν κλαίω. Εσύ κλάις. Δικά σου είναι αυτά τα δάκρυα».

«Κρυώνω. Το σεληνόφως είναι κρύο».

«Ξάπλωσε».

Το κορμί του Σελέκ ρίγησε: την άρπαξε στην αγκαλιά του.

«Φοβάμαι, Τακβέρ», ψιθύρισε.

«Αδελφέ, αγαπημένη ψυχή, μη μιλάς».

Κοιμήθηκαν ο ένας στην αγκαλιά του άλλου εκείνη τη νύχτα, πολλές νύχτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΓΙΟΥΡΑΣ

Ο ΣΕΒΕΚ βρήκε ένα γράμμα στην τσέπη του καινούριου χειμωνιάτικου παλτού που είχε παραγγείλει στο μαγαζί της εφιαλτικής λεωφόρου. Δεν ήξερε πώς βρέθηκε εκεί. Σίγουρα δεν είχε έρθει με την αλληλογραφία που τη μοίραζαν τρεις φορές την ημέρα και αποτελούνταν από χειρόγραφα και αντίγραφα άρθρων όλων των φυσικών που ζούσαν στις τέσσερις γωνιές του Γιουράς, από προσκλήσεις σε δεξιώσεις και αθώα μηνύματα σχολιαρόπαιδων. Αυτό εδώ ήταν ένα κομμάτι λεπτό χαρτί, διπλωμένο στα δυο, χωρίς φάκελο. Δεν είχε ούτε γραμματόσημο ούτε σφραγίδα κάποιας απ' τις τρεις ανταγωνιστικές ταχυδρομικές εταιρείες.

Το άνοιξε κάπως ανήσυχος και διάβασε: «Αν είσαι Αναρχικός γιατί δουλεύεις με τους εξουσιαστές προδίδοντας τον Κόσμο σου και την οντοιακή ελπίδα; Ή μήπως βρίσκεσαι εδώ για να μας φέρεις αυτή την ελπίδα; Υποφέροντας απ' την αδικία και την καταπίεση θα στραφούμε προς τον Αδελφό Πλανήτη για να βρούμε το φως της ελευθερίας μέσα σ' αυτή τη βαθιά νύχτα. Έλα μαζί μας, είμαστε αδελφοί σου!» Δεν υπήρχε υπογραφή, ούτε διεύθυνση.

Ο Σεβέκ ταρακουνήθηκε τόσο ηθικά όσο και διανοητικά. Κλονίστηκε. Δεν ένιωθε έκπληξη, αλλά πανικό. Ήξερε ότι υπήρχαν κι εδώ: αλλά πού; Δεν είχε γνωρίσει, δεν είχε δει κανέναν. Δεν είχε συναντήσει καν έναν φτωχό. Είχε επιτρέψει να χτίσουν έναν τοίχο γύρω του χωρίς να το πάρει είδηση.

Είχε αποδεχτεί το καταφύγιο, λες κι ήταν ιδιοκτήτης. Είχε συνεργαστεί, όπως είχε πει κι ο Τσιφούλινκι.

Όμως δεν ήξερε πώς να γκρεμίσει τον τοίχο. Κι αν το έκανε, πού μπορούσε να πάει; Ο πανικός τον κυρίευε όλο και πιο βαθιά. Σε ποιον να στραφεί; Ήταν περικυκλωμένος απ' τα χαμόγελα των πλουσίων.

«Θα ήθελα να σου μιλήσω, Εφόρ».

«Μάλιστα, κύριε. Με συγχωρείτε, κύριε, μια στιγμή να τελειώσω».

Ο υπηρέτης έφερε επιδέξια το βαρύ δίσκο, ξεσκέπασε τα πιάτα, γέμισε με πικρή σοκολάτα το φλιτζάνι χωρίς να χύσει ούτε μια σταγόνα έξω. Φως φανάρι ότι του άρεσε η ιεροτελεστία του προγεύματος. Ήταν περήφανος που ήξερε να σερβίρει τόσο επιδέξια και ήταν επίσης ολοφάνερο ότι δεν ήθελε να τον διακόπτουν τέτοιες στιγμές. Μιλούσε συχνά σε αρκετά καλά ιοτικά, αλλά μόλις ο Σεβέκ ζήτησε να κουβεντιάσουν, άρχισε να μιλάει στο στακάτο στιλ της διαλέκτου της πόλης. Ο Σεβέκ είχε μάθει κάμποσα και μπορούσε να τον καταλάβει. Δεν είχε κανένα πρόβλημα με τις επιμηκύνσεις κάποιων φωνηέντων, αλλά οι συγκοπές τον μπέρδευαν λίγο. Οι μισές λέξεις έμεναν ατέλειωτες. Ήταν σαν κώδικας, σκέφτηκε, λες και τα «νιοτικά», όπως τα έλεγαν, δεν έπρεπε να τα καταλαβαίνουν οι ξένοι.

Ο υπηρέτης στάθηκε και περίμενε πότε θα ευαρεστηθεί ο Σεβέκ. Ήξερε —είχε μάθει τα ιδιαίτερα γούστα του σε μια βδομάδα— ότι δεν του άρεσε να τραβούν και να του προσφέρουν την καρέκλα ούτε να περιμένουν από πάνω του μέχρι να τελειώσει το φαγητό. Η όρθια στάση του ήταν αρκετή για να αποθαρρύνει κάθε ελπίδα για να λείψουν οι τυπικότητες...

«Κάθισε, Εφόρ».

«Αν το επιθυμεί ο κύριος», απάντησε εκείνος, και τράβηξε δυο πόντους την καρέκλα, αλλά συνέχισε να μένει όρθιος.

«Ορίστε τι θέλω να σου πω. Δε μου αρέσει να σου δίνω διαταγές».

«Θα προσπαθήσω να κάνω ό,τι επιθυμείτε, κύριε, χωρίς να σας ενοχλώ ζητώντας διαταγές».

«Δε... δεν εννοώ αυτό. Ξέρεις, στη χώρα μου κανείς δε δίνει διαταγές».

«Το έχω ακούσει, κύριε».

«Ωραία, λοιπόν. Θέλω να σε θεωρώ ίσο μου, αδελφέ. Είσαι ο μόνος απ' όσους γνωρίζω εδώ που δεν είσαι πλούσιος... που δεν ανήκεις στους ιδιοκτήτες. Θέλω να πούμε πολλά, να μάθω πώς ζεις...»

Σταμάτησε απελπισμένος βλέποντας την περιφρόνηση στο ρυτιδιασμένο πρόσωπο του Εφόρ. Όσα λάθη μπορούσε να κάνει τα είχε κάνει. Ο Εφόρ θα τον θεωρούσε ηλίθιο, προστατευτικό κι αδιάκριτο.

Σε μια χειρονομία απόγνωσης άφησε τα χέρια του να πέσουν στο τραπέζι και είπε: «Ω, γαμώτο, συγγνώμη, Εφόρ! Δεν μπορώ να πω αυτό που εννοώ. Παράτα τα, σε παρακαλώ».

«Ό,τι πει ο κύριος», απάντησε ο Εφόρ κι αποσύρθηκε.

Ήταν το τέλος. Η τάξη των «μη κατεχόντων» ήταν ξένη γι' αυτόν, όπως τότε που διάβαζε γι' αυτούς στην ιστορία στο Τοπικό Ινστιτούτο του Βορρά.

Όσο είχε υποσχεθεί να περάσει μια βδομάδα με τους Όιε ανάμεσα στις σχολικές περιόδους του χειμώνα και της άνοιξης.

Ο Όιε τον είχε προσκαλέσει πολλές φορές για φαγητό μετά την πρώτη του επίσκεψη, αλλά πάντοτε με κάποια ψυχρότητα, λες και ήταν υποχρεωμένος να παίζει το ρόλο του φιλόξενου οικοδεσπότη που εκτελούσε κυβερνητικές διαταγές. Μετά τη δεύτερη επίσκεψη οι δυο γιοι του είχαν αρχίσει να θεωρούν τον Σεβέκ παλιό φίλο τους και η εμπιστοσύνη που του έδειχναν προβλημάτιζε φανερά τον πατέρα

τους και τον έφερνε σε δύσκολη θέση: απ' τη μια δεν μπορούσε να αποδοκιμάσει τη συμπεριφορά τους κι απ' την άλλη δεν την έβρισκε αδικαιολόγητη. Ο Σεβέκ τους φερόταν σαν παλιός φίλος, σαν μεγαλύτερος αδελφός. Τον θαύμαζαν, και ο μικρός, ο Ίνι, τον αγαπούσε με πάθος. Αντιπροσώπευε κάτι που το παιδάκι δεν μπορούσε να περιγράψει. Ακόμα κι αργότερα στη ζωή του, που επηρεάστηκε βαθιά και μυστηριωδώς απ' αυτή την παιδική έλξη, ο Ίνι δεν έβρισκε λέξεις να το προσδιορίσει: μονάχα οι λέξεις ταξιδιώτης κι εξόριστος πλησίαζαν κάπως αυτό που ένιωθε.

Το μόνο πυκνό χιόνι που έπεσε εκείνο το χειμώνα, έπεσε εκείνη τη βδομάδα. Ο Σεβέκ δεν είχε ποτέ του δει χαλί από χιόνι να ξεπερνάει τους τρεις με τέσσερις πόντους. Η υπερβολή, η καθαρή ποσότητα της καταιγίδας τον γέμιζε χαρά. Απόλαυσε το περίσσειμά της. Όλα ήταν άσπρα, παγωμένα, σιωπηλά, αδιάφορα αν ενδεχομένως κάποιος ειλικρινής Οντονιακός τα χαρακτήριζε περιττά. Θα ήταν βλακεία, αν όλο αυτό το θέαμα δεν το 'βλεπες σαν αθώο μεγαλείο. Μόλις ξαστέρωσε ο ουρανός βγήκε στο χιόνι με τα πιτσιρικά. Έτρεξαν στο μεγάλο κήπο του σπιτιού του Όιε, έπαιζαν χιονοπόλεμο κι έχτισαν τούνελ, κάστρα, φρούρια από χιόνι.

Η Σέα Όιε καθόταν με την κουριάδα της τη Βέα στο παράθυρο και κοιτούσαν τον άντρα, τα παιδιά και το σκυλάκι που έπαιζαν. Το σκυλάκι γλιστρούσε στο χιόνι κι έτριβε στον πάγο την κοιλιά του. Τα μάγουλα των παιδιών ήταν αναψοκοκκινισμένα. Ο άντρας, με τα μακριά μαλλιά του δεμένα πίσω με ένα κομμάτι σπάγκο, με τα αφτιά του κατακόκινα απ' το κρύο, έσκαβε σήραγγες στο χιόνι. «Όχι εδώ — Σκάψε εκεί — Πού είναι το φτυάρι; — Ποιος έβαλε πάγο στην τσέπη μου;» Δε σταματούσαν στιγμή οι τσιριχτές φωνές των παιδιών.

«Ορίστε ο ξένος μας», είπε η Σέα χαμογελώντας.

«Ο πιο μεγάλος εν ζωή φυσικός», πρόσθεσε η κουνιάδα της. «Τι αστείο!»

Όταν μπήκε μέσα λαχανιασμένος, χτυπώντας τα πόδια του για να φύγει το χιόνι, αποπνέοντας εκείνη τη δροσερή, παγωμένη ρώμη, αυτή την υγεία που μόνο όσοι έρχονται απ' το χιόνι κατέχουν, του σύστησαν την κουνιάδα. Άπλωσε το μεγάλο, σκληρό και κρύο χέρι του και χαμήλωσε φιλικά το βλέμμα του προς τη Βέα. «Είστε αδελφή του Ντιμάερε;» είπε. «Ναι, του μοιάζετε». Και η παρατήρηση αυτή, που αν την έκανε άλλος θα φαινόταν βλακώδης στη Βέα, της άρεσε φοβερά. «Είναι άντρας», σκεφτόταν συνέχεια όλο εκείνο το απόγευμα «αληθινός άντρας. Τι είναι αυτό το ιδιαίτερο που έχει;»

Την έλεγαν Βέα Ντόεμ. Όιε, σύμφωνα με την ιοτική ονοματολογία. Ο άντρας της, ο Ντόεμ, διηύθυνε ένα μεγάλο βιομηχανικό καρτέλ και ταξίδευε πολύ, περνώντας το μισό χρόνο του στο εξωτερικό, εκτός των άλλων και σαν εμπορικός αντιπρόσωπος της κυβέρνησης. Του τα εξήγησαν αυτά του Σεβέκ όση ώρα την κοίταζε. Σ' αυτή τη γυναίκα η χλομάδα και τα μαύρα οβάλ μάτια του αδελφού της, του Ντιμάερε Όιε, μετατρέπονταν σε ομορφιά. Τα στήθη, οι ώμοι και τα μπράτσα της ήταν στρογγυλά, μαλακά και πάλλευκα. Ο Σεβέκ, στο φαγητό, κάθισε δίπλα της στο τραπέζι. Κοιτούσε συνεχώς τα γυμνά της στήθη, που τα κρατούσε όρθια το τεντωμένο κορσάκι. Η ιδέα της να κυκλοφορεί σχεδόν μισόγυμνη με τέτοια παγωνιά ήταν εξωφρενική, όπως εξωφρενικό ήταν το τόσο πολύ χιόνι, και τα μικρά στήθη της είχαν κι αυτά την αθώα λευκότητα του χιονιού. Η καμπύλη του λαιμού της συνέχιζε με λεπτότητα την καμπύλη του φίνου, περήφανου και ξυρισμένου κεφαλιού της.

Στ' αλήθεια πολύ ελκυστική, είπε από μέσα του ο Σεβέκ. Σαν τα κρεβάτια του Γιουράς: μαλακή κι απαλή. Όμως γιατί μιλάει έτσι;

Κόλλησε στη μάλλον λεπτή φωνή της όπως θα πιανόταν από μια σανίδα στην ανοιχτή θάλασσα, χωρίς να συνειδητοποιεί ότι βυθίζοταν. Αλλά εκείνη έπρεπε να γυρίσει μετά το φαγητό στη Νίο Εσεία με το τρένο. Δεν είχε έρθει για όλη τη μέρα και δε θα την ξανάβλεπε.

Ο Όιε είχε κρυώσει, η Σέα ήταν απασχολημένη με τα παιδιά. «Σεβέκ, μπορείτε να συνοδεύσετε τη Βέα στο σταθμό;»

«Για το όνομα του Θεού, Ντιμάερε! Ποιος ο λόγος να με συνοδεύσει; Λες να υπάρχουν λύκοι στο δρόμο; Άγριοι επιδρομείς που θα σαρώσουν την πόλη και θα με πάρουν στα χαρέμια τους; Λες να βρεθώ αύριο το πρωί στην είσοδο του σταθμού με ένα παγωμένο δάκρυ στα μάτια κι ένα μπουκέτο μαραμμένα λουλούδια στα χεράκια μου; Ω, πόσο θα μου άρесе!» Μετά απ' αυτά τα λόγια το γέλιο της Βέα ξέσπασε σαν κύμα, σαν κύμα σκοτεινό, απαλό, παντοδύναμο που παρασύρει τα πάντα κι αφήνει την άμμο γυμνή. Δε γελούσε με τον εαυτό της, αλλά στον εαυτό της —ένα γέλιο σωματικό, που σαρώνει τις λέξεις.

Ο Σεβέκ φόρεσε το παλτό του και την περίμενε στην πόρτα.

Περπάτησαν για κάμποση ώρα σιωπηλοί. Το χιόνι υποχωρούσε τρίζοντας κάτω απ' το βάρος των ποδιών τους.

«Είστε στ' αλήθεια πολύ ευγενικός για...»

«Για;»

«Για αναρχικός», είπε με τη λεπτή, μακρόσυρτη φωνή της (χρησιμοποιούσε τον ίδιο τόνο με τον Πάε, και τον Όιε, όταν μιλούσαν στο Πανεπιστήμιο). «Με απογοητεύετε. Σας περίμενα επικίνδυνο και αλλόκοτο».

«Είμαι».

Τον κοίταζε λοξά. Φορούσε ένα κατακόκκινο σάλι σφιγμένο γερά πάνω της. Τα μάτια της φαινόταν μαύρα και λαμπερά μες στην έντονη λευκότητα του χιονιού που τους περιούλωνε.

«Αλλά τώρα με συνοδεύετε ιπποτικά στο σταθμό, Δόκτωρ Σεβέκ».

«Σεβέκ», είπε μαλακά. «Χωρίς το Δόκτωρ».

«Ολόκληρο το όνομά σας είναι αυτό —χωρίς επώνυμο»

Κούνησε το κεφάλι του χαμογελώντας. Ένιωθε μια χαρά και δυνατός, απολάμβανε τον καθαρό αέρα, τη ζεστασιά του κομψού παλτού που φορούσε, την ομορφιά της γυναίκας δίπλα του. Καμιά ανησυχία, καμιά έγνοια σήμερα.

«Είναι αλήθεια ότι παίρνετε τα ονόματά σας από ένα κομπιούτερ;»

«Ναι».

«Τι θλιβερό, να σε βαφτίζει μια μηχανή!»

«Γιατί θλιβερό;»

«Είναι τόσο μηχανικό, τόσο απρόσωπο».

«Μα υπάρχει κάτι πιο προσωπικό από ένα όνομα που δεν το έχει κανένας άλλος;»

«Κανένας άλλος; Είστε ο μοναδικός Σεβέκ;»

«Ο μοναδικός εν ζωή. Υπήρξαν κι άλλοι, αλλά πριν από μένα».

«Συγγενείς, θέλετε να πείτε;»

«Η οικογένεια δε μετράει για μας· είμαστε όλοι συγγενείς, βλέπετε. Δεν ξέρω ποιοι ήταν, εκτός από μία, μία γυναίκα στα πρώτα χρόνια του Εποικισμού. Είχε σχεδιάσει ένα είδος ρουλεμάν για μεγάλες μηχανές, που ακόμα και σήμερα λέγεται σεβέκ». Χαμογέλασε πάλι, πιο πλατιά. «Ορίστε η πραγματική αθανασία!»

«Θεέ μου!» αναστέναξε εκείνη. «Πώς ξεχωρίζετε τους άντρες απ' τις γυναίκες;»

«Έχουμε ανακαλύψει κάποιες μεθόδους...»

Μετά από ένα λεπτό ξέσπασε πάλι στο γλυκό, δυνατό γέλιο της. Σκούπισε τα μάτια της, που είχαν δακρύσει απ' τον παγωμένο αέρα. «Ναι, ίσως να είστε πολύ αλλόκοτοι! Όλοι είχαν πάρει τεχνητά ονόματα; όλοι έμαθαν μια

τεχνητή γλώσσα; τα πάντα είναι καινούρια;»

«Οι θεμελιωτές της Ανάρες; Ναι. Ήταν άνθρωποι ρομαντικοί, νομίζω».

«Τώρα δεν είστε;»

«Όχι. Είμαστε πια πολύ πραγματιστές».

«Μπορείτε να είσαστε και τα δυο», είπε. Δεν περίμενε τέτοια λεπτότητα πνεύματος από μέρος της. «Ναι, είναι αλήθεια», της απάντησε.

«Υπάρχει τίποτα πιο ρομαντικό απ' το να έρθετε εδώ, ολομόναχος, χωρίς δεκάρα στην τσέπη, για να υποστηρίξετε το λαό σας;»

«Και για να χαλάσω απ' τα πλούτη μένοντας εδώ...»

«Τα πλούτη; Στο Πανεπιστήμιο; Θεέ μου! Καλέ μου φίλε, δε σας πήγαν σε κανένα πιο σικ μέρος;»

«Με πήγαν σε πολλά μέρη, αλλά ήταν όλα τα ίδια. Θα ήθελα να γνωρίσω καλύτερα τη Νίο Εσεία. Δεν είδα μέχρι τώρα παρά την εξωτερική πλευρά της πόλης, το περιτύλιγμα». Χρησιμοποίησε αυτή την έκφραση γιατί απ' την αρχή τον είχε γοητεύσει η συνήθεια των Γιουρασινών να τυλίγουν τα πάντα με καθαρό, χρωματιστό χαρτί ή να τα βάζουν σε χαρτονένια ή μεταλλικά κουτιά. Τα ρούχα, τα βιβλία, τα λαχανικά, τα εσώρουχα, τα φάρμακα, τα πάντα ήταν τυλιγμένα ή συσκευασμένα. Ακόμα και τα χαρτιά τα τύλιγαν με άλλα χαρτιά. Το καθετί έπρεπε να είναι απομονωμένο απ' τα άλλα πράγματα. Είχε αρχίσει να νιώθει πως και τον ίδιο τον είχαν τυλίξει και συσκευάσει προσεκτικά και φροντισμένα.

«Ξέρω. Σας πήγαν στο Ιστορικό Μουσείο, στο Μνημείο Ντομπουνάε, και σας έβαλαν να παρακολουθήσετε μια συνεδρίαση της Γερουσίας!» Γέλασε, γιατί αυτά ακριβώς είχαν γίνει κάποια μέρα το τελευταίο καλοκαίρι. «Ξέρω. Είναι τόσο ηλίθιοι με τους ξένους. Θα βοηθήσω να μπορέσετε να δείτε την αληθινή Νίο!»

«Θα το 'θελα πολύ».

«Γνωρίζω θαυμάσιους ανθρώπους. Είμαι συλλέκτρια αν-θρώπων. Εδώ σας έχουν παγιδεύσει όλοι αυτοί οι θλιβεροί προφέσορες κι οι πολιτικάντηδες...» Συνέχισε να φλυαρεί. Χαιρόταν τα ασυνάρτητα λόγια της όπως τον ήλιο, ή το χιόνι.

Έφτασαν στο μικρό σταθμό του Αμοένο. Εκείνη είχε εισιτήριο με επιστροφή. Το τρένο δε θα αργούσε να έλθει.

«Μην περιμένετε. Θα παγώσετε».

Δεν απάντησε. Στάθηκε εκεί όρθιος, θωρακισμένος με το χοντρό παλτό του. Την κοίταζε φιλικά.

Εκείνη χαμήλωσε το βλέμμα και καθάρισε το μανίκι της απ' το χιόνι.

«Έχετε σύζυγο, Σεβέκ;»

«Όχι!»

«Ούτε οικογένεια;»

«Α... ναι. Μια παρτενέρ και τα παιδιά μας. Συγγνώμη, αλλά πήγε αλλού το μυαλό μου. Είπατε σύζυγος και εγώ πιστεύω ότι είναι κάτι που υπάρχει μόνο στον Γιουράς».

«Τι είναι ο παρτενέρ;» Τον κοίταζε δύσπιστα.

«Υποθέτω ότι αυτό που λέτε εσείς ο σύζυγος και η σύζυγος».

«Γιατί δεν ήρθε μαζί σας;»

«Δεν ήθελε. Και το μικρότερο απ' τα παιδιά μας είναι μόνο ενός έτους... ή μάλλον δύο, τώρα πια. Οπότε...» Δίστασε.

«Γιατί δεν ήθελε να έρθει;»

«Η δουλειά της είναι εκεί, όχι εδώ. Αν ήξερα ότι θα της άρεσαν τα πράγματα εδώ, θα της ζητούσα να έρθει. Αλλά δεν το έκανα. Υπάρχει πρόβλημα ασφάλειας, βλέπετε».

«Ασφάλεια εδώ;»

Δίστασε ξανά. Τελικά είπε. «Το ίδιο κι όταν γυρίσω».

«Τι θα ήθελες;» ρώτησε η Βέα με ρηθιμότητα τα μάτια

Το τρένο εμφανίστηκε πίσω απ' το λόφο, στα της πόλης.

«Ω, το πιθανότερο, τίποτα. Αλλά κάποιος με προδότη. Γιατί, βλέπετε, προσπάθησα να κάνω φ Γιουράς. Ενδεχομένως να μου δημιουργήσουν π όταν γυρίσω. Και δε θέλω να μπλέξει ούτε εκεί παιδιά. Αρκετά προβλήματα είχαμε πριν φύγω».

«Θέλετε λοιπόν να πείτε ότι κινδυνεύετε;»

Έσκυψε προς το μέρος της, γιατί το τρένο έ στο σταθμό μέσα σε ένα κομπούζιο από τροχούς κ «Δεν ξέρω», είπε χαμογελώντας. «Τα τρένα μα πολύ με τα δικά σας. Οι λειτουργικές μορφές παντού».

Τη συνόδευσε στο βαγόνι της πρώτης θέσης. την πόρτα. Μετά σηκώθηκε στις μύτες των ποδι κοίταξε στο εσωτερικό του βαγονιού. «Μέσα δε ίδιο! Τα πάντα εδώ είναι πριβέ, για σας!»

«Α, ναι. Μισώ τη δεύτερη θέση. Υπάρχουν άνθ φτύνουν και μασάνε τσίγκες. Εσείς μασάτε τσίγκ νάρες; Όχι βέβαια. Ω, υπάρχουν τόσα που θα 'θελ για τη χώρα σας!»

«Θα ήθελα να πω πολλά, αλλά κανείς δε με

«Να ξαναβρεθούμε τότε και να κουβεντιάσου ξαναπάτε στη Νίο θα έρθετε να με βρείτε. Υποσχε

«Σας το υπόσχομαι», απάντησε γλυκά.

«Ωραία! Ξέρω ότι σέβεστε τις υποσχέσεις σας. τίποτα άλλο, μόνο αυτό. Ελπίζω να το δω. Εισ τα Σεβέκ».

Καθώς κρατούσε την πόρτα, ακούμπησε για με το γαντοφορεμένο χέρι της το δικό του. Η σφύριξε για δεύτερη φορά. Έκλεισε την πόρτα τρένο να ξεκινάει. Το πρόσωπο της Βέα δεν ήταν μια ερυθρόλευκη κηλίδα πίσω απ' το τζάμι.

Ξαναγύρισε με τα πόδια στους 'Οιε. Ήταν ευτυχισμένος και μέχρι το βράδυ έπαιζε χιονοπόλεμο με τον 'Ινι.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΜΠΕΝΜΠΙΛΙ! Ο ΔΙΚΤΑΤΟΡΑΣ ΤΟ ΣΚΑΕΙ! ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΩΝ ΑΝΤΑΡΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ! ΕΚΤΑΚΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΣΚ. ΠΙΘΑΝΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΤΗΣ Α-ΙΟ

Η λαϊκή εφημερίδα είχε χρησιμοποιήσει τα πιο χοντρά της γράμματα. Η ορθογραφία κι η γραμματική είχαν αφαιρεθεί κατά μέρος. Ήταν η ίδια γλώσσα με αυτήν που χρησιμοποιούσε ο Εφόρ: «Χτες νύχτα οι αντάρτες κρατούν όλο το Μέσκι κι αποκρούουν το στρατό...» Ήταν τα νιοτικά: παρελθόν και μέλλον συγχέονταν σε ένα φορτωμένο, ασταθή ενεστώτα χρόνο.

Ο Σεβέκ διάβασε τις εφημερίδες και αναζήτησε την περιγραφή του Μπενμπίλι στην Εγκυκλοπαίδεια του ΠΣΚ. Αυτό το έθνος τυπικά ήταν κοινοβουλευτική δημοκρατία, αλλά στην πραγματικότητα επρόκειτο για μια δικτατορία όπου κυβερνούσαν στρατηγοί. Ήταν μια μεγάλη χώρα στο Δυτικό Ημισφαίριο με ψηλά βουνά και άγονες σαβάνες, αραιοκατοικημένη και φτωχή. «Θα έπρεπε να πάω στο Μπενμπίλι», συλλογίστηκε ο Σεβέκ. Η ιδέα αυτή τον γοήτευε. Φανταζόταν τις χλομές πεδιάδες, το φύσημα του ανέμου. Οι πληροφορίες τον είχαν βαθιά συγκινήσει. Άκουγε τα δελτία ειδήσεων στο ραδιόφωνο, που στην ουσία το άνοιγε για πρώτη φορά, γιατί είχε καταλάβει ότι η κυριότερη χρησιμότητά του ήταν να μεταδίδει διαφημίσεις. Οι ειδήσεις αυτές, όπως και οι πληροφορίες που έφταναν στα επίσημα τηλέτυπα, ήταν σύντομες και ξερές: μια παράξενη αντίθεση με τις λαϊκές φυλλάδες που ούρλιαζαν *Επανάσταση!* σε κάθε σελίδα.

Ο Στρατηγός Χάβεβερετ, ο Πρόεδρος, το είχε σκάσει σώς

και αβλαβής με το θωρακισμένο αεροσκάφος του, αλλά κάποιιοι απ' τους λιγότερο σπουδαίους στρατηγούς είχαν συλληφθεί και ευνουχιστεί — μια παραδοσιακή τιμωρία που στο Μπενμπίλι την προτιμούσαν απ' την εκτέλεση. Ο στρατός υποχωρώντας έκαίγε τους κάμπους και τις πόλεις του ίδιου του λαού του. Οι αντάρτες πετσόκοβαν τους στρατιώτες. Στο Μέσκι, την πρωτεύουσα, οι επαναστάτες άνοιξαν τις φυλακές και έδωσαν αμνηστία σε όλους τους κρατούμενους. Διαβάζοντας αυτό το νέο η καρδιά του Σεβέκ σκίρτησε. Υπήρχε ελπίδα, υπήρχε ακόμα ελπίδα... Παρακολούθησε τις ειδήσεις αυτής της μακρινής επανάστασης με ενδιαφέρον που μεγάλωνε συνεχώς. Την τέταρτη μέρα, βλέποντας σε μια εκπομπή στο τέλεφαξ μια συζήτηση στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Κυβερνήσεων, είδε τον αντιπρόσωπο της Α-Ιο να ανακοινώνει ότι η χώρα του, σε μια προσφορά βοήθειας στη δημοκρατική κυβέρνηση του Μπενμπίλι, θα έστελνε στρατιωτικές ενισχύσεις στον Πρόεδρο Χάβεβερετ.

Οι περισσότεροι επαναστάτες δεν ήταν ακόμα οπλισμένοι. Τα ιοτικά στρατεύματα θα έφταναν στο Μπενμπίλι με τα τουφέκια τους, τα τεθωρακισμένα τους, τα αερόπλανά τους, τις βόμβες τους. Ο Σεβέκ τα διάβασε όλα αυτά στην εφημερίδα και αποκαρδιώθηκε.

Ένωσε άρρωστος και οργισμένος, και δεν υπήρχε κανείς για να του μιλήσει. Για τον Πάε ούτε κουβέντα. Ο Άτρο ήταν φλογερός μιλιταριστής. Ο 'Οιε ήταν ηθικός άνθρωπος, αλλά τα προσωπικά του προβλήματα, οι έγνοιες του ως ιδιοκτήτης, τον είχαν οδηγήσει στην πιο άτεγκτη προσχώρηση στις αρχές του νόμου και της τάξης. Εξασκολουθούσε να μένει φίλος με τον Σεβέκ αρνούμενος να παραδεχτεί ότι επρόκειτο για αναρχικό. Η οντονιακή κοινωνία αυτοονομάστηκε αναρχική, έλεγε, αλλά στην ουσία αποτελούνταν από απλοϊκούς λαϊμιστές, οι οποίοι λειτουργούσαν χωρίς κυβέρνηση γιατί ήταν πολύ λίγοι και δεν υπήρχαν άλλα κράτη στον

πλανήτη τους. Αν η ιδιοκτησία τους κινδύνευε από κάποιον επιθετικό αντίπαλο είτε θα αναγκάζονταν να γίνουν ρεαλιστές είτε θα σαρώνονταν. Οι αντάρτες του Μπενμπίλι θα προσγειώνονταν τώρα στην πραγματικότητα: θα ανακάλυπταν ότι η ελευθερία δεν αξίζει τίποτα αν δεν έχεις όπλα να την υπερασπιστείς. Όλα αυτά τα είπε στον Σεβέκ τη μια και μοναδική φορά που συζήτησαν για αυτό το θέμα. Λίγο ενδιαφέρει ποιος θα κυβερνούσε ή ποιος επιθυμούσε να κυβερνήσει το Μπενμπίλι: η ρεαλιστική πολιτική αφορούσε τον αγώνα για κυριαρχία ανάμεσα στην Α-Ιο και τη Θου.

«Η ρεαλιστική πολιτική», επανέλαβε ο Σεβέκ, και στράφηκε στον Όιε λέγοντας: «Είναι μια φράση περίεργη στα χείλη ενός φυσικού».

«Καθόλου. Ο φυσικός κι ο πολιτικός πρέπει να βλέπουν τα πράγματα όπως είναι, τις πραγματικές δυνάμεις, τους βασικούς νόμους του κόσμου».

«Βάζετε στην ίδια ζυγαριά τους άθλιους "νόμους" σας που θεσπίστηκαν για να προστατεύσουν τους πλούσιους, τις "δυνάμεις" σας, που βασιζονται στα όπλα και τις βόμβες, με το νόμο της εντροπίας και τη δύναμη της βαρύτητας; Είχα καλύτερη γνώμη για σας, Ντιμάρε!»

Ο Όιε ζάρωσε μπροστά σ' αυτή τη θυελλώδη περιφρόνηση. Δεν πρόσθεσε τίποτα: ούτε κι ο Σεβέκ: αλλά ο Όιε ποτέ δεν το ξέχασε. Όλα αυτά έμειναν χαραγμένα στο πνεύμα του σαν η πιο επαίσχυντη στιγμή της ζωής του. Γιατί ήταν ντροπή που ο απλοϊκός ουτοπιστής Σεβέκ τον είχε απορρίψει τόσο εύκολα: αλλά αν ο Σεβέκ, ο φυσικός κι ο άνθρωπος, που δεν μπορούσε να μην τον αγαπάει και να μην τον θαυμάζει, αν αυτός ο Σεβέκ τον περιφρονούσε, τότε η ντροπή γινόταν αβάσταχτη, κι έπρεπε να την κρύψει, να τη φυλακίσει για όλη την υπόλοιπη ζωή του στο πιο βαθύ και σκοτεινό σημείο του μυαλού του.

Αλλά και για τον Σεβέκ η επανάσταση στο Μπενμπίλι

είχε οξύνει ορισμένα προβλήματα: ιδιαίτερα το πρόβλημα της σιωπής του.

Του ήταν δύσκολο να μη δείξει εμπιστοσύνη στους ανθρώπους με τους οποίους ζούσε. Είχε μεγαλώσει με μια κουλτούρα που βασιζόταν στην ανθρώπινη αλληλεγγύη, στην αλληλοβοήθεια. Αποκομμένος καθώς ήταν απ' αυτήν την κουλτούρα και ξένος προς την αντίστοιχη Γιουρασινή επέμενε: πίστευε ότι οι άνθρωποι μπορούν να συνεργαστούν, τους εμπιστευόταν.

Όμως οι προειδοποιήσεις του Τσιφόνισκ του έρχονταν συνεχώς στο μυαλό. Η διαίσθηση και το ένστικτό του τις ενίσχυαν. Είτε του άρεσε είτε όχι, όφειλε να μάθει να δυσπιστεί. Όφειλε να μένει σιωπηλός, να κρατάει για τον εαυτό του την «ιδιοκτησία» του, να διατηρεί τη δύναμή του να παζαρεύει.

Μιλούσε λίγο αυτές τις μέρες και έγραφε λιγότερο. Το γραφείο του ήταν γεμάτο ασήμαντα χαρτιά. Κουβαλούσε πάντα μαζί του μερικές σημειώσεις της δουλειάς του σε μια απ' τις πολλές τσέπες του γιουρασινού σακακιού του. Ποτέ δεν εγκατέλειπε τον υπολογιστή στο γραφείο του χωρίς να σβήσει προηγουμένως τη μνήμη.

Ήξερε ότι πλησίαζε στην ολοκλήρωση της Γενικής Θεωρίας της Χρονικότητας, που οι ιοτικοί επιθυμούσαν να αποκτήσουν για τα διαστημόπλοιά τους και για λόγους γοήτρου. Ήξερε επιπλέον ότι δεν την είχε ακόμα ολοκληρώσει και πιθανόν να μην τα κατάφερνε ποτέ. Αλλά για όλα αυτά δε μιλούσε σε κανέναν.

Πριν φύγει απ' την Ανάρες, σκεφτόταν ότι ήταν πολύ κοντά στη διατύπωση της θεωρίας του. Είχε ήδη τις εξισώσεις. Ο Σαμπούλ το ήξερε και του είχε προσφέρει συνθηκολόγηση, την αναγνώριση του έργου του και την ευκαιρία να τυπώνει ελεύθερα τα γραπτά του. Είχε αρνηθεί την προσφορά του, αλλά δεν επρόκειτο για ηθική χειρονομία. Δεν ήταν

βέβαιος ότι ήταν έτοιμος να τυπώσει τις απόψεις του. Υπήρχε κάτι που δεν πήγαινε, κάτι που έπρεπε να το επεξεργαστεί καλύτερα. Και, καθώς δούλευε ήδη δέκα χρόνια αυτή τη θεωρία, δε θα 'ταν κακό να περιμένει λίγο ακόμα, να προσπαθήσει να φτάσει στην τελειότητα.

Αυτό το κάτι που έλειπε γινόταν όλο και σοβαρότερο. Μια σχισμή στο συλλογισμό του, μια μεγάλη ρωγμή, ένα κενό στα θεμέλια... Μια νύχτα πριν φύγει απ' την Ανάρες, είχε κάψει όλα του τα χαρτιά που αναφέρονταν στη Γενική Θεωρία. Είχε έρθει στον Γιουράς μην έχοντας τίποτα. Για μισό χρόνο, όπως έλεγαν, τους κορόιδευε.

Ή μήπως κορόιδευε τον εαυτό του;

Πιθανόν μια γενική θεωρία της χρονικότητας να ήταν όνειρο απατηλό. Πιθανόν ακόμα, αν κάποτε οι Ακολουθίες της Συγχρονικότητας ενοποιούνταν τελικά σε μια γενική θεωρία, αυτό να μην ήταν έργο δικό του. Πάλευε εδώ και δέκα χρόνια και δεν τα είχε καταφέρει. Οι μαθηματικοί και οι φυσικοί, οι αθλητές της διάνοιας, έδιναν το μεγάλο έργο τους όταν ήταν νέοι. Ενδεχομένως ο ίδιος να είχε σβήσει, να είχε τελειώσει.

Ήξερε πολύ καλά ότι είχε γνωρίσει την ίδια απογοήτευση και την ίδια αίσθηση αποτυχίας πολλές φορές στο παρελθόν, πριν απ' τις πιο έντονες δημιουργικές του στιγμές. Συλλογίστηκε όμως ότι προσπαθούσε απλώς να ξαναβρεί την αυτοπεποίθησή του με αυτή την ανάμνηση, κι ένωσε φρόνη για την αφέλειά του. Η ερμηνεία της χρονικής τάξης σαν τάξη αιτιώδους διαδοχής ήταν κάτι το ηλίθιο για έναν χρονοσοφιστή. Είχε λοιπόν γεράσει, είχε χάσει το μυαλό του στα σαράντα του; Θα ήταν καλύτερα να προσπαθούσε να ολοκληρώσει το ταπεινό, αλλά πρακτικό καθήκον της επεξεργασίας της έννοιας του μεσοδιαστήματος. Ίσως έτσι θα μπορούσε να αποβεί χρήσιμος σε κάποιον άλλον.

Αλλά ακόμα και γι' αυτό, ακόμα κι όταν μιλούσε γι' αυτό στους άλλους φυσικούς, αισθανόταν ότι κρατούσε και φύλαγε

κάτι αποκλειστικά για τον εαυτό του. Και οι άλλοι είχαν την ίδια γνώμη.

Αυτό τον αρρώσταινε, τον έκανε να μη μιλάει, να μη μιλάει για την επανάσταση, να μη μιλάει για τη φυσική, να μη μιλάει για τίποτα.

Διέσχιζε την αυλή του πανεπιστημίου, για να πάει σε μια διάλεξη. Τα πουλιά τραγουδούσαν στα νέα φυλλάματα των δέντρων. Δεν τα είχε ακούσει καθόλου το χειμώνα, αλλά τώρα η ατμόσφαιρα έβριθε από γλυκιές μελωδίες. Μου, μου, τραγουδούσαν, έκι, έκι. Αυτή είν' η ιδιοκτησία μου, μου ανήκει.

Στάθηκε για μια στιγμή κάτω απ' τα δέντρα κι άκουγε.

Κατόπιν βγήκε απ' την αλέα, πήρε την αντίθετη κατεύθυνση, προς το σταθμό και μπήκε στο πρωινό τρένο για τη Νίο Εσεία.

Καθισμένος στο τρένο, σκέφτηκε να προσπαθήσει να φύγει απ' την Α-Ιο, να πάει στο Μπενμπίλι ίσως. Αλλά δεν πήρε αυτή του τη σκέψη στα σοβαρά. Θα έπρεπε να φύγει με πλοίο ή αεροπλάνο, οπότε θα ξανάβρισκαν τα ίχνη του και θα τον εμπόδιζαν. Το μόνο μέρος που μπορούσε να δραπέτευσει απ' τους οικοδεσπότες και προστάτες του ήταν στην ίδια τους τη μεγάλη πόλη, κάτω απ' τη μύτη τους.

Δεν ήταν δραπέτευση. Ακόμα κι αν κατάφερνε να βγει απ' τη χώρα θα έμενε μπλοκαρισμένος, μπλοκαρισμένος στον Γιουράς. Δεν μπορούσες να το πεις αυτό δραπέτευση, όπως κι αν το ονόμαζαν οι θιασώτες της ιεραρχημένης τάξης με το μυστικισμό των εθνικών συνόρων τους. Όμως ένωσε ξαφνικά χαρούμενος, όπως ποτέ δεν είχε νιώσει εδώ και μέρες, όταν συλλογίστηκε πως οι οικοδεσπότες και προστάτες του ενδεχομένως να πίστευαν για μια στιγμή ότι είχε καταφέρει να δραπέτευσει.

Ήταν η πρώτη αληθινά θερμή ανοιξιάτικη μέρα. Τα χωράφια ήταν καταπράσινα και τα ρυόκια έλαμπαν. Τα ζώα

έβρισκαν με τα μικρά τους στα λιβάδια. Τα αρνόκια ήταν χαριτωμένα, χοροπηδούσαν σαν άσπρα, λαστιχένια μπαλάκια, κουνούσαν πέρα δώθε τις ουρίτσες τους. Ανάμεσά τους ένας αρσενικός ταύρος επιβήτορας έμοιαζε με σύννεφο καταιγίδας, έτσι που φούσκωνε από περηφάνια για τα θηλυκά που θα γονιμοποιούσε. Γλαροπούλια γλιστρούσαν πάνω από ξέχειλες τεχνητές λιμνούλες. Λευκά σε φόντο γαλάζιο, κάποια σύννεφα κυλούσαν στο χλομό ουρανό. Τα κλαδιά των οπωροφόρων ήταν διάστικτα με κόκκινες κηλίδες, ενώ κάποια μπουμπούκια είχαν ανοίξει ήδη, ρόδινα και λευκά. Βλέποντάς τα όλα αυτά απ' το παράθυρο του τρένου, ο Σεβέκ αισθάνθηκε ότι η εξεγερμένη και ταραγμένη διάθεσή του ήταν έτοιμη να αιφνηήσει ακόμα και την ομορφιά αυτής της μέρας. Ήταν ομορφιά άδυσχη. Τι είχαν κάνει οι Γιουρασινοί για να την αξίζουν; Γιατί τους δίνονταν τόσα, τόσο πολλά, τόσο αφειδώλευτα, ενώ ο λαός του απολάμβανε λίγα;

Σκέφτομαι σαν Γιουρασινός, είπε από μέσα του. Σαν ένας απ' αυτούς τους καταραμένους ιδιοκτήτες. Λες κι η ανταμοιβή σήμαινε κάτι. Σαν να μπορούσε κάποιος να κατέχει την ομορφιά ή τη ζωή! Προσπάθησε να μη σκέφτεται τίποτα, να αφηθεί, να κοιτάζει το φως του ήλιου στο γλυκό ουρανό και τα αρνόκια να χοροπηδάνε στα ανοιξιάτικα λιβάδια.

Η Νίο Εσεία, μια πόλη πέντε εκατομμυρίων ψυχών, ύψωνε τους λεπτούς, λαμπερούς πύργους της πάνω από τα πράσινα βαλτοτόπια των εκβολών ενός ποταμού, λες κι ήταν χτισμένη από ομίχλη και ήλιο. Καθώς το τρένο γλιστρούσε απαλά πλησιάζοντας, η πόλη γινόταν όλο και πιο ψηλή, πιο φωτεινή, πιο ογκώδης, μέχρι που η αμαξοστοιχία μπήκε ξαφνικά μέσα σε ένα υπόγειο τούνελ απ' όπου περνούσαν είκοσι παράλληλες σιδηροτροχιές. Όταν ξαναβγήκε, βρισκόταν στον πελώριο και κατάφωτο Κεντρικό Σταθμό, κάτω από ένα θόλο φτιαγμένο από γαλάζιο ελεφαντόδοντο, που, απ' ό,τι έλεγαν, ήταν ο πιο μεγάλος που είχε

χτιστεί ποτέ από άνθρωπο σε οποιονδήποτε πλανήτη.

Ο Σεβέκ προχώρησε για πολλή ώρα πάνω σε γυαλισμένες μαρμάρινες πλάκες κάτω απ' αυτόν τον τεράστιο κι αιθέριο θόλο, ώσπου έφτασε μπροστά σε μια μακριά σειρά από πόρτες, απ' όπου περνούσε χωρίς σταματημό ένα πλήθος ανθρώπων βιαστικών, μοναχικών, ανήσυχων. Είχε πολλές φορές δει κάποια ανησυχία στα πρόσωπα των Γιουρασινών και πάντοτε απορούσε. Αυτό συνέβαινε άραγε επειδή, όσο πλούσιοι κι αν ήταν, πάσχιζαν πάντοτε να κερδίσουν περισσότερα απ' το φόβο μήπως πεθάνουν φτωχοί; Ένωθαν μήπως ένοχοι γιατί, όσο λίγα λεφτά κι αν είχαν, υπήρχε πάντοτε κάποιος που είχε λιγότερα; Όποια κι αν ήταν η αιτία, τα πρόσωπα όλων έμοιαζαν κι ένωσε πολύ μόνος ανάμεσά τους. Όταν δραπέτευε απ' τους οδηγούς και φύλακές του δεν είχε αναλογιστεί ότι μπορεί να βρισκόταν στην ανάγκη να τα βγάλει πέρα μόνος του, μέσα σε μια κοινωνία όπου οι άνθρωποι δεν εμπιστεύονταν ο ένας τον άλλον, όπου θεμελιώδης ηθική αρχή δεν ήταν η αλληλεγγύη, αλλά το αλληλοφάγωμα. Η σκέψη αυτή τον τρόμαξε λίγο.

Είχε φανταστεί ότι θα περπατούσε στην πόλη και θα συζητούσε με ανθρώπους, με μέλη της τάξης των μη κατεχόντων, αν υπήρχαν ακόμα, ή της εργατικής τάξης, όπως τους αποκαλούσαν. Αλλά όλοι αυτοί οι άνθρωποι περπατούσαν βιαστικά, είχαν δουλειές, δεν ήθελαν άγονες κουβέντες, δεν ήθελαν να χάνουν το χρόνο τους. Η βιασύνη τους τον μόλυνε. «Πρέπει να πάω κάπου», συλλογίστηκε βγαίνοντας στον ήλιο και στο μεγαλείο της πολυσύχναστης οδού Μόιε. Αλλά πού; Στην Εθνική Βιβλιοθήκη; Στο Ζωολογικό Κήπο; Όχι, δεν ήθελε να κάνει τουρισμό.

Αναποφάσιτος σταμάτησε μπροστά σε ένα μαγαζί, λίγο πιο πέρα απ' το σταθμό, που πουλούσε εφημερίδες και ψιλικά. Ο τίτλος μίας εφημερίδας έλεγε, Η ΘΟΥ ΣΤΕΛΝΕΙ ΣΤΡΑΤΟ ΓΙΑ ΝΑ ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΤΟΥΣ ΑΝΤΑΡΤΕΣ

ΣΤΟ ΜΠΕΝΜΠΛΙ, αλλά δεν του έκανε καμιά εντύπωση. Ενδιαφέρθηκε περισσότερο για κάτι φωτογραφίες σε ένα ραφάκι παρά για την εφημερίδα. Δεν είχε κανένα ενθύμιο απ' τον Γιουράς. Όταν ταξιδεύεις, πρέπει να παίρνεις κάποιο σουβενίρ. Του άρεσαν οι φωτογραφίες που έδειχναν σκηνές και τοπία της Α-Ιο: τα βουνά που είχε επισκεφτεί, τους ουρανοξύστες της Νίο, το παρεολήσι του Πανεπιστημίου, τους πύργους της Ροντάρεντ, μια νεαρή αγρότισσα με επαρχιακή ενδυμασία και —μια που του χτύπησε στο μάτι με την πρώτη— ένα αρνάκι σε ένα ανθισμένο λιβάδι να χοροπηδάει χαρούμενο, όπως του φάνηκε. Αυτό το αρνάκι θα άρεσε στη μικρή Πιλούν. Πήρε μερικές κάρτες και προχώρησε στον πάγκο. «Πέντε επί δέκα μας κάνουν πενήντα, συν το αρνάκι εξήντα κι ένα χάρτη, ορίστε, κύριε, εκατόν σαράντα. Ωραία μέρα, επιτέλους άνοιξη, έτσι δεν είναι, κύριε; Δεν έχετε ψηλά, κύριε;» Ο Σεβέκ είχε βγάλει ένα χαρτονόμισμα των διακοσίων μονάδων. Βρήκε στην τσέπη του τα ρέστα που είχε πάρει στο σταθμό όταν έβγαλε το εισιτήριο του τρένου, μέτρησε εκατόν σαράντα και τις έδωσε. «Μάλιστα, κύριε. Ευχαριστώ, καλημέρα σας!»

Άραγε το χρήμα αγόραζε την ευγένεια, όπως τις κάρτες και το χάρτη; Θα ήταν ο πωλητής τόσο ευγενικός αν είχε μπει στο μαγαζί όπως μπαίνει ένας Αναρρεσιανός σε μια αποθήκη για να πάρει ό,τι θέλει, να χαιρετήσει τον αποθηκάριο και να φύγει;

Ανώφελο, ανώφελο να σκέφτεσαι έτσι. Όταν βρίσκεσαι στη χώρα των ιδιοκτητών, πρέπει να σκέφτεσαι σαν ιδιοκτήτης. Να ντύνεσαι, να τρως, να συμπεριφέρεσαι σαν ιδιοκτήτης να γίνεις ιδιοκτήτης!

Δεν υπήρχαν πάρκα στο κέντρο της Νίο. Η γη είχε μεγάλη αξία για να σπαταλιέται σε μη παραγωγικούς χώρους αναψυχής. Συνέχισε να βυθίζεται στους λαμπερούς δρόμους που τον είχαν φέρει κι άλλες φορές. Έφτασε στη Λεωφόρο

Σαεμτεβενία και βιάστηκε να την περάσει γρήγορα, γιατί δεν ήθελε να ξαναζήσει για άλλη μια φορά, στο φως της ημέρας, εκείνο τον εφιάλτη. Βρέθηκε κατόπιν στην εμπορική συνοικία. Τράπεζες, γραφεία, κυβερνητικά κτίρια. Έτσι ήταν όλη η Νίο Εσέα; Τεράστια λαμπερά κουτιά από πέτρα και γυαλί, πελώρια, στολισμένα, περιτυλιγμένα και άδεια, άδεια.

Περνώντας μπροστά από μια βιτρίνα που έγραφε «Αίθουσα Τέχνης» μπήκε μέσα, προσπαθώντας να ξεφύγει απ' την ηθική κλειστοφοβία των δρόμων και θέλοντας να ξαναβρεί την ομορφιά του Γιουράς σε ένα μουσείο. Όμως στην κορνίζα του κάθε πίνακα ήταν κολλημένη μια ετικέτα με την τιμή του. Κοίταξε ένα επιδέξια ζωγραφισμένο γυμνό. Η ετικέτα έλεγε: 4.000. «Είναι Φέι Φέιτε», είπε ένας μελαγχρινός που είχε έρθει αθόρυβα πίσω του. «Είχαμε πέντε την περασμένη βδομάδα. Για πολλά χρόνια θα είναι το καλύτερο πράγμα στην αγορά της τέχνης. Ένας Φέιτε είναι σίγουρη επένδυση, κύριε».

«Τέσσερις χιλιάδες είναι όσα χρειάζονται δυο οικογένειες για να ζήσουν ένα χρόνο σ' αυτή την πόλη», απάντησε ο Σεβέκ.

Ο άντρας τον κοίταξε περίεργα και είπε: «Ναι, βέβαια. Όμως, κύριε, πρόκειται για έργο τέχνης».

«Τέχνη; Κάνεις τέχνη, επειδή το επιθυμείς. Αυτό γιατί φτιάχτηκε;»

«Είστε καλλιτέχνης, υποθέτω», τόνισε ο άντρας κάπως πιο αδιάκριτος αυτή τη φορά.

«Όχι, είμαι κάποιος που γνωρίζει τα σκατά όταν τα βλέπει!» Ο έμπορος οπισθοχώρησε. Αμέσως άρχισε να λέει κάτι για αστυνομία. Ο Σεβέκ έκανε ένα μορφασμό και βγήκε απ' το μαγαζί. Φτάνοντας στη διασταύρωση σταμάτησε. Δεν μπορούσε να συνεχίσει σ' αυτή την κατεύθυνση.

Αλλά πού να πήγαινε;

Να βρει κάποιον... Έπρεπε να βρει κάποιον, κάποιον άλ-

λον. Ένα ανθρώπινο πλάσμα. Κάποιον που θα τον βοηθούσε, που δε θα του πουλούσε. Ποιον; Και πού;

Σκέφτηκε τα παιδιά του Όιε, τα αγοράκια που τον αγαπούσαν. Για μια στιγμή δεν μπορούσε να σκεφτεί κανέναν άλλον. Κατόπιν μια εικόνα πήρε μορφή στο μυαλό του, μακρινή, μικρή και καθαρή: η αδελφή του Όιε. Πώς την έλεγαν; Υποσχεθείτε ότι θα μου τηλεφωνήσετε, του είχε πει, και μετά του είχε στείλει προσκλήσεις για δυο δεξιώσεις στο σπίτι της, με ένα γραφικό χαρακτήρα λεπτό και παιδικό, σε χαρτί σκληρό κι αρωματισμένο. Τις είχε αγνοήσει, όπως όλες τις προσκλήσεις που λάβαινε από ξένους. Τώρα τις θυμόταν.

Παράλληλα θυμήθηκε εκείνο το άλλο μήνυμα, το ανεξήγητο που είχε βρει στην τσέπη του: Έλα σ' εμάς, είμαστε αδελφοί σου. Όμως δεν είχε καταφέρει να βρει κανέναν αδελφό στον Γιουράς.

Μπήκε στο πιο κοντινό μαγαζί. Ήταν ζαχαροπλαστείο γεμάτο γλυκά, παντός είδους γλυκά —ζαχαρωτά, σοκολατάκια, καραμέλες— άσπρα, καφετιά, γαλάζια, χρυσαφένια — μέσα σε κουτιά, σε σακουίλες, σε καλαθάκια. Ζήτησε απ' τη γυναίκα που στεκόταν πίσω απ' τον πάγκο να τον βοηθήσει να βρει ένα νούμερο τηλεφώνου. Ένωθε τώρα ήρεμος, μετά από εκείνη την έκρηξη στον έμπορο τέχνης, και τόσο ταπεινός και ξένος που η γυναίκα τον αντιμετώπισε καλοσυνάτα. Όχι μόνο τον βοήθησε να βρει το όνομα στο βαρύ τηλεφωνικό κατάλογο, αλλά και τον άφησε να τηλεφωνήσει από τη συσκευή του καταστήματος.

«Εμπρός;»

«Σεβέκο», είπε. Μετά σταμάτησε. Το τηλέφωνο γι' αυτόν ήταν μέσο στο οποίο κατέφευγε σε επείγουσες περιπτώσεις: σήμαινε γεννήσεις, θανάτους και σεισμούς. Δεν ήξερε τι να πει.

«Ναι; Σεβέκ; Είναι αλήθεια; Τι ευγενικό που με πήρατε! Αφού είστε εσείς δεν πειράζει που με ξυπνήσατε».

«Κοιμόσασταν;»

«Βαθύτατα. Και είμαι ακόμα στο κρεβάτι. Ευχάριστο και ζεστό. Εσείς πού είστε;»

«Στην οδό Κάε Σεκάε, νομίζω».

«Τι κάνετε εκεί; Ελάτε, λοιπόν! Τι ώρα είναι; Θεέ μου, κοντεύει μεσημέρι. Ακούστε θα συναντηθούμε έξω. Στη λιμνούλα του πάρκου στα Παλιά Ανάκτορα. Δε θα χαθείτε! Πρέπει να μείνετε. Δίνω ένα απολύτως παραδεισένιο πάρτι απόψε». Συνέχισε για λίγο τις φλυαρίες κι εκείνος απαντούσε καταφατικά σε όλες τις ερωτήσεις της. Την ώρα που έφευγε, περνώντας μπροστά απ' τον πάγκο, η πωλήτρια του χαμογέλασε. «Θα κάνετε καλά αν της πηγαίνατε ένα κουτί γλυκά, δε νομίζετε, κύριε;»

Σταμάτησε. «Λέτε;»

«Ποτέ δε βλάπτει, κύριε».

Υπήρχε κάτι το ξεδιάντροπο και πονηρό στη φωνή της. Η ατμόσφαιρα στο μαγαζί ήταν γλυκιά και ζεστή, λες κι είχαν σκορπιστεί εκεί μέσα όλα τα αρώματα της άνοιξης. Ο Σεβέκ στάθηκε ανάμεσα στα πολύχρωμα γλυκά, ψηλός, βαρύς, αναποφάσιτος, σαν τα μεγάλα ζώα στο λιβάδι, εκείνους τους ταύρους και τα κριάρια που τα αποχαυνώνει η ζέστη.

«Θα σας ετοιμάσω εγώ ό,τι χρειάζεται», είπε η γυναίκα, και γέμισε ένα μικρό μεταλλικό κουτί με μικροσκοπικά σοκολατένια φύλλα και τριαντάφυλλα από ροζ ζάχαρη. Τύλιξε το κουτί με ασημόχαρτο και κατόπιν το τοποθέτησε μέσα σε ένα άλλο μεγαλύτερο που το έδεσε γύρω γύρω με μια πράσινη κορδέλα. Μπορούσε να διακρίνει κανείς στις επιδέξιες κινήσεις της μια συμπαθητική και διασκεδαστική συνενοχή. Όταν έδωσε το πακέτο στον Σεβέκ, κι εκείνος μουρμουρίζοντας ευχαριστίες βιάστηκε προς την πόρτα, δεν υπήρχε καμιά σκληρότητα στη φωνή της που τον πρόλαβε: «Εκατόν εξήντα, κύριε». Θα μπορούσε κάλλιστα να τον αφήσει να φύγει γιατί τον είχε λυπηθεί, γιατί όλες οι γυναίκες λυπούνται τη

δύναμη. Όμως εκείνος γύρισε υπάκουα και πλήρωσε.

Πήγε με το μετρό στο πάρκο των Παλιών Ανοκτόρων και έφτασε στη λιμνούλα όπου καλοντυμένα παιδάκια έπαιζαν με τα καραβόκια τους, κάτι μικρά μεταλλικά μοντελάκια στολισμένα με μεταξωτά ξάρτια και υφασμάτινα εξαρτήματα. Είδε τη Βέα να έρχεται απ' την απέναντι πλευρά κι έκανε τον κύκλο της λίμνης για να τη συναντήσει.

Κάθισαν στο υπαίθριο ρεστοράν του πάρκου, κάτω από ένα γυάλινο θόλο. Πλάι τα δέντρα ήταν ανθισμένα και γεμάτα φύλλα —ψηλές ιτιές που τα κλαδιά τους σκέπαζαν ένα ρυάκι όπου κολυμπούσαν μεγάλα λευκά πουλιά που κοιτούσαν με αναίδεια κι απληστία τους θαμώνες του ρεστοράν περιμένοντας να τους πετάξουν κομμάτια ψωμί. Η Βέα δεν παράγγειλε δείχνοντας ξεκάθαρα στον Σεβέκ ότι έπρεπε να λάβει πρωτοβουλίες. Ευτυχώς οι σερβιτόροι ήταν έξυπνοι και διακριτικοί, και τον βοήθησαν να παραγγείλει το καλύτερο μενού. Το φαγητό ήταν θαύμα. Ποτέ του δεν είχε γευτεί τέτοιες νοστιμιές. Έφαγε με όρεξη, ενώ η Βέα μόλις που τσιμπολογούσε.

Τελικά σταμάτησε και την κοίταξε ντροπιασμένος.

«Παράφαγα».

«Μια βόλτα τώρα είναι ό,τι χρειάζεται».

Περπάτησαν κάνα δεκάλεπτο στη χλόη. Ξαφνικά η Βέα πήγε και κάθισε στη σκιά ενός δέντρου. Το χώμα γύρω ήταν σπαρμένο χρυσολούλουδα. Ο Σεβέκ κάθισε κι αυτός πλάι της. Μια φράση της Τακβέρ του ήρθε στο μυαλό βλέποντας τα λεπτά πόδια της, τα στολισμένα με ακριβά, ψηλοτάκουνα παπούτσια. «Σωματική κερδοσκοπός». Έτσι αποκαλούσε η Τακβέρ όσες γυναίκες χρησιμοποιούσαν σαν όπλο το κορμί τους στην πάλη ενάντια στους άντρες για την εξουσία. Βλέποντάς την από τόσο κοντά θα έλεγε ότι η Βέα ήταν η ανώτατη σωματική κερδοσκοπός. Τα παπούτσια της, τα ρούχα της, τα στολίδια και τα μπιζού της, τα πάντα πάνω

της ήταν πρόκληση. Το θηλυκό κορμί της ήταν τόσο λεπτοφυγμένο κι αιθέριο που ξεπερνούσε οτιδήποτε ανθρώπινο. Ενσάρκωνε τη σεξουαλικότητα που οι κάτοικοι της Α-Ιο κρατούσαν έγκλειστη στα όνειρά τους, στα μυθιστορήματα και τα ποιήματα, στους πολυάριθμους πίνακες με γυμνά, στη μουσική τους, στην αρχιτεκτονική τους με τις καμπύλες και τους θόλους, στα ζαχαρωτά τους, στα λουτρά τους, στα στρώματά τους. Ήταν η Γυναίκα —με «Γ» κεφαλαίο.

Το κεφάλι της, αν και σύρριζα ξυρισμένο, ήταν ωστόσο πουδραρισμένο με μια λευκή σκόνη που κάλυπτε τη γυμνότητά του. Φορούσε κάτι σαν σάλι ή πέπλο που φαινόταν να αποτελεί το καλύτερο καταφύγιο για τα γυμνά της μπράτσα. Τα στήθη της ήταν καλυμμένα: οι ιοτικές γυναίκες δεν κλοφορούσαν γυμνόστηθες, χάριζαν τη γύμνια τους μονάχα στους ιδιοκτήτες τους. Τα χέρια της ήταν γεμάτα χρυσά βραχιόλια και στο λαιμάκι του λαιμού της έλαμπε ένα μοναχικό κόσμημα, γαλάζιο πάνω στο απαλό δέρμα.

«Πώς στέκεται αυτό;»

«Ποιο;»

Καθώς εκείνη δεν μπορούσε να δει το μπιζού της προσποιήθηκε ότι δεν τον κατάλαβε αναγκάζοντάς τον να της το δείξει, ίσως απλώνοντας το χέρι του πάνω απ' τα στήθη της για να αγγίξει το κόσμημα. Ο Σεβέκ χαμογέλασε και το άγγιξε. «Κολλημένο είναι;»

«Α, αυτό; Όχι, μου έχουν βάλει μια μαγνητική πλάκα εδώ, και υπάρχει ένα μικρό κομματάκι μέταλλο στο πίσω μέρος του ζαφειριού. Όπως και να 'χει, μένουμε κολλημένοι».

«Έχετε μαγνήτη κάτω απ' το δέρμα;» ρώτησε ο Σεβέκ χωρίς να κρύβει τη δυσάρεσκειά του.

Η Βέα χαμογέλασε και έβγαλε το ζαφείρι, για να μπορέσει να δει ότι δεν υπήρχε τίποτα άλλο από κάτω εκτός απ' τα μικροσκοπικά ασημόχρωμα ίχνη της τομής. «Με απορ-

ρίπτετε τελείως —καλό αυτό. Έχω την εντύπωση λοιπόν πως ό,τι κι αν κάνω ή πω, δεν πέφτω στην εκτίμησή σας, γιατί ήδη έχω αγγίξει το βυθό!»

«Δεν είναι αλήθεια», διαμαρτυρήθηκε εκείνος. Καταλάβαινε ότι η γυναίκα έπαιζε, αλλά ο ίδιος αγνοούσε τους κανόνες του παιχνιδιού.

«Όχι, όχι, αναγνωρίζω την ηθική φρίκη όταν τη βλέπω. Όπως τώρα». Μόρφασε κοροϊδευτικά και ξέσπασαν κι οι δυο σε γέλια. «Είμαι στ' αλήθεια τόσο διαφορετική απ' τις γυναίκες της Ανάρες;»

«Ναι, πολύ διαφορετική».

«Είναι λοιπόν όλες απίστευτα δυνατές, με χοντρά μπράτσα; Φορούν σκληρές μπότες κι έχουν φαρδιές πατούσες; Ντύνονται πρακτικά και δεν ξυρίζουν μια φορά το μήνα το κεφάλι τους;»

«Δεν το ξυρίζουν καθόλου».

«Ποτέ; Ω, Θεέ μου! Ας μιλήσουμε για κάτι άλλο».

«Για σας». Ξάπλωσε στο χορτάρι πλησιάζοντας πιο κοντά στη Βέα για να κυκλωθεί απ' τις φυσικές και μυρωδικές οσμές του κορμιού της. «Θα ήθελα να μάθω αν οι γιουρασινές γυναίκες είναι ευτυχισμένες που είναι πάντα κατώτερες».

«Κατώτερες από ποιον;»

«Απ' τους άντρες».

«Α, μάλιστα! Τι σας κάνει να πιστεύετε ότι εγώ είμαι κατώτερη;»

«Θα έλεγε κανείς ότι τα πάντα στην κοινωνία σας είναι φτιαγμένα για τους άντρες: η βιομηχανία, οι τέχνες, η διοίκηση, η διακυβέρνηση, οι αποφάσεις. Κι όλη σας τη ζωή κουβαλάτε το όνομα του πατέρα σας και του συζύγου σας. Οι άντρες πηγαίνουν στο Πανεπιστήμιο, εσείς όχι. Όλοι οι καθηγητές, οι δικαστές, οι αστυνομικοί, οι άνθρωποι της κυβέρνησης είναι άντρες, έτσι; Γιατί τους αφήνετε να ελέγχουν τα πάντα; Γιατί δεν κάνετε ό,τι σας αρέσει;»

«Μα το κάνουμε. Οι γυναίκες κάνουν ακριβώς αυτό που θέλουν. Και δε χρειάζεται να λερώνουν τα χέρια τους ή να φοράνε μπρούντζινα κράνη ή να ουρλιάζουν στο Διευθυντήριο για να το κάνουν».

«Και τι κάνετε, λοιπόν;»

«Κατευθύνουμε τους άντρες, βέβαια! Και, ξέρετε, μπορώ να το λέω χωρίς πρόβλημα, γιατί εκείνοι ποτέ δεν το πιστεύουν. Λένε: "Χα χα, τι ηλίθια γυναικούλα!" και αφού σου χαϊδέψουν στοργικά το κεφάλι, φεύγουν απόλυτα ικανοποιημένοι με τα παράσημά τους να κουδουνίζουν».

«Είστε κι εσείς ικανοποιημένη;»

«Ναι!»

«Δεν το πιστεύω».

«Γιατί δε συμφωνεί με τις αρχές σας. Οι άντρες έχουν πάντα θεωρίες και τα πράγματα πρέπει να προσαρμόζονται σ' αυτές».

«Όχι, δεν είναι εξαιτίας των θεωριών, αλλά γιατί βλέπω ότι δεν είστε ικανοποιημένη. Είστε ταραγμένη, ανικανοποίητη, επικίνδυνη».

«Επικίνδυνη!» Η Βέα έβαλε τα γέλια. «Τι θαυμάσιο κομπλιμέντο! Και γιατί επικίνδυνη, Σεβέκ;»

«Γιατί ξέρετε ότι στα μάτια των αντρών δεν είστε αντικείμενο, πράγμα που το κατέχουν, το πουλάνε και το αγοράζουν. Κι έτσι το μόνο που έχετε στο μυαλό σας είναι πώς να εξαπατήσετε τους ιδιοκτήτες, πώς να εκδικηθείτε».

Άπλωσε το χέρι της στο στόμα του. «Σουτ!» είπε. «Ξέρω ότι δεν έχετε πρόθεση να γίνετε χυδαίος. Σας συγχωρώ. Αλλά φτάνει».

Θύμωσε πολύ απ' αυτή την υποκρισία. Κατάλαβε ότι την είχε πληγώσει. Όμως συνέχιζε να νιώθει το χέρι της στα χείλη του. «Λυπάμαι πολύ», είπε.

«Όχι, όχι. Πώς μπορούσατε να καταλάβετε, αφού έρχεστε απ' τη Σελήνη; Και στο κάτω κάτω, δεν είστε παρά

άντρας... Ωστόσο θα σας πω κάτι. Αν παίρνατε μια από εκείνες τις "αδελφές" σας εκεί πάνω και της δίνετε την ευκαιρία να βγάλει τις χοντρές της μπότες, να μπανιαριστεί με λάδι και να κάνει μια αποτρέχωση, αν την αφήνατε να βάλει ένα ζευγάρι κομψά σανδάλια κι ένα αληθινό μπιζού και αρώματα --ε, λοιπόν, θα της άρεσαν όλα αυτά. Και σ' εσάς! Ω, ναι! Όμως δε θα το κάνετε. Εσείς κι οι θεωρίες σας! Όλοι αδελφοί κι αδελφές! Χωρίς διασκεδάσεις! Χωρίς χαρά!»

«Έχετε δίκιο», είπε ο Σεβέκ. «Καμιά διασκέδαση. Ποτέ. Στην Ανάρες σκάβουμε όλη μέρα στα ορυχεία για να βγάλουμε μολύβι, κι όταν νυχτώσει, μετά από ένα φτωχό δείπνο με τρεις καρπούς χόλουμ βρασιμένους σε γλυφό νερό, απαγγέλλουμε μονότονα τα Λόγια της Όντο, μέχρι να 'ρθει η ώρα να πάμε για ύπνο. Και κοιμόμαστε όλοι χωριστά, χωρίς να βγάλουμε τις μπότες».

Η ευκολία που είχε με τα ιοτικά δεν αρκούσε, δεν του επέτρεπε να πει τα πράγματα όπως θα τα 'λεγε στη δικιά του γλώσσα, σε μια από κείνες τις φαντασίες που μονάχα η Τσαφέρ κι η Σαντίκ είχαν ακούσει τόσο πολλές φορές και είχαν συνηθίσει. Όμως, όσο ατελής κι αν ήταν αυτός ο μονόλογος, ξάφνιασε ωστόσο τη Βέα. Το σκοτεινό γέλιο της ξέσπασε βαρύ κι αυθόρμητο. «Θεέ μου, είστε κι εσείς αστείος! Υπάρχει τίποτα που να μην είστε;»

«Πωλητής», απάντησε.

Τον κοίταξε χαμογελώντας. Υπήρχε κάτι το επαγγελματικό, κάτι το θεατρικό στην πόζα του. Συνήθως οι άνθρωποι δεν κοιτάζονται από κοντά στο πρόσωπο, εκτός αν πρόκειται για μια μητέρα και τα παιδιά της, ή έναν γιατρό και τους ασθενείς του· εκτός αν πρόκειται για εραστές.

Σηκώθηκε. «Θέλω να περπατήσω», είπε.

Εκείνη του άπλωσε το χέρι της για να τη βοηθήσει να σηκωθεί. Η κίνησή της ήταν τεμπέλικη και παρακλητική,

όμως του είπε με μια αβέβαιη τρυφερότητα στη φωνή της. «Είστε στ' αλήθεια σαν αδελφός... Πιάστε το χέρι μου. Σας επιτρέπω!»

Προχώρησαν στις αλέες του μεγάλου κήπου. Κατόπιν μπήκαν στο ανάκτορο, που το διατηρούσαν σαν μουσείο των αρχαίων χρόνων της βασιλείας, γιατί η Βέα του είπε ότι θα ήθελε να δει τα εκθέματα και τα κοσμήματα που βρίσκονταν εκεί. Πορτρέτα βασιλιάδων κι αλαζονικών πριγκίπων τους κοίταζαν από ψηλά, τοποθετημένα σε τοίχους καλυμμένους με μπροκάρ και πάνω από τζάκια σκαλιστά. Οι αίθουσες ήταν γεμάτες ασήμι, χρυσάφι, κρύσταλλα, σπάνια ξύλα, ταπισερί και κοσμήματα. Πίσω από βελουδένιες κουρτίνες στέκονταν φύλακες. Οι κοκκινόμαυρες στολές τους ταίριαζαν τέλεια με τα μεγαλεία, τα κρεμασμένα χρυσαφόριμα κράσματα και τα αφράτα πουπουλένια παπλώματα, όμως τα πρόσωπά τους δεν ήταν ασορτί. Ήταν πρόσωπα αποκαμωμένα, κουρασμένα απ' την υποχρεωτική ορθοστάσια ανάμεσα σε ξένους, λες κι έκαναν μια άχρηστη δουλειά. Ο Σεβέκ κι η Βέα πλησίασαν σε μια γυάλινη προθήκη μέσα στην οποία βρισκόταν το πανωφόρι της βασίλισσας Τεαέα, φτιαγμένο απ' τα μαυρισμένα δέρματα επαναστατών που τους είχαν γδάρει ζωντανούς. Αυτό το πανωφόρι το είχε φορέσει εκείνη η τρομερή και προκλητική γυναίκα όταν είχε πάει μαζί με τους πανουκλιασμένους για να παρακαλέσει τον Θεό να σταματήσει τη μάστιγα, δεκατέσσερις αιώνες πριν.

«Μοιάζει τρομερά με δέρμα προβάτου», είπε η Βέα, κοιτάζοντας το ξεθωριασμένο απομεινάρι, που φαγωμένο απ' το χρόνο αναπαυόταν στη γυάλινη προθήκη. Ύστερα ύψωσε το βλέμμα της προς τον Σεβέκ. «Δεν αισθάνεστε καλά;»

«Θέλω να βγούμε έξω».

Μόλις βγήκαν στον κήπο, η χλομάδα άρχισε να χάνεται απ' το πρόσωπό του, όμως έριξε μια γεμάτη περιφρόνηση και μίσος ματιά προς τους τοίχους του ανακτόρου. «Γιατί

εσείς οι Γιουρασινοί κολλάτε τόσο πολύ σε πράγματα για τα οποία θα 'πρεπε να ντρέπεστε;» είπε.

«Μα δεν είναι παρά ιστορία. Τέτοια πράγματα δε γίνονται πια στις μέρες μας!»

Τον πήγε στο θέατρο, όπου έπαιζαν μια κωμωδία για δυο παντρεμένους νέους και τα πεθερικά τους, γεμάτη σεξουαλικά υπονοούμενα και λογοπαίγνια χωρίς όμως να αναφέρεται ρητά το σεξ. Ο Σεβέκ προσπαθούσε να γελάει όσες φορές γελούσε κι η Βέα. Μετά πήγαν σε ένα εστιατόριο στο κέντρο της πόλης, ένα απίστευτα πολυτελές μαγαζί. Το φαγητό στοίχισε πάνω από εκατό μονάδες. Ο Σεβέκ το άγγιξε ελάχιστα, γιατί είχε φάει ήδη το μεσημέρι, αλλά υπέκυψε στις προτροπές της Βέα και ήπιε δυο-τρία ποτήρια κρασί, που του φάνηκε πιο ευχάριστο και δεν έδειχνε να έχει άσχημη επίδραση στην πνευματική διαύγεια. Δεν κρατούσε αρκετά χρήματα για να πληρώσει, αλλά η Βέα δεν έδειξε καμιά διάθεση να συνδράμει και του είπε να υπογράψει ένα τσεκ. Το έκανε. Κατόπιν πήγαν με ταξί στο σπίτι της. Πλήρωσε πάλι εκείνος τον οδηγό. Μήπως η Βέα είναι πόρνη, αναρωτήθηκε, ένα από εκείνα τα μυστηριώδη πλάσματα; Αλλά οι πόρνες, αυτές για τις οποίες μιλούσε η Όντο, ήταν γυναίκες φτωχές, κι η Βέα κάθε άλλο παρά φτωχή φαινόταν το πάρτι της, του είχε πει προηγουμένως, θα το ετοίμαζαν η μαγειρίσά της, ο υπηρέτης της και ο προμηθευτής της. Εξάλλου στο Πανεπιστήμιο όλοι μιλούσαν περιφρονητικά για τις πόρνες, σαν να 'ταν πλάσματα αισχρά, ενώ η Βέα, παρά τις συνεχείς προκλήσεις της, έδειχνε τέτοια ευαισθησία όταν η κουβέντα στρεφόταν στο σεξ, που ο Σεβέκ πρόσεχε τα λόγια του και μιλούσε μπροστά της όπως στην πατρίδα του θα μιλούσε μπροστά σε ένα συνεσταλμένο δεκάχρονο παιδάκι. Λαμβάνοντας υπόψη του όλα αυτά, δεν μπορούσε να καταλάβει τι ακριβώς ήταν η Βέα.

Το διαμέρισμά της ήταν μεγάλο και πολυτελές, με θέα τα πολύχρωμα φώτα της Νίο, και ολότελα άσπρο, ακόμα και τα χαλιά. Αλλά ο Σεβέκ είχε αρχίσει να γίνεται αναισθητός στο λούσο κι επιπλέον νύσταζε. Οι καλεσμένοι δε θα έφταναν πριν τη μία. Ενώ η Βέα άλλαζε, εκείνος αποκοιμήθηκε σε μια απ' τις τεράστιες άσπρες πολυθρόνες του σαλονιού. Ακουμπώντας κάτι στο τραπέζι ο υπηρέτης τον ξύπνησε ακριβώς τη στιγμή που η κοπέλα έμπαινε στο δωμάτιο. Φορούσε τώρα μια βραδινή ιοτική τουαλέτα πολύ επίσημη, που κατέβαινε απ' τους γοφούς της αφήνοντας το πάνω μέρος του κορμιού της ολότελα ακάλυπτο. Ένα μικρό κόσμημα έλαμπε στον αφαλό της, όπως ακριβώς στις εικόνες που είκοσι πέντε χρόνια νωρίτερα είχε δει στο Ινστιτούτο του Βορρά με τον Τιρίν και τον Μπεντάπ. Ακριβώς το ίδιο... Μισοξυπνημένος, αλλά ξαναμμένος, την κοίταξε.

Εκείνη του ανταπέδωσε τη ματιά χαμογελώντας.

Κάθισε σε ένα χαμηλό, παραγεμισμένο ταμπουρέ κοντά του για να μπορεί να τη βλέπει καλύτερα. Τακτοποίησε το άσπρο φόρεμα γύρω απ' τους αστραγάλους της και είπε: «Πέστε μου τώρα τι πραγματικά συμβαίνει στην Ανάρες ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες».

Ήταν απίστευτο. Ο υπηρέτης κι ο υπάλληλος του προμηθευτή βρίσκονταν κι οι δυο στο δωμάτιο. Ήξερε ότι είχε μια παρτενέρ κι εκείνος ήξερε το ίδιο γι' αυτήν. Και ούτε μια λέξη δεν είχε ειπωθεί για ζευγάρι. Ωστόσο το φόρεμα, οι κινήσεις, η φωνή της... τι άλλο ήταν λοιπόν, αν όχι η πιο πασίδηλη πρόκληση;

«Ανάμεσα σε έναν άντρα και μια γυναίκα συμβαίνει αυτό που επιθυμούν να συμβεί ανάμεσά τους», απάντησε μάλλον απότομα. «Αυτό που επιθυμούν κι οι δυο».

«Είναι αλήθεια, λοιπόν, δεν έχετε καμιά αίσθηση ηθικής;» ρώτησε ξαφνιασμένη, αλλά μάλλον ευχαριστημένη.

«Δεν καταλαβαίνω τι θέλετε να πείτε. Είτε πληρώσεις

κάποιον εκεί είτε πληγώσεις κάποιον εδώ, το ίδιο πράγμα είναι».

«Θέλετε να πείτε ότι έχετε τις ίδιες παλαιές αρχές; Βλέπετε, εγώ πιστεύω ότι η ηθική δεν είναι παρά σαν τις άλλες προλήψεις, σαν τη θρησκεία, ας πούμε. Πρέπει να την απορρίπτουμε».

«Μα η κοινωνία μου», εξήγησε μπερδεμένος, «είναι μια προσπάθεια για να τη φτάσουμε. Αν είναι να απορρίψουμε το μοραλισμό, σύμφωνα —τους κανόνες, τους νόμους, τις ποινές— για να μπορούν οι άνθρωποι να βλέπουν και το καλό και το κακό, και να κάνουν τις επιλογές τους».

«Έχετε, λοιπόν, απορρίψει όλα τα κάνε και μην το κάνεις. Αλλά, ξέρετε, νομίζω ότι εσείς οι Οντονιανοί έχετε χάσει τον πραγματικό στόχο. Καταργήσατε τους παπάδες και τους δικαστές, τη νομοθεσία για το διαζύγιο κι όλα τα σχετικά, αλλά διατηρήσατε το πρόβλημα που κρύβεται πίσω τους. Το τοποθετήσατε μέσα σας, στη συνείδησή σας. Και βρίσκεται πάντα εκεί. Είστε το ίδιο σκλάβοι όσο ήσασταν και πριν. Δεν είστε αληθινά ελεύθεροι».

«Πώς το ξέρετε?»

«Διάβασα ένα άρθρο για τον Οντονισμό σε ένα περιοδικό», απάντησε. «Και περάσαμε μαζί όλη τη μέρα. Δε σας γνωρίζω, αλλά έμαθα πολλά για σας. Ξέρω ότι κρύβετε μια... μια βασίλισσα Τσαέα μέσα σας, στο κέντρο ακριβώς του μαλλιαρού κεφαλιού σας. Και σας διατάζει όπως η αρχαία βασίλισσα διέταζε τους δούλοπάροικούς της. Λέει “Κάνε αυτό!” και το κάνετε, ή “Μην το κάνεις!” και δεν το κάνετε».

«Εδώ είναι η θέση της», είπε ο Σεβέκ χαμογελώντας. «Στο κεφάλι μου».

«Όχι! Καλύτερα να τη βάζατε σε ένα ανάκτορο. Θα μπορούσατε τότε να επαναστατήσετε ευκολότερα εναντίον της. Θα έπρεπε! Οι προ-προ-παππούδες σας το έκαναν ή, τουλάχιστον, έφυγαν στη Σελήνη. Αλλά πήραν μαζί τους τη

βασίλισσα Τσαέα, και την έχετε πάντα!»

«Ίσως. Όμως έμαθα κάτι στην Ανάρες: ότι όταν με διατάζει να πληγώσω κάποιον άλλον, τότε πληγώνομαι εγώ».

«Η ίδια παλιά υποκρισία. Η ζωή είναι μάχη κι ο πιο δυνατός κερδίζει. Ό,τι κάνει ο πολιτισμός είναι να κρύβει το αίμα και να σκεπάζει το μίσος με ωραία λόγια!»

«Ο δικός σας πολιτισμός, ίσως. Όμως ο δικός μας δεν κρύβει τίποτα. Είναι απολύτως ειλικρινής. Το μόνο που φοβάει η βασίλισσα Τσαέα εκεί πάνω είναι το δικό μας δέρμα. Δεν ακολουθούμε παρά μόνο ένα νόμο, ένα μονάχα, το νόμο της ανθρώπινης εξέλιξης».

«Ο νόμος της ανθρώπινης εξέλιξης είναι ότι ο πιο δυνατός επιβιώνει!»

«Ναι, και οι πιο δυνατοί σε κάθε είδος κοινωνίας είναι και οι πιο κοινωνικοί. Με ανθρώπινους όρους, οι πιο ηθικοί. Βλέπετε, δεν έχουμε ούτε λεία να μοιράσουμε ούτε εχθρούς στην Ανάρες. Μονάχα εμείς είμαστε. Δε θα αποκτήσουμε δύναμη πληγώνοντας ο ένας τον άλλον. Μονάχα αδυναμία».

«Δε με ενδιαφέρει να πληγώνω ή να πληγώνομαι. Δε με ενδιαφέρουν οι άλλοι, όπως δεν ενδιαφέρονται και κανέναν άλλωστε. Προσποιούνται ότι ενδιαφέρονται. Όμως εγώ δεν προσποιούμαι. Θέλω να 'μαι ελεύθερη!»

«Μα, Βέα», άρχισε να λέει τρυφερά, γιατί η επίκλησή της στην ελευθερία τον είχε αγγίζει βαθιά».

Όμως χτύπησε το κουδούνι. Η Βέα σηκώθηκε, τακτοποίησε το φόρεμά της και προχώρησε να υποδεχτεί τους καλεσμένους της.

Τριάντα με σαράντα άτομα έφτασαν μέσα στην επόμενη ώρα. Στην αρχή ο Σεβέκ είχε κακή διάθεση, ένιωθε ανκατανοήσιμος κι έπληττε. Ήταν ένα από εκείνα τα πάρτι όπου όλος ο κόσμος κρατούσε ένα ποτήρι στο χέρι χαμογελώντας και μιλώντας δυνατά. Όμως όσο περνούσε η ώρα γινόταν

όλο και πιο ενδιαφέρον. Άρχισαν συζητήσεις και ανταλλαγές επιχειρημάτων, οι άνθρωποι κάθισαν να μιλήσουν —όλα αυτά έμοιαζαν με τις βραδινές συγκεντρώσεις στην Ανάρες. Μικρά γλυκά και τετράγωνα κομμάτια κρέας ή ψάρι προσφέρθηκαν στους καλεσμένους, ενώ ο προσεχτικός υπηρέτης γέμιζε συνεχώς τα ποτήρια. Ο Σεβέκ εδώ και μήνες έβλεπε τους Γιουρασινούς να πίνουν αλκοόλ, αλλά κανένας τους δε φαινόταν άρρωστος. Το ποτό έμοιαζε με φάρμακο: κάποιος όμως του εξήγησε ότι παραγόταν από νερό κι ανθρακικό άλας, κι αυτό τον ευχαρίστησε. Καθώς δίψαγε, λοιπόν, άδειασε το ποτήρι του.

Δυο άντρες ήταν αποφασισμένοι να συζητήσουν μαζί του για φυσική. Ο ένας είχε καλούς τρόπους κι ο Σεβέκ προσπάθησε να τον αποφύγει για κάμποση ώρα, γιατί δυσκολευόταν να κουβεντιάσει για φυσική με μη φυσικούς. Ο άλλος όμως ήταν επίμονος και στάθηκε αδύνατον να τον αποφύγει. Τελικά ο Σεβέκ αναστάλυσε ότι η έξαψη απ' το αλκοόλ τον βοηθούσε πολύ να μιλήσει. Ο άντρας τα ήξερε όλα, μόνο και μόνο γιατί είχε πολλά λεφτά. «Όπως εγώ βλέπω», τόνισε στον Σεβέκ, «η Θεωρία της Συγχρονικότητας αρνείται ρητά και κατηγορηματικά το πιο πασιόδηλο γεγονός σε σχέση με το χρόνο, το γεγονός δηλαδή ότι ο χρόνος περνάει».

«Στη φυσική πρέπει να είναι κανείς προσεχτικός πριν μιλήσει για "γεγονότα". Είναι κάτι πολύ διαφορετικό απ' τις μπιζνες», είπε ο Σεβέκ ήρεμα και φιλικά, αλλά υπήρχε κάτι σ' αυτή την ηρεμία του που έκανε τη Βέα να στραφεί για να τους ακούσει, παρ' όλο που εκείνη τη στιγμή φλυαρούσε λίγο πιο πέρα με μια άλλη παρέα. «Σύμφωνα με τις αυστηρές θέσεις της Συγχρονικότητας η διαδοχή δε θεωρείται αντικειμενικό φυσικό φαινόμενο, αλλά υποκειμενικό».

«Πιάψτε να τρομοκρατείτε τον Ντέαρι και εξηγήστε μας τι σημαίνουν αυτά», μπήκε στη μέση η Βέα με την παιδική φωνή της.

Η φινέτσα της έκανε τον Σεβέκ να χαμογελάσει. «Ε λοιπόν», είπε, «σκεφτόμαστε ότι ο χρόνος "περνάει", τρέχει πίσω μας. Αλλά αν είμαστε εμείς που ματακινούμαστε μπροστά, απ' το παρελθόν προς το μέλλον, ανασκαλύπτοντας πάντα το καινούριο; Μοιάζει λίγο σαν να διαβάζουμε ένα βιβλίο, βλέπετε. Το βιβλίο υπάρχει, είναι εκεί, ολόκληρο, μέσα στα εξώφυλλά του. Αλλά, αν θέλετε να το διαβάσετε και να το καταλάβετε, πρέπει να ξεκινήσετε απ' την πρώτη σελίδα και να συνεχίσετε ακολουθώντας πάντα την αρίθμηση των σελίδων. Έτσι πιθανόν το σύμπαν να είναι ένα μεγάλο βιβλίο κι εμείς οι μικροί αναγνώστες του».

«Μα το γεγονός είναι», είπε ο Ντέαρι, «ότι βιώνουμε το σύμπαν σαν διαδοχή, σαν ποτάμι που κυλάει. Και σ' αυτή την περίπτωση, τι μας χρησιμεύει αυτή η θεωρία που ισχυρίζεται ότι σε κάποιο ανώτερο επίπεδο τα πάντα μπορούν να συνυπάρχουν αιωνίως; Μπορεί να είναι ένα παιχνίδι για σας τους θεωρητικούς, αλλά δεν έχει πρακτική εφαρμογή, καμιά σχέση με την πραγματική ζωή. Εκτός αν σημαίνει ότι μπορούμε να φτιάξουμε τη χρονομηχανή!» πρόσθεσε με ένα είδος έντονης και ψεύτικης ευθυμίας.

«Μα δε βιώνουμε το σύμπαν μόνο σαν διαδοχή», είπε ο Σεβέκ. «Ποτέ δεν ονειρεύεστε, κύριε Ντέαρι;» Ένωσε περήφανος που θυμήθηκε, για μια φορά, να αποκαλέσει κάποιον «αύριο».

«Τι σχέση έχει αυτό;»

«Φαίνεται ότι μονάχα με τη συνείδηση βιώνουμε το χρόνο. Ένα μωρό δεν κατέχει την έννοια του χρόνου. Δεν μπορεί να αποστασιοποιηθεί απ' το παρελθόν του ούτε καταλαβαίνει ποια είναι η σχέση του με το μέλλον του. Δε γνωρίζει ότι ο χρόνος περνάει. Δεν καταλαβαίνει το θάνατο. Το αυνείδητο του ενήλικου είναι παρόμοιο. Σε ένα όνειρο δεν υπάρχει χρόνος και η τάξη της χρονικής διαδοχής αλλάζει, γεγονός που ανατρέπει τις σχέσεις αιτιών κι αποτελεσμάτων. Δεν

υπάρχει χρόνος στους μύθους και τους θρύλους. Ποιο είναι το παρελθόν στο οποίο αναφέρεται ένα παραμύθι όταν λέει "ήταν μια φορά κι έναν καιρό"; Παρόμοια, όταν ο μυστικιστής αποκαθιστά τη σχέση ανάμεσα στη λογική του και το ασυνείδητό του, βλέπει ότι τα πάντα δεν αποτελούν παρά ένα μόνο και συνεχές είναι, κι έτσι κατανοεί την αιώνια επιστροφή».

«Ναι, οι μυστικιστές», μπήκε στη μέση δειλά ο δεύτερος άντρας που όλη αυτή την ώρα άκουγε. «Όπως ο Τεμπόρες την Όγδοη Χιλιετία που έγραψε ότι: *Το ασυνείδητο πνεύμα διαρκεί όσο το σύμπαν*».

«Όμως δεν είμαστε μωρά», τον διέκοψε ο Ντεάρι, «είμαστε ορθολογιστές. Η Συγχρονικότητά σας είναι ένα είδος αναδρομικού μυστικισμού».

Ακολούθησε μια παύση. Ο Σεβέκ πήρε ένα γλυκό που δεν το ήθελε, αλλά το έφαγε. Είχε ήδη εκνευριστεί μια φορά σήμερα και τώρα ένιωθε ότι εξακολουθούσε να φέρεται ηλίθια. Μια φορά αρκούσε.

«Ίσως πρέπει να τη δείτε», τόνισε, «σαν μια προσπάθεια να γείρει λίγο η πλάστιγγα. Βλέπετε, η Φυσική των Ακολουθιών εξηγεί τέλεια την εντύπωση που έχουμε για ένα χρόνο γραμμικό και καθιστά πρόδηλη την εξέλιξη. Περιλαμβάνει δημιουργία και θάνατο. Αλλά σ' αυτό το σημείο σταματά. Ασχολείται με καθετί που αλλάζει, αλλά δεν μπορεί να εξηγήσει γιατί τα πράγματα αντέχουν. Μιλάει πάντα για το βέλος του χρόνου — ποτέ για τον κύκλο του χρόνου».

«Τον κύκλο;» ρώτησε ο ευγενέστερος συνομιλητής, με τέτοια διάθεση να καταλάβει, ώστε ο Σεβέκ ξέχασε σχεδόν τον Ντεάρι και βυθίστηκε ενθουσιασμένος στη συζήτηση, κουνώντας χέρια και μπράτσα σαν να ήθελε να δείξει με τις κινήσεις αυτές στους ακροατές του τα βέλη, τους κύκλους και τις ταλαντώσεις για τις οποίες μιλούσε. «Ο χρόνος προχωρά τόσο κυκλικά όσο και γραμμικά. Ένας πλανήτης που περι-

στρέφεται: βλέπετε; Ένας κύκλος, μια τροχιά γύρω απ' τον ήλιο μάς κάνουν ένα χρόνο — σωστά; Δυο τροχιές, δυο χρόνια, και πάει λέγοντας. Πράγματι, με τέτοιο σύστημα μετράμε το χρόνο. Κι αυτό το σύστημα δίνει τους μετρητές του χρόνου, τα ρολόγια. Αλλά μέσα στο σύστημα, στον κύκλο, πού είναι ο χρόνος; Πού βρίσκεται η αρχή ή το τέλος; Η αέναη επανάληψη είναι μια άχρονη διαδικασία. Πρέπει να συγκριθεί με άλλες, κυκλικές ή μη, διαδικασίες, για να μπορέσουμε να τη δούμε σαν χρονική. Έ λοιπόν, αυτό είναι πολύ παράξενο και πολύ ενδιαφέρον, όπως βλέπετε. Τα άτομα κινούνται κυκλικά, το ξέρετε. Τα σύνθετα στερεά είναι σχηματισμένα από στοιχεία που κινούνται περιοδικά και κανονικά τα μεν σε σχέση με τα δε. Στην πραγματικότητα, είναι οι μικροσκοπικοί αντιστρέψιμοι και άχρονοι κύκλοι του ατόμου που παρέχουν στην ύλη τέτοια διάρκεια, ώστε να καθίσταται δυνατή η εξέλιξη. Είναι η ένωση των μικρών αχρονικοτήτων που σχηματίζει το χρόνο. Και κατόπιν, σε μια μεγαλύτερη κλίμακα, ο κόσμος: εντάξει, πιστεύουμε, και το ξέρετε, ότι ολόκληρο το σύμπαν είναι μια κυκλική διαδικασία, μια συνεχής ταλάντωση συστολών και διαστολών, χωρίς κανένα πριν ή μετά. Μονάχα στο εσωτερικό του κάθε μεγάλου κύκλου, όπου ζούμε, υπάρχει χρόνος γραμμικός, εξέλιξη, αλλαγή. Ο χρόνος έχει λοιπόν δυο όψεις. Υπάρχει το βέλος, το ποτάμι που κυλάει, χωρίς το οποίο δεν υπάρχει αλλαγή, δεν υπάρχει πρόοδος ούτε κατεύθυνση ή δημιουργία. Και υπάρχει και ο κύκλος, χωρίς τον οποίο υπάρχει το χάος, μια παράλογη διαδοχή στιγμών, ένας κόσμος χωρίς ρολόγια, χωρίς εποχές ή υποσχέσεις».

«Δεν μπορείτε να δίνετε δυο αντικρουόμενες καταφατικές απαντήσεις στο ίδιο θέμα», είπε ο Ντεάρι με την ηρεμία της ανώτερης γνώσης. «Με άλλα λόγια, η μια απ' αυτές τις "όψεις" που είπατε είναι αληθινή, ενώ η άλλη είναι απλώς ψευδαίσθηση».

«Πολλοί φυσικοί το είπαν αυτό», συγκατένευσε ο Σεβέκ.
«Εισείς, όμως, τι λέτε;» ρώτησε εκείνος που ήθελε να μάθει.

«Ας πούμε πως προσπαθώ να βρω έναν εύκολο τρόπο για να αποφύγω τη δυσκολία. Μπορεί κανείς να θεωρήσει το είναι ή το γίνεσθαι ψευδαίσθηση; Το γίνεσθαι χωρίς το είναι είναι παραλογισμός. Και είναι χωρίς γίνεσθαι δύσκολα αντέχεται... Αν το πνεύμα είναι ικανό να συλλάβει το χρόνο με αυτές τις δυο όψεις, τότε μια αληθινή χρονοσοφία θα μπορούσε να παράσχει ένα πεδίο όπου η σχέση αυτών των δύο όψεων ή διαδικασιών του χρόνου θα μπορούσε να γίνει κατανοητή».

«Μα τι χρησιμεύει μια τέτοια "κατανόηση";», ρώτησε ο Ντεάρι, «αν δεν προσφέρει κανένα πρακτικό αποτέλεσμα ως τεχνολογική εφαρμογή; Δεν είναι παρά ένα παιχνίδι με τις λέξεις, σωστά;»

«Ρωτάτε σαν γνήσιος κερδοσκόπος», είπε ο Σεβέκ, αλλά κανείς απ' τους παρόντες δεν ήξερε ότι έβριζε τον Ντεάρι χρησιμοποιώντας αυτή την πιο περιφρονητική λέξη του λεξιλογίου του: πράγματι, ο Ντεάρι κούνησε ελαφρά το κεφάλι του αποδεχόμενος τον χαρακτηρισμό με ικανοποίηση.

Η Βέα ωστόσο υπό το κράτος κάποιας έντασης ξέσπασε: «Δεν καταλαβαίνω ούτε λέξη απ' όσα λέτε, ξέρετε. Αλλά μου φαίνεται ότι αν κατάλαβα καλά αυτό που είπατε για το βιβλίο —ότι όλα υπάρχουν στ' αλήθεια τώρα— τότε δε θα μπορούσαμε να προβλέψουμε το μέλλον; Εφόσον ήδη βρίσκεται εδώ;»

«Όχι, όχι», είπε ο πιο συνεσταλμένος απ' τους δυο άντρες καθόλου ντροπαλά. «Δε βρίσκεται εδώ όπως ένα κρεβάτι ή ένα σπίτι. Ο χρόνος δεν είναι χώρος. Δεν μπορείς να κόψεις βόλτες πάνω του!»

Η Βέα έγνεψε ζωηρά, λες κι ανακουφίστηκε που κάποιος την έβαλε στη θέση της. Σαν να πήρε κουράγιο που μια

γυναίκα δεν ήταν σε θέση να μπει στο βασίλειο του υψηλού στοχασμού, ο συνεσταλμένος άντρας στράφηκε στον Ντεάρι και είπε: «Μου φαίνεται ότι η εφαρμογή της φυσικής της χρονικότητας βρίσκεται στην ηθική. Δε συμφωνείτε, Δρ. Σεβέκ;»

«Στην ηθική; Δεν το ξέρω. Εγώ μαθηματικά κάνω, ξέρετε. Δεν μπορεί κανείς να διατυπώσει με τη μορφή εξισώσεων την ηθική συμπεριφορά».

«Γιατί όχι;» είπε ο Ντεάρι.

Ο Σεβέκ τον αγνόησε. «Αλλά είναι αλήθεια», συνέχισε, «η χρονοσοφία εμπλέκεται πράγματι με την ηθική. Γιατί η αντίληψη που έχουμε για το χρόνο επεμβαίνει στην ικανότητά μας να χωρίζουμε την αιτία απ' το αποτέλεσμα, το σκοπό από τα μέσα. Το παιδί πάλι, το ζώο, δε βλέπουν τη διαφορά ανάμεσα σ' αυτό που κάνουν τώρα και σ' αυτό που θα ακολουθήσει εξαιτίας της πράξης τους. Δεν μπορούν να φτιάξουν μια τροχαλία ή να δώσουν υποσχέσεις. Εμείς μπορούμε. Βλέποντας τη διαφορά ανάμεσα στο τώρα και το μη τώρα μπορούμε να κάνουμε τη σύνδεση. Και εδώ παρεμβαίνει η ηθική. Η υπευθυνότητα. Το να πω ότι ένα καλό τέλος, ένας καλός σκοπός θα έρθει σαν συνέπεια κακών μέσων, είναι σαν να λέω ότι, αν τραβήξω το σχοινί αυτής της τροχαλίας, θα σηκωθεί το βάρος που βρίσκεται σε μια άλλη. Αν παραβώ μια υπόσχεση, είναι σαν να αρνούμαι την πραγματικότητα του παρελθόντος: είναι σαν να αρνούμαι την ελπίδα ενός αληθινού μέλλοντος. Αν χρόνος και λογική είναι συνδεδεμένα μεταξύ τους, αν είμαστε δημιουργήματα του χρόνου, τότε είναι καλύτερα να το ξέρουμε και να προσπαθούμε για το καλύτερο μέσα σ' αυτές τις συνθήκες: Να δρούμε υπεύθυνα».

«Μα κοιτάξτε», είπε ο Ντεάρι με ανείπωτη ικανοποίηση για την οξύνοιά του, «μόλις είπατε ότι στο δικό σας σύστημα της Συγχρονικότητας, δεν υπάρχει παρελθόν και μέλλον, αλλά απλώς ένα είδος αιώνιου παρόντος. Τότε πώς μπορεί

κανείς να είναι υπεύθυνος για ένα βιβλίο ήδη γραμμένο; Το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να το διαβάσει. Δεν έχουμε δυνατότητα επιλογής ούτε κι ελευθερία δράσης».

«Αυτό είναι το δίλημμα του ντετερμινισμού. Έχετε απόλυτο δίκιο, είναι σύμφυτο με τη θεωρία της Συγχρονικότητας. Αλλά και η Θεωρία των Ακολουθιών έχει το δίλημά της. Ορίστε τι συμβαίνει, για να σας δώσω κάπως χοντρά να το καταλάβετε: πετάτε μια πέτρα σε ένα δέντρο· αν είστε οπαδός της Συγχρονικότητας, η πέτρα έχει ήδη αγγίξει το δέντρο, αν είστε οπαδός των Ακολουθιών, δεν μπορεί να το αγγίξει ποτέ. Τι διαλέγετε, λοιπόν; Ίσως εσείς να προτιμάτε να πετάτε πέτρες χωρίς να το σκέφτεστε, χωρίς δυνατότητα επιλογής. Εγώ προτιμώ να δυσκολέψω τα πράγματα διαλέγοντας και τα δυο».

«Πώς... πώς μπορείτε να τα συμβιβάσετε;» ρώτησε με ενδιαφέρον ο συνεσταλμένος άντρας.

Ο Σεβέκ κόντεψε να βάλει τα γέλια από απόγνωση. «Δεν ξέρω. Δουλεύω πολύ καιρό πάνω σ' αυτό το πρόβλημα! Στο κάτω κάτω η πέτρα χτυπάει το δέντρο. Ούτε η καθαρή ακολουθία ούτε η καθαρή ενότητα μπορεί να το εξηγήσει. Ωστόσο δεν ψάχνουμε την καθαρότητα, αλλά την πολυπλοκότητα, τη σχέση αιτίας και αποτελέσματος, μέσων και σκοπού. Το κοσμομοντέλο μας πρέπει να είναι το ίδιο ανεξάντλητο όσο κι ο κόσμος. Μια πολυπλοκότητα που θα περιλαμβάνει όχι μόνο τη διάρκεια, αλλά και τη δημιουργία, όχι μόνο το είναι, αλλά και το γίνεσθαι, όχι μόνο τη γεωμετρία, αλλά και την ηθική. Δεν ψάχνουμε την απάντηση, αλλά μονάχα με ποιον τρόπο πρέπει να θέσουμε το ερώτημα...»

«Πολύ ωραία όλα αυτά, αλλά αυτό που χρειάζεται η βιομηχανία είναι απαντήσεις», είπε ο Ντεάρι.

Ο Σεβέκ στράφηκε αργά, χαμήλωσε το βλέμμα προς το μέρος του, και δεν είπε τίποτα.

Έπεσε βαριά σιωπή, μέσα στην οποία γλίστρησε η Βέα,

χαριτωμένη και ξεκάρφητη, για να ξαναγυρίσει στην ιδέα της περί προβλέψεως του μέλλοντος. Στους άλλους άρεσε το θέμα και βάλθηκαν όλοι να διηγούνται τις εμπειρίες τους με τους προφήτες και τα μέντιουμ.

Ο Σεβέκ αποφάσισε να μη μιλήσει άλλο, ό,τι κι αν τον ρωτούσαν. Δίψαγε όσο ποτέ· άφησε τον υπηρέτη να του γεμίσει το ποτήρι και ήπια με ευχαρίστηση το αεριούχο ποτό. Έριξε μια ματιά ολόγυρα στο δωμάτιο προσπαθώντας να καταλαγιάσει το θυμό και την ταραχή του παρατηρώντας τους άλλους. Όμως η συμπεριφορά τους παραήταν θορυβώδης για Γιουρασινούς —φώναζαν, γελούσαν δυνατά, διέκοπταν ο ένας τον άλλον. Ένα ζευγάρι είχε εγκαταλειφθεί σε σεξουαλικά προκαταρκτικά σε μια γωνία. Ο Σεβέκ απέστρεψε το βλέμμα του αηδιασμένος. Ήταν λοιπόν εγωιστές ακόμα και στο σεξ; Τα χαιδολογήματα και τα ζευγαρώματα μπροστά σε ανθρώπους μόνους ήταν το ίδιο χυδαία με το να τρως μπροστά σε πεινασμένους. Η προσοχή του επέστρεψε στην παρέα που κουβέντιαζε κοντά του. Είχαν πάψει να μιλάνε για προφητείες· τώρα μιλούσαν για πολιτική. Συζητούσαν για τον πόλεμο, για τη στάση που θα κράταγε η Θου, για τη στάση της Α-Ιο, για το τι θα έκανε το ΠΣΚ.

«Γιατί μιλάτε αφηρημένα;» τους ρώτησε ξαφνικά, αναρωτώμενος ταυτόχρονα γιατί απευθυνόταν σε ανθρώπους στους οποίους είχε αποφασίσει να μη μιλήσει. «Δεν πρόκειται για τα ονόματα των χωρών, αλλά για ανθρώπους που αλληλοσκοτώνονται. Γιατί πάνε εκεί οι στρατιώτες; Γιατί πάνε να σκοτώσουν ξένους;»

«Μα οι στρατιώτες γι' αυτό υπάρχουν», είπε μια μικρόσωμη ξανθωπή γυναίκα με ένα σπάλι στον αφαλό.

Μερικοί άρχισαν να εξηγούν στον Σεβέκ την αρχή της εθνικής κυριαρχίας. Η Βέα τους διέκοψε. «Μα αφήστε τον να μιλήσει. Εσείς θα λύνατε το πρόβλημα, Σεβέκ;»

«Η λύση είναι μπροστά σας».

«Πού?»

«Ανάρες!»

«Μα ό,τι κάνετε εσείς στη Σελήνη δε λύνει τα προβλήματα εδώ».

«Το ανθρώπινο πρόβλημα είναι παντού το ίδιο. Επιβίωση! του είδους, της ομάδας, του ατόμου».

«Εθνική άμυνα...» φώναζε κάποιος.

Επιχειρηματολόγησαν κι επιχειρηματολόγησε. Ήξερε αυτά που ήθελε να πει και ήξερε ότι έπρεπε να πείσουν τους πάντες γιατί ήταν σαφή κι αληθινά, αλλά δεν κατάφερε να τους τα πει σωστά. Όλοι ούρλιαζαν. Η μικρόσωμη γυναίκα χτύπησε το χέρι της πολυθρόνας στην οποία βρισκόταν κι εκείνος κάθισε. Το ξυρισμένο, ρόδινο και φροντισμένο κεφάλι της πρόβαλε κάτω απ' το μπράτσο του. «Γεια σου, Σεληνάνθρωπε!» φώναξε. Η Βέα, που για μια στιγμή είχε πάει σε μια άλλη παρέα, ξανάρθε κοντά του. Το πρόσωπό της ήταν αναφοκοκοκινισμένο και τα μάτια της φάνταζαν μεγάλα και λαμπερά. Του φάνηκε ότι είδε τον Πάε στην άλλη άκρη του δωματίου, αλλά υπήρχαν τόσα πρόσωπα μπερδεμένα μπροστά του που το βλέμμα του θόλωσε. Εικόνες έφταναν κουρελιασμένες, κομμάτι κομμάτι, όλο τρύπες και κενά, λες και τον είχαν αφήσει να δει πίσω απ' την αυλαία την υπόθεση του Κυκλικού Κόσμου της γριάς Γκβαράμπ. «Η αρχή της νομίμου εξουσίας πρέπει να διατηρηθεί, αλλιώς θα εκφυλιστούμε στην αναρχία!» φώναζε ένας χοντρός ζαρώνοντας τα φρύδια του. «Ναι, ναι, να εκφυλιστείτε!» είπε ο Σεβέκ. «Εμείς το χαιρόμαστε αυτό εδώ κι εκατόν πενήντα χρόνια». Τα δάχτυλα της ρόδινης γυναίκας πρόβαλαν, μες στ' ασημένια σανδάλια, κάτω απ' το φόρεμα της το στολισμένο με εκατοντάδες κι εκατοντάδες μικροσκοπικά μαργαριτάρια.

«Μα μιλήστε μας για την Ανάρες», είπε η Βέα. «Πώς είναι πραγματικά; Είναι στ' αλήθεια τόσο όμορφα εκεί πάνω?»

Καθόταν στην πολυθρόνα κι η Βέα στεκόταν γονατιστή σε ένα μαξιλαράκι, καμαρωτή και λεπτή, με τα λεπτά της στήθη να τον κοιτάζουν με τα τυφλά τους μάτια, με το πρόσωπό της να χαμογελά, να χαίρεται, να λάμπει.

Κάτι σκοτεινό άρχισε να γυρίζει στο μυαλό του Σεβέκ μαυρίζοντας τα πάντα. Το στόμα του είχε ξεραθεί. Άδειασε το ποτήρι ου μάλις του είχε γεμίσει ο υπηρέτης. «Δεν ξέρω», είπε ένωσε τη γλώσσα του παραλυμένη. «Όχι. Δεν είναι τόσο όμορφα. Είναι ένας κόσμος άσχημος. Όχι σαν αυτόν εδώ. Στην Ανάρες τα πάντα είναι σκόνη και ξεραμένη λόφοι. Όλα μίζερα, όλα ξερά. Και οι άνθρωποι δεν είναι όμορφοι. Έχουν χοντρά χέρια και χοντρά πόδια, σαν τα δικά μου ή του υπηρέτη σας. Αλλά δεν έχουν μεγάλες κοιλίες. Λερώνονται πολύ και κάνουν μπάνιο μαζί. Εδώ δε γίνεται αυτό. Οι πόλεις είναι μικρές και καταθλιπτικές. Δεν υπάρχουν παλάτια. Η ζωή είναι μονότονη κι η δουλειά σκληρή. Δεν μπορείς να αποκτήσεις πάντα όσα θέλεις ή όσα έχεις ανάγκη, γιατί ποτέ δεν υπάρχουν αρκετά. Σ' εσάς, στον Γιουράς, όλα είναι αρκετά. Αρκετός αέρας, αρκετή βροχή, αρκετό χορτάρι, ωκεανοί, τροφή, μουσική, κτίρια, εργοστάσια, μηχανήματα, βιβλία, ρούχα, ιστορία. Είστε πλούσιοι, κατέχετε. Εμείς είμαστε φτωχοί, μας λείπουν πολλά. Εσείς έχετε, εμείς δεν έχουμε. Τα πάντα είναι όμορφα εδώ. Εκτός από τα πρόσωπα. Στην Ανάρες τίποτα δεν είναι όμορφο, τίποτα εκτός από τα πρόσωπα. Τα άλλα πρόσωπα, οι άντρες κι οι γυναίκες. Αυτό είναι και το μόνο που έχουμε, ο ένας έχει τον άλλον. Εσείς εδώ κοιτάζετε τα κοσμήματα, εμείς εκεί πάνω κοιτάζουμε τα μάτια. Και μες στα μάτια βλέπουμε το μεγαλείο, το μεγαλείο του ανθρώπινου πνεύματος. Γιατί οι άντρες μας και οι γυναίκες μας είναι ελεύθεροι... δεν κατέχουν τίποτα, είναι ελεύθεροι. Κι εσείς, οι κατέχοντες, είστε και κατεχόμενοι. Είστε όλοι φυλακισμένοι. Καθένας σας είναι μόνος, μοναχικός, με το σωρό των πραγμάτων που κατέχει. Ζείτε στη

φυλακή, πεθαίνετε στη φυλακή. Μονάχα αυτό μπορώ να δω στα μάτια σας... τον τοίχο, τον τοίχο!»

Τον κοίταζαν όλοι.

Άκουγε την ίδια του τη φωνή να αντηχεί στο χώρο κι ένιωθε τα αφτιά του να καίγονται. Τα σκοτάδια, το κενό ξανάρχισαν να γυρίζουν στο μυαλό του. «Νιώθω ίλιγγο», είπε και σηκώθηκε.

Η Βέα τον έπιασε απ' το μπράτσο. «Ελάτε από δω», είπε γελώντας λίγο και κοντανασαιώντας. Την ακολούθησε καθώς του άνοιγε δρόμο μέσα στον κόσμο. Αισθανόταν τώρα ότι το πρόσωπό του είχε χλομιάσει και ο ίλιγγος δεν έλεγε να του περάσει. Έλπιζε ότι θα τον πήγαινε στο λουτρό ή σε ένα παράθυρο απ' όπου θα μπορούσε να αναπνεύσει λίγο καθαρό αέρα. Όμως το δωμάτιο που τον πήγε ήταν μεγάλο και φωτιζόταν αμυδρά από τις αντανακλάσεις. Ένα μεγάλο κρεβάτι βρισκόταν καλλημένο στον τοίχο· ένας καθρέφτης σκέπαζε το μισό ενός άλλου τοίχου. Τα σεντόνια μύριζαν το άρωμα που χρησιμοποιούσε η Βέα.

«Είστε σούπερ», του είπε εκείνη καθώς στεκόταν μπροστά του και τον κοίταζε στο ημίφως με ένα ξεψυχημένο χαμόγελο. «Στ' αλήθεια σούπερ... είστε αχτύπητος... υπέροχος!» Έβαλε τα χέρια της στους ώμους του. «Ω, πώς έγιναν τα μούτρα τους! Πρέπει να σας φιλήσω γι' αυτό!» Και σηκώθηκε στις μύτες των ποδιών της παρουσιάζοντάς του το στόμα της, το λευκό της λαιμό και τα γυμνά στήθια της.

Την αγκάλιασε και τη φίλησε στο στόμα, σπρώχνοντας το κεφάλι της προς τα πίσω, και μετά το λαιμό και τα στήθια της. Στην αρχή αφέθηκε σαν να μην είχε κόκαλα, ύστερα μαζεύτηκε λίγο και τον έσπρωξε ελαφρά λέγοντας: «Ω, όχι, όχι τώρα, συγκρατηθείτε. Πάμε μέσα, πρέπει να γυρίσουμε στο πάρτι. Όχι, Σεβέκ, ηρεμήστε, δε γίνεται!» Όμως εκείνος δεν άκουγε. Την έσυρε στο κρεβάτι, ενώ εκείνη μιλούσε. Ψαχούλεψε με το ένα χέρι του τα πολύπλοκα ρούχα του και

τελικά κατάφερε να ξεκουμπώσει το παντελόνι. Μετά ασχολήθηκε με τα ρούχα της Βέα, τη χαμηλή, αλλά σφιχτή ζώνη του φορέματός της, που όμως δεν κατάφερε να τη λύσει. «Φτάνει τώρα», του είπε. «Όχι, ακούστε, Σεβέκ, δε γίνεται. Όχι τώρα. Δεν έχω πάρει αντισυλληπτικό. Αν μείνω έγκυος, θα 'χω προβλήματα. Ο άντρας μου επιστρέφει σε δυο βδομάδες. Όχι, αφήστε με!» Αλλά δεν μπορούσε να την αφήσει. Το πρόσωπό του είχε κολλήσει στην απαλή σάρκα της, τη γεμάτη ιδρώτα κι αρώματα. «Ακούστε, μην τσαλακώνετε τα ρούχα μου, οι άλλοι θα το καταλάβουν, για τ' όνομα του Θεού! Περιμένετε... περιμένετε, μπορούμε να το τακτοποιήσουμε, πρέπει να βρούμε ένα μέρος να συναντηθούμε, πρέπει να προσέχω τη φήμη μου. Δε γίνεται να εμπιστευτώ την υπηρέτρια, περιμένετε, όχι τώρα... Όχι τώρα! Όχι τώρα!» Τελικά, τρομοκρατημένη απ' τον τυφλό πόθο του, απ' τη δύναμή του, τον έσπρωξε όσο πιο δυνατά μπορούσε πιέζοντας τα χέρια της στο στήθος του. Ο Σεβέκ ξαφνιασμένος απ' τον τρόπο της έκανε ένα βήμα πίσω· όμως δεν μπορούσε να σταματήσει, η αντίσταση της Βέα τον ερέθιζε περισσότερο. Την τράβηξε πάνω του και το σπέρμα του τινάχτηκε στο λευκό μετάξι του φουστανιού της.

«Άφησέ με! Άφησέ με!» συνέχισε εκείνη ψιθυριστά.

Την άφησε και στάθηκε αποχαυνωμένος. Ψαχούλεψε το παντελόνι του προσπαθώντας να το κουμπώσει. «Λυπάμαι... νόμιζα ότι... ήθελες...»

«Για τ' όνομα του Θεού!» είπε η Βέα χαμηλώνοντας τα μάτια στο μισόφωτο και τακτοποιώντας τα ρούχα της. «Μάλιστα! Τώρα πρέπει να αλλάξω φουστάνι...»

Ο Σεβέκ στεκόταν όρθιος, με ανοιχτό το στόμα, ανασαίνοντας με δυσκολία, με τα χέρια να κρέμονται απ' τους ώμους του. Κατόπιν, εντελώς ξαφνικά, έκανε μεταβολή και βγήκε παραπατώντας απ' το δωμάτιο. Επιστρέφοντας στη σάλα, όπου γινόταν το πάρτι, συνέχισε να περπατάει τριλι-

ζοντας ανάμεσα στους καλεσμένους και να πατάει πόδια, σε ένα δρόμο μπλοκαρισμένο από κορμιά, από ρούχα, από κοσμήματα, από στήθη, από μάτια, από φλόγες κεριών, από έπιπλα. Στριμώχτηκε σε ένα τραπέζι. Υπήρχε πάνω του μια ασημένια πιατέλα γεμάτη γλυκά και γύρω γύρω κομμάτια κρέας, κρέμες και χορταρικά έτσι που να σχηματίζουν ομόκεντρους κύκλους σαν ένα τεράστιο χλομό λουλούδι. Ο Σεβέκ προσπάθησε να ανασάνει. Διπλώθηκε στα δυο και ξέρασε στην πιατέλα.

«Θα τον πάω στο διαμέρισμά του», είπε ο Πάε.

«Κάντε το, σας παρακαλώ», είπε η Βέα. «Τον ψάχνατε, Σάιο;»

«Λιγάκι... Ευτυχώς που ο Ντιμάερε σας τηλεφώνησε».

«Σας τον παραδίδω με ευχαρίστηση».

«Δε θα μας δημιουργήσει προβλήματα. Λιποθύμησε στο χολ. Μπορώ να χρησιμοποιήσω το τηλέφωνό σας πριν φύγω;»

«Την αγάπη μου στον Αρχηγό», είπε πονηρά η Βέα.

Ο Όιε είχε έρθει στο διαμέρισμα της αδελφής του παρέα με τον Πάε κι έφυγε μαζί του. Κάθισαν στη μεσαία θέση της μεγάλης λιμουζίνας που παραχωρούσε αμέσως η κυβέρνηση στον Πάε κάθε φορά που τη ζητούσε. Ήταν το ίδιο αυτοκίνητο με το οποίο είχαν μεταφέρει τον Σεβέκ απ' το διαστημοδρόμιο στο Πανεπιστήμιο το περασμένο καλοκαίρι. Τώρα βρισκόταν αναίσθητος στην πίσω θέση, όπως ακριβώς τον είχαν ξαπλώσει.

«Ήταν με την αδελφή σας όλο το απόγευμα, Ντιμάερε;»

«Από το μεσημέρι απ' ό,τι φαίνεται».

«Δόξα τω Θεώ!»

«Γιατί φοβάστε τόσο πολύ μήπως πάει στις φτωχογειτονιές; Όλοι οι Οντονιανοί είναι πεισμένοι ότι είμαστε καταπιεσμένοι και μεροκαματιάρηδες σκλάβοι. Ποια η διαφορά αν το επιβεβαιώσει;»

«Δε με νοιάζει να δει. Να τον δουν δε θέλουμε. Διαβάσατε τις φυλλάδες τους; Τις προκηρύξεις για τον "Πρόδρομος" που κυκλοφόρησαν στην Παλιά Πόλη την περασμένη βδομάδα; Ο μύθος... αυτός που έρχεται πριν τη χιλιετία... «Ένας ξένος, ένας παρίας, ένας εξόριστος που κουβαλάει στα χέρια του το μέλλον». Αυτά έγραφαν. Ο όχλος έχει τους δικούς του αποκαλυψιακούς τρόπους. Ψάχνει ένα έμβλημα, ένα σύμβολο, έναν καταλύτη. Μιλούν για γενική απεργία. Δε θα μάθουν ποτέ να κάθονται ήσυχοι. Χρειάζονται ένα μαθηματάκι. Καταραμένα κτήνη! Πρέπει να τους στείλουμε όλους αυτούς τους ρέμπελους να πολεμήσουν τη Θου. Είναι το μόνο στο οποίο μπορούν να μας χρησιμεύσουν».

Κανείς δεν ξαναμίλησε όσο κράτησε η διαδρομή.

Ο νυχτοκύλακας της Εστίας των Καθηγητών τους βοήθησε να μεταφέρουν τον Σεβέκ στο διαμέρισμά του. Τον ξάπλωσαν στο κρεβάτι κι εκείνος άρχισε αμέσως να ροχαλίζει.

Ο Όιε έμεινε για να του βγάλει τα παπούτσια και να τον σκεπάσει. Η ανάσα του μεθυσμένου ήταν ανυπόφορη. Ο Γιουρασινός απομακρύνθηκε απ' το κρεβάτι νιώθοντας μέσα του το φόβο και τη συμπάθεια που του ενέπνεε ο Σεβέκ· το ένα συναίσθημα προσπαθούσε να πνίξει το άλλο. Ζάρωσε τα φρύδια του και ψιθύρισε: «Φουκαρά γλίθιει!» Μετά έσβησε το φως και πέρασε στο άλλο δωμάτιο. Ο Πάε στεκόταν όρθιος στο γραφείο και ψαχούλευε τα χαρτιά του Σεβέκ.

«Πάμε», είπε ο Όιε που η απέχθειά του μεγάλωνε. «Είναι δύο το πρωί κι είμαι πτώμα».

«Τι έκανε αυτό το κάθαρμα, Ντιμάερε; Δεν υπάρχει τίποτα εδώ. Απολύτως τίποτα. Μα είναι τελείως απατεώνας; Μας κορόιδεψε, λοιπόν, ένας καταραμένος αγαθιάρης χωριάτης που ήρθε απ' την Ουτοπία; Πού είναι η θεωρία του; Πού είναι το στιγμιαίο διαστημικό ταξίδι μας; Πού είναι το πλεονέκτημά μας απέναντι στους Χαϊνιανούς; Εννιά, δέκα μήνες

τώρα ταΐζουμε αυτόν τον μπάσταρδο για το τίποτα!»

Ωστόσο έχωσε στην τσέπη του ένα απ' τα χαρτιά πριν ακολουθήσει τον Όιε στην πόρτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

ΑΝΑΡΕΣ

ΚΑΘΟΝΤΑΝ έξω, στο χώρο αθλοπαιδιών του Βορείου Πάρκου του Αμπενάι, έξι άτομα, μες στο χρυσάφι, τη ζέστη και τη σκόνη του δειλινού. Ήταν όλοι τους χορτάτοι' όλο το απόγευμα έτρωγαν, επ' ευκαιρία μιας γιορτής του δρόμου, με τις φουρούδες να μαγειρεύουν στην ύπαιθρο. Ήταν οι διακοπές του μεσοκαλοκαιριού, η Μέρα της Εξέγερσης, η επέτειος του πρώτου μαζικού ξεσηκωμού στη Νίο Εσέα το γιουρασινό έτος 740, πριν από περίπου διακόσια χρόνια. Εκείνη τη μέρα οι μάγειροι κι οι εργαζόμενοι στα εστιατόρια θεωρούνταν καλεσμένοι των άλλων, γιατί την απεργία που είχε οδηγήσει στην εξέγερση την είχε αρχίσει ένα συνδικάτο μαγείρων και σερβιτόρων. Τέτοιες παραδόσεις και τέτοιες γιορτές υπήρχαν πάμπολλες στην Ανάρες' μερικές είχαν καθιερωθεί απ' τους πρώτους Αποίκους και άλλες, όπως το τέλος του θερισμού κι η Γιορτή του Ηλιοστασίου, είχαν αρχίσει να γιορτάζονται αυθόρμητα, σύμφωνα με το ρυθμό ζωής του πλανήτη και την ανάγκη όσων εργαζόνταν ομαδικά να γιορτάζουν και ομαδικά.

Όλοι μιλούσαν λίγο πολύ μπερδεμένα, εκτός απ' την Τακβέρ. Είχε χορέψει πολλές ώρες, είχε φάει πολύ τηγανόψωμο και τουρσί κι ένιωθε σε μεγάλη φόρμα. «Γιατί ο Κβιγκότ τοποθετήθηκε σε μια θέση ιχθυοτροφείου στη θάλασσα Κερέν, όπου πρέπει να αρχίσει πάλι απ' την αρχή, ενώ η Τουρίμπ θα συνεχίσει εδώ το ερευνητικό της πρόγραμμα;»

έλεγε. Το συνδικάτο της συμμετείχε σε ένα πρόγραμμα διευθυνόμενο απευθείας απ' τη ΣΕΠΑΔ και η ίδια είχε γίνει φανατική οπαδός ορισμένων ιδεών του Μπεντάπ. «Γιατί ο Κβιγκότ είναι καλός βιολόγος που δε συμφωνεί με τις παλιομοδίτικες θεωρίες του Σιμάς, ενώ η Τουρίμπ ένα τίποτα που τρίβει την πλάτη του Σιμάς στα λουτρά. Μαντέψτε ποιος θα αναλάβει τη διεύθυνση του προγράμματος, όταν ο Σιμάς αποσυρθεί. Αυτή θα είναι! Πάω στοίχημα ότι θα είναι η Τουρίμπ!»

«Τι σημαίνει αυτή η έκφραση;» ρώτησε κάποιος που δεν είχε καμιά όρεξη για κοινωνική κριτική.

Ο Μπεντάπ, που είχε πετάξει κοιλιά κι είχε αρχίσει να παίρνει στα σοβαρά τη γυμναστική, έκανε τροχάδην γύρω απ' το γήπεδο. Οι άλλοι κάθονταν σ' ένα σκονισμένο παγκάκι κάτω απ' τα δέντρα κι έκαναν γυμναστική με τα λόγια.

«Είναι ιοτική έκφραση», είπε ο Σεβέκ. «Ένα παιχνίδι πιθανοτήτων που παίζουν οι Γιουρασινοί. Όποιος μαντεύει σωστά παίρνει την περιουσία του άλλου». Είχε πάψει από καιρό να υπακούει στην εντολή του Σαμπούλ να μην αναφέρει ότι μελετούσε ιοτικά.

«Και πώς μια έκφρασή τους πέρασε στα πραβικά;»

«Απ' τους Αποίκους», απάντησε ένας άλλος. «Αναγκάστηκαν να μάθουν τα πραβικά όντας ήδη ενήλικοι για πολύ καιρό αναγκάζονταν να σκέφτονται στην παλιά γλώσσα. Διάβασα κάπου ότι η λέξη γαμώτο δεν υπάρχει στο πραβικό λεξιλόγιο —είναι κι αυτή ιοτική. Ο Φαρίγκβ δεν πρόβλεψε καμιά βρισιά όταν επινόησε τη γλώσσα ή, αν το έκανε, οι κομπιούτερ του δεν τη θεώρησαν αναγκαία».

«Τι σημαίνει κόλαση, τότε;» ρώτησε η Τακβέρ. «Νόμιζα ότι ήταν η χαβούζα με τα σκατά στην πόλη που μεγάλωσα. «Πήγαινε στην κόλαση!» το χειρότερο μέρος για να πας».

Ο Ντεζάρ, ο μαθηματικός που είχε πάρει τώρα μια μόνιμη θέση στο Ινστιτούτο και που συνέχιζε να κάνει παρέα με τον

Σεβέκ, αν και σπάνια απευθυνόταν στην Τακβέρ, απάντησε με το κρυπτογραφικό του στίλ: «Σημαίνει Γιουράς».

«Στον Γιουράς σημαίνει το μέρος όπου πάνε οι καταραμένοι».

«Δηλαδή, μια θέση στα Νοτιοδυτικά το καλοκαίρι», είπε ο Τερούς, ένας οικολόγος, παλιός φίλος της Τακβέρ.

«Στα ιοτικά είναι μια λέξη που σχετίζεται με τη θρησκεία».

«Ξέρω ότι πρέπει να μάθεις ιοτικά, Σεβ, αλλά σε έβαλαν να διαβάσεις και θρησκευτικά;»

«Ένα μέρος της παλιάς γιουρασινής φυσικής είναι ολόκληρα θρησκευτικά. Υπάρχουν εκεί τέτοιες έννοιες. Κόλαση είναι το μέρος του απόλυτου κακού».

«Η αποθήκη κοπριάς της Κυκλικής Κοιλιάδας», είπε η Τακβέρ. «Έτσι νόμιζα».

Ο Μπεντάπ έφτασε λαχανιασμένος, κάτασπρος απ' τη σκόνη και κίθιδρος. Κάθισε πλάι στον Σεβέκ ξεφυσώντας.

«Πες κάτι στα ιοτικά», είπε η Ριτσάτ, μια φοιτήτρια του Σεβέκ. «Για να δούμε πώς ακούγεται».

«Ξέρεις; Κόλαση! Γαμώτο!»

«Σταμάτα να βρίζεις», είπε η κοπέλα χαχανίζοντας, «και πες μια ολοκληρωμένη φράση».

Ο Σεβέκ είπε πρόθυμα μια πρόταση στα ιοτικά. «Δεν ξέρω πώς προφέρονται», πρόσθεσε, «απλώς μαντεύω».

«Τι σήμαινε;»

«Αν το πέρασμα του χρόνου είναι χαρακτηριστικό της ανθρώπινης συνείδησης, το παρελθόν και το μέλλον είναι λειτουργίες του πνεύματος. Από έναν προ-φυσικό των Ακολουθιών, τον Κερέμτσο».

«Είναι φρικτό να σκέφτεσαι ότι οι άνθρωποι μιλούν χωρίς να τους καταλαβαίνεις!»

«Αυτοί δεν καταλαβαίνονται ούτε μεταξύ τους. Μιλάνε εκατοντάδες διαφορετικές γλώσσες όλοι αυτοί οι τρε-

λοεξουσιαστές που ζουν στη Σελήνη...»

«Νερό, νερό», είπε ο Μπεντάπ συνεχίζοντας να ξεφυσάει.

«Δεν υπάρχει νερό», τόνισε ο Τερούς. «Έχει να βρέξει δεκαοχτώ δεκάδες. Για την ακρίβεια εκατόν ογδόντα τρεις μέρες. Η μεγαλύτερη ξηρασία στην Ανάρες τα τελευταία σαράντα χρόνια».

«Αν συνεχιστεί αυτό, θα πρέπει να ανασυγκλώσουμε τα ούρα, όπως έκαναν το έτος 20. Ένα ποτήρι κάτουρο, Σεβ;»

«Μην κάνεις πλάκα», είπε ο Τερούς. «Βαδίζουμε πάνω σε τεντωμένη κλωστή. Θα βρέξει αρκετά; Οι σοδειές στο Νότο χάθηκαν ήδη. Εκεί έχει να βρέξει τριάντα δεκάδες».

Σήκωσαν όλοι το βλέμμα στο χρυσαφένιο ουρανό. Τα οδοντωτά φύλλα των δέντρων κάτω απ' τα οποία καθόντουσαν, ψηλά δέντρα εξωτικά απ' τον Παλιό Κόσμο, μαραίνονταν στα σκονισμένα και ζαρωμένα απ' την ξηρασία κλαδιά τους.

«Ποτέ πια άλλη Μεγάλη Ξηρασία», είπε ο Ντεζάρ. «Μοντέρνα σχέδια απαλάτωσης. Προληπτικά!»

«Ίσως βοηθήσουν κάπως», τόνισε ο Τερούς.

Στο Βόρειο Ημισφαίριο αυτή τη χρονιά ο χειμώνας ήρθε πολύ νωρίς, ψυχρός και χωρίς βροχές. Ο άνεμος σήκωνε την παγωμένη σκόνη στους χαμηλούς και πλατείς δρόμους του Αμπενάι. Το νερό παρεχόταν μετρημένα στα λουτρά: η δίψα κι η πείνα νικούσαν την καθαριότητα. Η τροφή κι ο ρουχισμός είκοσι εκατομμυρίων Αναρесиανών προέρχονταν απ' τα φύλλα, τους σπόρους, τις ίνες και τις ρίζες του χόλουμ. Υπήρχε μεγάλη ποσότητα υφασμάτων στις αποθήκες, αλλά ποτέ δεν υπήρχαν αποθέματα τροφίμων. Το νερό το χρησιμοποιούσαν για τη γη, για να κρατάνε ζωντανά τα φυτά. Πάνω απ' την πόλη ο ουρανός ήταν ανέφελος και θα 'ταν ξεραμένη γη του νότου και της δύσης. Κάπου κάπου, όταν φυσούσε βοριάς απ' τη Νε Δέρας, αυτή η κίτρινη θολούρα διαλυόταν κι αποκά-

λυπτε έναν ουρανό λαμπερό και άδειο, ένα σκούρο μπλε χρώμα που γινόταν βιολετί στο ζενίθ.

Η Ταχβέρ ήταν έγκυος. Είχε γίνει τρυφερή και κοιμόταν με τις ώρες. «Είμαι ψάρι», έλεγε, «ψάρι στο νερό. Είμαι μέσα στο μωρό που είναι μέσα μου». Όμως μερικές φορές παραφορτωνόταν απ' τη δουλειά ή έμενε πεινασμένη, γιατί είχαν μειώσει την ποσότητα του φαγητού στο εστιατόριο. Οι έγκυες γυναίκες, καθώς και τα παιδιά με τους γέρους, μπορούσαν να φάνε ένα ελαφρύ συμπληρωματικό γεύμα κάθε μέρα, ένα πρόγευμα που σερβιριζόταν στις έντεκα, αλλά η Ταχβέρ συχνά το έχανε λόγω των απαιτητικών ωραρίων της δουλειάς της. Η ίδια μπορεί να έχανε το γεύμα, αλλά τα ψάρια στο ενυδρείο του εργαστηρίου της δεν το έχαναν ποτέ. Οι φίλοι της έφερναν συχνά λίγο απ' το δικό τους φαγητό που το κρατούσαν γι' αυτήν, ή ό,τι είχε μείνει στο εστιατόριό τους, λίγο ψωμί και κανένα φρούτο. Τα έτρωγε όλα με όρεξη, αλλά εξακολούθησε να ζητάει ζαχαρωτά: όμως τα ζαχαρωτά ήταν σπάνια. Όταν κουραζόταν, γινόταν ανήσυχη και νευρίαζε εύκολα, θύμωνε για το τίποτα.

Προς το τέλος του φθινοπώρου ο Σεβέκ τέλειωσε το χειρόγραφο των Αρχών της Συγχρονικότητας. Το πήγε στον Σαμπούλ για να δώσει την έγκριση να το τυπώσουν. Ο Σαμπούλ το κράτησε μια δεκάδα, δυο δεκάδες, τρεις δεκάδες χωρίς να του απαντήσει. Ο Σεβέκ τον ρώτησε τι σκεφτόταν κι εκείνος του είπε ότι δεν είχε βρει ακόμα καιρό να το διαβάσει, είχε πολλή δουλειά. Ο Σεβέκ περίμενε. Πέρασε ο μισός χειμώνας. Κάθε μέρα φυσούσε ξερός άνεμος: η γη ήταν παγωμένη. Όλα έδειχναν να 'χουν σταματήσει, να 'χουν σταματήσει ανήσυχα περιμένοντας τη βροχή, τη γέννηση.

Το δωμάτιο ήταν σκοτεινό. Τα φώτα μόλις είχαν ανάψει στην πόλη: το φως τους έδειχνε αδύναμο κάτω απ' τον ψηλό, γκριζοσκότενο ουρανό. Η Ταχβέρ μπήκε μέσα, άναψε τη λάμπα και μαζεύτηκε κρατώντας το παλτό της κοντά στο

καλοριφέρ. «Τι κρύο που κάνει! Τρομερό! Τα πόδια μου είναι σαν να περπάταγα σε παγετώνες. Κόντευα να βάλω τα κλάματα στο δρόμο, τόσο πολύ πονούσα. Βρομομπότες, κερδοσκοπικές και σάπιες! Δεν μπορούμε να φτιάξουμε ένα ζευγάρι καλές μπότες; Γιατί καθόσουν στο σκοτάδι;»

«Δεν ξέρω».

«Έφαγες; Εγώ τσίμπησα κάτι στο δρόμο. Έπρεπε να μείνω μέχρι αργά τα αβγά του κουκούρι έσπασαν κι αναγκαστήκαμε να βγάλουμε τα νεογέννητα ψαράκια απ' τις δεξαμενές πριν τα φάνε τα μεγάλα. Εσύ έφαγες;»

«Όχι».

«Μην κατσοφιάζεις. Σε παρακαλώ, όχι μούτρα απόψε. Αν κάτι πάλι δεν πάει καλά, θα βάλω τα κλάματα. Βαρέθηκα να κλαίω συνέχεια. Καταραμένες, ηλίθιες ορμόνες! Θα 'θελα να γεννήσω όπως τα ψάρια, να αφήσω τα αβγά μου, να φύγω... και τέρμα. Εκτός αν γυρίσω να τα φάω... Μην κάθεται έτσι, σαν άγαλμα. Δεν αντέχω».

Ο Σεβέκ δεν είπε τίποτα.

«Τι συμβαίνει; Μην κάθεται έτσι!»

«Με κάλεσε σήμερα ο Σαμπούλ. Αποφάσισε να μη δώσει τις Αρχές ούτε για τύπωμα ούτε για εξαγωγή».

Η Τακβέρ σταμάτησε να παλεύει με το κορδόνι της μπότας της και στάθηκε ακίνητη. Κοίταξε τον Σεβέκ πάνω απ' τον ώμο της. Τελικά ρώτησε: «Τι ακριβώς σου είπε;»

«Η κριτική που έγραψε είναι στο τραπέζι».

Σηκώθηκε και βάδισε αργά προς το τραπέζι φορώντας μονάχα τη μια μπότα. Έσκυψε και διάβασε το χαρτί χωρίς να το αγγίξει, με τα χέρια στις τσέπες.

«Το γεγονός ότι η Φυσική των Ακολουθιών αποτελεί την ενδεδειγμένη οδό της χρονοσοφικής σκέψης στην οντολογική κοινωνία υπήρξε αρχή κοινά αποδεκτή απ' την εποχή του Εποικισμού της Ανάρες. Κάθε εγωτιστική παρέκκλιση απ' την αλληλεγγύη της αρχής δεν μπορεί παρά να έχει σαν

αποτέλεσμα έναν άγονο κυκλώνα υποθέσεων χωρίς νόημα και χωρίς οργανικοκοινωνική χρησιμότητα, ή μια επανάληψη των σκοταδιστικών-θρησκευτικών εικασιών των ανεύθυνων και πουλημένων επιστημόνων των Καπιταλιστικών Κρατών του Γιουράς...»

«Α, τον κερδοσκόπο! Τι μικρόψυχος και ζηλιάρης σχολαστικιστής! Θα στείλει αυτή την κριτική στον Τύπο;» ρώτησε η Τακβέρ.

«Το έκανε ήδη».

Η γυναίκα γονάτισε για να βγάλει τη δεύτερη μπότα της. Σήκωσε πολλές φορές το βλέμμα προς τον Σεβέκ, αλλά δεν τον πλησίασε, ούτε και προσπάθησε να τον αγγίξει. Για λίγα λεπτά δεν έλεγε τίποτα. Όταν μίλησε, η φωνή της δεν ήταν πια δυνατή και έντονη όπως πριν, αλλά είχε πάρει το φυσικό της τόνο, βραχνή και ζεστή σαν γούνα. «Τι θα κάνεις, Σεβ;»

«Δεν υπάρχει τίποτα να κάνω».

«Θα το τυπώσουμε το βιβλίο. Θα φτιάξουμε ένα συνδικάτο τυπογραφίας, θα μάθουμε να τυπώνουμε και θα το τυπώσουμε».

«Το χαρτί παρέχεται μετρημένα. Όχι μη-ουσιαστικά τυπώματα. Μονάχα δημοσιεύσεις της ΣΕΠΑΔ μέχρι να σωθούν οι φυτείες του χόλουμ».

«Τότε δεν μπορείς να αλλάξεις κάπως το περιεχόμενο; Να μεταμφιέσεις αυτά που λες; Να τα στολίσεις με φόρμουλες των Ακολουθιών; Μπορεί να το δεχτεί έτσι».

«Δεν μπορείς να μεταμφιέσεις το μαύρο σε άσπρο».

Δεν τον ρώτησε αν μπορούσε να αποφύγει τον Σαμπούλ ή να μη ζητήσει την έγκρισή του. Υποτίθεται ότι κανείς στην Ανάρες δεν ήταν κριτής των άλλων. Αν δεν μπορούσες να δουλέψεις σε αλληλεγγύη με τους συναδέλφους σου, τότε δούλευες μόνος σου.

«Και αν...» Σταμάτησε. Σηκώθηκε κι έβαλε τις μπότες της κοντά στο καλοριφέρ για να στεγνώσουν. Έβγαλε το

πανωφόρι της, το κρέμασε, κι έριξε στους ώμους της ένα βαρύ χειροποίητο σάλι. Κάθισε στο κρεβάτι μουγκρίζοντας κάπως καθώς έσκυβε. Στράφηκε στον Σεβέκ που στεκόταν ανάμεσα σ' αυτήν και το παράθυρο.

«Κι αν τον άφηνες να συνυπογράψει το βιβλίο, σαν συγγραφέας; Όπως την πρώτη εργασία που τύπωσες».

«Ο Σαμπούλ δεν πρόκειται να βάλει το όνομά του σε σκοταδιστικές-θρησκευτικές εικασίες».

«Είσαι σίγουρος; Είσαι σίγουρος ότι δεν είναι αυτό που θέλει; Ξέρει για τι πρόκειται, ξέρει τι έκανες. Πάντοτε έλεγες ότι είναι πονηρός. Ξέρει ότι αυτό το βιβλίο θα τον ρίξει στον ανακυκλωτήρα, αυτόν κι όλη τη σχολή των Ακολουθιών. Αλλά αν μπορούσε να το μοιραστεί μαζί σου; Είναι απλά και μόνο εγωιστής, τίποτα άλλο. Αν μπορούσε να πει ότι είναι δικό του βιβλίο...»

«Αν δεχόμουν να το μοιραστώ μαζί του θα 'ταν σαν να μοιραζόμουν εσένα», είπε με πίκρα ο Σεβέκ.

«Μη βλέπεις έτσι τα πράγματα, Σεβ. Αυτό που έχει σημασία είναι το βιβλίο... οι ιδέες. Άκου. Θέλουμε να κρατήσουμε αυτό το παιδί μαζί μας όταν γεννηθεί, θέλουμε να το αγαπήσουμε. Αλλά αν για οποιονδήποτε λόγο επρόκειτο να πεθάνει επειδή θα το κρατούσαμε, αν δεν μπορούσε να ζήσει παρά μόνο σε βρεφοκομείο, αν αναγκαζόμασταν να μην το ξαναδούμε ποτέ ούτε και να μάθουμε το όνομά του... Τι θα αποφασίζαμε αν υποχρεωνόμασταν να διαλέξουμε; Θα το κρατάγαμε για να πεθάνει; Ή θα του δίναμε ζωή;»

«Δεν ξέρω», απάντησε ο Σεβέκ, κι έπιασε το κεφάλι του ξύνοντας το μέτωπό του σκυθρωπός. «Ναι, βέβαια. Ναι. Αλλά αυτό... Αλλά εγώ...»

«Αδελφέ, αγαπημένη καρδιά», είπε η Τακβέρ κι έσφιξε τα χέρια της στα γόνατα. «Δεν έχει σημασία ποιο όνομα θα μπει στο βιβλίο. Ο κόσμος θα το μάθει. Η αλήθεια είναι το βιβλίο».

«Εγώ είμαι αυτό το βιβλίο», είπε εκείνος. Ύστερα έκλεισε τα μάτια και στάθηκε ανήγητος. Η Τακβέρ πλησίασε δειλά και τον άγγιξε απαλά, σαν να άγγιζε πληγή.

Η πρώτη ατελής και με δραστικές περικοπές έκδοση των Αρχών της Συγχρονικότητας τυπώθηκε στο Αμπενάι την αρχή του έτους 164 με συγγραφείς τον Σαμπούλ και τον Σεβέκ. Η ΣΕΠΑΔ δε δημοσίευε παρά μόνο αναφορές και κατευθυντήριες οδηγίες για ουσιώδη ζητήματα, αλλά ο Σαμπούλ ασκούσε μεγάλη επιρροή στις υπηρεσίες Τύπου και Πληροφοριών και έτσι τελικά είχε καταφέρει να τους πείσει για την προπαγανδιστική αξία αυτού του βιβλίου. Ο Γιουράς, έλεγε, παρακολουθούσε με χαιρεκακία την ξηρασία και τον επαπειλούμενο λιμό στην Ανάρες· οι τελευταίες γιουρασινές εφημερίδες που είχαν φτάσει ήταν γεμάτες χαρούμενες προφητείες που ανήγγελλαν την επικείμενη κατάρρευση της οντονιανής οικονομίας. Θα μπορούσε να υπάρχει λοιπόν καλύτερη διάψευση, συνέχιζε ο Σαμπούλ, απ' τη δημοσίευση ενός μείζονος έργου καθαρού στοχασμού, «ενός μνημείου της επιστήμης», όπως έγραψε στην αναθεωρημένη κριτική του, «που υψώνεται πάνω από κάθε αντιπαλότητα, για να αποδείξει την ανεξάλειπτη ζωτικότητα της Οντονιανής Κοινωνίας και το θρίαμβό της επί του ιεραρχιστικού κι αυταρχικού καπιταλισμού σε όλα τα πεδία της ανθρώπινης σκέψης».

Έτσι το βιβλίο τυπώθηκε και δεκαπέντε από τα τριακόσια αντίτυπα έφυγαν με το ιοτικό φορτηγό σκάφος Μάιντφουλ. Ο Σεβέκ δεν άνοιξε ποτέ ούτε ένα αντίτυπο του τυπωμένου έργου. Ωστόσο στο δέμα που προοριζόταν για εξαγωγή έβαλε ένα αντίγραφο του πλήρους κι αυθεντικού χειρογράφου. Με μια σημείωσή του στην πρώτη σελίδα ζήτησε να δοθεί στον Δρ. Άτρο, του Κολεγίου Ευγενούς Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο του Ιέου-Εούν, με τους χαιρετισμούς του συγγραφέα. Ήταν σίγουρος ότι ο Σαμπούλ, που θα έδινε την τελική έγκριση για την αποστολή του δέ-

ματος, θα έβρισκε το χειρόγραφο. Δεν ήξερε όμως αν θα επέτρεπε την εξαγωγή του· πιθανόν να προχωρούσε στην κατάσχεσή του, αλλά μπορεί πάλι να το άφηνε να φύγει ξέροντας ότι το πετσοκομμένο και λογοκριμένο τυπωμένο κείμενο δε θα έφερνε το επιθυμητό αποτέλεσμα και δε θα τραβούσε την προσοχή των φυσικών του Γιουράς. Ο Σαμπούλ δεν του μίλησε τελικά για το χειρόγραφο κι ο Σεβέκ δεν ανέφερε τίποτα γι' αυτό το ζήτημα.

Ο Σεβέκ μιλούσε λίγο στους φίλους του εκείνη την άνοιξη. Πήγε εθελοντικά σε μια θέση στο καινούριο σχέδιο ανακύκλωσης του ύδατος στο Νότιο Αμπενάι, όπου δούλευε ή παρέδιδε μαθήματα τις περισσότερες ώρες της ημέρας. Ξανάρχισε να μελετάει τα υποατομικά στοιχεία περνώντας συχνά τα βράδια του στον επιταχυντή του Ινστιτούτου ή στα εργαστήρια συντροφιά με τους ειδικούς της μοριολογίας. Με την Τακβέρ και τους φίλους του ήταν ήρεμος, σοβαρός, μαλακός και ψυχρός.

Η κοιλιά της Τακβέρ μεγάλωσε και περπατούσε σαν να κουβαλούσε ένα βαρύ πανέρι άπλυτα για το πλυντήριο. Συνέχισε να δουλεύει στο εργαστήριο με τα ψάρια μέχρι που βρήκε και εκπαίδευσε τον αντικαταστάτη της, και μετά άρχισε να ασχολείται με τις προετοιμασίες του τακετού.

Ένα απόγευμα που ο Σεβέκ γύρισε σπίτι, του είπε: «Πρέπει να πας να φέρεις τη μαμή. Οι σπασμοί απέχουν τέσσερα ή πέντε λεπτά ο ένας απ' τον άλλον, αλλά η επιτάχυνσή τους δεν είναι μεγάλη, οπότε δεν υπάρχει λόγος να βιαστείς».

Όμως εκείνος βιάστηκε κι άρχισε να πανικοβάλλεται μη βρίσκοντας τη μαμή. Είχε φύγει μαζί με το γιατρό του μπλοκ χωρίς να αφήσει σημείωμα στην πόρτα της για να ξέρουν πού θα τη βρουν, όπως έκανε συνήθως. Η καρδιά του Σεβέκ άρχισε να βαραίνει στο στήθος του και είδε ξαφνικά τα πράγματα με μια τρομακτική καθαρότητα. Είδε ότι αυτή

η απουσία βοήθειας ήταν κακός οίωνός. Όλο το χειμώνα είχε απομακρυνθεί απ' την Τακβέρ, από τότε που είχε πάρει την απόφαση να εκδώσει το βιβλίο. Εκείνη γινόταν όλο και πιο ήρεμη, παθητική, υπομονετική. Καταλάβαινε τώρα αυτή την παθητικότητα: ετοιμαζόταν να πεθάνει. Ήταν εκείνη που είχε απομακρυνθεί απ' αυτόν και δεν είχε κάνει καμιά προσπάθεια να την ακολουθήσει. Ασχολούνταν συνεχώς με τη δικιά του πίκρα, και ποτέ με το φόβο, ή το κουράγιο της Τακβέρ. Την είχε αφήσει μόνη, γιατί ο ίδιος ήθελε να 'ναι μόνος, είχε φύγει μακριά της, πολύ μακριά, και θα 'μενε για πάντα πια μόνος.

Έτρεξε γρήγορα στην κλινική του μπλοκ και όταν τον είδαν τόσο αναστατωμένο και λαχανιασμένο νόμισαν ότι τον είχε χτυπήσει έμφραγμα. Τους εξήγησε τι συνέβαινε κι έστειλαν να φωνάξουν μια άλλη μαμή· του είπαν να γυρίσει σπίτι γιατί σίγουρα η παρτενέρ του δε θα ήθελε να μείνει μόνη. Γύρισε, και κάθε βήμα μεγάλωνε μέσα του τον πανικό, τον τρόμο, τη βεβαιότητα ότι θα έχανε την Τακβέρ.

Όμως φτάνοντας σπίτι, στάθηκε ανάκανος να γονατίσει κοντά της και να εκλιπαρήσει τη συγγνώμη της, όπως τόσο πολύ λαχταρούσε. Η Τακβέρ δεν είχε χρόνο να συμμετάσχει σε μια τόσο συγκινητική σκηνή· ήταν απασχολημένη. Είχε ξεστρώσει το κρεβάτι, αφήνοντας μόνο ένα καθαρό σεντόνι, και προσπαθούσε να δώσει στη ζωή ένα παιδί. Δε βογκούσε, ούτε φώναζε, αλλά σε κάθε σπασμό τεντωνόταν και κράταγε την ανάσα της, αφήνοντας μετά να της ξεφύγει απ' το στόμα ένα ηχηρό ουφ σαν κάποιος που καταβάλλει τρομερή προσπάθεια να σηκώσει ένα βαρύ φορτίο. Ο Σεβέκ δεν είχε δει ποτέ του δουλειά να απαιτεί τέτοια σωματική δύναμη.

Και δεν ήταν δυνατό να την κοιτάζει χωρίς να προσπαθήσει να τη βοηθήσει. Θα μπορούσε να της χρησιμεύσει σαν λαβή και στήριγμα κάθε φορά που έπρεπε να αναστηωθεί. Μετά από μερικές άγονες προσπάθειες κατάφεραν να συντο-

νίσουν τις κινήσεις τους, και συνέχισαν έτσι και μετά την άφιξη της μαμής. Η Τακβέρ γέννησε σχεδόν καθιστή, με το πρόσωπο κολλημένο στο μπουτί του Σεβέκ και τις παλάμες της γαντζωμένες στα τεντωμένα μπράτσα του. «Αυτό είναι», είπε ήρεμα η μαμή, ενώ η Τακβέρ ανάσαινε βαριά σαν μηχανή, κι άρπαξε το μικρό ανθρώπινο πλάσμα που ξεπρόβαλε στη ζωή. Ακολούθησε ένα ρυάκι αίμα και μια άμορφη μάζα που δεν ήταν ούτε ανθρώπινη ούτε ζωντανή. Τρόμος κυρίεψε ξανά τον Σεβέκ, πιο φριχτός από πριν. Ήταν ο θάνατος αυτό που έβλεπε. Η Τακβέρ είχε αφήσει τα χέρια του κι είχε κουλουριαστεί εγκαταλειμμένη. Έσκυψε πάνω της, άκαμπτος απ' τον τρόμο και την οδύνη.

«Εντάξει», είπε η μαμή, «βοήθα τη να ξαπλώσει πλάι για να μπορέσω να το καθαρίσω».

«Θέλω να πλυθώ», είπε αδύναμα η Τακβέρ.

«Έλα, βοήθα τη να πλυθεί. Ορίστε, αποστειρωμένα πανιά».

«Ουά, ουά, ουά», ακούστηκε μια άλλη φωνή.

Το δωμάτιο φαινόταν γεμάτο κόσμο.

«Και τώρα», είπε η μαμή, «ορίστε, δώσε της αυτό στο στήθος, για να σταματήσει το αίμα. Θα βάλω αυτό τον πλακούντα στο ψυγείο της κλινικής. Θα γυρίσω σε δέκα λεπτά».

«Πού είναι... πού είναι...»

«Στην κούνια», απάντησε η μαμή βγαίνοντας. Ο Σεβέκ στράφηκε στο μικρό κρεβατάκι που περίμενε στη γωνιά του δωματίου εδώ και τέσσερις δεκάδες: ένα ανθρώπινο πλάσμα ήταν μέσα. Μέσα σ' όλη τη φασαρία, η μαμή είχε βρει το χρόνο να καθαρίσει και να φασκιώσει το μωρό: τώρα δεν του φαινόταν πια σαν γλιστερό ψάρι, όπως την πρώτη φορά που το 'δε. Είχε σκοτεινιάσει πια. Η λάμπα ήταν αναμμένη. Ο Σεβέκ έπιασε το μωρό για να το πάει στην Τακβέρ. Το προσωπάκι του ήταν απίστευτα μικρό, με κάτι μεγάλα κι εύθραυστα κλειστά βλέφαρα. «Φέρτο εδώ», φώναξε η

Τακβέρ, «σε παρακαλώ, γρήγορα, δώστο μου!»

Διέσχισε το δωμάτιο και το άφησε απαλά πάνω στο στομάχι της. «Αχ!» έκανε εκείνη τρυφερά, μια κραυγή καθαρού θριάμβου.

«Τι είναι;» τον ρώτησε μετά από λίγο κάπως νυσταγμένη.

Ο Σεβέκ καθόταν κοντά της, στην άκρη του κρεβατιού. Προσπάθησε να ψάξει με προσοχή, έκπληκτος απ' τις μακριές φασκιές που έρχονταν σε αντίθεση με τα μικρά ποδαράκια. «Κορίτσι», είπε.

Η μαμή επέστρεψε σε λίγο και τακτοποίησε τα πράγματα. «Κάνατε πολύ καλή δουλειά», είπε. Κούνησαν κι οι δυο καταφατικά το κεφάλι τους. «Θα ξανάρθω το πρωί», πρόσθεσε πριν φύγει. Η Τακβέρ και το μωρό κοιμόντουσαν ήδη. Ο Σεβέκ ακούμπησε το κεφάλι του κοντά στο κεφάλι της. Είχε συνηθίσει την ευχάριστη μυρωδιά του κορμιού της. Όμως τώρα αυτή η μυρωδιά είχε αλλάξει. Είχε γίνει ένα άρωμα βαρύ και λεπτό συγχρόνως, βαρύ απ' τον ύπνο. Άπλωσε το μπράτσο του γύρω της, ενώ εκείνη κοιμόταν με το μωρό στο στήθος της. Μετά γλάρωσε κι εκείνος, σε ένα σπίτι γεμάτο ζωή.

Για τους Οντοϊανούς η μονογαμική σχέση ήταν ό,τι ήταν μια δημόσια επιχείρηση για την παραγωγή, ένα μπαλέτο ή μια σαπωνοποιία. Ο δεσμός ήταν ένωση εθελοντική, όπως και κάθε άλλη ένωση ή σύμπραξη. Όσο δούλευε, δούλευε: όταν δε δούλευε πια, διαλυόταν. Δεν επρόκειτο για θεσμό, αλλά για λειτουργία. Λάμβανε την ισχύ και το κύρος του απ' τη συνείδηση του ατόμου.

Όλα αυτά συμφωνούσαν απόλυτα με την οντοϊανή κοινωνική θεωρία. Η αξία της υπόσχεσης, ακόμα και μιας υπόσχεσης με αόριστους όρους, ήταν βαθιά ριζωμένη στη σκέψη της 'Οντο: παρ' όλο που θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί ότι η επιμονή της 'Οντο στην ελευθερία της αλλαγής θα υπο-

νόμεινε την αξία της υπόσχεσης ή του όρκου, ωστόσο ήταν αυτή ακριβώς η ελευθερία που προσέδιδε κύρος και σπουδαιότητα στην υπόσχεση. Υπόσχεση είναι η κατεύθυνση που παίρνεις, ένας εθελούσιος περιορισμός της ελευθερίας επιλογής. Όπως είχε τονίσει κι η Όντο, αν δεν πάρεις καμιά κατεύθυνση, αν δεν πας πουθενά, καμιά αλλαγή δε θα επέλθει. Η ελευθερία επιλογής και αλλαγής θα μείνει αχρησιμοποίητη, θα είσαι σαν κλεισμένος σε φυλακή, μια φυλακή που την έχτισες μόνος σου, ένα λαβύρινθο όπου κανένας διάδρομος δεν είναι καλύτερος απ' τον άλλον. Έτσι η Όντο είχε καταλήξει να θεωρεί την υπόσχεση, τη δέσμευση, την ιδέα της πίστης, σαν ουσιώδες μέρος της πολυπλοκότητας της ελευθερίας.

Πολλοί ένιωθαν ότι αυτή η ιδέα της πίστης κακώς εφαρμόζοταν στη σεξουαλική ζωή. Η γυναικεία φύση της Όντο, υποστήριζαν, την είχε παρασύρει στην άρνηση της αληθινής σεξουαλικής ζωής. Αυτό το χωρίο, έστω κι αν ήταν το μόνο, η Όντο δεν το είχε γράψει για τους άντρες. Καθώς μάλιστα και πολλές γυναίκες συμμερίζονταν παράλληλα με τους άντρες αυτή την κριτική, ήταν προφανές ότι δεν ήταν μονάχα η αρσενική φύση ό,τι δεν είχε κατανοήσει η Όντο, αλλά μια ολόκληρη κατηγορία, ένα μεγάλο μέρος της ανθρωπότητας, οι άνθρωποι για τους οποίους η ανάγκη να δοκιμάζουν τα πάντα αποτελούσε την ψυχή της σεξουαλικής απόλαυσης.

Παρ' όλο που δεν τους είχε καταλάβει και πιθανότατα τους θεωρούσε ανώμαλους κι ακόλαστους ιδιοκτήτες —γιατί το ανθρώπινο γένος ήταν προορισμένο να δημιουργεί αν όχι διαρκείς δεσμούς, τουλάχιστον σχέσεις μέσα στο χρόνο— είχε ωστόσο προβλέψει καλύτερα για τους άστατους, τόσο καλά όσο και για κείνους που επιθυμούσαν μακροχρόνιες σχέσεις. Κανένας νόμος, κανένα όριο, καμιά κύρωση, καμιά ποινή, καμιά αποδοκιμασία δεν επιβαλλόταν στη σεξουαλική πρακτική, όποια κι αν ήταν αυτή, εκτός απ' τους βιασμούς

παιδιών και γυναικών, περιπτώσεις στις οποίες οι γείτονες του ενόχου ενδεχομένως να τον τιμωρούσαν με την εσχάτη των ποινών, αν δεν επιφορτιζόταν ταχύτητα με την περίπτωση του το ηπιότερο προσωπικό ενός θεραπευτικού κέντρου. Όμως τέτοιου είδους κτηνωδίες ήταν σπανιότατες σε μια κοινωνία όπου γενικά η σεξουαλική επιθυμία ικανοποιούνταν πλήρως απ' την περίοδο της εφηβείας, και το μόνο όριο που επέβαλε η κοινωνία στη σεξουαλική δραστηριότητα ήταν μια μέτρια πίεση υπέρ της της μυστικότητας, ένα είδος αιδημοσύνης επιβεβλημένης απ' την κοινοτική ζωή.

Απ' την άλλη πλευρά, όσοι είχαν διάθεση να δημιουργήσουν ή να διατηρήσουν δεσμό, είτε ομοφυλόφιλοι ήταν είτε ετεροφυλόφιλοι, αντιμετώπιζαν προβλήματα άγνωστα σε όσους ικανοποιούνταν απ' το σεξ όπου κι αν το βρισκαν. Αναγκάζονταν να αντιμετωπίσουν όχι μόνο το φθόνο, την κτητικότητα και τις άλλες αρρώστιες του πάθους που βρίσκουν εξαιρετο πεδίο δράσης σε κάθε μονογαμική ένωση, αλλά και τις έξωθεν πιέσεις του κοινωνικού οργανισμού. Κάθε ζευγάρι που αποφάσιζε να ζήσει μαζί αναγκάζοταν να το κάνει γνωρίζοντας ότι θα μπορούσε να χωρίσει ανά πάσα στιγμή εξαιτίας των απαιτήσεων του καταμερισμού εργασίας.

Η ΚΑΤΕΡΓ, η Διεύθυνση Καταμερισμού Εργασίας, έκανε ό,τι μπορούσε για να κρατάει τα ζευγάρια μαζί ή να τα στέλνει το ταχύτερο να δουλέψουν στο ίδιο μέρος όταν το ζητούσαν αλλά αυτό δεν ήταν πάντα εύκολο, ιδίως όταν υπήρχε ανάγκη επείγουσας κινητοποίησης κι επιστράτευσης, και κανείς βεβαίως δεν περίμενε απ' την ΚΑΤΕΡΓ να ξαναφτιάξει απ' την αρχή τις λίστες της και να αναπρογραμματίσει τους υπολογιστές της. Για να επιβιώσει, για να συνεχίσει να ζει, ο κάθε Αναρρεσιανός ήξερε ότι έπρεπε να είναι κάθε στιγμή πανέτοιμος να φύγει για κει όπου τον χρειαζόταν, να βοηθήσει να γίνει η δουλειά που έπρεπε να γίνει.

Μεγάλωνε μαθαίνοντας ότι ο καταμερισμός εργασίας ήταν σπουδαίος παράγοντας επιβίωσης, μια άμεση και διαρκής κοινωνική ανάγκη. Ενώ, αντίθετα, ο δεσμός ήταν ζήτημα προσωπικό, μια επιλογή που δεν μπορούσε παρά να γίνεται μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

Αλλά όταν έπαιρναν ελεύθερα μια απόφαση και την ακολουθούσαν με ζήλο, όλα φαίνονταν να ευνοούν την επιτυχία της. Επιπλέον η πιθανότητα ή το γεγονός του χωρισμού συχνά ενίσχυε τη νομιμότητα της σχέσης. Η διατήρηση της αγνής κι αυθόρμητης πίστης, σε μια κοινωνία όπου δεν υπήρχαν νομικές ή ηθικές κυρώσεις εναντίον της απιστίας, κατά τη διάρκεια ενός εθελοντικά αποδεκτού χωρισμού που μπορούσε να επέλθει ανά πάσα στιγμή και μπορούσε να κρατήσει χρόνια, ήταν ένα είδος πρόκλησης. Στο ανθρώπινο ον αρέσουν οι προκλήσεις, αναζητά την ελευθερία στην αντιπαλότητα.

Το έτος 164, πολλοί που δεν είχαν ποτέ αναζητήσει αυτό το είδος ελευθερίας το γεύτηκαν και το εκτίμησαν, αγάπησαν αυτή την αίσθηση δοκιμασίας και κινδύνου. Η ξηρασία που είχε ξεκινήσει το έτος 163 συνεχίστηκε όλο το χειμώνα. Τα βάσανα άρχισαν το 154 κάνοντας ορατή την απειλή της καταστροφής αν η ξηρασία συνεχιζόταν.

Η τροφοδοσία μειώθηκε· πάρθηκαν αυστηρά μέτρα. Οι προσπάθειές τους για να παράγουν αρκετή τροφή και να τη διανείμουν έγιναν φρενήρεις, απεγνωσμένες. Κι ωστόσο οι άνθρωποι δεν απελπίζονταν. Η Όντο είχε γράψει: «Ένα παιδί απαλλαγμένο απ' την ενοχή της ιδιοκτησίας κι απελευθερωμένο απ' το βαρύ φορτίο του οικονομικού ανταγωνισμού, θα μεγαλώσει με τη θέληση να κάνει ό,τι είναι ανάγκη να γίνεται κάθε φορά και θα αντλεί χαρά κάνοντάς το. Είναι η άχρηστη εργασία που μαραζώνει την ψυχή. Η χαρά της μάνας που μεγαλώνει το παιδί της, η χαρά του επιστήμονα, του κυνηγού που βρίσκει πλούσιο κνήγι, του καλού μάγειρα, του επιδέξιου τεχνίτη, όλων αυτών που κάνουν μια δουλειά

απαραίτητη και την κάνουν καλά —αυτή η διαρκής χαρά είναι ίσως η βαθύτερη πηγή της ανθρώπινης στοργής και κοινωνικότητας». Με αυτή την έννοια ένα υπόγειο αλλά παντοδύναμο ρεύμα χαράς κυρίεψε το Αμπενάι εκείνο το καλοκαίρι. Όσο σκληρή κι αν ήταν η δουλειά γινόταν με χαρά, με μια διάθεση να ξεχάσουν κάθε ανησυχία, γιατί ό,τι μπορούσε να γίνει έπρεπε να γίνει. Η παλιά και τετριμμένη «αλληλεγγύη» ξαναζωντάνεψε. Ανακάλυπταν χαρούμενοι ότι τελικά ο δεσμός ήταν πιο ισχυρός από καθετί που προσπαθούσε να τον σπάσει.

Στις αρχές του καλοκαιριού η ΣΕΠΑΔ κόλλησε παντού αφίσες που προέτρεπαν τους ανθρώπους να μειώσουν κατά μία ώρα την καθημερινή εργασία τους, γιατί η ποσότητα προτεινών των γευμάτων ήταν τώρα ανεπαρκής για τη φυσιολογική δαπάνη ενέργειας. Η ενθουσιώδης ζωντάνια στους δρόμους της πόλης είχε ήδη πέσει. Οι άνθρωποι που έφευγαν νωρίς απ' τη δουλειά τους έκαναν βόλτες στις πλατείες, έπαιζαν μπάλα στα πάρκα ή κάθονταν στα κατώφλια των μαγαζιών και συζητούσαν με τους διαβάτες. Ο πληθυσμός της πόλης είχε ολοφάνερα ελαττωθεί· πολλές χιλιάδες είχαν προσφερθεί εθελοντικά ή είχαν τοποθετηθεί σε έκτακτα πόστα στη γεωργία. Όμως η αμοιβαία εμπιστοσύνη απάλυνε την απογοήτευση και την ανησυχία. «Θα τα βγάλουμε πέρα», έλεγαν γαλήνια. Όταν στέρεψαν τα πηγάδια των βορείων προαστίων, ανοίχτηκαν αγωγοί προσωρινής σύνδεσης με άλλες περιοχές από εθελοντές που δούλεψαν τον ελεύθερο χρόνο τους, από ειδικευμένους κι ανειδίκευτους, από ενήλικους και έφηβους, και η δουλειά τέλειωσε σε τριάντα ώρες.

Στα τέλη του καλοκαιριού ο Σεβέκ τοποθετήθηκε σε μια έκτακτη θέση γεωργικών εργασιών της κοινότητας των Κόικων Πηγών, στο Νότιο Οροπέδιο. Είχε πέσει λήγη βροχή την περίοδο των ισημερινών καταιγίδων και προσπαθούσαν να φυτέψουν άρον άρον σπόρους χόλουμ για να προ-

λάβουν να καρπίσουν πριν ξανάρθει η ανομβρία.

Περίμενε την τοποθέτησή του σε έκτακτο πόστο, γιατί η δουλειά που δούλευε σαν μηχανικός είχε τελειώσει κι είχε ο ίδιος ζητήσει να μπει στα εθελοντής στη λίστα των ανειδίκευτων. Όλο το καλοκαίρι παρέδιδε μαθήματα, μελετούσε, πήγαινε όπου ζητούσαν εθελοντές, στο μπλοκ ή στην πόλη, και το βράδυ γυρνούσε κοντά στην Τακβέρ και το μωρό. Η Τακβέρ είχε επιστρέψει μετά από απουσία πέντε δεκάδων στο εργαστήριό της, αλλά πήγαινε μόνο τα πρωινά. Σαν θηλάζουσα μητέρα είχε δικαίωμα να παίρνει συμπληρωματική τροφή με περισσότερες πρωτεΐνες, και την έπαιρνε. Οι φίλοι δεν μπορούσαν να μοιραστούν το δικό τους συμπλήρωμα μαζί της, γιατί γι' αυτούς δεν υπήρχε πια συμπλήρωμα. Ήταν αδύνατη, αλλά κρατιόταν το παιδί μικρόσωμο, αλλά γερό.

Ο Σεβέκ χαιρόταν το κοριτσάκι. Καθώς ασχολούνταν μαζί της μόνος του τα πρωινά (δεν την πήγαινε στον παιδικό σταθμό παρά μόνο όταν είχε μάθημα ή όταν δούλευε εθελοντής) ένιωθε πως χρησίμευε σε κάτι, κι αυτό το συναίσθημα ήταν το φορτίο του κι η ανταμοιβή του σαν πατέρας. Η μικρούλα ήταν ζωηρή κι ευαίσθητη και γρήγορα έγινε η τέλεια ακροάτρια των λεκτικών φαντασιώσεων του Σεβέκ, αυτών που η Τακβέρ αποκαλούσε «οι τρέλες του». Έπαιρνε το μωρό στα γόνατά του κι άρχιζε να του κάνει διαλέξεις περί κοσμολογίας, να του εξηγεί γιατί ο χρόνος ήταν στην πραγματικότητα ο χώρος απ' την ανάποδη —το μέσα έξω— η διάρκεια ο αντεστραμμένος πυρήνας της ποσότητας και η απόσταση μια απ' τις δευτερεύουσες ιδιότητες του φωτός. Τη φώναζε με παράξενα παρατσούκλια, πάντοτε διαφορετικά, και της επαναλάμβανε συνεχώς διάφορες χαζές μνημοτεχνικές ασκήσεις: Ο χρόνος είναι τυραννικός, υπερμηχανικός, υπεροργανικός —ΠΟΠ!— και στο ποπ, το μωράκι ανασηκωνόταν ελαφρά βγάζοντας ψιλές τσιρίδες και κουνώντας τα

χοντρά χερόνια του. Και οι δυο χαιρόντουσαν πολύ αυτές τις ασκήσεις. Όταν όμως έμαθε την τοποθέτησή του, όλα ναυάγησαν. Έλπιζε ότι θα τον τοποθετούσαν κάπου κοντά στο Αμπενάι, όχι τόσο μακριά όσο το Νότιο Οροπέδιο. Όμως η δυσάρεστη ανάγκη να εγκαταλείψει την Τακβέρ και το μωρό για εξήντα μέρες συνοδευόταν απ' τη σταθερή βεβαιότητα ότι θα τις ξανάβλεπε. Και, όσο υπήρχε αυτή η βεβαιότητα, δεν παραπονιόταν.

Το βράδυ πριν αναχωρήσει, ο Μπεντάπ ήρθε κι έφαγε μαζί τους στο εστιατόριο του Ινστιτούτου και μετά γύρισαν όλοι μαζί στο δωμάτιο. Κάθισαν στη ζεστή νύχτα να μιλήσουν, με τη λάμπα σβηστή και τα παράθυρα ανοιχτά. Ο Μπεντάπ, που συνήθως έτρωγε σε ένα μικρό εστιατόριο όπου οι μάγειροι δεν είχαν σοβαρά προβλήματα με την τροφοδοσία, είχε καταφέρει να μαζέψει το ποτό που του αντιστοιχούσε για μια δεκάδα και το είχε φέρι μέσα σε ένα μπουκάλι φρουτοχυμού. Το παρουσίασε περήφανος: μια αποχαιρετιστήρια βραδιά. Ήπιαν κι οι τρεις με τη σειρά και το απόλαυσαν πλαταγίζοντας τις γλώσσες τους. «Θυμάσαι», είπε η Τακβέρ, «όλα εκείνα τα φαγητά τη νύχτα πριν φύγεις απ' το Ινστιτούτο του Βορρά; Είχα φάει εννιά ολόκληρους λουκουμάδες».

«Είχες τότε κοντά μαλλιά», είπε ο Σεβέκ ξαφνιασμένος που θυμήθηκε: ποτέ δεν είχε συνδέσει αυτή την ανάμνηση με την Τακβέρ. «Ήσουν στ' αλήθεια εσύ;»

«Ποια νόμιζες ότι ήταν;»

«Γαμώτο, πόσο μικρή ήσουν τότε!»

«Το ίδιο κι εσύ. Πάνε δέκα χρόνια. Είχα κόψει τα μαλλιά μου για να φαίνομαι διαφορετική κι ενδιαφέρουσα. Δε μου χρησίμευσε και πολύ αυτό!»

Έβαλε τα γέλια, εκείνο το δυνατό και χαρούμενο γέλιο της που αναγκάστηκε να το πνίξει αμέσως για να μην ξυπνήσει το μωρό που κοιμόταν στην κούνια του κοντά στο

καλοριφέρ. Αλλά τίποτα δεν ξυπνούσε τη μικρούλα μόλις την έπαιρνε ο ύπνος.

«Ήθελα τόσο πολύ να φαίνομαι διαφορετική», πρόσθεσε. «Αναρωτιέμαι γιατί...»

«Φτάνει μια στιγμή, γύρω στα είκοσι», είπε ο Μπεντάπ, «όπου πρέπει να διαλέξεις αν θα ζήσεις όπως όλος ο κόσμος ή αν θα καλλιεργήσεις τις ιδιαιτερότητές σου».

«Ή τουλάχιστον να τις δεχτείς καρτερικά», παρενέβη ο Σεβέκ.

«Ο Σεβέκ είναι απ' τους καρτερικούς», είπε η Τακβέρ. «Είναι τα γεράματα που έρχονται. Είναι τρομερό να γίνεσαι τριάντα χρονών».

«Μη φοβάσαι, εσύ δε θα υποκύψεις ούτε στα ενενήντα σου», της είπε ο Μπεντάπ χτυπώντας την απαλά στην πλάτη. «Πώς το πήρατε το όνομα που έδωσαν στη μικρή;»

Τα ονόματα με πέντε ή έξι γράμματα που έδινε ο κομπιούτερ του κεντρικού αρχείου, όντας μοναδικά για κάθε ζωντανό πλάσμα, έπαιρναν τη θέση των αριθμών τους οποίους μια κοινωνία που χρησιμοποιούσε υπολογιστές θα έδινε αναπόφευκτα στα μέλη της. Ένας Αναρесиανός δεν είχε ανάγκη από καμιά ταυτότητα πέρα απ' το όνομά του. Έτσι αυτό αποτελούσε βασικό στοιχείο της ύπαρξής του, παρ' όλο που δεν το διάλεγε περισσότερο απ' ό,τι διάλεγε τη μύτη του ή το ύψος του. Στην Τακβέρ δεν άρεσε το όνομα που είχε δοθεί στο μωρό: Σαντίκ. «Ακούγεται σαν μπουκιά από χαλβίαια», είπε. «Δεν της πάει».

«Εμένα μου αρέσει», τόνισε ο Σεβέκ. «Μου φέρνει στο νου μια ψηλή, λεπτή κοπέλα με μακριά μαύρα μαλλιά».

«Αλλά για την ώρα είναι κοντή, χοντρή και τα μαλλιά της δε φαίνονται», παρατήρησε ο Μπεντάπ.

«Δώσε της χρόνο, αδελφέ! Ακούστε. Θα βγάλω λόγο».

«Λόγο! Λόγο!»

«Σουτ!»

«Γιατί σουτ; Αυτό το μωρό θα κοιμόταν και μέσα σε κατακλυσμό».

«Ησυχία. Νιώθω συγκινημένος». Ο Σεβέκ σήκωσε το ποτήρι του. «Θα ήθελα να πω... Θα ήθελα να πω το εξής. Είμαι ευτυχισμένος που η Σαντίκ γεννήθηκε τώρα. Σε μια χρονιά δύσκολη, σε μια εποχή δύσκολη, που χρειαζόμαστε όλοι την αδελφοσύνη. Είμαι ευτυχισμένος που γεννήθηκε τώρα και εδώ. Είμαι ευτυχισμένος που θα γίνει δικιά μας, μια Οντονιανή, κόρη μας κι αδελφή μας! Αδελφή του Μπεντάπ. Αδερφή του Σαμπούλ, ακόμα και του Σαμπούλ! Πίνω μ' αυτή την ελπίδα: ότι, όσο ζει η Σαντίκ, θα αγαπάει τους αδελφούς και τις αδελφές της, όπως σας αγαπώ κι εγώ απόψε το βράδυ. Ότι θα έρθει η βροχή...»

Τα μέλη της ΣΕΠΑΔ, οι βασικοί χρήστες του ραδιοφώνου, του τηλεφώνου και του ταχυδρομείου, συντόνιζαν τα μέσα υπεραστικής επικοινωνίας όπως ακριβώς τα μέσα μεταφοράς και ναυσιπλοΐας. Καθώς δεν υπήρχαν «επιχειρήσεις» στην Ανάρες, με την έννοια της προβολής, της διαφήμισης, των επενδύσεων και τα σχετικά, η αλληλογραφία στην ουσία περιλάμβανε τις επιστολές που αντάλλασσαν τα βιομηχανικά και τα επαγγελματικά συνδικάτα, τις οδηγίες και τις πληροφορίες της ΣΕΠΑΔ, καθώς κι ένα μικρό όγκο προσωπικών γραμμάτων. Ζώντας σε μια κοινωνία όπου ο οποιοσδήποτε μπορούσε να πάει όπου και όταν ήθελε, ο κάθε Αναρесиανός είχε την τάση να κάνει φιλίες όπου βρισκόταν την κάθε φορά. Τα τηλέφωνα σπάνια χρησιμοποιούνταν για κλήσεις εντός της κοινότητας, γιατί δεν υπήρχε λόγος, εφόσον οι περισσότερες ήταν μικρές. Ακόμα και το Αμπενάι διατηρούσε μια αποκεντρωμένη μορφή με τα «μπλοκ» του, αυτά τα ημιαυτόνομα τετράγωνα όπου μπορούσες να βρεις όποιον χρειαζόσουν κάνοντας απλώς λίγα βήματα. Έτσι οι τηλεφωνικές κλήσεις ήταν σε γενικές γραμμές υπεραστικές και γίνονταν

μέσω της ΣΕΠΑΔ: για προσωπικά τηλεφωνήματα, έπρεπε να υποβάλλεις προηγουμένως γραπτή αίτηση —έστω κι αν δεν επρόκειτο για συνομιλίες, αλλά για απλά μηνύματα που άφηνες στο κέντρο της ΣΕΠΑΔ. Τα γράμματα στέλνονταν ανοιχτά, όχι γιατί υπήρχε σχετικός νόμος, αλλά από συνήθεια. Οι προσωπικές υπεραστικές επικοινωνίες απαιτούσαν υψηλό υλικό κι εργατικό κόστος, και, καθώς δημόσια και ιδιωτική οικονομία ήταν ένα, κάθε περιττό γράμμα ή τηλεφώνημα ξεσάρωνε αντιδράσεις. Τα θεωρούσαν κατάχρηση, κατάλοιπο του καπιταλισμού, του εγωτισμού. Χωρίς αμφιβολία, γι' αυτόν το λόγο τα γράμματα ταξίδευαν ανοιχτά: δεν είχες δικαίωμα να ζητήσεις να σου κουβαλήσουν ένα μήνυμα που δε θα μπορούσαν να το διαβάσουν. Ένα γράμμα μπορούσε να ταξιδέψει με το αερόπλοιο της ΣΕΠΑΔ, αν ήσουν τυχερός: κι αν δεν ήσουν, με το τρένο. Συνήθως πήγαινε στο ταχυδρομείο της πόλης του παραλήπτη κι έμενε εκεί —δεν υπήρχαν ταχυδρόμοι— μέχρι να ειδοποιήσει κάποιος τον ενδιαφερόμενο να πάει να το πάρει.

Τα άτομα όμως αποφάσιζαν τι ήταν ή δεν ήταν περιττό. Έτσι ο Σεβέκ κι η Τακβέρ αλληλογραφούσαν κανονικά, μια επιστολή τη δεκάδα. Εκείνος της έγραψε:

Το ταξίδι δεν ήταν κακό, τρεις ημέρες, ένα ερπυστριόφορο όχημα. Είναι μια μεγάλη αποστολή —τρεις χιλιάδες άτομα, λένε. Τα αποτελέσματα της ανομβρίας είναι πολύ χειρότερα εδώ. Όχι σε ποσότητα. Στα εστιατόρια οι μερίδες είναι ίδιες με του Αμπενά: μόνο που εδώ υπάρχουν λαχανικά σε κάθε γεύμα και κάθε μέρα, γιατί η τοπική παραγωγή είναι μεγάλη. Κι εμείς ακόμα έχουμε αρχίσει να νιώθουμε ότι είμαστε πολλοί. Αλλά το φοβερό εδώ είναι το κλίμα. Η σκόνη. Η ατμόσφαιρα είναι ξερή κι ο άνεμος δε σταματάει στιγμή να φυσάει. Πέφτουν σύντομες βροχές, αλλά μετά από

μια ώρα το χώμα μαλακώνει κι η σκόνη αρχίζει να ξανανεβαίνει. Αυτή την εποχή έχει βρέξει λιγότερο απ' το μισό του ετήσιου μέσου όρου βροχοπτώσεων. Όλοι όσοι δουλεύουν στο Σχέδιο έχουν σκασμένα χείλη, υποφέρουν από ρινορραγίες, βήχουν και τα μάτια τους είναι ερεθισμένα. Απ' τους ανθρώπους που ζουν στις Κόκκινες Πηγές, πολλοί έχουν κολλήσει το βήχα της σκόνης. Τα παιδιά υποφέρουν περισσότερο: βλέπεις πολλά με δέρμα και μάτια φλογισμένα. Αναρωτιέμαι αν θα το 'χα προσέξει αυτό μισό χρόνο πριν. Γίνεται κανείς πιο προσεκτικός όταν είναι γονιός. Η δουλειά είναι όπως όλες οι δουλειές. Υπάρχει συντροφικότητα, αλλά ο ξερός αέρας σε κουράζει. Χθες το βράδυ συλλογιζόμουν τη Νε Δέρας, και μες στη νύχτα ο θόρυβος του ανέμου ήταν σαν το βουητό του χειμάρρου. Δε στενοχωριέμαι γι' αυτόν το χωρισμό. Με έκανε να δω ότι είχα αρχίσει να σου δίνω λιγότερα, σαν να σε κατείχα και να με κατείχες, έτσι που δε θα υπήρχε τίποτα άλλο πια να κάνουμε. Όμως η πραγματικότητα δεν έχει καμιά σχέση με την κατοχή. Αυτό που κάνουμε επιβεβαιώνει τη συμπαγή ολότητα του χρόνου. Πες μου τι κάνει η Σαντίκ. Όταν έχω ρεπό, παραδίδω μαθήματα σε μερικούς που μου το ζήτησαν. Ένα κορίτσι είναι γεννημένη μαθηματικός και θα τη συστήσω στο Ινστιτούτο. Ο αδελφός σου, Σεβέκ.

Η Τακβέρ του έγραψε:

Ανησυχώ από κάτι μάλλον παράξενο. Οι θέσεις διδασκαλίας του τρίτου τετραμήνου δόθηκαν πριν από τρεις μέρες και πήγα να δω το πρόγραμμα που θα είχες στο Ινστ. αλλά δε σου είχαν δώσει κανένα μάθημα ή αίθουσα. Σκέφτηκα ότι θα σε είχαν παραλείψει από λάθος

κι έτσι πήγα στο Συνδ. Μελών όπου μου είπαν ότι, ναι, ήθελαν να αναλάβεις το μάθημα της Γεώμ. Πήγα στο Γραφείο Συντον. του Ινστ. και βρήκα εκείνη τη γριά με τη μεγάλη μύτη που δεν ήξερε τίποτα, όχι, όχι, δεν ξέρω τίποτα, πήγαινε στην Κεντρική Διεύθυνση! Κουταμάρες, είπα, και πήγα να βρω τον Σαμπούλ. Όμως δεν ήταν στο Γραφείο Φυσ. και δεν το βρήκα μέχρι σήμερα παρ' όλο που ξαναπήγα εκεί δυο φορές. Η Σαντίκ φαίνεται στ' αλήθεια πολύ όμορφη· φοράει ένα άσπρο ψάθινο καπέλο που της έφτιαξε ο Τερούς. Αρνούμαι να κυνηγήσω τον Σαμπούλ στο δωμάτιό του, στο λαγούμι του ή οπουδήποτε βρίσκεται. Μπορεί να έφυγε να δουλέψει σαν εθελοντής. Χα! Χα! Μήπως πρέπει να τηλεφωνήσεις στο Ινστιτούτο για να δεις τι λάθος έκαναν; Πράγματι, κατέβηκα στα κεντρικά της ΚΑΤΕΡΓ αλλά δε σε είχαν τοποθετήσει σε καμιά καινούρια θέση. Οι άνθρωποι εκεί είναι εντάξει, αλλά εκείνη η γριά με τη μεγάλη μύτη είναι εντελώς ανίκανη και κανείς δεν ενδιαφέρεται. Έχει δίκιο ο Μπεντάπ, αφήσαμε τη γραφειοκρατία να μας νικήσει. Σε παρακαλώ, γύρνα πίσω (με εκείνη τη μαθηματική ιδιοφυΐα, αν είναι ανάγκη), ο χωρισμός σου μαθαίνει πολλά, σύμφωνοι, αλλά το μόνο που θέλω να μάθω εγώ είναι η παρουσία σου. Παίρνω ένα μισόλιτρο φρουτοχυμό με κάλιο την ημέρα γιατί δεν έχω πια γάλα και η Σ. κλαίει πολύ. Αυτοί οι παλιοί καλοί γιατροί! Όλα, για πάντα, Τ.

Ο Σεβέκ δεν έλαβε ποτέ αυτό το γράμμα. Έφυγε απ' το Νότο, πριν φτάσει στο ταχυδρομείο των Κόκκινων Πηγών.

Οι Κόκκινες Πηγές απείχαν περίπου τέσσερις χιλιάδες χιλιόμετρα απ' το Αμπενάι. Καθένας που ήθελε να μετακινηθεί μπορούσε να κάνει οτισδήποτε όλα τα μεταφορικά οχή-

ματα ήταν στη διάθεση των ταξιδιωτών. Όμως καθώς τετρακόσια πενήντα άτομα επρόκειτο να γυρίσουν στις κανονικές τους θέσεις, στα Βορειοδυτικά, τους έδωσαν ένα τρένο αποτελούμενο από επιβατικά βαγόνια ή τουλάχιστον βαγόνια που σε περιπτώσεις ανάγκης μετατρέπονταν σε επιβατικά. Το λιγότερο άνετο ήταν ένα βαγόνι που πρόσφατα είχε μεταφέρει ένα φορτίο καπνιστά ψάρια.

Μετά από μια χρονιά ξηρασίας, οι κανονικές γραμμές μεταφορών δεν επαρκούσαν, παρά τις μεγάλες προσπάθειες των εργαζομένων σ' αυτές να ικανοποιήσουν τη ζήτηση. Οι εργαζόμενοι αυτοί αποτελούσαν τη μεγαλύτερη ομοσπονδία της οντονιακής κοινωνίας: αυτοοργανωμένη, βεβαίως, σε τοπικά συνδικάτα που συντονίζονταν από αντιπροσώπους οι οποίοι συνεργάζονταν και δούλευαν με τη ΣΕΠΑΔ. Το δίκτυο μεταφορών της ομοσπονδίας αυτής ήταν επαρκές και αποτελεσματικό σε κανονικές συνθήκες καθώς και σε καταστάσεις ανάγκης περιορισμένης έκτασης. Ήταν εύκαμπτο, μπορούσε να προσαρμοστεί εύκολα στις περιστάσεις και τα μέλη των συνδικάτων ήταν πολλά και διακρίνονταν για τον υψηλό επαγγελματισμό τους. Στα τρένα και τα αερόπλοιά τους έδιναν ονόματα όπως *Αδάμαστος*, *Καρτερία*, *Ανεμοφάγος*· είχαν επίσης και τα εμβλήματα τους — *Φτάνουμε πάντα* — *Τίποτα δεν είναι πολύ!* — Αλλά τώρα, όταν ολόκληρες περιοχές του πλανήτη απειλούνταν απ' την πείνα, αν δεν έφταναν εγκαίρως τρόφιμα από άλλες περιοχές, όταν ολόκληρες αποστολές ανθρώπων έπρεπε να μετακινηθούν ταχύτατα, παραήταν στ' αλήθεια πολύ! Δεν υπήρχαν πολλά οχήματα· δεν υπήρχαν πολλοί άνθρωποι να τα οδηγήσουν. Οτιδήποτε είχε φτερά ή ρόδες ήταν σε υπηρεσία και μαθητευόμενοι, παλιά μέλη της ομοσπονδίας, εθελοντές ή επιστρατευμένοι βοηθούσαν στην κίνηση των φορτηγών, των τρένων, των σκαφών, δούλευαν στους σταθμούς, στα συνεργεία.

Το τρένο στο οποίο βρέθηκε ο Σεβέκ προχωρούσε αργά,

με μεγάλες στάσεις, γιατί είχαν προτεραιότητα όσα τρένα μετέφεραν τρόφιμα. Κάποια στιγμή σταμάτησε για είκοσι τέσσερις ώρες. Ένας άπειρος ή φορτωμένος με πολλή δουλειά κλειδούχος είχε κάνει ένα λάθος και χάλασαν οι ράγες.

Η μικρή πόλη όπου σταμάτησε το τρένο δεν είχε μεγάλα αποθέματα τροφίμων στα εστιατόρια ή τις αποθήκες της. Δεν ήταν αγροτική κοινότητα, αλλά βιομηχανική πόλη, όπου κατασκεύαζαντσιμέντο κι έχυναν μπετόν, χτισμένη πάνω σε ασβεστολιθικά πετρώματα, κοντά σε έναν πλωτό ποταμό. Υπήρχαν κάποιοι κήποι, αλλά η τροφοδοσία της πόλης ήταν εξαρτημένη απ' τις μεταφορές. Αν έτρωγαν οι τετρακόσιοι πενήντα επιβάτες του τρένου, δε θα έτρωγαν οι εξακόσιοι πενήντα κάτοικοι. Στην καλύτερη περίπτωση θα έπρεπε να μοιραστούν το φαγητό, να μισοφάνε όλοι ή να μείνουν όλοι μοσοπεινασμένοι. Αν οι επιβάτες ήταν πενήντα, ή έστω κι εκατό, οι κάτοικοι θα μπορούσαν τουλάχιστον μια φουρνιά ψωμί να τη μοιραστούν μαζί τους. Αλλά τετρακόσιοι πενήντα! Αν τάζαν όλον αυτό τον κόσμο θα έμεναν χωρίς φαί για πολλές μέρες! Κι επιπλέον, πότε θα ερχόταν το τρένο με τα τρόφιμα; Και πόσο στάρι θα τους έφερνε; Έτσι δεν τους έδωσαν τίποτα.

Οι επιβάτες θα έμεναν εξήντα ώρες νηστικοί, έως ότου επιδιορθωνόταν η βλάβη στις γραμμές και το τρένο τους έφτανε, μετά από εκατόν πενήντα χιλιόμετρα ταξίδι, σε ένα σταθμό όπου υπήρχαν αποθέματα τροφίμων για ταξιδιώτες.

Ήταν η πρώτη φορά που ο Σεβέκ γνώρισε την πείνα. Είχε μέχρι τώρα μείνει κάμποσες φορές νηστικός όταν δούλευε, γιατί βαριόταν και δεν ήθελε να πάει να φάει, αλλά πάντοτε είχε τη δυνατότητα να παίρνει δυο πλήρη γεύματα την ημέρα, μια δυνατότητα τόσο καθαρή και κανονική, όσο η ανατολή κι η δύση του ήλιου. Ποτέ δεν είχε σκεφτεί, έστω και στ' αστεία, ότι κάποτε θα μπορούσε να μην την έχει.

Κανείς στην κοινωνία του, κανείς στον κόσμο δεν τη στερούσαν.

Ενώ η πείνα μεγάλωνε και όσο το τρένο έμενε ακίνητο στο σταθμό, ανάμεσα σε ένα γεμάτο σκόνη νταμάρι κι έναν εγκαταλειμμένο μύλο, άρχισε να σκέφτεται την πραγματικότητα της πείνας, την πιθανή ανικανότητα της κοινωνίας του να ξεπεράσει ένα λιμό χωρίς να χαθεί η αλληλεγγύη που ήταν η δύναμή της. Ήταν εύλογο να μοιράζεσαι με τους άλλους όταν το τραπέζι ήταν γεμάτο, μπορούσες εύκολα να τα βγάζεις πέρα. Αλλά όταν δεν υπήρχαν αρκετά; Τότε παρενέβαινε η δύναμη· η δύναμη που γινόταν νόμος· η εξουσία και το εργαλείο της, η βία· η εξουσία κι ο πιο πιστός της σύμμαχος, το βλέμμα που αποστρέφεται.

Η δυσαρέσκεια των επιβατών προς τους κατοίκους της πόλης αυξανόταν, αλλά ήταν λιγότερο ανησυχητική απ' τη συμπεριφορά του τοπικού πληθυσμού, τον τρόπο που κρύβονταν πίσω απ' τους τοίχους «τους», πίσω απ' τα αγαθά «τους», αγνοώντας το τρένο, μην μπαίνοντας στον κόπο ούτε να το κοιτάζουν. Ο Σεβέκ δεν ήταν ο μόνος που στενοχωριόταν γι' αυτό. Μια μεγάλη συζήτηση άρχισε στα σταματημένα βαγόνια, άνθρωποι έμπαιναν κι έβγαιναν, μιλούσαν και χειρονομούσαν, όλοι τους για το ίδιο θέμα. Κάποιος πρότεινε να πάνε στους κήπους· ακολούθησε έντονη συζήτηση και τελικά θα πήγαιναν αν εκείνη τη στιγμή δε δινόταν το σινιάλο να ξεκινήσει το τρένο.

Αλλά, όταν επιτέλους έφτασαν στον επόμενο σταθμό όπου τους δόθηκε φαγητό —μια φέτα ψωμί από χόλουμ κι ένα πιάτο σούπα— η στενοχώρια τους παραχώρησε τη θέση της στη χαρά. Η σούπα ήταν λίγη, αλλά η πρώτη κουταλιά, η πρώτη κουταλιά ήταν ένα θαύμα, άξιζε την αναγκαστική νηστεία. Όλοι το παραδέχτηκαν. Ανέβηκαν στο τρένο γελώντας και αστειευόμενοι. Τα είχαν καταφέρει.

Ένα άλλο τρένο παρέλαβε τους επιβάτες για το Αμπενάι

στο Εκουέιτορ Χιλ για τα τελευταία εβδομήντα χιλιόμετρα. Έφτασαν πολύ αργά στην πόλη: ήταν νύχτα κι ο πρώτος φθινοπωριάτικος άνεμος φυσούσε μανιασμένα. Κόντευαν μεσάνυχτα κι οι δρόμοι είχαν ερημώσει. Ο άνεμος κυλούσε μέσα τους σαν βουερός χείμαρρος. Ο Σεβέκ διέσχισε σχεδόν τρέχοντας τα πέντε χιλιόμετρα απ' το σταθμό ως τα βόρεια προάστια. Φτάνοντας στην εξώπορτά του, πήδηξε τα τρία σκαλοπάτια, έτρεξε στην άκρη του διαδρόμου κι άνοιξε την πόρτα του δωματίου. «Τακβέρ!» φώναξε, αλλά του απάντησε η σιωπή. Πριν ανάψει τη λάμπα, εκεί, μες στο σκοτάδι, μέσα στη σιωπή, τελείως ξαφνικά, έμαθε τι σημαίνει χωρισμός.

Τίποτα δεν έλειπε. Δεν υπήρχε τίποτα για να λείπει. Τίποτα, εκτός απ' την Τακβέρ και τη Σαντίκ. Οι Κάτοικοι του Ακατούκητου Χώρου ταλαντεύονταν απαλά, λάμποντας κοντά στην ανοιχτή πόρτα.

Υπήρχε ένα γράμμα στο τραπέζι. Δυο γράμματα. Ένα απ' την Τακβέρ. Ήταν σύντομο. Είχε λάβει μια έκτακτη θέση στα Εργαστήρια Πειραματικής Ανάπτυξης Υδροβίων Φυτών στα Βορειοανατολικά για άγνωστο χρονικό διάστημα. Του έγραφε:

Η συνείδησή μου δεν μπόρεσε να αρνηθεί τώρα. Πήγα να τους μιλήσω στην ΚΑΤΕΡΓ και είδα το σχέδιο της οικολογικής υπηρεσίας της ΣΕΠΑΔ. Είναι αλήθεια ότι με χρειάζονται γιατί έχω δουλέψει ακριβώς σ' αυτό τον κύκλο: φύκια-βλεφαριδοφόρα-γαρίδες-κουκούρι. Ζήτησα στην ΚΑΤΕΡΓ να σου δώσουν μια θέση στο Ρόλνι, αλλά δεν πρόκειται να το κάνουν, αν δεν το ζητήσεις κι εσύ. Αν δεν είναι δυνατόν, εξαιτίας της δουλειάς σου στο Ινστ., μην το ζητήσεις. Στο κάτω κάτω, αν κρατήσει πολύ, θα τους πω να βρουν άλλο γενετιστή και θα επιστρέψω! Η Σαντίκ είναι μια χαρά

και λέει ήδη ββος αντί για φως. Δε θα λείψω πολύ. Όλα, για τη ζωή, η αδελφή σου, Τακβέρ. Ω! παρακαλώ, αν μπορείς έλα.

Το δεύτερο γράμμα ήταν κάτι ορνιθοσκαλισματα σε ένα κομμάτι χαρτί: «Σεβέκ: γραφείο Φυσ. μόλις γυρίσεις. Σαμπούλ».

Άρχισε να πηγαινοέρχεται πάνω κάτω στο δωμάτιο. Ο άνεμος που τον είχε κάνει να τρέξει στους δρόμους φυσούσε ακόμα μέσα του. Αλλά υπήρχαν οι τοίχοι. Δεν μπορούσε να προχωρήσει μακρύτερα, κι ωστόσο έπρεπε να κινηθεί. Έριξε μια ματιά στην ντουλάπα. Δε βρήκε παρά μόνο το χειμωνιάτικο πανωφόρι του κι ένα πουκάμισο που του είχε ράψει η Τακβέρ. Τα δικιά της λιγοστά ρούχα δεν ήταν εκεί. Το παραβάν ήταν τραβηγμένο και το μισό ντουλάπι έχασκε άδειο. Το κρεβάτι δεν ήταν στρωμένο, αλλά η πορτοκαλί κουβέρτα το σκέπαζε φροντισμένα. Ξαναπήγε στο τραπέζι και ξαναδιάβασε το γράμμα της Τακβέρ. Τα μάτια του πλημμύρισαν δάκρυα οργής. Μια οργή της απογοήτευσης που τον ταρακούνησε, ένα είδος λύσσας, κακών προαισθημάτων.

Δεν μπορούσε να τα βάλει με κανέναν, κι αυτό ήταν το χειρότερο. Χρειαζόταν την Τακβέρ, τη χρειαζόταν για να πολεμήσουν την πείνα —την πείνα τη δική της, την πείνα τη δική του, την πείνα της Σαντίκ. Δεν ήταν εναντίον τους η κοινωνία. Ήταν γι' αυτούς, ήταν μαζί τους, ήταν αυτοί.

Όμως είχε αναγκαστεί να εγκαταλείψει το βιβλίο του, τον έρωτά του, το παιδί του. Μέχρι ποιο σημείο μπορεί κανείς να ζητάει από έναν άντρα να εγκαταλείπει;

«Κόλαση!» φώναξε δυνατά. Τα πραβικά δεν ήταν γλώσσα για να βρίσεις. Είναι δύσκολο να βρίσεις όταν το σεξ δεν είναι βρόμικο κι όταν η βλασφημία δεν υφίσταται. «Ω, κόλαση!» Ξανάπε. Τσαλάκωσε με λύσσα το σημείωμα του Σαμπούλ. Ύστερα χτύπησε το τραπέζι με τις γροθιές του, μια φορά,

δυο φορές, τρεις φορές, προσπαθώντας να σβήσει τη λύσσα του στον πόνο. Αλλά δεν υπήρχε τίποτα. Δεν υπήρχε τίποτα να κάνει, πουθενά να πάει. Τελικά, έφτιαξε το κρεβάτι και ξάπλωσε μόνος. Κοιμήθηκε άσχημα, με όνειρα κακά.

Πρώτο γεγονός το πρωί: χτύπησε την πόρτα η Μπουνούμπ. Της άνοιξε, αλλά δεν παραμέρισε για να περάσει. Ήταν γειτόνισσά τους, έμενε στην άλλη άκρη του διαδρόμου. Πενητάρα, μηχανικός στο εργοστάσιο Αεροκινητήρων. Η Τακβέρ διασκεδάζε μαζί της, αλλά τον Σεβέκ τον εκνεύριζε. Επειδή —για παράδειγμα— ήθελε το δωμάτιό τους. Το είχε ζητήσει όταν ήταν ελεύθερο, έλεγε, αλλά η διευθύντρια των δωματίων του μπλοκ δεν τη χώνευε και δεν της το είχε δώσει. Η δικιά της κάμαρα δεν είχε γωνιακό παράθυρο, ήταν όμως διπλή σε μέγεθος για μια γυναίκα που ζούσε μόνη· γεγονός πολύ εγωτιστικό απ' τη μεριά της, αν αναλογιζόταν κανείς το διαρκές πρόβλημα στέγης. Αλλά ο Σεβέκ δε θα έχανε ποτέ το χρόνο του για να ασχοληθεί μαζί της, αν δεν τον ανάγκαζε εκείνη ζητώντας του συνεχώς συγγνώμη. Εξηγήσεις, εξηγήσεις. Είχε έναν παρτενέρ, ένα μόνιμο παρτενέρ, «όπως εσείς οι δυο», χαμόγελο. Αλλά πού ήταν αυτός ο παρτενέρ; Μιλούσε γι' αυτόν πάντοτε στον αόριστο. Ωστόσο το μεγάλο δωμάτιο δικαιολογούνταν απόλυτα απ' την παρέλαση των αντρών που περνούσαν την πόρτα της Μπουνούμπ κάθε βράδυ· κάθε βράδυ και διαφορετικός, λες κι ήταν λυσσασμένη δεκαεφτάρα. Η Τακβέρ παρατηρούσε με θαυμασμό αυτή την παρέλαση. Η Μπουνούμπ ερχόταν και της έλεγε τα πάντα για τους άντρες της, και παραπονιόταν, παραπονιόταν. Ήταν πονηρή κι ευερέθιστη· μπορούσε να βρει το κακό οπουδήποτε κι αμέσως να το μεγαλοποιήσει. Το εργοστάσιο όπου δούλευε ήταν ένας βόθρος ανικανότητας, φαβοριτισμού και σαμποτάζ. Οι συγκεντρώσεις του συνδικάτου της δεν ήταν παρά γαβγίσματα και βρόμικοι υπαινιγμοί, όλοι εναντίον της. Ο κοινωνικός οργανισμός ήταν ολόκληρος

αφιερωμένος στην καταδίωξη της Μπουνούμπ. Όλα αυτά έκαναν την Τακβέρ να γελάει μαζί της, πολλές φορές μάλιστα μπροστά της. «Ω, Μπουνούμπ, έχεις πολύ πλάκα!» της έλεγε, κι εκείνη, με τα γκρίζα μαλλιά της, το λεπτό στόμα και τα χαμηλωμένα μάτια της, χαμογελούσε χωρίς να προσβάλλεται και συνέχιζε το τερατώδες κατεβατό της. Ο Σεβέκ δικαιολογούσε την Τακβέρ που διασκεδάζε με όλα αυτά, αλλά ο ίδιος δεν μπορούσε.

«Είναι φοβερό», είπε καταφέροντας να γλιστρήσει μέσα. Πήγε κατευθείαν προς το τραπέζι για να διαβάσει το γράμμα της Τακβέρ. Μόλις το έπιασε, ο Σεβέκ της το βούτηξε απ' τα χέρια με μια ηρεμία για την οποία η γυναίκα δεν ήταν προετοιμασμένη. «Στ' αλήθεια φοβερό», συνέχισε. «Ούτε μια δεκάδα προθεσμία. Απλώς “Έλα! Τώρα!”». Και ύστερα σου λένε ότι είμαστε ελεύθεροι, υποτίθεται ότι είμαστε ελεύθεροι! Τι βλακεία! Να χαλάνε έτσι έναν ευτυχισμένο δεσμό. Τα ίδια έπαθα κι εγώ με τον Λαμπέκς, ακριβώς τα ίδια. Ποτέ δε θα ξαναβρεθούμε. Ποτέ, αφού όλη η ΚΑΤΕΡΓ είναι εναντίον μας. Και η κουνίτσα του άδεια! Καημένο κοριτσάκι! Δε σταμάτησε στιγμή να κλαίει τις τέσσερις τελευταίες δεκάδες. Έκλαιγε μέρα νύχτα. Δεν μπορούσα να κλείσω μάτι. Έφταιγε η πείνα, βέβαια· η Τακβέρ δεν είχε πια πολύ γάλα. Και τώρα στέλνουν μια μάνα που θηλάζει εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά. Φαντάσου! Δε νομίζω ότι θα μπορέσεις να πας να τη βρεις εκεί πέρα. Αλήθεια, πού την έστειλαν;»

«Στα Βορειοανατολικά. Θέλω να πάω για πρόγευμα, Μπουνούμπ. Πεινάω».

«Δεν ήταν σωστό να το κάνουν αυτό τη στιγμή που έλειπες».

«Τι έκαναν δηλαδή;»

«Την έστειλαν μακριά... χάλασαν το δεσμό σας». Διάβαζε τώρα το σημείωμα του Σαμπούλ που το είχε ξεδιπλώσει

προσεκτικά. «Ξέρουν πότε πρέπει να κινηθούν! Υποθέτω ότι θα το παρατήσεις τώρα αυτό το δωμάτιο, έτσι; Δε θα σ' το αφήσουν, είναι διπλό. Η Τακβέρ έλεγε ότι θα γυρίσει γρήγορα, αλλά εγώ έβλεπα ότι απλώς προσπαθούσε να πάρει κουράγιο. Ελευθερία! Υποτίθεται ότι είμαστε ελεύθεροι. Μεγάλη μπουρδα! Να μας στέλνουν από δω κι από κει...»

«Γαμώτο, Μπουνούμπ. Αν η Τακβέρ δεν την ήθελε τη θέση, θα είχε αρνηθεί. Ξέρεις ότι πρέπει να αντιμετωπίσουμε την πείνα».

«Καλά. Αναρωτιέμαι μήπως κατά βάθος το 'θελε κι αυτή να φύγει. Συμβαίνει συχνά σε μια γυναίκα όταν κάνει παιδί. Έπρεπε να το είχατε πάει στο βρεφοκομείο. Έκλαιγε πολύ. Τα παιδιά χωρίζουν τους γονείς, τους υποδουλώνουν. Είναι φυσικό να ήθελε μια αλλαγή, όπως λες, και να άρπαξε την ευκαιρία».

«Δεν είπα αυτό. Πάω για πρόγευμα τώρα». Βγήκε γρήγορα, γιατί η Μπουνούμπ τον είχε τραυματίσει σε πέντε ή έξι ευαίσθητα σημεία. Το φριχτό με αυτή τη γυναίκα ήταν ότι εξέφραζε τους πιο ευτελείς φόβους του Σεβέκ. Τώρα είχε μείνει πίσω στο δωμάτιο για να σχεδιάσει τη μετακόμισή της.

Είχε κοιμηθεί πολύ κι έφτασε στο εστιατόριο λίγο πριν κλείσουν οι πόρτες. Πεινασμένος ακόμα απ' το ταξίδι πήρε διπλή μερίδα, τόσο πόριτζ όσο και ψωμί. Το παιδί που σέρβιρε τους δίσκους τον κοίταζε συνοφρυωμένο. Ο Σεβέκ του ανταπέδωσε την ψυχρή ματιά και δεν είπε τίποτα. Τις τελευταίες ογδόντα ώρες την είχε βγάλει με δυο πιάτα σούπα κι ένα κιλό ψωμί, οπότε είχε το δικαίωμα να αποζημιωθεί κάπως για την πείνα που είχε τραβήξει, αλλά δε θέλησε να δώσει εξηγήσεις. Η ύπαρξη δικαιολογείται από μόνη της, κι η ανάγκη είναι δικαίωμα. Ο Σεβέκ ήταν Οντοκιανός κι άφηγε την ενοχή για τους κερδοσκόπους.

Κάθισε μόνος, αλλά γρήγορα ήρθε ο Ντεζάρ χαμογελώ-

ντας και τον κοίταξε με τα ανέκφραστα μάτια του. «Έλειπες», είπε.

«Αγροτική αποστολή. Έξι δεκάδες. Πώς πήγε εδώ;»
«Μέτρια».

«Θα χειροτερέψουν κι άλλο τα πράγματα», είπε ο Σεβέκ χωρίς να το πιστεύει πραγματικά, γιατί έτρωγε και το πόριτζ είχε μια πραγματικά εκπληκτική γεύση. «Ματαίωση, ανησυχία, πείνα», δήλωσε το μπροστινό τμήμα του εγκεφάλου του, η έδρα της διάνοιας. Όμως το πίσω μέρος, άγριο και χωρίς τύψεις, τοποθετημένο στα βαθύτερα σκοτάδια του κρανίου του, είπε: «Τρώγε τώρα! Τρώγε τώρα! καλό, καλό!»

«Είδες τον Σαμπούλ;»

«Όχι. Γύρισα χτες τη νύχτα. Πολύ αργά». Σήκωσε τα μάτια προς τον Ντεζάρ και είπε προσπαθώντας να φαίνεται αδιάφορος: «Η Τακβέρ πήρε μια έκτακτη θέση. Πρέπει να έφυγε πριν τέσσερις μέρες».

Ο Ντεζάρ κούνησε το κεφάλι του, πραγματικά αδιάφορος. «Το άκουσα. Κι εσύ, σου είπαν για την αναδιοργάνωση του Ινστιτούτου;»

«Όχι. Τι συμβαίνει;»

Ο μαθηματικός ακούμπησε τα μακριά, λεπτά του χέρια στο τραπέζι και χαμήλωσε το βλέμμα του πάνω τους. Μιλούσε πάντοτε λίγο, και με το τηλεγραφικό του στίλ. Στην πραγματικότητα ψέλλιζε. Όμως ο Σεβέκ ποτέ του δεν είχε καταλάβει αν επρόκειτο για λεκτικό ή ηθικό ψέλλισμα. Πάντοτε αγαπούσε τον Ντεζάρ χωρίς να ξέρει γιατί, αλλά υπήρχαν και στιγμές που ένιωθε γι' αυτόν βαθιά απέχθεια, και πάλι μην ξέροντας γιατί. Και τώρα ήταν μια απ' αυτές τις στιγμές. Υπήρχε μια ειρωνεία στην έκφραση του στόματος του Ντεζάρ. Τα χαμηλωμένα μάτια του έμοιαζαν με τα χαμηλωμένα μάτια της Μπουνούμπ.

«Τα πάνω κάτω. Επιστροφή σε λειτουργική ομάδα. Ο Σιπέγκ τέρμα». Ο Σιπέγκ ήταν ένας ηλίθιος μαθηματικός

που πάντοτε τα κατάφερνε, κολακεύοντας τους φοιτητές του, να τους κάνει να ζητούν κάθε χρόνο ένα σεμινάριο απ' αυτόν. «Τον έστειλαν αλλού», συνέχισε ο Ντεβέρ, «σε ένα τοπικό Ινστιτούτο».

«Θα έκανε λιγότερη ζημιά αν πήγαινε να ξεχερσώνει χωράφια για χόλουμ», είπε ο Σεβέκ. Τώρα που είχε φάει, συλλογίστηκε ότι η ξηρασία μπορούσε να χρησιμεύσει από κάποιες πλευρές στον κοινωνικό οργανισμό. Οι προτεραιότητες γίνονταν φανερές. Τα αδύνατα, τα μαλθακά, τα άρρωστα μέλη θα καθαρίζονταν, τα τεμπέλικα όργανα θα ξανάβρισκαν τη λειτουργικότητά τους, το κοινωνικό σώμα θα γλίτωνε απ' το λίπος του.

«Είπα καλά λόγια για σένα στη συνέλευση του Ινστιτούτου», είπε ο Ντεζάρ κοιτάζοντας τον Σεβέκ, αλλά χωρίς να συναντηθούν τα βλέμματά τους, γιατί δεν το μπορούσε. Κι ενόσω μιλούσε, παρ' ότι ο Σεβέκ δεν κατάλαβε τι ήθελε να πει, ήξερε ωστόσο ότι ο Ντεζάρ έλεγε ψέματα. Ήταν απόλυτα βέβαιος. Ο Ντεζάρ δεν είχε μιλήσει υπέρ, αλλά εναντίον του.

Κατάλαβε τότε τι ήταν αυτό που κάτι τέτοιες στιγμές τον έκανε να μισεί τον Ντεζάρ: η αναγνώριση, η παραδοχή ενός στοιχείου απόλυτης κακίας στην προσωπικότητα του φίλου του. Το ότι κι ο Ντεζάρ τον αγαπούσε και προσπαθούσε να αποκτήσει κάποια επιρροή πάνω του ήταν εξίσου προφανές όσο και αξιομίσητο για τον Σεβέκ. Οι πλάγιοι και πονηροί τρόποι της κτητικότητας, οι λαβύρινθοι της αγάπης του μίσους δε σήμαιναν τίποτα γι' αυτόν. Αλαζονικός, μισαλλόδοξος, κατάφερνε πάντα να διασχίζει τους τοίχους. Δεν είπε τίποτα άλλο στο μαθηματικό. Τέλειωσε το πρόγευμά του και βγήκε στην πλακόστρωτη αυλή. Μέσα στο πρωινό φως του πρώιμου φθινοπώρου πήρε το δρόμο για το γραφείο φυσικής.

Κατευθύνθηκε προς την πίσω αίθουσα που όλος ο κόσμος

την αποκαλούσε «γραφείο του Σαμπούλ». Ήταν το μέρος όπου είχαν πρωτοσυναντηθεί, τότε που ο Σαμπούλ του είχε δώσει την ιοτική γραμματική και το λεξικό. Αυτή τη φορά ο Σαμπούλ τον κοίταξε ήρεμα και ξανάσκυψε στο γραφείο του: ήταν απασχολημένος με τα χαρτιά του, ο αφηρημένος επιστήμονας που δούλευε σκληρά. Κατόπιν επέτρεψε στην παρουσία του Σεβέκ να εισέλθει στο υπερφορτωμένο μυαλό του. Αμέσως μετά εκδηλώθηκε. Φαινόταν αδύνατος και γερασμένος κι όταν σηκώθηκε έδειχνε πολύ πιο καμπουριασμένος από πριν. «'Ασχημοι καιροί», είπε.

«Ε; Ναι! 'Ασχημοι καιροί».

«Και θα χειροτερέψουν», απάντησε ήρεμα ο Σεβέκ. «Πώς πάει εδώ;»

«Χάλια, χάλια!» Ο Σαμπούλ κούνησε το γκριζο κεφάλι του. «'Ασχημοι καιροί για την καθαρή επιστήμη, για τη διάνοια».

«Υπήρξαν ποτέ καλοί;»

Το λαρύγγι του Σαμπούλ παρήγαγε ένα αφύσικο γουργουρητό.

«'Ηρθε τίποτα για μας με το καλοκαιρινό σκάφος απ' τον Γιουράς;» ρώτησε ο Σεβέκ σπρώχνοντας τα χαρτιά στον πάγκο για να μπορέσει να καθίσει. Κάθισε σταυροπόδι. Το ανοιχτόχρωμο δέρμα του είχε μαυρίσει. Το λεπτό χνούδι που κάλυπτε το πρόσωπό του είχε γίνει ασημένιο τόσο καιρό που δούλευε στο Νότιο Οροπέδιο. Φαινόταν αδύνατος και γερός —και νέος συγκρινόμενος με τον Σαμπούλ. Κι οι δυο άντρες είχαν συναίσθηση αυτής της διαφοράς.

«Τίποτα ενδιαφέρον».

«Καμιά κριτική για τις Αρχές;»

«'Οχι!» Ο τόνος του Σαμπούλ ήταν σκαιός, όπως ακριβώς ο εαυτός του.

«Κανένα γράμμα;»

«'Οχι!»

«Παράξενο».

«Πού βλέπεις το παράξενο; Τι περίμενες, μια θέση στο Πανεπιστήμιο Ιέου-Εούν; Το βραβείο Σέο Οέν;»

«Περίμενα κριτικές κι απαντήσεις. Ήρθε ο καιρός», είπε, ενώ ο Σαμπούλ έλεγε: «Δεν ήρθε ακόμα ο καιρός για κριτικές».

Ακολουθήσε μια παύση.

«Πρέπει να αντιληφθείς, Σεβέκ, ότι η απλή πεποίθηση ότι έχεις δίκιο δε συνιστά δικαίωση. Δούλεψες σκληρά γι' αυτό το βιβλίο, το ξέρω. Δούλεψα κι εγώ σκληρά για να εκδοθεί, για να γίνει κατανοητό ότι δεν αποτελεί απλά μια ανεύθυνη επίθεση κατά της Θεωρίας των Ακολουθιών, αλλά ότι περιέχει κάποιες πολύ θετικές θέσεις. Αλλά αν οι άλλοι φυσικοί δε βλέπουν την αξία της δουλειάς σου, τότε πρέπει να ξαναρίξεις μια ματιά στις απόψεις που υποστηρίζεις και να δεις που βρίσκεται το πρόβλημα. Εφόσον δε λείπει τίποτα στους άλλους, σε τι χρησιμεύει; Ποια είναι η λειτουργία του;»

«Εγώ είμαι φυσικός, όχι αναλυτής λειτουργιών», απάντησε μαλακά ο Σεβέκ.

«Ο κάθε Οντονιακός οφείλει να είναι κι αναλυτής λειτουργιών. Είσαι τριάντα χρονών, έτσι; Σ' αυτή την ηλικία ένας άνθρωπος πρέπει να γνωρίζει όχι μόνο την κυτταρική λειτουργία του, αλλά και την οργανική του, να ξέρει ποιος είναι ο ρόλος του στον κοινωνικό οργανισμό. Ίσως δε χρειάστηκε να τα σκεφτείς όλα αυτά όσο οι άλλοι άνθρωποι...»

«Όχι. Απ' τα δέκα ή δώδεκα χρόνια μου, ήξερα κιόλας τι δουλειά ήμουν προορισμένος να κάνω».

«Αυτό που αρέσει σε ένα παιδί να κάνει δεν είναι πάντα αυτό που του ζητάει η κοινωνία».

«Είπες ότι είμαι τριάντα χρονών. Παραείμαι μεγάλο παιδί».

«Έφτασες σ' αυτή την ηλικία ζώντας σε ένα ασυνήθιστα

προστατευτικό περιβάλλον. Πρώτα στο Ινστιτούτο του Βορρά...»

«Μετά σε ένα σχέδιο αναδάσωσης, και σε γεωργικά σχέδια, και σε πρακτική εκπαίδευση, και στις επιτροπές των μπλοκ, και σε εθελοντική εργασία από τότε που άρχισε η ξηρασία. Η συνήθης ποσότητα του αναγκαίου κλέγκις. Κι όλα αυτά μου άρεσαν. Πράγματι. Αλλά είμαι και φυσικός. Πού θέλεις να καταλήξεις;»

Καθώς ο Σαμπούλ δεν απαντούσε, αλλά αρκούσαν να τον κοιτάζει κάτω απ' τα χοντρά του φρύδια, ο Σεβέκ πρόσθεσε: «Καλύτερα να το πεις ανοιχτά, γιατί δεν πρόκειται να τα καταφέρεις επικαλούμενος την κοινωνική μου συνείδηση».

«Τη δουλειά που έκανες εδώ τη θεωρείς λειτουργική;»

«Ναι. Όσο πιο οργανωμένος, τόσο πιο κεντρικός ο οργανισμός. Απ' τους Ορισμούς του Τομάρ. Και καθώς η φυσική της χρονιότητας προσπαθεί να οργανώσει καθετί που είναι κατανοητό απ' το ανθρώπινο πνεύμα, είναι εξ ορισμού δραστηριότητα κεντρικά λειτουργική».

«Δε δίνει φωμί στο στόμα των ανθρώπων».

«Πέρασα έξι δεκάδες βοηθώντας τον αγώνα κατά της πείνας. Κι αν μου το ζητήσουν πάλι, θα ξαναπάω. Περιμένοντας κάνω τη δουλειά μου. Αν υπάρχει δουλειά φυσικής να γίνει, έχω δικαίωμα να την κάνω».

«Πρέπει να συνειδητοποιήσεις κάτι, ότι αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει δουλειά φυσικής να γίνει. Τουλάχιστον το είδος της φυσικής που σε απασχολεί. Χρειάστηκε να μειωθεί το προσωπικό». Ο Σαμπούλ κουνιόταν στην καρέκλα του. Έδειχνε νευρικός και κατσούφης. «Χρειάστηκε να αποδεσμεύσουμε πέντε άτομα για καινούριες θέσεις. Μέσα είσαι κι εσύ. Λυπάμαι που σ' το λέω. Ορίστε».

«Το περίμενα κάτι τέτοιο», είπε ο Σεβέκ, παρ' ότι δεν είχε αντιληφθεί ότι στην κυριολεξία ο Σαμπούλ τον πέταγε έξω απ' το Ινστιτούτο. Μόλις το άκουσε ωστόσο του φάνηκε

φυσιολογικό. Δεν ήθελε να δώσει στον Σαμπούλ την ικανοποίηση να τον δει κλονισμένο.

«Υπήρξε ένας συνδυασμός πραγμάτων που δούλεψε εναντίον σου. Η σκοτεινή, απροσδιόριστη φύση της έρευνας που έκανες τα τελευταία χρόνια. Συν ένα κάποιο συναίσθημα, όχι αναγκαστικά δικαιολογημένο, που όμως υπάρχει σε πολλούς καθηγητές και φοιτητές του Ινστιτούτου, ότι η συμπεριφορά σου κι η διδασκαλία σου αντανakλούν μια ορισμένη αποξένωση, ένα βαθμό μυστικοπάθειας μη αλτροουιστικό. Αυτά ειπώθηκαν στη συνέλευση. Φυσικά μίλησα υπέρ σου. Όμως δεν είμαι παρά ένα απλό μέλος του συνδικάτου ανάμεσα σε πολλούς».

«Από πότε ο αλτροουισμός είναι οντολογική αρετή;» ρώτησε ο Σεβέκ. «Τέλος πάντων, δεν πειράζει. Καταλαβαίνω τι θέλεις να πεις».

Σηκώθηκε. Δεν μπορούσε να μείνει άλλο καθιστός, αλλά εκτός απ' αυτό έλεγχε τέλεια τον εαυτό του και μίλησε με φωνή πολύ φυσιολογική. «Υποθέτω ότι θα με στείλεις σε κάποια άλλη διδακτική θέση».

«Ποια η χρησιμότητα;» είπε ο Σαμπούλ, σχεδόν μελωδικός μες στην αυτο-δικαίωσή του. «Πουθενά δε ζητούν καινούριους καθηγητές. Διδάσκοντες και διδασκόμενοι δουλεύουν πλάι πλάι σ' όλο τον πλανήτη για να νικήσουν το λιμό. Βέβαια, αυτή η κρίση δε θα διαρκέσει πολύ. Σε ένα χρόνο θα τη θυμόμαστε περήφανοι για τις θυσίες που κάνουμε και για τη δουλειά που θα έχουμε ολοκληρώσει, όλοι μαζί, ο καθένας το μερίδιό του. Όμως για την ώρα...»

Ο Σεβέκ στεκόταν όρθιος, χαλαρός, κοιτάζοντας τον ουρανό απ' το μικρό καγκελωτό παράθυρο. Ένωθε μια επιθυμία μέσα του να διαλογοστείλει τον Σαμπούλ. Όμως υπήρχε μια παρόρμηση διαφορετική και πολύ πιο βαθιά που βρήκε τις λέξεις. «Πράγματι», είπε. «Πιθανότατα έχεις δίκιο». Με

αυτά τα λόγια κούνησε το κεφάλι του στον Σαμπούλ και βγήκε.

Πήρε το λεωφορείο για το κέντρο της πόλης. Βιαζόταν. Είχε μπει σε ένα δρόμο κι ήθελε να φτάσει στο τέρμα, ήθελε να μπορούσε να σταματήσει. Πήγε στη Διεύθυνση Καταμερισμού Εργασίας για να ζητήσει μια θέση στην κοινότητα όπου είχε πάει η Τακβέρ.

Η ΚΑΤΕΡΓ, με τους υπολογιστές της και τα τεράστια συντονιστικά της καθήκοντα, έπιανε ένα ολόκληρο τετράγωνο τα κτίριά της ήταν θαυμάσια, επιβλητικά, σύμφωνα με τα αναρεσιανά πρότυπα, με γραμμές λεπτές και αδρές. Μέσα, ο Κεντρικός Καταμερισμός είχε ψηλά ταβάνια κι έμοιαζε λίγο με αποθήκη, γεμάτη ανθρώπους και κίνηση. Οι τοίχοι ήταν καλυμμένοι από αφίσες για τις θέσεις εργασίας και πινακίδες που οδηγούσαν στα διάφορα γραφεία. Ενώ ο Σεβέκ στάθηκε σε μια ουρά, άκουσε τους ανθρώπους μπροστά του να μιλάνε. Ήταν ένα παιδί δεκάξι χρονών κι ένας άντρας κοντά στα εξήντα. Το παιδί πήγαινε εθελοντικά να δουλέψει κατά της πείνας. Ήταν γεμάτο ευγενικά συναίσθημα, ξεχείλιζε από αδελφοσύνη, ζήλο κι ελπίδα. Χαιρόταν που είχε τη δυνατότητα να φύγει, να αφήσει πίσω του την παιδική ηλικία. Σαν παιδί μιλούσε πολύ, με μια φωνή που δεν είχε αποκτήσει ακόμα βραχνούς τόνους. Ελευθερία, ελευθερία! Η ελευθερία αντηχούσε στα εξημμένα λόγια του, στην κάθε του λέξη. Και σε απάντηση, η φωνή του γέρου μούγκριζε και βρυχούσε, κοροϊδευτική, αλλά καθόλου απειλητική, ειρωνική, αλλά χωρίς να τον αποθαρρύνει. Η ελευθερία, η ικανότητα να πας κάπου και να κάνεις κάτι ήταν ό,τι ακριβώς δόξαζε και ζήλευε ο γέρος στο παιδί, έστω κι αν μες στη ματαιοδοξία του την κοροϊδεύε. Όλα αυτά τον έκαναν να ξεχάσει προς στιγμήν τις δυσάρεστες πρωινές συζητήσεις.

Μόλις εξήγησε πού ήθελε να πάει, η υπάλληλος τον κοίταξε παραξενεμένη και πήγε κι έφερε έναν άτλαντα που τον

άνοιξε στο γκισέ, ανάμεσά τους. «Τώρα άκου», είπε. Ήταν μια άσχημη, κοντή γυναίκα, με πεταχτά δόντια. Τα δάχτυλά της ήταν γρήγορα και λεπτά πάνω στις έγχρωμες σελίδες του άτλαντα. «Να το Ρόλνι, βλέπεις, η χερσόνησος που κατεβαίνει στα βόρεια του Τεμαέ. Είναι ένα τεράστιο πηγάδι άμμου. Δεν υπάρχει τίποτα εκεί κάτω, εκτός απ' τα υδροβιολογικά εργαστήρια, εδώ στην άκρη, βλέπεις; Στη συνέχεια, όλη η ακτή είναι γεμάτη βάλτους και αλίπεδα, μέχρι εδώ, στην Αρμονία —χιλιάδες χιλιόμετρα. Δυτικά είναι το Κοστ Μπάρενς. Το πιο κοντινό μέρος στο Ρόλνι που θα μπορούσες να πας είναι μια μικρή πόλη στα βουνά. Αλλά δεν έχουν ανάγκη από έκτακτους εκεί. Τα βγάζουν πέρα μόνοι τους. Βέβαια, όπως και να 'χει, θα μπορούσες να πας», πρόθεσε με έναν τόνο ελαφρά διαφορετικό.

«Είναι πολύ μακριά απ' το Ρόλνι», είπε ο Σεβέκ κοιτάζοντας το χάρτη. Στα βορειοανατολικά βουνά είδε το όνομα της μικρής, απομονωμένης πόλης όπου είχε μεγαλώσει η Ταυβέρ: Κυκλική Κοιλιάδα. «Δε χρειάζονται κανένα φύλακα στα εργαστήρια; Κανέναν στατιστικό; Κάποιον που να ταΐζει τα ψάρια;»

«Θα το ελέγξω».

Το ανθρώπινο/ηλεκτρονικό δίκτυο της ΚΑΤΕΡΓ ήταν οργανωμένο με αξιοθαύμαστη αποτελεσματικότητα. Χρειάστηκαν μόνο πέντε λεπτά για να πάρει η υπάλληλος την πληροφορία μέσα σε ένα σωρό από εισερχόμενες κι εξερχόμενες πληροφορίες που αφορούσαν όλες τις δουλειές, όλες τις θέσεις, όλους τους εργαζόμενους και την προτεραιότητα του καθενός στη γενική οικονομία της κοινωνίας του πλανήτη.

«Μόλις συμπληρώθηκε μια έκτακτη θέση: είναι η παρτενέρ, έτσι; Έχουν όλο το αναγκαίο προσωπικό, τέσσερις τεχνικούς κι έναν πεπειραμένο ψαρά. Η ομάδα είναι πλήρης».

Ο Σεβέκ ακούμπησε τους αγκώνες του στο γκισέ και χαμήλωσε το κεφάλι του ξύντάς το —μια κίνηση σύγχυσης

και παραίτησης, μεταμφιεσμένη σε αυτοσυνείδηση. «Ε, λοιπόν», είπε, «δεν ξέρω τι να κάνω».

«Άκου, αδελφέ, ποια είναι η διάρκεια της θέσης της παρτενέρ;»

«Αόριστη».

«Αλλά πρόκειται για δουλειά κατά του λιμού, έτσι δεν είναι; Δεν πρόκειται να συνεχιστεί αυτή η κατάσταση για πάντα. Δεν είναι δυνατόν! Το χειμώνα θα βρέξει».

Σήκωσε το βλέμμα προς το σοβαρό, συμπαθητικό, αγανακτισμένο πρόσωπο της γυναίκας. Χαμογέλασε λίγο, γιατί δεν ήθελε να αφήσει αναπάντητη την προσπάθειά της να του ξαναδώσει την ελπίδα.

«Θα ξαναβρεθείτε. Εν τω μεταξύ...»

«Ναι. Εν τω μεταξύ...» είπε.

Η γυναίκα περίμενε την απόφασή του.

Αυτός θα αποφάσιζε: και οι εναλλακτικές λύσεις ήταν αναρίθμητες. Μπορούσε να μείνει στο Αμπενάι και να οργανώσει μαθήματα φυσικής, αν έβρισκε εθελοντές φοιτητές. Μπορούσε να πάει στη χερσόνησο του Ρόλνι και να μείνει με την Ταυβέρ χωρίς να έχει θέση στον ερευνητικό σταθμό. Μπορούσε να μείνει οπουδήποτε και να μην κάνει τίποτα άλλο παρά να σηκώνεται δυο φορές την ημέρα και να πηγαίνει να τρώει στο πλησιέστερο εστιατόριο. Μπορούσε να κάνει ό,τι ήθελε.

Η ταύτιση των λέξεων «εργασία» και «παιχνίδι» στα αραβικά είχε φυσικά μια ισχυρή ηθική σημασία. Η Όντο είχε δει τον κίνδυνο ενός αυστηρού μοραλισμού που θα ερχόταν σαν συνέπεια της χρήσης της λέξης «εργασία» στο αναλογικό της σύστημα: τα κύτταρα έπρεπε να δουλεύουν μαζί, η άριστη εργασία του οργανισμού, η εργασία του κάθε στοιχείου, κ.λπ. Συνεργασία και λειτουργικότητα, οι δυο θεμελιώδεις έννοιες της Αναλογίας, επέβαλλαν κι οι δυο την εργασία. Η απόδειξη της επιτυχίας ενός πειράματος —είτε επρόκειτο

για είκοσι δοκιμαστικούς σωλήνες είτε για είκοσι εκατομμύρια ανθρώπους στη Σελήνη— ήταν απλά η εξής: γίνεται η δουλειά; λειτουργεί; Η Όντο είχε δει την ηθική παγίδα. «Ο άγιος δεν είναι ποτέ απασχολημένος», είχε πει, με καημό ίσως.

Όμως το κοινωνικό ον δεν κάνει ποτέ τις επιλογές του μόνο του.

«Λοιπόν», είπε ο Σεβέκ, «μόλις γύρισα από μια θέση εργασίας ενάντια στο λιμό. Υπάρχει τίποτα παρόμοιο;»

Η υπάλληλος τον κοίταξε με βλέμμα μεγαλύτερης αδελφής, σαν να μην τον πίστευε, αλλά με τη διάθεση να φανεί επιεικής. «Υπάρχουν κάπου εφτακόσιες επείγουσες κλήσεις στις αφίσες που βρίσκονται σ' αυτό το γραφείο. Τι περίπου θέλεις;»

«Ζητάνε πουθενά κανέναν με γνώσεις μαθηματικών;»

«Συνήθως ζητάνε για χειρωνακτικές κι αγροτικές εργασίες. Ξέρεις τίποτα από δουλειά μηχανικού;»

«Λίγα πράγματα.»

«Τέλος πάντων. Υπάρχει μια θέση συντονιστή εργασιών. Σίγουρα χρειάζεται κάποιος που να ξέρει να κάνει υπολογισμούς. Τι λες;»

«Εντάξει.»

«Είναι στα Νοτιοδυτικά, στη Σκόνη, ξέρεις;»

«Έχω ξαναπάει στη Σκόνη. Εξάλλου, όπως είπες, θα βρέξει μια μέρα...»

Η γυναίκα κούνησε το κεφάλι χαμογελώντας κι έγραψε στην ατομική του καρτέλα στην ΚΑΤΕΡΓ: ΑΠΟ Αμπενάι, ΝΕ, Κεντ Ινστ Επι, ΣΤΟ Έλμποου, ΣΟ, εργ συντον, εργοστ φωσφατ 1, ΕΠΕΙΓ ΘΕΣ: 5-1-3-165-αόριστη.

ΚΑΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΓΙΟΥΡΑΣ

Ο ΣΕΒΕΚ ξύπνησε απ' τις καμπάνες του παρεκκλησιού που σήμαιναν την Πρώτη Αρμονία για την πρωινή θεία λειτουργία. Κάθε νότα ήταν σαν χτύπημα στο πίσω μέρος του κρανίου του. Ένωσε άρρωστος κι έτρεμε τόσο πολύ που για κάμποσα λεπτά δεν μπόρεσε να κάτσει ούτε στην καρέκλα. Τελικά κατάφερε να συρθεί στο λουτρό και να κάνει ένα κρύο μπάνιο που ανακούφισε τον πονοκέφαλό του. Αλλά το κορμί του συνέχισε να το νιώθει παράξενο —να το νιώθει κάπως χυδαίο. Όταν κατάφερε πάλι να αρχίσει να σκέφτεται αποσπάσματα και στιγμές της προηγούμενης νύχτας του ξανάρθαν στο μυαλό, μικρές και χωρίς νόημα σκηνές απ' το πάρτι της Βέα. Προσπάθησε να τις διώξει απ' το νου του, προσπάθεια που είχε σαν αποτέλεσμα να μην μπορεί να σκεφτεί τίποτα άλλο. Όλα, όλα γίνονταν αηδιαστικά. Κάθισε στο γραφείο του κι έμεινε έτσι μισή ώρα, κοιτάζοντας ακίνητος, δυστυχισμένος, το κενό.

Αρκετές φορές στο παρελθόν μπερδεύονταν, και πάντοτε τέτοιες στιγμές θεωρούσε τον εαυτό του ηλίθιο. Νεαρός υπέφερε απ' την εντύπωση ότι οι άλλοι τον έβρισκαν παράξενο, διαφορετικό απ' αυτούς. Τα τελευταία χρόνια ένωθε ότι οι περισσότεροι σύντροφοί του στην Ανάρες εξοργίζονταν μαζί του και τον περιφρονούσαν. Όμως ποτέ δεν είχε παραδεχτεί τις κρίσεις τους. Ποτέ του δεν είχε νιώσει ντροπή.

Δεν ήξερε ότι αυτή η ταπείνωση που τον παρέλυε ήταν

χημική συνέπεια του χτεσινού του μεθυσιού, όπως ο πονοκέφαλος. Αλλά, ακόμα κι αν το ήξερε, δε θα υπήρχε μεγάλη διαφορά. Η ντροπή —αυτή η αίσθηση που τον έκανε να νιώθει αξιοκατάκριτος και να τα βάζει με τον εαυτό του— ήταν τώρα μια αποκάλυψη. Έβλεπε τα πράγματα με μια καινούρια διαύγεια, μια καθαρότητα αηδιαστική. Κι έβλεπε πολύ μακρύτερα απ' ό,τι του επέτρεπαν οι συγκεχυμένες αναμνήσεις του τέλους της χτεσινής βραδιάς στο σπίτι της Βέα. Δεν ήταν μόνο η καημένη η Βέα που τον είχε προδώσει. Δεν ήταν μόνο το αλκοόλ που είχε προσπαθήσει να ξεράσει ήταν όλο το ψωμί που είχε φάει στον Γιουράς.

Ακούμπησε τους αγκώνες του στο γραφείο κι έπιασε το κεφάλι του, πιέζοντας τις παλάμες τους στους κροτάφους, στη ζαρωμένη στάση του πόνου. Κοίταξε στη ζωή του μες στο καινούριο φως της ντροπής.

Στην Ανάρες είχε επιλέξει, προκαλώντας τις προσδοκίες της κοινωνίας του, να κάνει τη δουλειά την οποία είχε ορκιστεί να ολοκληρώσει. Κι αυτή η επιλογή του σήμαινε εξέγερση, σήμαινε πως έθετε τον εαυτό του σε κίνδυνο για το καλό της κοινωνίας.

Εδώ, στον Γιουράς, η εξέγερση ήταν πολυτέλεια, προνόμιο. Ένας φυσικός στην Α-Ιο δεν υπηρετούσε την κοινωνία ούτε την ανθρωπότητα ούτε την αλήθεια, αλλά το κράτος.

Την πρώτη νύχτα, σ' αυτό το δωμάτιο, τους είχε ρωτήσει προκλητικά: «τι σκοπεύετε να μου κάνετε;» Τώρα ήξερε την απάντηση. Ο Τσιφόλινσκ του το είχε πει καθαρά. Τον κατείχαν. Είχε σκεφτεί να παζαρέψει μαζί τους —η αφελής άποψη ενός αναρχικού. Το άτομο δεν μπορεί να παζαρεύει με το Κράτος. Το κράτος δεν αναγνωρίζει άλλο νόμισμα εκτός απ' τη δύναμη και είναι αυτό το ίδιο που κόβει αυτό το νόμισμα.

Έβλεπε τώρα —με λεπτομέρειες, σημείο-σημείο απ' την αρχή— ότι είχε κάνει λάθος που ήρθε στον Γιουράς το πρώτο του χοντρό λάθος που πιθανότατα θα τον βάραινε για όλη

του την υπόλοιπη ζωή. Όταν το διαπίστωσε, όταν ανακεφαλαίωσε όλα τα στάδια αυτού του λάθους, που το αρνιόταν και δεν ήθελε να το παραδεχτεί εδώ και πολλούς μήνες — και χρειάστηκε πολλή ώρα γι' αυτό, καθισμένος εκεί, ακίνητος, στο γραφείο του— μέχρι που συνέβη η χτεσινή γελοία κι απαράδεκτη σκηνή με τη Βέα, την οποία ξαναζούσε τώρα πάλι μόνος, ένιωσε το πρόσωπό του να κοκινίζει και τα αφτιά του να βουίζουν: αυτό ήταν, τέλειωσε. Ακόμα και μες σ' αυτή την κοιλάδα των μετααλκοολικών δακρύων δεν ένιωθε πια καμιά ενοχή. Όλα είχαν τελειώσει τώρα και το ερώτημα που έμπαινε πια ήταν το εξής: τι έπρεπε να κάνει; εφόσον είχε μπει μόνος του στη φυλακή, πώς μπορούσε να δράσει σαν ελεύθερος άνθρωπος;

Δε θα συνέχιζε τη φυσική για χάρη των πολιτικών. Ήταν σαφές αυτό. Τέρμα.

Αλλά αν σταμάταγε να δουλεύει, θα τον άφηναν να γυρίσει στον πλανήτη του;

Με αυτή τη σκέψη πήρε μια βαθιά ανάσα και κοίταξε, χωρίς να βλέπει, το καταπράσινο και φωτεινό τοπίο που απλωνόταν έξω απ' το παράθυρο. Ήταν η πρώτη φορά που σκεφτόταν την πιθανότητα να γυρίσει πίσω. Μια ξαφνική λαχτάρα ξεπήδησε μέσα του: να μιλήσει πραβικά, να μιλήσει σε φίλους, να δει την Τακβέρ, την Πιλούν, τη Σαντίε, να αγγίξει τη σκόνη της Ανάρες...

Δε θα τον άφηναν να φύγει. Δεν είχε ξοφλήσει το ταξίδι του. Αλλά κι ο ίδιος δεν μπορούσε να το σκάσει: να τα παρατήσει όλα και να το βάλει στα πόδια.

Όπως καθόταν μες στο λαμπρό πρωινό φως, χτύπησε δυνατά τα χέρια του στην άκρη του γραφείου, δυο φορές, τρεις φορές το πρόσωπό του ήταν ήρεμο, φαινόταν σκεπτικό.

«Πού πάω;» είπε μεγαλόφωνα.

Ένα χτύπημα στην πόρτα. Ο Εφόρ πέρασε μέσα με το πρόγευμα και τις πρωινές εφημερίδες. «Ήρθα όπως συνή-

θως στις έξι, αλλά κοιμόσασταν», είπε ετοιμάζοντας το τραπέζι με μια εκπληκτική επιδεξιότητα.

«Μέθυσσα χθες τη νύχτα», είπε ο Σεβέκ.

«Καλό το μεθύσι όσο κρατάει», τόνισε ο Εφόρ. «Τίποτα άλλο, κύριε; Πολύ καλά», και βγήκε ταχύτατα χαιρετώντας τον Πάε που έφτανε εκείνη τη στιγμή.

«Δεν ήθελα να σας ενοχλήσω στο πρόγευμά σας! Έρχομαι απ' το παρεοκλήσι κι είπα να περάσω για μια στιγμή».

«Καθίστε. Πάρτε λίγη σοκολάτα». Ήταν αδύνατον να βάλει μπουκιά στο στόμα του ο Σεβέκ, αν ο Πάε δεν προσποιούνταν τουλάχιστον ότι θα έτρωγε κι εκείνος. Έτσι ο Γιουρασινός πήρε λίγο ψωμί με μέλι και το 'βαλε σε ένα πιάτο. Ο Σεβέκ ένιωθε πάντα ανήσυχος, αλλά τώρα πεινούσε κι έπεσε με τα μούτρα στο πρόγευμα. Ο Πάε έδειχνε, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, να δυσκολεύεται να αρχίσει τη συζήτηση.

«Παίρνετε ακόμα αυτά τα σκουπίδια;» ρώτησε τελικά σε εύθυμο τόνο αγγίζοντας τις διπλωμένες εφημερίδες που είχε αφήσει ο Εφόρ στο τραπέζι.

«Ο Εφόρ τις φέρνει».

«Αλήθεια;»

«Εγώ του το 'χω ζητήσει», πρόσθεσε ο Σεβέκ κοιτάζοντάς τον στα μάτια για ένα δευτερόλεπτο. «Με βοηθούν να καταλάβω τη χώρα σας. Με ενδιαφέρουν οι κατώτερες τάξεις σας. Οι περισσότεροι Αναρειανοί προέρχονται από κατώτερες τάξεις».

«Ναι, βέβαια», απάντησε ο νεαρός άντρας, κουνώντας με σεβασμό το κεφάλι του. Δάγκωσε μια μπουκιά ψωμί. «Νομίζω ότι τελικά θα πάρω λίγη σοκολάτα», πρόσθεσε και χτύπησε το κουδουνάκι που βρισκόταν στο δίσκο. Στην πόρτα εμφανίστηκε ο Εφόρ.

«Άλλο ένα φλιτζάνι», είπε ο Πάε χωρίς να γυρίσει. «Λοι-

πόν, κύριε, ετοιμάζουμε μερικές καινούριες εκδρομές για σας, τώρα που έφτιαξε ο καιρός. Λέμε να σας δείξουμε κι άλλα μέρη της χώρας μας. Ίσως κι ένα ταξιδάκι στο εξωτερικό. Αλλά φοβάμαι μήπως αυτός ο καταραμένος ο πόλεμος χαλάσει τα σχέδιά μας».

Ο Σεβέκ διάβασε το βασικό τίτλο της πρώτης εφημερίδας: **ΙΟ-ΘΟΥ, ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΚΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΟΥ ΜΠΕΝΜΠΙΛΙ.**

«Υπάρχουν πιο φρέσκα νέα στο τέλεφαξ», είπε ο Πάε. «Ελευθερώσαμε την πρωτεύουσα. Ο Στρατηγός Χάβεμπερτ θα αποκατασταθεί».

«Δηλαδή ο πόλεμος τελείωσε;»

«Όχι όσο η Θου κατέχει τις δυο δυτικές επαρχίες».

«Κατάλαβα. Έτσι ο στρατός σας θα συνεχίσει να πολεμάει το στρατό της Θου στο Μπενμπίλι. Αλλά όχι εδώ;»

«Όχι, όχι. Θα ήταν καθαρή τρέλα γι' αυτούς να εισβάλουν στη χώρα μας ή για μας να τους επιτεθούμε. Πέρασε η εποχή της βαρβαρότητας που οι πόλεμοι μεταφέρονταν στην καρδιά των μεγάλων πολιτισμών! Η ισορροπία της δύναμης επιτυγχάνεται με τέτοιου είδους αστυνομική δράση. Επίσημα, ωστόσο, είμαστε σε εμπόλεμη κατάσταση. Και φοβάμαι ότι θα επιβληθούν όλοι εκείνοι οι ανόητοι παλιοί περιορισμοί».

«Περιορισμοί;»

«Κατ' αρχήν οι έρευνες που γίνονται στο Κολέγιο Ευγενοφούς Επιστήμης χαρακτηρίζονται ως εμπιστευτικές. Τίποτα σοβαρό στην πραγματικότητα, κυβερνητική γροθιά από μπαμπάκι. Και μερικές φορές κάποια καθυστέρηση στη δημοσίευση ενός άρθρου αν οι μεγάλοι το θεωρήσουν επικίνδυνο απλά και μόνο επειδή ενδεχομένως δε θα μπορούσαν να το καταλάβουν! Περιορίζονται και οι μετακινήσεις, ειδικότερα για σας και για όσους αλλοδαπούς μένουν εδώ. Όσο κρατήσει η εμπόλεμη κατάσταση, φοβάμαι ότι δε θα σας επιτραπεί η έξοδος απ' το Πανεπιστήμιο χωρίς την άδεια του Πρύτα-

νη. Αλλά μη δίνετε σημασία. Μπορώ να σας βοηθήσω να βγείτε από 'δω όποτε θέλετε χωρίς να υποστείτε όλες αυτές τις βαρετές διαδικασίες».

«Έχετε τα κλειδιά», είπε ο Σεβέκ χαμογελώντας ειρωνικά.

«Ω, είμαι σπεσιαλίστας στο θέμα. Μου αρέσει να γλιστρώ απ' τους νόμους και να ξεγελάω τις αρχές. Είμαι ίσως εκ φύσεως αναρχικός, έτσι; Πού είναι αυτός ο γεροηλίθιος που έστειλα για φλιτζάνι;»

«Θα πρέπει να κατέβηκε στις κουζίνες για να βρει».

«Δε χρειάζεται μισή μέρα γι' αυτό. Τέλος πάντων, δε θα περιμένω. Δε θέλω να σας φάω το πρωινό. Με την ευκαιρία, είδατε το τελευταίο Δελτίο του Ιδρύματος Διαστημικών Ερευνών; Δημοσιεύουν τα σχέδια του Ρέομιρ για το άνσιμπλ».

«Τι είναι το άνσιμπλ;»

«Έτσι ονομάζει μια συσκευή στιγμιαίας επικοινωνίας. Λέει ότι αν οι θεωρητικοί της χρονικότητας —δηλαδή εσείς— βρουν τις εξισώσεις της χρονικής αδράνειας, οι μηχανικοί —δηλαδή αυτός— θα μπορέσουν να κατασκευάσουν αυτό το καταραμένο μηχάνημα, να το δοκιμάσουν και να αποδείξουν, κατ' αυτό τον τρόπο, μέσα σε λίγους μήνες ή λίγες βδομάδες, την ισχύ και το κύρος της θεωρίας».

«Οι ίδιοι οι μηχανικοί είναι η απόδειξη της ύπαρξης της αιτιώδους αντιστρεψιμότητας. Βλέπετε, ο Ρέομιρ έχει έτοιμο το αποτέλεσμα πριν να του παράσχω εγώ την αιτία». Χαμογέλασε πάλι, λιγότερο ειρωνικά αυτή τη φορά. Μόλις ο Πάε έκλεισε την πόρτα πίσω του, ο Σεβέκ σηκώθηκε απότομα. «Βρόμικε κερδοσκόπε ψεύτη!» φώναξε στα πραβικά, κάτασπρος απ' την οργή, σφίγγοντας τα χέρια του για να τα εμποδίσει να αρπάξουν κάτι και να το πετάξουν πίσω απ' τον Πάε.

Έφτασε ο Εφόρ με ένα φλιτζάνι και λίγη ζάχαρη σε ένα δίσκο. Κοντοστάθηκε αμέσως ανήσυχος.

«Όλα εντάξει, Εφόρ. Δε... δε χρειάζεται το φλιτζάνι. Μπορείς να τα πάρεις όλα».

«Πολύ καλά, κύριε».

«Άκουσε. Για λίγη ώρα δε θέλω επισκέπτες. Μπορείς να τους κρατήσεις μακριά;»

«Εύκολο πράγμα, κύριε. Κάποιον ιδιαίτερα;»

«Ναι, αυτόν... Όλους. Λέγε ότι δουλεύω».

«Θα χαρεί να το ακούσει, κύριε», είπε ο Εφόρ, κι οι ρυτίδες του ζάρωσαν για μια στιγμή ειρωνικά. Μετά πρόσθεσε με σεβασμό ανάμεικτο με οικειότητα: «Κανείς απ' όσους δε θέλετε να δείτε δε θα περάσει», και συνέχισε με την πρέπουσα τυπικότητα: «Ευχαριστώ, κύριε, και καλημέρα».

Το φαγητό κι η αδρεναλίνη είχαν εξαφανίσει την παράλυση του Σεβέκ. Άρχισε να κόβει βόλτες στο δωμάτιο, ανήσυχος και νευρικός. Ήθελε να δράσει. Είχε περάσει μια χρονιά χωρίς να κάνει τίποτα, εκτός απ' τον ηλίθιο. Ήταν καιρός να ολοκληρώσει κάτι.

Ωραία, τι είχε έρθει να κάνει εδώ;

Φυσική. Να επιβεβαιώσει, με το ταλέντο του, τα δικαιώματα κάθε πολίτη σε κάθε κοινωνία: το δικαίωμα στη δουλειά, το δικαίωμα να συντηρείται όσο δουλεύει και να μοιράζεται το προϊόν της εργασίας του με όσους το επιθυμούν. Τα δικαιώματα κάθε Οντονιανού και κάθε ανθρώπινου όντος. Οι γενναιόδωροι προστάτες του τον άφησαν να δουλεύει και συνέχισαν να τον συντηρούν όσο δούλευε. Το πρόβλημα υπήρχε στο τρίτο σκέλος. Όμως δεν είχε οικόμα πετύχει. Δεν είχε τελειώσει τη δουλειά του. Δεν μπορούσε να μοιραστεί κάτι που δεν είχε.

Ξαναπήγε στο γραφείο, κάθισε και τράβηξε δυο τσαλακωμένα κομμάτια χαρτί απ' τη λιγότερο χρήσιμη τσέπη του στενού, κομψού παντελονιού του. Τα ίσιωσε κάπως με τα δάχτυλά του και τα εξέτασε. Συλλογίστηκε ότι γινόταν σαν τον Σαμπούλ: έγραφε με μικρά γραμματάκια, με συντομεί-

σεις, σε μικροσκοπικά χαρτάκια. Καταλάβαινε πια γιατί το 'κανε αυτό ο Σαμπούλ: ήταν εγωιστικά ζηλιάρης και μυστικοπαθής. Μια ψυχοπαθολογική κατάσταση στην Ανάρες ήταν ορθολογική συμπεριφορά στον Γιουράς.

Ξανά ο Σεβέκ κάθισε ακίνητος, με σκυμμένο το κεφάλι, μελετώντας τα δυο χαρτιά όπου είχε σημειώσει ορισμένες βασικές θέσεις της Γενικής Θεωρίας της Χρονικότητας.

Κάθισε σ' αυτό το γραφείο κοιτάζοντας αυτά τα δυο χαρτάκια για τρεις ολόκληρες μέρες.

Κάποτε κάποτε σηκωνόταν και βηματίζε στο δωμάτιο ή έγραφε κάτι ή χρησιμοποιούσε τον υπολογιστή του γραφείου ή ζητούσε απ' τον Εφόρα να του φέρει κάτι να φάει ή ξάπλωνε και κοιμόταν. Κατόπιν ξανακαθόταν στο γραφείο.

Το βράδυ της τρίτης μέρας καθόταν για αλλαγή στη μαρμάρινη καρέκλα κοντά στο τζάκι. Είχε κάτσει εκεί την πρώτη νύχτα που μπήκε στο δωμάτιο, αυτό το άνετο κελί, και γενικά καθόταν εκεί όταν είχε επισκέπτες. Εκείνο το βράδυ δεν είχε επισκέπτες, αλλά συλλογιζόταν τον Σάιο Πάε.

Σαν όλους που επιζητούσαν την εξουσία, ο Πάε ήταν μύωπας. Το πνεύμα του ήταν επιφανειακό και κοινότοπο: του έλειπε το βάθος, η θέρμη, η φαντασία. Στην πραγματικότητα δεν ήταν παρά πρωτόγονο όργανο. Ωστόσο διέθετε κάποιες δυνατότητες που, έστω κι αν είχαν παραμορφωθεί, δεν είχαν χαθεί εντελώς. Ο Πάε ήταν πολύ ικανός φυσικός. Ή, πιο σωστά, είχε πολλές ικανότητες στη φυσική. Δεν είχε κάνει τίποτα πρωτότυπο, αλλά ο ομορτισμός του, η ικανότητά του να μυρίζεται πού βρισκόταν το πλεονέκτημα, τον οδηγούσαν πάντοτε στα περισσότερα υποσχόμενα πεδία. Διαίσθανόταν πού έπρεπε να δουλέψει, όπως ακριβώς ο Σεβέκ, κι ο δεύτερος τον εκτιμούσε, γιατί διέθετε αυτό το προσόν το τόσο απαραίτητο σε έναν επιστήμονα. Ο Πάε ήταν αυτός που του είχε δώσει το μεταφρασμένο απ' τα γήινα βιβλία, μια συλλογή άρθρων για τη Θεωρία της Σχετικότητας, οι

θέσεις της οποίες τώρα τελευταία απασχολούσαν όλο και πιο πολύ το μυαλό του Σεβέκ. Ήταν δυνατόν, λοιπόν, μετά απ' όλα αυτά, να έχει έρθει στον Γιουράς απλά και μόνο για να συναντήσει τον Σάιο Πάε, τον εχθρό του; Ότι είχε έρθει να τον βρει γνωρίζοντας ότι θα μπορούσε να πάρει απ' τον εχθρό του αυτό που δεν είχε πάρει απ' τους φίλους κι αδελφούς του, αυτό που κανένας Αναρσειανός δεν ήταν σε θέση να του δώσει: τη γνώση των ξένων, των άλλων: πληροφορίες...

Ξέχασε τον Πάε. Άρχισε να σκέφτεται το βιβλίο. Δεν μπορούσε να προσδιορίσει με σαφήνεια τι ήταν αυτό που είχε βρει τόσο ενδιαφέρον. Τα περισσότερα επιχειρήματα της φυσικής του ήταν στο κάτω κάτω ξεπερασμένα, η μέθοδός του δυσκολομεταχείριστη, η στάση των ξένων μερικές φορές δυσάρεστη. Οι Γήινοι ήταν διανοούμενοι-ιμπεριαλιστές, ζηλόφθονοι κατασκευαστές τοίχων. Ακόμα κι ο Αϊνστάιν, ο δημιουργός αυτής της θεωρίας, είχε νιώσει την υποχρέωση να προειδοποιήσει ότι η φυσική του δεν αναφερόταν σε κανένα άλλο πεδίο παρά μόνο στο πεδίο της φυσικής: ότι δεν έπρεπε να θεωρηθεί ότι συνεπαγόταν μια μεταφυσική, μια φιλοσοφία, μια ηθική. Πράγμα που εκ πρώτης όψεως ήταν αλήθεια βέβαια: κι ωστόσο, είχε χρησιμοποιήσει τον αριθμό, αυτή τη γέφυρα ανάμεσα στον ορθό λόγο και το περιεχόμενο της αντίληψης, ανάμεσα στην ψυχή και την ύλη, τον «Αριθμό τον Αδιασφισβήτητο», όπως τον είχαν αποκαλέσει οι αρχαίοι θεμελιωτές της Ευγενούς Επιστήμης. Με αυτή την έννοια, η χρήση των μαθηματικών ισοδυναμούσε με τη χρήση του τρόπου που προπορευόταν κι οδηγούσε σε όλους τους άλλους τρόπους. Ο Αϊνστάιν το ήξερε: είχε παραδεχτεί με συγκινητική μετριοφροσύνη ότι πίστευε πως η φυσική του, πράγματι, περιέγραφε την πραγματικότητα.

Παραξένισμα και οικειότητα: σε κάθε κίνηση της γήινης σκέψης, ο Σεβέκ ξανάβρισκε αυτόν το συνδυασμό. Απορία,

αλλά και συμπάθεια: γιατί κι ο Αϊνστάιν αναζητούσε μια ενοποιητική θεωρία. Έχοντας εξηγήσει τη δύναμη της βαρύτητας σαν λειτουργία του χωροχρόνου, είχε προσπαθήσει να διευρύνει τη σύνθεση για να συμπεριλάβει τις ηλεκτρομαγνητικές δυνάμεις. Δεν το 'χε καταφέρει. Αλλά όσο ζούσε, και για πολλές δεκαετίες μετά το θάνατό του, οι φυσικοί του πλανήτη του είχαν γυρίσει την πλάτη στην προσπάθεια και την αποτυχία του κι είχαν ακολουθήσει τις μεγαλειώδεις ανακολουθίες της κβαντικής θεωρίας, με τις σπουδαίες τεχνολογικές εφαρμογές της, για να επικεντρώσουν τελικά σε τέτοιο βαθμό το ενδιαφέρον τους αποκλειστικά στην τεχνολογία, ώστε να φτάσουν σε ένα αδιέξοδο, σε μια καταστροφική αποτυχία της φαντασίας. Ωστόσο η διαίσθησή τους αρχικά ήταν σωστή: στο σημείο που είχαν φτάσει η πρόοδος βρισκόταν στην απροσδιοριστία που ο γερο-Αϊνστάιν είχε αρνηθεί να παραδεχτεί. Κι η άρνησή του είχε αποδειχτεί εξίσου σωστή — μακροπρόθεσμα. Μόνο που δεν είχε τα απαραίτητα εργαλεία για να τ' αποδείξει — τις μεταβλητές του Σάεμπα και τις θεωρίες της άπειρης ταχύτητας και της πολυσύνθετης αιτίας. Το ενοποιημένο πεδίο υπήρχε, στη σετιανή φυσική, αλλά υπήρχε με όρους που πιθανότατα δε θα ήταν πρόθυμος να αποδεχτεί. Γιατί η ταχύτητα του φωτός σαν περιοριστικός παράγοντας ήταν ουσιαστική στις μεγάλες θεωρίες του. Και οι δυο Θεωρίες της Σχετικότητας ήταν τόσο όμορφες και στέρες, αλλά και τόσο άχρηστες όσο ποτέ μετά από τούς αιώνες όμως βασιζόνταν κι οι δυο σε μια υπόθεση η ακρίβεια της οποίας δεν είχε αποδειχτεί, αλλά μπορούσε να αποδειχτεί — και είχε αποδειχτεί σε κάποιες περιπτώσεις — η ανακρίβειά της.

Μια θεωρία, όμως, που όλα τα στοιχεία της ήταν πιθανώς αληθινά, δεν ήταν απλή ταυτολογία; Στην περιοχή του αναπόδεικτου ή ακόμα του δυσανόδεικτου, βρισκόταν η μόνη ευκαιρία για να σπάσει ο κύκλος και να προχωρήσεις μπροστά.

Σ' αυτή την περίπτωση, η αδυναμία να αποδειχτεί η υπόθεση της πραγματικής συνύπαρξης — το πρόβλημα που σπαζοκεφάλιαζε τον Σεβέκ αυτά τα τρία, αλλά στην πραγματικότητα δέκα, τελευταία χρόνια — είχε στ' αλήθεια σημασία;

Είχε προχωρήσει ψηλαφώντας για να αρπάξει τη βεβαιότητα, λες κι ήταν κάτι που μπορείς να το κατέχεις. Ζητούσε μια ασφάλεια, μια εγγύηση, που δεν παρέχεται, κι αν παρασχεθεί, γίνεται φυλακή. Παραδεχόμενος απλώς την ισχύ μιας πραγματικής συνύπαρξης, ήταν ελεύθερος να χρησιμοποιήσει τη γοητευτική γεωμετρία της σχετικότητας και τότε θα μπορούσε να τραβήξει μπροστά. Το επόμενο σκαλοπάτι ήταν απόλυτα σαφές. Η συνύπαρξη της διαδοχής θα μπορούσε να λυθεί με τις μετασχηματιστηκές σειρές του Σάεμπα μέσα από μια τέτοια προσέγγιση, διαδοχικότητα και παρουσία δεν παρυσιάζονταν καθόλου αντιτιθέμενες. Η θεμελιώδης ενότητα των οπτικών γωνιών της Ακολουθίας και της Συγχρονικότητας καθίστατο πλέον προφανής. Η έννοια του μεσοδιαστήματος συνέδεε τη στατική και τη δυναμική όψη του σύμπαντος. Πώς είχε συμβεί κι ενώ παρατηρούσε εδώ και δέκα χρόνια την πραγματικότητα, δεν τα είχε δει όλα αυτά; Δεν υπήρχε κανένα πρόβλημα για να συνεχίσει. Στην πραγματικότητα, ήδη συνέχιζε. Ήταν εκεί. Με μια πρώτη, φαινομενικά τυχαία ματιά σε μια μέθοδο, που του είχε παράσχει η κατανόηση μιας αποτυχίας που είχε λάβει χώρα σε ένα μακρινό παρελθόν, είδε ό,τι θα ακολουθούσε. Ο τοίχος γκρεμίστηκε. Η θέα ήταν πεντακάθαρη και συνολική. Ό,τι έβλεπε ήταν απλό, απλούστερο από καθετί. Ήταν η απλότητα και περιείχε μέσα της κάθε πολυπλοκότητα, κάθε υπόσχεση. Ήταν αποκάλυψη. Ήταν ο ανοιχτός δρόμος, ο δρόμος της επιστροφής, το φως.

Το πνεύμα του ήταν σαν παιδί που βγαίνει τρέχοντας στη λιακάδα. Δεν υπήρχε τέλος, κανένα τέλος...

Και όμως μέσα σ' αυτή την ανακούφιση, μέσα σ' αυτή την άμετρη ευτυχία, ένωσε το φόβο. Τα χέρια του άρχισαν να τρέμουν, τα μάτια του γέμισαν δάκρυα, λες και κοίταζε κατάματα τον ήλιο. Στο κάτω κάτω η σάρκα είναι ειλικρινής. Κι είναι παράξενο, υπερβολικά παράξενο, να ανοικαλύπτεις ότι μια ζωή δικαιώνεται.

Ωστόσο συνέχισε να κοιτάζει και να προχωράει μπροστά, με αυτή την ίδια παιδική χαρά, μέχρις ότου, ξαφνικά, ένωσε ανόικανος να συνεχίσει γύρισε πίσω και κοιτάζοντας γύρω του, μέσ' απ' τα δάκρυά του, είδε ότι το δωμάτιο ήταν σκοτεινό και τα ψηλά παράθυρα γεμάτα αστέρια.

Η στιγμή είχε περάσει την είδε να φεύγει, αλλά δεν προσπάθησε να την αρπάξει. Ήξερε ότι ήταν μέρος της, όχι εκείνη μέρος του. Ήταν αυτή που τον κρατούσε.

Σε ένα λεπτό σηκώθηκε τρέμοντας κι άνοιξε το φως. Περιπάτησε λίγο στο δωμάτιο αγγίζοντας τα πράγματα, τη ράχη ενός βιβλίου, τη σκιά μιας λάμπας, ευτυχισμένος που γύριζε πίσω στα οικεία αντικείμενα, πίσω στον κόσμο του — γιατί αυτή τη στιγμή η διαφορά των δύο πλανητών, του Γιουράς και της Ανάρες, δεν είχε μεγαλύτερη σημασία στα μάτια του απ' τη διαφορά δυο κόκκων άμμου σε μια παραλία. Δεν υπήρχε πια άβυσσος ούτε τοίχοι. Δεν υπήρχε πια εξορία. Είχε δει τα θεμέλια του σύμπαντος: ήταν στέρεα.

Προχώρησε στην κρεβατοκάμαρα βαδίζοντας αργά και τρικλίζοντας. Έπεσε στο κρεβάτι χωρίς να γδυθεί. Έμεινε εκεί, ξαπλωμένος, με τα χέρια κάτω απ' το κεφάλι, προβλέποντας και σχεδιάζοντας αυτή ή εκείνη τη λεπτομέρεια της δουλειάς που έπρεπε να γίνει, βυθισμένος σε μια επίσημη κι ευχάριστη ευγνωμοσύνη, που βαθμηδόν μετασχηματίστηκε σε γαλήνια ονειροπόληση και μετά σε ύπνο.

Κοιμήθηκε δέκα ώρες και ξύπνησε έχοντας στο νου τις εξισώσεις που θα εξέφραζαν την έννοια του μεσοδιαστήματος. Έτρεξε στο γραφείο και έπεσε με τα μούτρα στη δου-

λειά. Το απόγευμα πήγε κι έκανε το μάθημά του. Δείπνησε στο εστιατόριο των καθηγητών και συζήτησε με τους συναδέλφους για τον καιρό, για τον πόλεμο, για διάφορα πράγματα. Δεν ήξερε να πει αν πρόσεξαν την παραμικρή αλλαγή πάνω του, γιατί δεν είχε πλήρη συνείδηση της παρουσίας τους. Γύρισε στο δωμάτιό του και ξανάπιασε τη δουλειά.

Οι Γιουρασινοί χώριζαν τη μέρα σε είκοσι ώρες. Για οχτώ μέρες, περνούσε δώδεκα με δεκάξι ώρες στο γραφείο του ή περπατώντας στο δωμάτιο, με το καθαρό βλέμμα του συχνά στραμμένο προς τα παράθυρα, πέρα απ' τα οποία έλαμπαν ο ζεστός ήλιος της άνοιξης ή τα αστέρια κι η καστανόξανθη, μακρινή Σελήνη.

Μπαίνοντας με το δίσκο του προγεύματος ο Εφόρ τον βρήκε ξαπλωμένο στο κρεβάτι, μισόγυμνο, με τα μάτια κλειστά, να μιλάει σε μια γλώσσα ξένη. Τον ξύπνησε. Ο Σεβέκ βγήκε απ' τον ύπνο αναπτηδώντας, σηκώθηκε και πήγε παραπατώντας στο άλλο δωμάτιο, μέχρι το γραφείο που ήταν ολότελα άδειο: κοίταζε τον υπολογιστή, του οποίου τη μνήμη είχε σβήσει, και μετά στάθηκε ακίνητος, σαν κάποιος που δέχτηκε ένα χτύπημα στο κεφάλι κι ακόμα δεν το 'χει καταλάβει. Ο Εφόρ κατάφερε να τον βάλει πάλι να ξαπλώσει, και είπε: «Πυρετός, κύριε. Να φωνάξω γιατρό;»

«Όχι!»

«Σίγουρα, κύριε;»

«Όχι! Μην αφήσεις κανέναν. Λέγε ότι είμαι άρρωστος, Εφόρ».

«Τότε θα πάνε να φέρουν γιατρό. Μπορώ να λέω ότι εργάζεστε, κύριε. Θα τους αρέσει».

«Κλείδωσε την πόρτα βγαίνοντας» είπε ο Σεβέκ.

Το σώμα του τον είχε εγκαταλείψει το αισθανόταν αδύναμο, εξαντλημένο, βασανισμένο, τρελαμένο. Φοβόταν τον Πάε, τον Όιε, την καταδίωξη της αστυνομίας. Όσα είχε

ακούσει, όσα είχε διαβάσει, όσα είχε μισοκαταλάβει για τη γιουρασινή αστυνομία, τη μυστική αστυνομία, ξεπρόβαλαν καθαρά στη μνήμη του, φρικιαστικά, όπως όταν ένας άνθρωπος που παραδέχεται επιτέλους την αρρώστια του θυμάται οτιδήποτε έχει διαβάσει στο παρελθόν για τον καρκίνο. Σήκωσε τα μάτια του προς τον Εφόρ, μες στην αγωνία του πυρετού του.

«Μπορείτε να με εμπιστευέστε», είπε εκείνος με το υποτακτικό, γκρίζο ύφος του. Έφερε στον Σεβέκ ένα ποτήρι νερό και βγήκε. Η κλειδαριά της πόρτας έκλεισε πίσω του.

Τις επόμενες δυο μέρες φρόντισε τον Σεβέκ με τέτοια διακριτικότητα που σίγουρα δεν προερχόταν απ' την εμπειρία του σαν σερβιτόρος.

«Θα έπρεπε να ήσουν γιατρός, Εφόρ», είπε ο Σεβέκ όταν η αδυναμία του είχε γίνει πια μια απλή σωματική χαλάνωση, καθόλου δυσάρεστη.

«Έτσι λέει κι η γριά μου. Ποτέ δεν αφήνει άλλον, εκτός από μένα, να τη φροντίσει όταν έχει κατάθλιψη. “Εσύ ξέρεις”, λέει. Και νομίζω ότι έχει δίκιο».

«Ποτέ δεν ασχολήθηκες με αρρώστους;»

«Όχι, κύριε. Δε θέλω καμιά σχέση με τα νοσοκομεία. Μαύρη μέρα η μέρα που θα πεθάνω μέσα σε μια απ' αυτές τις πανουκλιασμένες τρύπες».

«Τα νοσοκομεία; Τι τρέχει με αυτά;»

«Τίποτα, κύριε. Τουλάχιστον αυτό που θα σας πάνε αν χειροτερέψετε», απάντησε ευγενικά ο Εφόρ.

«Για ποια μιλάς, τότε;»

«Για τα δικά μας. Βρόμικα. Σαν τον κώλο του σκουπιδιάρη», είπε ο Εφόρ, αβίαστα, περιγραφικά. «Παλιά. Η πιτσιρίκα πέθανε σε ένα τέτοιο νοσοκομείο. Υπάρχουν τρύπες στο πάτωμα, μεγάλες τρύπες, βλέπεις τα δοκάρια από μέσα. Λέω: “Πώς γίνεται αυτό;” και βλέπω τα ποντίκια να βγαίνουν απ' τις τρύπες, να φτάνουν στα κρεβάτια. Λένε: “Είναι

παλιό το κτίριο, είναι νοσοκομείο εδώ και εξασόσια χρόνια”. Οόκος της Θείας Αρμονίας των Πτωχών, αυτό είναι το όνομά του. Σκέτος βόθρος, ναι, αυτό είναι».

«Πέθανε το παιδί σου σε τέτοιο νοσοκομείο;»

«Ναι, κύριε, η κόρη μου η Λάικα».

«Από τι;»

«Μια βαλβίδα στην καρδιά δε δούλευε καλά. Έτσι λένε. Δε μεγάλωσε πολύ. Ήταν δυο χρονών όταν πέθανε».

«Έχεις άλλα παιδιά;»

«Όχι ζωντανά. Τρία γεννήθηκαν. Βαρύ για τη γριά. Αλλά τώρα λέει: “Όχι, καλά είναι έτσι, δεν έχεις έγνοια γι' αυτά, καλά είναι!” Μπορώ να κάνω τίποτα για σας, κύριε;» Η ξαφνική επιστροφή στη σύνταξη της ανώτερης τάξης έκανε τον Σεβέκ να αναπηδήσει: είπε ανυπόμονα: «Ναι! συνέχισε να μιλάς».

Είτε επειδή είχε αρχίσει να μιλάει αυθόρμητα είτε επειδή δεν ένιωθε καλά κι ήθελε να αλλάξει λίγο, ο Εφόρ αυτή τη φορά δεν τέντωσε το κορμί του. «Σκέφτηκα μια φορά να γίνω γιατρός στο στρατό», είπε, «αλλά δε με άφησαν. Με βάζουν στην άκρη. Λένε: “Νοσοκόμος, είσαι νοσοκόμος”. Έτσι, γίνομαι. Καλή εκπαίδευση, νοσοκόμος. Μόλις απολύομαι βρίσκω δουλειά στην υπηρεσία ενός τζέντλεμαν».

«Δε θα μπορούσες να είχες εκπαιδευτεί για γιατρός στο στρατό;»

Και η κουζέντα συνεχίστηκε. Ο Σεβέκ δυσκολευόταν να την παρακολουθήσει, τόσο εξαιτίας της γλώσσας όσο και του θέματος. Άκουγε για πράγματα που δε γνώριζε. Δεν είχε δει ποτέ ποντίκια, στρατόπεδα, τρελοκομεία, πτωχοκομεία, ενεχυροδανειστήρια, εκτελέσεις, κλέφτες, λαϊκές πολυκατοικίες, φοροεισπράκτορες, ανθρώπους που ήθελαν να δουλέψουν, αλλά δεν έβρισκαν δουλειά, μωρά νεκρά σε λάκκους. Όλα αυτά, μες στις αναμνήσεις του Εφόρ, φαίνονταν κοινοί τόποι ή μάλλον κοινοί τόποι της φρίκης. Ο Σεβέκ αναγκά-

στηκε να επιστρατεύσει όλη τη φαντασία του και να ενώσει όλα τα κομμάτια γνώσης που είχε για τον Γιουράς, για να μπορέσει να καταλάβει. Κι ωστόσο, όλα αυτά του ήταν οικεία, αλλά με έναν τρόπο διαφορετικό απ' όσα είχε δει μέχρι τώρα, και τα καταλάβαινε.

Ήταν αυτός ο Γιουράς για τον οποίο του είχαν μιλήσει στο σχολείο, στην Ανάρες. Ήταν ο κόσμος απ' όπου είχαν φύγει οι πρόγονοί του, προτιμώντας την πείνα, την έρημο, την εξορία. Ήταν ο κόσμος που είχε δώσει μορφή στο πνεύμα της Όντο και το είχε φυλακίσει για οχτώ ολόκληρα χρόνια επειδή είχε μιλήσει. Ήταν ο ανθρώπινος πόνος που μέσα του ρίζωναν τα ιδανικά της κοινωνίας του, το χρώμα απ' όπου είχαν βλαστήσει.

Δεν ήταν «ο αληθινός Γιουράς». Η αξιοπρέπεια κι η ομορφιά του δωματίου μέσα στο οποίο βρισκόταν με τον Εφόρ ήταν το ίδιο πραγματικές με τη βρομιά όπου είχε γεννηθεί ο Εφόρ. Γι' αυτόν, η σκέψη δεν έπρεπε να αρνιέται μια πραγματικότητα χάρη μιας άλλης, αλλά να τις δέχεται και τις δυο, να τις ενώνει. Δεν ήταν εύκολη δουλειά.

«Φαίνεστε ακόμα κουρασμένος, κύριε», είπε ο Εφόρ. «Καλύτερα να ξεκουραστείτε».

«Όχι, δεν είμαι κουρασμένος».

Ο Εφόρ τον κοίταξε για μια στιγμή εξεταστικά. Όταν λειτουργούσε σαν υπηρέτης, το ρυτιδωμένο, καλοζυρισμένο πρόσωπό του παρέμενε βαθιά ανέκφραστο· αλλά όλη αυτή την ώρα ο Σεβέκ το είχε δει να υφίσταται εκπληκτικές αλλαγές, να περνάει απ' τη σκληρότητα στο χιούμορ κι απ' τον κυνισμό στον πόνο. Τώρα είχε πάρει μια έκφραση συμπαθητική αλλά απόμακρη.

«Διαφορετικά από κει που ερχόσαστε», είπε ο Εφόρ.

«Πολύ διαφορετικά».

«Εκεί πάνω ποτέ δεν είναι κανείς χωρίς δουλειά». Υπήρχε στη φωνή του ένα ίχνος ειρωνείας ή ένα ερωτηματικό.

«Όχι».

«Και ποτέ κανείς δεν πεινάει;»

«Κανείς δεν πεινάει, όταν ο άλλος τρώει».

«Α!»

«Όμως πεινάσαμε. Πεθάναμε απ' την πείνα. Μεγάλος λιμός, ξέρεις, πριν από οχτώ χρόνια. Ήξερα μια γυναίκα τότε, που σκότωσε το μωρό της γιατί δεν είχε γάλα, και δεν υπήρχε τίποτα άλλο, τίποτα άλλο να του δώσει. Δεν πάνε... όλα μέλι γάλα στην Ανάρες, Εφόρ».

«Δεν αμφιβάλλω, κύριε», είπε ο Εφόρ, σε άλλη μια απ' τις παράξενες επιστροφές του στον τύπο ευγενείας. Κατόπιν πρόσθεσε με ένα μορφασμό, απομακρύνοντας τα χείλη απ' τα δόντια του: «Όμως δεν υπάρχει κανείς απ' αυτούς εκεί πάνω!»

«Απ' αυτούς;»

«Ξέρετε, κύριε Σεβέκ. Εσείς το είπατε κάποτε. Τους ιδιοκτήτες».

Ο Άτρο πέρασε να τον δει το άλλο βράδυ. Ο Πάε πρέπει να παραμόνευε γιατί ήρθε λίγα λεπτά αφότου ο Εφόρ είχε οδηγήσει το γέροντα στο δωμάτιο. Μπήκε μέσα κι αμέσως ρώτησε διακριτικά να μάθει πώς ήταν η υγεία του Σεβέκ. «Δουλεύετε πολύ σκληρά τις τελευταίες βδομάδες, κύριε», είπε. «Δεν πρέπει να κουράζετε τόσο πολύ τον εαυτό σας». Δεν κάθισε πολύ, έφυγε γρήγορα· ζήτημα ευγένειας. Ο Άτρο συνέχισε να μιλάει για τον πόλεμο στο Μπενμπίλι, που γινόταν, όπως είπε, «μια επιχείρηση μεγάλης κλίμακας».

«Οι άνθρωποι σ' αυτή τη χώρα επιδοκιμάζουν τον πόλεμο;» ρώτησε ο Σεβέκ, διακόπτοντας μια φράση του για τη στρατηγική. Είχε εκπλαγεί για την απουσία ηθικών κρίσεων στις εφημερίδες γι' αυτό το ζήτημα. Είχαν εγκαταλείψει το αχαλίνωτο λεξιλόγιό τους· τα άρθρα τους συχνά ήταν ακρι-

βώς τα ίδια με τα δελτία των τέλεφαξ που έδινε στη δημοσιότητα η κυβέρνηση.

«Αν τον επιδοκιμάζουν; Λες να γονατίσουμε και να αφήσουμε τους καταραμένους Θουβιανούς να μας πατήσουν; Διακυβεύεται το κύρος μας ως παγκόσμια δύναμη!»

«Εννοώ τους ανθρώπους, όχι την κυβέρνηση. Τους... τους ανθρώπους που πρέπει να πολεμήσουν».

«Και τι σχέση έχουν αυτοί; Έχουν συνηθίσει τις μαζικές στρατολογήσεις. Γι' αυτό υπάρχουν, αγαπητέ συναδέλφει! Για να πολεμάνε για τη χώρα τους. Και πρέπει να πω ότι δεν υπάρχουν καλύτεροι στρατιώτες απ' τους στρατιώτες της Α-Ιο, άπαξ και μάθουν να υπακούουν στις διαταγές. Τον καιρό της ειρήνης μπορεί να εκδηλώνουν ένα συναισθηματικό πασιφισμό, αλλά ο σπόρος είναι εκεί, κάτω απ' το δέρμα. Η μεγαλύτερη πηγή μας ως έθνος ήταν πάντα ο απλός στρατιώτης. Έτσι γίναμε αφεντικά σ' αυτόν τον πλανήτη».

«Σκαρφαλώνοντας σε σωρούς νεκρών παιδιών;» είπε ο Σεβέκ, αλλά η φωνή του πνίγηκε απ' την οργή ή ίσως από μια ανομολόγητη διάθεση να μην πληγώσει τα συναισθήματα του γέροντα, κι έτσι ο Άτρο δεν άκουσε τίποτα.

«Όχι», συνέχισε ο γιουρασινός, «θα δεις ότι η ψυχή του λαού σκληραίνει σαν ατσάλι όταν κινδυνεύει η πατρίδα. Μερικοί ταραχοποιοί του όχλου φωνάζουν πολύ στη Νίο και τις άλλες βιομηχανικές πόλεις ανάμεσα σε δυο πολέμους, αλλά είναι πολύ όμορφο να βλέπεις πώς οι άνθρωποι πυκνώνουν τις φάλαγγες του στρατού όταν κινδυνεύει η σημαία. Δε θέλεις να το πιστέψεις, το ξέρω. Το πρόβλημα με τον Οντονισμό, φίλε μου, είναι ότι είναι θηλυπρεπής. Αγνοεί την αρρενωπή πλευρά της ζωής. "Αίμα κι ατσάλι, κλαγγές της μάχης", όπως λέει κι ο ποιητής. Ο Οντονισμός δεν καταλαβαίνει το θάρρος, την αγάπη της σημαίας».

Ο Σεβέκ για μια στιγμή δε μίλησε· μετά είπε μαλακά:

«Ίσως είναι κλήθεια, εν μέρει. Τουλάχιστον εμείς δεν έχουμε σημαία».

Όταν έφυγε ο Άτρο, μπήκε ο Εφόρ για να πάρει το δίσκο. Ο Σεβέκ τον σταμάτησε κι αμέσως πήγε κοντά του λέγοντας: «Με συγχωρείς, Εφόρ», κι ακούμπησε ένα κομμάτι χαρτί στο δίσκο. Πάνω ήταν γραμμένα τα εξής: «Υπάρχει μικρόφωνο σ' αυτό το δωμάτιο;»

Ο υπηρέτης έσκυψε και το διάβασε αργά· ύστερα έδειξε με τα μάτια του το θόλο του τζακιού.

«Στην κρεβατοκάμαρα;» ρώτησε ο Σεβέκ με τον ίδιο τρόπο.

Ο Εφόρ κούνησε το κεφάλι του αρνητικά, άφησε το δίσκο κι ακολούθησε τον Σεβέκ στην κρεβατοκάμαρα. Σαν καλός υπηρέτης έκλεισε πίσω του την πόρτα αθόρυβα.

«Το ανακάλυψα την πρώτη μέρα, ξεσκονίζοντας», είπε με ένα χαμόγελο που έκανε να φαίνονται πιο βαθιές οι ρυτίδες του προσώπου του.

«Εδώ δεν υπάρχει;»

Ο Εφόρ σήκωσε τους ώμους του. «Ποτέ δε βρήκα. Μπορούμε να ανοίξουμε τις βρύσες στο λουτρό, κύριε, όπως στις ταινίες κατασκοπίας».

Προχώρησαν στο μεγαλόπρεπο ναό χρυσού κι ελεφαντόδοντος που ήταν η τουαλέτα. Ο Εφόρ άνοιξε τις βρύσες κι έφαξε τους τοίχους. «Όχι», είπε. «Δε νομίζω. Μια κάμερα θα την έβλεπα. Κάποτε είχα βρει μια όταν δούλευα για κάποιον στη Νίο. Άμα τις δεις μια φορά, δε σου ξεφεύγουν».

Ο Σεβέκ έβγαλε ένα άλλο χαρτάκι απ' την τσέπη του και του το έδειξε. «Ξέρεις από πού ήρθε αυτό;»

Ήταν το σημείωμα που είχε βρει στο πανωφόρι του: «Έλα μαζί μας, εμείς είμαστε αδελφοί σου».

Μετά από λίγο —το διάβασε αργά, ανοιγοκλείνοντας τα χείλη του—, ο Εφόρ είπε: «Δεν ξέρω από πού ήρθε».

Ο Σεβέκ απογοητεύτηκε. Πίστευε ότι ο Εφόρ είχε το

πλεονέκτημα να μπορεί να γλιστρήσει ένα μήνυμα στην τσέπη του «καφεντικού» του.

«Ξέρω από ποιους ήρθε. Κατά κάποιον τρόπο».

«Ποιοι; Πού μπορώ να τους βρω;»

Κι άλλη παύση. «Επικίνδυνη δουλειά, κύριε Σεβέκ». Πήγε κι άνοιξε περισσότερο τη βρύση.

«Δε θέλω να σε μπλέξω. Αν μπορείς μόνο να μου πεις... να μου πεις πού να πάω. Πού να ρωτήσω. Ένα όνομα μόνο».

Κι άλλη, μεγαλύτερη παύση. Το πρόσωπο του Εφόρ φαινόταν σκληρό και ζαρωμένο. «Δεν...» άρχισε και σταμάτησε. Μετά συνέχισε απότομα, με σιγανή φωνή. «Κοιτάξτε, κύριε Σεβέκ, ένας Θεός ξέρει αν σας θέλουν, σας έχουμε ανάγκη, αλλά κοιτάξτε, δεν ξέρετε για τι πρόκειται. Πώς θα κρυφτείτε; Ένας άνθρωπος σαν κι εσάς; Με τέτοια εμφάνιση; Εδώ υπάρχει παγίδα, αλλά παντού υπάρχουν παγίδες. Μπορείτε να φύγετε, αλλά δεν μπορείτε να κρυφτείτε. Δεν ξέρω τι να σας πω. Να σας δώσω ονόματα, βέβαια. Ρωτήστε οποιονδήποτε νιοτικό, θα σας πει πού να πάτε. Έχουμε στ' αλήθεια κουραστεί. Θέλουμε να ανασάνουμε. Αλλά θα σας πιάσουν, θα σας πυροβολήσουν —τι, λοιπόν, να σας πω; Δουλεύω ήδη οχτώ μήνες για σας, και σας έχω αγαπήσει. Σας θαυμάζω. Με πλησιάζουν συνεχώς. Τους λέω: “Όχι. Αφήστε τον. Είναι καλός άνθρωπος. Αφήστε τον να γυρίσει στον πλανήτη του, εκεί όπου οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι. Ας τον αφήσουμε να ελευθερωθεί απ' αυτήν την καταραμένη τη φυλακή μας!”»

«Δεν μπορώ να γυρίσω πίσω. Όχι ακόμα. Θέλω να συναντήσω αυτούς τους ανθρώπους».

Ο Εφόρ στάθηκε σιωπηλός. Ίσως η συνήθειά του σαν υπηρέτης, σαν κάποιος που έχει μάθει να υπακούει, τον έκανε τελικά να κουνήσει το κεφάλι του και να ψιθυρίσει. «Τον Τούιο Μαέντα, αυτόν πρέπει να δείτε. Πάροδος Καζούρας, στην Παλιά Πόλη. Το μπαζάλικο».

«Ο Πάε λέει ότι απαγορεύεται να φύγω απ' το Πανεπιστήμιο. Μπορεί να με σταματήσουν, αν με δουν να μπαίνω στο τρένο».

«Με ταξί, ίσως», είπε ο Εφόρ. «Καλώ εγώ ένα. Εσείς απλώς κατεβαίνετε απ' τα σκαλιά. Ξέρω τον Κάε Όμιον στην πιάτσα. Είναι ζύπνιος. Αλλά δεν ξέρω».

«Εντάξει. Τώρα. Ο Πάε ήταν εδώ πριν από λίγο. Με είδε. Νομίζει ότι μένω μέσα γιατί είμαι άρρωστος. Τι ώρα είναι;»
«Εφτάμισι».

«Αν φύγω τώρα, θα έχω όλη τη νύχτα μπροστά μου για να βρω πού να πάω. Φώναξε το ταξί, Εφόρ».

«Θα σας ετοιμάσω την τσάντα, κύριε;»

«Τσάντα; Γιατί;»

«Χρειάζεστε ρούχα».

«Φοράω ρούχα! Πήγαινε».

«Δεν μπορείτε να φύγετε έτσι», διαμαρτυρήθηκε ο Εφόρ.
«Έχετε λεφτά;»

«Α, ναι. Θα πάρω».

Ο Σεβέκ ήταν ήδη στο δρόμο. Ο Εφόρ έξυσε το κεφάλι του, κατσοφιασμένος και σκυθρωπός, αλλά πήγε στο τηλέφωνο του διαδρόμου να ειδοποιήσει το ταξί. Γύρισε και βρήκε τον Σεβέκ στην πόρτα να φοράει το πανωφόρι του. «Κατεβείτε», είπε μουτρωμένος. «Ο Κάε θα είναι στην πίσω πόρτα σε πέντε λεπτά. Πέστε του να βγει απ' την Οδό Άλσους, όπου δεν υπάρχει έλεγχος όπως στην μπροστινή πύλη. Μην πάτε από κει γιατί θα σας σταματήσουν αμέσως».

«Θα σε τιμωρήσουν για όλα αυτά, Εφόρ;»

Μιλούσαν κι οι δυο ψιθυριστά.

«Δεν ξέρω ότι φύγατε. Αύριο το πρωί θα πω ότι δε σηκωθήκατε ακόμα. Θα τους κρατήσω για λίγο».

Ο Σεβέκ τον έπιασε απ' τους ώμους, τον αγκάλιασε, του έσφιξε το χέρι. «Ευχαριστώ, Εφόρ!»

«Καλή τύχη», είπε εκείνος ξαφνιασμένος.
Ο Σεβέκ είχε ήδη εξαφανιστεί.

Μετά από εκείνη τη δαπανηρή μέρα με τη Βέα, ο Σεβέκ είχε ξοδέψει όλα σχεδόν τα μετρητά του, και η κούρσα με το ταξί ως τη Νίο κόστιζε δέκα μονάδες παραπάνω απ' όσα του είχαν μείνει. Έτσι κατέβηκε σε ένα μεγάλο σταθμό και, με τη βοήθεια του χάρτη του, πήγε με το μετρό στην Παλιά Πόλη, έναν τομέα της Νίο που δεν είχε ακόμα επισκεφτεί. Η Πάροδος Καζούρας δεν υπήρχε στο χάρτη και βγήκε απ' το τρένο στον κεντρικό σταθμό της Παλιάς Πόλης. Βγαίνοντας έξω, μακριά απ' το μεγαλείο του μαρμάρου, τα 'χασε. Τίποτα δεν έμοιαζε με τη Νίο Εσεία.

Έπεφτε μια ψιλή, ομιχλώδης βροχή κι όλα ήταν σκοτεινά. Δεν υπήρχαν φώτα. Στις κολόνες οι λάμπες ήταν σβηστές ή σπασμένες. Κίτρινες λάμπες φαίνονταν εδώ κι εκεί, γλιστρώντας από κλειστά παράθυρα. Στην άκρη του δρόμου φως έβγαινε από μια ανοιχτή πόρτα γύρω απ' την οποία ήταν μαζεμένη μια παρέα αντρών που συζητούσαν μεγαλόφωνα. Το πεζοδρόμιο γλιστρισμένο απ' τη βροχή ήταν γεμάτο πεταμένα χαρτιά και σκουπίδια. Οι βιτρίνες των μαγαζιών, απ' ό,τι μπορούσε να διακρίνει, ήταν μικρές και κλεισμένες με χοντρά ξύλινα ή μεταλλικά φύλλα, εκτός από μια που είχε καεί και έχασκε μαυρισμένη με κομμάτια γυαλιού να κρέμονται ακόμα στη σπασμένη τζαμαρία. Κόσμος περπατούσε, σκιές σιωπηλές και βιαστικές.

Μια γριά ανέβαινε κάτι σκαλιά πίσω του, και στράφηκε να τη ρωτήσει πού ήταν η Πάροδος. Στο φως της κίτρινης σφαίρας που έδειχνε την είσοδο του σταθμού του μετρό είδε καθαρά το πρόσωπό της: χλομό και ρυτιδιασμένο, με τη νεκρική κι εχθρική όψη της κούρασης. Χοντρά γυάλινα σκουλαρίκια κροτάλιζαν στ' αφτιά της. Ανέβαινε δύσκολα τα σκαλοπάτια, καμπουριασμένη απ' την κούραση, τα αρθριτικά ή

κάποια άλλη παραμόρφωση της σπονδυλικής στήλης. Όμως δεν ήταν γριά, όπως του φάνηκε αρχικά: ήταν δεν ήταν τριάντα.

«Μπορείτε να μου πείτε που βρίσκεται η Πάροδος Καζούρας;» τη ρώτησε ψελλίζοντας. Η γυναίκα τον κοίταξε αδιάφορα, επιτάχυνε το βήμα της φτάνοντας στην κορφή της σκάλας, κι εξαφανίστηκε χωρίς να πει λέξη.

Συνέχισε να βαδίζει τυχαία στο δρόμο. Η έξαψη που του είχε δημιουργήσει η απόφασή του να φύγει απ' το Ιέου-Εούν γύριζε τώρα σε ανησυχία, γινόταν ένα συναίσθημα φυγής και καταδίωξης. Απέφυγε την παρέα που στεκόταν μπροστά στην πόρτα, καθώς το ένστικτό του τον προειδοποίησε ότι ένας μοναχικός διαβάτης δεν πρέπει ποτέ να πλησιάζει τέτοιες παρέες. Όταν αντιλήφθηκε κάποιον που περπατούσε μόνος πίσω του, στράφηκε κι επανέλαβε την ερώτηση. Ο άντρας απάντησε: «Δεν ξέρω», κι έστριψε στη γωνία.

Το μόνο που είχε να κάνει ήταν να συνεχίσει. Έφτασε σε έναν καλύτερα φωτισμένο κάθετο δρόμο, που ξετυλιγόταν δεξιά κι αριστερά μες στην ομιχλιασμένη βροχή και μια σειρά απαίσιες φωτεινές επιγραφές και διαφημίσεις. Υπήρχαν πολλές ταβέρνες και πολλά ενεχυροδανειστήρια, ακόμα ανοιχτά. Στο δρόμο πολλοί άνθρωποι περπατούσαν σκυφτοί και βιαστικοί, κι άλλοι παραπατούσαν μπαίνοντας και βγαίνοντας απ' τις ταβέρνες. Ένας ήταν ξαπλωμένος στο πλακόστρωτο, μπροστά σε έναν υπόνομο, με το σακάκι του κουλουριασμένο στο κεφάλι του, κοιμισμένος, άρρωστος, νεκρός. Ο Σεβέκ στάθηκε και τον κοίταξε τρομοκρατημένος, ενώ οι άλλοι περνούσαν μπροστά του αδιάφοροι.

Καθώς στεκόταν εκεί παραλυμένος, κάποιος πλησίασε και τον κοίταξε. Ήταν κοντός, αξύριστος, στραβολαίμης, καμιά πενήνταριά ή εξηνταριά χρονών, με μάτια κοκκινισμένα κι ένα ξεδοντιασμένο στόμα, που άνοιζε διάπλατα όταν γέλασε. Στάθηκε εκεί και συνέχισε να γελάει δείχνοντας τον ψηλό

τρομοκρατημένο άντρα με ένα χέρι που έτρεμε. «Πού τα βρήκες αυτά τα μαλλιά, ε; πού τα βρήκες;» μουρμούρισε.

«Μπορείτε... μπορείτε να μου πείτε πώς θα πάω στην Πάροδο Καζούρας;»

«Βέβαια, η πάροδος καζούρας, κι εγώ καζούρα κάνω. Ψέματα. Είμαι ταπί. Έχεις κάνα φράγκο για ένα ποτηράκι στην κρύα νύχτα; Σίγουρα έχεις».

Έρθε πιο κοντά του. Ο Σεβέκ έκανε πίσω κοιτάζοντας την ανοιχτή παλάμη χωρίς να καταλαβαίνει.

«Έλα, μια καλή πράξη, κύριος. Λίγο παραδώσι», ψέλλισε ο άντρας, χωρίς να απειλεί ή να γίνεται φορτικός, μηχανικά, με το στόμα ακόμα να χάσκει σε μια ανόητη γκριμάτσα, το χέρι τεντωμένο.

Ο Σεβέκ κατάλαβε. Ψαχούλεψε στην τσέπη του, έβγαλε τα λεφτά που του είχαν απομείνει και τα βάλει στο χέρι του ζητιάνου. Κατόπιν, παγωμένος από ένα φόβο που δεν ήταν φόβος για τον εαυτό του, απομακρύνθηκε απ' τον άντρα, που συνέχιζε να μουρμουρίζει και να τραβάει το σακάκι του, και προχώρησε προς την πρώτη ανοιχτή πόρτα που βρήκε μπροστά του. Από πάνω της υπήρχε μια ταμπέλα: «Ενέχυρα και Ευκαιρίες στις Καλύτερες Τιμές». Μπήκε μέσα και βρέθηκε ανάμεσα σε σακάκια, παπούτσια, μεταχειρισμένα σάλια, χαλασμένες συσκευές, σπασμένες λάμπες, παράξενους δίσκους, πανέρια, κουτάλια, κολιέ, περιδέραια και άλλα μπιχλιμιπίδια που είχαν πάνω τους κολλημένη μια ετικέτα με την τιμή τους. Στάθηκε για μια στιγμή ακίνητος προσπαθώντας να συγκεντρωθεί.

«Θέλετε τίποτα;»

Ξανάκανε την ερώτησή του.

Ο μαγαζάτορας, ένας άντρας καστανός, το ίδιο ψηλός με τον Σεβέκ, αλλά πιο αδύνατος και καμπουριασμένος, τον κοίταξε παράξενα. «Γιατί θέλεις να πας εκεί;»

«Ψάχνω για κάποιον που μένει εκεί πέρα».

«Από πού είσαι;»

«Πρέπει να βρω αυτό το δρόμο, της Πάροδο Καζούρας. Είναι μακριά από δω;»

«Από πού είσαι, κύριος;»

«Απ' την Ανάρες, απ' τη Σελήνη», είπε ο Σεβέκ εκνευρισμένος. «Πρέπει να πάω στην Πάροδο Καζούρας, τώρα, απόψε».

«Είσαι εκείνος; Ο σοφός; Τι διάβολο κάνεις εδώ;»

«Το 'σκασα απ' την αστυνομία! Θα τους πεις πού είμαι ή θα με βοηθήσεις;»

«Γαμώτο», είπε ο άντρας. «Γαμώτο. Κοίτα...» Δίστασε, ετοιμάστηκε να πει κάτι, μετά κάτι άλλο, τελικά συνέχισε: «Εντάξει. Κλείνω. Θα σε πάω εγώ. Έλα. Γαμώτο!»

Ψαχούλεψε κάτι στο βάθος του μαγαζιού, έσβησε τη λάμπα, βγήκε με τον Σεβέκ, κλείδωσε την πόρτα, κατέβασε τα ρολά, έβαλε μια αλυσίδα και προχώρησε γρήγορα λέγοντας: «Πάμε!»

Πέρασαν είκοσι-τριάντα τετράγωνα, βυθιζόμενοι όλο και πιο βαθιά στο λαβύρινθο των δρόμων και των στενών της Παλιάς Πόλης. Η ψιλή βροχή έπεφτε απαλά στο σκοτάδι κάνοντας να αναβλύσουν οι μυρωδιές της μούχλας, της πέτρας και του μουσκεμένου μετάλλου. Τελικά έστριψαν κι άρχισαν να κατηφορίζουν ένα στενό δρομάκι χωρίς φώτα, ανάμεσα σε παλιά ψηλά σπίτια, των οποίων τα ισόγεια στέγαζαν ως επί το πλείστον μικρομάγαζα. Σε ένα απ' αυτά τα μαγαζιά ο οδηγός του Σεβέκ σταμάτησε και χτύπησε την κλειδωμένη πόρτα. Μια ταμπέλα πάνω τους έγραφε, *B. Μαέντα, Εδώδιμα πολυτελείας*. Μετά από λίγο η πόρτα άνοιξε. Ο ενεχυροδανειστής είπε κάτι σε μια κοπέλα δείχνοντας τον Σεβέκ. Εκείνη παραμέρισε και μπήκαν μέσα. «Ο Τούιο είναι πίσω, ελάτε», είπε κοιτάζοντας τον Σεβέκ στο χλομό φως που ερχόταν από ένα διάδρομο. «Είσαι εκείνος;» Η φωνή της ακούστηκε αδύναμη, αλλά ανυπόμονη. Χαμογε-

λούσε παράξενα. «Είσαι στ' αλήθεια εκείνος;»

Ο Τούιο Μαέντα ήταν ένας άντρας καστανός, καμιά σαρανταριά χρονών, με πρόσωπο έξυπνο και ζωηρό. Μόλις μπήκαν, έκλεισε ένα βιβλίο όπου έγραφε κάτι και σηκώθηκε. Χαιρέτησε τον ενεχυροδανειστή χωρίς να αφήσει τον Σεβέκ απ' τα μάτια του.

«Έρθε στο μαγαζί μου και ρώτησε πώς να έρθει εδώ, Τούιο. Λέει ότι είναι ο... ξέρεις, αυτός απ' την Ανάρες».

«Και είσαι, έτσι δεν είναι;» είπε αργά ο Μαέντα. «Ο Σεβέκ. Τι θέλεις εδώ;» Τον κοίταζε με τα φωτεινά κι ανήσυχα μάτια του.

«Ψάχνω για βοήθεια».

«Ποιος σε έστειλε σε μένα;»

«Ο πρώτος άνθρωπος που ρώτησα. Δεν ξέρω ποιος είσαι. Τον ρώτησα πού θα μπορούσα να πάω και μου είπε να έρθω να σε βρω».

«Ξέρει κανείς άλλος ότι είσαι εδώ;»

«Δεν ξέρουν ότι έφυγα. Θα το μάθουν αύριο».

«Πήγαινε να βρεις τον Ρεμέιβι», είπε ο Μαέντα στην κοπέλα. «Κάθισε, Δρ. Σεβέκ. Καλύτερα να μου εξηγήσεις τι συμβαίνει».

Ο Σεβέκ κάθισε σε μια ξύλινη καρέκλα, αλλά δεν έβγαλε το πανωφόρι του. Ήταν τόσο κουρασμένος που έτρεμε. «Το έσκασα», είπε. «Απ' το Πανεπιστήμιο, απ' τη φυλακή. Δεν ξέρω πού να πάω. Ίσως μόνο φυλακές να υπάρχουν στον Γιουράς. Έρθα εδώ γιατί μιλούν για κατώτερες τάξεις, για εργαζόμενες τάξεις, και σκέφτηκα ότι αυτές οι τάξεις θα είναι σαν το λαό μου. Άνθρωποι που μπορούν να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον».

«Τι είδους βοήθεια ζητάς;»

Ο Σεβέκ προσπάθησε να βάλει σε τάξη τις σκέψεις του. Το βλέμμα του έκανε το γύρο του μικρού ακατάστατου γραφείου και τελικά σταμάτησε στον Μαέντα. «Έχω κάτι που

το θέλουν», είπε. «Μια ιδέα. Μια επιστημονική θεωρία. Έρθα απ' την Ανάρες επειδή νόμιζα ότι εδώ θα μπορούσα να ολοκληρώσω τη δουλειά μου και να τη δημοσιεύσω. Δε φανταζόμουν ότι μια ιδέα εδώ είναι ιδιοκτησία του κράτους. Δεν μπορώ να πάρω τα χρήματα και τα πράγματα που μου δίνουν. Θέλω να φύγω. Αλλά δεν μπορώ να γυρίσω στην πατρίδα μου. Έτσι ήρθα εδώ. Εσείς δε θέλετε την επιστήμη μου και πιθανόν να μην αγαπάτε ούτε την κυβέρνησή σας».

Ο Μαέντα χαμογέλασε. «Όχι. Δεν την αγαπάω. Ούτε κι η κυβέρνηση με αγαπάει. Δε διάλεξες το πιο σίγουρο μέρος ερχόμενος εδώ, ούτε για σένα ούτε για μας... Μην ανησυχείς. Η νύχτα είναι νύχτα. Θα δούμε τι πρέπει να κάνουμε».

Ο Σεβέκ έβγαλε το σημείωμα που είχε βρει στην τσέπη του και του το έδωσε. «Ορίστε τι με έφερε εδώ. Είναι απ' τους δικούς σας;»

«Έλα μαζί μας, εμείς είμαστε αδελφοί σου... Δεν ξέρω. Ίσως».

«Είσαστε Οντονιανοί;»

«Εν μέρει. Συνδικαλιστές, ελευθερόφρονες. Δουλεύουμε με τους Θουβιανιστές, την Ένωση Σοσιαλιστών Εργαζομένων. Αλλά είμαστε αντισυγκεντρωτιστές. Φτάνεις σε μια στιγμή πολύ θερμή, ξέρεις».

«Ο πόλεμος;»

Ο Μαέντα έγνεψε καταφατικά. «Θα γίνει μια διαδήλωση σε τρεις μέρες. Ενάντια στην επιστράτευση, την πολεμική φορολογία, την αύξηση των τιμών. Υπάρχουν τετρακόσιες χιλιάδες άνεργοι στη Νίο Εσεία, κι αυτοί αυξάνουν τους φόρους και τις τιμές». Όση ώρα μιλούσε, κοιτούσε τον Σεβέκ τώρα, λες κι είχε τελειώσει η εξέταση, έστρεψε αλλού το βλέμμα του γέρνοντας στην καρέκλα του. «Αυτή η πόλη είναι έτοιμη για οτιδήποτε. Χρειαζόμαστε μια απεργία, μια γενική απεργία, και μια μαζική διαδήλωση. Όπως η απεργία του Ένατου Μήνα που την είχε καθοδηγήσει η Όντο», πρόσθε-

σε με ένα ξερό, στεγνό χαμόγελο. «Θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε μια Όντο τώρα. Αλλά αυτοί δεν έχουν Σελήνη για να μας ξαποστείλουν αυτή τη φορά. Πρέπει να εγκαθιδρύσουμε τη δικαιοσύνη εδώ ή πουθενά!» Κοίταξε ξανά τον Σεβέκ και πρόσθεσε μαλακά: «Ξέρεις τι σημαίνει για μας η κοινωνία σας τα τελευταία εκατόν πενήντα χρόνια; Ξέρεις ότι εδώ, όταν οι άνθρωποι θέλουν να ευχηθούν καλή τύχη, λένε: "Μακάρι να ξαναγεννηθείς στην Ανάρες"; Να ξέρεις ότι υπάρχει, να ξέρεις ότι κάπου υπάρχει μια κοινωνία χωρίς κυβέρνηση, χωρίς αστυνομία, χωρίς οικονομική εκμετάλλευση —να ξέρεις ότι δεν είναι μόνο θαύμα, όνειρο, ιδανικό! Αναρωτιέμαι αν καταλαβαίνεις γιατί σε κράτησαν κλεισμένο εκεί μέσα, στο Ιέου-Εούν, Δρ. Σεβέκ; γιατί δε σου επέτρεψαν ποτέ να εμφανιστείς δημόσια; γιατί θα τρέξουν σαν τα σκυλιά από πίσω σου μόλις ανακαλύψουν ότι τους έφυγες. Δε θέλουν μόνο την επιστημονική σου ιδέα. Θέλουν εσένα γιατί είσαι κι εσύ το ιδέα. Μια ιδέα επικίνδυνη. Η ιδέα της αναρχίας, με σάρκα κι οστά. Μια ιδέα που κυκλοφορεί ανάμεσά μας».

«Τότε έχετε την Όντο σας», είπε η κοπέλα με την ήρεμη φωνή της. Είχε γυρίσει την ώρα που μιλούσε ο Μαέντα. «Στο κάτω κάτω, η Όντο ήταν μόνο μια ιδέα. Ο Δρ. Σεβέκ είναι η απόδειξη».

Ο Μαέντα έμεινε κάμποσο σιωπηλός. «Μια απόδειξη που δεν μπορείς να τη δείξεις», είπε τελικά.

«Γιατί;»

«Αν ο κόσμος μάθει ότι βρίσκεται εδώ, θα το μάθει κι η αστυνομία».

«Αν τολμήσουν, ας έρθουν να τον πιάσουν», είπε η κοπέλα χαμογελώντας.

«Η διαδήλωση πρέπει να είναι απολύτως ειρηνική», τόνισε απότομα ο Μαέντα. «Ακόμα κι η ΕΣΕ το δέχτηκε αυτό!»

«Όχι εγώ. Δε θα αφήσω να με χτυπήσουν στο κεφάλι ή

να μου τινάξουν τα μυαλά στον αέρα οι φασίστες. Αν με χτυπήσουν, θα χτυπήσω κι εγώ».

«Πήγαινε μ' αυτούς, αν αγαπάς τις μεθόδους τους. Δεν πρόκειται να φέρουμε τη δικαιοσύνη με τη βία».

«Ούτε και με την παθητικότητα θα πάρουμε την εξουσία».

«Δε θέλουμε την εξουσία. Θέλουμε το τέλος της. Πώς το λέτε εσείς;» Ο Μαέντα στράφηκε στον Σεβέκ. «Τα μέσα είναι ο σκοπός. Η Όντο το έλεγε σ' όλη της τη ζωή. Μονάχα η ειρήνη μπορεί να φέρει την ειρήνη, μονάχα μια δίκαιη πράξη τη δικαιοσύνη! Δεν πρέπει να είμαστε διασπασμένοι την παραμονή της δράσης!»

Ο Σεβέκ τον κοίταξε; μετά κοίταξε την κοπέλα και ύστερα τον ενεχυροδανειστή που στεκόταν κοντά στην πόρτα. Η φωνή του ακούστηκε ήρεμη και κουρασμένη: «Αν μπορώ να φανώ χρήσιμος, χρησιμοποιήστε με. Ίσως θα μπορούσε να δημοσιευτεί μια δήλωσή μου στις εφημερίδες σας. Δεν ήρθα στον Γιουράς για να κρύβομαι. Αν μάθει ο κόσμος ότι είμαι εδώ, μπορεί η κυβέρνηση να φοβηθεί να με συλλάβει. Δεν ξέρω...»

«Έτσι είναι», είπε ο Μαέντα. «Βέβαια. Πού διάβολο είναι ο Ρεμείβι; Πήγαινε την αδελφή του, Σίρο, και πες να τον βρει και να τον φέρει εδώ... Εσύ κάτσε και γράψε γιατί ήρθες εδώ, μίλησε για την Ανάρες, εξήγησε γιατί δε θέλεις να πουληθείς στην κυβέρνηση, γράψε ό,τι θέλεις... θα το τυπώσουμε. Σίρο! Ειδοποίησε και τον Μείσθε... Θα σε κρύψουμε, αλλά, μα το Θεό, θα φροντίσουμε να μάθουν όλοι οι κάτοικοι της Α-Ιο ότι είσαι εδώ, ότι είσαι μαζί μας!» Οι λέξεις ξεχύνονταν απ' το στόμα του, τα χέρια του έτρεμαν όσο μιλούσε, περπάταγε πάνω κάτω στο δωμάτιο με γρήγορα βήματα. «Μετά», πρόσθεσε, «μετά τη διαδήλωση, μετά την απεργία, θα δούμε. Ίσως τα πράγματα να είναι διαφορετικά τότε! Ίσως να μη χρειάζεται πια να κρύβεσαι!»

«Ίσως να ανοίξουν όλες οι φυλακές», είπε ο Σεβέκ. «Λοι-

πόν, φέρτε μου χαρτί. Θα γράψω!»

Η κοπέλα με το όνομα Σίρο ήρθε κοντά του. Χαμογελώντας, σταμάτησε σαν να υποκλινόταν και, κάπως δειλά, τον φίλησε στο μάγουλο· μετά βγήκε. Το άγγιγμα των χειλιών της ήταν δροσιά που ο Σεβέκ την ένιωθε για πολλή ώρα.

Έμεινε μια μέρα στη σοφίτα του σπιτιού της Παρόδου Καζούρας, και μετά, δυο νύχτες και μια μέρα, στο υπόγειο κάποιου φτωχού επιπλοποιείου, ένα μέρος σκοτεινό και παράξενο, γεμάτο καδρόνια και σπασμένα μαδέρια. Και έγραψε. Του έφεραν τυπωμένα τα γραπτά του σε λίγες ώρες: πρώτα στην εφημερίδα *Σύγχρονη Εποχή* και κατόπιν, μετά το κλείσιμο των τυπογραφείων της εφημερίδας και τη σύλληψη της συντακτικής επιτροπής, με τη μορφή προκηρύξεων ενός παράνομου τυπογραφείου, μαζί με οδηγίες και συνθήματα για τη διαδήλωση και τη γενική απεργία. Δεν ξαναδιάβασε ό,τι είχε γράψει. Δεν άκουγε προσεχτικά τα λόγια του Μαέντα και των άλλων, όταν του περιέγραφαν τον ενθουσιασμό με τον οποίο διαβάζονταν τα άρθρα, τις συνεχείς εκδηλώσεις υπέρ της απεργίας, το αποτέλεσμα που θα είχε η παρουσία του στο μεγάλο συλλαλητήριο. Όταν τον άφηναν μόνο, έβγαζε μερικές φορές ένα μικρό σημειωματάριο απ' την τσέπη του πουκαμίσου του και κοιτούσε τις σημειώσεις του και τις κωδικοποιημένες εξισώσεις της Γενικής Θεωρίας της Χρονικότητας. Τις κοίταζε χωρίς να τις διαβάζει. Δεν τις καταλάβαινε πια. Ξανάβαζε λοιπόν το σημειωματάριο στην τσέπη του και καθόταν ακίνητος, κρατώντας στα χέρια το κεφάλι του.

Η Ανάρες δε διέθετε σημαία για να κυματίσουν, αλλά ανάμεσα στα πανό που διακήρυσσαν τη γενική απεργία και στα λάβαρα των Συνδικαλιστών και των Σοσιαλιστών εργατών, υπήρχαν πολλά πλακάτ που πάνω τους ήταν ζωγραφισμένος

ο κύκλος της Ζωής, το παλιό σύμβολο του Οντονιανού Κινήματος πριν από διακόσια χρόνια. Όλες οι σημαίες και τα πανό έλαμπαν έντονα στο φως του ήλιου.

Ήταν ωραία να είσαι έξω, μετά απ' τα δωμάτια με τις κλειδωμένες πόρτες ή τις κρυφώνες. Ήταν ωραία να βαδίζεις, κουνώντας τα χέρια, ανασαίνοντας το αέρα του ανοιξιάτικου πρωινού, μέσα σε κόσμο, ανάμεσα σε ένα τόσο μεγάλο πλήθος, ανάμεσα σε χιλιάδες ανθρώπους που περπατούσαν μαζί, γεμίζοντας τόσο τους κάθετους δρόμους όσο και την πλατιά λεωφόρο απ' όπου κατέβαιναν —ήταν τρομακτικό, αλλά κι αναζωογονητικό συνάμα. Κι όταν τραγουδούσαν, η χαρά κι ο φόβος μετασχηματίζονταν σε τυφλή έκσταση· τα μάτια του γέμισαν δάκρυα. Ήταν δυνατή, μέσα σε γεμάτους δύναμη δρόμους, μαλακωμένη απ' τον αέρα και τις αποστάσεις, συγκεχυμένη και συνταρακτική, αυτή η έκρηξη χιλιάδων φωνών σε ένα τραγούδι. Η μελωδία έμοιαζε να αντηχεί ακατάπαυστα, σαν κανόνι, κι όλο το πλήθος τραγουδούσε, απ' την κεφαλή της πορείας ως το τέλος.

Δε γνώριζε τα τραγούδια τους και αρκούσαν να τα ακούει, όμως ένιωθε συνεπαρμένος απ' τη μουσική τους, ώσπου ένας ύμνος άρχισε να αντηχεί στον ουρανό, ένας ύμνος τραγουδισμένος από όλους τους διαδηλωτές, ένας ύμνος που τον ήξερε. Σήκωσε το κεφάλι και τραγούδησε μαζί τους, στη γλώσσα του. Τραγούδησε τον *Ύμνο της Εξέγερσης*. Τον είχε τραγουδήσει διακόσια χρόνια πριν στους ίδιους δρόμους, σ' αυτήν εδώ τη λεωφόρο, αυτός ο λαός, ο λαός του.

*Ω, φως της ανατολής, αφύπνισε
Όσους κοιμήθηκαν!
Θα διαλυθούν τα σκοτάδια
Θα τηρηθεί η υπόσχεση.*

Όσοι ήταν γύρω απ' τον Σεβέκ σώπασαν για να τον

ακούσουν, κι εκείνος τραγούδησε δυνατά, χαμογελώντας, βαδίζοντας μαζί τους.

Πρέπει να υπήρχαν εκατό χιλιάδες άνθρωποι στην Πλατεία Καπιτωλίου ή μπορεί και δυο φορές περισσότεροι. Όπως με τα σωματίδια της ατομικής φυσικής, δεν μπορούσες να μετρήσεις τα άτομα ούτε να προσδιορίσεις τη θέση τους, ούτε να προβλέψεις τη συμπεριφορά τους. Κι ωστόσο, τούτη η μάζα, αυτό το πλήθος έκανε ό,τι έλπιζαν οι οργανωτές της απεργίας: έμενε συμπαγές, προχωρούσε με τάξη, τραγουδούσε, γέμιζε την Πλατεία Καπιτωλίου κι όλους τους γύρω δρόμους. Έμενε όρθιο κι υπομονετικό, μες στο μεσημεριάτικο ήλιο, για να ακούσει τους ομιλητές, που οι φωνές τους, μοναχικές και παράξενα δυνατές, υψώνονταν κι αντηχούσαν στην ηλιοφώτιστη πρόσοψη της Γερουσίας και του Διευθυντηρίου, κροτάλιζαν και σφύριζαν πάνω απ' το συνεχές και χαμηλόφωνο μουρμουρητό αυτού του ίδιου του πλήθους.

Υπήρχαν περισσότεροι άνθρωποι σ' αυτή την Πλατεία απ' όσους ζούσαν σ' όλο το Αμπενάι, σκέφτηκε ο Σεβέκ, αλλά η σκέψη αυτή ήταν παράλογη, ήταν προσπάθεια να ποσοτικοποιηθεί η άμεση εμπειρία. Στεκόταν με τον Μαέντα και τους άλλους στα σκαλοπάτια του Διευθυντηρίου, μπροστά στις κολόνες και τις ψηλές μπρούντζινες πόρτες, και κοίταζε τη σκοτεινή κινούμενη πεδιάδα των προσώπων, ακούγοντας κι αυτός τους ρήτορες: χωρίς να ακούει ή να καταλαβαίνει με τον τρόπο που η λογική αντιλαμβάνεται και κατανοεί, αλλά μάλλον όπως κοιτάζει κανείς, όπως ακούει τις ίδιες του τις σκέψεις ή όπως μια σκέψη αντιλαμβάνεται και κατανοεί τον σκεπτόμενο εαυτό. Όταν ήρθε η σειρά του, μίλησε όπως ακριβώς προηγουμένως άκουγε. Δεν τον κινούσε καμιά συνειδητή βούληση, δεν υπήρχε μέσα του καμιά συνείδηση. Ωστόσο ο πολλαπλασιασμένος απ' τα μεγάφωνα ήχος της φωνής του τον ενόχλησε λίγο, τον έκανε να διστάζει,

να μιλά αργά. Έλεγε σ' αυτούς τους ανθρώπους τις ίδιες τις δικές τους σκέψεις, το είναι τους, στη δικιά τους γλώσσα, κι ωστόσο χωρίς να δηλώνει τίποτα περισσότερο απ' όσα έλεγε στον εαυτό του παλιότερα, κατά τη διάρκεια της απομόνωσης του.

«Είναι ο πόνος μας που μας ενώνει. Δεν είναι η αγάπη. Η αγάπη δεν υπακούει στο πνεύμα και γίνεται μίσος όταν υφίσταται βία. Ο δεσμός που μας ενώνει δεν είναι ζήτημα επιλογής. Είμαστε αδελφοί. Είμαστε αδέρφια σε ό,τι μοιραζόμαστε. Στον πόνο, που καθέννας μας πρέπει να υποφέρει μόνος, στην πείνα, στη φτώχεια, στην ελπίδα, γνωρίζουμε την αδελφότητα μας. Τη γνωρίζουμε, γιατί αναγκαστήκαμε να τη μάθουμε. Ξέρουμε ότι δεν υπάρχει άλλη βοήθεια για μας πέρα απ' την αλληλοβοήθεια, ότι κανένα χέρι δε θα μας σώσει αν δεν απλώσουμε τα χέρια μας. Και το χέρι που απλώνετε είναι άδειο, σαν το δικό μου. Δεν έχετε τίποτα. Δεν κατέχετε τίποτα. Είστε ελεύθεροι. Το μόνο που έχετε είναι αυτό που είσαστε κι αυτό που δίνετε. Βρίσκομαι εδώ γιατί βλέπετε σ' εμένα την υπόσχεση, την υπόσχεση που δώσαμε πριν διακόσια χρόνια σ' αυτή την πόλη —την υπόσχεση που τηρήθηκε. Γιατί εμείς στην Ανάρες την τηρήσαμε. Δεν έχουμε παρά μόνο την ελευθερία μας. Δεν έχουμε τίποτα άλλο να σας δώσουμε παρά μόνο την ελευθερία σας. Έχουμε νόμο την αρχή της αλληλοβοήθειας των ανθρώπων. Έχουμε κυβέρνηση την ελεύθερη ένωση. Δεν έχουμε κράτη, έθνη, προέδρους, πρωθυπουργούς, αρχηγούς, στρατηγούς, αφεντικά, τραπεζίτες, φεουδάρχες, μεροκαματιάρηδες, ελεημοσύνη, αστυνομία, στρατιώτες, πολέμους. Ούτε κι έχουμε σε τίποτα περίσσειμα. Δεν κατέχουμε, μοιραζόμαστε. Δεν ευημερούμε. Κανένας από μας δεν είναι πλούσιος. Κανένας μας δεν είναι παντοδύναμος. Αν θέλετε την Ανάρες, αν θέλετε να στραφείτε στο μέλλον, τότε πρέπει να σας πω ότι πρέπει να βαδίζετε μπροστά με άδεια χέρια. Πρέπει να προχωρή-

σετε μόνοι, γυμνοί, σαν παιδί που έρχεται στον κόσμο, που μπαίνει στο μέλλον του, χωρίς παρελθόν, χωρίς να κατέχει τίποτα, που η ζωή του εξαρτάται εξ ολοκλήρου απ' τους άλλους. Δεν μπορείτε να πάρετε ό,τι δεν έχετε δώσει, και είστε εσείς που πρέπει να δοθείτε. Δεν μπορείτε να αγοράσετε την Επανάσταση. Δεν μπορείτε να κάνετε την Επανάσταση. Μπορείτε μόνο να είστε η Επανάσταση. Είτε η επανάσταση θα είναι στο πνεύμα σας είτε πουθενά».

Κι ενώ τέλειωνε το λόγο του, το βουητό των ελικοπτέρων της αστυνομίας που πλησίαζαν άρχισε να καλύπτει τη φωνή του.

Απομακρύνθηκε απ' τα μικρόφωνα και ύψωσε το βλέμμα του, κλείνοντας συγχρόνως τα μάτια του στο φως του ήλιου. Το ίδιο έκαναν και πολλοί απ' το πλήθος, έτσι που η κίνηση των κεφαλιών και των χεριών τους φάνηκε σαν άνεμος που φυσάει πάνω από κάμπο με στάχια.

Ο θόρυβος των μηχανών των ελικοπτέρων πάνω απ' την Πλατεία Καπιτωλίου ήταν ανυπόφορος, σαν τις κραυγές ενός τερατώδους ρομπότ. Κάλυψε εντελώς τις ριπές των πολυβόλων τους. Ακόμα κι όταν μια οχλοβοή σηκώθηκε απ' την πλατεία, τα ελικόπτερα δεν έπαιψαν να ακούγονται: τα παράλογα ουρλιαχτά των όπλων τους, η λέξη δίχως νόημα.

Τα πυρά τους είχαν στόχο τους ανθρώπους που στέκονταν κοντά στα σκαλοπάτια του Διευθυντηρίου. Το προστέγασμά του με τις κολόνες πρόσφερε γρήγορα καταφύγιο σ' όσους βρίσκονταν στα σκαλιά, αλλά γέμισε αμέσως. Η βουή του πλήθους σηκώθηκε σαν άνεμος καθώς όλοι έτρεχαν πανικόβλητοι να χωθούν στους οχτώ δρόμους που έβγαζαν στην Πλατεία. Τα ελικόπτερα πετούσαν πολύ χαμηλά, αλλά ήταν δύσκολο να πεις πια αν συνέχιζαν να πυροβολούν ή αν είχαν σταματήσει. Μεσ στο πλήθος νεκροί και τραυματίες ήταν τόσο σφιχτά κολλημένοι ο ένας πάνω στον άλλον που φαινόταν σαν αγκαλιασμένοι.

Οι μπρούντζινες πόρτες του Διευθυντηρίου υποχώρησαν με έναν κρότο που κανένας δεν άκουσε. Ο κόσμος έτρεξε προς τα κει για να βρει καταφύγιο, για να γλιτώσει τη μεταλλική βροχή. Όρμησαν κατά εκατοντάδες στις μεγάλες μαρμάρινες αίθουσες, ορισμένοι σταματώντας όπου μπορούσαν να κρυφτούν, άλλοι συνεχίζοντας να τρέχουν αναζητώντας έξοδο, και μερικοί προσπαθώντας να καταστρέψουν ό,τι μπορούσαν, πριν φτάσουν οι στρατιώτες. Όταν οι τελευταίοι έφτασαν, μες στις μαύρες και καθαρές στολές τους, κι ανέβηκαν τα σκαλοπάτια πατώντας πάνω σε νεκρούς κι ετοιμοθάνατους άντρες και γυναίκες, είδαν μια λέξη στο γκρίζο γυαλισμένο τοίχο του προθαλάμου, μια λέξη γραμμένη στο ύψος των ματιών του ανθρώπου, μια λέξη γραμμένη με αίμα: ΚΑΤΩ.

Πυροβόλησαν το νεκρό που ήταν πεσμένος κοντά στη λέξη, και αργότερα, όταν στο Διευθυντήριο αποκαταστάθηκε η τάξη, αυτή η λέξη σβήστηκε με νερό, σαπούνι και κουρελόπανα, αλλά παρέμεινε: είχε ειπωθεί: είχε νόημα.

Κατάλαβε ότι ήταν αδύνατο να προχωρήσει μακριά με το σύντροφό του, που διαρκώς έχανε τις δυνάμεις του κι είχε αρχίσει να παραπατάει. Δεν υπήρχε μέρος να πάει, αλλά έπρεπε οπωσδήποτε να απομακρυνθεί απ' την Πλατεία Καπιτωλίου. Ούτε υπήρχε και μέρος να σταματήσει. Το πλήθος είχε ανασυνταχτεί δυο φορές στη Λεωφόρο Μέζι προσπαθώντας να αντιμετωπίσει την αστυνομία, αλλά πίσω απ' τους αστυφύλακες είχαν φτάσει τα τεθωρακισμένα οχήματα του στρατού κι είχαν απωθήσει τον κόσμο προς την Παλιά Πόλη. Οι φασίστες δεν είχαν πυροβολήσει, παρ' όλο που σε άλλους δρόμους ακούγονταν πυροβολισμοί. Το μούγκρισμα των ελικοπτέρων σκέπαζε την πόλη, δεν μπορούσε κανείς να τ' αποφύγει.

Ο σύντροφός του αγκομαχούσε, ανάσαινε δύσκολα καθώς προσπαθούσε να σταθεί στα πόδια του. Ο Σεβέκ τον είχε

κουβαλήσει πολλά τετράγωνα πέρα και τώρα βρίσκονταν μακριά απ' τον κύριο όγκο του πλήθους. Δεν είχε κανένα νόημα να προσπαθήσουν να ξαναγυρίσουν. «Ορίστε, κάθισε εδώ», του είπε και τον βοήθησε να καθίσει στο πάνω σκαλοπάτι ενός υπογείου μιας αποθήκης, στα κλειστά παράθυρα της οποίας ήταν γραμμένη με κιμωλία και χοντρά γράμματα η λέξη ΑΠΕΡΓΙΑ. Κατέβηκε στην πόρτα του υπογείου και προσπάθησε να την ανοίξει. Ήταν κλειδωμένη. Όλες οι πόρτες ήταν κλειδωμένες: Ατομικές ιδιοκτησίες. Πήρε ένα κομμάτι μπετόν που είχε ξεκολλήσει απ' την άκρη της σκάλας και έσπασε το λουκέτο. Ύστερα άνοιξε την πόρτα, όχι με βιασύνη ή βία, αλλά με την αυτοπεποίθηση κάποιου που ανοίγει την πόρτα του σπιτιού του. Έριξε μια ματιά μέσα. Το υπόγειο ήταν γεμάτο κιβώτια και άδειο από ανθρώπους. Βοήθησε το σύντροφό του να κατέβει τα σκαλοπάτια, έκλεισε την πόρτα πίσω τους και είπε: «Κάθισε εδώ, ξάπλωσε, αν θέλεις. Θα δω αν υπάρχει νερό».

Το μέρος αυτό ήταν ολοφάνερα αποθήκη χημικών· υπήρχαν παντού σωλήνες και μια μάνικα για περίπτωση πυρκαγιάς. Όταν γύρισε ο Σεβέκ, ο σύντροφός του είχε λιποθυμήσει. Έτσι βρήκε την ευκαιρία να του πλύνει το χέρι με τη μάνικα και να εξετάσει την πληγή. Ήταν πολύ χειρότερη απ' ό,τι νόμιζε. Πρέπει το χέρι να είχε δεχτεί περισσότερες από μία σφαίρες, γιατί δύο δάχτυλα είχαν ξεριζωθεί κι απ' την παλάμη ξεπρόβαλαν τα σπασμένα οστά σαν οδοντογλυφίδες. Ο άντρας, όταν τα ελικόπτερα άνοιξαν πυρ, καθόταν δίπλα στον Σεβέκ και τον Μαέντα. Είχε χτυπηθεί κι είχε γαντζωθεί στο Σεβέκ για να μην πέσει. Ο Αναρσειανός είχε καταφέρει να τον κουβαλήσει μακριά απ' το Διευθυντήριο. Δυο άτομα μπορούσαν ευκολότερα να σταθούν όρθιοι και να προχωρήσουν μέσα σ' εκείνο το πανδαιμόνιο.

Έκανε ό,τι μπορούσε για να σταματήσει το αίμα με έναν επίδεσμο, ύστερα του έδεσε την πληγή ή μάλλον την κάλυψε,

κι αμέσως μετά έδωσε στον άντρα να πιει νερό. Δεν ήξερε το όνομά του· το λευκό περιβραχιόνιο στο μπράτσο του έδειχνε ότι ανήκε στην Ένωση Σοσιαλιστών Εργαζομένων· φαινόταν να 'χει την ηλικία του Σεβέκ, γύρω στα σαράντα ή ίσως και περισσότερο.

Στα εργοστάσια των νοτιοδυτικών περιοχών είχε δει πολύ πιο σοβαρούς τραυματισμούς από ατυχήματα και είχε μάθει ότι η ικανότητα των ανθρώπων να αντέχουν τον πόνο και να επιζούν από βαριές πληγές ήταν απίστευτα μεγάλη. Όμως εκεί πέρα πάντα υπήρχαν κάποιοι που τους φρόντιζαν. Υπήρχαν χειρουργοί που τους ακρωτηρίαζαν, πλάσμα που σταματούσε το αίμα, κρεβάτια για να ξαπλώσουν.

Κάθισε πλάι στον άντρα που εξακολουθούσε να κείτεται μισολιπόθυμος και σοκαρισμένος, και κοίταξε τις σειρές με τα κιβώτια, τους σκοτεινούς διαδρόμους ανάμεσά τους, το χλομό φως που έμπαινε απ' τα καγκελόφραχτα παράθυρα, τις λευκές κηλίδες νίτρου στο ταβάνι, τα ίχνη απ' τις μπότες των εργαζομένων και τις ρόδες απ' τα καρότσια στο σκονισμένο τσιμεντένο πάτωμα. Λίγο πριν εκατοντάδες χιλιάδες άτομα τραγουδούσαν κάτω από έναν καθαρό ουρανό· τώρα, δυο απ' αυτούς κρύβονταν σε ένα υπόγειο.

«Είσαστε αξιοθρήνητοι», είπε ο Σεβέκ στο σύντροφό του στα πραβικά. «Δεν μπορείτε να κρατήσετε τις πόρτες ανοιχτές. Ποτέ δε θα γίνετε ελεύθεροι». Άγγιξε απαλά το μέτωπο του άντρα· ήταν παγωμένο και ιδρωμένο. Χαλάρωσε λίγο τον επίδεσμο και μετά σηκώθηκε. Διέσχισε το σκοτεινό υπόγειο μέχρι την πόρτα και ύστερα βγήκε στο δρόμο. Οι ορδές των τεθωρακισμένων είχαν περάσει. Λίγοι διάσπαρτοι διαδηλωτές περπατούσαν σκυφτά μέσα σε εχθρική περιοχή. Ο Σεβέκ προσπάθησε να σταματήσει δυο απ' αυτούς· τελικά ένας τρίτος ήρθε κοντά. «Χρειάζομαι ένα γιατρό, υπάρχει ένας τραυματίας. Μπορείς να στείλεις ένα γιατρό εδώ;»

«Καλύτερα να τον βγάλεις έξω».

«Βόηθα με να τον μεταφέρω».

Ο άντρας απομακρύνθηκε βιαστικά. «Όπου να 'ναι θα φτάσουν κι εδώ», φώναξε. «Καλύτερα να φύγεις».

Κανείς άλλος δεν πέρασε και σε λίγο ο Σεβέκ είδε αρκετούς μελανοχίτωνες στο βάθος του δρόμου. Κατέβηκε στο υπόγειο, έκλεισε την πόρτα και πλησίασε τον τραυματία. Κάθισε κάτω, στο σκονισμένο πάτωμα. «Κόλαση», είπε.

Μετά από λίγο έβγαλε το σημειωματάριο απ' την τσέπη του πουκαμίσου του και βάλθηκε να το μελετάει.

Το απόγευμα κοίταξε με προσοχή έξω και είδε ένα τεθωρακισμένο σταματημένο στην άκρη του δρόμου και δυο άλλα να κινούνται αργά στη διασταύρωση. Αυτό εξηγούσε και τις κραυγές που ακούγονταν: ήταν το δίχως άλλο στρατιώτες που έδιναν διαταγές κι οδηγίες ο ένας στον άλλον.

Ο Άτρο του είχε εξηγήσει κάποτε πώς γίνονταν αυτά, πώς οι λοχίες είχαν το δικαίωμα να δίνουν διαταγές στους στρατιώτες, πώς οι υπολοχαγοί είχαν δικαίωμα να διατάζουν στρατιώτες και λοχίες, πώς οι λοχαγοί... και πάει λέγοντας μέχρι τους στρατηγούς που μπορούσαν να διατάζουν τους πάντες χωρίς να δέχονται διαταγές από κανέναν, εκτός απ' το στρατάρχη. Ο Σεβέκ τα άκουγε όλα αυτά ασηδιασμένος. «Και το λέτε οργάνωση αυτό;» ρώτησε. «Το λέτε πειθαρχία; Μα δεν είναι ούτε το ένα ούτε το άλλο. Πρόκειται για μηχανισμό καταναγκασμού τελείως αποτελεσματικό —ένα είδος ατμομηχανής της έβδομης χιλιετίας! Με μια τόσο αυστηρή κι εύθραυστη δομή, τι μπορεί να γίνει που να αξίζει τον κόπο;» Τα λόγια του έδωσαν στον Άτρο τη δυνατότητα να μιλήσει για την αξία του πολέμου, που σφυρηλατεί το θάρρος και την ανδρική δύναμη και ξεριζώνει τα ζιζάνια των ασθενικών, αλλά η ίδια η λογική των επιχειρημάτων του τον ανάγκασε να αναγνωρίσει την αποτελεσματικότητα του ανταρτοπολέμου, την αυτοοργάνωση και την αυτοπειθαρχία. «Αλλά όλα αυτά έχουν αξία μονάχα όταν οι άνθρωποι σκέ-

φτονται ότι πολεμούν για κάτι δικό τους, για παράδειγμα το σπίτι τους ή κάτι παρόμοιο», πρόσθεσε. Ο Σεβέκ τότε είχε εγκαταλείψει τη συζήτηση. Τη συνέχιζε όμως τώρα, μέσα στο σκοτεινό υπόγειο, ανάμεσα στα αμπαλαρισμένα κιβώτια της αποθήκης χημικών. Κι εξηγούσε στον Άτρο ότι καταλάβαινε πια γιατί ο στρατός ήταν οργανωμένος έτσι. Ήταν πράγματι εντελώς αναγκαίο: καμιά μορφή ορθολογικής οργάνωσης δεν μπορούσε να εξυπηρετήσει τέτοιο σκοπό. Απλώς, μέχρι αυτή την ώρα, δεν είχε καταλάβει ότι αυτός ο σκοπός ήταν να επιτρέπεται σε ανθρώπους με πολυβόλα να σκοτώνουν άοπλους άντρες και γυναίκες, όταν έπαιρναν διαταγές. Μόνο που εξακολουθούσε να μην καταλαβαίνει πού παρενέβαινε το θάρρος, η αντρική δύναμη ή η υγεία.

Καθώς το υπόγειο σκοτεινίαζε όλο και περισσότερο, μιλούσε κάπου κάπου και στο σύντροφό του. Ο τραυματίας ήταν τώρα ξαπλωμένος, με τα μάτια ανοιχτά, και βογκούσε με έναν τρόπο που συγκίνησε τον Σεβέκ —ένα παράπονο παιδικό και καρτερικό. Είχε προσπαθήσει γενναία να σταθεί όρθιος και να περπατήσει την ώρα που το πλήθος έτρεχε πανικόβλητο στο Διευθυντήριο για να βρει καταφύγιο κι αργότερα όταν βρέθηκε στο δρόμο για την Παλιά Πόλη. Κρατούσε το ματωμένο χέρι του κολλημένο στα πλευρά του κι είχε κάνει ό,τι μπορούσε για να μη φορτωθεί στον Σεβέκ. Ακούγοντάς τον να βογκάει απελπισμένα, ο Σεβέκ έπιασε το γερό του χέρι και ψιθύρισε. «Έλα, έλα, ησύχασε, αδελφέ». Δεν μπορούσε να αντέξει τον πόνο αυτού του ανθρώπου κι αισθανόταν άσχημα που δεν ήταν σε θέση να του προσφέρει βοήθεια. Ο τραυματίας, νομίζοντας ότι του έλεγε να μην κάνει θόρυβο και τραβήξουν την προσοχή της αστυνομίας, κούνησε το κεφάλι του καταφατικά κι έσφιξε τα χείλη.

Οι δυο άντρες έμειναν στο υπόγειο τρεις νύχτες. Όλο αυτό τον καιρό ακούγονταν σποραδικοί πυροβολισμοί στη συνοικία και τα τεθωρακισμένα συνέχιζαν να μπλοκάρουν τη

Λεωφόρο. Δε γίνονταν συγκρούσεις κοντά στο υπόγειο, αλλά υπήρχαν πολλοί στρατιώτες στο δρόμο, κι οι δυο άντρες που κρύβονταν δεν είχαν καμιά πιθανότητα να βγουν έξω χωρίς να γίνουν αντιληπτοί. Κάποια στιγμή, όταν ο σύντροφός του ξύπνησε, ο Σεβέκ τον ρώτησε: «Αν πηγαίναμε στην αστυνομία τι θα μας έκαναν;»

Ο άντρας χαμογέλασε. «Θα μας τουφέκιζαν», ψιθύρισε.

Φαινόταν να 'χει δίκιο, γιατί εξακολουθούσαν να ακούγονται πυροβολισμοί, και κάπου κάπου μια ισχυρή έκρηξη, ενώ δεν έπαυε ποτέ το βουητό των ελικοπτέρων. Μονάχα το χαμόγελό του παρέμενε ανεξήγητο.

Πέθανε από αιμορραγία εκείνη τη νύχτα, ενώ ήταν κι οι δυο ξαπλωμένοι σε ένα πρόχειρο στρώμα που είχε φτιάξει ο Σεβέκ απ' τα άχυρα που βρίσκονταν στα κιβώτια. Είχε ήδη αρχίσει η νεκρική σκαμψία, όταν ο Σεβέκ ξύπνησε. Κατόπιν ο ζωντανός κάθισε κι άκουσε τη σιωπή του σκοτεινού υπόγειου, του δρόμου, της πόλης ολόκληρης: μια σιωπή θανάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

ΑΝΑΡΕΣ

ΣΤΑ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΑ οι ράγες του τρένου ήταν τοποθετημένες σε αναχώματα, δυο μέτρα περίπου πάνω απ' το έδαφος. Η σκόνη δεν έφτανε τόσο ψηλά και μπροστά στον ταξιδιώτη ανοιγόταν ένα εξαιρετικό πανόραμα ερήμωσης.

Η νοτιοδυτική περιφέρεια ήταν η μόνη απ' τις οχτώ Διοικητικές Περιφέρειες της Ανάρες χωρίς καμιά σοβαρή υδάτινη έκταση. Στο νότιο άκρο της σχηματίζονταν βάλτοι απ' τους πάγους που έλιωναν το καλοκαίρι: προς τον ισημερινό υπήρχαν κάποιες μικρές λίμνες με αλκαλικές ουσίες, ίδιοι νερόλακοι μέσα σε αχανείς λεκάνες αλατιού. Από βουνά τίποτα απλώς κάθε εκατό περίπου χιλιόμετρα σειρές λόφων που απλώνονταν από βορρά προς νότο, άγονοι, ξεροί, γεμάτοι ρωγμές και συντρίμμια βράχων. Το μόνο που φύτρωνε εκεί ήταν ένα είδος βρύου —το μοναδικό φυτό που μπορούσε να αντέξει τις ζέστες και την ξηρασία, τα κρύα και τους ανέμους. Τα κοντά γκριζοπράσινα κοτσάνια του σχημάτιζαν ένα ινώδες δίχτυ πάνω στα φαγωμένα βράχια. Δεν υπήρχε άλλο χρώμα στο τοπίο πέρα απ' το καστανόμαυρο, που ξεθώριαζε όταν πλησίαζες στους υφάλμυρους αμμόβαλτους. Κάποια σύννεφα καταιγίδες κυλούσαν κατάσπρα στον πορφυρό ουρανό. Δεν πρόσφεραν βροχή, μονάχα σκιά απ' τον ήλιο. Το ανάχωμα κι οι γραμμές του τρένου απλώνονταν μπροστά και πίσω, μέχρι εκεί που έφτανε το μάτι.

«Το μόνο που μπορείς να κάνεις στη οτιοδυτική περιφέ-

ρεια είναι να τη διασχίσεις», είπε ο μηχανοδηγός.

Ο σύντροφός του δεν απάντησε γιατί κοιμόταν. Το κεφάλι του κουνιόταν στο ρυθμό των δονήσεων της μηχανής. Τα χέρια του, ξεραμένα και μελανιασμένα απ' το κρύο, ήταν κολλημένα στους μηρούς του. Είχε πάρει το τρένο στο Χάλκινο Βουνό, και καθώς δεν υπήρχαν άλλοι επιβάτες, ο μηχανοδηγός τον είχε προσκαλέσει στην καμπίνα του για να 'χει συντροφιά. Αμέσως μετά τον είχε πάρει ο ύπνος. Ο μηχανοδηγός τον κοίταζε πού και πού απογοητευμένος, αλλά και με συμπάθεια. Είχε δει τόσους και τόσους εξαντλημένους τα τελευταία χρόνια, που κόντευε να πιστέψει πως η κούραση ήταν η φυσιολογική ανθρώπινη συνθήκη.

Αργότερα, το απόγευμα, ο επιβάτης ξύπνησε και, αφού έριξε μια ματιά στην έρημο, ρώτησε: «Πάντα κάνεις μόνος σου αυτή τη διαδρομή;»

«Εδώ και τρία ή τέσσερα χρόνια».

«Έπαθες ποτέ βλάβη;»

«Κάμποσες φορές. Υπάρχει όμως πολύ φαί και άφθονο νερό στο ντουλάπι. Με την ευκαιρία, πεινάς;»

«Όχι, για την ώρα».

«Συνήθως σε μια δυο μέρες στέλνουν την ατμομηχανή του συνεργείου απ' το Λόνσομ».

«Είναι ο επόμενος σταθμός;»

«Ναι. Είναι εβδομήντα χιλιόμετρα απ' το Σεντέπ ως το Λόνσομ. Η πιο μεγάλη απόσταση δύο πόλεων σ' ολόκληρη την Ανάρες. Έντεκα χρόνια κάνω αυτή τη διαδρομή».

«Δε βαριέσαι;»

«Όχι. Μου αρέσει να δουλεύω μόνος μου».

Ο ταξιδιώτης έγνεψε καταφατικά.

«Μου αρέσει η ρουτίνα» μπορείς να σκεφτείς. Δεκαπέντε μέρες με το τρένο, δεκαπέντε με την παρτενέρ στη Νέα Ελπίδα. Όλη τη χρονιά η ξηρασία, ο λιμός, οτιδήποτε. Τίποτα δεν αλλάζει. Πάντα τα ίδια. Η διαδρομή μ' αρέσει.

Μου δίνεις λίγο νερό, σε παρακαλώ; Η παγωνιέρα είναι κάτω απ' το ντουλάπι».

«Ήπιαν κι οι δυο απ' το μπουκάλι. Το νερό είχε κάπως αλκαλική γεύση, αλλά ήταν δροσερό. «Αχ, καλό είναι!» φώναξε ο ταξιδιώτης ευχαριστημένος. Ξανάβαλε το μπουκάλι στη θέση του και γύρισε στο κάθισμά του. «Λοιπόν, έχεις παρτενέρ», είπε. Στο μηχανοδηγό άρεσε η απλότητα με την οποία μιλούσε και απάντησε: «Δεκαοχτώ χρόνια τώρα».

«Κι είναι αρχή ακόμα!»

«Γαμώτο, συμφωνώ μαζί σου. Αυτό ακριβώς δεν μπορούν να το δουν μερικοί. Αλλά όπως βλέπω εγώ τα πράγματα, αν ζευγαρώσεις με πολλές στην εφηβεία σου, το χαίρεσαι βέβαια, αλλά καταλαβαίνεις ότι είναι πάντα το ίδιο. Ωραίο πράγμα, εννοείται! Αλλά αυτό κάνει τη διαφορά δεν είναι το ζευγάρι αυτό καθαυτό, αλλά το άλλο πρόσωπο. Και τότε είναι που αρχίζεις να καταλαβαίνεις αυτή τη διαφορά. Τουλάχιστον, αν πρόκειται για γυναίκα που προσπαθείς να την καταλάβεις. Οι γυναίκες δεν επιτρέπουν στον εαυτό τους να δείξουν ότι είναι τσιμπτημένες και μπλοκάρουν... Όπως κι να έχει, εδώ βρίσκεται η ηδονή του πράγματος. Προβλήματα, παραμύθια, και τα ρέστα. Η ποικιλία. Η ποικιλία δεν έρχεται όταν τρέχεις από 'δω κι από κει. Γύρισα όλη την Ανάρες στα νιάτα μου' έχω οδηγήσει τρένα σ' όλες τις Περιφέρειες. Γνώρισα καμιά εκατοστή γυναίκες σε διάφορες πόλεις. Βαρέθηκα. Ξαναγύρισα εδώ και κάνω αυτή τη διαδρομή κάθε τρεις δεκάδες' όλο το χρόνο' μέσα σ' αυτή την έρημο όπου κανείς λόφος δεν ξεχωρίζει απ' τους άλλους' τρεις χιλιάδες χιλιόμετρα' όπου κι αν στρέψεις το βλέμμα σου, τα ίδια' κι επιστρέφω για να ξαναβρώ την ίδια παρτενέρ. Ούτε μια φορά δε βαρέθηκα. Δεν είναι η αλλαγή που σε κρατάει ζωντανό. Αυτό που μετράει είναι να 'χεις το χρόνο δικό σου' να δουλεύεις μαζί του ή εναντίον του».

«Αυτό είναι», είπε ο ταξιδιώτης.

«Πού είναι η παρτενέρ;»

«Στα Βορειοανατολικά. Εδώ και τέσσερα χρόνια.»

«Πολλά είναι», είπε ο μηχανοδηγός. «Θα έπρεπε να τοποθετηθείτε κάπου μαζί.»

«Όχι εκεί που ήμουν εγώ.»

«Πού ήσουν;»

«Στο Έλμποου και μετά στη Μεγάλη Κοιλιάδα.»

«Άκουσα για τη Μεγάλη Κοιλιάδα». Κοίταξε τον ταξιδιώτη με τον οφειλόμενο σε έναν επιζήσαντα σεβασμό. Είδε το ξερό κι ηλιοκαμένο πρόσωπό του και του φάνηκε μαραμένο μέχρι τα κόκαλα. Είχε δει κι άλλα τέτοια πρόσωπα που πέρασαν τα χρόνια του λιμού στη Σκόνη. «Δεν έπρεπε να προσπαθήσουμε να κρατήσουμε εκείνα τα εργοστάσια σε λειτουργία.»

«Χρειαζόμασταν φωσφάτη.»

«Μα λένε ότι ενώ τα τρένα με τα τρόφιμα σταματούσαν στο Πόρταλ, τα εργοστάσια συνέχιζαν να δουλεύουν και οι εργαζόμενοι πέθαιναν απ' την πείνα. Πήγαιναν λίγο παράμερα και σωριάζονταν νεκροί. Αλήθεια είναι;»

Ο άντρας έγνεψε καταφατικά, αλλά δεν είπε τίποτα. Ο μηχανοδηγός δεν επέμεινε· μετά από λίγο, όμως, πρόσθεσε: «Αναρωτιέμαι τι θα έκανα εγώ αν ποτέ το τρένο μου δεχόταν επίθεση απ' το πλήθος.»

«Ποτέ δε δέχτηκε;»

«Όχι, βλέπεις, εγώ ποτέ δε μεταφέρω τρόφιμα. Ένα βαγόνι, το πολύ, για το Άνω Σεντέπ. Είναι τρένο για μεταλλεύματα. Αλλά αν κουβαλούσα τρόφιμα και με σταματούσαν, τι θα έκανα; Θα έπεφτα πάνω τους και θα κουβαλούσα το φορτίο στον προορισμό του; Μα, γαμώτο, μπορείς να πατάς παιδιά και γέρους; Μπορεί να κάνουν λάθος, αλλά είναι αυτός λόγος για να τους σκοτώσεις; Δεν ξέρω!»

Οι ευθείες και λαμπερές ράγες έτρεχαν κάτω απ' τις ρόδες. Στα δυτικά, τα σύννεφα δημιουργούσαν στην έρημο τρε-

μουλιαστούς αντικατοπτρισμούς, σκιές ονείρων και λιμνών που είχαν ξεραθεί πριν από δέκα εκατομμύρια χρόνια.

«Ένα μέλος του συνδικάτου, ένας συνάδελφος που τον ξέρω από χρόνια, το έκανε, λίγο πιο βόρεια από 'δω, το θδ. Προσπαθούσαν να λύσουν ένα βαγόνι με στάρι απ' το τρένο του. Έβαλε την όπισθεν και σκότωσε κάμποσους που δεν πρόλαβαν να ξεφύγουν. Ήταν σαν σκουλήκια σε παχύ σάπιο ψάρι, μου έλεγε. Έλεγε ακόμα ότι οχτακόσια άτομα περίμεναν αυτό το στάρι —και πόσοι απ' αυτούς άραγε θα πέθαιναν αν δεν το έπαιρναν; Περισσότεροι απ' όσους σκοτώθηκαν, πολλοί περισσότεροι. Άρα, καλά έκανε κι αντέδρασε έτσι. Έλα, όμως! Εγώ ποτέ δεν καταφέρνω να κάνω τέτοιους υπολογισμούς! Δεν ξέρω αν είναι σωστό να βλέπεις τους ανθρώπους σαν αριθμούς. Αλλά τέλος πάντων, τι να κάνεις; Ποιους να σκοτώσεις;

»Τη δεύτερη χρονιά μου στο Έλμποου, δούλευα στη σύνταξη της λίστας των εργαζόμενων και τα συνδικάτα των εργοστασίων περιόρισαν τις μερίδες. Όσοι δούλευαν εξάωρο στα μηχανήματα έπαιρναν πλήρεις μερίδες —όση ποσότητα φαγητού χρειάζονταν απλά και μόνο για να συνεχίζουν τη δουλειά. Οι ημιαπασχολούμενοι έπαιρναν τα τρία τέταρτα της μερίδας. Αν ήταν άρρωστοι ή πολύ αδύναμοι για να δουλέψουν, δικαιούνταν μόνο μισή μερίδα. Βέβαια, με τόσο λίγο φαγητό δεν μπορούσες να γίνεις καλά. Ήταν αδύνατο να ξαναγυρίσεις στη δουλειά. Μπορούσες απλώς να επιβιώσεις. Εγώ ήμουν επιφορτισμένος με την εγγραφή στις λίστες όσων θα έπαιρναν μισή μερίδα, ανθρώπων που ήταν ήδη άρρωστοι. Δούλευα πλήρες ωράριο, οχτώ ώρες την ημέρα, πολλές φορές δέκα, δουλειά γραφείου, κι έπαιρνα πλήρες μερίδες: τις άξιζα. Τις άξιζα φτιάχνοντας τις λίστες των πεινασμένων». Τα ζωηρά μάτια του άντρα κοίταξαν μπροστά, στο ξερό φως. «Όπως είπες κι εσύ, μέτραγα ανθρώπους.»

«Τα παράτησες;»

«Ναι, τα παράτησα. Έφυγα. Για τη Μεγάλη Κοιλιάδα. Αλλά κάποιος άλλος θα ανέλαβε τις λίστες στα εργοστάσια του Έλμποου. Πάντα υπάρχει κάποιος πρόθυμος να φτιάχνει τις λίστες».

«Κακό αυτό», είπε ο μηχανοδηγός κλείνοντας τα μάτια του στο φως του ήλιου. Ήταν μελαχρινός και φαλακρός· δεν υπήρχε τρίχα στο κεφάλι του, παρ' όλο που ήταν δεν ήταν σαραντάρης. Το πρόσωπό του ήταν σκληρό, δυνατό, αθώο. «Είχαν άδικο», πρόσθεσε. «Έπρεπε να τα κλείσουν τα εργοστάσια. Δεν μπορείς να ζητάς τέτοια πράγματα από κάποιον. Δεν είμαστε, μήπως, Οντονιανοί; Όλοι μπορούν να χάσουν την ψυχραιμία τους, σύμφωνα. Αυτό συνέβη και με εκείνους που σταμάτησαν τα τρένα. Πεινούσαν, τα παιδιά πεινούσαν, όλοι πεινούσαν. Κι όταν είσαι πεινασμένος και βλέπεις ένα τρένο φορτωμένο τρόφιμα που δεν είναι για σένα, τότε θυμώνεις και ορμάς. Το ίδιο έγινε και με το φίλο μου· θύμωσε κι εκείνος όταν επιτέθηκαν στο τρένο του κι έβαλε την όπισθεν. Δεν υπολόγισε τίποτα. Όχι εκείνη τη στιγμή τουλάχιστον. Αργότερα, ίσως. Γιατί αρρώστησε όταν είδε τι είχε κάνει. Αλλά αυτό που σου 'καναν εσένα... να λες αυτός πρέπει να ζήσει κι εκείνος να πεθάνει... δεν έχει κανείς δικαίωμα να κάνει τέτοια δουλειά ούτε και να ζητάει από άλλον να την κάνει».

«Ήταν άσχημη εποχή τότε, αδελφέ», είπε ήρεμα ο ταξιδιώτης κοιτάζοντας τη λαμπερή έρημο όπου σκιές νερού τρεμούλιαζαν κι έφευγαν με τον άνεμο.

Το παλιό φορτηγό αερόπλοιο γλίστρησε πάνω απ' τα βουνά και προσγειώθηκε στο αεροδρόμιο του Κίντι Μάουντεν. Τρεις επιβάτες κατέβηκαν. Τη στιγμή αμφιβώς που ο τρίτος άγγιζε το έδαφος, η γη δονίστηκε. «Σεισμός», είπε. Ήταν ντόπιος και γύριζε σπίτι του. «Γαμώτο, κοιτάξτε αυτή τη

σκόνη! Κάποια μέρα θα κατέβουμε εδώ και δε θα υπάρχει πια βουνό».

Οι δυο απ' τους ταξιδιώτες περίμεναν τα φορτηγά να φορτώσουν για να τους πάρουν μαζί τους. Ο Σεβέκ προτίμησε να περπατήσει· ο ντόπιος του είχε πει ότι η Τσουκάρ βρισκόταν μόνο έξι χιλιόμετρα νότια του αεροδρομίου.

Ο δρόμος ήταν όλο στροφές και κατηφορικός. Δεξιά κι αριστερά υψώνονταν χόλουμ, φυτεμένα διάσπαρτα, ακολουθώντας με ακρίβεια τα υπόγεια ρεύματα του βουνού. Κατηφορίζοντας ο Σεβέκ είδε το χρυσό δειλινό πάνω απ' τους σκοτεινούς, κυματιστούς λόφους. Δεν υπήρχε κανένα σημάδι ανθρώπινης παρουσίας πέρα απ' το δρόμο που κατέβαινε σκιερός. Καθώς περπατούσε, ο άνεμος μούγκρισε ξάφνου και τον έκανε να νιώσει κάτι παράξενο: όχι τράνταγμα ούτε σεισμό, αλλά μια μετατόπιση, μια πεποίθηση ότι τα πράγματα πήγαιναν στραβά. Ολοκλήρωσε το βήμα του, και το έδαφος βρισκόταν εκεί, για να στηρίξει το πόδι του. Συνέχισε· ο δρόμος εξακολουθούσε κατηφορικός. Δεν κινδύνευε· αλλά ποτέ στο παρελθόν, όταν είχε βρεθεί σε κίνδυνο, δεν είχε νιώσει τόσο κοντά στο θάνατο. Ο θάνατος ήταν μέσα του, από κάτω του· η ίδια η γη ήταν αβέβαιη, ασταθής. Η διάρκεια, η σταθερότητα είναι υποσχέσεις που δίνει το ανθρώπινο πνεύμα. Ο Σεβέκ ένιωσε τον ψυχρό, καθαρό αέρα στο στόμα και στα πνευμόνια του. Μια κρινός, ένας χείμαρρος του βουνού κυλούσε με ένα βουητό κάπου στα σκοτάδια.

Όταν έφτασε στην Τσουκάρ είχε σουρουπώσει για τα καλά. Ο ουρανός είχε πάρει ένα σκούρο μοβ χρώμα πάνω απ' τη μαύρη ζώνη των βουνών. Οι λάμπες των δρόμων έχυναν ένα δυνατό, άχρωμο φως. Τα σπίτια, μέσα σε αυτό τον τεχνητό φωτισμό, φάνονταν σαν να ξεπροβάλλουν από άγρια σκοτάδια. Υπήρχαν πολλά κτίρια άδεια, πολλά σπίτια ατομικά: μια πόλη παλιά, παραμεθόριος, απομονωμένη, σκόρπια. Μια περαστική έδειξε στον Σεβέκ πού ήταν το Όρημα

Οκτώ: «Από κει, αδελφέ, μετά το νοσοκομείο, στο τέλος του δρόμου». Ο δρόμος κατηφόριζε στο σκοτάδι της βουνοπλαγιάς και κατέληγε στην πόρτα ενός χαμηλού κτιρίου. Μπήκε μέσα και βρέθηκε σ' έναν επαρχιώτικο προθάλαμο, που τον ξανάφερε στα παιδικά του χρόνια —στο Λίμπερτι, το Ντραμ, το Γουάντ Πλέινς, όπου είχε ζήσει με τον πατέρα του: ο χαμηλός φωτισμός, η χιλιοπατημένη ψάθα· η λίστα μιας ομάδας εκπαιδευόμενων μηχανικών, μια ανακοίνωση του συνδικάτου, μια αφίσα για ένα κοντσέρτο ή μια παράσταση που δόθηκε πολλές βδομάδες πριν —όλες καρφίτωμένες σε ένα ταμπλό· ο πίνακας ενός ερασιτέχνη που παρίστανε την Όντο στη φυλακή, κοριζαρισμένος και κρεμασμένος πάνω απ' τον καναπέ της κοινόχρηστης σάλας· ένα αρμόνιο, και κοντά στην πόρτα η λίστα όσων έμεναν εδώ κι ένα σημείωμα με τις ώρες που υπήρχε διαθέσιμο ζεστό νερό στα κοινά λουτρά της πόλης.

Σερούτ, Τακβέρ, Νο 3.

Χτύπησε την πόρτα κοιτάζοντας την ανταπόκριση του φωτός της εισόδου στη σκοτεινή επιφάνειά της. «Περάστε!» ακούστηκε μια γυναικεία φωνή. Άνοιξε.

Η λάμπα του διαμερίσματος βρισκόταν πίσω της, και για μια στιγμή δεν μπόρεσε να βεβαιωθεί ότι ήταν η Τακβέρ. Ήταν όρθια μπροστά του. Προχώρησε σαν να 'θελε να τον σπρώξει ή να τον αγκαλιάσει, με μια κίνηση αβέβαιη κι ημιτελή. Της έπιασε το χέρι κι αγκαλιάστηκαν, αγκαλιάστηκαν πάνω στην ασταθή γη.

«Πέρασε», είπε η Τακβέρ. «Ω, έλα, πέρασε».

Ο Σεβέκ άνοιξε τα μάτια. Στο βάθος του δωματίου διέκρινε ένα σοβαρό και προσεκτικό παιδικό πρόσωπο.

«Σαντίκ, ο Σεβέκ είναι».

Το κοριτσάκι πλησίασε την Τακβέρ, της έπιασε το πόδι κι έβαλε τα κλάματα.

«Μα μην κλαις. Γιατί κλαις, μικρή ψυχή;»

«Εσύ;» μουρμούρισε το κοριτσάκι.

«Γιατί είμαι ευτυχισμένη! Μονάχα γιατί είμαι ευτυχισμένη. Κάθισε στα γόνατά μου. Ω, Σεβέκ, Σεβέκ! Το γράμμα σου μόλις χθες έφτασε. Θα πήγαινα στο τηλέφωνο μόλις έβαζα τη Σαντίκ να κοιμηθεί. Έλεγες ότι θα τηλεφωνούσες απόψε. Όχι ότι θα έφτανες. Ω, μην κλαις, Σαντικούλα, κοίτα, εγώ δεν κλαίω πια. Κλαίω;»

«Κι αυτός έκλαιγε».

«Και βέβαια έκλαιγα».

Ο Σεβέκ την κοίταξε περίεργα. Ήταν πια τεσσάρων χρόνων. Είχε στρογγυλό κεφάλι, στρογγυλό πρόσωπο, ήταν ολόκληρη στρογγυλή, καστανή, γλυκιά, με μακριά μαλλιά.

Εκτός από δυο κουκέτες δεν υπήρχαν άλλα έπιπλα στο δωμάτιο. Στη μία καθόταν η Τακβέρ με τη Σαντίκ στα γόνατα. Ο Σεβέκ καθόταν στην άλλη με τα πόδια του απλωμένα. Καθάρισε τα μάτια του με την αναστροφή του χεριού του και μετά τα άπλωσε στη μικρή. «Βλέπεις;» είπε. «Το χέρι μου μούσκεψε. Κι η μύτη μου τρέχει. Έχεις μαντιλάκι;»

«Ναι. Εσύ;»

«Είχα, αλλά το έχασα σ' ένα πλυντήριο».

«Μπορείς να μοιραστείς μαζί μου αυτό που χρησιμοποιώ εγώ», απάντησε αμέσως η Σαντίκ.

«Δεν ξέρει πού είναι», μπήκε στη μέση η Τακβέρ.

Το κοριτσάκι κατέβηκε απ' τα γόνατα της μάνας του και πήγε να ψάξει το μαντίλι στο συρτάρι ενός ντουλαπιού. Το βρήκε και το έδωσε στην Τακβέρ, που το έδωσε με τη σειρά της στον Σεβέκ. «Καθαρό είναι», είπε με το πλατύ της χαμόγελο. Η Σαντίκ κοίταξε προσεκτικά τον Σεβέκ ενώ σκουπιζόταν.

«Σεισμός ήταν αυτό το τράνταγμα πριν από λίγο;»

«Όλη μέρα σεισμοί γίνονται. Στο τέλος σταματάς να δίνεις σημασία», είπε η Τακβέρ, αλλά η Σαντίκ, χαρούμενη που μπορούσε να δώσει πληροφορίες, δήλωσε με την ψιλή

φωνούλα της: «Ναι, έγινε ένας δυνατός πριν απ' το φαγητό. Όταν τρέμει η γη, τα παράθυρα κάνουν γκλιν γκλιν και πρέπει τότε να πηγαίνεις κάτω απ' την πόρτα ή να βγαίνεις έξω».

Ο Σεβέκ στράφηκε στην Τακβέρ· εκείνη του ανταπέδωσε το βλέμμα. Είχε γεράσει πιο πολύ από τέσσερα χρόνια. Ποτέ δεν είχε όμορφα δόντια, αλλά τώρα είχε χάσει δύο, ακριβώς πίσω απ' τους κυνόδοντες της άνω γνάθου, έτσι που έχασκε μια τρύπα όταν χαμογελούσε. Το δέρμα της δεν ήταν πια λείο, και τα μαλλιά της, τραβηγμένα πίσω σφιχτά, είχαν χάσει τη λάμψη τους.

Ο Σεβέκ είδε καθαρά ότι η Τακβέρ δε διέθετε πια χάρη και νιάτα· ήταν πια μια γυναίκα χωρίς ομορφιά, κουρασμένη μάλλον, που πλησίαζε στη μέση της ζωής της. Το είδε αυτό περισσότερο καθαρά απ' τον καθένα. Κανείς δε θα μπορούσε να δει την Τακβέρ όπως την έβλεπε εκείνος, στο φως των χρόνων της τρυφερότητας, στο φως των χρόνων της επιθυμίας. Τα μάτια τους συναντήθηκαν.

«Πώς... πώς πάει εδώ;» τη ρώτησε κοκκινίζοντας και μιλώντας χωρίς σκοπό.

Κοκκίνισε κι εκείνη ελαφρά και χαμογέλασε. «Ω, τίποτα καινούριο από τότε που μιλήσαμε στο τηλέφωνο», απάντησε με τη βραχνή φωνή της.

«Πάνε έξι δεκάδες τώρα!»

«Εδώ τα πράγματα δεν αλλάζουν».

«Είναι πολύ όμορφο μέρος... οι λόφοι». Είδε στα μάτια της Τακβέρ τα σκοτάδια των ορεινών κοιλάδων. Η δύναμη του σεξουαλικού πόθου του μεγάλωσε ξαφνικά και για μια στιγμή ένιωσε μια ζαλάδα. Ξεπέρασε γρήγορα αυτή την κρίση και προσπάθησε να κρύψει τη στύση του. «Πιστεύεις ότι στ' αλήθεια θέλεις να μείνεις εδώ;» ρώτησε.

«Δε με νοιάζει», απάντησε με την παράξενη, βαθιά φωνή της.

«Η μύτη σου τρέχει ακόμα», μπήκε στη μέση η Σαντίκ, ζωηρά αλλά χωρίς ιδιαίτερη συγκίνηση.

«Κι εσύ χαίρεσαι, έτσι;»

«Σιωπή, Σαντίκ, μην εγωτίζεις», τη μάλωσε η Τακβέρ.

Οι δυο μεγάλοι έβαλαν τα γέλια. Η μικρή συνέχισε να κοιτάζει τον Σεβέκ.

«Αγαπώ αυτή την πόλη, Σεβ. Ωραίος κόσμος, καλοί άνθρωποι. Αλλά δεν έχω πολλά να κάνω. Δουλεύω στο εργαστήριο του νοσοκομείου. Όμως η έλλειψη τεχνικών σιγά σιγά ξεπερνιέται. Θα μπορέσω σύντομα να φύγω χωρίς να τους αφήσω αβοήθητους. Θα 'θελα να γυρίσω στο Αμπενάι, αν σκέφτεσαι αυτό. Εσύ πήρες καινούρια θέση;»

«Δε ζήτησα ακόμα. Εδώ και μια δεκάδα είμαι στο δρόμο».

«Τι έκανες στο δρόμο;»

«Ταξίδεψα, Σαντίκ».

«Διέσχισε το μισό κόσμο για να 'ρθει να μας δει», είπε η Τακβέρ. «'Ηρθε απ' το νότο, απ' τις ερήμους».

«Το κοριτσάκι χαμογέλασε, και καθώς ήταν βολεμένο στα γόνατα της μάνας του, χασμουρήθηκε».

«Έχεις φάει, Σεβ; Είσαι κουρασμένος; Πρέπει να πάω το παιδί για ύπνο. Ετοιμαζόμασταν να φύγουμε όταν ήρθες».

«Κοιμάται ήδη στο υπνωτήριο;»

«Εδώ και τέσσερις μήνες».

«'Ημουν τεσσάρων χρονών», είπε η Σαντίκ.

«Λένε, είμαι τεσσάρων χρονών, Σαντίκ», τη διόρθωσε η Τακβέρ και την έσπρωξε μαλακά για να πάει να πάρει το παλτουδάκι της απ' την ντουλάπα.

Η Σαντίκ σηκώθηκε και στάθηκε λοξά πλάι στον Σεβέκ. «Μα ήμουν τεσσάρων χρονών, τώρα είμαι πάνω από τέσσερα».

«Χρονοσοφίστρια, σαν τον πατέρα!»

«Δεν μπορώ να ήμουν τεσσάρων χρονών και πάνω από τέσσερα ταυτόχρονα, έτσι δεν είναι;» ρώτησε η μικρούλα τον Σεβέκ.

«Μπορείς, είναι πολύ εύκολο. Μπορείς ακόμα να είσαι ταυτόχρονα τεσσάρων και σχεδόν πέντε».

Καθισμένος στη χαμηλή κουκέτα μπορούσε να κοιτάζει τη μικρή χωρίς να την αναγκάζει να σηκώνει το βλέμμα της για να του μιλήσει. «Όμως είχα ξεχάσει ότι ήσουν σχεδόν πέντε, βλέπεις. Την τελευταία φορά που σε είδα μόλις που ήσουν πάνω από μηδέν».

«Αλήθεια;» ρώτησε με κοκέτικη φωνή.

«Ναι. Ήσουνά τόσο», απάντησε ανοίγοντας λίγο τα χέρια του.

«Μπορούσα να μιλήσω;»

«Έλεγες ουάα, και λέγα ακόμαπραματάκια».

«Τους ξύπναγα όλους στο υπνωτήριο, σαν το μωρό της Τσεμπέν;» ρώτησε η μικρή χαμογελώντας πλατιά.

«Βέβαια».

«Και πότε έμαθα να μιλάω;»

«Όταν έγινες ενάμισι χρονών», είπε η Τακβέρ, «κι από τότε δε σταμάτησες λεπτό. Πού είναι το καπέλο;»

«Στο σχολείο», είπε η Σαντίκ και στράφηκε στον Σεβέκ: «Δε μ' αρέσει το καπέλο που φοράω».

Συνόδευσαν το κοριτσάκι στο υπνωτήριο του κέντρου εκπαίδευσης και το άφησαν στον προθάλαμο. Ήταν ένας χώρος θλιβερός, φωτισμένος —ευτυχώς— από παιδικές ζωγραφιές, λεπτά σιδερένια μοντελάκια μηχανών κι ένα σωρό ξύλινα σπιτάκια κι ανθρωπάκια. Η Σαντίκ καληνύχτισε τη μητέρα της φιλώντας την και μετά άπλωσε τα χεράκια της στον Σεβέκ: εκείνος έσκυψε και την αγκάλιασε σφιχτά. «Καληνύχτα», του είπε κι έφυγε με το νυχτερινό θυρωρό. Στάθηκαν και τους άκουσαν να μιλάνε στο βάθος του διαδρόμου: ο θυρωρός έλεγε στη μικρή να κάνει ησυχία.

«Είναι όμορφη, Τακβέρ. Όμορφη, έξυπνη και γερή».

«Και παραχαϊδεμένη, φοβάμαι».

«Όχι, όχι. Έκανες καλά... πολύ καλά που ήρθες εδώ... τέτοια εποχή...»

«Δεν ήταν τόσο άσχημα, όπως στο νότο», απάντησε η Τακβέρ κοιτάζοντάς τον ενώ απομακρύνονταν απ' το υπνωτήριο. «Τα παιδιά είχαν φαί εδώ: όχι πολύ, αλλά αρκετό. Σ' αυτή την περιοχή μια κοινότητα έχει τη δυνατότητα να καλλιεργήσει τη γη για να φάει. Υπάρχουν παντού δέντρα χόλουμ. Μπορείς να μαζεύεις τον καρπό τους και να τον μαγειρέψεις. Εδώ κανένας δεν πείνασε. Όμως τη Σαντίκ την παραχαϊδεψα. Την κράτησα μέχρι να γίνει τριών χρονών βέβαια, γιατί όχι; Αλλά όλοι με κατέκριναν στον ερευνητικό σταθμό του Ρόλνι. Ήθελαν να τη βάλω στο βρεφοκομείο. Έλεγαν ότι συμπεριφερόμουν σαν ιδιοκτήτρια σε σχέση με το παιδί και υποστήριζαν ότι δε συνεισέφερα καθόλου στην προσπάθεια της κοινωνίας να ξεπεραστεί η κρίση. Και πραγματικά είχαν δίκιο: αλλά παραήταν ηθικολόγοι: κανένας τους δεν καταλάβαινε ότι πιθανόν να ένιωθα μόνη. Ήταν όλοι τους μέλη μιας ομάδας, όχι άτομα. Περισσότερο με ενοχλούσαν οι γυναίκες. Αντιστάθηκα γιατί το φαγητό ήταν καλό — καθώς δοκιμάζαμε τα φύκια για να δούμε αν ήταν νόστιμα, μερικές φορές είχαμε περισσότερες απ' τις κανονικές μερίδες, έστω κι αν είχαν τη γεύση της κόλλας. Τελικά με αντικατέστησαν, έφεραν κάποιον άλλον που ταίριαζε καλύτερα σ' αυτή τη θέση. Μετά πήγα στο Φρες Στарт για δέκα δεκάδες. Ήταν χειμώνας, πριν δυο χρόνια, όλη εκείνη την περίοδο που τα γράμματα δεν έρχονταν, όταν τα πράγματα πήγαιναν άσχημα στα μέρη που ήσουν εσύ. Στο Φρες Στарт έμαθα ότι υπήρχε εδώ μια θέση κενή και ήρθα. Η Σαντίκ έμεινε μαζί μου μέχρι το φετινό φθινόπωρο. Μου λείπει ακόμα. Το δωμάτιο είναι τόσο σιωπηλό».

«Δεν έχεις συγάτοικο;»

«Ναι, τη Σερούτ. Είναι πολύ καλή, αλλά δουλεύει νυχτερινή βάρδια στο νοσοκομείο. Ήταν καιρός να φύγει η Σαντίκ».

θα της έκανε καλό να μείνει μαζί με άλλα παιδάκια. Είχε αρχίσει να γίνεται ντροπαλή και δειλή. Τελικά δέχτηκε να φύγει, φέρθηκε πολύ στωικά. Όλα τα μικρά παιδιά είναι στωικά. Βάζουν τα κλάματα όταν χτυπάνε, αλλά δέχονται τα μεγάλα γεγονότα όπως έρχονται, δεν παραπονιούνται σαν τους μεγάλους».

Περπατούσαν πλάι πλάι. Τα φθινοπωρινά αστέρια είχαν κάνει την εμφάνισή τους στον ουρανό, πολλά, απίστευτα πολλά και λαμπερά, τρεμοπαίζοντας και κλείνοντας το μάτι στη σκόνη που σήκωναν οι σεισμοί κι ο άνεμος. Ο ουρανός έμοιαζε σαν ανατριχίλα, σαν αστραποβόλημα μικρών διαμαντιών, σαν μαρμαρυγή του ήλιου σε θάλασσα μαύρη. Κάτω απ' αυτό το ανήσυχο μεγαλείο, οι λόφοι υψώνονταν σκοτεινοί και συμπαγείς, οι στέγες των σπιτιών αδρές, τα φώτα στις κολόνες άρρωστα και χλομά.

«Τέσσερα χρόνια», είπε ο Σεβέκ. «Πριν από τέσσερα χρόνια γύρισα στο Αμπενάι από εκείνη την κοινότητα στο Νότιο Οροπέδιο —πώς τη λέγαν;— τις Κόκκινες Πηγές. Ήταν μια νύχτα σαν κι αυτή... ο άνεμος, τα αστέρια... Πήγα τρέχοντας μέχρι το σπίτι. Και δεν ήσουν εκεί, είχες φύγει. Τέσσερα χρόνια!»

«Όταν έφυγα απ' το Αμπενάι ένωθα σαν τρελή. Έπρεπε να είχα αρνηθεί αυτή τη θέση».

«Δε θα άλλαζε τίποτα. Ο Σαμπούλ με περίμενε για να μου πει ότι δεν ήμουν πια μέλος του Ινστιτούτου».

«Αν ήμουν εκεί, θα έφευγες για τη Σκόνη;»

«Ίσως όχι· αλλά μπορεί και να μην καταφέραμε να τοποθετηθούμε κάπου μαζί». Εκείνη την εποχή, σχεδόν τίποτα δε θα μπορούσε να μας κρατήσει κοντά, δε συμφωνείς; Στις νοτιοανατολικές πόλεις δεν έμεινε κανένα παιδί. Ακόμα δεν έχουν γυρίσει. Τα έστειλαν στο Βορρά, σε όσες περιοχές υπήρχε τροφή. Κι έμειναν εκεί για να συνεχίσουν να δουλεύουν τα ορυχεία και τα εργοστάσια. Είναι απίστευτο πώς

καταφέραμε να τα βγάλουμε πέρα... όλοι μας —έτσι δεν είναι; Αλλά, γαμώτο, τώρα θέλω να ξαναπέσω με τα μούτρα στη δουλειά, και για πολύ καιρό!»

Τον έπιασε απ' το μπράτσο. Σταμάτησε απότομα σαν να 'χε δεχτεί ηλεκτροσόκ. Η Τακβέρ τον παρακούννησε χαμογελώντας. «Δεν έχεις φάει, έτσι;»

«Όχι. Ω, Τακβέρ, ήθελα τόσο πολύ να σε δω, τόσο πολύ!»

Αγκαλιάστηκαν σφιχτά στο σκοτεινιασμένο δρόμο, κάτω απ' τις αδύναμες λάμπες, κάτω απ' τα αστέρια. Κατόπιν, το ίδιο αιφνίδια, ο Σεβέκ την άφησε κι υποχώρησε προς τον πιο κοντινό τοίχο. «Καλύτερα να φάω κάτι», είπε εκείνος, και η Τακβέρ απάντησε: «Ναι, αλλιώς θα καταρρεύσεις!» Τράβηξαν ένα τετράγωνο πιο κάτω, όπου βρισκόταν το εστιατόριο, το πιο μεγάλο κτίριο της Τσακάρ. Το σερβίρισμα είχε τελειώσει και τώρα έτρωγε το προσωπικό· όμως ένας σερβιτόρος έφερε στον ταξιδιώτη μια κομπόστα και όσο ψωμί ήθελε. Κάθισαν σε ένα μεγάλο τραπέζι κοντά στην κουζίνα. Όλα τα άλλα τραπέζια ήταν μαζεμένα κι έτοιμα για το αυριανό πρωινό. Η μεγάλη αίθουσα έμοιαζε με σπηλιά: το ταβάνι χανόταν στη σκιά, οι γωνιές ήταν σκοτεινές, εκτός από μερικά πιάτα και φλιτζάνια που φωσφορίζαν από δω κι από κει αντανακλώντας το φως. Οι μάγειροι κι οι σερβιτόροι σχημάτιζαν μια ήσυχη συντροφιά, κατάκοποι όπως ήταν απ' τη δουλειά: έτρωγαν γρήγορα, μιλούσαν λίγο, χωρίς να δίνουν σημασία στην Τακβέρ και τον ξένο. Ο ένας μετά τον άλλον τέλειωσαν το φαγητό τους και σηκώθηκαν για να κουβαλήσουν τα πιάτα στην κουζίνα. Περνώντας μπροστά απ' τον Σεβέκ και την Τακβέρ μια μεσόκοπη γυναίκα τους είπε: «Με το πάσο σας, αμμάρι, θέλουν ακόμα μια ώρα για να τελειώσουν το πλύσιμο». Το πρόσωπό της ήταν άσχημο και ζαρωμένο, καθόλου μητρικό ή φιλικό. Μιλούσε όμως συμπαθητικά, και με την επιείκεια όχι του ανώτερου, αλλά του ίσου:

«Με το πάσο σας», ξαναείπε, κι αυτή τη φορά τους κοίταξε για μια στιγμή με αδελφική αγάπη.

Γύρισαν στο Οίκημα Οκτώ, Δωμάτιο 3, όπου θα μπορούσαν επιτέλους να δροσίσουν τον πόθο τους. Δεν άναψαν καν τη λάμπα· άρεσε πάντα και στους δυο να κάνουν έρωτα στα σκοτεινά. Την πρώτη φορά, έφτασαν αμέσως στον οργασμό, μόλις ο Σεβέκ μπήκε μέσα της· τη δεύτερη, πάλεψαν και ξεφώνισαν από χαρά, επιμηκώνοντας την ηδονή, λες κι έτσι θα καθυστερούσαν τη στιγμή του θανάτου· την τρίτη, ήταν κι οι δυο μισοκοιμισμένοι, και περιστρέφονταν γύρω απ' το κέντρο μιας άπειρης ηδονής, ο καθένας γύρω απ' το είναι του παρτενέρ του, σαν δυο πλανήτες που περιστρέφονται τυφλά, ήσυχα, μες στη λάμψη του ήλιου, γύρω απ' το κοινό τους κέντρο βάρους, χωρίς αρχή και τέλος.

Η Τακβέρ ξύπνησε την αυγή. Ανακάθισε στην κουκέτα και κοίταξε το γκριζο τετράγωνο του παραθύρου, πίσω απ' τον Σεβέκ· μετά χαμήλωσε το βλέμμα της πάνω του. Ήταν ξαπλωμένος ανάσκελα, ανάσαινε τόσο ήρεμα που το στήθος του μόλις που κουνιόταν, απόμακρος κι αυστηρός μέσα στο λιγοστό φως. Τραβήξαμε πολύ δρόμο για να ξαναβρεθούμε, συλλογίστηκε η Τακβέρ. Πάντα το ίδιο κάναμε. Ένα μακρύ δρόμο πάνω απ' τα χρόνια, πάνω απ' τις αβύσσους της τύχης. Εκείνος έρχεται από πολύ μακριά, γι' αυτό τίποτα δεν μπορεί να μας χωρίσει. Τίποτα, ούτε οι αποστάσεις, ούτε τα χρόνια δεν μπορούν να είναι πιο μακριά απ' την απόσταση που υπάρχει ανάμεσά μας, την απόσταση των φύλων μας, τη διαφορά του είναι μας, του πνεύματός μας. Αυτό το κενό, αυτή η άβυσσος που γεφυρώνουμε με ένα βλέμμα, με ένα άγγιγμα, με μια λέξη, το ευκολότερο πράγμα στον κόσμο. Κοίτα πόσο μακριά είναι ο Σεβέκ, πώς κοιμάται· κοίτα πόσο μακριά ήταν πάντα. Όμως ξανάρχεται, ξανάρχεται, ξανάρχεται...

Η Τακβέρ ανακοίνωσε την αναχώρησή της στο νοσοκομείο, αλλά παρέμεινε μέχρι να βρεθεί αντικαταστάτης στο εργαστήριο. Συνέχισε μάλιστα να δουλεύει οχτώ ώρες την ημέρα—όλο το τρίτο τετράμηνο του έτους 168, πολλοί δούλευαν ακόμα σύμφωνα με το ωράριο των καταστάσεων ανάγκης, γιατί, παρ' ότι η ξηρασία του χειμώνα του 167 είχε λάβει τέλος, η οικονομία χρειαζόταν πολύ καιρό ακόμα για να ξαναμπεί στους κανονικούς της ρυθμούς. «Ωράρια μεγάλα και μικρά γεύματα» ήταν η πραγματικότητα για όσους δούλευαν σε ειδικευμένες θέσεις, αλλά το φαγητό ήταν τώρα πια περισσότερο, πράγμα που δε συνέβαινε ένα-δυο χρόνια πριν.

Ο Σεβέκ για κάμποσο καιρό δεν έκανε σχεδόν τίποτα. Δε θεωρούσε τον εαυτό του άρρωστο· μετά τα τέσσερα χρόνια του λιμού, ο κόσμος είχε τόσο πολύ συνηθίσει τα αποτελέσματα της στέρησης και της κακής διατροφής, που τα έβρισκε φυσιολογικά. Είχε όμως κολλήσει το βήχα της σκόνης που ήταν σκέτη επιδημία στις ερήμους του νότου· ένας χρόνιος ερεθισμός του φάρυγγα, όπως η πνευμονοκονίαση κι άλλες αρρώστιες των μεταλλωρύχων, αλλά κάτι που θεωρούνταν φυσιολογικό για όποιον είχε ζήσει εκεί κάτω. Έτσι απλώς απολάμβανε το γεγονός ότι τη στιγμή που δεν είχε όρεξη για τίποτα, δεν υπήρχε και τίποτα να κάνει.

Για κάμποσες μέρες μοιραζόταν τα πρωινά το δωμάτιο μαζί με τη Σερούτ, και κοιμόντουσαν μέχρι αργά το απόγευμα· αργότερα η Σερούτ, μια ήσυχη γυναίκα, καμιά σαρανταριά χρονών, μετακόμισε σε άλλο δωμάτιο παρέα με μια άλλη γυναίκα, που δούλευε κι εκείνη τη νύχτα, και ο Σεβέκ με την Τακβέρ είχαν στη διάθεσή τους ολόκληρο το δωμάτιο τις υπόλοιπες τέσσερις δεκάδες που έμειναν στην Τσακάρ. Όση ώρα η Τακβέρ ήταν στη δουλειά της, εκείνος κοιμόταν ή πήγαινε βόλτες στους γυμνούς ξερούς λόφους γύρω απ' την πόλη. Κατόπιν, προς το τέλος του απογεύματος, περνούσε απ' το κέντρο εκπαίδευσης κι έβλεπε τη Σαντίκ να παίζει

με τα άλλα παιδάκια, και όπως πολλές φορές συμβαίνει με τους ενηλίκους, έπαιρνε κι ο ίδιος μέρος στα παιχνίδια τους. Ύστερα έπαιρνε τη Σαντίκ και πήγαιναν να βρουν την Τακβέρ που σχόλαγε απ' τη δουλειά της. Πήγαιναν κι οι τρεις μαζί στα λουτρά και στο εστιατόριο. Μια ή δυο ώρες μετά το δείπνο άφηναν το παιδί στο υπνωτήριο και γυρνούσαν, αυτός κι η Τακβέρ, στο δωμάτιο.

Οι μέρες κυλούσαν έτσι ειρηνικά, μες στον ήλιο του φθινοπώρου, μες στη σιωπή των λόφων. Για τον Σεβέκ ήταν ένα διάστημα έξω απ' το χρόνο, πλάι στη ροή, την εξωπραγματική, τη διαρκή, τη μαγευμένη. Μερικές φορές συζητούσαν με την Τακβέρ μέχρι αργά: άλλοτε πάλι πλάγιαζαν νωρίς και κοιμόντουσαν έντεκα ή και δώδεκα ώρες συνέχεια, μες στη βαθιά και κρυστάλλινη σιωπή της νύχτας του βουνού.

Είχε έρθει με μια βαλίτσα — μια βαλιτσούλα παλιά, μεταχειρισμένη, που πάνω της ήταν γραμμένο το όνομά του με μεγάλα γράμματα και μαύρο μελάνι. Όταν ταξίδευαν, όλοι οι Αναρειανοί είχαν μαζί τους τα χαρτιά τους, κάποια αναμνηστικά και ένα δεύτερο ζευγάρι μπότες, μέσα σ' αυτές τις παραφουσκωμένες, μεταχειρισμένες πορτοκαλί βαλίτσες. Η δικιά του περιείχε ακόμα ένα καινούριο πουκάμισο, που το είχε πάρει περνώντας απ' το Αμπενάι, μερικά βιβλία και τετράδια, κι ένα παράξενο αντικείμενο που, μέσα στη βαλίτσα, φαινόταν σαν μια σειρά κρίκοι με γυάλινες χάντρες. Το δεύτερο βράδυ το έβγαλε έξω με ύφος μυστηριώδες και το έδειξε στη Σαντίκ.

«Είναι κολιέ», είπε η μικρή γοητευμένη.

Στις μικρές πόλεις οι άνθρωποι φορούσαν κοσμήματα. Στο Αμπενάι ήταν πιο ευαίσθητοι απέναντι στην αντίφαση που υπήρχε ανάμεσα στην αρχή της μη κατοχής και του προσωπικού καλλωπισμού — ένα δαχτυλίδι ή μια καρφίτσα ήταν τα όρια του καλού γούστου. Αλλού, όμως, αγνοούσαν τη βαθιά σχέση ανάμεσα στην αισθητική και την επιθυμία

κατοχής: οι άνθρωποι στολίζονταν χωρίς να ντρέπονται. Στις περισσότερες περιοχές υπήρχαν επαγγελματίες χρυσοχόοι, που έκαναν αυτή τη δουλειά από μεράκι και για τη δόξα, καθώς και αποθήκες όπου μπορούσε να διαλέξει κανείς ό,τι ήθελε από χάλκινα κοσμήματα, ασημικά, μαργαριτάρια ή ακόμα και διαμάντια του Νότιου Οροπεδίου. Η Σαντίκ δεν είχε δει πολλά τέτοια λαμπερά κοσμήματα, αλλά ήξερε τα κολιέ και μόλις είδε το αντικείμενο το αναγνώρισε σαν τέτοιο.

«Όχι! Κοίτα», είπε ο πατέρας της και με μια επίσημη και ζωντανή κίνηση σήκωσε ψηλά το αντικείμενο απ' το σύρμα που συγκρατούσε τους κρίκους. Τεντωμένο, αυτό ζωντάνεψε κι οι κρίκοι άρχισαν να κινούνται ελεύθερα, διαγράφοντας ομόκεντρους άυλους κύκλους, με το φως της λάμπας να αντανακλάται στις γυάλινες χάντρες.

«Ω, τι ωραίο!» έκανε η μικρή. «Τι είναι;»

«Κρεμιέται στο ταβάνι: υπάρχει καμιά πινέζα; Θα πάω να φέρω απ' την αποθήκη. Ξέρεις ποιος το 'φτιαξε, Σαντίκ;»

«Όχι... ποιος;»

«Αυτή. Η μητέρα. Αυτή το 'φτιαξε». Στράφηκε στην Τακβέρ. «Είναι το αγαπημένο μου, αυτό που βρισκόταν πάνω απ' το γραφείο. Τα άλλα τα έδωσα στον Μπεντάπ. Δε μου πήγαινε να τα αφήσω στη γριά, πώς τη λέγανε, εκείνη την κυρα-Ζήλεια, στην άκρη του διαδρόμου».

«Α... την Μπουνούμπ! Χρόνια έχω να τη σκεφτώ!» Η Τακβέρ έβαλε τα γέλια. Η Σαντίκ συνέχισε να κοιτάζει τους κρίκους που γυρνούσαν προσπαθώντας να ισορροπήσουν.

«Θα μου άρεσε», είπε τελικά, «να μπορούσα να το μοιρατώ μια νύχτα, πάνω απ' το κρεβάτι μου, στο υπνωτήριο».

«Θα σου φτιάξω ένα, ψυχούλα. Για όλες τις νύχτες».

«Μπορείς, αλήθεια, να φτιάξεις, Τακβέρ;»

«Κάποτε μπορούσα. Πιστεύω να τα καταφέρω». Τα μάτια της είχαν γεμίσει δάκρυα. Ο Σεβέκ την αγκάλιασε απ'

τους ώμους. Ήταν κι αυτός συγκινημένος. Η Σαντίκ τους κοίταξε για μια στιγμή εξεταστικά έπειτα στράφηκε στον Κάτουκο του Ακατούσητου Χώρου.

Όταν έμεναν μόνοι, το βράδυ, συχνά κουβέντιαζαν για τη μικρή. Η Τακβέρ ήταν κάπως υπερ-απορροφημένη με το παιδί και δεν είχε άλλες παρέες· η ισχυρή λογική της συσκοτιζόταν από μητρικές φιλοδοξίες κι ανησυχίες. Κι αυτό ήταν αφύσικο για το χαρακτήρα της· ούτε ο ανταγωνισμός ούτε η προστατευτικότητα αποτελούσαν ισχυρά κίνητρα της Αναρεσιανής ζωής. Η Τακβέρ χαιρόταν που μπορούσε να μιλήσει γι' αυτές τις έγνοιες και τις υποψίες της, ελπίζοντας ότι η παρουσία του Σεβέκ θα μπορούσε να τη βοηθήσει να απαλλαγεί απ' αυτές. Τις πρώτες νύχτες μιλούσε κυρίως εκείνη, κι ο Σεβέκ την άκουγε όπως θα άκουγε τη μουσική ή το θόρυβο μιας πηγής, χωρίς να προσπαθεί να απαντήσει. Εδώ και τέσσερα χρόνια δε μιλούσε πολύ· είχε χάσει τη συνήθεια να συζητάει. Η γυναίκα, καθώς πάντα τα κατάφερνε, τον έβγαλε απ' τη σιωπή του. Αργότερα ήταν πια εκείνος που μιλούσε περισσότερο, έστω κι αν συνέχιζε να εξαρτάται απ' τις απαντήσεις της.

«Θυμάσαι τον Τιτίν;» τη ρώτησε μια νύχτα.

Έκανε κρύο· είχε φτάσει ο χειμώνας, και το δωμάτιο — το πιο απομακρυσμένο απ' το καλοριφέρ του κτιρίου— δε ζεσταινόταν ποτέ. Είχαν τυλιχτεί με τις δυο κουβέρτες κι είχαν κουρνιάσει μαζί στη μια κουκέτα. Ο Σεβέκ φορούσε ένα παλιό, ξεβαμμένο πουκάμισο για να μην κρυώσει το στήθος του. Η Τακβέρ δε φορούσε τίποτα κάτω απ' τις κουβέρτες ήταν εντελώς γυμνή.

«Τι έγινε η πορτοκαλί κουβέρτα;» τον ρώτησε.

«Κατάντησες ιδιοκτήτρια! Την άφησα».

«Στην κυρα-Ζήλεια; Πόσο θλιβερό! Δεν είμαι ιδιοκτήτρια, συναισθηματική είμαι. Ήταν η πρώτη κουβέρτα που σκεπαστήκαμε».

«Όχι, δεν ήταν η πρώτη. Είχαμε σκεπαστεί με μια άλλη, στη Νε Δέρας».

«Μπορεί. Δεν το θυμάμαι». Η Τακβέρ γέλασε. «Για ποιον μου είπες πριν;»

«Για τον Τιτίν».

«Δεν τον θυμάμαι».

«Στο Ινστιτούτο του Βορρά. Ένα μελαγχρινό παιδί, με ανασηκωμένη μύτη...»

«Α, ο Τιτίν! Βέβαια. Πήγε το μυαλό μου στο Αμπενάι».

«Τον είδα. Στα Νοτιοδυτικά».

«Είδες τον Τιτίν; Τι κάνει;»

Ο Σεβέκ για μια στιγμή δεν απάντησε, αλλά έσυρε το δάχτυλό του στη ραφή της κουβέρτας. «Θυμάσαι τι μας είχε πει γι' αυτόν ο Μπεντάπ;»

«Ότι ποτέ δεν πήγαινε για κλέβεις, ότι γυρνούσε από δω κι από κει, κι ότι τελικά κατέληξε στο νησί Σεργάβινα, έτσι δεν είναι; Και μετά ο Νταπ έχασε τα ίχνη του».

«Είδες το έργο που ανέβασε, αυτό που τον έβαλε σε φασαρίες;»

«Στο Θερινό Φεστιβάλ, μετά την αναχώρησή σου; Α, ναι. Δεν το θυμάμαι καλά, πέρασε πολύς καιρός. Ήταν ανόητο. Ευφυής ο Τιτίν... ναι, ευφυής. Αλλά το έργο ανόητο. Έλεγε για ένα Γιουρασινό που είχε κρυφτεί στο υδροπονητικό ντεπόζιτο ενός φορτηγού διαστημόπλοιου· ανάσαινε με ένα καλάμι κι έτρωγε μόνο ρίζες. Τελείως ανόητο! Αυτός ο Γιουρασινός κατάφερε να μπει λαθραία στην Ανάρες. Κι άρχισε να τρέχει από δω κι από κει προσπαθώντας να αγοράσει πράγματα απ' τις αποθήκες για να τα πουλήσει μετά. Μάζευε μάλιστα τόσους βόλους χρυσάφι πάνω του, που τελικά δεν μπορούσε να κινηθεί. Ήταν αναγκασμένος να μένει ακίνητος κι έχτισαν γύρω του ένα ανάκτορο που ονομάστηκε ο ιδιοκτήτης της Ανάρες. Υπήρχε μάλιστα και μια σκηνή πολύ αστεία: ήθελε να ζευγαρώσει με μια γυναίκα κι ενώ εκείνη

ήταν έτοιμη, με τα σκέλια ορθάνοιχτα, αυτός δεν μπορούσε, επειδή δεν την είχε πληρώσει προκαταβολικά με χρυσάφι. Έτσι κι εκείνη δεν του καθότανε. Ήταν αστείο: η γυναίκα κουνούσε τα πόδια της κι ο Γιουρασινός έπεφτε πάνω της· αλλά ξαφνικά αυτή σηκώνόταν απότομα, σαν να την είχαν δαγκώσει, και φώναζε: «Δεν πρέπει! Δεν είναι ηθικό! Δεν είναι σωστή συναλλαγή!» Ο φουκαράς ο Τιρίν! αστείος και ζωηρός!»

«Αυτός έπαιζε το ρόλο του Γιουρασινού;»

«Ναι. Ήταν καταπληκτικός».

«Μου το έδειξε το έργο. Πολλές φορές».

«Πού τον συνάντησες; Στη Μεγάλη Κοιλιάδα;»

«Όχι, προηγουμένως, στο Έλμπου. Ήταν φύλακας του εργοστασίου».

«Ο ίδιος τη διάλεξε τέτοια δουλειά;»

«Δε νομίζω ότι ο Τιρίν ήταν σε θέση να διαλέξει οτιδήποτε, εκείνο τον καιρό... Ο Μπεντάπ πίστευε πάντα ότι τον ανάγκασαν να πάει στη Σεγκβίνα, ότι τον εκβίασαν να ζητήσει θεραπεία. Δεν ξέρω. Όταν τον είδα, πολλά χρόνια μετά τη θεραπεία, ήταν καταστραμμένος».

«Λες να του έκαναν τίποτα στη Σεγκβίνα;»

«Δεν ξέρω· νομίζω ότι το Άσυλο είναι για να προσφέρει καταφύγιο. Αν κρίνω απ' τα δημοσιεύματα του συνδικάτου τους, είναι τουλάχιστον αλτρουιστές. Αμφιβάλλω αν είναι αυτοί που κατάντησαν έτσι τον Τιρίν».

«Τότε τι τον διέλυσε; Το γεγονός ότι δεν μπορούσε να βρει τη θέση που ήθελε;»

«Όχι, το έργο τον διέλυσε».

«Το έργο; Το σκάνδαλο που δημιούργησαν εκείνοι οι γεροκουράδες εξαιτίας του έργου; Μα άκουσέ με, για να σε τρελάνουν αυτοί οι ηθικολόγοι, πρέπει να είσαι ήδη τρελός. Δεν είχε παρά να τους αγνοήσει!»

«Ο Τιρίν ήταν ήδη τρελός. Σύμφωνα με τα κριτήρια της κοινωνίας μας».

«Τι εννοείς;»

«Ε, λοιπόν, νομίζω ότι ο Τιρ είναι γεννημένος καλλιτέχνης. Όχι τεχνίτης, δημιουργός. Επινοητής και καταστροφείας, το είδος του ανθρώπου που αναποδογυρίζει τα πάντα. Ένας σατυρικός συγγραφέας, κάποιος που δοξάζει με την οργή».

«Ήταν τόσο καλό το έργο;» ρώτησε με αφέλεια η Τακβέρ.

«Όχι, δε νομίζω. Πιθανόν να 'ταν αστείο στη σκηνή. Στο κάτω κάτω ήταν είκοσι χρονών όταν το έγραψε. Συνεχίζει να το βελτιώνει. Δεν έχει γράψει τίποτε άλλο. Ποτέ».

«Συνεχίζει να γράφει το ίδιο έργο;»

«Συνεχίζει να γράφει το ίδιο έργο».

«Ουχ!» έκανε η Τακβέρ, με λύπη κι αηδία.

«Κάθε δύο ή τρεις δεκάδες ερχόταν να μου το δείξει. Κι εγώ το διάβαζα ή έκανα πως το διάβαζα και προσπαθούσα να του μιλήσω γι' αυτό. Ήθελε κι εκείνος απεγνωσμένα να μιλήσει για το έργο, αλλά δεν μπορούσε. Ήταν πολύ τρομοκρατημένος».

«Γιατί; Δεν καταλαβαίνω...»

«Με φοβόταν. Φοβόταν όλο τον κόσμο. Τον κοινωνικό οργανισμό, το ανθρώπινο γένος, την αδελφότητα που τον απέρριψε. Όταν ένας άνθρωπος νιώθει τελείως μόνος ενάντια στους άλλους, κάλλιστα μπορεί να τρομοκρατηθεί».

«Εννοείς ότι επειδή κάποιος χαρακτήρισαν το έργο του ανήθικο και του δήλωσαν ότι δε θα έπρεπε να τοποθετηθεί σε θέση διδασκαλίας, αυτός άρχισε να πιστεύει ότι όλος ο κόσμος είναι εναντίον του; Είναι γελοίο!»

«Μα ποιος τον υποστήριξε;»

«Ο Νταπ τον υποστήριξε... όλοι οι φίλοι του».

«Αλλά τους έχασε. Τοποθετήθηκε μακριά».

«Τότε γιατί δεν αρνήθηκε τη θέση;»

«Άκουσε, Τακβέρ. Σκεφτόμουν ακριβώς το ίδιο πράγμα».

Πάντα αυτό λέμε. Το είπες κι εσύ... Θα έπρεπε να αρνηθείς να πας στο Ρόλνι. Το είπα κι εγώ μόλις έφτασα στο Έλμποου: Είμαι ελεύθερος άνθρωπος, δε με ανάγκασαν να έρθω εδώ... Πάντα αυτό σκεφτόμαστε, πάντα αυτό λέμε· αλλά δεν το κάνουμε. Κλείνουμε την ελεύθερη βούληση στο μυαλό μας, όπως σε ένα δωμάτιο όπου μπορείς να μπεις και να πεις: «Δεν είμαι υποχρεωμένος να το κάνω αυτό, έχω δικαίωμα να επιλέγω, είμαι ελεύθερος». Και μετά βγαίνουμε απ' το δωμάτιο του μυαλού μας και πάμε όπου μας τοποθετεί η ΣΕΠΑΔ, και μένουμε εκεί μέχρι να μας στείλει σ' άλλο πόστο».

«Ωχ, Σεβ, δεν είναι αλήθεια. Αυτά γίνονται μόνο από τότε που άρχισε η ξηρασία. Προηγουμένως δεν υπήρχαν ούτε οι μισές θέσεις απ' όσες υπάρχουν σήμερα. Οι άνθρωποι δούλευαν όπου ήθελαν, έμπαιναν στα συνδικάτα ή έφτιαχναν καινούρια, και μετά γράφονταν στην ΚΑΤΕΡΓ. Η ΚΑΤΕΡΓ τοποθετούσε σε θέσεις, ως επί το πλείστον, όσους προτιμούσαν μη ειδικευμένες εργασίες. Και τώρα θα ξαναγυρίσουμε σ' αυτή τη διαδικασία».

«Δεν ξέρω. Θα έπρεπε, βέβαια. Ωστόσο και πριν ακόμα απ' το λιμό γίνονταν παρεκκλίσεις. Ο Μπεντάπ είχε δίκιο: κάθε κατάσταση ανάγκης, κάθε επιστράτευση εργασίας τείνει στη διόγκωση του γραφειοκρατικού μηχανισμού μέσα στη ΣΕΠΑΔ και επιφέρει ένα είδος ακαμψίας: γινόταν αυτό, γίνεται αυτό, πρέπει να γίνεται αυτό... Όλα αυτά συνέβαιναν σε μεγάλο βαθμό και πριν την ξηρασία. Πέντε χρόνια αυστηρού ελέγχου αρκούν για να σταθεροποιήσουν μια κατάσταση που γίνεται μόνιμη. Μη δείχνεις τόσο σκεπτικισμό! Άκουσε: μπορείς να μου πεις πόσους ξέρεις που αρνήθηκαν να δεχτούν τη θέση όπου τους έστειλαν... έστω και πριν απ' το λιμό;»

Η Τακβέρ ζύγισε την ερώτηση. «Χωρίς να υπολογίσουμε τους νουχνίμπι;»

«Όχι, όχι. Κι οι νουχνίμπι μετράνε».

«Εντάξει, ξέρω πολλούς φίλους του Νταπ —εκείνον το συνθέτη, τον Σαλάς, και κάμποσους άλλους βρομιάρηδες. Όταν ήμουν μικρή, περνούσαν πολλοί νουχνίμπι απ' την Κυκλική Κοιλιάδα. Μόνο που εγώ πάντοτε διαισθανόμουν ότι ήταν απατεώνες. Μας ξεφούρνιζαν τόσο ωραία ψέματα και παραμύθια, που όλος ο κόσμος χαιρόταν να τους βλέπει, να τους προσφέρει στέγη και φαγητό όσο έμειναν στα μέρη μας. Αλλά ποτέ δεν έμεναν για πολύ. Εκείνα τα χρόνια άρεσε στους ανθρώπους να παίρνουν το δρόμο και να φεύγουν απ' την πόλη· μερικοί μάλιστα μισούσαν τόσο πολύ τις γεωργικές δουλειές που παρατούσαν το πόστο τους κι έφευγαν. Πήγαιναν αλλού, αναζητώντας κάτι καλύτερο. Όμως αυτό δεν μπορούμε να το ονομάσουμε άρνηση τοποθέτησης».

«Γιατί;»

«Πού θέλεις να καταλήξεις;» γκρίνιαξε η Τακβέρ και σύρθηκε πιο βαθιά κάτω απ' την κουβέρτα.

«Στο εξής: ότι ντρεπόμαστε να πούμε πως αρνηθήκαμε κάποιες θέσεις· ότι η κοινωνική συνείδηση ξεπέρασε την ατομική, αντί να υπάρχει ισορροπία μεταξύ τους. Δε συνεργαζόμαστε, υπακούουμε. Φοβόμαστε την απόρριψη· φοβόμαστε μη μας χαρακτηρίσουν τεμπέληδες, μη λειτουργικούς, εγωτιστές· φοβόμαστε τη γνώμη του γείτονά μας περισσότερο απ' όσο σεβόμαστε το δικαίωμα της ελεύθερης επιλογής μας. Δε με πιστεύεις, Τακ, αλλά προσπάθησε, προσπάθησε να απομακρυνθείς απ' το εγώ σου, έστω και κατά φαντασίαν, για να δεις πώς πραγματικά νιώθεις. Τότε θα καταλάβεις τι είναι ο Τιρίν, θα καταλάβεις γιατί είναι τρελός, χαμένο κορμί. Ο Τιρίν είναι εγκληματίας! Εμείς δημιουργήσαμε το έγκλημα, ενεργώντας σαν ιδιοκτήτες. Αναγκάζουμε έναν άνθρωπο να βγει έξω απ' τη σφαίρα των αξιών μας, και μετά τον καταδικάζουμε γι' αυτό. Φτιάξαμε νόμους, νόμους που επιβάλλουν πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε, χτίσαμε

τοίχους ολόγυρά μας, τοίχους που δεν μπορούμε να τους δούμε γιατί αποτελούν τμήμα του τρόπου που σκεφτόμαστε. Ο Τιρίν ποτέ δεν το 'κανε αυτό. Τον ξέρω από δέκα χρονών. Ποτέ δεν το 'κανε, ποτέ δεν έχτισε τοίχους. 'Ηταν απ' τη φύση του επαναστάτης. Ένας τέλειος κι αληθινός Οντοναγός. 'Ηταν άνθρωπος ελεύθερος, κι όλοι εμείς, οι αδελφοί του, τον σπρώξαμε στην τρέλα τιμωρώντας την πρώτη του ελεύθερη πράξη».

«Δε νομίζω ότι ο Τιρίν ήταν πολύ δυνατή προσωπικότητα», είπε η Τακβέρ σε τόνο αμυντικό, κουλουριασμένη στην κουκέτα.

«Όχι, ήταν πολύ τρωτός».

Για λίγα λεπτά δε μίλησε κανείς.

«Είναι προφανές ότι σ' έχει στοιχειώσει», μίλησε πρώτη η Τακβέρ. «Το έργο του. Το βιβλίο σου».

«Αλλά είμαι πιο τυχερός. Ο επιστήμονας είναι σε θέση να ισχυριστεί ότι η δουλειά του δεν είναι ο εαυτός του, ότι η αλήθεια της είναι απρόσωπη. Ο καλλιτέχνης δεν μπορεί να κρυφτεί πίσω απ' την αλήθεια: δεν μπορεί να κρυφτεί πουθενά!»

Η Τακβέρ τον κοίταξε για μια στιγμή λοξά: μετά στράφηκε προς το μέρος του κι ανακάθισε τραβώντας την κουβέρτα στους ώμους της. «Μπρρρ! Κρύο που κάνει!... Είχα άδικο στο θέμα του βιβλίου. 'Ηταν λάθος μου που σου είπα να επιτρέψεις στον Σαμπούλ να το λογοκρίνει και να προσθέσει το όνομά του. Τότε νόμιζα ότι είχα δίκιο. Πίστευα ότι ένα βιβλίο είναι υπεράνω του συγγραφέα, η ομάδα υπεράνω της ατομικής ματαιοδοξίας, η κοινότητα υπεράνω του εγώ, και τα ρέστα. Αλλά δεν επρόκειτο καθόλου γι' αυτά, έτσι; Επρόκειτο για συνθηκολόγηση, για υποταγή στην εξουσία του Σαμπούλ».

«Δεν ξέρω. Πάντως το βιβλίο τυπώθηκε».

«Βέβαια! Ο άγιος σκοπός και τα ανίερα μέσα! Τα σκεφτό-

μουν πολύ καιρό όλα αυτά στο Ρόλνι, Σεβ. Θα σου πω το λάθος μου. 'Ημουν έγκυος. Οι γκαστρωμένες δεν έχουν ηθική μονάχα το πρωτόγονο ένστικτο της θυσίας. Στο διάβολο το βιβλίο, η σχέση, η αλήθεια, αν απειλούν το πολύτιμο έμβρυο! Πρόκειται για το ένστικτο διακρίσεως του είδους, αλλά μπορεί να αντιπροσωπεύει έναν κίνδυνο για την κοινότητα: είναι βιολογικό, όχι κοινωνικό. Ο άντρας πρέπει να νιώθει ευτυχής που δεν πιάνεται στα νύχια του. Πρέπει όμως να 'χει κατά νου ότι η γυναίκα μπορεί να πιαστεί, και πρέπει γι' αυτόν το λόγο να προσέχει. Νομίζω ότι αυτή ήταν η αιτία που τα παλιά εξουσιαστικά καθεστώτα χρησιμοποιούσαν τις γυναίκες σαν κτήματα. Γιατί οι γυναίκες το επέτρεπαν; Διότι ήταν συνέχεια γκαστρωμένες: διότι είχαν κατακτηθεί, ήταν σκλάβες!»

«Εντάξει, ίσως: αλλά εδώ, η κοινωνία μας είναι μια κοινότητα αληθινή, εφόσον ενστερνίζεται τις ιδέες της 'Οντο. Μια γυναίκα έδωσε την Υπόσχεση! Τι κάνεις, λοιπόν; Εγκαταλείπεις σε συναισθήματα ενοχής; Κυλιέσαι στο βούρκο;» Δε χρησιμοποίησε την έκφραση «κυλιέμαι στο βούρκο», γιατί δεν υπήρχαν ζώα στην Ανάρες που να κυλιόντουσαν σ' αυτόν, αλλά μια λέξη σύνθετη, που κατά κυριολεξία σήμαινε, «καλύπτομαι συνεχώς από ένα παχύ στρώμα περιττωμάτων». Η ευλυγισία κι η ακρίβεια της πραβικής γλώσσας επέτρεπαν μεταφορικές εκφράσεις, τις οποίες ουδέποτε είχαν φανταστεί οι επινοητές της.

«Όχι. Έκανα πολύ καλά που γέννησα τη Σαντίκ! Αλλά για το βιβλίο σου δεν είχα δίκιο».

«Κι οι δυο κάναμε λάθος. Πάντα τα λάθη τα κάναμε μαζί. Δες να αποφάσιζες πάντα εσύ για μένα;»

«Στην προκειμένη περίπτωση, ναι».

«Όχι. Στην πραγματικότητα κανένας μας δεν αποφάσισε. Κανένας μας δε διάλεξε. Αφήσαμε τον Σαμπούλ να διαλέξει για μας. Τον δικό μας Σαμπούλ, τον Σαμπούλ που κλείνουμε

μέσα μας —τη συμβατικότητα, την ηθικολογία, το φόβο του κοινωνικού εξοστρακισμού, το φόβο της διαφορετικότητας, το φόβο της ελευθερίας! Αλλά αυτό δε θα ξαναγίνει. Διδάσκομαι αργά, αλλά διδάσκομαι!»

«Τι θα κάνεις;» ρώτησε η Τακβέρ με ένα ρίγος χαράς στη φωνή της.

«Θα πάμε μαζί στο Αμπενάι και θα οργανώσουμε ένα συνδικάτο, ένα τυπογραφικό συνδικάτο. Θα τυπώσουμε ολόκληρες τις Αρχές και ό,τι άλλο μας αρέσει: το Σχεδιάγραμμα μιας Ανοιχτής Επιστημονικής Εκπαίδευσης του Μπεντάπ, που η ΣΕΠΑΔ δεν πρόκειται να τυπώσει ποτέ και το θεατρικό έργο του Τιρίν. Του το χρωστάω. Αυτός μου έμαθε τι είναι οι φυλακές και ποιος τις χτίζει. Όσοι χτίζουν τοίχους φυλακίζουν τον ίδιο τον εαυτό τους. Θα εκπληρώσω στο ακέραιο το καθήκον μου στον κοινωνικό οργανισμό. Θα γκρεμίσω τους τοίχους!»

«Θα παρασύρει πολλά το γκρέμισμά τους», είπε η Τακβέρ σφίγγοντας την κουβέρτα.

«Το ελπίζω».

Εκείνη τη νύχτα, ενώ η Τακβέρ κοιμήθηκε, ο Σεβέκ έμεινε ξάγρυπνος, με τα χέρια κάτω απ' το κεφάλι, κοιτάζοντας τα σκοτάδια, ακούγοντας τη σιωπή. Θυμήθηκε το μακρύ ταξίδι του απ' τη Σκόνη, τους αμμόλοφους και τους αντικατοπτρισμούς της ερήμου, το φαλακρό ηλιοκαμένο μηχανοδηγό με το αγαθό βλέμμα που του είχε πει ότι πρέπει να δουλεύεις μαζί με το χρόνο, κι όχι εναντίον του.

Αυτά τα τέσσερα τελευταία χρόνια ο Σεβέκ είχε μάθει κάτι για τη θέλησή του. Μες στην απογοήτευση, είχε μάθει τη δύναμή της. Καμιά κοινωνική ή ηθική επιταγή δεν την ισοφάριζε. Ούτε κι η πείνα μπορούσε να τη νικήσει. Όσο πιο λίγα είχε, τόσο πιο απόλυτη γινόταν η ανάγκη του να υπάρχει.

Μιλώντας οντονιανά, ανακινούσε αυτή την ανάγκη σαν την «καυταρική λειτουργία» του, τον αναλογικό όρο για την ατομικότητα του ατόμου, την εργασία που ήταν σε θέση να κάνει καλύτερα, άρα και τη μέγιστη συνεισφορά του στην κοινωνία του. Μια υγιής κοινωνία θα τον άφηνε να επιτελέσει ελεύθερα αυτή τη λειτουργία, καθώς απ' τη συνεργασία τέτοιων λειτουργιών αντλούσε τη δύναμη και την προσαρμοστικότητά της. Αυτή ήταν μια βασική ιδέα στην Αναλογία της Όντο. Το γεγονός ότι η οντονιανή κοινωνία της Ανάρες είχε απολέσει το ιδανικό δε μείωνε στα μάτια του την προσωπική του ευθύνη απέναντι σ' αυτό το ιδανικό· ακριβώς το αντίθετο. Χωρίς το μύθο του Κράτους η αληθινή αμοιβαιότητα κι η αλληλεγγύη ατόμου και κοινωνίας καθίστατο πασιφανής. Ήταν δυνατόν να ζητούνται θυσίες απ' το άτομο, αλλά ποτέ συμβιβασμοί: γιατί, παρ' όλο που μόνο η κοινωνία ήταν σε θέση να παράσχει ασφάλεια και σταθερότητα, ωστόσο μόνο το άτομο, το πρόσωπο, είχε τη δυνατότητα της ηθικής επιλογής, τη δυνατότητα της αλλαγής, αυτή την ουσιαστικότερη λειτουργία της ζωής. Η οντονιανή κοινωνία είχε συλληφθεί ως διαρκής επανάσταση, κι η επανάσταση άρχιζε απ' το σκεφτόμενο του.

Ο Σεβέκ τα είχε συλλογιστεί όλα αυτά, με τους ίδιους όρους, γιατί η συνείδησή του ήταν εντελώς οντονιανή.

Ήταν, λοιπόν, βέβαιος τώρα ότι η απόλυτη θέλησή του να δημιουργήσει, αποτελούσε, με οντονιανούς όρους, τη δικαιολογία της ίδιας της ύπαρξής του. Η αίσθηση ότι κατ' αρχήν ήταν υπεύθυνος απέναντι στη δουλειά του δεν τον απομάκρυνε απ' τους συντρόφους του, απ' την κοινωνία του, όπως πίστευε παλιότερα. Αντίθετα, τον συνέδεε αδιάσπαστα με όλους.

Κατάλαβε έτσι ότι όποιος δοκίμαζε αυτό το συναίσθημα ευθύνης για κάτι, ήταν υποχρεωμένος να το μεταφέρει παντού, σε όλους τους χώρους. Ήταν λάθος να θεωρεί τον

εαυτό του απλώς όχημα αυτού του συναισθήματος και τίποτε άλλο· ήταν λάθος να θυσιάζει οποιαδήποτε άλλη υποχρέωση σ' αυτό.

Τέτοια θυσία ήταν αυτή που είχε αναγνωρίσει για τον εαυτό της η Τακβέρ όταν ήταν έγκυος, κι είχε μιλήσει γι' αυτή με φρίκη, με ένα είδος αυτοπεριφρόνησης, γιατί ήταν κι εκείνη Οντονιακή και η διάσταση μέσων και σκοπού αποτελούσε και για την ίδια σφάλμα. Τόσο γι' αυτήν όσο και για κείνον, δεν υπήρχε σκοπός. Υπήρχε μια διαδικασία, μια πορεία, κι αυτό ήταν όλο. Μπορούσες να πάρεις μια κατεύθυνση γεμάτη υποσχέσεις ή να τραβήξεις λάθος δρόμο, αλλά δεν ξεκινούσες με την πρόθεση κάπου, κάποτε να σταματήσεις. Όλες οι ευθύνες, όλες οι υποχρεώσεις αποκτούσαν έτσι μια ουσία, μια διάρκεια.

Και η αμοιβαία δέσμευσή του με την Τακβέρ, η σχέση τους, εξακολούθησε να παραμένει ζωντανή όλα αυτά τα τέσσερα χρόνια του χωρισμού. Είχαν κι οι δυο υποφέρει, υποφέρει πολύ, αλλά κανένας τους δεν είχε σκεφτεί να γλιτώσει απ' τα βάσανα αρνούμενος αυτόν το δεσμό.

Γιατί, στο κάτω κάτω, συλλογίστηκε ξαπλωμένος στη ζεστασιά του ύπνου της Τακβέρ, αυτή ήταν η χαρά που αναζητούσαν κι οι δυο τους —η τελείωση της ύπαρξης. Γλιτώνοντας απ' τα βάσανα, χάνεις και την πιθανότητα της χαράς. Μπορεί να γευτείς πολλές ηδονές, αλλά δε φτάνεις ποτέ στην πληρότητα. Ποτέ δε μαθαίνεις τι σημαίνει να γυρίσεις σπίτι.

Η Τακβέρ αναστέναξε απαλά μες στον ύπνο της, σαν να συμφωνούσε· κατόπιν γύρισε πλευρό ακολουθώντας κάποιο όνειρο γαλήνης.

Η πληρότητα, σκέφτηκε ο Σεβέκ, είναι λειτουργία του χρόνου. Η αναζήτηση της ηδονής είναι κυκλική, επαναλαμβανόμενη, αchronική. Η αναζήτηση της ηδονής απ' την πλευρά του θεατή, του κινητού συγκινήσεων, του αχαλίνωτου

ερωτύλου, τελειώνει πάντα στο ίδιο μέρος. Έχει ένα τέλος. Τελειώνει και πρέπει να ξαναρχίσει. Δεν είναι ταξίδι κι επιτροφή, αλλά κλειστός κύκλος, κλειδωμένο δωμάτιο, κελί.

Και έξω απ' αυτό το κλειδωμένο δωμάτιο βρίσκεται το τοπίο του χρόνου, μέσα στο οποίο το πνεύμα μπορεί, με τύχη και θάρρος, να οικοδομήσει τις εύθραυστες, προσωρινές κι απίθανες πόλεις της πίστης: ένα τοπίο ακατόκητο από ανθρώπινα όντα.

Μια πράξη είναι ανθρώπινη μόνο όταν συμβαίνει στο τοπίο του παρελθόντος και του μέλλοντος. Η πίστη, που επιβεβαιώνει τη συνέχεια παρελθόντος και μέλλοντος, ενώνοντας το χρόνο σε ένα όλον, είναι η ρίζα της ανθρώπινης δύναμης: τίποτα καλό δε γίνεται χωρίς αυτήν.

Έτσι, ξανακοιτάζοντας πίσω, αυτά τα τέσσερα τελευταία χρόνια, ο Σεβέκ δεν τα είδε σαν ξοδεμένα, αλλά σαν τμήμα του οικοδομήματος που αυτός κι η Τακβέρ έχτιζαν με τη ζωή τους. Το καλό όταν δουλεύεις μαζί με το χρόνο, κι όχι εναντίον του, είναι ότι τίποτα δε χάνεται. Ακόμα και τα βάσανα μετράνε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

ΓΙΟΥΡΑΣ

Η ΡΟΝΤΑΡΕΝΤ, παλιά πρωτεύουσα της επαρχίας 'Αβαν, ήταν μια μυτερή πόλη: ένα δάσος από πεύκα, και πάνω απ' τα πευκόδεντρα ένα ακόμα ψηλότερο δάσος από πύργους. Οι δρόμοι της ήταν σκοτεινοί και στενοί, χορταριασμένοι, συχνά καταχλιασμένοι, κάτω απ' τα δέντρα. Οι επτά γέφυρες, που ένωναν τις δυο όχθες του ποταμού, ήταν τα μόνα σημεία απ' όπου μπορούσες να δεις, κοιτάζοντας ψηλά, τις κορυφές των πύργων. Μερικές ήταν εκατοντάδες πόδια ψηλές, άλλες απλά μπουμπούκια, σαν σπίτια έτοιμα να πετάξουν άνθη. Μερικές ήταν πέτρινες, άλλες από πορσελάνη, μωσαϊκό, χρωματισμένο γυαλί, χαλκό, τσίγκο ή χρυσάφι, στολισμένες απίστευτα, λεπτές, στραφταλιστές. Εδώ και τριακόσια χρόνια, από τότε που είχε δημιουργηθεί, το Γιουρασινό Παγκόσμιο Συμβούλιο Κυβερνήσεων είχε την έδρα του σ' αυτούς τους ονειρικούς, πανέμορφους δρόμους. Πολλές πρεσβείες και προξενεία, αντιπροσωπείες στο ΠΣΚ και την Α-Ιο βρίσκονταν επίσης στη Ροντάρεντ, που δεν απείχε παρά μόνο μια ώρα απ' τη Νίο Εσεία και την έδρα της εθνικής κυβέρνησης.

Η γήινη διπλωματική αντιπροσωπεία στο ΠΣΚ ήταν εγκαταστημένη στο Κάστρο του Ποταμού, που κρυβόταν ανάμεσα στον αυτοκινητόδρομο της Νίο και το ποτάμι, και αποτελούνταν από ένα μάλλον χαμηλό πύργο με τετράγωνη στέγη και κάθετα στενά παράθυρα, σαν στενά μισόκλειστα μάτια. Οι τοίχοι του αντιστέκονταν στα όπλα και τις κακο-

καιρίες εδώ και δεκατέσσερις αιώνες. Προς την πλευρά του δρόμου υψώνονταν σκοτεινές συστάδες δέντρων κι ανάμεσά τους μια κινητή γέφυρα πάνω από μια τάφρο. Η γέφυρα ήταν κατεβασμένη και οι πόρτες ορθάνοιχτες. Η τάφρος, το ποτάμι, η πράσινη χλόη, οι μαύροι τοίχοι, η σημαία που κυμάτιζε στην κορυφή του πύργου, όλα αυτά έλαμπαν θαμπά, ενώ ο ήλιος περνούσε μέσα απ' την ομίχλη του ποταμού και τα ρολόγια όλων των πύργων της Ροντάρεντ ολοκλήρωναν με απίστευτη ακρίβεια κι αρμονία το καθήκον τους, που συνίστατο στο να σημάνουν επτά.

Μέσα στο κάστρο, πίσω από ένα πολύ μοντέρνο γραφείο υποδοχής, ένας υπάλληλος ολοκλήρωνε κι αυτός το τεράστιο χασμουρητό του. «Ανοίγουμε στις οχτώ», είπε βαριεστημένα.

«Θέλω να δω την Πρέσβειρα».

«Η Πρέσβειρα παίρνει το πρόγευμά της. Πρέπει να κλείσετε ραντεβού». Λέγοντας αυτά τα λόγια σκούπισε τα τιμπλιασμένα μάτια του για να μπορέσει να δει καλύτερα τον επισκέπτη. Τον κάρφωσε με το βλέμμα του, κούνησε πολλές φορές τα σαγόνια του και είπε: «Ποιος είστε; Τι θέλετε;»

«Θέλω να δω την Πρέσβειρα».

«Μια στιγμή», απάντησε ο υπάλληλος με τέλεια νιοτική προφορά, κοιτάζοντας πάντα τον επισκέπτη κι απλώνοντας το χέρι του σ' ένα τηλέφωνο.

Ένα αυτοκίνητο πάρκαρε ανάμεσα στη γέφυρα και την είσοδο την Πρεσβείας και βγήκαν κάμποσοι άντρες: οι μεταλλικές πόρτες στις μαύρες στολές τους έλαμπαν στο φως του ήλιου. Δυο άλλοι άντρες εμφανίστηκαν στον κεντρικό προθάλαμο του κτιρίου μιλώντας δυνατά: άνθρωποι παράξενοι, ντυμένοι περίεργα. Ο Σεβέκ έφυγε απ' το γραφείο υποδοχής και πήγε τρέχοντας προς το μέρος τους. «Βοηθήστε με!» είπε.

Φάνηκαν να εκπλήσσονται. Ο ένας απ' αυτούς έκανε ένα

βήμα πίσω σμίγοντας τα φρύδια του. Ο άλλος κοίταξε πίσω απ' τον Σεβέκ τους ένστολους άντρες που έμπαιναν εκείνη τη στιγμή στην Πρεσβεία. «Από δω», είπε ψύχραιμα άρπαξε τον Σεβέκ απ' το μπράτσο και τον τράβηξε γρήγορα σε ένα γραφείο —δυο βήματα και μια χειρονομία, σαν τέλειος χορευτής μπαλέτου. «Τι τρέχει; Είστε απ' τη Νίο Εσεία;»

«Θέλω να δω την Πρέσβειρα».

«Είστε απ' τους απεργούς;»

«Σεβέκ. Λέγομαι Σεβέκ. Απ' την Ανάρες».

Τα μάτια του ξένου άστραψαν, έλαμψαν έξυπνα σε ένα πρόσωπο μαύρο σαν τον αχάτη. «Θεέ μου!» είπε ο γήινος με κομμένη την ανάσα και μετά στα ιοτικά: «Ζητάτε άσυλο;»

«Δεν ξέρω. Εγώ...»

«Ελάτε μαζί μου, Δρ. Σεβέκ. Θα σας πάω κάπου που να μπορείτε να καθίσετε».

Ακόλούθησαν διάδρομοι, σκαλοπάτια, το χέρι του άντρα στο μπράτσο του.

Άνθρωποι προσπάθησαν να του βγάλουν το πανωφόρι. Πάλεψε μαζί τους γιατί φοβήθηκε ότι ήθελαν να του πάρουν το σημειωματάριο απ' την τσέπη του πουκαμίσου του. Κάποιος μίλησε αυταρχικά σε μια γλώσσα ξένη, κι ένας άλλος του είπε: «Δεν είναι τίποτα. Προσπαθεί να δει αν είστε πληγωμένος. Στο πανωφόρι σας υπάρχει αίμα».

«Άλλου είναι», είπε ο Σεβέκ. «Αίμα άλλου ανθρώπου».

Κατάφερε να καθίσει, παρ' όλο που το κεφάλι του γύριζε. Βρισκόταν πάνω σε μια κουκέτα μέσα σε μια μεγάλη αίθουσα που τη φώτιζε ο ήλιος· πρέπει να είχε χάσει τις αισθήσεις του. Κάποιοι άντρες και μια γυναίκα στέκονταν μπροστά του. Τους κοίταξε χωρίς να καταλαβαίνει.

«Βρίσκεστε στην Πρεσβεία της Γης, Δρ. Σεβέκ. Βρίσκεστε σε γήινο έδαφος εδώ. Είστε απόλυτα ασφαλής. Μπορείτε να μείνετε όσον καιρό επιθυμείτε».

Το δέρμα της γυναίκας ήταν καστανόξανθο, σαν σιδηρούχο

χώμα, και εντελώς άτριχο, εκτός απ' το κρανίο της· όχι ξυρισμένο, αλλά άτριχο. Τα χαρακτηριστικά της ήταν παράξενα, παιδικά: στόμα μικρό, μύτη κοντή, μάτια με μεγάλα βλέφαρα, μάγουλα γεμάτα, πιγούνι στρογγυλό. Όλη η σιλουέτα της ήταν στρουμπουλή, εύκαμπτη, παιδική. «Είστε ασφαλής εδώ», επανέλαβε.

Προσπάθησε να μιλήσει, μα δεν τα κατάφερε. Ένας απ' τους άντρες τον ακούμπησε απαλά στο στήθος λέγοντας: «Ξαπλώστε, ξαπλώστε».

Ξάπλωσε, αλλά ψιθύρισε: «Θέλω να δω την Πρέσβειρα».

«Εγώ είμαι η Πρέσβειρα», απάντησε η γυναίκα. «Ονομάζομαι Κενγκ. Χαιρόμαστε που ήρθατε σ' εμάς. Είστε ασφαλής εδώ. Ξεκουραστείτε τώρα, Δρ. Σεβέκ. Θα μιλήσουμε αργότερα. Τίποτα δε μας πιέζει». Η φωνή της αντηχούσε μελωδικά και παράξενα, αλλά ήταν βραχνή, σαν της Τακβέρ.

«Τακβέρ», είπε στη γλώσσα του, «δεν ξέρω τι να κάνω».

«Κοιμηθείτε», του είπε εκείνη και κοιμήθηκε.

Μετά από δυο μέρες ύπνου και ξεκούρασης ξαναφόρεσε το ιοτικό γκριζο κοστούμι του, που του το είχαν καθαρίσει και σιδερώσει, και οδηγήθηκε στο ιδιαίτερο σαλόνι της Πρέσβειρας στο τρίτο πάτωμα του πύργου.

Η Πρέσβειρα δεν υποκλίθηκε ούτε του έσφιξε το χέρι, αλλά ακούμπησε τις παλάμες της στο στήθος της και χαμογέλασε. «Χαίρομαι που αισθάνεστε καλύτερα, Δρ. Σεβέκ. Όχι, πρέπει να λέω σκέτο Σεβέκ, έτσι δεν είναι; Καθίστε, παρακαλώ. Λυπάμαι που αναγκάζομαι να σας μιλήσω ιοτικά, μια γλώσσα ξένη και για τους δυο μας. Όμως δε γνωρίζω τη γλώσσα σας. Έχω ακούσει ότι είναι πολύ ενδιαφέρουσα, η μόνη ορθολογικά επινοημένη γλώσσα που έγινε γλώσσα ενός μεγάλου λαού».

Ένωσε μεγάλος, δυνατός, τριχωτός, μπροστά σ' αυτή τη γλυκιά ξένη. Κάθισε σε μια απ' τις βαθιές, μαλακές πολυ-

θρόνες. Κάθισε κι η Κενγκ κάνοντας ένα μορφασμό. «Έχει πιαστεί η πλάτη μου», είπε, «απ' αυτές τις άνετες πολυθρόνες!» Κι ο Σεβέκ κατάλαβε ότι δεν ήταν τριαντάρα, όπως τού φαινόταν μέχρι τώρα, αλλά μια γυναίκα εξήντα χρονών ή και περισσότερο· το απαλό δέρμα της και τα παιδικά χαρακτηριστικά της τον είχαν ξεγελάσει. «Στην πατρίδα μου», συνέχισε, «καθόμαστε γενικώς σε μαξιλαράκια στο πάτωμα. Αλλά, αν το έκανα αυτό εδώ, θα αναγκαζόμουν να σηκώνω συνεχώς τα μάτια για να βλέπω τον κόσμο. Εσείς οι Σετιανοί είστε τόσο ψηλοί!... Έχουμε ένα μικρό πρόβλημα. Δηλαδή όχι ακριβώς εμείς, αλλά η κυβέρνηση της Α-Ιο. Οι φίλοι σας στην Ανάρες, αυτοί που κρατούν ραδιοεπικοινωνία με τον Γιουράς, ξέρετε, ζητούν με επιμονή να σας μιλήσουν. Και η ιοτική κυβέρνηση είναι κάπως αμήχανη». Χαμογέλασε πονηρά. «Δεν ξέρουν τι να απαντήσουν».

Ήταν ήρεμη. Ήταν ήρεμη σαν πέτρα φαγωμένη απ' το νερό, που όταν την κοιτάξεις, γαληνεύεις. Ο Σεβέκ βυθίστηκε στην πολυθρόνα του και χρειάστηκε κάμποσο χρόνο για να μιλήσει.

«Ξέρει η ιοτική κυβέρνηση ότι βρίσκομαι εδώ;»

«Όχι επίσημα, τέλος πάντων. Δεν τους είπαμε τίποτα, και δε ρώτησαν τίποτα. Όμως υπάρχουν πολλοί ιοτικοί υπάλληλοι και γραμματείς που δουλεύουν εδώ, στην Πρεσβεία. Οπότε σίγουρα το ξέρουν».

«Υπάρχει κίνδυνος για σας... που βρίσκομαι εδώ;»

«Ω, όχι. Πρόκειται για πρεσβεία παρά τω ΠΣΚ· δεν είναι πρεσβεία στο έθνος της Α-Ιο. Είχατε κάθε δικαίωμα να έρθετε εδώ, πράγμα που τα υπόλοιπα μέλη του Συμβουλίου θα ανάγκαζαν την Α-Ιο να το παραδεχτεί. Και όπως ήδη σας είπα, αυτό το κάστρο είναι γήινο έδαφος». Χαμογέλασε ξανά· στο πρόσωπό της φάνηκαν λεπτές ρυτίδες. «Ένα ευχάριστο διπλωματικό φέμα! Αυτό το κάστρο, έντεκα έτη φωτός μακριά απ' τη Γη μου, αυτό το δωμάτιο σε έναν πύργο στη

Ροντάρεντ, στην Α-Ιο, στον πλανήτη Γιουράς του ηλιακού συστήματος Τάου Σέτι, είναι γήινο έδαφος».

«Τότε μπορείτε να τους πείτε ότι είμαι εδώ».

«Καλώς. Αυτό θα απλοποιήσει τα πράγματα. Ήθελα τη συγκατάθεσή σας».

«Υπάρχει κανένα... μήνυμα για μένα... απ' την Ανάρες;»

«Δεν ξέρω. Δε ρώτησα. Δεν το σκέφτηκα απ' την πλευρά σας. Αν κάτι σας ανησυχεί, μπορούμε να επικοινωνήσουμε με την Ανάρες. Ξέρουμε το μήκος κύματος που χρησιμοποιούν οι φίλοι σας, αν και ποτέ δεν το χρησιμοποιήσαμε γιατί κανείς δε μας κάλεσε να το κάνουμε. Θα ήταν πιο φρόνιμο να μη βιαστούμε. Αλλά μπορούμε εύκολα να επικοινωνήσουμε».

«Έχετε αναμεταδότη;»

«Θα χρησιμοποιήσουμε τον αναμεταδότη του σκάφους μας —το χαϊνιανό σκάφος βρίσκεται σε τροχιά γύρω απ' τον Γιουράς. Ο Χάιν κι η Γη δουλεύουν μαζί, ξέρετε. Ο χαϊνιανός πρέσβης γνωρίζει ότι βρίσκεστε εδώ. Είναι το μόνο πρόσωπο που το πληροφορήθηκε επίσημα. Οπότε ο αναμεταδότης είναι στην υπηρεσία σας».

Την ευχαρίστησε με την απλότητα του ανθρώπου που δεν κοιτάζει πίσω απ' την προσφορά για να ανακαλύψει το κίνητρό της. Τον κοίταξε κι εκείνη για μια στιγμή με το έξυπνο, ήρεμο κι ευθύ της βλέμμα. «Άκουσα το λόγο σας», είπε.

Την κοίταξε σαν να βρισκόταν μακριά του. «Το λόγο μου;»

«Όταν μιλήσατε στη μεγάλη διαδήλωση της Πλατείας Καπιτωλίου. Πάει μια βδομάδα τώρα. Ακούμε πάντοτε το παράνομο ραδιόφωνο, τις εκπομπές των Σοσιαλιστών Εργαζομένων και των Ελευθεροφρόνων. Και βέβαια μετέδωσαν τη διαδήλωση. Σας άκουσα να μιλάτε. Συγκινήθηκα πολύ. Και μετά ακούστηκε ένας θόρυβος, ένας παράξενος θόρυβος, κι αμέσως μετά το πλήθος άρχισε να ουρλιάζει. Δεν εξήγησαν

γιατί. Οι άνθρωποι φώναζαν. Κι ύστερα όλα ξαφνικά σταμάτησαν. Ήταν φοβερό, φοβερό ν' ακούς. Κι εσείς βρισκόσασταν εκεί... Πώς καταφέρατε να ξεφύγετε; Πώς βγήκατε απ' την πόλη; Η Παλιά Πόλη είναι ακόμα περικυκλωμένη. Υπάρχουν τρία συντάγματα στρατιωτών στη Νίο· κάθε μέρα συλλαμβάνουν απεργούς και ύποπτους κατά εκατοντάδες. Πώς ήρθατε εδώ;»

Χαμογέλασε αδύναμα. «Με ένα ταξί».

«Παρά τα μπλόκα; Και με το πανωφόρι σας γεμάτο αίματα; Και φυσικά όλοι ξέρουν πώς είσαστε...»

«Κρύφτηκα στο πίσω κάθισμα. Τα ταξί ήταν επιταγμένα — αυτή δεν είναι η σωστή λέξη; Μερικοί άνθρωποι μπήκαν σε κίνδυνο για μένα». Κοίταξε τα χέρια του που τα κρατούσε σφιγμένα στα γόνατά του. Καθόταν πολύ ήσυχα και μιλούσε με ήρεμη φωνή, αλλά μέσα του ένιωθε μια ένταση που φαινόταν στο βλέμμα του και στις γραμμές γύρω απ' το στόμα του. Έμεινε για μια στιγμή σκεπτικός και μετά συνέχισε στον ίδιο ανέμελο τόνο: «Στην αρχή ήμουν τυχερός. Όταν βγήκα απ' την κρυψώνα μου, ήμουν τυχερός που δε με συλλάβανε αμέσως. Κατάφερα όμως να μπω στην Παλιά Πόλη. Μετά απ' αυτό δεν ήταν μόνο η τύχη που με βοήθησε. Μου είχαν πει πού να πάω και είχαν ετοιμάσει τα πάντα για τη φυγή μου οι άνθρωποι που, όπως σας είπα προηγουμένως, μπήκαν σε κίνδυνο για μένα». Ακολούθησε μια λέξη στη δικιά του γλώσσα· μετά τη μετέφρασε: «Αλληλεγγύη...»

«Πολύ παράξενο», είπε η Πρέσβειρα της Γης. «Δεν ξέρω σχεδόν τίποτα για τον κόσμο σας, Σεβέκ. Γνωρίζω μονάχα όσα λένε οι Γιουρασινοί, αφού ο πλανήτης σας δε μας επιτρέπει να ταξιδέψουμε στην Ανάρες. Ξέρω βέβαια ότι πρόκειται για πλανήτη άγονο κι ερημωμένο· ξέρω πώς ιδρύθηκε η αποικία, ότι πρόκειται για ένα πείραμα μη αυταρχικού κομμουνισμού που επιζεί εδώ κι εκατόν εβδομήντα χρόνια.

Διάβασα λίγα απ' τα γραπτά της 'Οντο... όχι πολλά. Σχημάτισα την εντύπωση ότι όλα αυτά δεν είχαν καμιά σχέση με όσα γίνονται σήμερα στον Γιουράς, ότι ήταν μάλλον μακρινά, απλώς ένα ενδιαφέρον πείραμα. Λάθος μου. Έχουν σχέση. Ίσως η Ανάρες είναι το κλειδί για την κατανόηση του Γιουράς... Οι επαναστάτες της Νίο βγαίνουν απ' την ίδια παράδοση. Δεν απήγγησαν απλώς για καλύτερα μεροκάματα ή για να διαμαρτυρηθούν ενάντια στην επιστράτευση και τον πόλεμο. Δεν είναι μονάχα σοσιαλιστές, είναι αναρχικοί. Κατέβηκαν σε απεργία εναντίον της εξουσίας. Βλέπετε, ο όγκος της διαδήλωσης, η ένταση του λαϊκού συναισθήματος και η πανικόβλητη αντίδραση της κυβέρνησης... δύσκολα μπορεί να τα καταλάβει κανείς όλα αυτά. Γιατί τέτοια αναταραχή; Η κυβέρνηση εδώ δεν είναι δεσποτική. Οι πλούσιοι είναι πράγματι πολύ πλούσιοι, αλλά οι φτωχοί δεν είναι και τόσο φτωχοί. Δεν είναι σκλάβοι ούτε και πεθαίνουν απ' την πείνα. Γιατί λοιπόν δεν αρκούνται στο ψωμί και τους λόγους; Γιατί είναι τόσο υπερευαίσθητοι;... Τώρα αρχίζω να καταλαβαίνω γιατί. Αλλά αυτό που εξακολουθεί να παραμένει ανεξήγητο είναι ότι η Κυβέρνηση της Α-Ιο, παρ' όλο που ξέρει ότι η παράδοση της ελευθερίας είναι πάντα ζωντανή, και παρ' όλο που έχει γνώση της δυσαρέσκειας που βασιλεύει στις βιομηχανικές πόλεις, εν τούτοις σας κάλεσε εδώ. Είναι σαν να ανάβεις σπίρτο σε μπαρουταποθήκη!»

«Μου απαγόρευαν όμως να πλησιάσω στην μπαρουταποθήκη. Ήμουν αναγκασμένος να μένω μακριά απ' τον όχλο, να ζω με τους πανεπιστημιακούς και τους πλούσιους. Να μη βλέπω τους φτωχούς. Να μη βλέπω την ασχήμια. Με τύλιξαν με μπαμπούκι και με έκλεισαν σε ένα χαρτονένιο κουτί που το έβαλαν στη συνέχεια σε μια πλαστική τσάντα. Όλα έτσι γίνονται εδώ. Κι έπρεπε να νιώθω ευχαριστημένος και να κάνω τη δουλειά μου, τη δουλειά που δεν ήμουν σε θέση να κάνω στην Ανάρες. Κι όταν αυτή η δουλειά θα τελειωνε,

θα ήμουν υποχρεωμένος να τους τη δώσω για να μπορέσουν να σας απειλήσουν».

«Να μας απειλήσουν; Εννοείτε τη Γη, τον Χάιν και τις άλλες διαστημικές δυνάμεις; Να μας απειλήσουν με τι;»

«Με την εκμηδένιση του χώρου».

Για μια στιγμή τον κοίταξε χωρίς να μιλάει. «Αυτό λοιπόν κάνετε;» τον ρώτησε τελικά με τη γλυκιά, παιχιδιάρικη φωνή της.

«Όχι. Αυτό είναι! Κατ' αρχήν δεν είμαι ούτε εφευρέτης ούτε μηχανικός. Είμαι θεωρητικός. Μια θεωρία θέλουν να πάρουν από μένα. Μια θεωρία του Γενικού Πεδίου στη φυσική της χρονικότητας. Ξέρετε τι είναι αυτό;»

«Σεβέκ, η σετιανή φυσική σας, η Ευγενής σας Επιστήμη είναι πέραν των γνώσεών μου. Δε γνωρίζω ούτε μαθηματικά ούτε φυσική ούτε φιλοσοφία, κι η θεωρία σας μου φαίνεται ότι αναφέρεται σ' αυτούς τους τρεις κλάδους, συν την κοσμολογία, νομίζω. Ξέρω όμως τι εννοείτε όταν μιλάτε για Θεωρία της Συγχρονικότητας, με τον τρόπο που ξέρω τι εννοούν όταν μιλούν για τη Θεωρία της Σχετικότητας: γνωρίζω, δηλαδή, ότι η Θεωρία της Σχετικότητας έχει δώσει κάποια σημαντικά πρακτικά αποτελέσματα και υποθέτω ότι και η δική σας φυσική της χρονικότητας ενδεχομένως να δώσει μια καινούρια τεχνολογία».

Κούνησε καταφατικά το κεφάλι του. «Αυτό που θέλουν», απάντησε, «είναι η στιγμιαία μεταφορά της ύλης στο διάστημα. Η διαπήδηση. Το διαστημικό ταξίδι χωρίς τη διάσχιση του χώρου και χωρίς το μεσοδιάστημα του χρόνου. Μπορεί να το πετύχουν μια μέρα: όχι με τις εξισώσεις μου, βέβαια. Όμως με τις εξισώσεις μου μπορούν, αν θέλουν, να φτιάξουν το άνσιμπλ. Οι άνθρωποι δεν μπορούν να πηδούν τα μεγάλα κενά, αλλά οι ιδέες μπορούν!»

«Τι είναι αυτό το άνσιμπλ, Σεβέκ;»

«Μια ιδέα». Χαμογέλασε χωρίς πολλή διάθεση. «Πρόκει-

ται για μια συσκευή που θα επιτρέπει την επικοινωνία ανάμεσα σε δυο σημεία του διαστήματος χωρίς την παρεμβολή του χρόνου. Φυσικά η συσκευή δε θα μεταδίδει μηνύματα: η συγχρονικότητα είναι η ταυτότητα. Αλλά για τη δική μας αντίληψη, αυτή η συγχρονικότητα θα λειτουργεί σαν μεταβίβαση, σαν αποστολή μηνυμάτων. Έτσι θα μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε για την άμεση επικοινωνία των κόσμων, χωρίς τη μεγάλη αναμονή που απαιτούν οι ηλεκτρομαγνητικές ώσεις για να φτάσει ένα μήνυμα και να επιστρέψει η απάντηση. Στην πραγματικότητα είναι κάτι πολύ απλό. Σαν το τηλέφωνο».

Η Κενγκ έβαλε τα γέλια. «Η απλότητα των φυσικών! Όστε λοιπόν θα μπορούσα να σηκώσω το... το άνσιμπλ;... και να μιλήσω με το γιο μου στο Δελχί; Ή με την εγγονή μου που ήταν πέντε χρονών όταν έφυγα και μεγάλωσε κατά έντεκα χρόνια, όσο εγώ ταξίδευα απ' τη Γη στον Γιουράς με ένα διαστημόπλοιο, που η ταχύτητά του πλησίαζε την ταχύτητα του φωτός... Θα μπορούσα να ξέρω τι συμβαίνει στην πατρίδα μου τώρα κι όχι έντεκα χρόνια πριν. Θα μπορούσαν να παρθούν αποφάσεις, να κλειστούν συμφωνίες, να ανταλλάγουν πληροφορίες. Θα μπορούσα να μιλήσω με διπλωμάτες στο Τσίφγουορ, κι εσείς με φυσικούς στον Χάιν: δε θα χρειαζόταν πια μια γενιά για να φτάσουν οι ιδέες απ' τον έναν κόσμο στον άλλον... Ξέρετε, Σεβέκ, νομίζω ότι αυτό το απλό πραγματάκι σας θα άλλαζε τη ζωή δισεκατομμυρίων ανθρώπων στους εννιά Γνωστούς Κόσμους...»

Ο Σεβέκ έγνεψε καταφατικά.

«Θα ήταν δυνατόν να δημιουργηθεί μια λίγκα των κόσμων», συνέχισε η γυναίκα, «μια ομοσπονδία. Απέχουμε χρόνια ο ένας απ' τον άλλον, κυλούν δεκαετίες ανάμεσα στην αναχώρηση και την άφιξη, ανάμεσα στην ερώτηση και την απάντηση. Είναι σαν να 'χετε επινοήσει την ανθρώπινη

γλώσσα! Μπορούμε να μιλήσουμε... επιτέλους, μπορούμε να μιλήσουμε μαζί».

«Και τι θα πείτε;»

Ο πικρός τόνος του ξάφνιασε την Κένγκ. Τον κοίταξε χωρίς να μιλήσει.

Ο Σεβέκ έσκυψε στην πολυθρόνα κι έξυσε το μέτωπό του στενοχωρημένος. «Ακούστε», είπε, «πρέπει να σας εξηγήσω γιατί ήρθα να σας δω, όπως και γιατί ήρθα σ' αυτό τον κόσμο. Ήρθα για την ιδέα. Εν ονόματι της ιδέας. Στην Ανάρες, βλέπετε, είμαστε απομονωμένοι. Δε μιλάμε με τους άλλους ανθρώπους, δε μιλάμε με την ανθρωπότητα. Δεν μπορούσαμε να τελειώσω τη δουλειά μου εκεί. Αλλά ακόμα κι αν την τέλειωνα, δε θα την ήθελαν, δε θα έβλεπαν τη χρησιμότητά της. Έτσι ήρθα εδώ. Εδώ υπάρχει ό,τι χρειάζομαι —η συζήτηση, η συμμετοχή, ένα πείραμα στο Εργαστήριο του Φωτός που αποδεικνύει κάτι που αλλού δε θα μπορούσε να αποδειχτεί, ένα βιβλίο από ένα ξένο κόσμο για τη Θεωρία της Σχετικότητας, τα ερεθίσματα που χρειαζόμαστε. Κι έτσι, επιτέλους, τελείωσα τη δουλειά. Δεν την έχω γράψει ακόμα, αλλά έχω τις εξισώσεις και τη συλλογιστική, είναι τελειωμένη. Ωστόσο, οι ιδέες που βρίσκονται στο κεφάλι μου, δεν είναι οι μόνες που έχουν σημασία για μένα. Η κοινωνία μου είναι κι αυτή μια ιδέα. Μια ιδέα που με μεγάλωσε. Μια ιδέα ελευθερίας, αλλαγής, ανθρώπινης αλληλεγγύης, μια ιδέα σημαντική. Και παρ' όλο που για αρκετό καιρό υπήρξα ηλίθιος, τελικά μπόρεσα να δω ότι ακολουθώντας τη μία, τη φυσική, πρόδιδα την άλλη. Ήμουν έτοιμος να αφήσω τους ιδιοκτήτες να αγοράσουν την αλήθεια».

«Τι άλλο θα μπορούσατε να κάνετε, Σεβέκ;»

«Δεν υπάρχει άλλη λύση απ' το ξεπούλημα; Δεν υπάρχει αυτό που λέμε δώρο;»

«Ναι...»

«Δεν καταλαβαίνετε ότι θέλω να σας τη δώσω... σ' εσάς,

στον Χάιν, στους άλλους κόσμους... και στα έθνη του Γιουράς; Σε όλους! Έτσι που κανένας να μην μπορεί να τη χρησιμοποιήσει όπως θέλει να τη χρησιμοποιήσει η Α-Ιο, για να κυριαρχήσει πάνω στους άλλους, για να γίνει ακόμα πιο πλούσια, για να κερδίσει ακόμα περισσότερα απ' τους πολέμους. Έτσι που να μην μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την αλήθεια προς όφελός σας, αλλά μονάχα για το κοινό καλό».

«Στο τέλος η αλήθεια καταλήγει συνήθως να εξυπηρετεί μόνο το κοινό καλό», είπε η Κένγκ.

«Στο τέλος, ναι, αλλά δεν έχω καμιά διάθεση να περιμένω για το τέλος. Μόνο μια ζωή έχω και δε θα την ξοδέψω υπηρετώντας την απληστία, το κέρδος, τα φέματα. Δε θα υπηρετήσω κανένα αφεντικό».

Η ηρεμία της Κένγκ απαιτούσε απ' αυτήν πολύ μεγαλύτερη προσπάθεια απ' ό,τι στην αρχή της συζήτησής τους. Η δύναμη της προσωπικότητας του Σεβέκ, που τίποτα δεν μπορούσε να τη χαλιναγωγήσει, ήταν εξαιρετική. Η Πρέσβειρα εντυπωσιάστηκε και τον κοίταξε με συμπάθεια, αλλά και κάποιο φόβο.

«Με τι μοιάζεις», τον ρώτησε, «πώς είναι αυτή η κοινωνία που σας διέπλεσε; Ακούγοντάς σας να μιλάτε για την Ανάρες στην Πλατεία Καπιτωλίου έκλαψα, αλλά στην πραγματικότητα δε σας πίστεψα. Οι άνθρωποι μιλούν πάντα για την πατρίδα τους, για τη μακρινή χώρα τους... Αλλά εσείς δεν είστε σαν τους άλλους. Υπάρχει μια διαφορά σ' εσάς».

«Η διαφορά της ιδέας», απάντησε. «Γι' αυτή την ιδέα ήρθα εδώ. Για την Ανάρες. Αφού ο λαός μου αρνείται να στραφεί στους άλλους, σκέφτηκα να κάνω κατά κάποιον τρόπο τους άλλους να στραφούν σ' εμάς. Πίστευα ότι δεν έπρεπε να κρυβόμαστε πίσω από έναν τοίχο, αλλά να γίνουμε μια κοινωνία σαν τις άλλες, ένας κόσμος σαν τους άλλους κόσμους, να δίνουμε και να παίρνουμε. Αλλά είχα άδικο... εντελώς άδικο».

«Γιατί; Βέβαια...»

«Γιατί δεν υπάρχει τίποτα, δεν υπάρχει τίποτα στον Γιουράς που εμείς οι Αναρσειανοί να το έχουμε ανάγκη! Φύγαμε με άδεια χέρια πριν εκατόν εβδομήντα χρόνια κι είχαμε δίκιο. Δεν πήραμε τίποτα. Γιατί δεν υπάρχει τίποτα εδώ, παρά μόνο τα κράτη και τα όπλα τους, οι πλούσιοι και τα ψέματά τους, οι φτωχοί κι η μιζέρια τους. Δεν υπάρχει τρόπος να δράσεις με αγνή καρδιά στον Γιουράς. Δεν υπάρχει πράξη όπου να μην υπεισέρχεται το κέρδος, ο φόβος της απώλειας, η επιθυμία για δύναμη. Δεν προλαβαίνεις να πεις καλημέρα κι αμέσως μαθαίνεις ποιος είναι ή προσπαθεί να γίνει, "ανώτερος" απ' τον άλλο. Δεν μπορείς να συμπεριφερθείς σαν αδελφός στους άλλους ανθρώπους: είσαι αναγκασμένος να τους μεταχειριστείς ή να τους διατάξεις ή να τους υπακούσεις ή να τους κοροϊδέψεις. Δεν μπορείς να "αγγίζεις" κανέναν, κι όμως δε σ' αφήνουν ποτέ μόνο. Δεν υπάρχει ελευθερία. Ένα κουτί... Ο Γιουράς είναι κουτί, ένα πακέτο τυλιγμένο με το ωραίο χαρτί του γαλανού ουρανού, των κάμπων, των δασών, των μεγάλων πόλεων. Κι όταν ανοίγεις το κουτί, τι υπάρχει μέσα; Ένα σκοτεινό υπόγειο γεμάτο σκόνη, ένας άνθρωπος νεκρός. Ένας άνθρωπος που του κομματίασαν το χέρι επειδή το άπλωνε στους άλλους. Κατέβηκα τελικά στην Κόλαση. Ο Ντεζάρ είχε δίκιο: είναι ο Γιουράς η Κόλαση είναι ο Γιουράς».

Παρά το πάθος του μιλούσε απλά, με ένα είδος ταπεινότητας, και η Πρέσβειρα της Γης τον κοίταζε με συμπάθεια, αλλά και συγκρατημένη απορία, σαν να μην είχε ιδέα πώς έπρεπε να εκλάβει αυτή την απλότητα.

«Είμαστε κι οι δυο ξένοι εδώ, Σεβέκ», είπε τελικά. «Κι εγώ έρχομαι από πιο μακριά μέσα στο χώρο και το χρόνο. Ωστόσο αρχίζω να σκέφτομαι ότι είμαι λιγότερο ξένη στον Γιουράς απ' όσο εσείς... Επιτρέψτε μου να σας πω πώς μου φαίνεται αυτός ο κόσμος. Για μένα, και για όλους τους Γήι-

νους που επισκέφτηκαν αυτό τον πλανήτη, ο Γιουράς είναι ο πιο ευχάριστος, ο πιο πολύμορφος, ο πιο όμορφος απ' όλους τους κατοικημένους κόσμους. Είναι ο κόσμος που μοιάζει περισσότερο απ' όλους στον Παράδεισο».

Τον κοίταζε ήρεμα και γλυκά: δεν της απάντησε.

«Ξέρω ότι είναι γεμάτος κακά, γεμάτος ανθρώπινη αδικία, απληστία, τρέλα, σπατάλη. Αλλά υπάρχουν και καλά πράγματα: η ομορφιά, το σφρίγος, η τελειότητα. Έτσι θα 'πρεπε να 'ναι ένας κόσμος! Είναι ζωντανός, εξαιρετικά ζωντανός... ζωντανός και, παρ' όλα τα κακά, γεμάτος ελπίδα. Έτσι δεν είναι;»

Ο Σεβέκ κούνησε το κεφάλι του.

«Τώρα, εσείς, ένας άνθρωπος από έναν κόσμο που ούτε καν να τον φανταστώ δεν μπορώ, εσείς που βλέπετε τον Παράδεισό μου σαν Κόλαση, θέλετε να μάθετε πώς είναι ο δικός μου πλανήτης;»

Δεν απάντησε: την κοίταζε με τα ζωηρά του μάτια προσεκτικά.

«Ο πλανήτης μου, η Γη μου, είναι ένα ερείπιο. Ένας πλανήτης καταστραμμένος απ' την ανθρώπινη φυλή. Πολλαπλασιαστήκαμε, καταβροχθίσαμε, πολεμήσαμε, μέχρι που δεν έμεινε τίποτα, και μετά πεθάναμε. Δεν ελέγξαμε ούτε τη λαίμαργία ούτε τη βία: δεν προσαρμοστήκαμε. Καταστρέψαμε εμείς οι ίδιοι τους εαυτούς μας. Όμως πρώτα καταστρέψαμε τον πλανήτη. Δεν έχουν μείνει πια δάση στη Γη μου. Ο αέρας είναι γκρίζος, ο ουρανός γκρίζος, κάνει ζέστη πολλή. Είναι, βέβαια, κατοικήσιμη, εξακολουθεί πάντα να είναι κατοικήσιμη, αλλά όχι όπως αυτός εδώ ο κόσμος. Αυτός είναι ένας κόσμος ζωντανός, μια αρμονία. Ο δικός μου είναι παραφωνία. Εσείς, οι Οντονιανοί, διαλέξατε μια έρημο: εμείς, οι Γήινοι, κάναμε τον κόσμο μας έρημο... Επιβιώνουμε, όπως κι εσείς. Ο άνθρωπος είναι σκληρός! Τώρα είμαστε κάπου μισό δισεκατομμύριο. Άλλοτε ξεπερνάγαμε τα εννιά.

Μπορείς να δεις τις παλιές πόλεις ακόμα, παντού. Οι σκελετοί και τα τούβλα έγιναν σκόνη, όχι όμως το πλαστικό. Αποτύχαμε σαν είδος, σαν κοινωνικό είδος. Είμαστε τώρα εδώ, συνομιλώντας σαν ίσοι προς ίσους με άλλες κοινωνίες, άλλους κόσμους, αλλά μονάχα χάρη στην ευσπλαχνία των Χαϊνιανών. Εκείνοι ήρθαν και μας βοήθησαν. Έφτιαξαν διαστημόπλοια και μας τα πρόσφεραν για να μπορέσουμε να φύγουμε απ' τον καταστραμμένο κόσμο μας. Μας φέρθηκαν ευγενικά, σπλαχνικά, όπως φέρεται ο υγιής στον άρρωστο. Είναι λαός παράξενος αυτοί οι Χαϊνιανοί: πιο αρχαίοι απ' όλους τους άλλους: τρομερά γενναιόδωροι: αλτρουιστές. Συμπεριφέρονται έτσι εξαιτίας ενός συναισθήματος ενοχής, που εμείς δεν το καταλαβαίνουμε, παρά τα εγκλήματά μας. Νομίζω ότι είναι το παρελθόν τους, το μακρύ παρελθόν τους, που τους κάνει να φέρονται όπως φέρονται. Τέλος πάντων, σάσαμε ό,τι μπορούσε να σωθεί και αποκαταστήσαμε ένα είδος ζωής μας στα ερείπια, στη Γη, με το μόνο τρόπο που μπορούσε να γίνει κάτι τέτοιο: με τον ολοκληρωτικό συγκεντρωτισμό. Άτεγκτος έλεγχος στη χρήση κάθε εκταρίου γης, κάθε κοιτάσματος μετάλλου, κάθε λίτρου καυσίμων. Έλεγχος στη διανομή της τροφής, έλεγχος στις γεννήσεις, ευθανασία, γενική στρατολόγηση στις δυνάμεις παραγωγής. Απόλυτη οργάνωση και πειθαρχία κάθε ατόμου με μοναδικό στόχο την επιβίωση του είδους. Είχαμε ήδη καταφέρει πολλά, όταν ήρθαν οι Χαϊνιανοί. Αυτοί μας έφεραν... λίγη περισσότερη ελπίδα. Όχι σπουδαία πράγματα. Έχουμε ξεπεράσει την ελπίδα... Μπορούμε μόνο απέξω να κοιτάζουμε αυτό τον υπέροχο κόσμο, αυτή τη σφριγηλή κοινωνία, αυτό τον Γιουράς, αυτό τον Παράδεισο. Μπορούμε μονάχα να τον θαυμάζουμε, κι ίσως να τον ζηλεύουμε λίγο. Όχι πολύ».

«Και η Ανάρες, αφού ακούσατε όσα είπα στο λόγο μου γι' αυτήν... τι αντιπροσωπεύει για σας η Ανάρες, Κενγκ;»

«Τίποτα. Τίποτα, Σεβέκ. Χάσαμε τις ευκαιρίες να γίνουμε

Ανάρες εδώ και αιώνες, πολύ καιρό πριν υπάρξετε εσείς».

Ο Σεβέκ σηκώθηκε και πήγε στο παράθυρο. Κοίταξε έξω και τα μάτια του γέμισαν ήλιο και φως. «Δεν καταλαβαίνετε τι είναι ο χρόνος», είπε. «Λέτε ότι το παρελθόν έφυγε, ότι το μέλλον δεν είναι πραγματικό, ότι δεν υπάρχει αλλαγή ούτε ελπίδα. Νομίζετε ότι η Ανάρες είναι ένα απρόσιτο μέλλον, που δεν μπορείτε να το φτάσετε, όπως ακριβώς δεν μπορείτε να αλλάξετε το παρελθόν σας. Άρα δεν υπάρχει τίποτα παρά μόνο το παρόν, αυτός ο Γιουράς, το πλούσιο, αληθινό, σταθερό παρόν, η παρούσα στιγμή. Και πιστεύετε ότι είναι κάτι που θα σας άρεσε να το έχετε. Το ζηλεύετε λίγο. Αλλά, ξέρετε, δεν είναι πραγματικό. Δεν είναι σταθερό ούτε στέρεο: τίποτα δεν είναι στέρεο. Τα πράγματα αλλάζουν, αλλάζουν... Δεν μπορείτε να έχετε κάτι... και πολύ περισσότερο απ' όλα το παρόν —εκτός αν δεχτείτε μαζί του το παρελθόν και το μέλλον. Όχι μόνο το παρελθόν, αλλά και το μέλλον, όχι μόνο το μέλλον, αλλά και το παρελθόν! Γιατί είναι πραγματικά: μονάχα η πραγματικότητά τους κάνει το παρόν πραγματικό. Δεν πρόκειται να φτάσετε τον Γιουράς, ούτε καν να τον καταλάβετε, εκτός αν δεχτείτε την πραγματικότητα, τη διαρκή πραγματικότητα της Ανάρες. Έχετε δίκιο, εμείς είμαστε το κλειδί. Αλλά, όταν το λέγατε αυτό, δεν το πιστεύατε. Δεν πιστεύετε στην Ανάρες. Δεν πιστεύετε σ' εμένα, έστω κι αν στέκομαι μπροστά σας, σ' αυτό το δωμάτιο, αυτή τη στιγμή... Ο λαός μου είχε δίκιο: εγώ είχα άδικο: Δεν μπορούμε να έρθουμε σ' εσάς. Δε θα μας αφήσετε. Δεν πιστεύετε στην αλλαγή, την εξέλιξη. Θα προτιμούσατε να μας καταστρέψετε παρά να παραδεχτείτε την πραγματικότητά μας, την ύπαρξη της ελπίδας! Δεν μπορούμε να έρθουμε σ' εσάς. Το μόνο που μπορούμε είναι να περιμένουμε να έρθετε εσείς σ' εμάς».

Η Κενγκ τον κοίταζε ξαφνιασμένη, σκεφτική, ζαλισμένη κάπως.

«Δεν καταλαβαίνω... δεν καταλαβαίνω», είπε τελικά. «Είστε σαν κάποιος απ' το παρελθόν μας, τους παλιούς ιδεαλιστές, τους οραματιστές της ελευθερίας. Κι ωστόσο, δε σας καταλαβαίνω έτσι που προσπαθείτε να μου μιλήσετε για πράγματα του μέλλοντος· κι ωστόσο, όπως λέτε, είστε εδώ!...» Δεν είχε χάσει τη διορατικότητά της. Μετά από λίγο είπε: «Τότε γιατί ήρθατε σ' εμένα, Σεβέκ;»

«Ω, για να σας δώσω την ιδέα. Τη θεωρία μου, ξέρετε. Για να εμποδίσω να γίνει ιδιοκτησία των ιοτικών, μια επένδυση ή ένα όπλο. Αν τη θέλετε, το απλούστερο θα ήταν να μεταδώσουμε τις εξισώσεις, να τις δώσουμε στους φυσικούς όλων των κόσμων, και στους Χαϊνιανούς και στους άλλους πλανήτες, όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Είστε πρόθυμοι να το κάνετε;»

«Κάτι παραπάνω από πρόθυμοι».

«Δε θα είναι παρά λίγες σελίδες. Οι αποδείξεις κι οι εφαρμογές θα είναι περισσότερες, αλλά μπορούν να έλθουν αργότερα. Αν δεν μπορέσω να τις δουλέψω εγώ, ίσως το κάνουν άλλοι».

«Και μετά τι θα κάνετε; Σκοπεύετε να γυρίσετε στη Νίο; Η πόλη είναι ήρεμη τώρα, φαινομενικά τουλάχιστον· η εξέγερση φαίνεται να απέτυχε —προς το παρόν· αλλά φοβάμαι μήπως η κυβέρνηση της Α-Ιο σας θεωρήσει υπεύθυνο. Υπάρχει η Θου, βέβαια...»

«Όχι. Δε θέλω να μείνω εδώ. Δεν είμαι αλτρομιστής! Αν μπορείτε να με βοηθήσετε και σ' αυτό... θα ήθελα να γυρίσω στην Ανάρες. Ίσως κι οι ιοτικοί να θέλουν να με στείλουν πίσω. Λογικό μου φαίνεται: να με εξαφανίσουν, να αρνηθούν την ύπαρξή μου. Βέβαια ενδεχομένως να θεωρούν πιο εύκολο να με σκοτώσουν ή να με φυλακίσουν ισόβια. Όμως δε θέλω ακόμα να πεθάνω, και το κυριότερο, δε θέλω να πεθάνω στην Κόλαση. Πού πάει η ψυχή σας, όταν πεθαίνετε στην Κόλαση;» Γέλασε· είχε ξαναβρεί όλη τη φινέτσα του. «Αν μπο-

ρείτε να με στείλετε πίσω στην Ανάρες, νομίζω ότι θα νιώσουν καλύτερα. Οι νεκροί αναρχικοί γίνονται μάρτυρες, ξέρετε, και συνεχίζουν να ζουν για αιώνες. Όσοι όμως φεύγουν ξεχνιούνται».

«Νόμιζα ότι ήξερα τι σημαίνει ρεαλισμός», είπε η Κένγκχαμογελώντας προσποιητά.

«Πώς θα μπορούσατε να ξέρετε, αφού δεν ξέρετε τι είναι η ελπίδα;»

«Μη μας κρίνετε τόσο σκληρά, Σεβέκ».

«Δε σας κρίνω καθόλου. Σας ζητώ βοήθεια, παρ' όλο που δεν έχω τίποτα να σας δώσω για αντάλλαγμα».

«Τίποτα; Θεωρείτε τίποτα τη θεωρία σας;»

«Βάλτε τη στην πλάστιγγα μαζί με την ελευθερία ενός μόνο ανθρώπινου πνεύματος», είπε, κοιτάζοντάς τη στα μάτια. «Ποια θα είναι βαρύτερη; Μπορείτε να μου πείτε; Εγώ δεν μπορώ».

ΚΑΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

ΑΝΑΡΕΣ

«ΘΕΛΩ να σας προτείνω ένα σχέδιο του Συνδικάτου Πρωτοβουλίας», είπε ο Μπεντάπ. «Ξέρετε ότι είμαστε σε ραδιοεπικοινωνία με τον Γιουράς εδώ και είκοσι δεκάδες».

«Παρά τη γνώμη αυτού του συμβουλίου, της Ομοσπονδίας Άμυνας και της πλειοψηφίας της Συνέλευσης!»

«Ναι», απάντησε ο Μπεντάπ κοιτάζοντας λοξά αυτόν που μίλησε, αλλά χωρίς να διαμαρτυρηθεί για τη διακοπή. Δεν υπήρχαν κανόνες κοινοβουλευτικής διαδικασίας στις συνεδριάσεις της ΣΕΠΑΔ. Συχνά οι διακοπές ήταν πολύ πιο συχνές απ' τις εισηγήσεις. Οι συνεδριάσεις αυτές είχαν τόση σχέση με τις συνδιασκέψεις ενός οργάνου οποιασδήποτε εκτελεστικής εξουσίας, όση έχει μια φέτα κρύο φιλέτο με μια καλωδιακή εγκατάσταση. Μόνο που το κρύο φιλέτο λειτουργεί καλύτερα από ένα καλώδιο... στο εσωτερικό ενός ζώου.

Ο Μπεντάπ γνώριζε όλους αυτούς τους παλιούς αντιπάλους του στο Συμβούλιο Εξωτερικών Ανταλλαγών πήγαιναν τρία χρόνια τώρα που τους πολεμούσε. Αυτός που τον διέκοψε ήταν ένας νεαρός που πιθανώς τώρα τελευταία είχε επιλεγεί με κλήρο για τη Συνέλευση της ΣΕΠΑΔ. Ο Μπεντάπ τον κοίταξε καλονάγαθα και συνέχισε: «Ας μην ξαναπιάνουμε παλιούς καβγάδες, έτσι; Σας προτείνω έναν καινούριο. Λάβαμε ένα πολύ ενδιαφέρον μήνυμα από μια γιουρασινή ομάδα. Μας ήρθε στο ίδιο μήκος κύματος που χρησιμοποιούν οι ιοτικοί συνομιλητές μας, αλλά όχι μέσα στο συμφωνημένο

ωράριο και το σήμα ήταν πολύ αδύνατο. Φαίνεται ότι στάλθηκε από μια χώρα ονόματι Μπενμπίλι και όχι απ' την Α-Ιο. Η ομάδα αυτοαποκαλείται "Οντονιακή Εταιρεία". Προφανώς πρόκειται για Οντονιακή μεταγενέστερους του Εποικισμού, που ζουν κατά κάποιο τρόπο στο περιθώριο του νόμου και της κυβέρνησης του Γιουράς. Το μήνυμά τους απευθύνεται στους "αδελφούς της Ανάρες". Μπορείτε να το διαβάσετε στο ενημερωτικό δελτίο του Συνδικάτου. Είναι πολύ ενδιαφέρον. Ρωτούν αν δεχόμαστε να τους επιτρέψουμε να στείλουν ανθρώπους εδώ».

«Να στείλουν ανθρώπους εδώ; Να αφήσουμε Γιουρασινούς να έρθουν εδώ; Κατασκόπους;»

«Όχι, για μόνιμη εγκατάσταση».

«Θέλουν να ξαναρχίσει ο Εποικισμός, αυτό εννοείς, Μπεντάπ;»

«Λένε ότι τους κυνηγάνε οι κυβερνήσεις τους κι ελπίζουν να...»

«...να ξαναρχίσει ο Εποικισμός! Να ανοίξουμε τις πόρτες στους πρώτους τυχόντες κερδοσκόπους που δηλώνουν Οντονιανοί!»

Είναι δύσκολο να περιγράψει κανείς λεπτομερειακά μια συνεδρίαση του διευθυντικού αναρεσιανού οργάνου: τέλειωνε πολύ γρήγορα, πολλοί ρήτορες μιλούσαν συχνά ταυτόχρονα και κανείς δε μιλούσε πολλή ώρα· ακούγονταν πολλοί σαρκασμοί και άφθονες φράσεις ατέλειωτες· ο τόνος ήταν μάλλον συγκινησιακός και πολύ συχνά άγρια προσωπικός· παρ' όλο που τέλειωναν, δεν κατέληγαν ωστόσο σε κανένα συμπέρασμα. Θύμιζε ανταλλαγή επιχειρημάτων ανάμεσα σε αδέρφια, ανάμεσα σε διαφορετικούς συλλογισμούς ενός αναποφάσι-στου μυαλού.

«Αν επιτρέψουμε σ' αυτούς τους αυτοαποκαλούμενους Οντονιανούς να έρθουν εδώ, πώς σκοπεύουν να φτάσουν;»

Ήταν ο αντίπαλος που ο Μπεντάπ φοβόταν περισσότερο:

μια γυναίκα ήρεμη και έξυπνη, ονόματι Ρουλάγκ. Ήταν ο πιο επιδέξιος εχθρός του τα τελευταία χρόνια στο συμβούλιο. Έστρεψε το βλέμμα του στον Σεβέκ, που παρευρισκόταν για πρώτη φορά σε τέτοια συνεδρίαση, για να τον κάνει να προσέξει τη γυναίκα. Κάποιος είχε πει στον Μπεντάπ ότι η Ρουλάγκ ήταν μηχανικός και, πράγματι, είχε ανακαλύψει σ' αυτήν την οξυδέρκεια και τον πραγματισμό των μηχανικών, συν το μίσος τους για την πολυπλοκότητα και την ασυμμετρία. Η Ρουλάγκ πάντοτε ήταν αντίθετη στις προτάσεις του Συνδικάτου Πρωτοβουλίας, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που αρνιόταν και αυτό το δικαίωμά του να υπάρχει. Τα επιχειρήματά της ήταν στέρεα και ο Μπεντάπ τη σεβόταν. Κάποιες φορές, όταν μιλούσε για τη δύναμη του Γιουράς και τον κίνδυνο που θα διέτρεχαν αν διαπραγματεύονταν με έναν ισχυρό από θέση αδυναμίας, την πίστευε.

Γιατί υπήρχαν φορές που ο Μπεντάπ αναρωτιόταν μήπως αυτός κι ο Σεβέκ είχαν θέσει σε κίνηση μια σειρά ανεξέλεγκτων γεγονότων, όταν συναντιόντουσαν το χειμώνα του 68 για να συζητήσουν με ποιον τρόπο θα μπορούσε ένας ανίσχυρος φυσικός να τυπώσει τη δουλειά του και να επικοινωνήσει με τους γιουρασινούς συναδέλφους του. Όταν τελικά κατάφεραν να έρθουν σε επαφή μέσω του ασυρμάτου, αποδείχτηκε ότι οι Γιουρασινοί ήταν πολύ πιο πρόθυμοι, απ' ό,τι περίμεναν, να μιλήσουν και να ανταλλάξουν πληροφορίες· όμως, όταν αργότερα δημοσιεύτηκαν τα πρακτικά αυτών των συνδιαλέξεων, η αντίδραση των Αναρесиανών αποδείχτηκε κι αυτή περισσότερο απ' ό,τι περίμεναν σθεναρή. Αν ο εχθρός σου σ' αγκαλιάζει με ενθουσιασμό, ενώ οι σύντροφοί σου σε απορρίπτουν με δριμύτητα, τότε είναι δύσκολο να μην αναρωτηθείς μήπως είσαι στ' αλήθεια προδότης.

«Πιστεύω ότι θα έρθουν με τα φορτηγά διαστημόπλοια», απάντησε. «Σαν καλοί Οντονιανοί θα κάνουν οτοστόπ. Αν βέβαια τους αφήσουν οι κυβερνήσεις τους ή το Παγκόσμιο

Συμβούλιο Κυβερνήσεων. Λέτε οι εξουσιαστές να κάνουν τέτοια χάρη στους αναρχικούς; Θα 'θελα πολύ να το μάθω. Αν προσκαλούσαμε μια ομάδα απ' αυτούς, ας πούμε εξι-οχτώ άτομα, τι θα συνέβαινε;»

«Εύλογη απορία», είπε η Ρουλάγκ. «Κατ' αρχήν θα ξέραμε καλύτερα πόσο κινδυνεύουμε, αν μαθαίναμε πώς πάνε αυτή τη στιγμή τα πράγματα στον Γιουράς. Σύμφωνα. Όμως ο κίνδυνος βρίσκεται ακριβώς σ' αυτό το γεγονός». Σηκώθηκε, πράγμα που σήμαινε ότι ήθελε να κρατήσει το λόγο για περισσότερο από μια ή δυο φράσεις. Ο Μπεντάπ συνοφρυώθηκε και στράφηκε πάλι στον Σεβέκ που καθόταν δίπλα του. «Πρόσεξε την αυτήν», ψιθύρισε. Ο Σεβέκ δεν απάντησε· ήταν πάντα συγκρατημένος σε όσες συνελεύσεις συμμετείχε και σπάνια ζητούσε το λόγο, εκτός αν επρόκειτο να μιλήσει για κάτι που τον έκαίγε πολύ. Συνήθως καθόταν ήσυχος, με χαμηλωμένο το βλέμμα. Αλλά όταν η Ρουλάγκ μίλησε, ο Μπεντάπ παρατήρησε ότι, παρ' όλο που απευθυνόταν σ' αυτόν, τα μάτια της ήταν καρφωμένα στον Σεβέκ.

«Το Συνδικάτο των δικών σου Πρωτοβουλιών», είπε η μηχανικός, τονίζοντας ιδιαίτερα το κτητικό, «κατασκεύασε έναν αναμεταδότη, έστειλε μηνύματα στον Γιουράς, έλαβε απαντήσεις και δημοσίευσε τις συνδιαλέξεις. Όλα αυτά έγινα παρά την αντίθετη γνώμη της πλειοψηφίας της ΣΕΠΑΔ και παρά τις ολοένα εντεινόμενες διαμαρτυρίες ολόκληρης της Αδελφότητας. Μέχρι τώρα δεν επιβλήθηκε καμιά ποινή σ' εσένα ή την ομάδα σου, κυρίως επειδή —νομίζω— εμείς οι Οντονιανοί έχουμε χάσει τη συνήθεια να υποπτευόμαστε ότι πιθανόν κάποιος να υιοθετεί μια συμπεριφορά βλαπτική για τους άλλους και να επιμένει σ' αυτήν παρά τις διαφορετικές απόψεις και τις διαμαρτυρίες. Τέτοιο γεγονός σπάνια συμβαίνει. Στην πραγματικότητα είσατε οι πρώτοι από μας που συμπεριφέρθηκαν με τον τρόπο που πάντα οι εξουσιαστές θεωρητικοί θεωρούσαν αναπόφευκτο για μια κοινωνία

δίχως νόμους: εκδηλώνοντας μια τέλεια ανευθυνότητα σε ό,τι αφορά την κοινωνική ευημερία. Δε σκοπεύω να επανέλθω στο κακό που προξενήσατε, στη μεταβίβαση επιστημονικών πληροφοριών στον παντοδύναμο εχθρό, στην ομολογία της αδυναμίας μας, που είναι στην ουσία η κάθε σας συνδιάλεξη με τον Γιουράς. Αλλά τώρα, με τη σκέψη ότι τα συνηθίσαμε όλα αυτά, έρχεσαι εσύ και μας προτείνεις κάτι ακόμα χειρότερο. Σε τι διαφέρει —λες— το να μιλάμε με κάποιους Γιουρασινούς στον ασύρματο, απ' το να μιλάμε με μερικούς απ' αυτούς εδώ, στο Αμπενάι; Ποια η διαφορά; Ποια η διαφορά ανάμεσα σε μια πόρτα κλειστή και σε μια πόρτα ανοιχτή; Ας ανοίξουμε την πόρτα —ορίστε τι μας προτείνει, αμμάρι. Ας ανοίξουμε την πόρτα, ας αφήσουμε μερικούς Γιουρασινούς να περάσουν! Έξι-οχτώ ψευτο-Οντονιανούς με το επόμενο φορτηγό! Εξήντα ή ογδόντα κερδοσκόπους ιοτικούς με το μεθεπόμενο φορτηγό! Εξήντα ή ογδόντα κερδοσκόπους ιοτικούς με το μεθεπόμενο, για να μας εξετάσουν και να δουν πώς μπορούν να μας μοιράσουν τα έθνη του Γιουράς! Κι αργότερα εξακόσια ή οχτακόσια πάνοπλα πολεμικά διαστημόπλοια: κανόνια, στρατιώτες, μια δύναμη κατοχής! Το τέλος της Ανάρες, το τέλος της Επαγγελίας. Η ελπίδα μας στηρίζεται όπου στηριζόταν εδώ κι εκατόν εβδομήντα χρόνια: στους Όρους του Εποικισμού: εκτός απ' τους αποίκους, κανείς Γιουρασινός στην Ανάρες, και για πάντα. Καμιά ανάμειξη. Καμιά επαφή. Αν εγκαταλείψουμε τώρα αυτή την αρχή θα είναι σαν να λέμε στους τυράννους που νικήσαμε κάποτε: *Το πείραμα απέτυχε, ελάτε να μας υποδουλώσετε ξανά!*»

«Καθόλου», τόνισε ζωνηρά ο Μπεντάπ. «Το μήνυμα είναι ξεκάθαρο: *Το πείραμα πέτυχε, είμαστε αρκετά δυνατοί τώρα για να σταθούμε απέναντί σας σαν ίσοι προς ίσους.*»

Η συζήτηση συνεχίστηκε όπως πριν, ένα ραγδαίο σφυροκόπημα επιχειρημάτων. Δεν κράτησε πολύ και δεν προχώ-

ρησαν σε ψηφοφορία, όπως συνήθιζαν. Σχεδόν όλοι οι παρόντες ήταν υπέρ της εφαρμογής των Όρων του Εποικισμού, και μόλις αυτό έγινε σαφές, ο Μπεντάπ δήλωσε: «Εντάξει. Το θεωρώ λήξαν. Κανείς δε θα έρθει με το *Κουιέο Φορτ* ή το *Μάιντφουλ*. Σε ό,τι αφορά τον ερχομό Γιουρασινών στην Ανάρες, οι θέσεις του Συνδικάτου πρέπει να βρίσκονται σε απόλυτη συμφωνία με τη γνώμη ολόκληρης της κοινωνίας. Ζητήσαμε τη συμβουλή σας και θα την ακολουθήσουμε. Όμως αυτό το ζήτημα έχει κι άλλη πλευρά. Σεβέκ!»

«Λοιπόν», είπε ο Σεβέκ, «πρόκειται για το αίτημα να στείλουμε έναν Αναρσειανό στον Γιουράς».

Ακολούθησαν αποδοκιμασίες και σφυρίγματα. Ο Σεβέκ δεν ύψωσε τη φωνή του, που δεν απείχε και πολύ απ' τον ψίθυρο, αλλά επέμεινε: «Δεν πρόκειται να βλαφτεί ή να απειληθεί κανένας στην Ανάρες. Και πιστεύω πως είναι ζήτημα ατομικού δικαιώματος —στην πραγματικότητα ένα είδος τεστ αυτού του δικαιώματος. Οι Όροι του Εποικισμού δεν το απαγορεύουν. Και η τυχόν σημερινή απαγόρευσή του θα ήταν ένδειξη αυταρχικότητας απ' την πλευρά της ΣΕ-ΠΑΔ, θα σήμαινε στην πράξη κατάργηση του δικαιώματος του οντονιανού ατόμου να δρα ελεύθερα χωρίς να βλάπτει τους άλλους».

Η Ρουλάγκ τέντωσε μπροστά το κεφάλι της. Ένα αδιόρατο χαμόγελο ήταν χαραγμένο στο στόμα της. «Οποιοσδήποτε μπορεί να φύγει απ' την Ανάρες», είπε. Τα μάτια της άστραψαν προς την πλευρά του Σεβέκ και του Μπεντάπ. «Μπορεί να φύγει όποτε θέλει, αρκεί να τον δεχτούν οι ιδιοκτήτες στο διχοστημόπλοιο τους. Όμως δεν μπορεί να γυρίσει».

«Ποιος το λέει αυτό;» πετάχτηκε ο Μπεντάπ.

«Οι Όροι Γερματισμού του Εποικισμού. Δεν επιτρέπεται σε κανέναν απ' όσους βγαίνουν απ' τα φορτηγά να περάσει έξω απ' τη ζώνη του Λιμανιού της Ανάρες».

«Έλα τώρα, αυτός ο όρος ισχύει για τους Γιουρασινούς, όχι για τους Αναρειακούς», παρενέβη ένας παλιός σύμβουλος, ο Φερντάζ, που του άρεσε να βυθίζει βαθιά το κουπί του έστω κι αν το σκάφος παρέουδινε απ' την πορεία που ήθελε να ακολουθήσει.

«Όποιος έρχεται απ' τον Γιουράς είναι Γιουρασινός», επέμεινε η Ρουλάγκ.

«Νομικισμοί, νομικισμοί! Τι σοφίσματα είναι όλα αυτά;» είπε μια ήρεμη, χοντρή γυναίκα ονόματι Τρεπίλ.

«Σοφίσματα!» ούρλιαξε το νέο μέλος, ο νεαρός· μιλούσε με την προφορά του Βορείου Οροπεδίου κι η φωνή του ακουγόταν δυνατή και βαθιά. «Αν δε σ' αρέσουν τα σοφίσματα, πάει καλά. Αν υπάρχουν άνθρωποι που δεν αγαπούν την Ανάρες, ας τους αφήσουμε να φύγουν. Είμαι έτοιμος να βοηθήσω κι εγώ. Θα τους μεταφέρω στο Λιμάνι με τις κλοτσιές, βέβαια! Αλλά αν προσπαθήσουν να γυρίσουν πίσω έρποντας, θα υπάρχουν μερικοί από μας να τους περιμένουν. Μερικοί αληθινοί Οντονιανοί. Και δε θα μας βρουν με το χαμόγελο να τους λέμε: «Καλωσορίσατε στην Ανάρες, αδελφοί». Θα τους χώσουμε τα δόντια στα λαρύγγια τους και τ' αρχίδια τους στις κοιλιές τους. Το καταλαβαίνεις; Είμαι σαφής;»

«Σαφής, όχι· ολοφάνερος, ναι. Ολοφάνερος σαν κλανιά», είπε ο Μπεντάπ. «Η σαφήνεια είναι λειτουργία της σκέψης. Θα 'πρεπε να έχεις μελετήσει λίγο Οντονισμό, πριν έρθεις να μιλήσεις εδώ».

«Δεν είσαι άξιος να αναφέρεις το όνομα της 'Οντο!» ούρλιαξε ο νεαρός. «Είσαι προδότης, εσύ κι όλο το Συνδικάτο σου. Παντού, σ' όλη την Ανάρες, υπάρχουν άνθρωποι που σας παρακολουθούν. Νομίζεις ότι δεν ξέρουμε ότι ο Σεβέκ ζήτησε να πάει στον Γιουράς για να πουλήσει την αναρειακή επιστήμη στους κερδοσκόπους; Νομίζεις ότι δεν ξέρουμε ότι όλη η συμμορία σας θέλει να πάει εκεί κάτω για να γίνετε

πλούσιοι και να σας χτυπούν οι ιδιοκτήτες στην πλάτη; Μπορείτε να φύγετε! Καλά ξεκουμπίδια! Αλλά, αν προσπαθήσετε να γυρίσετε, θα σας περιμένει εδώ η δικαιοσύνη!»

Είχε σκρωθεί όρθιος και τέντωνε το κεφάλι του πάνω απ' το τραπέζι ουρλιάζοντας κατευθείαν στα μούτρα του Μπεντάπ. Ο τελευταίος σήκωσε το βλέμμα του και είπε: «Όχι η δικαιοσύνη· η τιμωρία, θέλεις να πεις. Νομίζεις ότι είναι το ίδιο πράγμα;»

«Θέλει να πει η βία», μπήκε στη μέση η Ρουλάγκ. «Κι αν υπάρξει βία, θα είσαι εσύ που θα την έχεις προκαλέσει. Εσύ και το Συνδικάτο σου. Και θα την αξίζετε».

Πλάι στην Τρεπίλ ένας αδύνατος, κοντός άντρας, καμιά σαρανταριά χρονών, άρχισε να μιλάει με φωνή βραχνιασμένη απ' το βήχα της σκόνης, έτσι που στην αρχή λίγοι τον άκουσαν. Ήταν επισκέπτης —αντιπρόσωπος ενός συνδικάτου μεταλλωρύχων της Νοτιοδυτικής περιφέρειας και δεν περίμεναν απ' αυτόν να μιλήσει για ένα τέτοιο θέμα. «...ότι οι άνθρωποι αξίζουν», έλεγε. «Γιατί τ' αξίζουμε όλα, καθένας από μας, όλα τα πλούτη που θάβονται μαζί με τους νεκρούς βασιλιάδες· αλλά και δεν αξίζουμε τίποτα, ούτε καν μια μπουκιά ψωμί όταν πεινάμε. Μήπως δεν τρώγαμε, ενώ οι άλλοι πέθαιναν απ' την πείνα; Θα μας τιμωρήσετε γι' αυτό; Ή μήπως θα μας ανταμείψετε επειδή πεθαίναμε απ' την πείνα όταν οι άλλοι έτρωγαν; Κανένας άνθρωπος δεν έχει δικαίωμα να τιμωρεί ούτε και να ανταμείβει. Ελευθερώστε το πνεύμα σας απ' την ιδέα του αξίζω, απ' την ιδέα του κερδίζω, και τότε θα μπορέσετε να αρχίσετε να σκέφτεστε». Ήταν βέβαια τα λόγια της 'Οντο απ' τα Γράμματα της φυλακής, αλλά ειπωμένα απ' την αδύναμη, βραχνιασμένη φωνή είχαν ένα παράξενο αποτέλεσμα, λες κι ο άντρας επινοούσε αυτά τα λόγια μόνος του, λέξη προς λέξη, λες κι έβγαιναν απ' την καρδιά του, αργά, με δυσκολία, σαν το νερό που αναβλίζει αργά, πολύ αργά, από την άμμο της ερήμου.

Η Ρουλάγκ άκουγε με το κεφάλι τεντωμένο, με το πρόσωπο της ανέκφραστο, σαν άνθρωπος που προσπαθεί να πνίξει τον πόνο. Απέναντί της, στην άλλη πλευρά του τραπεζιού, καθόταν ο Σεβέκ με το κεφάλι σκυφτό. Τα λόγια του άντρα έφεραν τη σιωπή. Μέσα σ' αυτή τη σιωπή ο Σεβέκ σήκωσε το κεφάλι και μίλησε: «Βλέπετε», είπε, «αυτό που θέλουμε είναι να υπενθυμίσουμε στους εαυτούς μας ότι δεν ήρθαμε για την ασφάλεια στην Ανάρες, αλλά για την ελευθερία. Αν πρέπει να συμφωνούμε όλοι, αν πρέπει όλοι να δουλεύουμε μαζί, τότε δεν αξίζουμε περισσότερο από μια μηχανή. Αν ένα άτομο δεν μπορεί να εργαστεί σε αλληλεγγύη με τους συντρόφους του, τότε είναι καθήκον του να δουλέψει μόνο. Καθήκον του και δικαίωμά του. Αλλά εμείς αρνηθήκαμε αυτό το δικαίωμα στους ανθρώπους. Όλο και πιο συχνά λέγαμε: πρέπει να δουλεύετε με τους άλλους, πρέπει να δέχεστε το νόμο της πλειοψηφίας. Όμως κάθε νόμος είναι τυραννία. Καθήκον του ατόμου είναι να μη δέχεται κανένα νόμο, να είναι το ίδιο δημιουργός των πράξεών του, να είναι υπεύθυνο. Μόνο αν ενεργεί έτσι, ζει η κοινωνία, και αλλάζει, και προσαρμόζεται, κι επιζεί. Δεν είμαστε υπήκοοι κράτους που στηρίζετε στο νόμο, αλλά μέλη μιας κοινωνίας που στηρίζεται στην επανάσταση. Η επανάσταση είναι υποχρέωσή μας, η ελπίδα μας να εξελιχτούμε. "Η επανάσταση ή βρίσκεται στο πνεύμα του ατόμου ή δε βρίσκεται πουθενά. Ή είναι για όλους ή δεν είναι τίποτα. Αν πιστεύουμε ότι κάπου τελειώνει, τότε δε θα την αρχίσουμε ποτέ". Δεν μπορούμε να σταματήσουμε εδώ. Πρέπει να συνεχίσουμε. Πρέπει να διακινδυνεύσουμε».

Η Ρουλάγκ απάντησε το ίδιο ήρεμα, αλλά πολύ ψυχρά. «Δεν έχεις το δικαίωμα να μας βάλεις σε κινδύνους επειδή τα προσωπικά σου κίνητρα σε σπρώχνουν εσένα να διακινδυνεύσεις».

«Όποιος αρνείται να πάει όσο μακριά σκοπεύω να πάω

εγώ δεν έχει δικαίωμα να με εμποδίσει», απάντησε ο Σεβέκ.

Τα βλέμματά τους για μια στιγμή διασταυρώθηκαν χαμήλωσαν κι οι δυο μαζί τα μάτια.

«Μονάχα αυτός που θα πάει στον Γιουράς κινδυνεύει», είπε ο Μπεντάπ.

«Κανείς άλλος. Κι αυτό δεν αλλάζει τίποτα στους Όρους του Εποικισμού, τίποτα στη σχέση μας με τον Γιουράς. Αλλά δε νομίζω ότι είμαστε έτοιμοι να αποφασίσουμε τώρα. Προς το παρόν αποσύρω την πρόταση, αν αυτό σας ευχαριστεί».

Συμφώνησαν όλοι κι ο Μπεντάπ αποχώρησε απ' τη συνεδρίαση παρέα με τον Σεβέκ.

«Πρέπει να περάσω απ' το Ινστιτούτο», είπε ο Σεβέκ καθώς έβγαιναν απ' το κτίριο της ΣΕΠΙΑΔ. «Ο Σαμπούλ μου έστειλε ένα ραβασάκι, το πρώτο μετά από χρόνια. Αναρωτιέμαι τι έχει στο μυαλό του».

«Κι εγώ αναρωτιέμαι τι έχει στο μυαλό της αυτή η Ρουλάγκ! Δείχνει μια προσωπική κααία εναντίον σου. Ζήλια, υποθέτω. Δεν πρόκειται να ξανακάτσετε στο ίδιο τραπέζι, αλλιώς δεν κάνουμε τίποτα. Και αυτός ο νεαρός απ' το Βόρειο Οροπέδιο, πολύ κακό φρούτο. Ο νόμος της πλειοψηφίας και η δύναμη δημιουργούν δίκαιο! Θα τους περάσουμε το μήνυμά μας, Σεβ; Ή απλά και μόνο θα σκληρύνουμε τη στάση τους απέναντί μας;»

«Πρέπει να στείλουμε οπωσδήποτε κάποιον στον Γιουράς... για να αποδείξουμε το δίκιο μας με πράξεις, αφού δεν μπορούμε με λόγια».

«Ίσως. Όσο πιο γρήγορα γίνεται, αρκεί να μην είμαι εγώ αυτός που θα το αποδείξει. Θα λυσσάξω για να υπερασπιστώ το δικαίωμά μας να φεύγουμε απ' την Ανάρες, αλλά αν ήταν να φύγω εγώ... καλύτερα να 'κοβα το λαρύγγι μου».

Ο Σεβέκ γέλασε. «Πρέπει να πάω στο Ινστιτούτο. Θα γυρίσω σπίτι σε μια-δυο ώρες. Έλα να φάμε μαζί απόψε».

«Θα τα πούμε στο δωμάτιο».

Ο Σεβέκ απομακρύνθηκε με μεγάλα βήματα· ο Μπεντάπ στάθηκε διστακτικός μπροστά στο κτίριο της ΣΕΠΑΔ. Ήταν το απομεσήμερο μιας ψυχρής ανοιξιιάτικης μέρας γεμάτης αέρα και ήλιο. Οι δρόμοι του Αμπενάι λαμπεροί και καθαροί, όλο φως και ζωή. Ο Μπεντάπ ένωθε ενθουσιασμένος και ταυτόχρονα νικημένος. Τα πάντα, ακόμα και τα συναισθήματά του, ήταν γεμάτα υποσχέσεις και ωστόσο δεν τον ικανοποιούσαν. Πήρε το δρόμο για το Μπλοκ Πεκές, όπου έμεναν τώρα ο Σεβέκ με την Τακβέρ, και βρήκε ό,τι έλπιζε να βρει —την Τακβέρ στο δωμάτιο με το μωρό.

Η Τακβέρ είχε αποβάλει δυο φορές, και μετά είχε έρθει η Πιλούν, καθυστερημένη και λίγο απρόσμενη, αλλά καλοδεχούμενη. Είχε γεννηθεί αδύνατη και τώρα που κόντευε τα δύο εξακολουθούσε να είναι αδύνατη και κοντή. Όταν ο Μπεντάπ την έπαιρνε στα χέρια του, φοβόταν, γιατί είχε διαρκώς την αίσθηση ότι θα της έσπαγε τα κόκαλα —τόσο εύθραυστη ήταν. Την αγαπούσε πολύ —τον γοήτευαν τα γκρίζα συννεφιασμένα μάτια της— και είχε κερδίσει την εμπιστοσύνη της αλλά, όταν την άγγιζε, συνειδητοποιούσε, όπως ποτέ δεν είχε συνειδητοποιήσει πριν, τι είναι η έλξη της σκληρότητας, γιατί ο δυνατός βασανίζει τον αδύνατο. Κι έτσι —αν και δε θα μπορούσε να έχει πει «έτσι»... καταλάβαινε ακόμα κάτι που ποτέ πριν δεν είχε νόημα γι' αυτόν κι ουδέποτε τον ενδιέφερε: το πατρικό συναίσθημα. Μάλιστα ένωθε μεγάλη χαρά, όταν η Πιλούν τον αποκαλούσε «ταντ».

Κάθισε στην κουκέτα που ήταν τοποθετημένη κάτω απ' το παράθυρο. Ήταν ένα δωμάτιο μεγάλο με δυο κουκέτες. Το έδαφος ήταν καλυμμένο με ένα χαλί· δεν υπήρχαν άλλα έπιπλα, ούτε καρέκλες ούτε τραπέζια, μόνο ένα κινητό παρβάν που όριζε το χώρο της Πιλούν και το κρεβατάκι της. Η Τακβέρ είχε ανοίξει το συρτάρι της άλλης κουκέτας και κρατούσε ένα σωρό χαρτιά που ήταν τοποθετημένα εκεί.

«Κράτησε λίγο την Πιλούν, αγαπητέ Νταπ», είπε χαμογελώντας πλατιά καθώς η μικρή κατευθυνόταν προς το μέρος της. «Κάθε φορά που τακτοποιώ τα χαρτιά, έρχεται μετά και τα ανοικατεύει. Σε πέντε λεπτά τελειώνω».

«Μη βιάζεσαι. Δε θέλω να μιλήσω. Θέλω μόνο να κάτσω εδώ. Έλα, Πιλούν. Προχώρα —νάτο το κορίτσι μας! Έλα στον ταντ Νταπ. Ωπ, σ' έπιασα!»

Η Πιλούν κάθισε ικανοποιημένη στα γόνατά του κι άρχισε να περιεργάζεται το χέρι του. Ο Μπεντάπ ντρεπόταν για τα νύχια του· δεν τα έτρωγε πια αλλά είχαν μείνει παραμορφωμένα. Στην αρχή έκλεισε την παλάμη του για να τα κρύψει· αμέσως ένωσε ντροπή για την ντροπή του και ξανάνοιξε το χέρι. Η Πιλούν το χάραιψε.

«Όμορφο το δωμάτιο», είπε ο Μπεντάπ. «Με το φως του βορρά. Έχει πάντα πολλή ηρεμία εδώ».

«Ναι. Μη μου μιλάς. Μετράω».

Μετά από λίγο τακτοποίησε το σωρό με τα χαρτιά και ξανάκλεισε το συρτάρι. «Ορίστε! Με συγχωρείς. Είχα υποσχεθεί στον Σεβέκ να του αριθμήσω τις σελίδες αυτού του άρθρου. Θέλεις να πιεις κάτι;»

Υπήρχε ακόμα δελτίο σε πολλά ήδη διατροφής, αλλά ήταν πολύ λιγότερο περιοριστικό απ' όσο δυο χρόνια πριν. Τα οπωροφόρα του Βορείου Οροπεδίου είχαν υποφέρει λιγότερο και είχαν συνέλθει γρηγορότερα απ' την ξηρασία απ' ό,τι οι περιοχές με δημοκρατία. Την προηγούμενη χρονιά τα ξηρά φρούτα και οι φρουτοχυμοί είχαν αποσυρθεί απ' τις λίστες των δελτίων. Η Τακβέρ είχε ένα μπουκάλι μπροστά στο κλειστό παράθυρο. Το πήρε και γέμισε κάτι χοντροκομμένες πήλινες κούπες που είχε φτιάξει ο Σεβέκ στο σχολείο. Κάθισε απέναντι στον Μπεντάπ χαμογελώντας. «Λοιπόν, τι γίνεται στη ΣΕΠΑΔ;»

«Τα συνηθισμένα. Και στο εργαστήριό σου;»

Η Τακβέρ χαμήλωσε το βλέμμα στην κούπα της και κοί-

ταξε την αντανάκλαση του φωτός στην επιφάνεια του υγρού.
«Δεν ξέρω. Σκέφτομαι να τα παρατήσω».

«Γιατί, Τακβέρ;»

«Προτιμώ να φύγω πριν μου το ζητήσουν. Το κακό είναι ότι είμαι καλή στη δουλειά μου και μ' αρέσει. Είναι η μόνη τέτοια δουλειά στο Αμπενάι. Αλλά δε γίνεται να είσαι μέλος μιας ερευνητικής ομάδας όταν οι άλλοι δε σε θέλουν».

«Σου κάνουν τη ζωή όλο και πιο δύσκολη, έτσι;»

«Συνεχώς», απάντησε η Τακβέρ, κι έριξε μια φευγαλέα ματιά προς την πόρτα, σαν να ήθελε να σιγουρευτεί ότι ο Σεβέκ δεν ήταν εκεί για να την ακούσει. «Μερικοί απ' αυτούς είναι απίστευτοι. Τέλος πάντων, τα ξέρεις. Δεν αξίζει τον κόπο να τα ξαναλέμε».

«Όχι, βέβαια, και γι' αυτό χάρηκα που σε βρήκα μόνη. Στην πραγματικότητα δεν ξέρω τι συμβαίνει. Εγώ, ο Σεβέκ, ο Σκοβάν, ο Γκεζάτς κι οι άλλοι, που περνάμε τον περισσότερο χρόνο μας στο τυπογραφείο ή στο ραδιοπύργο, δε δουλεύουμε αλλού και δε βλέπουμε πολύ κόσμο έξω απ' το Συνδικάτο Πρωτοβουλίας. Συχνάζω πολύ στη ΣΕΠΑΔ, αλλά πρόκειται για ιδιαίτερη κατάσταση: αντιμετωπίζω μια αντιπολίτευση εκεί μέσα, γιατί εγώ τη δημιουργώ. Ποια, όμως, είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζεις εσύ;»

«Το μίσος», απάντησε η Τακβέρ, με τη βραχνή, μαλακιά φωνή της. «Το αληθινό μίσος. Ο διευθυντής του προγράμματός μου δε μου απευθύνει πια το λόγο. Βέβαια, δεν είναι μεγάλη απώλεια. Είναι ηλίθιος ο άνθρωπος. Όμως ορισμένοι απ' τους άλλους μου λένε τι σκέφτονται... Είναι μια γυναίκα, όχι στο εργαστήριο, αλλά εδώ, στο οίκημα. Συμμετέχω στην επιτροπή υγιεινής του μπλοκ και έπρεπε να πάω να της μιλήσω για κάτι. Δε με άφησε ούτε το στόμα μου να ανοίξω. "Μην προσπαθείς να μπεις σ' αυτό το δωμάτιο, σας ξέρω, συμμορία προδοτών, εγώτιστές", και πάει λέγοντας μέχρι που μου έκλεισε την πόρτα. Γελοιότητες». Η Τακβέρ

έβαλε τα γέλια. Βλέποντάς την η Πιλούν χαμογέλασε κουρνιασμένη στο μπράτσο του Μπεντάπ και μετά χασμουρήθηκε. «Αλλά φοβάμαι, το ξέρεις. Είμαι δειλή, Νταπ. Δεν αγαπώ τη βία. Δε μου αρέσει να με αποδοκιμάζουν».

«Φυσικά. Η μόνη ασφάλεια που έχουμε έγκειται στην επιδοκιμασία των γειτόνων μας. Ένας εξουσιαστής είναι σε θέση να παραβεί ένα νόμο και να μείνει ατιμώρητος, αλλά εσύ δεν μπορείς να "παραβείς" ένα έθιμο: είναι η βάση της ζωής μας με τους άλλους. Μόλις που αρχίζουμε να καταλαβαίνουμε τι σημαίνει να είσαι επαναστάτης: το είπε ο Σεβ στη σημερινή συνεδρίαση. Και βέβαια δεν είναι ευχάριστη κατάσταση».

«Μερικοί καταλαβαίνουν», είπε η Τακβέρ αισιόδοξα. «Μια γυναίκα σήμερα στο λεωφορείο —δεν ξέρω πού την είχα ξανασυναντήσει, σε καμιά δεκαδιαία εργασία ίσως— μου είπε: "Πρέπει να 'ναι θαυμάσιο να ζεις με ένα μεγάλο σοφό, πρέπει να 'ναι τόσο ενδιαφέρον!" Κι εγώ απάντησα: "Ναι, τουλάχιστον έχεις πάντα κάτι να πεις"... Πιλούν, μην κοιμάσαι, μωρό! Σε λίγο θα γυρίσει ο Σεβέκ και θα πρέπει να πάμε στο εστιατόριο. Κούνησέ τη λίγο, Νταπ. Τέλος πάντων. Όπως βλέπεις, ήξερε ποιος είναι ο Σεβέκ, αλλά δεν έδειξε να μας μισεί ή να μας αποδοκιμάζει. Πολύ ευγενική γυναίκα...»

«Ο κόσμος ξέρει ποιος είναι», είπε ο Μπεντάπ. «Είναι γελοίο, γιατί οι περισσότεροι δεν είναι σε θέση να καταλάβουν τα βιβλία του. Ο Σεβ πιστεύει ότι μερικοί τα καταλαβαίνουν: εκείνοι οι φοιτητές των Περιφερειακών Ινστιτούτων που προσπαθούν να οργανώσουν σεμινάρια για τη Συγχρονικότητα. Όσο για μένα, νομίζω ότι κι αυτοί μόνο σε γενικές γραμμές μπορούν να εκτιμήσουν τις θεωρίες του. Ωστόσο ο κόσμος έχει ακούσει να μιλάνε γι' αυτόν κι όλοι πιστεύουν ότι κατέχει κάτι για το οποίο μπορεί να είναι περήφανος. Νομίζω ότι είναι επιτυχία του Συνδικάτου μας αυτό, έστω

κι αν δεν πετύχαμε περισσότερα. Τυπώσαμε τουλάχιστον τα βιβλία του Σεβ. Ίσως ήταν η μόνη λογική πράξη που κάναμε».

«Ωχ, τώρα! Πρέπει να περάσατε άσχημα στη συνεδρίαση της ΣΕΠΑΔ σήμερα».

«Πράγματι. Θέλω πολύ να σου ανυψώσω το ηθικό, Τακβέρ, αλλά δεν μπορώ. Το Συνδικάτο επιτέθηκε άγρια στο βασικότερο κοινωνικό δεσμό: τον φόβο των ξένων. Ένας νεαρός, μάλιστα, μας απείλησε ανοιχτά με βίαια αντίποινα. Ηλίθιος, βέβαια, αλλά θα βρεθούν κι άλλοι να τον υποστηρίξουν. Κι εκείνη η Ρουλάγκ, γαμώτο, εξαιρετική αντίπαλος!»

«Ξέρεις ποια είναι αυτή, Νταπ;»

«Ποια είναι;»

«Δε σου το 'πε ο Σεβέκ; Πράγματι, δε μιλάει ποτέ γι' αυτήν. Είναι η μητέρα».

«Η μητέρα του Σεβ;»

Η Τακβέρ έγνεψε καταφατικά. «Έφυγε, όταν ήταν δυο χρονών. Ο πατέρας έμεινε μαζί του. Τίποτα το ασυνήθιστο, βέβαια. Εκτός απ' τα συναισθήματα του Σεβ. Νιώθει ότι έχασε κάτι ουσιαστικό — τόσο αυτός όσο κι ο πατέρας. Δεν έφτασε βέβαια να υποστηρίξει ότι οι γονείς πρέπει να μένουν με τα παιδιά τους και τα παρόμοια. Αλλά η σημασία που αποδίδει στην αφοσίωση νομίζω ότι κρατάει από κείνα τα χρόνια».

«Πράγμα ασυνήθιστο», τόνισε ζωνηρά ο Μπεντάπ, ξεχνώντας την Πιλούν που κοιμόταν στα γόνατά του. «Κι ακόμα πιο ασυνήθιστο, τα συναισθήματα της Ρουλάγκ απέναντί του! Θα 'λεγε κανείς ότι τον περίμενε να έρθει σήμερα στη συνεδρίαση. Ξέρει ότι είναι η ψυχή της ομάδας μας και μας μισεί εξαιτίας του. Γιατί; Ενοχή; Η Οντονιανή Κοινωνία είναι λοιπόν τόσο σάπια ώστε να μας κινεί η ενοχή;... Ξέρεις, τώρα που το έμαθα, νομίζω ότι μοιάζουν. Μόνο που σ' αυτήν

τα πάντα είναι σκληρά, σκληρά σαν βράχος... νεκρά».

Ενώ μιλούσαν, άνοιξε η πόρτα. Μπήκαν ο Σεβέκ κι η Σαντίκ. Η Σαντίκ ήταν τώρα δέκα ετών, πολύ ψηλή για την ηλικία της κι αδύνατη, με μακριά πόδια κι ένα σύννεφο από μαύρα μαλλιά: λεπτή και εύθραυστη. Ο Σεβέκ ερχόταν πίσω της κι ο Μπεντάπ, που τον κοίταζε μέσ' απ' το καινούριο και παράξενο φως της συγγενείας του με τη Ρουλάγκ, τον είδε όπως βλέπει κανείς καμιά φορά έναν παλιό φίλο, με τη διαύγεια που προσθέτει η γνώση του παρελθόντος: ένα πρόσωπο υπέροχο, αλλά συνεσταλμένο, γεμάτο ζωή, αλλά φαγωμένο, φαγωμένο μέχρι τα κόκαλα. Ήταν ένα πρόσωπο έντονα ατομικό, κι ωστόσο τα χαρακτηριστικά του δεν έμοιαζαν μόνο με τα χαρακτηριστικά της Ρουλάγκ, αλλά και με πολλών άλλων Αναρσειανών, ενός λαού που διακρινόταν από ένα όραμα ελευθερίας κι είχε προσαρμοστεί σε έναν άγονο κόσμο, έναν κόσμο ψυχρότητας, σιωπής, ερήμωσης.

Ωστόσο, μέσα στο δωμάτιο, κυριαρχούσε η ζεστασιά, η φασαρία, η επικοινωνία: χαιρετούρες, γέλια, η Πιλούν να πηγαίνει απ' τη μια αγκυλιά στην άλλη, το μπουκάλι απ' το ένα χέρι στο άλλο, ερωτήσεις, απαντήσεις, κουβέντα. Στην αρχή στο κέντρο του ενδιαφέροντος η Σαντίκ: μετά ο Σεβέκ. «Τι σε ήθελε αυτός ο βρομογένης;»

«Πήγες στο Ινστιτούτο;» ρώτησε η Τακβέρ ξαφνιασμένη.

«Πέρασα απλώς. Ο Σαμπούλ μου είχε αφήσει ένα σημείωμα το πρωί στο Συνδικάτο». Ο Σεβέκ ήπιε το φρουτοχυμό του και άφησε την κούπα αποκαλύπτοντας ένα στόμα ανέκφραστο. «Μου είπε ότι η Ομοσπονδία Φυσικών έχει μια θέση πλήρους απασχόλησης. Αυτόνομη μόνιμη».

«Για σένα εννοείς; Εκεί; στο Ινστιτούτο;»

Έγνεψε καταφατικά.

«Ο Σαμπούλ σ' το είπε;»

«Προσπαθεί να σε πάρει με το μέρος του», είπε ο Μπεντάπ.

«Ναι, αυτό νομίζω κι εγώ. Αν δεν μπορείς να εξαφανίσεις κάποιον, τότε προσπάθησε να τον μαντρώσεις, όπως συνηθίζαμε να λέμε στο Βορρά».

Ο Σεβέκ ξέσπασε ξαφνικά σε ένα αυθόρμητο γέλιο. «Αστείο δεν είναι;»

«Όχι», είπε η Τακβέρ. «Δεν είναι αστείο. Είναι αηδιαστικό. Πώς μπόρεσες να πας να του μιλήσεις; Μετά από όλες τις συκοφαντίες που διέδωσε σε βάρος σου, τα ψέματα σχετικά με τις Αρχές που σου έκλεψε, και την απόκρυψη του βραβείου που σου απένειμαν οι Γιουρασινοί, κι ακόμα, πέρσι μόλις, όταν διέλυσε εκείνη την ομάδα των φοιτητών που οργάνωσε τις διαλέξεις και τα ξαπόστειλε τα παιδιά εξαιτίας της “κρυπτο-εξουσιαστικής επίδρασης” που ασκούσες πάνω τους —εσύ, εξουσιαστής!— όχι, μετά απ’ όλα αυτά είναι αηδιαστικό, ασυγχώρητο. Πώς μπορείς να εξακολουθείς να φέρεσαι ευγενικά σ’ έναν τέτοιο άνθρωπο;»

«Έλα τώρα, ξέρεις ότι δεν πρόκειται μόνο γι’ αυτόν. Ο Σαμπούλ μιλάει σαν εκπρόσωπος άλλων!»

«Το ξέρω και του αρέσει να κάνει τον εκπρόσωπο. Έχει κατακτήσει από καιρό σιχαμένος! Τέλος πάντων, τι του είπες;»

«Καιροσκόπησα, θα μπορούσε να πει κανείς», απάντησε ο Σεβέκ κι έβαλε πάλι τα γέλια. Η Τακβέρ τον κοίταξε παραξενεμένη και κατάλαβε ότι ήταν ανάστατος παρά τις προσπάθειες να ελέγξει την έξαψή του.

«Δεν απέκρουσες, λοιπόν, την πρότασή του;»

«Του απάντησα ότι έχω αποφασίσει εδώ και χρόνια να μη δεχτώ καμιά κανονική θέση όσο είμαι ικανός να κάνω θεωρητική δουλειά. Μου τόνισε ότι, εφόσον πρόκειται για θέση αυτόνομη, θα μπορώ ελεύθερα να συνεχίσω την έρευνά μου κι ότι μου προσφέρει αυτή τη θέση με σκοπό... για να δούμε πώς ακριβώς το είπε... “με σκοπό να διευκολύνει την πρόσβασή μου στα πειραματικά εργαστήρια του Ινστιτούτου και

στα κυκλώματα εκδόσεως και διανομής βιβλίων”. Στα τυπογραφεία της ΣΕΠΑΔ, με άλλα λόγια».

«Τότε λοιπόν κέρδισες», είπε η Τακβέρ και τον κοίταξε σαν να αμφέβαλλε για τα λεγόμενά του. «Κέρδισες! Θα τα τυπώσουν τα γραπτά σου. Αυτό ήθελες πριν από πέντε χρόνια, όταν ξαναγυρίσαμε εδώ. Οι τοίχοι γκρεμίστηκαν».

«Υπάρχουν κι άλλοι τοίχοι πίσω απ’ τους τοίχους», είπε ο Μπεντάπ.

«Θα κερδίσω μόνο αν δεχτώ τη θέση. Ο Σαμπούλ προσφέρθηκε να με... νομιμοποιήσει, να με κάνει επίσημο. Για να με απομακρύνει απ’ το Συνδικάτο Πρωτοβουλίας. Δεν νομίζεις ότι αυτή είναι η πρόθεσή του, Νταπ;»

«Και βέβαια, ναι», απάντησε ο Μπεντάπ σαθρωπός. «Διαίρει και βασίλευε...»

«Αλλά, αν ξαναπαρεί τον Σεβ στο Ινστιτούτο κι αν τυπώσει τα γραπτά του στα τυπογραφεία της ΣΕΠΑΔ, δεν είναι σαν να εγκρίνει και να επιδοκιμάζει όλες τις ενέργειες του Συνδικάτου;»

«Πράγματι έτσι θα το δουν πολλοί», είπε ο Σεβέκ.

«Όχι», απάντησε ο Μπεντάπ. «Θα βρουν την κατάλληλη εξήγηση. Ο μεγάλος φυσικός παρασύρθηκε για κάμποσο καιρό από μια ομάδα δυσαρεστημένων. Οι διανοούμενοι συχνά πέφτουν θύματα, γιατί, καθώς είναι απασχολημένοι συνεχώς με πράγματα όπως ο χώρος, ο χρόνος, η πραγματικότητα, με πράγματα που καμιά σχέση δεν έχουν με την καθημερινή ζωή, εξαπατώνται εύκολα από φαύλους παρεουλιστές. Αλλά οι καλοί Οντνιανοί του Ινστιτούτου τού έδειξαν ευγενικά τα λάθη του και επέστρεψε στο δρόμο της κοινωνικο-οργανικής αλήθειας. Εγκαταλείποντας το Συνδικάτο Πρωτοβουλίας θα του στερήσει κάθε δυνατότητα για να πετύχει το σκοπό του, να τραβήξει δηλαδή την προσοχή όλων των Αναρειακτών ή των Γιουρασινών».

«Δεν πρόκειται να εγκαταλείψω το Συνδικάτο, Μπεντάπ».

Ο Μπεντάπ σήκωσε το κεφάλι του και μετά από μια στιγμή είπε: «Όχι. Το ξέρω. Δε θα το εγκαταλείψεις».

«Πολύ ωραία. Πάμε να φάμε τώρα. Η κοιλιά μου γουρ-γουρίζει: ακούστε την, Πιλούν, την ακούς; Γρρρ, γρρρ!»

«Χοπ!» έκανε η Πιλούν, σαν να 'δινε διαταγή. Ο Σεβέκ την έπιασε, τη σήκωσε ψηλά και την ανέβασε στους ώμους του. Πίσω απ' το κεφάλι του και το κεφάλι της μικρής, το κινούμενο αντικείμενο που κρεμόταν απ' το ταβάνι ταλαντευόταν αργά.

Πήγαν στο εστιατόριο του Πεκές και περίμεναν μέχρι να ειδοποιηθεί κάποιος ότι σούρωνε το γεύμα του, για να μπορέσει ο Μπεντάπ να φάει σαν προσκεκλημένος. Αν έτρωγε σ' αυτό το εστιατόριο δεν επιτρεπόταν να φάει και στο άλλο όπου έτρωγε συνήθως. Το σύστημα αυτό ίσχυε για ολόκληρη την πόλη και συντονιζόταν από ένα κομπιούτερ. Επρόκειτο για ένα απ' τα υψηλά μηχανοποιημένα «ομοιοστατικά συστήματα», που λάτρευαν οι πρώτοι Άποικοι και το οποίο εξακολουθούσε να επιζεί μόνο στο Αμπενάι. Όπως και τα υπόλοιπα, λιγότερο επεξεργασμένα, συστήματα που χρησιμοποιούσαν στα άλλα μέρη, έτσι κι αυτό δε λειτουργούσε ποτέ τέλεια. Συχνά δημιουργούνταν μικροπροβλήματα και μπερδέματα, αλλά ποτέ κάτι το σοβαρό. Στο εστιατόριο του Πεκές σπάνια γίνονταν αουρώσεις, γιατί όλοι στο Αμπενάι εκτιμούσαν την κουζίνα του και οι μάγειροί του ήταν από παράδοση πάντα καλοί. Τελικά ελευθερώθηκε μια θέση και κάθισαν. Δυο νεαροί που ο Μπεντάπ τους αναγνώρισε σαν γείτονες του Σεβέκ και της Τακβέρ, ήρθαν και κάθισαν κι αυτοί στο ίδιο τραπέζι. Κανένα πρόβλημα. Έφαγαν ένα καλό δείπνο και κατόπιν άρχισαν να κουβεντιάζουν ευχάριστα. Αλλά, κάποιες στιγμές, ο Μπεντάπ είχε την αίσθηση ότι γύρω τους υπήρχε ένας κύκλος σιωπής.

«Αναρωτιέμαι τι θα σκεφτούν τώρα οι Γιουρασινοί», είπε, και παρ' ότι μίλησε ήσυχα, εξεπλάγη διαπιστώνοντας ότι

είχε χαμηλώσει τη φωνή του. «Ζήτησαν να έρθουν αυτοί εδώ και να πάει ο Σεβέκ εκεί: ποια θα είναι η επόμενη κίνησή τους;»

«Δεν ήξερα ότι είχαν ζητήσει απ' τον Σεβέκ να πάει εκεί», δήλωσε η Τακβέρ συνοφρυωμένη.

«Μα ναι, το ήξερες», είπε ο Σεβέκ. «Όταν μου ανακοίνωσαν ότι μου είχαν δώσει το βραβείο, θυμάσαι, το Σέο Οέν, ρώτησαν αν θα μπορούσα να πάω να εισπράξω τα λεφτά που το συνόδευσαν!» Ο Σεβέκ χαμογέλασε λάμποντας. Έστω κι αν υπήρχε κύκλος σιωπής γύρω του, δεν τον ένοιαζε: ήταν πάντα μόνος.

«Αυτό είναι αλήθεια. Το ήξερα. Αλλά δεν πίστευα ότι θα μπορούσε να γίνει. Εδώ και πολλές δεκάδες, λες ότι θα προτείνεις να πάει κάποιος στον Γιουράς μόνο και μόνο για να τους σοκάρεις».

«Τελικά αυτό έγινε σήμερα. Ο Μπεντάπ με έβαλε να το πω».

«Σοκαρίστηκαν;»

«Τους σηκώθηκε η τρίχα κάγκελο... τους πετάχτηκαν τα μάτια έξω...»

Η Τακβέρ χαχάνισε. Η Πιλούν καθόταν σε μια ψηλή καρέκλα δίπλα στον Σεβέκ κι εξασκούσε τα δόντια της με ένα κομμάτι ψωμί από χόλουμ και τη φωνή της με ένα τραγούδι. «Ω, μάδρι μπάντρυ», φώναζε, «άμπρι άμπρι μπάμπερ νταμπ!»

Ο Σεβέκ, ευμετάβολος καθώς ήταν, της απάντησε στην ίδια γλώσσα. Η κουβέντα των μεγάλων συνεχίστηκε χωρίς ζωντάνια και με πολλές διακοπές. Ο Μπεντάπ δεν ενοχλήθηκε καθόλου: είχε μάθει από καιρό ότι έπρεπε να δέχεται τον Σεβέκ με τα ελαττώματά του. Η πιο σιωπηλή απ' όλους ήταν η Σαντίκ.

Ο Μπεντάπ έμεινε μαζί τους ακόμα μια ώρα μετά το δείπνο στην κοινόχρηστη, μεγάλη κι ευρύχωρη σάλα του οι-

κήματος. Όταν σηκώθηκε για να φύγει, προσφέρθηκε να συνοδεύσει τη Σαντίκ στο σχολικό κοιτώνα που βρισκόταν στο δρόμο του. Εκείνη τη στιγμή συνέβη κάτι, ένα από εκείνα τα γεγονότα ή σημάδια που μοιάζουν ακατανόητα για όσους δεν ανήκουν στην οικογένεια: το μόνο που κατάλαβε ήταν ότι ο Σεβέκ, χωρίς την παραμικρή συζήτηση ή φασαρία, θα ερχόταν μαζί τους. Η Τακβέρ έπρεπε να μείνει και να ταΐσει την Πιλούν, που είχε αρχίσει να τσιρίζει. Ο Μπεντάπ τη φίλησε και μετά έφυγε με τη Σαντίκ και τον Σεβέκ. Στο δρόμο έπιασαν την κουβέντα και ξεχάστηκαν. Όταν ανακάλυψαν ότι είχαν προσπεράσει το κέντρο εκπαίδευσης, γύρισαν πίσω. Η Σαντίκ στεκόταν στην είσοδο του υπνωτηρίου ακίνητη, λεπτή και εύθραυστη, με το πρόσωπο ήρεμο μέσα στο φως του δρόμου. Ο Σεβέκ για μια στιγμή κοντοστάθηκε μετά προχώρησε προς το μέρος της. «Τι τρέχει, Σαντίκ;»

«Σεβέκ, γίνεται να κοιμηθώ στο δωμάτιο απόψε;» ρώτησε εκείνη.

«Βεβαίως, αλλά τι συμβαίνει;»

Το ντελικάτο, μακρύ πρόσωπό της τρεμούλιασε και φάνηκε να γίνεται κομμάτια. «Στο υπνωτήριο δε μ' αγαπούν», είπε με φωνή στριγγιά απ' την ένταση, αλλά πιο γλυκιά από πριν.

«Δε σ' αγαπούν; Τι θέλεις να πεις;»

Δεν αγγίζονταν ακόμα. Του απάντησε με απεγνωσμένο θάρρος. «Γιατί δεν αγαπούν... δεν τους αρέσει το Συνδικάτο ούτε ο Μπεντάπ... ούτε εσύ. Σας λένε... Η μεγάλη αδελφή στον κοιτώνα είπε ότι... ότι είσατε όλοι πρ... ότι είσατε όλοι προδότες!» Λέγοντας αυτές τις λέξεις αναπήδησε σαν να την είχαν χτυπήσει. Ο Σεβέκ την έσφιξε πάνω του. Τον αγκάλιασε με όλη της τη δύναμη κλαίγοντας γοερά. Παραήταν μεγάλη για να τη σηκώσει στην αγκαλιά του, και στάθηκε εκεί, κρατώντας τη σφιχτά πάνω του και χαϊδεύοντάς της τα μαλλιά. Κοίταζε τον Μπεντάπ πάνω απ' το μελα-

χρινό κεφάλι της Σαντίκ. Τα μάτια του φίλου του ήταν γεμάτα δάκρυα. «Έντάξει, Νταπ. Μπορείς να φύγεις», είπε.

Ο Μπεντάπ δεν είχε τίποτα άλλο να κάνει παρά να τους αφήσει εκεί, τον άντρα και το παιδί, σ' αυτή την εσωτερικότητα που δεν μπορούσε να μοιραστεί, τη δυνατότερη και τη βαθύτερη, την εσωτερικότητα του πόνου. Όμως δεν ένωθε καθόλου ανακουφισμένος, ήξερε πως δεν μπορούσε να ξεφύγει κι ένωσε μάλλον άχρηστος, εκμηδενισμένος. «Είμαι τριάντα εννιά χρονών», συλλογίστηκε βαδίζοντας προς τον κοιτώνα του, ένα πεντάκλινο δωμάτιο όπου ζούσε τελείως ανεξάρτητος. «Σαράντα σε μερικές δεκάδες. Τι έκανα στη ζωή μου; Τι πέτυχα; Τίποτα. Μονάχα να ανακατεύομαι στις ζωές των άλλων, επειδή εγώ δεν έχω δική μου. Γιατί ποτέ δεν κατάλαβα το χρόνο... ποτέ δεν τον κατάλαβα, κι ο χρόνος κάποια μέρα θα τελειώσει για μένα, ξαφνικά, χωρίς εγώ να το 'χω καταφέρει... αυτό».

Στράφηκε πίσω του, προς το βάθος του ήσυχου δρόμου, εκεί όπου τα φώτα στις κολόνες σχημάτιζαν μικρές κηλίδες φωτός στον άνεμο και το σκοτάδι, αλλά ήταν πολύ μακριά για να μπορέσει να δει τον πατέρα και την κόρη —εκτός, βέβαια, αν είχαν φύγει. Και τι εννοούσε προηγουμένως με τη λέξη «αυτό» δεν μπορούσε να το ξεκαθαρίσει, όσο καλός κι αν ήταν με τις λέξεις κι ωστόσο ένωθε ότι το καταλάβαινε πλήρως, ότι η μόνη του ελπίδα ήταν αυτή η κατανόηση κι ότι έπρεπε να αλλάξει ζωή αν ήθελε να σωθεί.

Όταν η Σαντίκ ηρέμησε, ο Σεβέκ την άφησε στην είσοδο του υπνωτηρίου και μπήκε μέσα για να πει στο νυχτερινό επιτηρητή ότι θα έμενε με τους γονείς της απόψε. Ο επιτηρητής τού μίλησε ψυχρά. Οι ενήλικοι που εργάζονταν στα παιδικά υπνωτήρια είχαν τη φυσιολογική τάση να μην εγκρίνουν τις νυχτερινές επισκέψεις των γονέων, γιατί θεωρούσαν ότι διατάρασσαν τη γαλήνη των παιδιών. Ο Σεβέκ είπε στον εαυτό του ότι χωρίς αμφιβολία έκανε λάθος που θεωρούσε

υπέρ το δέον υπερβολική τη στάση του επιτηρητή. Οι αίθουσες του κέντρου εκπαίδευσης ήταν άπλετα φωτισμένες και αντηχούσαν απ' το θόρυβο, τη μουσική και τις φωνές των παιδιών. Ήταν όλοι οι παλιοί ήχοι, οι παλιές μυρωδιές, οι σκιές, η ηχώ των παιδικών χρόνων του Σεβέκ, οι παλιοί του φόβοι. Όμως, μεγαλώνοντας, οι φόβοι ξεχνιούνται.

Βγήκε έξω και βιάστηκε προς το σπίτι με τη Σαντίκ, έχοντας το χέρι του πάνω στους αδύνατους ώμους της. Η μικρή δε μιλούσε και προσπαθούσε ακόμα να ηρεμήσει. Μόλις όμως πέρασαν στο κυρίως οίκημα του Πεκές, είπε απότομα: «Ξέρω ότι δεν είναι ευχάριστο για σένα και την Τακβέρ να με κρατήσετε τη νύχτα».

«Πώς σου ήρθε αυτή η ιδέα;»

«Γιατί θέλετε να μείνετε μόνοι. Όλα τα ζευγάρια των μεγάλων θέλουν να μένουν μόνοι».

«Υπάρχει κι η Πιλούν», είπε ο Σεβέκ.

«Η Πιλούν δε μετράει».

«Ούτε κι εσύ».

Η μικρή φύσηξε τη μύτη της και προσπάθησε να χαμογελάσει.

Ωστόσο όταν πέρασαν στο φως του δωματίου, το χλομό και πρησμένο απ' τα κλάματα προσωπάκι της τρόμαξε την Τακβέρ. «Τι τρέχει;» ρώτησε. Και η Πιλούν, δυσαρεστημένη που της έκοψαν το βύζαγμα, αναπήδησε κι άρχισε να τσιρίζει. Η Σαντίκ ξέσπασε πάλι σε λυγμούς. Για μια στιγμή όλοι φαίνονταν να κλαίνε και να παρηγορούν ο ένας τον άλλον. Όμως ξαφνικά όλα σταμάτησαν σε μια αιφνίδια σιωπή, με την Πιλούν στην αγκαλιά της μητέρας της και τη Σαντίκ στην αγκαλιά του πατέρα της.

Όταν το μωρό πλάγιασε κι αποκοιμήθηκε, η Τακβέρ ρώτησε χαμηλόφωνα: «Λοιπόν! Τι συμβαίνει;»

Η Σαντίκ είχε κι αυτή μισοκοιμηθεί γερμένη στο στήθος του Σεβέκ. Ο πατέρας της την ένωσε να προσπαθεί να βρει

δυνάμεις για να απαντήσει, αλλά της χάιδεψε τα μαλλιά για να ησυχάσει κι απάντησε εκείνος στη θέση της. «Κάποιοι άνθρωποι στο κέντρο εκπαίδευσης δε μας εγκρίνουν».

«Με ποιο δικαίωμα, γαμώτο;»

«Σουτ! Πιο σιγά! Εξαιτίας του Συνδικάτου».

«Ωχ», έκανε η Τακβέρ — ένας ήχος παράξενος και πνιχτός. Έπιασε το κρουπί και κούμπωσε την μπλούζα της. Κοίταξε για μια στιγμή το στήθος της και μετά σήκωσε τα μάτια στον Σεβέκ και τη Σαντίκ. «Κι από τότε γίνεται αυτό;» ρώτησε.

«Πολύ καιρό τώρα», απάντησε η Σαντίκ χωρίς να σηκώσει το κεφάλι.

«Μέρες, δεκάδες, τετράμηνο;»

«Πολύ περισσότερο. Αλλά είναι... είναι πιο κακοί τώρα, στο υπνωτήριο. Τη νύχτα. Η Τερζόλ δεν τους σταματάει». Μιλούσε σαν υπνοβάτης, με φωνή ήρεμη, σαν να μην την αφορούσε το θέμα.

«Τι κάνουν;» ρώτησε η Τακβέρ, παρά την απαγορευτική ματιά του Σεβέκ.

«Να, είναι... είναι μόνο κακοί. Δε με παίζουν στα παιχνίδια τους. Η Τιπ, την ξέρεις, ήτανε φίλη μου, ερχόταν και μου μιλούσε όταν έσβηναν τα φώτα. Τώρα δεν έρχεται. Η Τερζόλ είναι η μεγάλη αδελφή του κοιτάνα και λέει ότι... ότι ο Σεβέκ είναι... είναι...»

Τη σταμάτησε, νιώθοντας την ένταση να ανεβαίνει στο κορμί του παιδιού, το φόβο και το κουράγιο, αβάσταχτα. «Λέει ότι ο Σεβέκ είναι προδότης... ότι η Σαντίκ εγωτίζει. Ξέρεις πολύ καλά τι λέει, Τακβέρ!» Τα μάτια του πέταγαν σπίθες. Η Τακβέρ πλησίασε και άγγιξε το μάγουλο της κόρης της, μια φορά, μάλλον δειλά. «Ναι, ξέρω», είπε ήρεμα και πήγε και κάθισε στην άλλη κουκέτα, απέναντί τους.

Το μωρό, κουλουριασμένο δίπλα στον τοίχο, ροχάλιζε ε-

λαφρά. Στο διπλανό δωμάτιο κάποιος επέστρεφαν απ' το εστιατόριο, μια πόρτα χτύπησε, κάποιος κάτω στην αυλή φώναξε καληνύχτα και του απάντησαν από ένα ανοιχτό παράθυρο. Το μεγάλο οίκημα, διακόσια δωμάτια, ήταν ξύπνιο, ζωντανό ολόγυρά τους όπως η ύπαρξή τους εισχωρούσε στην ύπαρξή του, έτσι κι η δική του έμπαινε στη δική τους, κομμάτια κι οι δυο ενός όλου. Η Σαντίκ κατέβηκε απ' τα γόνατα του πατέρα της και κάθισε στην κουκέτα δίπλα του, πολύ κοντά του. Τα μακριά μαύρα μαλλιά της, αχτένιστα και μπερδεμένα, κρέμονταν γύρω απ' το πρόσωπό της. «Δεν ήθελα να σας το πω, γιατί...» Η φωνή της ηχούσε αδύναμη και χαμηλή. «Αλλά όλο χειρότερα πάνε. Ο ένας πιο κακός απ' τον άλλον...»

«Τότε δε θα ξαναπάς εκεί», είπε ο Σεβέκ. Πήγε να την αγκαλιάσει με το μπράτσο του, αλλά εκείνη αντιστάθηκε.

«Αν πήγαινα να τους μιλήσω...» είπε η Τακβέρ.

«Δεν υπάρχει λόγος. Αισθάνονται όπως αισθάνονται.»

«Μα τότε εναντίον τίνος αγωνιζόμαστε;» ρώτησε η Τακβέρ μπερδεμένη.

Ο Σεβέκ δεν απάντησε. Αγκάλιασε τη Σαντίκ, που άφησε τελικά το βαρύ και κουρασμένο κεφάλι της να γείρει στο μπράτσο του.

Η Τακβέρ σηκώθηκε. Ήταν φανερό ότι δεν μπορούσε να κάτσει ακίνητη, ήθελε να κάνει κάτι, να δράσει. Όμως δεν υπήρχαν πολλά να γίνουν. «Άφησέ με να σου πλέξω τα μαλλιά, Σαντίκ», είπε τρυφερά.

Χτένισε κι έπλεξε κοτσίδες τα μαλλιά της μικρής· τοποθέτησαν το παραβάν στη μέση του δωματίου κι έβαλαν τη Σαντίκ να πλαγιάσει πλάι στο κοιμισμένο μωρό. Λέγοντάς τους καληνύχτα, το κοριτσάκι κόντεψε πάλι να βάλει τα κλάματα σε μισή ώρα, όμως, κατάλαβαν απ' τη ρυθμική ανάσα της ότι την είχε πάρει ο ύπνος.

Ο Σεβέκ καθόταν μισοξαπλωμένος στην κουκέτα τους,

κρατώντας ένα σημειωματάριο και την πλάκα που χρησιμοποιούσε για τους υπολογισμούς του.

«Σήμερα αριθμήσα το χειρόγραφο», είπε η Τακβέρ.

«Πόσο πήγε;»

«Σαράντα μία σελίδες. Με το παράρτημα.»

Κούνησε το κεφάλι του. Η Τακβέρ πήγε και κοίταξε πάνω απ' το παραβάν τα δυο παιδιά που κοιμόντουσαν. Ξαναγύρισε και κάθισε στην άκρη της κουκέτας.

«Καταλάβαινα ότι κάτι δεν πήγαινε καλά. Αλλά δε μου έλεγε τίποτα. Ποτέ δε λέει τίποτα, είναι στωική. Δε φανταζόμουν ότι συνέβαινε αυτό. Νόμιζα ότι ήταν μόνο δικό μας πρόβλημα, όχι και των παιδιών». Μιλούσε ήρεμα και πικραμένα. «Και μεγαλώνει, συνεχίζει να μεγαλώνει... Λες να 'ναι διαφορετικά σ' άλλο σχολείο;»

«Δεν ξέρω. Αν περνάει πολύ καιρό μαζί μας, ίσως όχι.»

«Δε νομίζω να εννοείς...»

«Δεν εννοώ τίποτα. Διαπιστώνω απλά ένα γεγονός. Αν διαλέξουμε να δώσουμε στο παιδί τη δύναμη της ατομικής αγάπης, δεν μπορούμε να την εξασφαλίσουμε απ' τον κίνδυνο του πόνου, που αυτή η αγάπη συνεπάγεται —έναν πόνο που προέρχεται από μας, από μέσα μας.»

«Δεν είναι δίκαιο να βασανιστεί κι αυτή απ' αυτά που κάνουμε. Είναι τόσο καλή, τόσο ευγενική, είναι σαν το καθαρό νερό...» Η Τακβέρ σταμάτησε πνιγμένη στα δάκρυα. Σκούπισε τα μάτια της κι έσφιξε τα χείλη της.

«Δεν κάνουμε. Εγώ κάνω!» τόνισε ο Σεβέκ. Άφησε στην άκρη το σημειωματάριο. «Αρκετά υποφέρεις κι εσύ.»

«Δε με νοιάζει τι σκέφτονται.»

«Στο εργαστήριο;»

«Μπορώ να πάρω άλλη θέση.»

«Όχι εδώ, όχι στην επιστήμη σου.»

«Θέλεις, λοιπόν, να πάω αλλού; Τα ιχθυολογικά εργαστήρια στην Ειρήνη-και-Αφθονία θα με δεχόντουσαν. Αλλά εσύ

πού θα μείνεις;» Τον κοίταξε θυμωμένα. «Εδώ, υποθέτω».

«Θα μπορούσα να έρθω μαζί σου. Ο Σκοβάν κι άλλοι τα πάνε μια χαρά με τα ιοτικά. Μπορούν να αναλάβουν αυτοί τη ραδιοεπικοινωνία με τον Γιουράς, που είναι η βασική δουλειά μου στο Συνδικάτο αυτή τη στιγμή. Μπορώ επίσης να διδάξω φυσική στην Ειρήνη-και-Αφθονία, όπως κάνω εδώ. Αλλά με το να φύγω απλώς απ' το Συνδικάτο Πρωτοβουλίας, δε νομίζω ότι λύνεται το πρόβλημα. Εγώ είμαι το πρόβλημα. Εγώ προκαλώ τις φασαρίες».

«Και λες να συνεχίσουν να ενοχλούνται αν πας σε μια μικρή κοινότητα όπως η Ειρήνη-και-Αφθονία;»

«Φοβάμαι πως ναι».

«Σεβ, τόσο πολύ σε μισούν; Μήπως κι εσύ το κρατάς αυτό το μίσος για τον εαυτό σου, όπως η Σαντίκ;»

«Όπως κι εσύ. Τέλος πάντων. Όταν πήγα πέρσι στην Ομόνοια συνέβησαν πολύ πιο άσχημα γεγονότα απ' αυτά που σου διηγήθηκα. Μου πέταξαν πέτρες, έγινε μεγάλος καβγάς. Οι φοιτητές που με είχαν καλέσει αναγκάστηκαν να παίξουν μπουνιές για μένα. Έφυγα άρον άρον· η παρουσία μου τους έβαζε σε μεγάλο κίνδυνο. Βέβαια μέχρι ενός σημείου οι νέοι επιζητούν τον κίνδυνο. Και στο κάτω κάτω πηγαίναμε γυρεύοντας για φασαρία· εμείς, με τη θέλησή μας, ταρακουνήσαμε τους ανθρώπους. Πολλοί είναι με το μέρος μας. Αλλά τώρα... αλλά τώρα αρχίζω να αναρωτιέμαι μήπως βάζω σε κίνδυνο κι εσάς, εσένα και τα παιδιά, Τακ, μένοντας μαζί σας...»

«Βέβαια, εσύ δεν κινδυνεύεις», απάντησε άγρια η Τακβέρ.

«Εγώ τον επιζήτησα τον κίνδυνο. Όμως δε μου περνούσε απ' το μυαλό ότι το μίσος τους θα είχε για στόχο του κι εσάς. Με απασχολεί πολύ περισσότερο ο κίνδυνος που απειλεί εσάς, παρά αυτός που απειλεί εμένα».

«Αλτροουιστή!»

«Ίσως. Δεν μπορώ να κάνω αλλιώς. Αισθάνομαι υπεύθυ-

νος, Τακ. Χωρίς εμένα θα μπορούσες να πας οπουδήποτε, θα μπορούσες να μείνεις κι εδώ ακόμα. Δούλεψες για το Συνδικάτο, αλλά αυτό που σου καταλογίζουν είναι η αφοσίωσή σου σ' εμένα. Εγώ είμαι το σύμβολο. Και... και για μένα δεν υπάρχει μέρος να πάω».

«Πήγαινε στον Γιουράς», είπε η Τακβέρ. Η φωνή της ήταν τόσο σκληρή, που ο Σεβέκ ανακάθισε σαν να 'χε δεχτεί χτύπημα στο πρόσωπο.

Δεν τον κοίταξε στα μάτια, αλλά ξανάπε πιο μαλακά: «Πήγαινε στον Γιουράς... Γιατί όχι; Σε θέλουν εκεί. Εδώ δε σε θέλουν! Ίσως, όταν φύγεις, να μπορέσουν να δουν τι έχασαν. Και θέλεις κι εσύ να πας εκεί κάτω. Το κατάλαβα απόψε το βράδυ. Δε μου είχε περάσει ποτέ απ' το μυαλό, αλλά όταν μιλήσαμε για το βραβείο, στο εστιατόριο, το κατάλαβα απ' τον τρόπο που γέλασες».

«Δεν έχω ανάγκη από βραβεία και τιμές!»

«Όχι. Αλλά έχεις ανάγκη από εκτίμηση, από συζητήσεις, από φοιτητές που δε θα 'ναι αλυσοδεμένοι σε κάποιον Σαμπουλ. Και δεσ και κάτι άλλο. Ο Νταπ κι εσύ δε θα πάψετε ποτέ να τρομοκρατείτε τη ΣΕΠΑΔ με την ιδέα ότι κάποιος μπορεί να πάει στον Γιουράς για να επιβεβαιώσει το δικαίωμά του να αποφασίζει ελεύθερα για τον εαυτό του. Αλλά αν μιλάτε γι' αυτό και δεν πάει κανένας, τότε το μόνο που πετυχαίνετε είναι να ενισχύονται οι θέσεις τους· αποδεικνύετε απλώς ότι κανείς δεν είναι σε θέση να παραβεί το έθιμο. Τώρα που θέσατε ανοιχτά το ζήτημα στη συνεδρίαση της ΣΕΠΑΔ, κάποιος πρέπει να πάει. Κι αυτός ο κάποιος πρέπει να είσαι εσύ. Οι Γιουρασινοί σε κάλεσαν· συνεπώς έχεις ένα λόγο να πας. Πήγαινε να πάρεις το βραβείο, τα χρήματα που το συνοδεύουν!» Σταμάτησε με ένα ξαφνικό και ειλικρινές γέλιο.

«Τακβέρ, δε θέλω να πάω στον Γιουράς!»

«Μα ναι, θέλεις· ξέρεις πολύ καλά ότι το θέλεις· έστω κι

αν δεν μπορώ να πω με βεβαιότητα για ποιο λόγο».

«Εντάξει· θα ήθελα απλώς να συναντήσω κάποιους φυσικούς· να δω τα εργαστήρια έρευνας του φωτός στο Ιέου-Εούν». Ακούγοντας τον εαυτό του να μιλάει έτσι, ένιωσε ντροπή.

«Είναι δικαίωμά σου να πας», είπε η Τακβέρ με μια άγρια αποφασιστικότητα. «Αποτελεί μέρος της δουλειάς σου, πρέπει να το κάνεις».

«Θα βοηθούσε να κρατηθεί η Επανάσταση ζωντανή —κι απ' τις δυο πλευρές— αυτό δε θέλεις να πεις;» ρώτησε. «Τι τρελή ιδέα! Σαν το έργο του Τιρίν, αλλά απ' την ανάποδη. Να πάω για να ανατρέψω τους εξουσιαστές... Ε λοιπόν, αυτό θα αποδείκνυε τουλάχιστον ότι η Ανάρες υπάρχει. Μιλούν μαζί μας απ' τον ασύρματο, αλλά δε νομίζω ότι πιστεύουν αληθινά σ' εμάς. Σ' αυτό που είμαστε».

«Αν πίστευαν, μπορεί να τρόμαζαν. Πιθανόν να έρχονταν να μας εκμηδενίσουν, αν κατάφερνες να τους πείσεις ότι υπάρχουν».

«Δε νομίζω. Θα μπορούσα να προκαλέσω μια μικρή επανάσταση στη φυσική τους, όχι όμως και στις απόψεις τους. Εδώ, μονάχα εδώ, είμαι σε θέση να επηρεάσω την κοινωνία, ακόμα κι αν δε δέχονται τη φυσική μου. Έχεις δίκιο· τώρα που μιλήσαμε γι' αυτό, πρέπει και να το κάνουμε». Για μια στιγμή σταμάτησε σκεπτικός· μετά συνέχισε: «Αναρωτιέμαι τι είδους φυσική έχουν οι άλλοι».

«Ποιοι άλλοι;»

«Οι ξένοι. Οι άνθρωποι απ' τον Χάιν και τα άλλα ηλιακά συστήματα. Υπάρχουν δυο ξένες Πρεσβείες στον Γιουράς, του Χάιν και της Γης. Οι Χαϊνιανοί επινόησαν το σύστημα διαστρωτής προώθησης που χρησιμοποιούν σήμερα οι Γιουρασινοί. Νομίζω ότι θα μας το έδιναν, αν τους το ζητούσαμε. Θα ήταν ενδιαφέρον να...» Δεν τέλειωσε τη φράση του.

Μετά από λίγο στράφηκε προς το μέρος της και είπε με

φωνή διαφορετική, σαρκαστική: «Κι εσύ τι θα έκανες όσον καιρό θα έμενα εγώ στους ιδιοκτήτες;»

«Θα πήγαινα στην ακτή της Σορούμπα με τα κορίτσια και θα ζούσα εκεί μια ήρεμη ζωή σαν τεχνικός του ιχθυολογικού εργαστηρίου. Μέχρι την επιστροφή σου».

«Την επιστροφή μου; Και πού ξέρεις αν θα μπορούσα να γυρίσω;»

Τον κοίταξε κατάματα. «Ποιος θα σε εμπόδιζε;»

«Ίσως οι Γιουρασινοί. Πιθανόν να με κράταγαν. Κανείς δεν είναι ελεύθερος εκεί να πάει όπου θέλει· το ξέρεις. Ίσως οι δικοί μας. Θα μπορούσαν να εμποδίσουν την προσεδάφισή μου. Μερικοί μάλιστα με απείλησαν σήμερα στη ΣΕΠΑΔ. Ανάμεσά τους κι η Ρουλάγκ».

«Βέβαια. Αυτή μόνο να λέει όχι ξέρει. Να λέει όχι στη δυνατότητα να γυρίσεις σπίτι σου».

«Πράγματι. Κι αυτό τα λέει όλα», τόνισε ο Σεβέκ κοιτάζοντας την Τακβέρ με θαυμασμό. «Αλλά, δυστυχώς, η Ρουλάγκ δεν είναι μόνη. Πολλοί άνθρωποι θα θεωρούσαν προδοτή όποιον πήγαινε στον Γιουράς και προσπαθούσε να ξαναγυρίσει... Ή κατάσκοπο».

«Και τι θα μπορούσαν να κάνουν;»

«Αν κατάφερναν να πείσουν την Υπηρεσία Άμυνας ότι υπάρχει κίνδυνος, τότε μπορεί και να ανατίναζαν το σκάφος».

«Λες να 'ναι τόσο ηλίθιοι στην Άμυνα;»

«Δε νομίζω. Όμως οποιοσδήποτε έξω απ' την Άμυνα μπορεί να κατασκευάσει εκρηκτικά και να ανατινάξει το διαστημόπλοιο στο πεδίο προσγείωσης. Αλλά το πιθανότερο είναι να δεχόμουν επίθεση μόλις έβγαινα απ' το σκάφος. Γι' αυτό νομίζω ότι θα 'ταν καλύτερο να προτείνουμε μια επίσκεψη σε τουριστικές περιοχές του Γιουράς».

«Αξίζει τον κόπο να... να μπεις σε τέτοιο κίνδυνο;»

Ο Σεβέκ κοίταξε για μια στιγμή μπροστά του χωρίς να μιλάει. «Ναι», είπε τελικά, «κατά κάποιον τρόπο, ναι. Αν

κατάφερα να ολοκλήρωσα τη θεωρία μου εκεί κάτω και να τους την έδωκα —σε όλους, και σ' αυτούς, και σ' εμάς, και σ' όλους τους κόσμους— τότε θα ήμουν πολύ ευχαριστημένος. Εδώ είμαι αποκλεισμένος, στριμωγμένος στη γωνιά. Είναι δύσκολο να δουλέψω, να επαληθεύσω την εργασία μου, πάντα χωρίς εξοπλισμό, χωρίς συναδέλφους, χωρίς φοιτητές. Κι επιπλέον δεν τη θέλουν. 'Η, αν κάποιος τη θέλουν, όπως ο Σαμπούλ, θέλουν παράλληλα να παρατήσω κάθε άλλη πρωτοβουλία, σε αντάλλαγμα για την έγκρισή τους. Θα χρησιμοποιήσουν τη δουλειά μου όταν θα 'χω πεθάνει —έτσι γίνεται πάντα. Αλλά γιατί να πρέπει να δωρίσω το έργο της ζωής μου στον Σαμπούλ, στον κάθε Σαμπούλ, σε όλους τους άπληστους, εγωιστές, ασήμαντους δολοπλόκους αυτού του πλανήτη; Εγώ θέλω να τη μοιραστώ. Δουλεύω πάνω σε ένα σπουδαίο θέμα. Πρέπει να το δώσω σ' όλους, να το μοιράσω. Δε θ' αφήσω να το πνίξουν!»

«Τότε, πράγματι», είπε η Τακβέρ, «αξίζει τον κόπο».

«Τον κόπο για τι;»

«Να πάρεις το ρίσκο. 'Εστω κι αν δεν μπορέσεις να γυρίσεις».

«'Εστω κι αν δεν μπορέσω να γυρίσω», επανέλαβε ο Σεβέκ. Κοίταξε τη γυναίκα παράξενα, έντονα, κι ωστόσο απόμακρα.

«Νομίζω ότι πολύς κόσμος είναι μαζί μας, μαζί με το Συνδικάτο: πολύ περισσότεροι απ' όσοι πιστεύουμε. Μόνο που δεν έχουμε κάνει τίποτα σοβαρό μέχρι τώρα —τίποτα σοβαρό για να τους μαζέψουμε—, δεν έχουμε πάρει κανένα ρίσκο. Αν τολμήσεις εσύ, έχω την εντύπωση ότι θα βγουν απ' τη σκιά για να σε υποστηρίξουν. Αν ανοίξεις την πόρτα θα νιώσουν τον καθαρό αέρα, θα μυρίσουν την ελευθερία».

«Και θα τρέξουν όλοι για να την ξανακλείσουν...»

«Αν το κάνουν, τόσο το χειρότερο γι' αυτούς. Το Συνδικάτο έχει τη δυνατότητα να σε προστατεύσει όταν προ-

σγειωθείς. Και μετά, αν οι άνθρωποι είναι τόσο εχθρικοί και φθονεροί, ας πάνε στο διάβολο! Τι αξίζει μια αναρχική κοινωνία που φοβάται τους αναρχικούς; Θα πάμε να μείνουμε στο Λόνσσι, στο 'Ανω Σεντέπ, στο Ούτερμωστ, θα πάμε και θα ζήσουμε ολομόναχοι στα βουνά, αν είναι ανάγκη. Υπάρχει χώρος. Θα έρθουν κι άλλοι μαζί μας. Θα ιδρύσουμε μια καινούρια κοινότητα. Αν η κοινωνία μας ξεπέσει στην πολιτική και την αναζήτηση της εξουσίας, εμείς θα φύγουμε, θα φτιάξουμε μια Ανάρες πέρα απ' την Ανάρες, ένα καινούριο ξεκίνημα. Τι λες;»

«Πολύ ωραία, πολύ ωραία όλα αυτά, αγαπημένη ψυχή. Όμως, το ξέρεις, δεν πάω στον Γιουράς».

«Θα πας. Και θα ξανάρθεις», είπε η Τακβέρ. Τα μάτια της ήταν σκοτεινά, μια σκιά απαλή απλωνόταν στο βλέμμα της, σαν το σκοτάδι σ' ένα δάσος τη νύχτα. «Αρκεί να ξεκινήσεις. Όταν ξεκινάς, πάντα φτάνεις εκεί που θέλεις. Και πάντα γυρνάς πίσω».

«Μη λες κουταμάρες, Τακβέρ. Δεν πάω στον Γιουράς!»

«Είμαι κουρασμένη», είπε η γυναίκα σκύβοντας στο μπράτσο του. «Πάμε για ύπνο».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

ΓΙΟΥΡΑΣ-ΑΝΑΡΕΣ

ΠΡΙΝ ΒΓΟΥΝ απ' την τροχιά του πλανήτη, τα φινιστρίνια πρόσφεραν μια μεγαλειώδη και πανέμορφη θέα του ομιχλώδους τερκουάζ του Γιουράς. Όμως το σκάφος πήρε μια στροφή και φάνηκαν τα αστέρια· ανάμεσά τους η Ανάρες, σαν στρογγυλή γυαλιστερή πέτρα που κινούνταν κι έμενε ωστόσο ακίνητη, ριγμένη από ένα άορατο χέρι, περιστρεφόμενη αδιάκοπα, δημιουργώντας το χρόνο.

Έδειξαν στον Σεβέκ τα πάντα πάνω στο σκάφος, το διαστημόπλοιο *Ντάβεναντ*. Ήταν τελείως διαφορετικό απ' το φορτηγό *Μάιντφουλ*. Εξωτερικά φαινόταν παράξενο κι εύθραυστο, σαν γλυπτό από γυαλί και σύρμα. Δεν έμοιαζε καθόλου με σκάφος, δεν είχε ούτε πρύμνη ούτε πλώρη γιατί ποτέ δε διέσχιζε ατμόσφαιρα πυκνότερη απ' το διαπλανητικό διάστημα. Εσωτερικά ήταν ευρύχωρο και στέρεο σαν σπίτι: δωμάτια ατομικά και μεγάλα, τοίχοι επενδυμένοι με ξύλο ή καλυμμένοι με ταπετσαρίες, ταβάνια υπερυψωμένα. Αλλά έμοιαζε με σπίτι χωρίς παράθυρα· λίγες αίθουσες διέθεταν φινιστρίνια και παντού επικρατούσε ησυχία. Ακόμα και στη γέφυρα ή το μηχανοστάσιο βασίλευε μια κάποια ηρεμία, ενώ οι μηχανές και τα όργανα έμοιαζαν στο σχήμα και στα χαρακτηριστικά τους με τα απλά εξαρτήματα ενός ιστιοφόρου. Για τις ώρες της αναψυχής υπήρχε ένα κήπος όπου ο φωτισμός είχε την ποιότητα του ηλιακού φωτός, ενώ φυσούσε ένα απαλό αεράκι που μύριζε χώμα και φύλλα. Τις νυχτερινές

ώρες του σκάφους ο κήπος σκοτείνιαζε και τα φινιστρίνια του αποκάλυπταν τ' αστέρια.

Παρ' όλο που τα διαστηρικά του ταξίδια δε διαρκούσαν παρά μόνο λίγες ώρες ή μέρες, ένα αστρόπλοιο σαν κι αυτό, που η ταχύτητά του πλησίαζε την ταχύτητα του φωτός, μπορούσε να περάσει μήνες εξερευνώντας ένα ηλιακό σύστημα ή να μείνει χρόνια στην τροχιά ενός πλανήτη, όπου το πλήρωμά του κατέβαινε για εξερεύνηση ή εγκατάσταση. Ωστόσο το είχαν φτιάξει μεγάλο, ευρύχωρο, ανθρώπινο για όσους έπρεπε να μένουν μέσα. Το στίλ του δε διέθετε ούτε τη χλιδή του Γιουράς ούτε την αυστηρότητά της Ανάρες, αλλά βρισκόταν κάπου στη μέση, επιτυγχάνοντας μια ισορροπία σαν αποτέλεσμα μακροχρόνιας εμπειρίας και πρακτικής. Θα μπορούσε να περάσει μια ζωή κλεισμένος εκεί μέσα, χωρίς να νιώθει φυλακισμένος, χωρίς να αισθανθεί την ανάγκη να διαμαρτυρηθείς, στοχαζόμενος και φιλοσοφώντας. Και ήταν ιδιαίτερα στοχαστικός λαός αυτοί οι Χαϊνιανοί που συμμετείχαν στο πλήρωμα: ευγενικοί, διακριτικοί, μελαγχολικοί κάπως, ελάχιστα αυθόρμητοι. Ο πιο νεαρός απ' αυτούς φαινόταν πιο μεγάλος από κάθε Γήινο που βρισκόταν στο σκάφος.

Ο Σεβέκ όμως δεν έδειξε να ενδιαφέρεται για κανέναν, ούτε για τους Χαϊνιανούς ούτε για τους Γήινους, τις τρεις μέρες που το *Ντάβεναντ* —κινούμενο διά χημικής προώθησως και με συμβατική ταχύτητα— χρειάστηκε για να φτάσει απ' τον Γιουράς στην Ανάρες. Μιλούσε μόνο όταν του απηύθυναν το λόγο· απαντούσε ευγενικά στις ερωτήσεις τους, αλλά ο ίδιος ρωτούσε ελάχιστα. Και, όταν μιλούσε, ήταν σαν να αναδυόταν από μια εσωτερική σιωπή. Οι άνθρωποι του *Ντάβεναντ*, ιδίως οι πιο νέοι, γοητεύονταν απ' τη στάση του, λες και είχε κάτι που τους έλειπε, σαν να ήταν κάποιος που ήθελαν να του μοιάσουν. Μεταξύ τους μιλούσαν πολύ για τον Σεβέκ, αλλά ντρέπονταν να απευθυνθούν στον

ίδιο. Ωστόσο εκείνος δεν καταλάβαινε τίποτα· ελάχιστη σημασία τους έδινε. Συλλογιζόταν πάνω απ' όλα την Ανάρες, το μέλλον του. Συλλογιζόταν τη διαψευσμένη ελπίδα, την υπόσχεση την αποτυχία· και τις πηγές μέσα στο πνεύμα του που ανάβλυζαν, ασφράγιστες επιτέλους, χαρά κι ελευθερία. Ήταν ένας άνθρωπος που βγήκε απ' τη φυλακή και γύριζε σπίτι του. Ότι κι αν βλέπει στο δρόμο του ένας τέτοιος άνθρωπος δεν είναι παρά αντανάσεις του φωτός.

Τη δεύτερη μέρα του ταξιδιού είχε πάει στο θάλαμο επικοινωνίας για να μιλήσει στο ραδιοασύρματο με την Ανάρες, αρχικά στο μήκος κύματος της ΣΕΠΑΔ, και τώρα στη συχνότητα του Συνδικάτου Πρωτοβουλίας. Καθόταν σκυφτός και άκουγε προσεκτικά ή απαντούσε με μια πλημμύρα εκφραστικών λέξεων της μητρικής του γλώσσας, μερικές φορές κουνώντας πάνω κάτω το ελεύθερο χέρι του —λες κι ο συνομιλητής του μπορούσε να τον δει— και κάπου κάπου γελώντας. Ο υποπλοίαρχος του Ντάβεναντ, ένας Χαϊνιανός ονόματι Κέθο που συντόνιζε τη ραδιοφωνική επαφή, τον κοίταζε σκεπτικός. Είχαν περάσει μαζί μια ώρα το περασμένο βράδυ, μετά το δείπνο, παρέα με τον κυβερνήτη και άλλα μέλη του πληρώματος. Ο Κέθο είχε κάνει πολλές ερωτήσεις —με το ήρεμο, ήσυχο και μελίχιο χαϊνιανό ύφος του— στον Σεβέκ για την Ανάρες.

Τελικά ο Σεβέκ στράφηκε και τον κοίταξε. «Εντάξει, τέλειωσα», είπε. «Τα υπόλοιπα μπορούν να περιμένουν μέχρι να γυρίσω. Αύριο θα έρθουν σ' επαφή μ' εσάς για να κανονίσετε τα της απόξεως».

Ο Κέθο κούνησε το κεφάλι του. «Είχατε καλά νέα», τόνισε.

«Ναι. Τουλάχιστον μερικά νέα φρέσκα, όπως λέτε εσείς».

Μιλούσαν στα ιοτικά· ο Σεβέκ εκφραζόταν καλύτερα απ' τον Κέθο σ' αυτή τη γλώσσα, ο οποίος τη μιλούσε σωστά, βέβαια, αλλά κάπως άκαμπτα.

«Η προσεδάφιση θα είναι συναρπαστική», συνέχισε ο Σεβέκ. «Θα με περιμένουν πολλοί εχθροί και πολλοί φίλοι. Το καλό νέο είναι οι φίλοι... φαίνεται να υπάρχουν περισσότεροι απ' όσους όταν έφυγα».

«Αυτός ο κίνδυνος να σας επιτεθούν όταν βγείτε...» είπε ο Κέθο. «Οι αξιωματούχοι του Λιμανιού της Ανάρες έχουν διάθεση να ελέγξουν τους διαφωνούντες; Ή θα σας πουν παραπλανητικά ότι μπορείτε να κατέβετε ελεύθερα και θα τους αφήσουν να σας δολοφονήσουν;»

«Θα με προστατεύσουν. Στο κάτω κάτω, είμαι κι εγώ διαφωνών. Επιδίωξα τον κίνδυνο. Αυτό είναι το προνόμιό μου, βλέπετε, σαν Οντονιανός». Του χαμογέλασε. Ο Χαϊνιανός δεν ανταπέδωσε το χαμόγελο. Το πρόσωπό του ήταν σοβαρό. Ήταν ένας όμορφος άντρας, κάπου τριάντα ετών, με ανοιχτόχρωμο δέρμα, όπως οι Σετιανοί, αλλά χωρίς τρίχωμα ή μαλλιά, όπως οι Γήινοι, και με χαρακτηριστικά αδρά κι ευχάριστα.

«Χαίρομαι που θα μοιραστώ τον κίνδυνο μαζί σας», είπε. «Εγώ είμαι αυτός που θα σας κατεβάσει με την άκατο».

«Ωραία», είπε ο Σεβέκ. «Λίγοι άνθρωποι θα προσφέρωνταν να γευτούν τα προνόμιά μας!»

«Περισσότεροι απ' όσους νομίζετε, ίσως», απάντησε ο Κέθο. «Αν τους το επιτρέπατε, βέβαια».

Ο Σεβέκ, που το μυαλό του δεν ήταν ολοκληρωτικά δοσμένο στη συζήτηση, ήταν έτοιμος να φύγει· η φράση όμως του Χαϊνιανού τον σταμάτησε. Κοίταξε για μια στιγμή τον Κέθο και είπε: «Θέλετε να πείτε ότι είστε διατεθειμένος να κατέβετε μαζί μου;»

«Ακριβώς», απάντησε στα ίσια ο Χαϊνιανός.

«Θα το επιτρέψει ο κυβερνήτης;»

«Ναι! Είμαι αξιωματικός σκάφους εν αποστολή κι είναι καθήκον μου να εξερευνώ και να μελετώ καινούριους κόσμους, εφόσον υπάρχει δυνατότητα. Μίλησα με τον κυβερ-

νήτη γι' αυτό συζητήσαμε και με τους πρεσβευτές μας πριν φύγουμε. Πεποίθησή τους είναι ότι δε χρειάζεται επίσημο αίτημα, αφού η πολιτική του λαού σας απαγορεύει την προσεδάφιση των ξένων».

«Χμ;» έκανε ο Σεβέκ αποφεύγοντας τα σχόλια. Προχώρησε προς τον τοίχο και στάθηκε για μια στιγμή μπροστά σ' ένα πίνακα: ένα χαϊνιανό τοπίο ζωγραφισμένο με απλότητα και επιδεξιότητα, ένα σκοτεινό ποτάμι που κυλούσε ανάμεσα σε κάτι καλαμιές κάτω από ένα βαρυφορτωμένο ουρανό. «Οι Όροι Τερματισμού του Εποικισμού της Ανάρες», είπε, «επιτρέπουν στους Γιουρασινοίς να προσεδαφίζονται μόνο μέσα στα όρια του Λιμανιού. Οι όροι αυτοί εξακολουθούν να ισχύουν. Όμως εσείς δεν είστε Γιουρασινός».

«Όταν ιδρύθηκε η Ανάρες δεν υπήρχαν άλλες γνωστές φυλές. Συνεπώς οι όροι αυτοί ισχύουν για όλους τους ξένους».

«Έτσι αποφάσισαν οι διευθύνοντές μας πριν από εξήντα χρόνια, όταν οι άνθρωποι του λαού σας έφτασαν για πρώτη φορά σ' αυτό το ηλιακό σύστημα και προσπάθησαν να μιλήσουν μαζί μας. Αλλά νομίζω ότι είχαν άδικο. Το μόνο που κατάφεραν ήταν να υψώσουν κι άλλους τοίχους». Έκανε μισή στροφή και στάθηκε όρθιος με τα χέρια στην πλάτη. «Γιατί θέλετε να προσγειωθείτε; Κέθο;» ρώτησε.

«Θέλω να δω την Ανάρες», απάντησε ο Χαϊτιανός. «Είχα αυτή την περιέργεια πολύ πριν φτάσετε στον Γιουράς. Αρχισα να ενδιαφέρομαι όταν διάβασα τα έργα της Όντο. Έχω...» δίστασε για μια στιγμή, σαν να μπερδεύονταν, αλλά συνέχισε με το συγκρατημένο ύφος του, «έχω μάθει και λίγα αραβικά. Όχι σπουδαία πράγματα ακόμα».

«Τότε είναι προσωπική σας επιθυμία, δική σας πρωτοβουλία».

«Εντελώς!»

«Και δεν καταλαβαίνετε ότι μπορεί να είναι επικίνδυνος;»

«Το καταλαβαίνω».

«Η κατάσταση είναι... λίγο μπερδεμένη στην Ανάρες. Έτσι μου είπαν οι φίλοι μου στο ραδιοσύρματο. Πρόθεσή μας απ' την αρχή — του Συνδικάτου μας, εμένα με το ταξίδι μου — ήταν να ταρακουνήσουμε τον κόσμο, να τους ξυπνήσουμε, να κλονίσουμε κάποιες παλιές συνήθειες, να τους μάθουμε κατά κάποιο τρόπο να θέτουν ερωτήματα. Να τους κάνουμε να συμπεριφερθούν σαν Αναρχικοί! Όλα αυτά συνεχίστηκαν και μετά την αναχώρησή μου. Όπως βλέπετε, λοιπόν, κανείς δεν μπορεί να είναι σίγουρος για τι θα συμβεί τώρα. Κι αν προσεδαφιστείτε κι εσείς μαζί μου, τα πράγματα θα μπερδευτούν ακόμα περισσότερο. Δεν μπορώ να τραβήξω κι άλλο το σχοινί. Δεν μπορώ να σας πάρω μαζί μου σαν εντεταλμένο αξιωματικό κάποιας ξένης κυβέρνησης. Αυτό δε λείπει τίποτα στην Ανάρες».

«Καταλαβαίνω».

«Μόλις πατήσετε το πόδι σας εκεί, μόλις περάσετε έξω απ' τον τοίχο μαζί μου, αμέσως θα γίνετε ένας από μας. Θα είμαστε υπεύθυνοι απέναντί σας κι εσείς υπεύθυνος απέναντί μας. Θα γίνετε Αναρσειανός με τις ίδιες δυνατότητες επιλογής όπως κι εμείς. Όμως δεν πρόκειται για επιλογές ακίνδυνες. Δεν είναι ποτέ ακίνδυνη η ελευθερία. Θα νιώσετε ενδεχομένως πολύ μόνος».

«Η φυλή μου είναι πολύ παλιά», απάντησε ο Κέθο. «Εκπολιτιστήκαμε πριν από χίλιες χιλιετίες. Γνωρίζουμε την ιστορία πολλών εκατοντάδων χιλιετιών. Δοκίμασαμε τα πάντα. Και τον Αναρχισμό, και τα υπόλοιπα. Αλλά εγώ δεν τον δοκίμασα. Λένε ότι ουδέν καινόν υπό τον ήλιον. Όμως αν κάθε ζωή δεν είναι καινούρια, αν κάθε ζωή δεν είναι προσωπική, τότε γιατί γεννιόμαστε;»

«Είμαστε παιδιά του χρόνου», είπε ο Σεβέκ στα αραβικά.

Ο άλλος τον κοίταξε για μια στιγμή και μετά επανέλαβε τη φράση στα ιστικά: «Είμαστε παιδιά του χρόνου».

«Πολύ ωραία», είπε ο Σεβέκ γελώντας. «Πολύ ωραία, αμμάρ! Καλύτερα να καλέσετε πάλι την Ανάρες —το Συνδικάτο πρώτα... Είπα στην Κενγκ, την πρέσβειρα, ότι δεν είχα τίποτα να δώσω σε αντάλλαγμα για όσα ο λαός της κι ο λαός σας έκαναν για μένα: ε, λοιπόν, ίσως μπορώ να σας δώσω κάτι. Μια ιδέα, μια υπόσχεση, ένα ρίσκο...»

«Θα μιλήσω στον κυβερνήτη», είπε ο Κέθο πιο σοβαρός παρά ποτέ, αλλά με ένα ελαφρύ τρεμούλιασμα χαράς κι ελπίδας στη φωνή του.

Πολύ αργά την επόμενη νύχτα, ο Σεβέκ βρισκόταν στον κήπο του Ντάβεναντ. Οι λάμπες ήταν σβησμένες κι ο χώρος φωτιζόταν απ' το φως των αστεριών. Ο αέρας ήταν μάλλον ψυχρός. Ένα νυχτολούλουδο από κάποιον ασύλληπτο κόσμο είχε ανοίξει ανάμεσα στα σκοτεινιασμένα φύλλα και σκόρπιζε το άρωμά του, με υπομονετική, αλλά και μάταιη γλύκα, για να τραβήξει μια ασύλληπτη πεταλούδα, που πετούσε, τρισεκατομμύρια μίλια μακριά, σε έναν κήπο κάποιου άλλου πλανήτη, ο οποίος διέγραφε την τροχιά του γύρω από ένα άγνωστο αστέρι. Τα φώτα των ήλιων διαφέρουν, αλλά υπάρχει μόνο ένα σκοτάδι. Ο Σεβέκ στάθηκε όρθιος μπροστά στο φινιστρίνι και κοίταξε το νυχτερινό ημισφαίριο της Ανάρες, μια σκοτεινή καμπύλη που έκρυβε τα μισά αστέρια. Αναρωτήθηκε αν η Τααφέρ θα ήταν εκεί, στο Λιμάνι. Δεν είχε γυρίσει στο Αμπενάι απ' την Ειρήνη-και-Αφθονία την τελευταία φορά που μίλησε στον Μπεντάπ: έτσι είχε πει στο φίλο του να συζητήσει μαζί της και να αποφασίσουν αν θα 'ταν φρόνιμο να έρθει κι εκείνη στο Λιμάνι ή όχι.

«Κι αν δεν είναι φρόνιμο, λες να μπορέσω να την εμποδίσω;» είχε πει ο Μπεντάπ. Αναρωτήθηκε με τι μέσο θα 'ρχόταν άραγε απ' την ακτή της Σορούμπα: μάλλον με αερόπλοιο, αν είχε μαζί και τα κορίτσια. Τα ταξίδια με το τρένο ήταν σκληρά για τα παιδιά. Θυμήθηκε το 68 που είχαν ταξιδέψει με τρένο απ' την Τσοκάρ στο Αμπενάι κι η Σαντίκ

είχε μείνει άρρωστη στο κρεβάτι για τρεις ολόκληρες δεκάδες.

Η πόρτα του κήπου άνοιξε και το αμυδρό φως δυνάμωσε. Ο κυβερνήτης του Ντάβεναντ έριξε μια ματιά μέσα και φώναξε το όνομά του: απάντησε: ο κυβερνήτης πλησίασε παρέα με τον Κέθο.

«Ο έλεγχος εδάφους μάς έδωσε οδηγίες για την προσεδάφιση της ακάτου», είπε. «Ήταν ένας κοντός Γήινος, κιτριναρής, ψυχρός, σοβαρός. «Αν είστε έτοιμος, μπορούμε να αρχίσουμε τη διαδικασία εκτόξευσης».

«Ναι!»

Ο κυβερνήτης κούνησε καταφατικά το κεφάλι του και βγήκε. Ο Κέθο προχώρησε προς το φινιστρίνι όπου στεκόταν ο Σεβέκ.

«Είστε σίγουρος πως θέλετε να έρθετε μαζί μου πέρα απ' τον τοίχο, Κέθο; Ξέρετε, για μένα είναι εύκολο. Ό,τι κι αν συμβεί, γυρνώ στην πατρίδα μου. Εσείς, όμως, φεύγετε απ' τη δική σας. Το αληθινό ταξίδι είναι η επιστροφή...»

«Ελπίζω να επιστρέψω κι εγώ», είπε ήρεμα ο Κέθο, «όταν πρέπει».

«Πότε θα μπορούμε στην άκατο;»

«Σε είκοσι λεπτά περίπου».

«Είμαι έτοιμος. Δεν έχω αποσκευές». Ο Σεβέκ άρχισε να γελάει —ένα γέλιο χαράς, ευτυχίας, πληρότητας. Ο άλλος τον κοίταξε σοβαρά, σαν να μην ήταν σίγουρος ότι επρόκειτο για ευτυχία, αν και την αναγνώριζε ή μάλλον τη θυμόταν, σαν ανάμνηση από κάποιο μακρινό παρελθόν. Στάθηκε για μια στιγμή πλάι στον Σεβέκ, σαν να ήθελε να ρωτήσει κάτι. Αλλά δε ρώτησε. «Θα είναι πρωί στο Λιμάνι της Ανάρες», είπε τελικά και έφυγε για να πάει να μεταφέρει τα πράγματά του στην άκατο.

Μένοντας μόνος, ο Σεβέκ πλησίασε πάλι το φινιστρίνι και κοίταξε το εκτυφλωτικό τόξο του ήλιου που είχε αρχίσει να

Ξεπροβάλλει πάνω απ' το Τεμαέ.

«Θα ξαπλώσω να κοιμηθώ στην Ανάρες απόψε», συλλογίστηκε. «Θα ξαπλώσω πλάι στην Τακβέρ. Έπρεπε να είχα φέρει εκείνη την καρτούλα με το αρνάκι για να τη δώσω στην Πιλούν».

Όμως δεν είχε φέρει τίποτα. Τα χέρια του ήταν άδεια, όπως πάντα.

ΤΕΛΟΣ